

วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

Journal of Social Science and Cultural

P-ISSN: 2697-6269 ปีที่ 7 ฉบับที่ 7 (กรกฎาคม 2566)

E-ISSN: 2730-1362 Vol.7 No.7 (July 2023)

❁ วัตถุประสงค์

วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม เป็นวารสารวิชาการ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ นิสิตนักศึกษา และคณะครู ในมิติทางด้านพระพุทธศาสนา วัฒนธรรม สังคมศาสตร์ ศิลปศาสตร์ มนุษยศาสตร์ พัฒนาสังคม พัฒนาชุมชน และสหวิทยาการด้านสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน เปิดรับ บทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียน บทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กอง บรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

กำหนดออกวารสารปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน)

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม	ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์	ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน	ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม	ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม	ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม	ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม	ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน	ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

เจ้าของ

โรงเรียนพระปริยัติธรรมสามัญวัดสระเรียง

572 ถนนราชดำเนิน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทร. 061-5262919 โทรสาร. 075-340-042 E-mail : suriya.sur@mcu.ac.th

ที่ปรึกษา

พระพรหมบัณฑิต, ศ.ดร.

อุปนายกสภา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศ.ดร.

อธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระเทพปัญญาสุธี

ที่ปรึกษารองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

พระครูอรุณสุตาลังการ, รศ.ดร.

รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

พระครูพรหมเขตคณารักษ์, ดร.

ผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรมสามัญวัดสระเรียง

เจ้าอาวาสวัดวังตะวันตัก รักษาการเจ้าคณะอำเภอเฉลิมพระเกียรติ

พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย, ดร.

ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

บรรณาธิการบริหาร

นางสาวปัญญาดา จงละเอียด

ผู้อำนวยการส่วนงานสนับสนุนวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

หัวหน้ากองบรรณาธิการ

นายธีรวัฒน์ ทองบุญชู

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

กองบรรณาธิการ

พระครูสิทธิธรรมภาณี, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช

พระสาโรจน์ ธรรมสโร, ดร.

โรงเรียนพระปริยัติธรรมสามัญวัดสระเรียง

ศาสตราจารย์ ดร. ครองชัย หัตถา

มหาวิทยาลัยทักษิณ

รองศาสตราจารย์ ดร. ประเวศ อินทองปาน

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร. สืบพงษ์ ธรรมชาติ

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

รองศาสตราจารย์ ดร. กันตภณ หนูทองแก้ว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช

รองศาสตราจารย์ ดร. สมบูรณ์ บุญโท

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

รองศาสตราจารย์ พัน ดอกบัว

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิต

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วาสนา แก้วหล้า

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ณิชภาพรณ คูวิเศษแสง

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธนิศร ยืนยง

มหาวิทยาลัยปทุมธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธีระพงษ์ สมเขาใหญ่

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สิริโชค ปาณะศรี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พีระศิลป์ บุญทอง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. มะลิวัลย์ โยธารักษ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. มุกดาวรรณ พลเดช

วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้

ดร. อุทัย เอกสะพัง

มหาวิทยาลัยทักษิณ

 ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

พระณัฐพงษ์ สิริสุวณโณ

วัดสนธิ์ (นาสน)

พระณัฐพงษ์ ญาณเมธี

วัดศาลามีชัย

นายศักดิ์ดา ทารเทศ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

นายอนุชิต ปราบพาล

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

นายอภิรักษ์ คำหารพล

ฝ่ายประสานงานและจัดการ

พระสาโรจน์ ธมมสโร

วัดสนธิ์ (นาสน)

พระบุญญฤทธิ์ ภาทจารี

วัดสนธิ์ (นาสน)

ฝ่ายกฎหมาย

ผศ.ฉัตรมาศ วิเศษสินธุ์

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

ออกแบบปก

นายวินัย ธีระพิบูลย์วัฒนา

จัดรูปเล่ม

นางสาวทิพย์วรรณ จันทรา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

พิมพ์ที่

ห้างหุ้นส่วนจำกัด กรีนโซน อินเตอร์ 2001

155/2 ถนนปากนคร ตำบลท่าซัก อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทรศัพท์. 075-466-031 โทรสาร. 075-446-676

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้เป็นฉบับที่ 7 ประจำปีพุทธศักราช 2566 บทความที่ได้รับการคัดเลือกให้เผยแพร่ในวารสารฉบับนี้ จำนวน 31 เรื่อง ประกอบด้วย บทความวิชาการ จำนวน 5 เรื่องและบทความวิจัย จำนวน 26 เรื่องเล่มนี้เป็นปีที่ 7 ของการปรับปรุงรูปแบบ และประเด็นหลักเพื่อเป็นไปตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพวารสารในฐานข้อมูล TCI เพื่อรองรับการประเมินจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index -TCI) และเพื่อให้คุณภาพของบทความเป็นไปตามเงื่อนไข และกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิชาการ นักวิจัย นักศึกษาคณาจารย์ ครูอาจารย์ ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาทุกประการ

กองบรรณาธิการวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ท่านสมาชิกและท่านผู้อ่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารของเราเป็นอย่างดีตลอดมาและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์มีประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน บรรณาธิการขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น

สุดท้ายนี้กองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านบ้างตามสมควร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดี

ปญญาดา

นางสาวปญญาดา จงละเอียด
บรรณาธิการ

สารบัญ

บรรณาธิการ	(ก)
บทบรรณาธิการ	(จ)
การจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดห้องเรียนกลับด้าน เพื่อพัฒนาทักษะปฏิบัติและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สังกัดกรุงเทพมหานคร	1
LEARNING MANAGEMENT BY USING THE FLIPPED CLASSROOM APPROACH TO DEVELOP PRACTICAL SKILLS AND LEARNING ACHIEVEMENT OF PRIMARY 5 STUDENTS UNDER BANGKOK ADMINISTRATION จิรัสส์กุล แก้วชำนาญ, สายพิน สิริรักษ์, วัชรารัตน์ เชื้อนวัง, สุกัญญา บุญศรี และณัฐกา สงวนวงษ์	
การพัฒนาตัวแบบปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด	14
THE DEVELOPMENT OF CAUSAL FACTOR MODELS THAT INFLUENCES THE EFFECTIVE ADMINISTRATION OF SMALL SCHOOL UNDER THE RO ET PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE ทิวากร สุทธิบาท	
การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภัยคุกคามของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไทย ในสถานการณ์วิกฤติโควิด-19	27
THE ANALYSIS OF STRENGTH, WEAKNESS, OPPORTUNITY, THREAT FOR SME IN THAI CRISIS SITUATION OF COVID-19 ชุลีรัตน์ เกิดศรี และพรทิวี พูลกลาง	
การศึกษากิจกรรมเพื่อเรียนรู้ท้องถิ่น: ประสบการณ์ศูนย์เรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านถ้ำเสือ ตำบลแก่งกระจาน อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี	43
EDUCATIONAL OF ACTIVITIES FOR LOCAL LEARNING: THE EXPERIENCE OF THE SUFFICIENCY ECONOMY LEARNING CENTER OF BAN THAM SUA COMMUNITY, KAENG KRACHAN SUB-DISTRICT, KAENG DISTRICT, PHETCHABURI PROVINCE นิภาวรรณ เจริญลักษณ์	
การจัดการโลจิสติกส์เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงโซ่อุปทานการส่งออกกล้วยไม้ตัดดอกในตลาดเวียดนาม	55
LOGISTICS MANAGEMENT FOR ACCOMMODATING CHANGES IN THE EXPORT SUPPLY CHAIN CUT ORCHID FLOWERS OF THE VIETNAM MARKET อรศพัทธ์ บัวลม และกวนนาท พักเกตุ	
การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการสมาคมกีฬาวอลเลย์บอลแห่งประเทศไทย	67
A STUDY OF FACTOR AFFECT THE SUCCESS MANAGEMENT OF THAILAND VOLLEYBALL ASSOCIATION กฤษฎา ปาณะเสรี และวิรัช ถนอมทรัพย์	

สารบัญ (ต่อ)

การบูรณาการเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นเพื่อจัดทำข้อเสนอสำหรับยุทธศาสตร์การพัฒนาอำเภอ สังคม จังหวัดหนองคาย	79
INTEGRATION OF LOCAL COMMUNITY NETWORK TO CREATE THE PROPOSAL FOR THE STRATEGIC DEVELOPMENT OF SANG KHOM DISTRICT, NONG KHAI PROVINCE	
ชุตติพงศ์ คงสันเทียะ, ชฎาล นาคใหม่ และวิษญ์ จอมวิญญูณ	
การพัฒนาแบบการนิเทศเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูด้านการอ่านคิด วิเคราะห์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2	94
THE DEVELOPMENT OF A SUPERVISION MODEL FOR ENHANCING TEACHERS' LEARNING ENGAGEMENT COMPETENCIES IN ANALYTICAL READING, NAKHON SI THAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2	
กาญจนา จิตรสำรวย, วีระยุทธ ขาตะกาญจน์ และบุญมี เณรยอด	
การพัฒนาแบบข้อมูลเพื่อเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับ เด็กและเยาวชนของประเทศไทย	108
THE DEVELOPMENT OF A DATA MODEL TO CONNECT AGENCIES IN THE CRIMINAL JUSTICE SYSTEM FOR CHILDREN AND YOUTH IN THAILAND	
ยุคลธร เพ็ญโรจน์	
ศิลปะบำบัดสำหรับเด็กและเยาวชนที่ถูกทารุณกรรม	120
ART THERAPY FOR ABUSED CHILDREN AND YOUTH	
ธันยวันนัฐ ปุญญานันตนะ, ปารณีย์ อริยะสันติชัย และศุภิขมา อัครานิเวศน์	
อิทธิพลของผู้บริหารระดับสูงแบบทีสองหน้า นวัตกรรมทางเทคโนโลยี และแรงกดดันจากการ แข่งขันในตลาดที่มีต่อระบบข้อมูลการประเมินความเสี่ยงของผู้ประกอบการส่งออกในประเทศไทย	133
THE INFLUENCE OF AMBIDEXTROUS OF TOP MANAGEMENT, TECHNOLOGICAL INNOVATION AND MARKET COMPETITION PRESSURES ON RISK ASSESSMENT INFORMATION SYSTEM OF EXPORTING ENTREPRENEURS IN THAILAND	
เฉลิมเกียรติ รุ่งเล็ก, ณัฐวงศ์ พูนพล และศรีรุ่งรัตน์ สุดสมบูรณ์	
การพัฒนานวัตกรรมส่งเสริมศักยภาพในการแข่งขันของธุรกิจสายเคเบิลใยนำแสงใน ประเทศไทย	144
INNOVATION DEVELOPMENT TO ENHANCE THE COMPETITIVENESS OF FIBER OPTIC CABLE BUSINESS IN THAILAND	
จารุพร ใจชอบดียิ่งสกุล, ภัทรธิดา ผลงาม และอติคม ฤกษ์บุตร	
การพัฒนาทักษะการเคลื่อนไหวในผู้ป่วยโรคพาร์กินสันโดยใช้กิจกรรมนาฏศิลป์บำบัด ตามทฤษฎี LSVT BIG	155
THE DEVELOPMENT OF MOVEMENT SKILLS IN PATIENTS WITH PARKINSON'S DISEASE BY USING THE DANCE THERAPY ACTIVITIES ACCORDING TO LSVT BIG THEORY	
วิภาพร ปลั่งกลาง, ระวีวรรณ วรรณวิไชย และวรพล อร่ามรัศมีกุล	

สารบัญ (ต่อ)

การพัฒนานวัตกรรมส่งเสริมทักษะการทำงานของแรงงานต่างชาติในธุรกิจร้านอาหาร จังหวัดชลบุรี	169
INNOVATION DEVELOPMENT TO PROMOTE WORK SKILLS OF FOREIGN WORKERS IN THE RESTAURANT BUSINESS CHONBURI PROVINCE	
ภูมิภัสส์ วิทยานุกุลทรัพย์ และภัทรธิรา ผลงาม	
การสร้างแบบประเมินคุณภาพตัวชี้วัดสมรรถนะของผู้ตัดสินกีฬารักบี้ฟุตบอล	180
CREATION OF A QUALITY ASSESSMENT QUESTIONNAIRE FOR RUGBY FOOTBALL REFEREE PERFORMANCE INDICATORS	
รศ.ลลิตา แก้วปาน บาร์ซิล, สาธิต ประจัญบาน และอนันต์ มลารัตน์	
ปัจจัยส่วนบุคคลและความรอบรู้ด้านสุขภาพที่มีผลต่อพฤติกรรมสุขภาพของบุคลากรสายสนับสนุน วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครราชสีมา	193
PERSONAL FACTORS AND HEALTH LITERACY AFFECTING HEALTH BEHAVIORS OF SUPPORT STAFF AT BOROMARAJONANI COLLEGE OF NURSING, NAKHONRATCHASIMA	
สุชาดา วงศ์สวัสดิ์ และรสสุคนธ์ พิไชยแพทย์	
การพัฒนานวัตกรรมส่งเสริมสุขภาวะของแรงงานข้ามชาติในธุรกิจร้านอาหารจังหวัดชลบุรี	205
DEVELOPING INNOVATIONS FOR HEALTH PROMOTING OF MIGRANT WORKERS IN THE RESTAURANT BUSSINESS IN CHONBURI PROVENCE	
ภูมิพัฒน์ สำรวยสินธุ์ และภัทรธิรา ผลงาม	
การพัฒนาทักษะการบวกเลขของผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับคาบเส้นโดยใช้ โครงงานสะเต็มศึกษาเป็นฐาน	216
ENHANCING ADDITION SKILLS OF A CHILD WITH BORDERLINE INTELLECTUAL DISABILITIES USING STEAM BASED EDUCATION PROJECT	
วาทินี ดอนปาน, รัชนิกร ทองสุชาติ, พิภูล เลี้ยวสิริพงศ์ และสร้อยสุดา วิทยาการ	
การพัฒนานวัตกรรมส่งเสริมศักยภาพการแข่งขันของธุรกิจอาหารสดในกลุ่มเครือข่ายเพิ่มพูนฟาร์ม	226
DEVELOPING BUSINESS INNOVATIONS TO PROMOTE BUSINESS COMPETITIVENESS FRESH FOOD IN THE NETWORK OF PERM POON FARM	
นาถดาว วิทยานุกูล และภัทรธิรา ผลงาม	
งานศิลปะเปลือยกับทัศนคติสังคมไทย	237
NUDE ART IN THAILAND	
ศิริกานา เกษมวัฒนา, สาธิต ทิมวัฒนบรรเทิง และจักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า	
การศึกษาผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวังและความต้องการจำเป็นในรายวิชาการวิจัยเพื่อพัฒนาการ เรียนรู้ของนักศึกษาวิชาชีพครู	246
A STUDY OF THE EXPECTED LEARNING OUTCOMES AND NEEDS ASSESSMENT IN THE SUBJECT OF RESEARCH TO LEARNING DEVELOPMENT FOR TEACHER PROFESSIONAL STUDENTS	
พล เหลืองรังสี และชัชฌา รัศมีมณฑล	

สารบัญ (ต่อ)

องค์ประกอบของการฟื้นตัวของโซ่อุปทานหลังการระบาดของไวรัสโควิด 19 ของอุตสาหกรรมในประเทศไทย	257
FACTOR ANALYSIS OF SUPPLY CHAIN RESILIENCE AFTER THE COVID-19 PANDEMIC IN THAILAND'S INDUSTRY	
ปวีณา ร่วมชาติ	
การจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ร่วมกับการใช้เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อพัฒนาความสามารถเคลื่อนย้ายด้วยเก้าอี้รถเข็นของเด็กพิการซ้อน	272
EXPERIENTIAL LEARNING PROVISION WITH ASSISTIVE TECHNOLOGY TO IMPROVE ABILITY OF WHEELCHAIR MOBILITY CONTROL OF A CHILD WITH MULTIPLE DISABILITIES	
วิษุตา มิ่งปรีชา, รัชนิกร ทองสุคดี, สร้อยสุตา วิทยากร และพิกุล เลียวลิธิพงศ์	
การใช้การสอนงานรูปแบบโกรว์ และการเป็นพี่เลี้ยงสำหรับมารดาเพื่อลดการกระตุ้นเตือนในการริเริ่มกิจวัตรประจำวันของบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาวัยผู้ใหญ่	282
USING GROW COACHING MODEL AND MENTORING FOR A MOTHER TO REDUCE PROMPTING TO INITIATE DAILY ACTIVITIES OF AN ADULT WITH INTELLECTUAL DISABILITIES	
ดลฤดี มาแก้ว, พิกุล เลียวลิธิพงศ์, รัชนิกร ทองสุคดี และสร้อยสุตา วิทยากร	
การมีส่วนร่วมรับผิดชอบของผู้ปกครองในการใช้ตารางเวลาแบบสัมผัสเพื่อลดการกระตุ้นเตือนการเปลี่ยนกิจวัตรประจำวันตอนเช้าของนักเรียนพิการซ้อน	293
PARENT'S COLLABORATION IN USING TACTILE SCHEDULE TO DECREASE PROMPTING FOR CHANGING MORNING DAILY ROUTINE ACTIVITIES OF A STUDENT WITH MULTIPLE DISABILITIES	
พวงเพชร ศรีโสภารัตน์, รัชนิกร ทองสุคดี, พิกุล เลียวลิธิพงศ์ และสร้อยสุตา วิทยากร	
การประเมินคุณภาพของแผนกลยุทธ์การจัดการการท่องเที่ยวเมืองพัทยาเชิงบูรณาการอย่างยั่งยืน	306
ASSESSING THE QUALITY OF PATTAYA INTEGRATED SUSTAINABLE TOURISM MANAGEMENT STRATEGIC PLAN	
ดาริณ พันธศักดิ์, พิศมัย จารุจิตติพันธ์ และณัฐภัสสร ธนาบวรพาณิชย์	
ผู้นำที่ดีตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา	315
A GOOD LEADER ACCORDING TO THE PRINCIPLES OF BUDDHISM	
พระมหาเกรียงไกร ฐิตวิโร	
การศึกษาสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาในการฟังและการพูดภาษาไทยในชีวิตประจำวันของนักศึกษาชาวจีนที่เรียนสาขาภาษาไทยในระดับปริญญาตรี	326
A STUDY OF THE CAUSES OF PROBLEMS IN LISTENING AND SPEAKING THAI IN DAILY LIFE OF UNDERGRADUATE CHINESE STUDENTS MAJORING IN THAI LANGUAGE	
สุวคิน เกษมปิติ, วัชรุฑณ์ อยู่ในคิล และทลล อี้หยวน	
การจัดการความขัดแย้งที่มีผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของพยาบาลแผนกผู้ป่วยใน สังกัดโรงพยาบาลตำรวจ	335
MANAGING CONFLICTS THAT IMPACTS BE A LEARNING ORGANIZATION OF REGISTERED NURSES INPATIENT DEPARTMENT IN POLICE GENERAL HOSPITAL	
พรทิพา จันทะสงคราม และณฤตภัสสร จักษุเดโชวณิชย์	

สารบัญ (ต่อ)

- รูปแบบการบริหารเชิงรุกผ่านกระบวนการชี้แนะเพื่อส่งเสริมความสามารถการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน สำหรับครูโรงเรียนห้วยส้านยาววิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 343

AN PROACTIVE ADMINISTRATION MODEL THROUGH COACHING FOR TEACHERS' ACTIVITY-BASED LEARNING PROMOTING OF HUAI SAN YAO WITTAYA SCHOOL UNDER THE CHIANG RAI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

อัญชิษฐา เทพท้าว

- พระเจ้าศรีธรรมโศกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี 355

SRITHAMMASOKARAJA KING AND ADMINISTRATIVE MODEL OF TWELVE ZODIAC SIGNS FOR GOOD GOVERNANCE

กันตภณ หนูทองแก้ว และณัฐฐา ม้วนสุธา

- คำแนะนำสำหรับผู้เขียน 367

การจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดห้องเรียนกลับด้าน เพื่อพัฒนาทักษะปฏิบัติและ
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สังกัดกรุงเทพมหานคร*
LEARNING MANAGEMENT BY USING THE FLIPPED CLASSROOM APPROACH TO
DEVELOP PRACTICAL SKILLS AND LEARNING ACHIEVEMENT OF PRIMARY 5
STUDENTS UNDER BANGKOK ADMINISTRATION

จิรัสกุล แก้วชำนาญ, สายพิน สิริรักษ์*, วัชรารณ เชื้อนวัง, สุกัญญา บุญศรี, ณัฐกา สงวนวงษ์

Jiratkul Kaewchamnan, Saiphin Siharak*, Watcharaporn Khuanwang, Sukanya Boonsri, Nattaka Sanguanwong

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ประเทศไทย

Faculty of Technical Education, Rajamangala University of Technology Thanyaburi, Thailand

*Corresponding author E-mail address: saiphin_s@rmutt.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบทักษะปฏิบัติ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนซอยแอนเนกซ์ (กาญจนานิก 2) สังกัดกรุงเทพมหานคร ระหว่างนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดห้องเรียนกลับด้านกับนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ และ 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนซอยแอนเนกซ์ (กาญจนานิก 2) สังกัดกรุงเทพมหานคร ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดห้องเรียนกลับด้าน และการจัดการเรียนรู้แบบปกติ เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบสองกลุ่ม ทดสอบก่อนและหลังการทดลอง กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนซอยแอนเนกซ์ (กาญจนานิก 2) สังกัดกรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 66 คน ใช้เทคนิคการสุ่มแบบกลุ่ม จำนวน 2 ห้องเรียน และสุ่มอย่างง่ายวิธีการจัดการเรียนรู้ 2 วิธี เข้าห้องเรียนเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดห้องเรียนกลับด้านวิชาดนตรี-นาฏศิลป์ แผนการจัดการเรียนรู้แบบปกติวิชาดนตรี-นาฏศิลป์ แบบประเมินทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์ และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาดนตรี-นาฏศิลป์ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที ผลการวิจัยพบว่า 1) ทักษะปฏิบัติและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดห้องเรียนกลับด้าน สูงกว่าการจัดการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดห้องเรียนกลับด้าน และการจัดการเรียนรู้แบบปกติ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: แนวคิดห้องเรียนกลับด้าน, ทักษะปฏิบัติ, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, วิชาดนตรี-นาฏศิลป์

Abstract

The objectives of this research were to: 1) compare practical skills and learning achievement of primary 5 students at Soi Annex School (Kanchanaphisek 2) under Bangkok Administration between students who received the flipped classroom approach learning and

students who received traditional learning, and 2) compare the learning achievement of primary 5 students at Soi Annex School (Kanchanaphisek 2) under Bangkok Administration before and after using the flipped classroom approach learning and traditional learning. This study employed a quasi-experimental design with a pretest-posttest nonequivalent-group design. The sample consisted of 66 primary 5 students from Soi Annex School (Kanchanaphisek 2) under Bangkok Administration, during the second semester of the 2022 academic year. The study utilized a cluster sampling technique, with 2 classrooms, and a simple random sampling of 2 methods of learning management to enter the classroom as an experimental group and a control group. The research instruments included the flipped classroom approach learning lesson plans in the Music-Thai Dance course, the traditional learning lesson plans in the Music-Thai Dance course, the assessment of practical skills in Thai dance, and the learning achievement tests in the Music-Thai Dance course. The statistical analysis included mean, standard deviation, and t-test. The results revealed that: 1) the practical skills and learning achievement of students who received the flipped classroom approach learning were significantly higher than students who received traditional learning at the .05 level, and 2) the learning achievement of students who received the flipped classroom approach learning and traditional learning after learning management was significantly higher than before learning management at the .05 level.

Keywords: Flipped Classroom Approach, Practical Skills, Learning Achievement, Music & Thai Dance Course

บทนำ

โลกในยุคปัจจุบันมีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว สืบเนื่องมาจากการใช้เทคโนโลยีในศตวรรษที่ 21 ทำให้การเปลี่ยนแปลงหลายอย่างเกิดขึ้นในโลกทั้งด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจและการเมือง การปกครอง ส่งผลต่อการดำเนินชีวิต และการเรียนรู้ โลกแห่งการศึกษาในปัจจุบันได้ ด้วยอิทธิพลของยุคที่มีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว เป็นยุคข้อมูลข่าวสารที่ไร้ขีดจำกัด จากการพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทำให้การเชื่อมโยงข้อมูลต่าง ๆ ทั่วทุกภูมิภาคของโลกเป็นไปได้โดยง่าย (สุทธิพร จิตต์มิตรภาพ, 2553) ส่งผลต่อการดำรงชีพของคนในสังคม รวมทั้งรูปแบบการเรียนรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้เรียนแห่งยุคที่เรียกกันว่า Generation Z ที่มีความสามารถและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี มีความเป็นอิสระ เลือกในสิ่งที่ต้องการของตัวเอง ชอบการแสดงความคิดเห็น มีเอกลักษณ์ของตนเอง ชอบความตื่นเต้นท้าทาย และชอบการร่วมทำกิจกรรมและการร่วมเรียนรู้กับผู้อื่น ผู้เรียนในยุคปัจจุบันจะใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ สื่อออนไลน์ เพื่อช่วยส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้ ต้องการความรวดเร็ว ในการค้นหาข้อมูล การหาคำตอบ การสื่อสารต่าง ๆ และในการสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ดังนั้นอินเทอร์เน็ตจึงเป็นสิ่งจำเป็นต่อทุกสิ่งทุกอย่างในชีวิต และเด็กส่วนใหญ่ชอบใช้อินเทอร์เน็ต (วิจารณ์ พานิช, 2556 ก) ครูผู้สอนจึงต้องมีความกระตือรือร้นในการสร้างสรรค์การจัดการเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมให้นักเรียนมีทักษะสำหรับการออกไปดำรงชีวิตในโลกแห่งศตวรรษที่ 21 เพิ่มขึ้น ส่วนสำคัญ คือทักษะการเรียนรู้ ที่เน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ครูเป็นผู้ช่วยให้คำแนะนำ ไม่ใช่ผู้สอนหรือบอกความรู้ ระบบการศึกษาของประเทศไทยได้มีการปฏิรูประบบการจัดเรียนการสอน ปรับวิธีเรียนเปลี่ยนวิธีสอน เน้นให้ครูจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการคิด ทำ และพูดมากขึ้นเพื่อค้นหาและสร้างความรู้ด้วยตนเอง ส่วนผู้สอนเป็นผู้เตรียมประสบการณ์เรียนรู้ให้มากขึ้น ตามคำกล่าวที่ว่า Teach Less Learn More “สอนน้อย เรียนรู้มาก” (พิมพ์พันธ์

เดชะคุปต์ และเพียว ยินดีสุข, 2557) เพื่อที่จะแก้ปัญหาให้ผู้เรียนรู้จักคิดเป็น มีทักษะการคิด ทักษะการอ่าน ทักษะการฟัง การจดบันทึก ทักษะการสื่อสาร รวมถึงการแก้ปัญหาผู้เรียนที่ไม่สามารถมาเข้าเรียนได้ตามปกติ

การจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระศิลปะ ก็เป็นอีกหนึ่งความท้าทายในการปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับทักษะแห่งอนาคต (ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21) ซึ่งจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียน มีจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ สนุกสนาน เห็นคุณค่าในงานศิลปะ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้านศิลปะ จะส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาทั้งด้านสติปัญญา ร่างกาย อารมณ์ และสังคม ตลอดจนนำไปสู่การพัฒนาทางด้านสิ่งแวดล้อม และยังเสริมสร้างความมั่นใจให้กับผู้เรียน เพื่อการใช้ชีวิตในอนาคตทั้งการศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพ โดยกลุ่มสาระศิลปะจะส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ มีทักษะ และมีเจตคติที่ดี ทางด้านศิลปะ เห็นคุณค่าของศิลปะ และส่งเสริมให้ผู้เรียนมีอิสระในการแสดงออกในศิลปะแขนงต่าง ๆ ทั้งทางด้านทัศนศิลป์ ดนตรีและนาฏศิลป์ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สาระที่ 3 นาฏศิลป์ นั้นมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ในองค์ประกอบของนาฏศิลป์ มีการแสดงนาฏศิลป์การประยุกต์ใช้นาฏศิลป์ในชีวิตประจำวัน และเห็นคุณค่าของนาฏศิลป์ที่เป็นมรดกที่ทรงคุณค่าทางวัฒนธรรมไทย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ดังนั้นจึงเป็นรายพื้นฐานที่มุ่งเน้นพัฒนาให้นักเรียนมีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีต่อกาฏศิลป์ไทย การปฏิบัติทำรายการแสดงนาฏศิลป์ไทยมีส่วนสำคัญในการพัฒนาบุคลิกภาพของผู้เรียน ให้มีความมั่นใจและกล้าแสดงออกยิ่งขึ้น (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2552) ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ตามธรรมชาติของรายวิชาจึงเน้นทักษะปฏิบัติมากกว่าเนื้อหาทฤษฎี จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูผู้สอนต้องให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติจนเกิดความชำนาญ ในทำพื้นฐานต่างๆ และสามารถนำไปใช้ได้จริง (จิตติมา อ่อนเียะ และคณะ, 2565) แต่การฝึกปฏิบัติจำเป็นต้องใช้เวลาในการฝึกปฏิบัติ โดยปกติจะจัดการเรียนการสอนในสาระนาฏศิลป์ 1 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ รวม 20 สัปดาห์ และสาระดนตรี 1 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ รวม 20 สัปดาห์ รวมตลอดปี 40 สัปดาห์ ในทั้งสองสาระ ดังนั้นในเวลาเรียนในชั้นเรียนจึงไม่เพียงพอ ในการฝึกทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์ ให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติทำทางต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องและสวยงาม ครูผู้สอนจึงต้องใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ที่สามารถทำให้ผู้เรียนบรรลุได้ตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดในหลักสูตร

การจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดห้องเรียนกลับด้าน เป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีการใช้เทคโนโลยีร่วมด้วยในการจัดการเรียนรู้ เป็นการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้ศึกษามาก่อนที่จะเข้ามามีการเรียนรู้ในชั้นเรียน โดยที่ผู้เรียนจะได้เรียนรู้สื่อวีดิทัศน์และทำการบ้านที่ได้รับมอบหมายมาจากที่บ้าน (Awidi, I. T. & Paynter, M., 2019) ผู้เรียนจะต้องทำความเข้าใจในเนื้อหาที่ได้รับมอบหมายและสรุปความรู้ด้วยตนเองก่อนที่จะเข้าเรียนในห้องเรียน ทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้เร็วขึ้นกว่าการสอนแบบปกติ (สยา ทันตะเวช และชนะศักดิ์ วงษ์วีระวินิจ, 2565) และเขียนคำถามในสิ่งที่ยังสงสัยหรือไม่สามารถทำความเข้าใจด้วยตนเอง ส่วนกิจกรรมในชั้นเรียนจะใช้ในการเรียนรู้แบบสืบสอบความรู้และทำการบ้านที่ผู้สอนมอบหมายให้ (ชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน, 2560) โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทั้งกิจกรรมในชั้นเรียน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเรียนรู้ร่วมกันในชั้นเรียน ซึ่งการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดห้องเรียนกลับด้านเป็นการเรียนรู้ที่เหมาะสมในศตวรรษที่ 21 เพราะครูผู้สอนจะเน้นช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจวิธีการเรียนรู้ ไม่ใช่การท่องจำ โดยที่หัวใจสำคัญคือ ครูผู้สอนเปลี่ยนบทบาทไปทำหน้าที่ช่วยแนะนำการเรียนของผู้เรียนไม่ใช่ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ เปลี่ยนจากการสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียนจากทั้งชั้นเรียนมาเป็นการปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียนเป็นรายคน (วิจารณ์ พานิช, 2556 ข) ทั้งยังเป็นการช่วยปลูกฝังนิสัยให้กับผู้เรียนในด้านความรับผิดชอบ ฝึกผู้เรียนจดบันทึกจากการวิเคราะห์ในสิ่งที่ได้ศึกษาจากวีดิทัศน์หรืออ่านจากใบความรู้หรือหนังสือ ที่ผู้สอนได้เตรียมไว้ให้ เป็นการบันทึกคำสำคัญ เนื้อหาหลักหรือประเด็นสำคัญในรูปของแผนที่ความคิด และช่วยในการฝึกตั้งคำถาม การจับประเด็นสำคัญ การวิเคราะห์ในสิ่งที่ฟังและรับชมพร้อมสรุปบันทึกตามความเข้าใจของตนเอง ช่วยให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ การรับรู้ความสามารถของตนเอง และเกิดแรงจูงใจใน

การเรียนรู้สูงชัน (Zheng, X., et al., 2020); (Ruiz-Jiménez, M. C., et al., 2022) ดังนั้นการใช้แนวคิดห้องเรียนกลับด้าน จึงสามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองได้ดี การประยุกต์แนวคิดห้องเรียนกลับด้าน ในการจัดการเรียนรู้จึงสามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะปฏิบัติต่างๆ และครูผู้สอนยังสามารถช่วยเหลือผู้เรียนเมื่อมีปัญหา นอกจากนี้หากผู้เรียนได้ศึกษาความรู้ที่ครูผู้สอนมอบหมายมาก่อน จะทำให้ง่ายต่อการเรียนในห้องเรียน ครูผู้สอนสามารถต่อยอดความรู้ของผู้เรียนเพื่อเน้นไปทางการฝึกปฏิบัติให้กับผู้เรียน และผู้เรียนสามารถซักถามข้อสงสัยได้ทันที ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านกิจกรรมที่หลากหลายในชั้นเรียนและผู้เรียนยังได้รับรู้ว่าผู้สอนให้ความสำคัญกับผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ และมีความสุข และรู้สึกสนุกสนานในการเรียน การใช้แนวคิดห้องเรียนกลับด้านในการจัดการเรียนรู้จึงเป็นนวัตกรรมที่สามารถช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ให้สูงขึ้น โดยมีการศึกษาวิธีการจัดการเรียนรู้หลายวิธี เช่น การใช้วีดิทัศน์ การใช้ภาพเคลื่อนไหว หรือการใช้โมเดล การฝึกอบรมสามารถช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ให้สูงขึ้น (Gómez-García, G., et al., 2020) ในวิชานาฏศิลป์พบว่าจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดห้องเรียนกลับด้าน จะสามารถพัฒนาทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนสูงขึ้น ผู้เรียนมีความสนใจและพึงพอใจกับการเรียนรู้ในวิชานาฏศิลป์มากยิ่งขึ้น (จิตติมา อ่อนเยียะ และคณะ, 2565)

จากหลักการและแนวคิดห้องเรียนกลับด้านดังกล่าว เป็นแนวคิดในการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับการพัฒนาทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาดนตรี-นาฏศิลป์ ที่เน้นการปฏิบัติด้วยตนเอง โดยเรียนรู้ผ่านการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี และมีผู้สอนคอยให้ความช่วยเหลือและแนะนำ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดห้องเรียนกลับด้าน เพื่อพัฒนาทักษะปฏิบัติและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนซอยแอนเนกซ์ (กาญจนานิก 2) สังกัดกรุงเทพมหานคร ในรายวิชาดนตรี-นาฏศิลป์ เรื่อง รำวงมาตรฐาน เพลง หุญไทยใจงาม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบทักษะปฏิบัติ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนซอยแอนเนกซ์ (กาญจนานิก 2) สังกัดกรุงเทพมหานคร ระหว่างนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดห้องเรียนกลับด้านกับนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนซอยแอนเนกซ์ (กาญจนานิก 2) สังกัดกรุงเทพมหานคร ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดห้องเรียนกลับด้าน และการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองตามแบบแผนการวิจัยแบบสองกลุ่ม ทดสอบก่อนและหลังการทดลอง (Pretest-Posttest Nonequivalent-Group Design) (Best, J. W. & Kahn, J. V., 2003)

1. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัย

ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนซอยแอนเนกซ์ (กาญจนานิก 2) สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตสายไหม จังหวัดกรุงเทพมหานคร ทั้งหมด 4 ห้อง จำนวน 130 คน กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนซอยแอนเนกซ์ (กาญจนานิก 2) สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตสายไหม จังหวัดกรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 ใช้เทคนิคการสุ่มแบบกลุ่ม จำนวน 2 ห้องเรียน แล้วใช้วิธีสุ่มอย่างง่ายวิธีการจัดการเรียน 2 วิธี เข้าห้องเรียน วิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดห้องเรียนกลับด้านเป็นกลุ่มทดลอง 1 ห้องเรียน จำนวน 33 คน และวิธีการจัดการเรียนรู้แบบปกติเป็นกลุ่มควบคุม 1 ห้องเรียน จำนวน 33 คน รวมนักเรียนทั้ง 2 กลุ่ม จำนวน 66 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 2 ประเภทประกอบด้วย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง มีดังนี้

2.1.1 แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดห้องเรียนกลับด้าน วิชาดนตรี-นาฏศิลป์ โดยกระบวนการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เกี่ยวกับ มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด รายละเอียดของเนื้อหาสาระ การวัดผลและการประเมินผลที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระที่ 3 นาฏศิลป์ ศึกษาทฤษฎีและเอกสารเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ และแนวคิดของการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดห้องเรียนกลับด้าน เพื่อกำหนดองค์ประกอบต่าง ๆ ในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ให้มีความสอดคล้องกัน และดำเนินการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่องการแสดงนาฏศิลป์ จำนวน 4 แผน ประกอบด้วย 1) ร่างมาตรฐาน จำนวน 1 ชั่วโมง 2) การแต่งกายประกอบการแสดงร่างมาตรฐาน จำนวน 1 ชั่วโมง 3) ร้องรำ ทำเพลง จำนวน 1 ชั่วโมง และ 4) ปฏิบัติทำรำเพลงหญิงไทยใจงาม จำนวน 2 ชั่วโมง รวมเวลาทั้งหมด 5 ชั่วโมง เสร็จแล้วนำแผนการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน 2 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล 1 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านนาฏศิลป์ 2 ท่าน เพื่อพิจารณาตรวจสอบในด้านความสอดคล้องระหว่างความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา กับจุดประสงค์ เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Item Objective Consistency) โดยได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง 1.0 และนำแผนการจัดการเรียนรู้ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นนำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างเพื่อดูผลการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ว่ามีความเหมาะสมกับนักเรียนมากน้อยเพียงใด และหาข้อบกพร่องในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นำข้อมูลจากการทดลองใช้มาปรับปรุง แก้ไขข้อบกพร่องของแผนการจัดการเรียนรู้ก่อนนำไปใช้จริง

แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้โดยใช้แนวคิดห้องเรียนกลับด้าน ประกอบด้วย 2 ส่วน รวม 4 ขั้นตอน ส่วนที่ 1 กิจกรรมนอกชั้นเรียน เป็น ขั้นตอนที่ 1 นักเรียนเรียนเนื้อหาล่วงหน้า จากสื่อวีดิทัศน์ และขั้นตอนที่ 2 นักเรียนบันทึกการเรียนรู้หลังจากเรียนจากสื่อวีดิทัศน์ ตามข้อคำถามที่ครูกำหนด ส่วนที่ 2 กิจกรรมในชั้นเรียน เป็น ขั้นตอนที่ 3 ครูประเมินสิ่งที่นักเรียนได้เรียนรู้จากกิจกรรมนอกชั้นเรียน และมอบหมายให้นักเรียนทำกิจกรรมและฝึกปฏิบัติทักษะต่าง และขั้นตอนที่ 4 นักเรียนและครูประเมินผลการเรียนรู้ ให้นักเรียนทบทวนสิ่งที่ได้เรียนรู้ ปัญหาอุปสรรคที่พบและวิธีการแก้ปัญหาของตนเองก่อน เพื่อให้มีข้อมูลในการร่วมอภิปรายและสรุปผลการประเมินเป็นของกลุ่ม โดยผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวก กระตุ้นให้นักเรียนเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ภายในกลุ่มและระหว่างกลุ่ม

2.1.2 แผนการจัดการเรียนรู้แบบปกติ วิชาดนตรี-นาฏศิลป์ โดยกระบวนการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เกี่ยวกับ มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด รายละเอียดของเนื้อหาสาระ การวัดผลและการประเมินผลที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระที่ 3 นาฏศิลป์ ศึกษาทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อกำหนดองค์ประกอบต่าง ๆ ในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ให้มีความสอดคล้องกัน และดำเนินการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การแสดงนาฏศิลป์ จำนวน 4 แผน ประกอบด้วย 1) ร่างมาตรฐาน จำนวน 1 ชั่วโมง 2) การแต่งกายประกอบการแสดงร่างมาตรฐาน จำนวน 1 ชั่วโมง 3) ร้องรำ ทำเพลง จำนวน 1 ชั่วโมง และ 4) ปฏิบัติทำรำเพลงหญิงไทยใจงาม จำนวน 2 ชั่วโมง รวมเวลาทั้งหมด 5 ชั่วโมง เมื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้เสร็จแล้ว นำแผนการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน 2 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล 1 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านนาฏศิลป์ 2 ท่าน เพื่อพิจารณาตรวจสอบในด้านความสอดคล้องระหว่างความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา กับจุดประสงค์ เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC โดยได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง 1.0 และนำแผนการจัดการเรียนรู้ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นนำ

แผนการจัดการเรียนรู้ทดลองใช้ กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างเพื่อดูผลการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ว่ามีความเหมาะสมกับนักเรียนมากน้อยเพียงใด และหาข้อบกพร่องในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นำข้อมูลจากการทดลองใช้มาปรับปรุง แก้ไขข้อบกพร่องของแผนการจัดการเรียนรู้ก่อนนำไปใช้จริง

แผนการจัดการเรียนรู้แบบปกติประกอบด้วย 1) ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ครูแจ้งวัตถุประสงค์ในการเรียน และตั้งคำถามเพื่อให้นักเรียนได้เชื่อมโยงกับความรู้เดิม 2) ขั้นสอน ครูบรรยายเนื้อหา และให้นักเรียนฝึกปฏิบัติ และ 3) ขั้นสรุปและทบทวน ให้นักเรียนร่วมกันสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้และ ครูช่วยเสริมในสิ่งที่นักเรียนยังไม่เข้าใจหรือปฏิบัติไม่ได้

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีดังนี้

2.2.1 แบบประเมินทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์ กระบวนการพัฒนาแบบประเมินทักษะปฏิบัติ ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเครื่องมือในการประเมินทักษะปฏิบัติ สร้างแบบประเมินทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์ โดยแบ่งเกณฑ์การประเมิน ออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ความถูกต้อง จังหวะ และความสวยงาม ซึ่งแต่ละด้านจะมีเกณฑ์การประเมินแบบรูบริก (Rubric Score) 5 ระดับ เมื่อสร้างเสร็จแล้วนำแบบประเมินทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์ เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและเหมาะสม และหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC โดยได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง 1.0

2.2.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาดนตรี-นาฏศิลป์ เรื่อง การแสดงนาฏศิลป์ กระบวนการพัฒนาแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผู้วิจัยศึกษาทฤษฎี เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนฉบับร่างสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เป็นแบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ โดยสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนฉบับร่างเป็นแบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ แล้วนำแบบทดสอบ เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน 2 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล 1 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านนาฏศิลป์ 2 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของลักษณะการใช้คำถามและตัวเลือก ความสอดคล้องกับองค์ประกอบที่ต้องการวัด ความถูกต้องทางด้านภาษา และความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา โดยค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item-Objective Congruence Index: IOC) ที่ได้เท่ากับ 1.0 และปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ นำแบบทดสอบไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 1 ห้อง ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างและได้เรียนเรื่องการแสดงนาฏศิลป์เบื้องต้นแล้ว จากนั้นนำผลคะแนนที่ได้จากการทดสอบมาวิเคราะห์ผลเพื่อหาค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) แล้วคัดเลือกข้อสอบที่มีค่าความยากง่าย ตั้งแต่ 0.35-0.68 และมีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.27-0.72 จำนวน 20 ข้อ และนำมาคำนวณหาความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ โดยใช้ KR-20 ของคูเดอร์ ริชาร์ด ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.85 และนำแบบทดสอบมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำแล้วจัดทำแบบทดสอบที่ผ่านการคัดเลือก นำไปใช้ในการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน

3. การดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีรายละเอียด ดังนี้

3.1 ดำเนินการสุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบกลุ่มจำนวน 2 ห้องเรียน จากห้องเรียนทั้งหมด 4 ห้องเรียน โดยโรงเรียนจัดนักเรียนแบบความสามารถในแต่ละห้องเรียน ต่อจากนั้นทำการทดสอบก่อนเรียนด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชานาฏศิลป์ เรื่อง การแสดงนาฏศิลป์ ก่อนเรียนของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 ห้องเรียน เพื่อตรวจสอบค่าเฉลี่ยของคะแนนทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนว่าไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และบันทึกผลการทดสอบไว้เป็นคะแนนทดสอบก่อนเรียนเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป จากนั้นใช้การสุ่มอย่างง่ายวิธีการสอน 2 วิธี เข้าห้องเรียน วิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดห้องเรียนกลับด้าน 1

ห้องเรียน จำนวน 33 คน เป็นกลุ่มทดลอง และวิธีการจัดการเรียนรู้ด้วยการสอนแบบปกติ 1 ห้องเรียน จำนวน 33 คน เป็นกลุ่มควบคุม รวมนักเรียนจำนวน 66 คน

3.2 ผู้วิจัยชี้แจงให้ผู้เรียนทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม เข้าใจถึงวิธีการเรียนรู้ บทบาทของผู้เรียน เป้าหมายของการเรียน จุดประสงค์ของการเรียนและวิธีการประเมินผลการเรียนรู้ และผู้วิจัยดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ โดยกลุ่มทดลองใช้แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดห้องเรียนกลับด้าน วิชาดนตรี-นาฏศิลป์ เรื่อง การแสดงนาฏศิลป์ จำนวน 4 แผน และกลุ่มควบคุมใช้แผนการจัดการเรียนรู้แบบปกติ วิชาดนตรี-นาฏศิลป์ จำนวน 4 แผน โดยใช้ระยะเวลาที่เท่ากัน คือ 5 ชั่วโมง

3.3 หลังจากการจัดการเรียนรู้ในแผนการเรียนรู้ที่ 4 ผู้วิจัยประเมินทักษะปฏิบัติของนักเรียนด้วยแบบประเมินทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์ ประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชานาฏศิลป์ เรื่อง การแสดงนาฏศิลป์ ที่เป็นชุดเดียวกับแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน กับกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม และนำผลคะแนนที่ได้จากการประเมินทักษะปฏิบัติ และคะแนนจากการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ โดยวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และการทดสอบค่าที (t -test)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ มีรายละเอียดดังนี้

4.1 การเปรียบเทียบทักษะปฏิบัติ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดห้องเรียนกลับด้านกับนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ โดยนำคะแนนทักษะปฏิบัติและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนและหลังเรียนมาทดสอบโดยใช้การทดสอบค่าที (t -test independent)

4.2 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดห้องเรียนกลับด้าน และการจัดการเรียนรู้แบบปกติ โดยนำคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน มาทดสอบโดยใช้การทดสอบค่าที (t -test dependent)

ผลการวิจัย

การจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดห้องเรียนกลับด้าน เพื่อพัฒนาทักษะปฏิบัติและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผู้วิจัยได้นำคะแนนที่ได้จากการประเมินก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดห้องเรียนกลับด้านและจัดการเรียนรู้แบบปกติ มาวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังตารางที่ 1- 5 โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ผลการเปรียบเทียบทักษะปฏิบัติและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดห้องเรียนกลับด้านกับนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ โดยนำคะแนนทักษะปฏิบัติและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียนมาทดสอบโดยใช้การทดสอบค่าที (t -test independent) ผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 1-3

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนเรียนระหว่างนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดห้องเรียนกลับด้านกับนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

การจัดการเรียนรู้โดยใช้	จำนวน นักเรียน	$\bar{X}$	SD	t	p
แนวคิดห้องเรียนกลับด้าน	33	4.88	2.09	-0.683	.497
การเรียนรู้แบบปกติ	33	5.24	2.24		

* $p < .05$

ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดห้องเรียนกลับด้านกับนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ ไม่พบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญของการทดสอบค่าที่ ($t=-0.683, p>.05$)

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบทักษะปฏิบัติทางศิลปะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียนระหว่างนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดห้องเรียนกลับด้านกับนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

การจัดการเรียนรู้โดยใช้	จำนวน นักเรียน	$\bar{X}$	SD	t	p
แนวคิดห้องเรียนกลับด้าน	33	12.61	1.54	9.85	.00*
การเรียนรู้แบบปกติ	33	9.48	0.97		

* $p<.05$

ผลการเปรียบเทียบทักษะปฏิบัติทางศิลปะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดห้องเรียนกลับด้าน มีคะแนนทักษะปฏิบัติเฉลี่ย ($\bar{X}=12.61, SD= 1.54$) สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ ($\bar{X}=9.48, SD= 0.97$) อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ($t=9.85, p<.05$)

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียนระหว่างนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดห้องเรียนกลับด้านกับนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

การจัดการเรียนรู้โดยใช้	จำนวน นักเรียน	$\bar{X}$	SD	t	p
แนวคิดห้องเรียนกลับด้าน	33	15.67	2.45	2.596	.00*
การเรียนรู้แบบปกติ	33	13.27	4.69		

* $p<.05$

ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดห้องเรียนกลับด้านมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน ($\bar{X}=15.67, SD=2.45$) สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ ($\bar{X}=13.27, SD=4.69$) อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ($t=2.596, p<.05$)

ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดห้องเรียนกลับด้าน และการจัดการเรียนรู้แบบปกติ โดยนำคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน มาทดสอบโดยใช้การทดสอบค่าที่ (t -test dependent) ผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 4-5

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดห้องเรียนกลับด้าน

การจัดการเรียนรู้ โดยใช้แนวคิดห้องเรียนกลับด้าน	จำนวน นักเรียน	$\bar{X}$	SD	$\bar{D}$	t	p
ก่อนเรียน	33	4.88	2.09	10.79	17.37	.00*
หลังเรียน	33	15.67	2.45			

* $p<.05$

ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดห้องเรียนกลับด้าน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน ($\bar{X}=15.67, SD=2.45$) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X}=4.88, SD=2.09$) อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ($t=17.37, p<.05$)

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

การจัดการเรียนรู้แบบปกติ	จำนวนนักเรียน	$\bar{X}$	SD	$\bar{D}$	t	p
ก่อนเรียน	33	5.24	2.34	8.03	8.08	.00*
หลังเรียน	33	13.27	4.69			

* $p < .05$

ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน ($\bar{X}=13.27$, $SD=4.69$) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X}=5.24$, $SD=2.34$) อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ($t=17.37$, $p<.05$)

อภิปรายผล

1. ทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดห้องเรียนกลับด้านสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเพราะการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดห้องเรียนกลับ นักเรียนได้ศึกษาวิถีทัศน์บันทึกการเรียนรู้ตามประเด็นคำถามที่ผู้สอนกำหนดให้ และยังได้ทดลองปฏิบัติตามวิถีทัศน์ที่ได้ดู และสามารถดูซ้ำได้ตามความต้องการของผู้เรียน และเมื่อนักเรียนได้มาเรียนในห้องเรียน ผู้สอนได้พูดคุยเชื่อมโยงสิ่งที่นักเรียนได้เรียนรู้มาแล้วที่บ้านทำให้ทบทวนสิ่งที่ได้เรียนรู้ และนำข้อคำถาม ข้อสงสัยต่าง ๆ หรือปัญหาที่พบของนักเรียนมาพูดคุย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และผู้สอนให้การแนะนำ หรือสาธิตให้ผู้เรียนดูเพื่อการปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง และเวลาในชั้นเรียนจะมีพอสำหรับการฝึกปฏิบัตินาฏศิลป์ของนักเรียน โดยจะใช้การฝึกเป็นกลุ่ม ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกัน แนะนำการปฏิบัติท่าที่ถูกต้อง และนักเรียนยังได้ประเมินการปฏิบัติท่าของตนเอง ว่าถูกต้องหรือจะต้องปรับปรุงอย่างไร นอกจากนั้นนักเรียนสามารถกลับไปศึกษาวิถีทัศน์ซ้ำได้ตามความต้องการ จึงส่งผลให้ทักษะปฏิบัติ ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ โดยใช้แนวคิดห้องเรียนกลับด้าน สูงกว่า การจัดการเรียนรู้แบบปกติ เพราะ การจัดการเรียนรู้แบบปกติ นักเรียนต้องเรียนรู้เนื้อหาสาระต่าง ๆ รวมทั้งการปฏิบัติท่าในชั้นเรียน ซึ่งผู้สอนจะทำการสาธิตท่าต่าง ๆ และให้ผู้เรียนปฏิบัติตาม ซึ่งจะมีเวลาจำกัด เนื่องจากใช้เวลาสำหรับการสอนในเรื่องของเนื้อหาสาระ ดังนั้นเวลาการฝึกปฏิบัติท่าในห้องเรียนจึงไม่เพียงพอ ส่งผลให้คะแนนทักษะปฏิบัติ นาฏศิลป์มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดห้องเรียนกลับด้าน และการใช้แนวคิดห้องเรียนกลับด้านยังสามารถพัฒนาทักษะที่เกิดขึ้นอย่างยากลำบากได้ดีกว่าการสอนในห้องเรียนอย่างเดียว เพราะทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองและกลับไปทบทวนเนื้อหาเมื่อมีความจำเป็น และการเตรียมตัวก่อนเข้าชั้นเรียนหรือการทำแบบฝึกหัดมาก่อน เมื่อมาอยู่ในชั้นเรียนจะทำให้ ผู้เรียนสามารถทบทวนการฝึกปฏิบัติ หรือประยุกต์ใช้ความรู้ในห้องเรียน ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่แท้จริง และยังช่วยสามารถพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และทักษะที่มีความซับซ้อนในการปฏิบัติให้สูงขึ้น (Leung, J. Y., et al., 2014); (Çakiroğlu, Ü., et al., 2020); (Wang, Q., et al., 2022)

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดห้องเรียนกลับด้านสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเพราะการจัดการเรียนรู้ในส่วนนอกชั้นเรียนโดยให้ผู้เรียนได้ศึกษาวิถีทัศน์ และได้ทำการจดบันทึกสิ่งที่ได้เรียนรู้จากวิถีทัศน์ และตอบคำถามตามที่ผู้สอนกำหนดให้ ทำให้ผู้เรียนได้ศึกษาวิถีทัศน์

อย่างมีความหมาย เมื่อผู้เรียนยังมีข้อสงสัยก็สามารถดูวิดีโอที่ค้นหามาได้ และในส่วนกิจกรรมในชั้นเรียน ครูได้ประเมินสิ่งที่นักเรียนได้เรียนรู้จากการพูดคุยสอบถามเพื่อเชื่อมโยงสิ่งที่นักเรียนได้ศึกษามาและนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ว่าผู้เรียนได้เรียนรู้สิ่งใดบ้าง และให้นักเรียนได้ประเมินตนเอง ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนกำกับตนเอง และรู้ว่าอะไรบ้างที่ยังไม่รู้ เข้าใจผิด หรือรู้แล้ว และต่อจากนั้นผู้สอนมอบหมายให้นักเรียนทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่มเพื่อเป็นการฝึกปฏิบัติการทำกิจกรรมร่วมกันจะช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และช่วยปรับ ขยายความรู้ให้ถูกต้องและมากขึ้น โดยมีผู้สอนคอยเดินดูและช่วยเสริมทักษะให้ผู้เรียนตามความเหมาะสมของแต่ละกลุ่ม ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่แท้จริง การใช้แนวคิดห้องเรียนกลับด้านในการจัดการเรียนรู้พบว่าส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและสร้างแรงจูงใจในการเรียน และการช่วยเหลือของผู้สอนในช่วงเวลาที่เหมาะสม การมีทรัพยากรและอุปกรณ์ในการเรียนพร้อม จะส่งผลต่อการเรียนและสร้างแรงจูงใจในการเรียนมากขึ้น (Erbil, D. G. & Kocabaş, A., 2020); (Zheng, L., et al., 2020); (Zheng, X., et al., 2020); (Zhao, J., et al., 2021) ส่วนการจัดการเรียนรู้แบบปกติ มีข้อจำกัดกว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดห้องเรียนกลับด้าน เนื่องจากนักเรียนไม่ได้ศึกษามาก่อนล่วงหน้า จึงทำให้มักไม่มีข้อสงสัย หรือประเด็นที่นักเรียนสงสัยมีไม่มาก และเมื่อให้นักเรียนทำกิจกรรมกลุ่มและให้แต่ละกลุ่มแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน นักเรียนมักไม่ค่อยมีประเด็นที่จะมาแลกเปลี่ยน และเวลาในการเรียนรู้และการทำกิจกรรมในห้องเรียนจะมีเวลาที่จำกัด และนักเรียนมักไม่กลับไปศึกษาเรื่องที่เรียนซ้ำนอกห้องเรียน ดังนั้นการใช้แนวคิดห้องเรียนกลับด้าน โดยให้นักเรียนศึกษาข้อมูลจากวิดีโอที่ค้น หามา แล้วให้มาทำกิจกรรมกลุ่มภายในห้องเรียน พบว่า ผลการเรียนรู้ของนักเรียนดีขึ้น เมื่อเทียบกับการจัดการเรียนการสอนแบบเดิม (Huang, Y. M., et al., 2022)

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดห้องเรียนกลับ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา เนื่องจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดห้องเรียนกลับ ได้จัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบโดยมีส่วนของกิจกรรมนอกชั้นเรียน ที่นักเรียนได้ศึกษาวิดีโอที่ค้น หามา และการบันทึกสิ่งที่ได้เรียนรู้และการตอบประเด็นคำถามของผู้สอน ประเด็นสงสัยของนักเรียน และบันทึกในแบบบันทึกเพื่อมีข้อมูลที่จะนำไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่มในชั้นเรียน ส่วนกิจกรรมในชั้นเรียน ผู้สอนจะเชื่อมโยงสิ่งที่นักเรียนได้ไปศึกษามาจากวิดีโอที่ค้น หามา และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในประเด็นต่าง ๆ ตามข้อคำถาม และข้อสงสัยของนักเรียน ต่อจากนั้นให้นักเรียนทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่มเพื่อฝึกทักษะต่าง ๆ และผู้สอนจะคอยเดินดู สนับสนุน และกระตุ้นผู้เรียนในการทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่ม และหลังจากนั้นผู้เรียนจะได้ประเมินการเรียนรู้ของตนเองว่ามีปัญหา อุปสรรค ข้อสงสัยใดบ้าง และมีแนวทางแก้ไขปัญหายังไง และนอกจากนี้นักเรียนยังสามารถกลับไปทบทวนบทเรียนจากวิดีโอที่ค้นหามาได้ตามความต้องการ ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างแท้จริง ซึ่งการศึกษาวีดิทัศน์ ก่อนเข้าชั้นเรียน และนักเรียนมาร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และแก้ปัญหาร่วมกันในชั้นเรียน ทำให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียน เกิดแรงจูงใจในการเรียน และสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและนักเรียน และระหว่างนักเรียนกับนักเรียนทำให้ผลลัพธ์การเรียนรู้ดีขึ้นการเรียนดีขึ้น (เขมิกา เขมาระกุล และคณะ, 2566) และการที่นักเรียนได้ศึกษาเนื้อหาทางออนไลน์ก่อนเข้าเรียนในชั้นเรียน ช่วยให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจในการเรียนและมีผลการเรียนรู้ที่ดีขึ้น (Ruiz-Jiménez, M. C., et al., 2022) นอกจากนี้ยังช่วยนักเรียนที่เรียนอ่อน หรือขาดเรียนได้ศึกษาติดตามบทเรียนนอกห้องเรียนทำให้สามารถเรียนทันนักเรียนคนอื่น ๆ (Nja, C. O., et al., 2022)

4. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเพราะการจัดการเรียนรู้เป็นไปอย่างเป็นระบบตามหลักการออกแบบการจัดการเรียนรู้ โดยเริ่มจากการนำเข้าสู่บทเรียน และการเปิดวิดีโอ หรือใช้สื่อต่าง ๆ ให้นักเรียนดู แล้วตั้งคำถามเพื่อโยงประสบการณ์เดิม ในชั้นเรียน ผู้สอนบรรยายให้นักเรียนฟัง หรือสาธิตให้นักเรียนดูและให้นักเรียนฝึกปฏิบัติ หรือทำกิจกรรม โดยครูจะคอยเดินดูและคอยให้

คำแนะนำ และในขั้นสรุปและทบทวน ให้นักเรียนร่วมสรุปบทเรียนที่ได้เรียนรู้ และช่วยกันทบทวนสิ่งที่ได้เรียนรู้ และให้นักเรียนสอบถามข้อสงสัยต่าง ๆ โดยครูคอยให้ความรู้เสริมในส่วนที่นักเรียนไม่เข้าใจหรือสรุปไม่ตรงกับจุดประสงค์การเรียนรู้ ซึ่งจะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนรู้ที่เป็นระบบจะสามารถช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีขึ้น (เขมิกา เขมาระกุล และคณะ, 2566)

องค์ความรู้ใหม่

การจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดห้องเรียนกลับด้าน ทำให้นักเรียนมีทักษะปฏิบัติด้านนาฏศิลป์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และมีทักษะปฏิบัติด้านนาฏศิลป์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ การจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดห้องเรียนกลับด้าน ประกอบด้วย 2 ส่วน ส่วนที่ 1 กิจกรรมนอกชั้นเรียน ประกอบด้วย 1) นักเรียนเรียนเนื้อหาล่วงหน้า จากสื่อวีดิทัศน์ และ 2) นักเรียนบันทึกการเรียนรู้หลังจากเรียนจากสื่อวีดิทัศน์ ส่วนที่ 2 กิจกรรมในชั้นเรียน ประกอบด้วย 1) ครูประเมินสิ่งที่นักเรียนได้เรียนรู้และมอบหมายให้นักเรียนทำกิจกรรมและฝึกปฏิบัติ และ 2) นักเรียนและครูประเมินผลการเรียนรู้ โดยผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวก กระตุ้นให้นักเรียนเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการให้ข้อมูลย้อนกลับในการเรียนและการปฏิบัติทักษะโดยนักเรียน เพื่อนและผู้สอน ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในวิชานาฏศิลป์มากขึ้นภายในเวลาที่จำกัด สามารถแสดงทักษะปฏิบัติด้านนาฏศิลป์ได้อย่างถูกต้อง ถูกจังหวะ และสวยงาม ตามมาตรฐานการแสดงนาฏศิลป์

สรุปและข้อเสนอแนะ

นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดห้องเรียนกลับด้าน มีทักษะปฏิบัติและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าการจัดการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดห้องเรียนกลับด้าน และการจัดการเรียนรู้แบบปกติ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้ในการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดห้องเรียนกลับด้าน ควรสอบถามนักเรียนถึงความพร้อมของเครื่องมือที่ใช้ในการดูวีดิทัศน์ ถ้านักเรียนไม่พร้อมเรื่องของอุปกรณ์ในการดูวีดิทัศน์ ผู้สอนต้องจัดเวลาให้นักเรียนได้ดูวีดิทัศน์ในเวลาว่างของนักเรียนที่โรงเรียน และกระตุ้นให้นักเรียนได้ศึกษาวีดิทัศน์และทำกิจกรรมที่ผู้สอนมอบหมายก่อนเรียนในชั้นเรียน และหลังจากเรียนเสร็จแล้วควรกระตุ้นให้ผู้เรียนกลับไปศึกษาทบทวน ทำความเข้าใจ และฝึกปฏิบัติตามวีดิทัศน์หรือข้อมูลที่ผู้สอนให้จนเข้าใจและปฏิบัติได้ ข้อเสนอแนะจากผลการทำวิจัยเพื่อการทำวิจัยครั้งต่อไปคือ นำการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดห้องเรียนกลับด้าน ไปพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะปฏิบัติด้านอื่น ๆ ในเนื้อหาอื่น หรือในระดับชั้นอื่น หรือใช้แนวคิดห้องเรียนกลับด้านร่วมกับเทคนิคการจัดการเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะปฏิบัติด้านอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

เขมิกา เขมาระกุล และคณะ. (2566). ผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ห้องเรียนกลับด้านร่วมกับเทคนิค KWDL ที่มีต่อความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 สังกัดมหาวิทยาลัยของรัฐ. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 7(03), 47-63.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ ครูสภาลาดพร้าว.

- ชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน. (2560). การพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษาเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้ ของนักศึกษาครู คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- จิตติมา อ่อนเยียะ และคณะ. (2565). การพัฒนาสื่อวีดิทัศน์ปฏิสัมพันธ์ ร่วมกับการจัดการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้านแบบออนไลน์ เรื่อง ภาษาท่าและนาฏยศัพท์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 4. วารสารเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม (JETC), 5(15), 60-72.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และเพียว ยินดีสุข. (2557). การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิจารณ์ พานิช. (2556 ก). การสร้างการเรียนรู้ สู่ศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: เอส.อาร์.พรีนติ้ง แมสโปรดักส์.
- วิจารณ์ พานิช. (2556 ข). ครูเพื่อศิษย์สร้างห้องเรียนกลับทาง. กรุงเทพมหานคร: เอส.อาร์.พรีนติ้ง แมสโปรดักส์.
- สยา ทันทะเวช และชนะศักดิ์ วงษ์วีระวินิจ. (2565). รูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิชาดนตรีในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในช่วงสถานการณ์ไวรัสโคโรนา 19 แพ้ระบาด: กรณีศึกษาวิทยาลัย. วารสารดนตรีรังสิต มหาวิทยาลัยรังสิต, 17(1), 1-16.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2552). ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้ศิลปะ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สุทธิพร จิตต์มิตรภาพ. (2553). การเปลี่ยนแปลงของโลกแห่งการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และการพัฒนาสู่ “ครูมืออาชีพ”. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- Awidi, I. T. & Paynter, M. (2019). The impact of a flipped classroom approach on student learning experience. *Computers & education*, 128(1), 269-283.
- Best, J. W. & Kahn, J. V. (2003). *Research in Education* 9th ed. Boston: A Pearson Educational Company.
- Çakiroğlu, Ü., et al. (2020). Flipping the experimentation process: influences on science process skills. *Educational Technology Research & Development*, 68(6), 3425–3448.
- Erbil, D. G. & Kocabaş, A. (2020). Flipping the 4th grade social studies course in a cooperative way: Effects on academic achievement and motivation. *Studies in Educational Evaluation*, 66, 100878. doi:<https://doi.org/10.1016/j.stueduc.2020.100878>.
- Gómez-García, G., et al. (2020). The contribution of the flipped classroom method to the development of information literacy: A systematic review. *Sustainability*, 12(18), 7273.
- Huang, Y. M., et al. (2022). Applying a business simulation game in a flipped classroom to enhance engagement, learning achievement, and higher-order thinking skills. *Computers & Education*, 183, 104494. doi:<https://doi.org/10.1016/j.compedu.2022.104494>.
- Leung, J. Y., et al. (2014). Short review of the flipped classroom approach. *Medical Education*, 48(11), 1127-1127.
- Nja, C. O., et al. (2022). Students' attitude and academic achievement in a flipped classroom. *Heliyon*, 8 (1), e08792. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2022.e08792>.
- Ruiz-Jiménez, M. C., et al. (2022). Students' attitude: Key to understanding the improvement of their academic RESULTS in a flipped classroom environment. *The International Journal of Management Education*, 20(2), 100635. doi:<https://doi.org/10.1016/j.ijme.2022.100635>.

- Wang, Q., et al. (2022). Effects of flipped classroom on nursing psychomotor skill instruction for active and passive learners: A mixed methods study. *Journal of Professional Nursing*, 39, 146-155.
- Zhao, J., et al. (2021). Effects of gamified interactive e-books on students' flipped learning performance, motivation, and meta-cognition tendency in a mathematics course. *Educational Technology Research & Development*, 69(6), 3255–3280.
- Zheng, L., et al. (2020). The effectiveness of the flipped classroom on students' learning achievement and learning motivation. *Journal of Educational Technology & Society*, 23(1), 1-15.
- Zheng, X., et al. (2020). A pilot study examining the impact of collaborative mind mapping strategy in a flipped classroom: learning achievement, self-efficacy, motivation, and students' acceptance. *Educational Technology Research & Development*, 68(6), 3527–3545.

การพัฒนาตัวแบบปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผล
ของการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาร้อยเอ็ด*

THE DEVELOPMENT OF CAUSAL FACTOR MODELS THAT INFLUENCES THE
EFFECTIVE ADMINISTRATION OF SMALL SCHOOL UNDER THE ROI ET PRIMARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

ทิวากร สุทธิบาก

Tiwagon Sutiibag

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬารามราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ร้อยเอ็ด ประเทศไทย

Faculty of Education Mahamakut Buddhist University, Roi Et Campus, Roi Et, Thailand

Corresponding author E-mail: tuptawa@yahoo.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษากรอบแนวคิดปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด 2) เพื่อตรวจสอบโมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็กกับข้อมูลเชิงประจักษ์ 3) เพื่อสร้างตัวแบบปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก 4) เพื่อสร้างคู่มือการใช้ตัวแบบปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก ประชากรในการวิจัยคือผู้บริหารสถานศึกษาและครูโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด 4,237 คน กลุ่มตัวอย่าง 520 คน เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมินสถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ผลการวิจัยพบว่า: 1) กรอบแนวคิดปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก ประกอบด้วย ภาวะผู้นำเหนือผู้นำ องค์การนวัตกรรม สมรรถนะของครู และประสิทธิผลของการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก มีค่าเฉลี่ยระดับมาก 2) ผลการตรวจสอบโมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก พบว่ามีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยค่า $\chi^2 = 175.172$, $df = 93$, $\chi^2/df = 1.883$, $P\text{-Value} = 0.085$, $CFI = 0.978$, $TLI = 0.997$, $RMSEA = 0.067$, $SRMR = 0.059$ 3) ผลการสร้างตัวแบบปัจจัยเชิงสาเหตุประกอบไปด้วยปัจจัยหลักและปัจจัยสนับสนุน บูรณาการกับผลการวิเคราะห์องค์ประกอบได้ตัวแบบ ROI-ET3⁺ Model ผลการประเมินมีความเหมาะสมระดับมาก 4) การสร้างคู่มือการใช้ตัวแบบปัจจัยเชิงสาเหตุ มีองค์ประกอบด้านรูปเล่ม ด้านเนื้อหา ด้านการนำไปใช้ ผลการประเมินมีความเหมาะสมระดับมาก

คำสำคัญ: ตัวแบบ, ปัจจัยเชิงสาเหตุ, ประสิทธิภาพ, คู่มือ, สถานศึกษาขนาดเล็ก

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the conceptual framework of causal factors affecting the management effectiveness of small schools administration, under Roi Et Primary School Education Service Area Office, 2) Using empirical data to investigate the causal factor model that affects the management effectiveness of small schools administration, 3) to establish a causal factor model that affected the management effectiveness of small schools administration. 4) To create a manual for using a causal factor model that influences the effectiveness of small schools administration. Research population namely schools administrators and teachers of small schools administration, Roi Et Primary Educational Service Area Office: 4,237 people, 520 samples. The instruments used were questionnaires, interview forms, and assessment forms. The statistics used were percentage, mean, standard deviation. Confirmatory component analysis. The results showed that: 1) The conceptual framework of causal factors affecting the management effectiveness of small schools administration, includes leadership transcendence, organizational innovation, teacher performance transcendence and management effectiveness of small schools administration, the average was high level. 2) The verification results of the causal factor model affecting the administrative effectiveness of small schools administration were consistent with the empirical data, $\chi^2 = 175.172$, $df = 93$, $\chi^2/df = 1.883$, P-Value = 0.085, CFI = 0.978, TLI = 0.997, RMSEA = 0.067, SRMR = 0.059 3) The result of causal factor model was composed of main factor and auxiliary factor. Combined with the result of ROI-ET3⁺ Model factor analysis, the evaluation result was more appropriate and had a higher level. 4) The causal factor model generation manual had graphic elements in content and application, and the evaluation results were very high suitable.

Keywords: Key factors Model, Causal factors, Effectiveness, Manuals, Small schools

บทนำ

ความพยายามในการปฏิรูปการศึกษาของไทยมีการขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่อง เห็นได้จากแผน การศึกษาแห่งชาติ (2560 - 2579) ซึ่งเกิดจากความท้าทายที่เป็นพลวัตของโลกศตวรรษที่ 21 ทั้งในส่วนที่เป็นแรงกดดันภายนอก ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงของบริบทเศรษฐกิจและสังคมโลก อันเนื่องจากการปฏิวัติดิจิทัล การเปลี่ยนแปลงสู่อุตสาหกรรม 4.0 การดำเนินงานเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ 2573 ที่ประเทศไทยได้ให้สัตยาบัน รวมทั้งผลกระทบของการเป็นประชาคมอาเซียนและ ความต้องการกำลังคนที่มีทักษะในศตวรรษที่ 21 กอปรกับระบบการศึกษาที่ยังมีหลายประการ นับตั้งแต่ ปัญหาคุณภาพของคนไทยทุกช่วงวัย ปัญหาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกระดับ จุดอ่อนของระบบการศึกษา และการพัฒนาบุคลากรด้านวิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ เทคโนโลยีและการบริหารจัดการ การศึกษาของสถานศึกษาที่ยังไม่เหมาะสม ขาดความคล่องตัว ยังมีความเหลื่อมล้ำในด้านโอกาสและ ความเสมอภาคทางการศึกษา รวมทั้งปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรม และการมีจิตสาธารณะของคนไทย ส่วนใหญ่ ส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษาที่ประเทศไทยต้องปฏิรูปการศึกษาเพื่อให้ระบบการศึกษาเป็นกลไกหลักของการขับเคลื่อนประเทศ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) ได้สรุปผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้ขั้นพื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา 2563 โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานพบว่าระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 คะแนนเฉลี่ยร้อยละรวม 4 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยร้อยละของโรงเรียนรวมทุกสังกัด คะแนนเฉลี่ยร้อยละของกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาต่างประเทศ (อังกฤษ) มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยร้อยละของโรงเรียนรวมทุกสังกัด นอกจากนี้ผลการทดสอบยังสะท้อนถึงความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาสูง พบว่าคะแนนเฉลี่ยการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้ขั้นพื้นฐาน (O-NET) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนขนาดใหญ่มีระดับที่สูงกว่านักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กอย่างมากในทุกรายวิชา (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2563) นักวิจัยหลายคนได้ศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินการของโรงเรียนขนาดเล็ก เช่น วิสัณห์ พาหะมาก ได้ศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่าประกอบด้วย 4 ปัจจัยได้แก่ ภาวะผู้นำของผู้บริหาร สมรรถนะของครูและบุคลากรทางการศึกษา การนำนโยบายสู่การปฏิบัติและการบริหารจัดการ ทั้งกลุ่มโรงเรียนที่มีผลคะแนนการทดสอบระดับชาติ (O-NET) สูงและผลคะแนนต่ำ (วิสัณห์ พาหะมาก, 2561) ทั้งนี้ นักวิชาการทางการศึกษาพบว่าปัจจัยสำคัญหลายประการที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ได้แก่ ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน การมีส่วนร่วมของชุมชน สมรรถนะองค์กร การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ความมุ่งมั่น ความผูกพัน บรรยากาศ วัฒนธรรม โครงสร้างโรงเรียน สิ่งแวดล้อม ความมุ่งมั่นทางวิชาการ ประสิทธิภาพของครู และการจัดการเรียนการสอน (Bryk, A. & Schneider, B., 2022)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด ประกอบไปด้วยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 ตั้งอยู่ในเขตตรวจราชการที่ 12 ภาพรวมของผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้ขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2563 เฉลี่ยทั้ง 3 เขต คิดเป็นร้อยละ 39.43 ผลการทดสอบคะแนนต่ำกว่าผลการทดสอบระดับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับประเทศ ผลการทดสอบเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้ขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 นอกจากนี้สิ่งที่สะท้อนความพยายามในการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนเห็นได้จากการวิเคราะห์แผนกลยุทธ์ที่มุ่งพัฒนาเชิงระบบทั้งด้านการบริหารจัดการ การพัฒนาสมรรถนะครู การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และการยกระดับการพัฒนาคุณภาพแบบองค์รวม (กลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา สพป.ร้อยเอ็ด เขต 1, 2563) สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด ได้วิเคราะห์สภาพปัญหาการพัฒนาคุณภาพการศึกษา พบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าค่าเฉลี่ยระดับชาติ 2) ผู้เรียนส่วนมากขาดทักษะ ความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ การใช้เหตุผลและการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 3) ครูผู้สอนสอนไม่ตรงตามสาขาวิชาเอก 4) การกำกับติดตามและประเมินผลขาดประสิทธิภาพ 5) ครูมีภาระงานนอกเหนือจากการสอนมากเกินไป 6) ผู้เรียนยังมีปัญหาอ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ 7) ผู้เรียนและบุคลากรทางการศึกษามีปัญหาการใช้ภาษาอังกฤษ 8) โรงเรียนขนาดเล็กมีจำนวนมาก 9) การวางแผนพัฒนาอัตรากำลังไม่สอดคล้องกับความต้องการและสภาพที่เป็นจริง (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด, 2565)

จากการศึกษาปัญหาของสถานศึกษาขนาดเล็ก ผู้วิจัยพบว่าปัญหาของโรงเรียนขนาดเล็กมีอยู่ 4 ประการ คือ 1) โรงเรียนขนาดเล็กประสบปัญหาขาดแคลนครู ครูสอนไม่ตรงกับวิชาเอกและความถนัด 2) โรงเรียนขนาดเล็กได้รับงบประมาณไม่เพียงพอ 3) โรงเรียนขนาดเล็กมีต้นทุนในการจัดการเรียนการสอนต่อหัวสูงกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ 4) การบริหารสถานศึกษาขนาดเล็กมีข้อจำกัดทั้งเรื่องนโยบาย อัตรากำลัง และงบประมาณ ส่งผลให้ประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษาประสบปัญหารอบด้านทั้งด้านผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียน การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานศึกษา และการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาให้ก้าวหน้า การเปลี่ยนแปลง

ในศตวรรษที่ 21 เมื่อศึกษาเชิงลึกในรายละเอียดยังพบว่า นักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กที่มีอยู่ประมาณ 9 แสนคน ต้องประสบกับปัญหาขาดแคลนครูและทรัพยากรด้านการศึกษาดังแต่เริ่มเรียน จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษา งานวิจัยต่าง ๆ ได้อธิบายให้ทราบถึงปัจจัยบางประการที่มีความสัมพันธ์ และส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียน ประถมศึกษาขนาดเล็ก ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิด และทฤษฎีด้านประสิทธิภาพของการบริหาร สถานศึกษาในการแก้ไขปัญหาข้างต้นเพื่อนำสู่กระบวนการวิจัย และได้ศึกษาการพัฒนาโมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุ ที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพของการบริหารสถานศึกษา เมื่อโมเดลตามสมมติฐานนี้ได้รับการตรวจสอบความ ถูกต้องแล้ว จะได้นำโมเดลไปพัฒนาเป็นคู่มือ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นตามบริบทต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

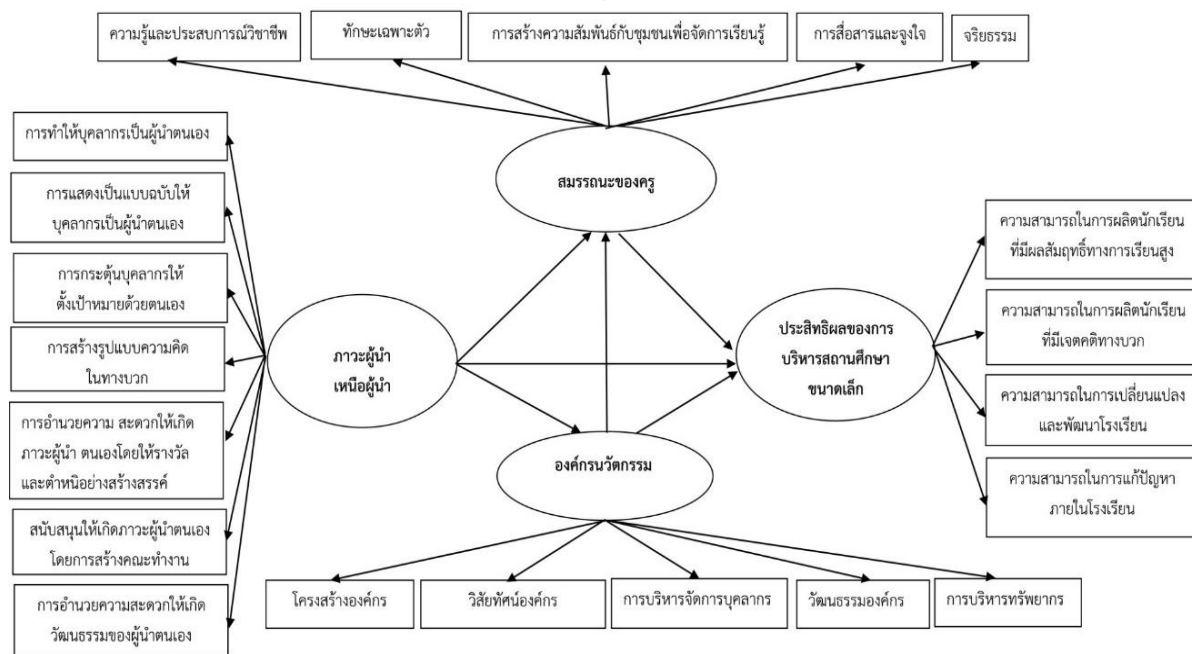
1. เพื่อศึกษารอบแนวคิดปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพของการบริหารสถานศึกษา ขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด
2. เพื่อตรวจสอบโมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพของการบริหารสถานศึกษา ขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดกับข้อมูลเชิงประจักษ์
3. เพื่อสร้างตัวแบบปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพของการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด
4. เพื่อสร้างคู่มือการใช้ตัวแบบปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพของการบริหารสถานศึกษา ขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Method Design) คือ การใช้ระเบียบวิธีวิจัย เชิง ปริมาณ (Quantitative Method) โดยการวิเคราะห์ด้วยสถิติแบบพหุตัวแปร (Multivariate Analysis) เสริม ด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2554) ผู้วิจัยได้แบ่งวิธีการวิจัย ออกเป็น 4 ระยะ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 การศึกษารอบแนวคิดตัวแบบปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพของ การบริหาร สถานศึกษาขนาดเล็ก

การศึกษารอบแนวคิด ผู้วิจัยใช้การศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์หลักการ แนวคิดทฤษฎีจากเอกสาร ตำรา วารสาร บทความ งานวิจัย และแหล่งข้อมูลต่างๆ สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน ซึ่งประกอบด้วย กลุ่มผู้บริหารระดับนโยบายทางการศึกษา กลุ่มนักวิชาการ และกลุ่มผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา กลุ่มละ 3 คน เครื่องมือในการสัมภาษณ์ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง ที่ใช้สำหรับการสัมภาษณ์ แบบเชิงลึก (Depth Interview) จากนั้นใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) สรุปและเขียนรายงาน ผลที่ได้จาก การศึกษารอบแนวคิด นำมาสู่กรอบแนวคิดการวิจัยตามภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระยะที่ 2 ตรวจสอบความเหมาะสมของตัวแบบปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของ การบริหารสถานศึกษาขนาดเล็กกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ผู้บริหาร และครูโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด จำนวน 4,237 คน กลุ่มตัวอย่างเป็นไปตามเกณฑ์การหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน เพื่อความเชื่อมั่นและ ความเพียงพอจึงเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ 520 คน (Comrey, A. L. & Lee, H. B., 1992) โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) และการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ข้อคำถาม จะครอบคลุมองค์ประกอบหลักทั้ง 4 ด้าน โดยจำแนกเนื้อหาตามองค์ประกอบหลักและตัวบ่งชี้ ดังนี้ 1) องค์ประกอบด้านภาวะผู้นำเหนือผู้นำ 2) องค์ประกอบด้านองค์กรนวัตกรรม 3) องค์ประกอบ ด้านสมรรถนะของครู 4) องค์ประกอบด้านประสิทธิผลของการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก วิเคราะห์ค่าดัชนี ความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity Index: CVI) จากความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน พบว่ามีค่าดัชนีความตรงเชิงเนื้อหา รายข้อ (I-CVI) 0.99 ค่าดัชนีความตรงเชิงเนื้อหาทั้งฉบับ (S-CVI/Ave) 0.99 นำแบบสอบถามไปทดลอง (Try Out) ตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha co-efficient) ได้ค่าความเที่ยงทั้งฉบับเท่ากับ .986 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อโดยการหาค่า สัมประสิทธิ์สัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมทั้งฉบับ (Item Total Correlation) อยู่ระหว่าง 0.257-0.635 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่กำหนด (ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน, 2561) การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการ 2 รูปแบบ 1) ผู้วิจัยเก็บข้อมูลแบบออนไลน์ จากกลุ่มตัวอย่างโดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามสแกน QR Code เพื่อตอบแบบสอบถาม และ 2) ผู้วิจัยส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์พร้อมส่งแบบสอบถามถึงสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทางไปรษณีย์ พร้อมแนบซองติดดวงตราไปรษณียากร เพื่อให้ตอบแบบสอบถามกลับคืนมาทางไปรษณีย์

สถิติที่ใช้ ได้แก่ 1) การวิเคราะห์หาค่าสถิติพื้นฐาน ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่า ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) การวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของข้อมูลในการวิเคราะห์องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ KMO (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy) 3) ตรวจสอบค่าน้ำหนักขององค์ประกอบและตัว

บ่งชี้ โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) 4) การหาค่าความเชื่อมั่นเชิงโครงสร้าง (Construct Reliability: R^2) 4) การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) เพื่อยืนยันสมมติฐาน (Hypothesis Testing)

ระยะที่ 3 การสร้างตัวแบบปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก โดยระยะนี้ผู้เชี่ยวชาญจะเป็นบุคคลให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวคิดการทำตัวแบบ ผู้วิจัยใช้ แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้างที่ใช้สำหรับการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ติดต่อ ขอความร่วมมือกับผู้ที่ให้สัมภาษณ์โดยให้แต่ละคนเป็นผู้กำหนด วัน เวลา และสถานที่ แล้วส่งประเด็น การสัมภาษณ์ล่วงหน้าประมาณ 2 สัปดาห์ และขออนุญาตบันทึกการสัมภาษณ์ด้วยเครื่องบันทึกเสียง จากนั้นนำมาถอดความเพื่อสรุปเรียบเรียงตามแต่ละประเด็น ทั้งนี้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 10 คน ได้นำเสนอแนวคิด บนพื้นฐานของกรอบแนวคิดงานวิจัย และได้เพิ่มเติมปัจจัยสนับสนุน นำมาบูรณาการกับผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (λ) 2 ลำดับแรก เพื่อให้ภาพรวม (Overall) ขององค์ประกอบมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และสร้างตัวแบบเป็น ROI-ET 3⁺ Model

ระยะที่ 4 การสร้างคู่มือตัวแบบปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก ผู้วิจัยได้เลือกองค์ประกอบคู่มือ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านรูปเล่ม ด้านเนื้อหา และด้านการนำไปใช้ โดยแบ่งหัวข้อสำคัญจำนวน 9 หัวข้อ ดังนี้ 1) คำชี้แจง 2) วัตถุประสงค์ 3) ประโยชน์ 4) ความสำคัญ 5) นิยามศัพท์ 6) แนวทางการนำไปใช้ 7) ความเหมาะสมกับบริบท 8) แบบสรุปผลการประเมิน และ 9) สรุปผล โดยผู้วิจัยได้นำทั้ง 9 ประเด็นนี้ไปร่างเป็นสาระสำคัญของคู่มือ เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญ (Verify Expertise) จำนวน 10 คน ตรวจสอบความครบถ้วนในลำดับถัดไป

ผลการวิจัย

การวิจัยและพัฒนาตัวแบบปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของการบริหารสถานศึกษา ขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด มีผลการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ผลการศึกษากรอบแนวคิดปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก พบว่ากรอบแนวคิดมี 4 องค์ประกอบได้แก่ 1) ด้านภาวะผู้นำเหนือผู้นำ 2) ด้านองค์กรนวัตกรรม 3) ด้านสมรรถนะของครู และ 4) ด้านประสิทธิผลของการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยมีผลการตรวจสอบความเหมาะสมของข้อมูลในการวิเคราะห์องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ ตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของข้อมูลในการวิเคราะห์องค์ประกอบและตัวบ่งชี้

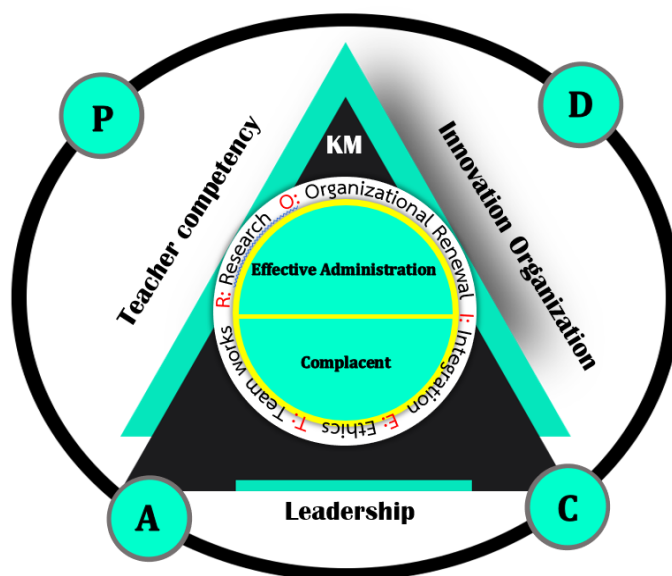
ตัวบ่งชี้	KMO		Bartlett's Test	
	ค่าที่เหมาะสม	ค่าที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูล	ค่าที่เหมาะสม	ค่าที่ได้จากการวิเคราะห์
ตัวบ่งชี้ 108 ตัว	> 0.50 (> 0.90 ดีมาก)	0.895	$P < .05$	$P = .000$

จากตารางที่ 1 พบว่าผลการตรวจสอบความเหมาะสมของข้อมูลในการวิเคราะห์องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก จากผลการวิเคราะห์ค่าของ KMO (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy) มีค่าเท่ากับ 0.895 แสดงว่าเหมาะสมในระดับดีและตัวบ่งชี้มีความสัมพันธ์กันในขนาดที่เหมาะสมในการวิเคราะห์ได้ และเมื่อทดสอบนัยสำคัญทางสถิติด้วย Bartlett's Test of Sphericity พบว่ามี

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าเมทริกซ์สหสัมพันธ์เป็นเมทริกซ์เอกลักษณะ จึงทำให้ข้อมูล ที่นำมาวิเคราะห์ วัดในสิ่งเดียวกัน และข้อมูลมีความเหมาะสม

2. ผลการตรวจสอบโมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก กับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) ผลการวิจัยพบว่าทุกองค์ประกอบ (ด้านภาวะผู้นำเหนือผู้นำ ประกอบด้วย 7 ตัวบ่งชี้ 35 ตัวชี้วัด ด้านองค์กร นวัตกรรม ประกอบด้วย 5 ตัวบ่งชี้ 26 ตัวชี้วัดด้านสมรรถนะของครู ประกอบด้วย 5 ตัวบ่งชี้ 27 ตัวชี้วัด ด้าน ประสิทธิภาพของการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก ประกอบด้วย 4 ตัวบ่งชี้ 20 ตัวชี้วัด) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มีความเหมาะสมในการนำไปวัดได้ครบทุกองค์ประกอบ และโมเดลมีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) ค่าความเชื่อมั่น เชิงโครงสร้าง (Construct Reliability: R^2) เท่ากับ 0.682-0.927 ซึ่งมีความมากกว่า 0.60 แสดงว่าโมเดลมี ความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูล เชิงประจักษ์

3. ผลการสร้างตัวแบบปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก ผู้เชี่ยวชาญ 10 คน ได้นำเสนอแนวคิดบนพื้นฐานของกรอบแนวคิดงานวิจัย และได้เพิ่มเติมปัจจัยสนับสนุนบูรณา การกับผลจากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ทั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (λ) ที่มีค่ามากใน 2 ลำดับแรก เพื่อให้ภาพรวมขององค์ประกอบมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ สร้างตัวแบบ ROI-ET 3⁺ Model ตัวแบบมีความเหมาะสมในระดับมาก สามารถนำไปเป็นต้นแบบได้

ภาพที่ 2 ROI-ET3⁺ Model

ROI-ET 3⁺ Model คือรูปแบบการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล ประกอบด้วย 3 ปัจจัย ซึ่งเป็นองค์ประกอบหลัก ได้แก่ ภาวะผู้นำ (Leadership) องค์กรนวัตกรรม (Innovative Organization) และ สมรรถนะของครู (Teacher competency) โดยมีปัจจัยสนับสนุนที่ต้องพัฒนาไป พร้อมกัน ได้แก่ การวิจัย (Research) การทำองค์กรให้เป็นองค์กรสมัยใหม่ (Organizational Renewal) การขับเคลื่อนด้านคุณธรรม (Ethics) การทำงานเชิงบูรณาการ (Integration) การทำงานเป็นทีม (Team works) การจัดการความรู้ (KM) และการประเมินความพึงพอใจ (Complacent) ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งนี้หน่วยงานทางการศึกษาสามารถนำไป พัฒนาหรือใช้เป็นต้นแบบในการพัฒนาองค์กรได้ตามบริบท

4. ผลการสร้างคู่มือการใช้ตัวแบบปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก ประกอบไปด้วยองค์ประกอบ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านรูปแบบ ด้านเนื้อหา และด้าน การนำไปใช้ โดยผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมิน CIPPIEST เพื่อเป็นกรอบแนวคิดในการสร้างและประเมินคู่มือ ซึ่งผลการประเมินจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 10 คน พบว่าคู่มือมีความเหมาะสม ในระดับมาก สามารถที่จะนำไปเป็นต้นแบบ (Prototype) ได้

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยการพัฒนาตัวแบบปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก พบประเด็นที่สามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการศึกษารอบแนวคิดปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก โดยการวิเคราะห์เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ประกอบด้วยองค์ประกอบด้านภาวะผู้นำเหนือผู้นำ (SLD) ด้านองค์กรนวัตกรรม (INO) ด้านสมรรถนะของครู (TEA) ด้านประสิทธิผลของการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก (EAS) มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ผลการวิจัยของ Reeves ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการวิเคราะห์ตัวแบบประสิทธิผลของโรงเรียน พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมีทั้งหมด 9 ปัจจัยได้แก่ 1) ภาวะผู้นำ 2) ความเป็นครูมืออาชีพ 3) ความโดดเด่นทางวิชาการ 4) บรรยากาศองค์กร 5) สมรรถนะองค์กร 6) ความไว้วางใจ 7) การมุ่งเน้นวิชาการ 8) ความคาดหวัง 9) สภาพสังคมและเศรษฐกิจ (Reeves, D. , 2010) และผลการวิจัยของวิสันท์ พาหะมาก เรื่องความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่าปัจจัยเชิงสาเหตุประกอบด้วย 4 ปัจจัยได้แก่ ภาวะผู้นำของผู้บริหาร สมรรถนะของครูและบุคลากรทางการศึกษา การนำนโยบายสู่การปฏิบัติ และการบริหารจัดการ ทั้งกลุ่มโรงเรียนที่มี ผลคะแนนโอเน็ตสูงและผลคะแนนโอเน็ตต่ำ มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .01 (วิสันท์ พาหะมาก, 2561) อีกทั้งยังมีการศึกษาของรัชพล จอมไตรคุป ที่ได้วิจัยเรื่องโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยคัดสรรที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่า โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยคัดสรรที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (รัชพล จอมไตรคุป, 2563)

2. ผลการตรวจสอบโมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของการบริหารสถานศึกษา ขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด กับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) พบว่า

องค์ประกอบที่ 1 ภาวะผู้นำเหนือผู้นำ ประกอบด้วย 7 ตัวบ่งชี้ 35 ตัวชี้วัด มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีน้ำหนักองค์ประกอบ เรียงจากค่ามากไปหาน้อย ได้แก่ กระตุ้นให้บุคลากรตั้งเป้าหมายด้วยตนเอง (0.919) การสร้างรูปแบบความคิดทางบวก (0.912) การแสดงเป็นแบบฉบับให้บุคลากรเป็นผู้นำตนเอง (0.897) การทำให้บุคลากรเป็นผู้นำตนเอง (0.871) การอำนวยความสะดวกให้เกิดวัฒนธรรมของผู้นำตนเอง (0.869) การสนับสนุนให้เกิดภาวะผู้นำตนเองโดยการสร้างทีมงาน (0.854) การอำนวยความสะดวกให้เกิดภาวะผู้นำตนเอง โดยการให้รางวัลและตำหนิอย่างสร้างสรรค์ (0.829) ที่เป็นเช่นนี้เพราะผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎี งานวิจัย เอกสารที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีภาวะผู้นำเหนือผู้นำตามแนวคิดของ Mott ที่มีสาระสำคัญครอบคลุมประสิทธิผลของโรงเรียน และสอดคล้องกับบริบท ทางการศึกษาในปัจจุบัน ซึ่งมีองค์ประกอบ 4 ด้าน ดังนี้ 1) ความสามารถในการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง 2) ความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก 3) ความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาโรงเรียนให้เข้ากับสภาพแวดล้อมในสังคม 4) ความสามารถในการแก้ไขปัญหาภายในโรงเรียน (Mott, P. E. , 1972) ทั้งนี้

ผู้นำจะกำหนดเป้าหมายและแนวความคิดที่ชัดเจน สร้างระบบ การทำงานที่มีประสิทธิภาพ ขั้นตอนการทำงานและโครงสร้าง การมอบอำนาจให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชาจะทำให้บรรยากาศในการทำงานมีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน มีวิสัยทัศน์ร่วมกัน สามารถที่จะจูงใจ ชักนำหรือชักนำให้สมาชิกของกลุ่มรวมพลังเพื่อปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ ของกลุ่มให้สำเร็จ (จิราภรณ์ ผันสว่าง, 2562) นอกจากนี้ผลการวิจัยของธวัชชัย ตั้งอุทัยเรือง เรื่องรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิภาพโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคกลางของประเทศไทย พบว่าภาวะผู้นำมีอิทธิพลทางอ้อมต่อประสิทธิภาพของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ผ่านองค์ประกอบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติโดยมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง = 0.16 ภาวะผู้นำมีอิทธิพลทางอ้อมต่อประสิทธิภาพของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ผ่านองค์กรแห่งการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติโดยมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง = 0.24 (ธวัชชัย ตั้งอุทัยเรือง, 2557)

องค์ประกอบที่ 2 องค์กรนวัตกรรม ประกอบด้วย 5 ตัวบ่งชี้ 26 ตัวชี้วัด มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีน้ำหนักขององค์ประกอบ (Factor Loading) เรียงลำดับ จากค่ามากไปน้อย ได้แก่ การบริหารจัดการบุคลากร (0.945) การบริหารทรัพยากร (0.925) วิสัยทัศน์องค์กร (0.896) วัฒนธรรมองค์กร (0.865) โครงสร้างองค์กร (0.826) โดยผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและสอดคล้องจากนักการศึกษาและนักวิจัยหลายท่าน เช่น ปฏิพัทธ์ เรืองพยุหศักดิ์ ได้ศึกษาพบว่าองค์กรนวัตกรรมการศึกษาเป็นองค์กร ทางการศึกษาที่มีการสร้างสิ่งใหม่ หรือมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงสิ่งเดิมทั้งรูปแบบวิธีการทำงานและการจัดการเรียนการสอน ทำให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพดีขึ้น ผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างมีคุณภาพ การสร้างองค์กรทางการศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษาได้นั้น องค์กรจะต้องมีผู้บริหารซึ่งเป็นทางเสือกกำหนดทิศทางขององค์กร (ปฏิพัทธ์ เรืองพยุหศักดิ์, 2563) และการศึกษาของ Victor พบว่าการสนับสนุน การสร้างนวัตกรรมส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียน (Victor, J., 1997)

องค์ประกอบที่ 3 สมรรถนะของครู ประกอบด้วย 5 ตัวบ่งชี้ 27 ตัวชี้วัด มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีน้ำหนักขององค์ประกอบ เรียงลำดับจากค่ามากไปน้อย ได้แก่ ความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ (0.963) จริยธรรม (0.933) ด้านทักษะเฉพาะตัว (0.930) การสื่อสารและจูงใจ (0.841) การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนเพื่อจัดการเรียนรู้ (0.741) ที่เป็นเช่นนี้เพราะผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง รวมถึง การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้ได้ตัวชี้วัดด้านสมรรถนะของครูที่สอดคล้องกับนโยบายทางการศึกษาและบริบททางการศึกษาในปัจจุบัน ผลการศึกษาของ Pendley พบว่าประสบการณ์การสอนของครูมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียน (Pendley, N. J., 1985) นอกจากนี้ผลการวิจัยของเศรษฐวัชร มัชปาโต เรื่องรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่ารูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Chi-square = 234.91, df = 207, P = 0.09, GFI = 0.98 AGFI = 0.97, RMSEA = 0.01 และ CN = 979.19) โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรง ได้แก่ ปัจจัยด้านประสิทธิภาพการสอนของครู และปัจจัยด้านภาวะผู้นำครู (เศรษฐวัชร มัชปาโต, 2557) และการศึกษาของจำเนียร แจ่มอำพร เรื่องปัจจัยเชิงพหุระดับที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ปัจจัยระดับห้องเรียน ได้แก่ พฤติกรรมการสอนของครูมีอิทธิพลเชิงบวกต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน (จำเนียร แจ่มอำพร, 2557) ซึ่งแตกต่างจากข้อค้นพบของ Libby ที่ได้ศึกษารูปแบบระดับชั้นลดหลั่นสอดคล้องเส้นของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งผลการศึกษาพบว่าปัจจัยระดับชั้นเรียนที่เป็นการสอนของครูน้อยกว่าปัจจัยระดับนักเรียน (Libby, D. L., 1994)

องค์ประกอบที่ 4 ประสิทธิภาพของการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก ประกอบด้วย 4 ตัวบ่งชี้ 20 ตัวชี้วัด มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีน้ำหนักขององค์ประกอบ เรียงลำดับจากค่ามากไปน้อย ได้แก่ ความสามารถปรับเปลี่ยนและพัฒนาโรงเรียน (0.863) ความสามารถผลิตนักเรียนให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง (0.859) ความสามารถในการแก้ปัญหาภายในโรงเรียน (0.852) ความสามารถพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก

(0.673) ที่เป็นเช่นนี้เพราะผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิผลของโรงเรียนและได้สังเคราะห์ข้อมูลจนได้องค์ประกอบและตัวบ่งชี้บนพื้นฐานของสภาพปัญหาและบริบททางการศึกษา นอกจากนี้ผลการวิจัยของบุญเหลือ ทาโธสง เรื่องโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดนครราชสีมา พบว่าโมเดลที่ปรับค่าแล้วมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าไคสแควร์เท่ากับ 25.13 ระดับองศาอิสระเท่ากับ 55 ค่าดัชนีสำคัญทางสถิติ = .99 GFI = .99 และ RMSEA = .00 ตัวแปรในโมเดลที่สามารถอธิบายความแปรปรวนของประสิทธิผลของโรงเรียนได้ร้อยละ 99 (บุญเหลือ ทาโธสง, 2556) ผลการศึกษาเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับผลการวิจัยของกรรณิกา เพชรน้อย เรื่องการสังเคราะห์รูปแบบความสัมพันธ์เชิงเส้นขององค์ประกอบที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่าองค์ประกอบที่สังเคราะห์ขึ้นมามีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนทั้งทางตรงและทางอ้อม (กรรณิกา เพชรน้อย, 2561)

3. ผลการสร้างตัวแบบปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 10 คน ได้ให้ข้อเสนอแนะและการใช้ปัจจัยหลักและปัจจัยสนับสนุน จนพัฒนามาเป็นตัวแบบ ROI-ET 3⁺ Model โดยได้ทำการประเมินตัวแบบจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ พบว่ามีความเหมาะสมในระดับมาก สามารถที่จะนำไปเป็นต้นแบบ (Prototype) การศึกษาของ Bardo และ Hartman ได้กล่าวถึงตัวแบบไว้ว่าเป็นชุดของข้อความเชิงนามธรรมเกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่เราสนใจ เพื่อใช้ในการนิยามคุณลักษณะ โดย Bardo และ Hartman อธิบายต่อไปว่า รูปแบบเป็นอะไรบางอย่างที่พัฒนาขึ้นมาเพื่อบรรยายคุณลักษณะที่สำคัญ ๆ ของปรากฏการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจ (Bardo, J. W. & Hartman, J. J., 1982) นอกจากนี้การวิจัยของวรพล ติวเอื้อง เรื่องตัวแบบประสิทธิผล การจัดการระบบสารสนเทศงานวิชาการของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ตัวแบบประสิทธิผลการจัดการระบบสารสนเทศงานวิชาการของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก (วรพล ติวเอื้อง, 2564)

4. ผลการสร้างคู่มือการใช้ตัวแบบปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้รูปแบบ การประเมิน CIPPIEST เพื่อเป็นกรอบแนวคิดในการสร้างและประเมินคู่มือ ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 10 คน ได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม และผู้วิจัยได้ปรับปรุงคู่มือให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ส่วนการประเมินในเชิงปริมาณ พบว่ามีความเหมาะสมระดับมาก แสดงให้เห็นว่าคู่มือตัวแบบปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด มีความเหมาะสมที่จะนำไปเป็นต้นแบบ (Prototype) อีกทั้งยังมีผลการศึกษาของ บรรจง ลาวะลี ที่ได้จัดทำคู่มือแนวทาง การบริหารเพื่อความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย พบว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (บรรจง ลาวะลี, 2563) เช่นเดียวกันกับผลการศึกษาของเทวิน ศรีดาโคตร ที่กล่าวว่า คู่มือเป็นสิ่งที่แต่ละหน่วยงานสร้างขึ้นมาเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน และใช้คู่มือสำหรับการปฏิบัติงานของบุคลากร ในหน่วยงาน อีกทั้งยังสามารถปรับปรุงให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีในอนาคต (เทวิน ศรีดาโคตร, 2564)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยและพัฒนาตัวแบบปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด สรุปได้ดังนี้ 1) องค์กรประกอบและตัวบ่งชี้ประสิทธิผลของการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็กประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ 25 ตัวบ่งชี้ ประกอบไปด้วย ภาวะผู้นำเหนือ

ผู้นำ องค์การนวัตกรรม สมรรถนะของครู และประสิทธิผลของการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ พบว่ามีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ผลการตรวจสอบความสอดคล้องและกลมกลืนของโมเดลพบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ 3) ผลการสร้างตัวแบบปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก โดยสร้างตัวแบบจากการสัมภาษณ์แนวคิดของผู้เชี่ยวชาญ นำมาบูรณาการกับผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน และสร้างเป็นตัวแบบ ROI-ET 3⁺ Model ผลการประเมินพบว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และ 4) ผลการสร้างคู่มือการใช้ตัวแบบปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก ประกอบไปด้วย องค์ประกอบด้านรูปเล่ม ด้านเนื้อหา และด้านการนำไปใช้ โดยได้ประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมิน CIPPIEST เพื่อเป็นกรอบแนวคิดในการสร้าง ผลการประเมินพบว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก สามารถนำไปใช้เป็นต้นแบบได้ ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ 1) ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านภาวะผู้นำเหนือผู้นำ ปัจจัยด้านองค์การนวัตกรรม ปัจจัยด้านสมรรถนะของครู ส่งผลต่อประสิทธิผลของการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก โดยเฉพาะปัจจัยภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารส่งผลโดยรวมมากที่สุด ผู้บริหารโรงเรียนควรมีภาวะความเป็นผู้นำเหนือผู้นำโดยเน้นการกระตุ้นให้บุคลากรตั้งเป้าหมายด้วยตนเอง การสร้างรูปแบบความคิดทางบวก การแสดงเป็นแบบฉบับให้บุคลากรเป็นผู้นำตนเองตามลำดับ 2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาสามารถนำผลวิจัยไปร่วมพิจารณาเป็นแนวทางในการพิจารณาวางแผนการบริหารจัดการสถานศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา ขนาดเล็กตามบริบทและนโยบายทางการศึกษา ข้อเสนอแนะเพื่อทำวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรมีการศึกษาวิจัย ด้วยวิธีการเชิงคุณภาพของสถานศึกษาขนาดเล็กที่ได้รับการยอมรับด้านคุณภาพและประสิทธิผล เพื่อทราบปัจจัยและตัวบ่งชี้อื่น ๆ ในการนำมาประกอบการศึกษาและพัฒนาแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุประสิทธิผลของโรงเรียนขนาดเล็ก 2) ควรมีการศึกษาวิจัยและพัฒนาโดยการนำรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุประสิทธิผลของโรงเรียนขนาดเล็กที่ได้จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ไปตรวจสอบกับข้อมูลเชิงประจักษ์กับโรงเรียนในพื้นที่อื่น ๆ เพื่อพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุประสิทธิผลของโรงเรียนขนาดเล็กมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรรณิกา เพชรนุ้ย. (2561). การสังเคราะห์รูปแบบความสัมพันธ์เชิงเส้นขององค์ประกอบที่ส่งผลต่อ ประสิทธิภาพของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในสาม จังหวัดชายแดนภาคใต้. ใน ดุษฎีนิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ฟริกหวาน กราฟฟิค จำกัด.
- กลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา สพป.ร้อยเอ็ด เขต 1. (2563). รายงานผลการทดสอบระดับชาติ (O-NET) ปีการศึกษา 2563. ร้อยเอ็ด: กลุ่มนิเทศการศึกษา.
- จำเนียร แจ่มอำพร. (2557). ปัจจัยเชิงพหุระดับที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารวิจัยและพัฒนาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์, 9(1), 166-175.
- จิราภรณ์ ผันสว่าง. (2562). ผู้นำกับการเป็นนักบริหารการศึกษามีอาชีพ (Professional Education Leadership). มหาสารคาม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน. (2561). การวิจัยและพัฒนาทางการศึกษา. มหาสารคาม: โรงพิมพ์ตักสิลาการพิมพ์.
- เทวิน ศรีตาโคตร. (2564). การเขียนคู่มือการปฏิบัติงาน. อุบลราชธานี: สำนักวิทยบริการมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.

- ธวัชชัย ตั้งอุทัยเรือง. (2557). โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคกลางของประเทศไทย. ใน *ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยคริสเตียน.
- บรรจง ลาวะลี. (2563). การพัฒนาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้พุทธบูรณาการการบริหารเพื่อความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. ใน *ดุชนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- บุญเหลือ ทาโสง. (2556). โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดนครราชสีมา. *วารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 10(2), 40-48.
- ปฏิพัทธ์ เรืองพยุหศักดิ์. (2563). งานวิจัยเพื่อการวิเคราะห์ความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของบริษัทสาขาในเครือองค์กรข้ามชาติ. ใน *วิทยานิพนธ์การจัดการมหาบัณฑิต วิทยาลัยการจัดการ*. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- รัชพล จอมไตรคุป. (2563). โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ใน *ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- วรพล ติวเอื่อง. (2564). ตัวแบบประสิทธิผลการจัดการระบบสารสนเทศงานวิชาการของ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ใน *ดุชนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- วิสันท์ พาหะมาก. (2561). ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารราชภัฏสุราษฎร์ธานี*, 5(1), 211-240.
- เศรษฐวัชร มัชปาโต. (2557). รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 10(2), 68-76.
- สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด. (2565). แผนพัฒนาการศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด (พ.ศ. 2562-2565). ร้อยเอ็ด: สำนักงาน.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2563). ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปีพ.ศ. 2560-2579. เรียกใช้เมื่อ 30 เมษายน 2563 จาก <https://www.nesdc.go.th>
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2554). ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: เพ็ญฟ้าพรินติ้ง.
- Bardo, J. W. & Hartman, J. J. . (1982). *Urban society: A systemic introduction*. New York: peacock.
- Bryk, A. & Schneider, B. (2002). *Trust in schools: A core resource for improvement*. New York: Russell Sage Foundation
- Comrey, A. L. & Lee, H. B. (1992). *A first course in factor analysis*. New Jersey: Erlbaum.
- Libby, D. L. (1994). *An hierarchical model of academic achievement as a function of students socioeconomic background, ability, effort and the pace and quality of classroom instruction*. *Dissertation Abstracts International*, 54(11), 4263-A.
- Mott, P. E. . (1972). *The characteristics of effective organizations*: Harper & Row. New York: Free Press.

- Pendley, N. J. (1985). Effective educational leadership: Its relationship it personality Characteristics, interpersonal behaviors and leadership style. Dissertation Abstracts International, 47(1), 43-A.
- Reeves, D. . (2010). A Framework for Assessing 21st Century Skills. In Bellanca, J. & Brandt, R.(Eds.), 21st Century Skills: Rethinking how students learn, (pp. 305-326). Bloomington: IN: Solution Tree Press.
- Victor, J. (1997). An empirical comparison of three schooling models. Dissertation Abstracts International, 58(01), 70-A.

การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภัยคุกคามของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไทยในสถานการณ์วิกฤติโควิด-19*

THE ANALYSIS OF STRENGTH, WEAKNESS, OPPORTUNITY, THREAT FOR SME IN THAI CRISIS SITUATION OF COVID-19

ชุลีรัตน์ เกียรติศรี^{1*}, พรทวิ พูลกลาง²

Chuleerat Kerdtri^{1*}, Porntawee Poolklang²

¹มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

¹Bangkok Thonburi University Thailand

²คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกริก กรุงเทพมหานคร

²Faculty of Business Administration, Krirk University, Bangkok Thailand

*Corresponding author E-mail: chulirat@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้เน้นศึกษาตัวแบบวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส ภัยคุกคามของผู้ประกอบการของไทยเผชิญกับความท้าทาย และวิกฤติต่าง ๆ ในโลกปัจจุบัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบันของการเป็นผู้ประกอบการในยุคโรคโควิด-19 ทำให้เกิดปัญหาผลกระทบ เช่น การว่างงาน, การขาดทุนทางธุรกิจ, การปิดตัวของสถานประกอบการซึ่งเกิดขึ้นทั่วโลกอย่างไม่เคยมีมาก่อน กลุ่มธุรกิจที่ได้รับผลกระทบมากที่สุด ได้แก่ วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (MSEs) ในประเทศไทย ซึ่งคิดเป็นสัดส่วนมากกว่า 90% ของวิสาหกิจทั้งหมด และมีการจ้างงานมากกว่า 80% ของแรงงานทั้งหมด ก่อให้เกิดการเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ เช่น อุปสงค์ที่ลดลงห่วงโซ่อุปทานที่หยุดชะงักการเข้าถึงการเงินที่จำกัด และการแข่งขันที่เพิ่มขึ้นนำไปสู่วิกฤติการณ์ของผู้ประกอบการธุรกิจ โดยใช้ตัวแบบ SWOT Analysis มาวิเคราะห์ในด้านจุดแข็ง จุดอ่อน ปัญหาคุกคามและโอกาสคุณลักษณะของผู้ประกอบการ SME ว่ามีแนวทางในการบริหารและการจัดการอย่างไรเพื่อลดผลกระทบ และทำให้กิจการรุดหน้าไปได้ และแสวงหาแนวทางเพื่อความอยู่รอด และพัฒนาอย่างยั่งยืนว่ามีปัจจัยใดที่สนับสนุนผู้ประกอบการในการปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลง จึงเป็นเหตุจูงใจให้ศึกษา และผู้เขียนได้แสวงหาแนวทางการฟื้นฟูธุรกิจของผู้ประกอบการ ด้วยวิธีการเชิงคุณภาพและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับผู้ประกอบการใน การแข่งขัน กระเป๋าย ฯลฯ ซึ่งสรุปได้ว่าการเป็นผู้ประกอบการเป็นปรากฏการณ์ที่ทำนายซึ่งต้องใช้มุมมองเชิงบูรณาการ เพื่อเป็นแนวทางให้กับผู้ประกอบการที่ขาดความพร้อมในการดำเนินธุรกิจ รวมทั้งสถานการณ์ทางการตลาดที่มีการเปลี่ยนแปลงไปซึ่งผู้ประกอบการต้องมีการปรับตัวหรือปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับยุคสถานการณ์ปัจจุบัน

คำสำคัญ: การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม, ผู้ประกอบการ, วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม วิกฤติโควิด-19

Abstract

This article concentrates on studying entrepreneurship in terms of meaning concepts and characteristics of entrepreneurship and situations of SMEs in which entrepreneurship is the main source of innovation, employment and economic growth. However entrepreneurs face various challenges and dilemmas in today's world. The objective is to analyze the current situation of

entrepreneurship in the era of COVID-19 coming to the crisis of business entrepreneurs by using the Swot Analysis model to analyze strengths, weaknesses, threats and opportunities, characteristics of SME entrepreneurs that there are management guidelines. and how to manage it to make the business progress and solution to survive and sustainable development that there are any factors that support entrepreneurs. So it is the reason for the study to be analyzed. and synthesize problems and find new ways to face the ongoing crisis. The author has used the tool to consider strengths, weaknesses, problems and opportunities. In resolving the current situation where the COVID-19 problem has occurred for more than 3 years, but still facing the problem of COVID-19 with new species with a qualitative method and a review of relevant literature on entrepreneurship by identifying strengths, weakness of the following opportunities for entrepreneurship and threats to entrepreneurship: competition, regulation, etc. In conclusion entrepreneurship is a challenging phenomenon that requires an integrated concept. To be a guideline for entrepreneurs and SWOT analysis, as well as problems of entrepreneurs who lack readiness to run a business. Including the changing market situation that entrepreneurs need to adjust or modify and just the current situation.

Keywords: Environment Analysis, Entrepreneur, small and medium enterprise, Covid-19 Crisis

บทนำ

เศรษฐกิจไทยจะได้รับผลกระทบที่รุนแรงจากโควิด-19 โดยอาจหดตัวกว่าร้อยละ 5 ในปี 2563 และน่าจะใช้เวลามากกว่าสองปีกว่าที่จะกลับไปสู่ระดับผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (GDP) ก่อนที่จะประสบปัญหาโควิด-19 ทั้งนี้จากรายงานวิเคราะห์ติดตามเศรษฐกิจไทยของธนาคารโลกฉบับล่าสุดที่เผยแพร่พบว่า การระบาดของเชื้อโควิด-19 คุกคามเศรษฐกิจไทย โดยเฉพาะในไตรมาสที่สองของปี 2563 โดยมีคนตกงานกระจายไปทั่ว และกระทบต่อครัวเรือนชนชั้นกลาง และครัวเรือนที่ยากจน ประเทศไทยจะประสบความสำเร็จในการชะลอการระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ภายในสามเดือนที่ผ่านมา แต่ผลกระทบที่มีต่อเศรษฐกิจนั้นรุนแรง ภาคการท่องเที่ยวซึ่งคิดเป็นสัดส่วนกว่าร้อยละ 15 ของ GDP ได้รับผลกระทบอย่างมากจากการที่ประเทศไทยเกือบจะห้ามนักท่องเที่ยวต่างชาติเดินทางเข้ามาในประเทศตั้งแต่เดือนมีนาคม 2563 ดังนั้นจากบทความจึงให้ความสำคัญกับผู้ประกอบการมีบทบาทสำคัญต่อประเทศชาติในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ความสามารถในการขับเคลื่อนรวมทั้งแนวคิด ทฤษฎีของผู้ประกอบการจึงเป็นสิ่งสำคัญต่อการยกระดับมาตรฐานการผลิต การบริการ การส่งมอบแก่ลูกค้า รวมทั้งการแก้ปัญหาเชิงรุกในปัญหาที่เป็นอุปสรรคธุรกิจและการสร้างนวัตกรรมที่ทำให้การดำเนินธุรกิจประสบความสำเร็จได้อย่างยั่งยืน การเข้าใจความหมาย ความคิด คุณลักษณะของผู้ประกอบการกับสภาพแวดล้อมและเงื่อนไขของวิกฤตการณ์ในการประกอบการธุรกิจของ SME ไทย จำเป็นต้องเข้าใจสิ่งที่เป็นพื้นฐาน นำไปสู่การแก้ปัญหาวิกฤติผู้ประกอบการด้วยเครื่องมือ และวิธีการแก้ไขปัญหาให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน โดยใช้เครื่องมือ swot analysis ในการวิเคราะห์จุดแข็ง, จุดอ่อน, โอกาส และภัยคุกคามเพื่อหาทางคลี่คลายวิกฤติจากที่เป็นอยู่เนื่องจากสถานการณ์สภาพแวดล้อมในการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ซึ่งมีการแพร่ระบาดที่ขยายตัวไปทั่วโลก และมีผู้ติดเชื้อเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้เศรษฐกิจทั่วโลกและประเทศไทยได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งประเทศไทยก็ได้รับผลกระทบในทุกภาคส่วน ทั้งในเรื่องการใช้ชีวิต การทำงาน การดำเนินธุรกิจ ทั้งนี้จากผลสำรวจผู้ประกอบการกว่า 1,500 ราย โดยกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม พบว่าผู้ประกอบการได้รับผลกระทบหนักและรายได้ลดลงอย่างกะทันหัน ส่งผลให้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินธุรกิจ เช่น การเพิ่มช่องทางตลาดออนไลน์ หากกลุ่มลูกค้าใหม่ พัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ เป็นต้น กิจกรรมจำเป็นต้องลดภาระค่าใช้จ่ายต่างๆ

ลดจำนวนพนักงาน ปิดกิจการชั่วคราว หรือในบางรายต้องปิดกิจการและเลิกจ้างพนักงาน โดยในเดือนพฤษภาคม 2563 วิกฤตการณ์ทางงานจากการปิดกิจการ รวมถึงสร้างโอกาสทางอาชีพ พัฒนาทักษะอาชีพอิสระที่จะสามารถประกอบธุรกิจได้ต่อไปในอนาคต ผ่านการพัฒนาทักษะและองค์ความรู้ที่เหมาะสม ตั้งแต่ปรับทักษะ เพิ่มทักษะ และสร้างทักษะใหม่ (Reskill/ Up-skill/ New Skill) เพื่อเพิ่มโอกาสในการถูกจ้างงานและโอกาส ในการสร้างรายได้จากการเริ่มต้นประกอบธุรกิจที่เกิดจากการเรียนรู้ทักษะอาชีพและแบบอย่างการลงทุนที่ดีมาประยุกต์ใช้ และสามารถพัฒนาจนเกิดมาตรฐานและสามารถแข่งขันต่อไปได้ในอนาคต ตามกรอบแนวคิด เน้นการสร้างอาชีพจากการเข้าร่วมการอบรมถ่ายทอดองค์ความรู้จากแบบอย่างการลงทุน เน้นการสร้างรายได้ จากการนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการประกอบธุรกิจ เน้นการสร้างธุรกิจอย่างมีนวัตกรรมจากการให้ ความรู้ในการประกอบธุรกิจ “สร้างอาชีพที่มีคุณภาพ มีมาตรฐาน และมีนวัตกรรม” ภายใต้วิถีชีวิตใหม่และ รองรับโอกาสทางธุรกิจจากการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างอุตสาหกรรมของประเทศไปสู่วิถีความปกติใหม่ (New Normal) หลังวิกฤตการณ์แพร่ระบาดของไวรัส COVID-19

คำจำกัดความของผู้ประกอบการ

การสร้างความเข้าใจคุณลักษณะของผู้ประกอบการ กล่าวถึงคำจำกัดความเพื่อสร้างความเข้าใจในความหมายให้ถ่องแท้ก่อน

คำว่าผู้ประกอบการมาจากภาษาฝรั่งเศส “entreprendre” ที่หมายถึง “ลงมือทำ” (to undertake) ในช่วงปลายศตวรรษที่ 17 คำนี้ถูกใช้เพื่ออ้างถึงบุคคลที่เข้าไปในการผจญภัย เช่น ผู้สำรวจ หรือผู้เดินทางไปยังแผ่นดินใหม่ ซึ่งผู้ประกอบการหมายถึง “บุคคลที่มีความรับผิดชอบในการจัดตั้งและดำเนินธุรกิจ โดยมีเป้าหมายในการสร้างกำไร และเสี่ยงต่อการสูญเสียจากการดำเนินธุรกิจ” (วิฑูร เจียมจิตต์ตรง, 2553) และบทความของรัชพล จอมไทรคุป และวัชรพล อินทรวงษ์ ให้คำจำกัดความของผู้ประกอบการในยุคโควิด-19 ดังนี้ผู้ประกอบการในยุคโควิด-19 หมายถึงผู้ที่มีความสามารถในการปรับตัวและเปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว (รัชพล จอมไทรคุป และวัชรพล อินทรวงษ์, 2558) โดยมีคุณสมบัติดังนี้ มีการเรียนรู้และปรับตัวอย่างต่อเนื่อง (Continuous Learning and Adaptation) มีการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อสร้างคุณค่า (Technology and Innovation Adoption) มีการสร้างธุรกิจที่ยั่งยืนและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสังคม (Sustainable and Socially Responsible Business) มีการสร้างเครือข่ายและพันธมิตรที่หลากหลาย (Diverse Network and Partnership) มีการจัดการความเสี่ยงและภาวะวิกฤติ (Risk and Crisis Management)

ในช่วงปลายศตวรรษที่ 16 ถึงต้นศตวรรษที่ 17 คำนี้ถูกใช้เพื่ออ้างถึงบุคคลที่เข้าไปในการลงทุนหรือการดำเนินธุรกิจ เช่น Richard Cantillon (1680-1734) เป็นผู้ใช้คำว่าผู้ประกอบการในความหมายนี้ เขาได้กล่าวถึงผู้ประกอบการเป็น “บุคคลที่ได้รับผลต่างจากการซื้อขาย” (person who obtains a profit from buying and selling)

ในช่วงกลางศตวรรษที่ 17 ถึงปลายศตวรรษที่ 19 ผู้ประกอบการได้รับการสนใจจากนักเศรษฐศาสตร์ เช่น Jean-Baptiste Say (1767- 1832) Adam Smith (1723- 1790) John Stuart Mill (1806-1873) Karl Marx (1818-1883) Alfred Marshall (1842-1924) เป็นต้น เหล่านี้ได้อ้างถึงผู้ประกอบการเป็น “ผู้จัดหาระบบการผลิต” (organizer of the production system) “ผู้ส่งเสริมการเปลี่ยนแปลง” (promoter of change) “ผู้นำทางเศรษฐกิจ” (economic leader) หรือ “ผู้สร้างกำไร” (profit maker) ผู้ประกอบการได้รับการยอมรับเป็นบุคคลที่สร้างนวัตกรรมและสร้างองค์การใหม่ เช่น Joseph Schumpeter (1883-1950) เป็นผู้ใช้คำว่าผู้ประกอบการในความหมายนี้ เขาได้กล่าวถึงผู้ประกอบการเป็น “ผู้ทำให้เกิดกระบวนการการพัฒนาที่ไม่ต่อเนื่อง”

(agent of discontinuous development) หรือ “ผู้ทำให้เกิดการขับเคลื่อนของเศรษฐกิจโดยการสร้างสิ่งใหม่” (driver of the economy by creating new things)

ในช่วงศตวรรษที่ 20 ยุคแนวคิดใหม่เริ่มจากแนวคิดของ Chell, E. มองในเชิงการค้นพบสิ่งใหม่ๆ ให้ทัศนะว่าผู้ประกอบการคือผู้ที่สำรวจโอกาสสำหรับการพัฒนานวัตกรรม พบบริษัท และทำสิ่งนั้นจากการรับรู้ปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งพวกเขาพยายามที่จะแก้ไขผ่านการระบุวิธีแก้ปัญหาคือการสร้างสรรค์ (Chell, E., 2008) และ Drucker, P. F. ในหนังสือ Innovation and Entrepreneurship ได้กล่าวว่าการประกอบการ “ไม่ใช่วิทยาศาสตร์หรือศิลปะ” แต่เป็น “การปฏิบัติ” (practice) ที่ไม่จำกัดเฉพาะในภาคเอกชน เท่านั้น Drucker เห็นว่าการประกอบการเป็น “กระบวนการของการปรับตัวและการเปลี่ยนแปลง” (process of adaptation and change) โดยผู้ประกอบการจะต้อง “สร้างสิ่งใหม่” (create something new) หรือ “ทำสิ่งเดิมให้ดีขึ้น” (do something better) เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้า (Drucker, P. F., 1985)

ผู้ประกอบการเป็นเรื่องเกี่ยวกับการเสี่ยงพฤติกรรมของผู้ประกอบการสะท้อนให้เห็นถึงคนประเภทหนึ่ง ที่เต็มใจที่จะนำอาชีพและความมั่นคงทางการเงินของเขาหรือเธอมาอยู่ในสายงานและรับความเสี่ยงในนามของความคิดใช้เวลาอย่างมากเช่นเดียวกับเงินทุนในกิจการที่ไม่แน่นอน การกระทำของผู้ประกอบการมักเกี่ยวข้องกับความเสี่ยงที่ไม่แน่นอนที่แท้จริงโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมันเกี่ยวข้องกับการนำสิ่งที่แปลกใหม่มาสู่โลกซึ่งตลาดไม่เคยมีอยู่จริง ก่อนอินเทอร์เน็ตไม่มีใครรู้จักตลาดสำหรับธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับอินเทอร์เน็ต เช่น Amazon, Google, YouTube, Yahoo เป็นต้น หลังจากที่อินเทอร์เน็ตเกิดขึ้นผู้คนก็เริ่มเห็นโอกาสและตลาดในเทคโนโลยีนั้น นอกจากนี้ในความคิดของท่านอื่นๆ นอกจากนี้ผู้ที่มีชื่อเสียงเช่น Tracy, B. ผู้เขียนตำรา Entrepreneurship: How to start and grow your own business ได้ให้ข้อคิดเกี่ยวกับผู้ประกอบการยุคใหม่ ตำนานของการเป็นผู้ประกอบการสมัยใหม่ 1) แก่สิบห้าเปอร์เซ็นต์ของธุรกิจทั้งหมดล้มเหลวภายในครั้งแรกห้าปี 2) คุณต้องมีนายทุนร่วมลงทุนในการเริ่มต้นธุรกิจ 3) ถ้าสินค้าหรือบริการของคุณดี คุณจะประสบความสำเร็จ 4) ในการเป็นผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จ คุณต้องคิดค้นสิ่งที่แปลกใหม่และแหวกแนว 5) ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ชอบเสี่ยง 6) ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ประสบความสำเร็จทางการเงิน 7) ผู้ประกอบการเกิดไม่ได้ถูกสร้าง 8) ผู้ประกอบการทุกคนต้องการที่จะรวย 9) ผู้ประกอบการไม่มีชีวิตส่วนตัว (Tracy, B., 2019)

สรุป จากการให้ความหมายของแนวคิดผู้ประกอบการแบบเก่ากับแบบใหม่ หากเป็นแบบเก่าใช้ความสามารถและความถนัดในการนำเอารูปแบบธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับความเสี่ยงและการเผชิญหน้ากับความไม่แน่นอน แต่หากเป็นแนวคิดสมัยใหม่จะใช้ความสามารถในการสร้างธุรกิจใหม่และการนำเอาการปรับปรุงในการดำเนินธุรกิจแนวใหม่ที่มีความแตกต่างจากเดิม

คุณสมบัติพื้นฐานของผู้ประกอบการ

ผู้ประกอบการคือบุคคลที่ริเริ่มสร้างสรรค์และดำเนินการอย่างกระตือรือร้นในการลงทุนเพื่อประกอบการ โดยมีคุณสมบัติพื้นฐานดังนี้

1. การกล้าเสี่ยง หมายถึง ความสามารถในการแก้ไขปัญหาและปรับตัวให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่ไม่แน่นอน เช่น ผู้ประกอบการที่กล้าเสี่ยงจะไม่ยอมแพ้หรือท้อถอยเมื่อพบกับอุปสรรคหรือความล้มเหลว
2. การจัดตั้งองค์การ หมายถึง ความสามารถในการจัดหาและประสานทรัพยากรที่จำเป็นในการดำเนินธุรกิจ เช่น ผู้ประกอบการที่จัดตั้งองค์การจะต้องมีทีมงานที่มีทักษะและความชำนาญในด้านต่างๆ เช่น การผลิต การตลาด การบัญชี

3. การนำเสนอแนวทางและวิธีการใหม่ๆ หมายถึง ความสามารถในการคิดสร้างสรรค์และพัฒนา รูปแบบธุรกิจที่ไม่เหมือนใคร เช่น ผู้ประกอบการที่นำเสนอแนวทางใหม่ๆ จะต้องศึกษารูปแบบของผู้บริโภค เข้าใจความต้องการและปัญหาของพวกเขาและหารูปแบบที่จะตอบสนองได้อย่างดีที่สุด

4. การสร้างค่านิยม หมายถึง ความสามารถในการผลิตสินค้าหรือบริการที่มีประโยชน์และมีคุณค่าสำหรับผู้บริโภค เช่น ผู้ประกอบการที่สร้างค่านิยมจะต้องมีการวิจัยและพัฒนาสินค้าหรือบริการอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพสูง

5. การเติบโต หมายถึง ความสามารถในการขยายธุรกิจและสร้างโอกาสให้เติบโตที่ไม่ได้พึ่งพาตลาดหรือผลิตภัณฑ์เดิม เช่น ผู้ประกอบการที่เติบโตจะต้องมีการวางแผนและกำหนดเป้าหมายให้ชัดเจน เพื่อขยายธุรกิจไปยังตลาดใหม่หรือผลิตภัณฑ์ใหม่

6. การผสมผสานแนวทางใหม่ที่ไม่พึงประสงค์ หมายถึง ความสามารถในการผสมผสาน แนวความคิดที่ไม่เกี่ยวข้องกันเข้าด้วยกัน เพื่อสร้างผลลัพธ์ที่ไม่คาดคิด เช่น ผู้ประกอบการที่ผสมผสานแนวทางใหม่จะต้องมีความคิดเป็นเอกลักษณ์ ไม่ได้เลียนแบบผู้อื่นและไม่กลัวลงทำสิ่งที่ไม่เคยทำมาก่อน

องค์ประกอบอื่น ๆ ผู้ประกอบการก็คือการทำให้สิ่งใหม่ๆ หรือสิ่งที่แตกต่างเป็นเงื่อนไขที่จำเป็นที่จะเรียกว่า บุคคลในฐานะผู้ประกอบการ ผู้ประกอบการมองหาการทำสิ่งที่แตกต่างและไม่เหมือนใครอย่างต่อเนื่องเพื่อตอบสนองความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไปของลูกค้า พวกเขาอาจหรือไม่อาจเป็นผู้ประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์ใหม่หรือ วิธีการผลิตใหม่ แต่พวกเขามีความสามารถในการคาดการณ์ความเป็นไปได้ในการใช้ประโยชน์จากสิ่งประดิษฐ์ สำหรับองค์กรของพวกเขา การแบกรับความเสี่ยง การเริ่มต้นองค์กรใหม่ก็มีความเสี่ยงและการพยายามทำสิ่งใหม่ และแตกต่างก็มีความเสี่ยงเช่นกัน องค์กรอาจได้รับผลกำไรหรือขาดทุนเนื่องจากปัจจัยต่างๆ เช่น การแข่งขันที่เพิ่มขึ้น การเปลี่ยนแปลงความต้องการของลูกค้าและการขาดแคลนวัตถุดิบและอื่นๆ ในความเป็นจริงเขาต้องเป็นผู้เสี่ยงไม่ใช่ผู้หลีกเลี่ยงความเสี่ยง ความสามารถในการแบกรับความเสี่ยงของเขาช่วยให้เขาแม้ว่าเขาจะล้มเหลวใน ครั้งเดียวหรือครั้งเดียวที่จะคงอยู่ต่อไปและในที่สุดก็ช่วยให้เขาประสบความสำเร็จ

1. มีลักษณะเชิงรุก มีปฏิริยาโต้ตอบมากกว่าอยู่เฉยๆ มีความแน่ใจว่ามีการทำวิจัยที่เหมาะสม มีการประเมินปัจจัยเสี่ยงและแผนการดำเนินการอย่างทันที่และมีประสิทธิภาพสูงสุด

2. เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง คือเป็นผู้นำด้านนวัตกรรมและเห็นโอกาสในสถานการณ์ที่สิ้นหวัง และซับซ้อน

3. เป็นผู้ที่ชอบเสี่ยง มีความกล้าได้กล้าเสีย บางครั้งมีความกล้าหาญแต่เห็นโอกาสความเป็นไปได้ ของความสำเร็จ ไม่ปล่อยโอกาสให้ผ่านไป

4. มีวิสัยทัศน์ที่เฉียบคมในการมองโอกาส รู้วิธีประเมินสาเหตุและผลกระทบของโอกาสและ ตัดสินใจอย่างชาญฉลาดว่าควรร่วมทุนหรือไม่

5. เข้ากับคนได้ง่าย มีความฉลาดทางอารมณ์ที่สำคัญที่สุด เพื่อสร้างความสัมพันธ์ได้มากที่สุด

6. มีเครือข่ายที่จะเชื่อมโยงเข้าถึง

7. มีความเด็ดขาด แก้ปัญหาให้เกิดความชัดเจนในด้านเป้าหมายและกลยุทธ์ มีความสมดุลทาง จิตใจผู้ประกอบการมีความสมดุลระหว่างการวิเคราะห์และความคิดสร้างสรรค์ มีความคิดแปลกใหม่ที่ไม่มีการคิด มาก่อน

8. มีความคิดปรับปรุงและคิดใหม่ตลอดเวลาเพื่อให้เกิดนวัตกรรมที่ตอบสนองความต้องการของ ผู้บริโภค

ลักษณะสำคัญของผู้ประกอบการ มีดังนี้

1. ผู้ประกอบการ คือบุคคลที่ริเริ่มสร้างสรรค์และดำเนินการอย่างกระตือรือร้นในการลงทุนเพื่อประกอบการ
2. ในด้านนวัตกรรม เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลง การปฏิวัติใหม่ การปรับเปลี่ยนและการนำเสนอแนวทางและวิธีการใหม่ๆ
3. ในด้านการเสริมสร้างองค์การ เป็นการนำโอกาสที่ได้รับจากนวัตกรรมในการรวมกลุ่มองค์กรและการปฏิบัติงานตามที่ต้องการ ไม่ว่าจะเป็นตัวบุคคลหรือทีมงาน
4. การสร้างค่านิยม โดยผ่านผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ของผู้ประกอบการ ฐานบริการแนวทางการแลกเปลี่ยน, ทรัพยากร, เทคโนโลยี, และตลาดที่ได้รับการส่งเสริมให้ตอบสนองคุณค่าบางอย่างแก่ชุมชนใดชุมชนหนึ่ง หรือการทำการตลาด คุณค่าที่ถูกสร้างนั้นเกิดขึ้นจากผู้ประกอบการมองว่าเป็นสิ่งที่สอดคล้องกับยุคสมัยที่มีคุณค่าและใช้ประโยชน์ได้ คุณค่าเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นจากการแลกเปลี่ยนทางการเงิน เช่นการสั่งซื้อของลูกค้ากับผลิตภัณฑ์หรือบริการในองค์การผู้ประกอบการ ยังสามารถเกิดขึ้นกับตัวแทนบริการสังคม และองค์การที่คล้ายคลึงกัน

มองความหมายในแง่เติบโต คือการเจริญเติบโตธุรกิจ และสร้างโอกาสให้เติบโตที่ไม่ใช่เนื้อหาที่พักพองตลาดใดตลาดหนึ่ง หรือผลิตภัณฑ์ใดผลิตภัณฑ์หนึ่ง ผู้ประกอบการจึงให้ความสำคัญกับการเติบโต

มองในด้านความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ซึ่งหมายถึงเกี่ยวข้องกับการผสมผสานแนวทางใหม่จากผู้ประกอบการตั้งใจทดลอง ซึ่งหมายถึงความแตกต่างและไม่ใช้ผลิตภัณฑ์ใหม่ตามที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ที่สร้างขึ้นมาเป็นแนวทางที่มีอัตลักษณ์พิเศษที่เป็นผลิตภัณฑ์ที่ไม่พึงประสงค์อีกต่อไป

มองในเชิงกระบวนการ หมายถึงกระบวนการที่เป็นชุดการตัดสินใจและการกระทำที่ต่อเนื่อง ผู้ประกอบการไม่ใช่ปรากฏการณ์เพียงเวลาใดเวลาหนึ่ง แต่อาจเกิดขึ้นตลอดเวลาเกี่ยวข้องกับชุดการตัดสินใจจากจุดเริ่มต้นในการจัดการที่มีความน่าตื่นเต้น

มองในแง่ธุรกิจ ผู้ประกอบการคือบุคคลที่เกิดขึ้นภายใต้การคุกคาม เป็นคู่แข่งเชิงรุกไปสู่ธุรกิจอื่นๆ ผู้ประกอบการเป็นแหล่งจัดหา ลูกค้าหรือใครคนหนึ่งสร้างความมั่งคั่งกับผู้อื่นได้ดี เป็นบุคคลที่ค้นพบวิธีการในการนำทรัพยากรไปใช้ประโยชน์และลดความสูญเสีย และสร้างงานใหม่ที่คนอื่น ๆ ยินดีที่จะทำงานด้วย

มองอีกความหมายหนึ่ง มองว่าผู้ประกอบการคือกระบวนการพลวัตของการสร้างความมั่งคั่งเพิ่มขึ้น ความมั่งคั่งได้รับการส่งเสริมให้บุคคลที่คาดคิดว่ามีความเสี่ยงที่สำคัญ ได้แก่ ความเสมอภาค เวลาและความผูกพันในอาชีพหรือการจัดสรรคุณค่าผลิตภัณฑ์หรือบริการบางประการ

นอกจากนี้หากมองถึงการพัฒนาบุคลิกภาพของผู้ประกอบการของ Fischer, R. ผลการวิจัยบางเรื่องพบว่าผู้ประกอบการมีคะแนนสูงในด้านความรับผิดชอบ, ความเปิดรับประสบการณ์ใหม่, และความสดใส เมื่อเทียบกับผู้ที่ไม่ได้ประกอบการ บุคลิกภาพของผู้ประกอบการยังสะท้อนให้เห็นถึงคุณลักษณะที่สำคัญของพวกเขา เช่น การมีกระบวนการทำงานที่เข้มข้น (discipline) เช่น การทำงานหนัก การไม่ยืดหยุ่นต่อข้อผิดพลาด การมีความหลงใหล (passion) เช่น การทำสิ่งที่รัก การไม่ยอมแพ้ การมีความสร้างสรรค์ (creativity) เช่น การแก้ปัญหาในรูปแบบใหม่, การคิดไอเดียใหม่ การมีความอยากรู้อยากเห็น (curiosity) เช่น การสำรวจโอกาสใหม่, การเรียนรู้สิ่งใหม่ การมีความเสี่ยงต่อการประกอบการ (risk-taking) เช่น การลงทุนในธุรกิจใหม่, การทดลองสิ่งใหม่ (Fischer, R., 2017)

ลักษณะภาพรวมของผู้ประกอบการ

ลักษณะการเป็นผู้ประกอบการ ได้แก่ การเสี่ยง ความมั่นใจในตนเอง มองโลกในแง่ดี ความต้องการความสำเร็จสูง ความต้องการอิสระ ความต้องการพลังงาน ความคิดสร้างสรรค์ การมองการณ์ไกล การมีประสิทธิผล จินตนาการ การเคารพข้อเสนอแนะ การเรียนรู้จากประสบการณ์ ผลประโยชน์ที่มุ่งเน้นในอนาคต โอกาสของการเป็นผู้ประกอบการ โอกาสในการควบคุมโชคชะตาของตนเอง โอกาสในการเข้าถึงศักยภาพสูงสุด

ของคุณ โอกาสในการเก็บเกี่ยวผลกำไรที่ไม่จำกัด โอกาสในการมีส่วนร่วมใน สังคมและได้รับการยอมรับสำหรับ ความพยายามของคุณ โอกาสที่จะทำในสิ่งที่คุณชอบข้อจำกัดของผู้ประกอบการ ความไม่แน่นอนของรายได้ ความเสี่ยง (ความเสี่ยงทางการเงินและความเสี่ยงด้านอาชีพ) ชั่วโมงการทำงานที่ยาวนานและการทำงานหนัก คุณภาพชีวิตที่ลดลงจนกว่าธุรกิจจะจัดตั้งขึ้น มีความเครียดระดับสูง มีความรับผิดชอบที่สมบูรณ์ ผลการวิจัยของ Dogan, E. พบว่า การศึกษาการประกอบการมีผลกระทบบวกและสำคัญต่อความเชื่อมั่นในพฤติกรรม ความเห็นของผู้อื่น และทัศนคติที่ดีต่อการประกอบการ ความเชื่อมั่นในพฤติกรรม ความเห็นของผู้อื่น และทัศนคติที่ดีต่อการประกอบการเป็นตัวกลางในการถ่ายทอดผลกระทบของการศึกษาการประกอบการไปยังความตั้งใจทางการประกอบการ (Dogan, E., 2015)

การพัฒนาการของผู้ประกอบการ

ในยุคเริ่มต้น คือยุคกลาง ผู้แสดงและบุคคลเกี่ยวข้องกับการโครงการผลิตในกิจการขนาดใหญ่ ซึ่งทรัพยากร ดำเนินจัดสรรโดยรัฐบาล

ในศตวรรษที่ 17 บุคคลเผชิญกับการเสี่ยงกำไร (ขาดทุน) ในสัญญาในการกำหนดราคาตายตัวกับรัฐบาล

ในศตวรรษที่ 18 Richard Cantillon-Person ได้เผชิญกับความเสี่ยงที่แตกต่างจากการจัดหาทุนมา สนับสนุนผู้ประกอบการแสวงหาความเสี่ยงภัยและผล คอยดูแลและจัดองค์ประกอบพร้อมกับเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต ด้วย

ในศตวรรษที่ 19 Jean Baptist Say นักเศรษฐศาสตร์ มองว่ากำไรของผู้ประกอบการแยกส่วนจากกำไร ของเจ้าของทุน

Walker, F. A. ให้ความแตกต่างในการลงมือระหว่างบุคคลที่หาแหล่งทุนและแสวงหาดอกเบี้ย (ในแนว venture capitalist) และบุคคลที่กำไรได้มาจากกิจกรรมการจัดการของผู้ประกอบการ (Walker, F. A., 1876)

ประโยชน์ของผู้ประกอบการในด้านสังคมและเศรษฐกิจ

1. ผู้ประกอบการผลิตงานจำนวนมากที่ช่วยเพิ่มรายได้ประชาชาติ
2. ผู้ประกอบการช่วยขยายกิจกรรมทางเศรษฐกิจของภาคสังคมที่แตกต่างกันออกไป
3. ผู้ประกอบการนำเสนอผลิตภัณฑ์และบริการใหม่ๆ และสร้างสรรค์
4. ผู้ประกอบการช่วยปรับปรุงมาตรฐานการดำรงชีวิตให้ดีขึ้น
5. ผู้ประกอบการกระจายอำนาจทางเศรษฐกิจและสร้างความเท่าเทียมกัน
6. ผู้ประกอบการควบคุมความมั่งคั่งของท้องถิ่นและการพัฒนาภูมิภาคอย่างสมดุล
7. ผู้ประกอบการลดความขัดแย้งทางสังคมและความไม่สงบทางการเมือง
8. ผู้ประกอบการส่งเสริมความเป็นอิสระทางเศรษฐกิจและการก่อรูปแบบทุน

การพัฒนาหลักปฏิบัติการในการพัฒนาผู้ประกอบการ 5 ระดับ ได้แก่

ตารางที่ 1 การพัฒนาหลักปฏิบัติการในการพัฒนาผู้ประกอบการ 5 ระดับ

ระดับการพัฒนาผู้ประกอบการ	คุณลักษณะ
1. จ้างงานตนเอง	ก. ไม่สะดวกกับงานกิจวัตรประจำ ข. ไม่ชอบงานที่มีตารางกำหนดตายตัว ค. ต้องการทำสิ่งต่างๆด้วยตนเอง ง. วางใจกับการทำงานที่ต้องอาศัยการนำที่เร่งรัด จ. ตระหนักถึงความสำเร็จทางธุรกิจที่สำเร็จโดยพวกเขาเอง

ตารางที่ 1 การพัฒนาหลักปฏิบัติการในการพัฒนาผู้ประกอบการ 5 ระดับ (ต่อ)

ระดับการพัฒนาผู้ประกอบการ	คุณลักษณะ
2. แบบผู้จัดการ	ก. เขาารู้สึกว่าจำเป็นต้องก้าวขึ้นไปสู่ตำแหน่งโดยร้องขอให้บางคนช่วย ข. มอบหมายและจ้างพนักงานที่มีศักยภาพ ค. ปัญหาเกี่ยวกับคุณสมบัติพนักงานอาจเกิดขึ้นจะนำให้พวกเขาประเมินลูกจ้างและ ง. ส่งเสริมตำแหน่งที่มีความต้องการมากของธุรกิจ และความเชี่ยวชาญของนายจ้าง
3. แบบผู้นำ	ก. พวกเขาสนุกสนานกับการมองความเติบโตของพนักงานการเลื่อนตำแหน่งและการสร้างผลงานที่ยิ่งใหญ่ด้วยการจัดควบคุมให้น้อยที่สุด ข. พวกเขาตระหนักถึงผู้นำเป็นกุญแจสำคัญในองค์กร ค. มุ่งเน้นภาพใหญ่ และกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ของธุรกิจมากกว่าดำเนินการขายและลงมือปฏิบัติการ
4. แบบนักลงทุน	ก. พวกเขามองหาโอกาสที่จะทำให้ธุรกิจเติบโต ข. อาจมีธุรกิจ 1-2 ธุรกิจ ค. มีการมอบหมายผู้จัดการที่เหมาะสมสำหรับการดำเนินการธุรกิจและดำเนินการในฐานะผู้อำนวยความสะดวก
5. แบบผู้ประกอบการ	ก. พวกเขายึดมั่นในคุณภาพ และงานที่เป็นเลิศ ข. พวกเขาต้องการเรียนรู้อย่างเต็มที่ และดำเนินการปฏิบัติด้วยกระบวนการคิด 4 ขั้นตอน ได้แก่ การคิด การมีอุดมคติ การมองเห็น การแสดงออกด้วยคำพูด และการกระทำให้เป็นจริง ค. ในขั้นนี้ผู้ประกอบการที่แท้จริง ปัจจุบันมีรายได้ที่รักษาให้เกิดทวีคูณแม้ว่าจะไม่สามารถใช้ความพยายามมากนัก

ทฤษฎีผู้ประกอบการ

1. ทฤษฎีวิวัฒกรรม ทฤษฎีนี้ได้รับการแนะนำโดย Schumpeter, J.A. กล่าวไว้ว่าผู้ประกอบการเป็นผู้ริเริ่มและผู้ริเริ่มคือผู้แนะนำชุดค่าผสมใหม่ ทฤษฎีชุดค่าผสมใหม่ครอบคลุมสี่กรณี ได้แก่การแนะนำผลิตภัณฑ์ใหม่ในตลาด การคิดค้นเทคโนโลยีการผลิตใหม่ซึ่งไม่ได้ทดสอบโดยประสบการณ์ในสาขาการผลิตที่เกี่ยวข้อง การเปิดตลาดใหม่ที่ผลิตภัณฑ์เฉพาะไม่เคยเข้ามาก่อนหน้านี้ การค้นพบแหล่งจัดหาวัตถุดิบใหม่ การดำเนินการในรูปแบบใหม่ขององค์กรของอุตสาหกรรมใดๆ โดยการสร้างตำแหน่งผูกขาดหรือการยกเลิกกัน (Schumpeter, J. A., 1934)

2. ความต้องการทฤษฎีความสำเร็จ ทฤษฎีนี้ได้รับการพัฒนาโดย McClelland, D.C. เขาพยายามค้นหาปัจจัยภายในที่เป็นค่านิยมและแรงจูงใจของมนุษย์ที่ทำให้มนุษย์นำไปสู่การใช้ประโยชน์จากโอกาสเพื่อใช้ประโยชน์จากเงื่อนไขการค้าที่เอื้ออำนวย ผู้ประกอบการมีความกังวลกับความจำเป็นในการบรรลุความปรารถนาที่ทำได้ดี มีใช้ต้องการได้รับการยกย่องจากสังคมมากนักหรือได้รับอภิสิทธิ์ใดๆ แต่เขาต้องการความสำเร็จสุดยอดที่เป็นเรื่องส่วนบุคคล (McClelland, D. C. et al., 1953)

3. ทฤษฎีพฤติกรรมทางสังคม Kunkel S. W. นำเสนอรูปแบบพฤติกรรมของการเป็นผู้ประกอบการ รูปแบบพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่แสดงออกอย่างชัดเจนของบุคคลและความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมก่อนหน้านี้และปัจจุบันโครงสร้างทางสังคมและสภาพร่างกาย ตามที่เขากล่าวว่าบุคคลทำกิจกรรมต่างๆ ซึ่งบางคนได้รับการยอมรับจากสังคมในขณะที่คนอื่นทำไม่ได้ รางวัลที่ได้รับการยอมรับจะได้รับรางวัล การกระทำที่ไร้รางวัล

เป็นการสนับสนุนสิ่งเร้าที่เพิ่มความน่าจะเป็นของการทำซ้ำรูปแบบพฤติกรรมนั้น รูปแบบของพฤติกรรมทางสังคมนี้คือพฤติกรรมผู้ประกอบการ (Kunkel S. W., 1991)

4. ทฤษฎีความเป็นผู้นำ ทฤษฎีนี้ได้รับการพัฒนาโดย Hoselitz, B. F. กล่าวถึงผู้ประกอบการเป็นหน้าที่ของทักษะการจัดการและความเป็นผู้นำ คนที่จะเป็นผู้ประกอบการอุตสาหกรรมจะต้องมีมากกว่าแรงผลักดันที่จะได้รับผลกำไร ในกระบวนการนี้เขาต้องแสดงความสามารถในการเป็นผู้นำและการจัดการ ในธุรกิจมีความเป็นผู้นำสามประเภทได้แก่ผู้ให้กู้เงินพ้อค่า ผู้จัดการผู้ประกอบการผู้ให้กู้เงินเป็นตลาดที่มุ่งเน้นที่เกี่ยวข้องกับสินค้าหรือบริการ ซึ่งเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปสำหรับทุกคน ผู้จัดการเป็นผู้มีอำนาจที่มุ่งเน้น แต่ผู้ประกอบการมีนอกเหนือจากการวางแผนการผลิตเหล่านี้ ผู้ประกอบการสร้างสินค้าของตัวเองและการยอมรับนั้นไม่แน่นอน ดังนั้นผู้ประกอบการจึงถือว่ามีความเสี่ยงมากขึ้นเมื่อเทียบกับผู้ให้กู้เงิน (Hoselitz, B. F., 1963)

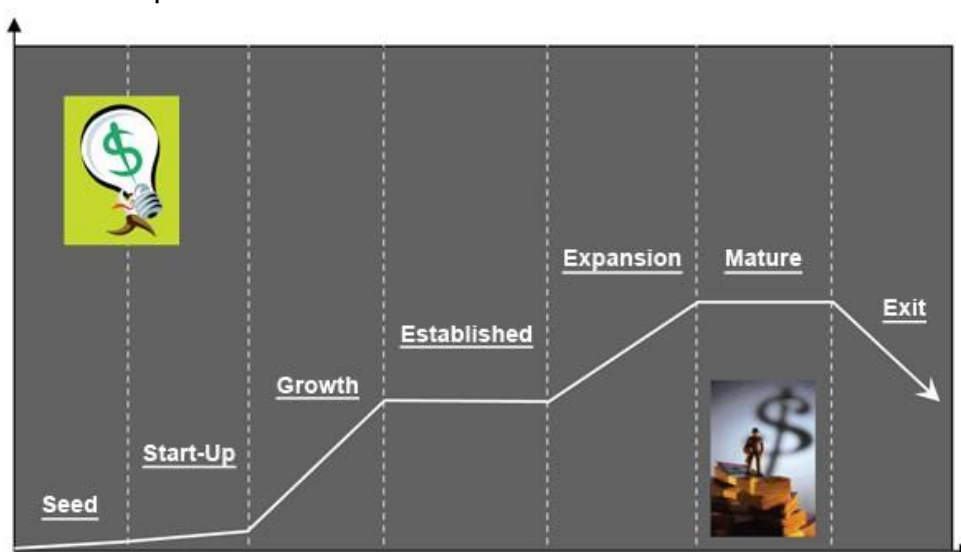
5. ทฤษฎีบุคลิกภาพแบบ Cochran, T. C. ได้ให้ทฤษฎีนี้ เน้นค่านิยมทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับความคาดหวัง บทบาทและการลงโทษทางสังคม (ข้อตกลง) เป็นองค์ประกอบสำคัญในการกำหนดอุปทานของผู้ประกอบการ ตามที่ผู้ประกอบการไม่ใช่บุคคลธรรมดาหรือคนเปี่ยงเบน แต่แสดงถึงบุคลิกภาพแบบสังคม บุคลิกภาพของเขาได้รับอิทธิพลจากปัจจัยสามประการ ทัศนคติของตนเองต่ออาชีพของเขา ความคาดหวังบทบาทที่จัดขึ้นโดยกลุ่มในข้อกำหนดในการปฏิบัติงานของงานที่ทำ (Cochran, T. C., 1965)

อุปสรรคของการเป็นผู้ประกอบการ

1. อุปสรรคด้านสิ่งแวดล้อมสังคม หากบรรทัดฐานทางสังคมคาดหวังให้ผู้คนให้ความสำคัญกับระเบียบวินัยและความสอดคล้องมากกว่าการผจญภัยความคิดสร้างสรรค์และความเป็นอิสระก็มีแนวโน้มที่จะทำลายจิตวิญญาณของผู้ประกอบการเศรษฐกิจ ทุนแรงงานวัตถุดิบและตลาดเป็นพื้นฐานที่สำคัญสำหรับองค์กรใดๆ วัฒนธรรม หากค่านิยมทางวัฒนธรรมถูกผูกมัดโดยอัตภาพพวกเขาอาจยับยั้งจิตวิญญาณของผู้ประกอบการการเมือง นโยบายทางการเมืองสามารถช่วยหรือชะลอการเติบโตของกิจการผู้ประกอบการในประเทศ

2. อุปสรรคส่วนบุคคลสร้างแรงบันดาลใจ ผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จทุกคนมีแรงจูงใจสูงและแรงผลักดันของพวกเขาเพื่อให้บรรลุกลายเป็นกลไกแห่งความสำเร็จในการรับรู้ การขาดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนและความเข้าใจผิดในสถานการณ์อาจส่งผลให้เกิดการรับรู้ที่ผิดพลาด

ขั้นตอนของวงจรชีวิตธุรกิจขนาดเล็ก

ภาพที่ 1 วงจรชีวิตของธุรกิจขนาดเล็ก

วงจรชีวิตของธุรกิจขนาดเล็กเป็นแนวคิดที่อธิบายขั้นตอนต่างๆ ที่ธุรกิจขนาดเล็กมักจะผ่านตั้งแต่เริ่มก่อตั้งจนถึงการปิดตัวในที่สุด แนวคิดนี้ไม่ได้มาจากบุคคลหรือองค์กรใดๆ แต่ได้กลายเป็นกรอบที่ใช้กันทั่วไปในการจัดการธุรกิจขนาดเล็กและการเป็นผู้ประกอบการ ซึ่งแต่ละขั้นตอนของวัฏจักร มีดังนี้

1. Seed ขั้นตอนหว่านเมล็ดพันธุ์ ขั้นตอนเมล็ดพันธุ์ของวงจรชีวิตของธุรกิจขนาดเล็กคือเมื่อธุรกิจขนาดเล็กเป็นเพียงความคิดหรือการเกิดของธุรกิจขนาดเล็กใหม่ ความท้าทายบริษัท เวทีเมล็ดพันธุ์ส่วนใหญ่จะต้องเอาชนะความท้าทายของการยอมรับของตลาดและแสวงหาโอกาสเฉพาะกลุ่ม อย่างกระจายเงินและทรัพยากรเวลาน้อยเกินไป สิ่งที่มีแนวโน้มความสนใจในขั้นตอนนี้ของธุรกิจขนาดเล็กมุ่งเน้นไปที่การจับคู่โอกาสทางธุรกิจกับทักษะประสบการณ์และความสนใจ จุดสนใจอื่นๆ ได้แก่ การตัดสินใจเกี่ยวกับโครงสร้างการเป็นเจ้าของธุรกิจขนาดเล็ก การหาที่ปรึกษามืออาชีพและการวางแผนธุรกิจ แหล่งที่มาของเงินในช่วงต้นของวงจรชีวิตธุรกิจขนาดเล็กที่ไม่มีตลาดหรือลูกค้าที่พิสูจน์แล้วธุรกิจจะพึ่งพาเงินสดจากเจ้าของเพื่อนและครอบครัว แหล่งที่มีศักยภาพอื่นๆ ได้แก่ ผู้จัดการสินค้า

2. Start-Up ขั้นตอนเริ่มต้นธุรกิจขนาดเล็กถือกำเนิดขึ้นและตอนนี้มีอยู่อย่างถูกกฎหมาย ผลิตภัณฑ์หรือบริการอยู่ในระหว่างการผลิตและคุณมีลูกค้ารายแรก ความท้าทาย หากธุรกิจขนาดเล็กอยู่ในช่วงวงจรชีวิตเริ่มต้นอาจเป็นไปได้ว่าคุณประเมินความต้องการเงินและเวลาในการออกสู่ตลาดสูงเกินไป ความท้าทายหลักคือไม่ต้องเผาผลาญเงินสดเพียงเล็กน้อยที่คุณมี คุณต้องเรียนรู้ว่าลูกค้าต้องการผลกำไรอะไรบางอย่าง และทำการตรวจสอบความเป็นจริงเพื่อดูว่าธุรกิจอยู่ในเส้นทางที่ถูกต้องหรือไม่ โดยมุ่งเน้นธุรกิจเริ่มต้นต้องการสร้างฐานลูกค้าและสถานะทางการตลาดพร้อมกับการติดตามและรักษากระแสเงินสด แหล่งที่มาของเงิน เจ้าของ เพื่อน ครอบครัว ผู้จัดการสินค้า ลูกค้า เงินช่วยเหลือและธนาคาร

3. Growth ขั้นตอนการเติบโต ธุรกิจขนาดเล็กได้ผ่านช่วงวัยหัดเดินและตอนนี้ยังเป็นเด็ก รายได้และลูกค้าเพิ่มขึ้นตามโอกาสและปัญหาใหม่ๆ มากมาย ผลกำไรมีความแข็งแกร่ง แต่การแข่งขันกำลังเกิดขึ้น ความท้าทายที่ยิ่งใหญ่ที่สุดที่บริษัทเติบโตต้องเผชิญคือการจัดการกับปัญหาที่หลากหลายอย่างต่อเนื่องเพื่อประมวลเวลาและเงินที่มากขึ้นจำเป็นต้องมีการจัดการที่มีประสิทธิภาพและแผนธุรกิจใหม่ที่เป็นไปได้ เรียนรู้วิธีการฝึกอบรมและมอบหมายเพื่อพิชิตขั้นตอนการพัฒนานี้ จุดมุ่งเน้นธุรกิจวงจรชีวิตการเติบโตมุ่งเน้นไปที่การดำเนินธุรกิจขนาดเล็กในรูปแบบที่เป็นทางการมากขึ้นเพื่อจัดการกับยอดขายและลูกค้าที่เพิ่มขึ้น จะต้องมีการตั้งค่าบริการบัญชีและการจัดการที่ดีขึ้น พนักงานใหม่จะต้องได้รับการว่าจ้างเพื่อจัดการกับการไหลบ่าเข้ามาของธุรกิจ แหล่งที่มาของเงินธนาคาร กู้หนั ส่วน เงินช่วยเหลือและตัวเลือกการเช่าซื้อ

4. Estabilsh ขั้นตอนก่อตั้งขึ้นธุรกิจขนาดเล็กได้เติบโตขึ้นเป็นบริษัทที่เจริญรุ่งเรืองโดยมีสถานที่ในตลาดและลูกค้าประจำ การเติบโตของยอดขายไม่ระเบิด แต่สามารถจัดการได้ ชีวิตธุรกิจกลายเป็นกิจวัตรมากขึ้น ความท้าทาย มันง่ายเกินไปที่จะพักผ่อนในช่วงชีวิตนี้ ผู้ประกอบการได้ทำงานอย่างหนักและได้รับส่วนที่เหลือแต่ตลาดไม่หยุดยั้งและการแข่งขัน จดจ่ออยู่กับภาพรวมที่ใหญ่ขึ้น ปัญหาต่างๆ เช่น เศรษฐกิจคู่แข่งหรือสนิยมของลูกค้าที่เปลี่ยนแปลงสามารถยุติสิ่งที่ผู้ประกอบการมีงานทำได้อย่างรวดเร็ว บริษัท วงจรชีวิตที่จัดตั้งขึ้นจะมุ่งเน้นไปที่การปรับปรุงและผลิตภาพ ในการแข่งขันในตลาดที่จัดตั้งขึ้นคุณจะต้องมีการดำเนินธุรกิจที่ดีขึ้นพร้อมกับระบบอัตโนมัติและการจ้างเหมาบริการเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงาน แหล่งที่มาของเงิน ผลกำไรธนาคาร นักลงทุนและรัฐบาล

5. Expansion ขั้นตอนขยายกิจการ เป็นขั้นที่ธุรกิจมีการเปิดสาขาหรือจัดองค์การตามภูมิศาสตร์ อันเนื่องจากการกิจการงานมีการเพิ่มขึ้นของลูกค้าที่มีความต้องการ เพื่อตอบสนองลูกค้าให้ทั่วถึงจึงเปิดสาขาหรือเพิ่มพื้นที่การจำหน่ายสินค้าและบริการ

6. Mature ขึ้นตอนอึดตัว คือ เริ่มอยู่คงที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงอะไรมากนัก เป็นขั้นที่ธุรกิจทรงตัว หรือยอดขายค่อนข้างคงที่อันเนื่องมาจากคู่แข่งมีการแย่งชิงตลาดไป ทำให้ Market Share ลดลงจนอยู่ในลักษณะอึดตัว

7. Exit เป็นขั้นกิจการถดถอยตัวลงจนถึงขั้นปิดกิจการหากแบกภาระไม่ไหว เช่น การลดกำลังการผลิต การลดต้นทุน การออกจากธุรกิจ เป็นต้น

สถานการณ์วิกฤติโควิด-19

ในปัจจุบันผู้ประกอบการประสบปัญหาวิกฤติหลายอย่าง เช่น ปัญหาโรคโควิด-19 ปัญหาความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่รวดเร็ว และปัญหาสถาบันการเงินปัญหาการปล่อยสินเชื่อค่อนข้างตึงตัว และกู้ได้ยากขึ้น เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจทั่วโลกตกต่ำลง

ทางผู้เขียนจึงได้นำเอาเครื่องมือเชิงกลยุทธ์มาทำการวิเคราะห์ ที่เรียกว่า SWOT Analysis มาประยุกต์ปรับใช้เพื่อแสวงหาแนวทางในการแก้ปัญหาผู้ประกอบการดังกล่าวการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน ปัญหาคุกคามและโอกาส (SWOT Analysis) ของผู้ประกอบการขนาดย่อมและขนาดกลางของไทย โดยพิจารณาจากปัจจัยสภาพแวดล้อมภายในและภายนอก

ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายในและภายนอก

จุดแข็งและจุดอ่อนมักได้รับการพิจารณาภายในในขณะที่โอกาสและภัยคุกคามมักจะถือว่าเป็นภายนอก ที่จุดแข็งภายในของบริษัทตรงกับโอกาสภายนอกแสดงโดยแนวคิดของความเหมาะสมเชิงกลยุทธ์

ปัจจัยภายในถูกมองว่าเป็นจุดแข็งหรือจุดอ่อนขึ้นอยู่กับผลกระทบต่อวัตถุประสงค์ขององค์กร สิ่งนี้อาจแสดงถึงจุดแข็งเกี่ยวกับวัตถุประสงค์หนึ่งอาจเป็นจุดอ่อน (สิ่งรบกวนการแข่งขัน) สำหรับวัตถุประสงค์อื่น ปัจจัยอาจรวมถึงบุคลากร การเงิน ความสามารถในการผลิตและ 4Ps ของส่วนประสมทางการตลาดทั้งหมด

ปัจจัยภายนอก ได้แก่ เศรษฐศาสตร์มหภาคการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีกฎหมายและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรมรวมถึงการเปลี่ยนแปลงในตลาด ส่วนใหญ่มีผู้สนับสนุนการประเมินปัจจัยภายนอกก่อนปัจจัยภายใน ในการพิจารณา SWOT ANALYSIS ขอให้พิจารณาภาพดังนี้

ภาพที่ 2 ภาพสภาพแวดล้อมของมิติในจุดแข็ง, จุดอ่อน, ภัยคุกคาม, โอกาส (Townsend, M., 2023)

การวิเคราะห์ SWOT เป็นเครื่องมือที่ช่วยในการระบุจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและภัยคุกคามของธุรกิจหรือโครงการ สามารถช่วยให้เข้าใจปัจจัยภายในและภายนอกที่มีผลต่อประสิทธิภาพและความยั่งยืนของธุรกิจหรือโครงการ ในช่วง COVID-19 ผู้ประกอบการไทยจำนวนมากต้องเผชิญกับความท้าทายและโอกาสต่างๆ ที่ทำให้พวกเขาต้องปรับตัวและสร้างสรรค์รูปแบบธุรกิจและกลยุทธ์ของตน จากผลการค้นหาคือการวิเคราะห์ SWOT ที่เป็นไปได้ของผู้ประกอบการไทยในช่วง COVID-19 จากรูปที่ 2 ปัจจัยภายใน ได้แก่ จุดแข็ง (Strengths) และจุดอ่อน (Weaknesses) หากเป็นจุดแข็งคือปัจจัยช่วยเหลือ แต่จุดอ่อนเป็นปัจจัยที่อันตราย (Weaknesses) ส่วนปัจจัยภายนอกได้แก่โอกาส (Opportunities) และภัยคุกคาม (Threats) ซึ่งโอกาสคือปัจจัยช่วยเหลือ ส่วนภัยคุกคาม (Threats) คือปัจจัยอันตราย

จากภาพที่ 2 ปัจจุบันภายในได้แก่จุดแข็ง (Strengths) และจุดอ่อน (Weaknesses) หากเป็นจุดแข็งคือปัจจัยช่วยเหลือ แต่จุดอ่อนเป็นปัจจัยที่อันตราย (Weaknesses) ส่วนปัจจัยภายนอกได้แก่โอกาส (Opportunities) และภัยคุกคาม (Threats) ซึ่งโอกาสคือปัจจัยช่วยเหลือ ส่วนภัยคุกคาม (Threats) คือปัจจัยอันตราย

จุดแข็ง (Strengths) ผู้ประกอบการ SME ไทยเมื่อเปรียบเทียบกับการผลิตและการบริการมีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับของตลาดพอสมควรทั้งในและต่างประเทศ เพียงแต่ยุคโควิด 19 ทำให้การดำเนินธุรกิจชะงักงัน การที่ผู้ประกอบการบางส่วนที่ปรับตัวเข้ากับวิกฤติและเอาตัวรอดได้ แต่มีผู้ประกอบการส่วนนี้ยังน้อย เมื่อเทียบกับผู้ประกอบการ SME ที่ประสบความล้มเหลวและมีหนี้ NPL หรือติดปัญหาเครดิตบูโร ค่อนข้างมาก ซึ่งต้องอาศัยการปรับตัวแบบใหม่ที่ใช้เทคโนโลยี หรือการลดกำลังคน เพื่อลดค่าใช้จ่ายและเพิ่มรายได้และใช้เครื่องมือที่มีต้นทุนถูกลง หรือหาแนวทางวิธีการทำธุรกิจแนวใหม่ที่มีความเสี่ยงต่ำ ซึ่งนอกจากนี้จุดแข็งของไทยที่สำคัญคือชาวต่างประเทศนิยมมาท่องเที่ยวประเทศไทยมากขึ้น ทำให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีการฟื้นตัวในระดับหนึ่ง อันเป็นเสน่ห์ของคนไทยที่ต้อนรับแขกต่างชาติดีมีบริการที่ดีและมีปัจจัยสนับสนุนการท่องเที่ยวหลายอย่างเช่น การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ, การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการดูแลป้องกันเชื้อโควิด-19 ที่แพร่ระบาดเริ่มน้อยลง นอกจากนี้ประเทศไทยมีประชากรผู้ประกอบการจำนวนมากและหลากหลายรวมถึงผู้ประกอบการเพื่อสังคมซึ่งมีส่วนร่วมในภาคส่วนต่างๆ เช่นการท่องเที่ยวการเกษตรการศึกษาสุขภาพและเทคโนโลยี และมีค่านิยมทางวัฒนธรรมที่แข็งแกร่ง เช่น ความยืดหยุ่น ความคิดสร้างสรรค์ ความยืดหยุ่น และจิตวิญญาณของชุมชน ที่ช่วยให้พวกเขารับมือกับปัญหาและความไม่แน่นอน และสามารถเข้าถึงนโยบายและโครงการสนับสนุนบางอย่างจากรัฐบาลและองค์กรอื่นๆ เช่น สิทธิประโยชน์ทางภาษีเงินอุดหนุนเงินกู้เงินช่วยเหลือการฝึกอบรมการให้คำปรึกษาและการสร้างเครือข่าย

จุดอ่อน (Weaknesses) ผู้ประกอบการ SME จำนวนมากมักทำธุรกิจตามกระแส และทำให้เกิดการแข่งขันกันเอง หรือการตัดราคา จนทำให้ธุรกิจประสบปัญหาขาดทุน และการที่ยอดจำหน่ายหรือผลิตภัณฑ์ที่เข้าสู่ตลาดใหม่ไม่สามารถแข่งขันกับธุรกิจรายใหญ่ซึ่งมีทุน หรือแหล่งทุนสนับสนุนค่อนข้างดีมากกว่าธุรกิจ SME ซึ่งธนาคารไม่นิยมปล่อยสินเชื่อเพื่อขยายกิจการ ประกอบกับธนาคารติดปัญหากับดักหนี้สินมากขึ้น ตัวอย่างที่เห็นชัดเจนได้แก่ ขาดเงินทุนหรือสินเชื่อในการขยายธุรกิจหรือแก้ไขปัญหา ขาดการบริหารการเงินและการจัดการที่ดี เช่น ไม่มีบัญชีที่ถูกต้อง เป็นต้น ขาดความรู้และทักษะในการประกอบธุรกิจ เช่น การใช้เครื่องมือการผลิตที่ยังล้าสมัย หรือเก่าแก่ ในการเพิ่มคุณค่าสินค้าที่ผลิตให้เป็นที่ยอมรับของตลาด การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การตลาด การใช้เทคโนโลยี เป็นต้น และรวมถึงขาดการพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือบริการที่มีคุณภาพและมีค่าแก่ผู้บริโภคและจุดอ่อนอื่นๆ ยังมีผู้ประกอบการไทยต้องเผชิญกับอุปสรรคมากมายต่อกิจกรรมของผู้ประกอบการ เช่น การขาดการเข้าถึงการเงิน ตลาด เทคโนโลยี ทักษะและข้อมูล ผู้ประกอบการไทยมักขาดทักษะทางธุรกิจและการจัดการ เช่น การวางแผนเชิงกลยุทธ์ การตลาด การบัญชี และการปฏิบัติตามกฎหมาย ผู้ประกอบการไทยมีนวัตกรรมและ

ความสามารถในการแข่งขันในตลาดโลกในระดับต่ำโดยเฉพาะอย่างยิ่งในแง่ของคุณภาพของผลิตภัณฑ์ความแตกต่างและการสร้างมูลค่า

โอกาส (Opportunities) เปิดตลาดใหม่ใน ASEAN เช่น เวียดนามที่มีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและมีความต้องการสินค้าหรือบริการจากไทย การเข้าถึงแหล่งเงินทุนหรือสินเชื่อจากสถาบันการเงินหรือหน่วยงานของรัฐที่ให้การส่งเสริมและสนับสนุนผู้ประกอบการ SMEs การเข้าถึงการฝึกอบรมหรือการให้คำปรึกษาจากหน่วยงานของรัฐหรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง เช่น สถาบันพัฒนาธุรกิจ SMEs สถาบันส่งเสริมการส่งออกไทย เป็นต้น การเข้าถึงเทคโนโลยีใหม่หรือนวัตกรรมที่ช่วยให้การผลิตหรือการบริการมีประสิทธิภาพและคุณภาพสูงขึ้น การเข้าถึงช่องทางการตลาดและเครือข่ายการตลาดที่หลากหลาย เช่น ออนไลน์ อีคอมเมิร์ซ โซเชียลมีเดีย เป็นต้น ภัยคุกคาม COVID-19 ได้สร้างความต้องการของตลาดใหม่และความต้องการของผู้บริโภคสำหรับผลิตภัณฑ์และบริการที่ปลอดภัยมีสุขภาพดียิ่งขึ้นและรับผิดชอบต่อสังคมช่วยได้เร่งการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลและการยอมรับอีคอมเมิร์ซแพลตฟอร์มออนไลน์โซเชียลมีเดียและแอปพลิเคชันมือถือในหมู่ผู้บริโภคและธุรกิจ และเพิ่มการรับรู้และความชื่นชมของชุมชนท้องถิ่นและสาเหตุทางสังคมในหมู่ผู้บริโภคและธุรกิจ

ภัยคุกคาม (Threats) ซึ่งปัญหาภัยคุกคาม ได้แก่ ภัยโควิด 19 เป็นภัยคุกคามระดับโลกที่กระทบกระเทือนต่อธุรกิจทั่วโลกที่ทำให้การหดตัวของธุรกิจมีมากขึ้น และส่วนใหญ่ทั่วโลกห้ามเดินทางในประเทศที่ยังไม่ได้ควบคุมปัญหาโควิดได้ดี ก็จะมีผลกระทบต่อการเดินทางท่องเที่ยว หรือการเข้ามาลงทุนธุรกิจก็พลอยหยุดชะงักไปด้วย นอกจากนี้ยังมีปัญหาที่ควรคำนึงได้แก่ ก. ปัญหาผู้ประกอบการแบบดั้งเดิม ได้แก่ การขาดเงินทุนในการค้าปลีกสินค้าเชื่อ ขาดเงินทุนในการเริ่มกิจการใหม่ และการขยายธุรกิจซึ่งเกิดจากการขาดการจัดการที่ดี และการจัดระบบบัญชีทำให้สถาบันการเงินขาดความเชื่อถือ และมีการเสี่ยงต่อการปล่อยสินค้า ทำให้ผู้ประกอบการอาจหาเงินทุนนอกระบบที่มีต้นทุนดอกเบี้ยสูง ทำให้เกิดหนี้ไม่ก่อให้เกิดรายได้ เป็นลักษณะกับดักสภาพคล่อง สถาบันการเงินไม่ค่อยให้ความสำคัญในการปล่อยกู้มากนัก ข. ปัญหาการจัดการผู้ประกอบการ มักขาดความรู้ในการประกอบธุรกิจ ไม่สามารถใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ การจัดการ การตลาดและการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ขาดวิสัยทัศน์ที่ดี และความกล้าได้กล้าเสีย ความกระตือรือร้น การรักที่จะเรียนรู้และชอบท้าทาย ความเป็นผู้นำสามารถจัดการดูแลด้วยตนเองได้ ค. การใช้เทคโนโลยีที่ล้าสมัย ไม่ทันโลกทันเหตุการณ์ หรือใช้เครื่องจักรที่มีประสิทธิภาพสูง จึงทำให้ผลผลิตต่ำ เสียเปรียบคู่แข่งรายใหญ่ที่มีความทันสมัย ง. ปัญหาด้านการตลาด มักขาดความรู้ในการพัฒนาช่องทางการตลาด มักใช้ช่องทางการตลาดแบบเดิมๆ และไม่ได้ทำการตลาดด้วยตนเอง ทำให้เสียเปรียบในการแข่งขัน จ.ปัญหาด้านผลิตภัณฑ์ขาดการพัฒนาสินค้าให้ได้มาตรฐาน มีคุณภาพตรงกับความต้องการของตลาด เนื่องจากมีคู่แข่งมาก ยิ่งทำธุรกิจที่มีลักษณะไปตามกระแสเหมือนกัน ก็ทำให้เสียเปรียบธุรกิจขนาดใหญ่ที่มีการตลาดที่กว้างขวางกว่า และมีทุนมากกว่า ฉ. ปัญหาแรงงานมีคุณภาพต่ำ เช่น จบการศึกษาไม่สูงเป็นบุคลากรที่มีฝีมือต่ำ ผู้มีฝีมือก็จะไม่ค่อยอยู่กับบริษัทขนาดเล็ก ส่งผลต่อการผลิตสินค้าและบริการที่มีคุณภาพได้สูง ช. ปัญหาด้านทุนการผลิต มีการใช้วัตถุดิบที่ขาดคุณภาพ ไม่รู้แหล่งวัตถุดิบที่มีคุณภาพทำให้เสียเปรียบคู่แข่งรายใหญ่ ช. ปัญหาด้านการเข้าถึงบริการภาครัฐ มักฝ่าฝืนกฎระเบียบของรัฐ ทำให้ขาดข้อมูลในการบริการภาครัฐ และมีทัศนคติไม่ดีต่อระบบราชการนอกจากที่กล่าวมาภัยคุกคาม COVID-19 ทำให้เศรษฐกิจตกต่ำอย่างรุนแรงและลดการใช้จ่ายของผู้บริโภคและความเชื่อมั่นในประเทศไทยและทั่วโลก รวมทั้งส่งผลกระทบต่อห่วงโซ่อุปทานและการดำเนินงานของหลายธุรกิจ โดยเฉพาะในภาคการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นแหล่งรายได้หลักของประเทศไทย และความเสี่ยงด้านสุขภาพและความไม่แน่นอนสำหรับผู้ประกอบการและพนักงานลูกค้าคู่ค้าและซัพพลายเออร์

ผลกระทบจากการแนะนำทางฝ่าวิกฤติ โดยอ้างอิงข้อมูลของ ฌีลพล รังสิตพล จากยูทูบมีดังนี้ การแพร่ระบาดของ COVID-19 ได้ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อภาคธุรกิจ SME ในประเทศไทย โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว การบริการ การค้าปลีก และบริการ SMEs จำนวนมากได้ปิดตัวลงหรือลดการดำเนินงานเนื่องจาก

การลือกดาว์นการ จำกัด การเดินทางและความต้องการของผู้บริโภคที่ต่ำลง อย่างไรก็ตาม ยังมีโอกาสที่ SMEs จะปรับตัวและสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ในยุค New Normal อีกด้วย ตัวอย่างเช่น SMEs บางรายได้เปลี่ยนไปใช้แพลตฟอร์มออนไลน์บริการจัดส่งอีคอมเมิร์ซการตลาดดิจิทัลและโซเชียลมีเดียเพื่อเข้าถึงลูกค้าและตลาดใหม่ๆ SMEs บางรายยังมีความหลากหลายในผลิตภัณฑ์และบริการ เช่น การนำเสนอผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพและความปลอดภัยที่การศึกษาออนไลน์ความบันเทิงและการเล่นเกมส์ (ณัฐพล รังสิตพล, 2563) โดยผู้ชี้แนะจากวิทยากรชื่อสมศักดิ์ นายสมศักดิ์แนะนำให้ SMEs ให้ความสำคัญกับ 3 ด้านหลัก คือ การบริหารกระแสเงินสด การลดต้นทุน และการสร้างรายได้ เขาแนะนำว่า SMEs ควรติดตามกระแสเงินสดอย่างใกล้ชิดเจรจากับเจ้าหนี้และซัพพลายเออร์ขอความช่วยเหลือทางการเงินจากรัฐบาลหรือธนาคารและหลีกเลี่ยงค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น เขายังแนะนำว่า SMEs ควรหาวิธีเพิ่มยอดขายและรายได้เช่นการสร้างผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าเพิ่มการขายฐานลูกค้าการเป็นพันธมิตรกับธุรกิจหรือแพลตฟอร์มอื่นๆ และการเข้าร่วมงานแสดงสินค้าหรือนิทรรศการออนไลน์ จากรายงานของธนาคารไทยพาณิชย์ ได้พูดถึงสาเหตุที่ SME ไปไม่ถึงฝั่งฝัน สรุปไว้ดังนี้ ไม่มีเป้าหมายที่ชัดเจน เลือกลุ่มเป้าหมายผิด และไม่เข้าใจความต้องการของลูกค้า ขาดความเชี่ยวชาญในด้านการตลาดปัญหาการขาดความรู้ และประสบการณ์ในการดำเนินธุรกิจที่ผิดพลาด ใช้เงินทุนโดยไม่วางแผน ทำธุรกิจโดยไม่ใช้แผนธุรกิจ “กระเป๋ารูทิจ” และ “กระเป๋าสวนตัว” คือกระเป๋าดียวกันขาดทุนสะสม (ธนาคารไทยพาณิชย์, 2566) นอกจากนี้จากรายงานสถานการณ์โควิด-19 และประเด็นที่ส่งผลกระทบต่อ SMEs จัดทำโดย TDRI: Thailand Development Research Institute เผยแพร่เมื่อ 29 มกราคม 2021 F โดยเนื้อหาของบทความได้กล่าวถึงผลการสำรวจความคิดเห็นของ MSME (ข้อมูลรายงานสถานการณ์วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม มกราคม 2564) และแนะนำการปรับตัวสู่ยุค New Normal ของผู้ประกอบการ MSME โดยให้พิจารณา product design/ service design และนวัตกรรมใหม่ๆ เพื่อปรับตัวอย่างรองรับสถานการณ์ COVID-19, ช่องทางการขายออนไลน์, บริหารธุรกิจด้วยความยืดหยุ่น, และการปรับเปลี่ยนโครงสร้างต้นทุนของธุรกิจ

สรุป

เมื่อได้วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน ปัญหาคุกคาม และโอกาสการแก้ปัญหาเชิงวิกฤติในธุรกิจ SME ของผู้ประกอบการในภาวะโรคโควิด-19 และระบบเศรษฐกิจที่มีปัญหาดังที่ได้กล่าวข้างต้น รวมทั้งจากรายงานธนาคารไทยพาณิชย์ ได้กล่าวถึงสาเหตุที่ SME ไปไม่ถึงฝั่งฝัน และอ้างอิงจากการวิจัยของ ธนาคารทหารไทย (ทีเอ็มบี) เกี่ยวกับพฤติกรรมการณ์ดำเนินธุรกิจของ SME ไทย บทความนี้สรุปว่า SME ไทยมีพฤติกรรมการณ์ดำเนินธุรกิจที่ไม่เหมาะสมและไม่ส่งผลให้ธุรกิจเติบโตอย่างยั่งยืน โดยแบ่งออกเป็น 7 กลุ่มพราง ได้แก่ ใช้เงินทุนโดยไม่วางแผน ทำธุรกิจโดยไม่ใช้แผนธุรกิจ “กระเป๋ารูทิจ” และ “กระเป๋าสวนตัว” คือกระเป๋าดียวกัน เลือผู้บริหารและพนักงานผิด เลือลูกค้าและคู่ค้าผิด เลือสินค้าและบริการผิด เลือช่องทางการขายผิด ผู้ประกอบการจำเป็นต้องเข้าใจแนวคิดการเป็นผู้ประกอบการ ลักษณะการเป็นผู้ประกอบการ และลักษณะสำคัญที่ผู้ประกอบการควรมีคุณสมบัติที่เหมาะสมในการนำทฤษฎีผู้ประกอบการมาประยุกต์ใช้ในสถานการณ์วิกฤติโควิด-19 ต้องรู้เท่าทันแก้ปัญหาได้จริงและสามารถป้องกันผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจที่ตกต่ำทั่วโลกจนถึงประเทศไทย สามารถพลิกสถานการณ์และปรับตัวได้อย่างรวดเร็ว เหมาะสมกับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปและสามารถจัดการปัญหาต้นน้ำ, กลางน้ำ, ปลายน้ำได้ทันท่วงที และปรับตัวเข้าสู่โลกยุคใหม่ที่เท่าทันเทคโนโลยี และใช้สื่อสังคมในการลดต้นทุนการบริการมากกว่าการดำเนินธุรกิจแบบเดิมๆ ที่ไม่สามารถยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันโดยใช้นวัตกรรมทางการตลาด (market innovation) เป็นการยกระดับคุณค่าและความน่าสนใจของผลิตภัณฑ์อีกด้วย ทั้งเป็นการเพิ่มช่องทางใหม่เพื่อนำเสนอให้ตรงกับความต้องการของลูกค้ามากขึ้น เช่น การปรับตัวโดยใช้เทคโนโลยีที่สังคมนิยมเข้าถึง การขายสินค้าผ่านออนไลน์ หรือสื่อสังคมที่มีผู้เข้าถึงมากที่สุดโดยผู้เขียนขอเสนอแนะผู้ประกอบการคือการพัฒนาจุดแข็งให้เข้มแข็งมากขึ้นในการสร้างนวัตกรรมเทคโนโลยี เช่น การเข้าถึงสื่อสังคม

อย่างกว้างขวาง การจัดทำเว็บไซต์หรือ Facebook, YouTube, Instagram เพื่อขยายของเขตตลาดเพื่อการประชาสัมพันธ์โดยใช้สื่อรูปแบบผสม เป็นการลดต้นทุนในกิจการธุรกิจได้มากและการใช้ช่องทางด้านอื่นๆ เช่น การส่งสินค้าที่มีการบริการได้รวดเร็วในการขนส่งโลจิสติกส์ทั้งในและต่างประเทศทั้งก่อนและหลังการคลี่คลายวิกฤติโควิด-19 ซึ่งปัจจุบันหลังการคลี่คลายโควิด-19 ปรากฏว่ามีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวมากขึ้น ก่อให้เกิดรายได้ให้กับโรงแรม รีสอร์ท และการบริการอื่นๆ ได้ฟื้นตัวขึ้นเป็นผลดีต่อประเทศไทยในชื่อเสียงและภาพพจน์ของไทย ผู้เขียนขอเสนอแนะว่ารัฐบาลควรส่งเสริมผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในการแก้ปัญหาแบบองค์รวม (Holistic) โดยให้มีการประชุมพูดคุยเพื่อแก้ปัญหาวิกฤติที่เกิดขึ้น และส่งเสริมทุนวิจัยในการต่อยอด เพิ่มเติมเพื่อหาทางออกในการพัฒนาผู้ประกอบการ SME อย่างยั่งยืนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐพล รังสิตพล. (2563). แนวทางการฝ่าวิกฤติ. เรียกใช้เมื่อ 28 ตุลาคม 2563 จาก <http://www.youtube.com/watch?v=DuhWKmHAAAA>
- ธนาคารไทยพาณิชย์. (2566). สาเหตุที่ SME ไปไม่ถึงฝั่งฝัน. เรียกใช้เมื่อ 1 พฤษภาคม 2566 จาก <http://www.scb.co.th/th/personal-banking/stories/business-maker/sme-not-successful.ht>
- รัชพล จอมไตรคุป และวัชรพล อินทรวงษ์. (2558). ความหมายแนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้ประกอบการ. วารสารศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ,มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์,กรุงเทพ, 2(1), 249-290.
- วิฑูร เจียมจิตต์ตรง. (2553). ปัจจัยผู้ประกอบการที่มีผลประกอบการของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. ใน คุชฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- Chell, E. (2008). The entrepreneurial personality: A social construction. London: Routledge.
- Cochran, T. C. (1965). The entrepreneur in economic change. Explorations in Economic History: New York.
- Dogan, E. (2015). The Effect of Entrepreneurship. 23. Education on Entrepreneurial Intention of University of Student in Turkey. Ekonometri ve Istatistik Sayi, 23(2015), 79-93.
- Drucker, P. F. (1985). Innovation and entrepreneurship: Practice and principles. New York: Harper & Row.
- Fischer, R. (2017). Personality. Values. Culture: An Evolutionary Approach. Cambridge: University Press.
- Hoselitz, B. F. (1963). Entrepreneurship and traditional elites. Explorations in Economic History: New York.
- Kunkel S. W. (1991). The impact of strategy and industry structure on new venture performance. Athens, GA: The University of Georgia Press.
- McClelland, D. C. et al. (1953). The Achievement Motive. New York: Appleton-Century-Crofts.
- Schumpeter, J. A. (1934). The Theory of Economic Development: An Inquiry into Profits. Cambridge, MA: Harvard College.
- Townsend, M. (2023). Is Your Strategy Stuck in the 20th Century? Retrieved May 1, 2023, from <https://partneringresources.com/strategy-stuck-in-20th-century/>.

- Tracy, B. (2019). Entrepreneurship: How to Start and Grow Your Own Business. New York: G&D Media LLC.
- Walker, F. A. (1876). The Wage Question: A Treatise on Wages and The Wage Class. New York: Holt.

การศึกษากิจกรรมเพื่อเรียนรู้ท้องถิ่น: ประสบการณ์ศูนย์เรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านถ้ำเสือ ตำบลแก่งกระจาน อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี*

EDUCATIONAL OF ACTIVITIES FOR LOCAL LEARNING: THE EXPERIENCE OF THE SUFFICIENCY ECONOMY LEARNING CENTER OF BAN THAM SUA COMMUNITY, KAENG KRACHAN SUB-DISTRICT, KAENG DISTRICT, PHETCHABURI PROVINCE

นิภาวรรณ เจริญลักษณ์

Nipawan Charoenlak

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ราชบุรี ประเทศไทย

Faculty of Humanities and Social Sciences, Muban Chombueng Rajabhat University, Ratchaburi, Thailand

Corresponding author Email: ncharoenlak@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่องกิจกรรมการศึกษาเพื่อเรียนรู้ท้องถิ่น: ประสบการณ์ศูนย์เรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านถ้ำเสือ ตำบลแก่งกระจาน อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี เป็นประสบการณ์จากการลงพื้นที่เพื่อถอดบทเรียน เป็นการสะท้อนกระบวนการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริงของผู้มีความสำเร็จจริง โดยนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้กับต้นทุนและประสบการณ์ที่ดีด้านทุนทางกายภาพและสิ่งแวดล้อมเป็นจุดเริ่มในการพัฒนาโครงการและกิจกรรมต่างๆ ที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ ซึ่งชุมชนบ้านถ้ำเสือเป็นชุมชนจัดการตนเองที่มีเป้าหมายคือ การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยการ “เข้าใจ” “เข้าถึง” และ “พัฒนา” ซึ่งกิจกรรมเพื่อเรียนรู้ท้องถิ่น มี 4 องค์ประกอบ คือ 1) การจัดการความรู้ ข้อมูลของชุมชน และ 2) การประยุกต์ฐานเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นฐานการเรียนรู้ 3) การพัฒนาวิทยากรกระบวนการ และ 4) การพัฒนากิจกรรมเรียนรู้ ดังนั้น การออกแบบกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้จึงต้องให้ความสำคัญกับทักษะที่สอดคล้องกับบริบทของสังคมและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา รวมถึงต้นทุนที่ดีด้านทุนทางกายภาพและสิ่งแวดล้อมเป็นจุดเริ่มในการพัฒนาโครงการและกิจกรรมต่างๆ ที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ “การเข้าใจ” ถึงบริบทและศักยภาพตนเอง การได้รับการหนุนเสริมจากเครือข่ายภายนอก เมื่อศักยภาพเข้มแข็งนำมาสู่การจัดการเป็นกิจกรรมการศึกษาของพื้นที่ในรูปแบบฐานเรียนรู้เพื่อรับนักท่องเที่ยวเข้ามาศึกษาชุมชน “การเข้าถึง” โดยการดึงศักยภาพของชุมชนและของสมาชิกชุมชนมาสู่การจัดการชุมชนได้อย่างเป็นระบบ และกิจกรรมต่างๆ เป็นต้นทุนที่ดีในการนำไปสู่กระบวนการพัฒนาในการ “ยกระดับการพัฒนา” เพื่อต่อยอดสู่การพัฒนามิติต่างๆ ให้เกิดขึ้นกับกลุ่ม และชุมชน

คำสำคัญ : กิจกรรมเพื่อเรียนรู้, ประสบการณ์, ศูนย์เรียนรู้, ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

Abstract

This article on educational activities for local learning: the experience of the sufficiency economy learning center of Ban Tham Suea Community, Kaeng Krachan Sub-District, Kaeng

* Received 4 June 2023; Revised 27 June 2023; Accepted 10 July 2023

Krachan District, Phetchaburi Province. This is an experience of learning from on-site inspections. It reflects the learning process through the real experiences of truly successful individuals. By applying the sufficiency economy philosophy to cost and good experience in physical and environmental capital as a starting point for developing projects and activities. corresponding to the context of the area. The Ban Tham Suea community is a self-managed community with the goal of Improving the quality of life according to the philosophy of sufficiency economy by "understanding", "accessing" and "developing". There are 5 components of local learning education activities: 1) community information knowledge management, 2) philosophical application of sufficiency economy as a learning base, 3) development of facilitators, and 4) development of learning activities. Therefore, the design of activities to enhance the learning process must focus on skills that are consistent with the social context and changes that occur all the time. Including good cost in terms of physical and environmental capital as a starting point for the development of projects and activities. that corresponds to the context of the "understanding" area to the context and self-potential. Getting support from external networks When the potential is strong, leading to management as an educational activity of the area in the form of a learning base to receive tourists to study the community "Accessibility". By bringing the potential of the community and the members of the community to systematically manage the community. and activities It is a good cost to bring to the development process in "Elevate the development level" to extend to the development of various dimensions. to happen to groups and communities.

Keywords: Educational Activities, Experience, Learning Center, Sufficiency Economy

บทนำ

บริบทของสังคมไทยและสังคมโลกตกอยู่ภายใต้ความเปลี่ยนแปลงจากโลกาภิวัตน์ และความก้าวหน้าของศาสตร์ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่ได้รับการพัฒนาอย่างรวดเร็วอย่างต่อเนื่อง ผลลัพธ์จากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวสะท้อนให้เห็นได้อย่างชัดเจนคือการเกิดขึ้นของนวัตกรรมของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI : Artificial Intelligence) การเข้ามามีอิทธิพลยุคอินเทอร์เน็ตเพื่อทุกสิ่ง (IoT: Internet of Things for Living) ที่ได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของวิถีการดำเนินชีวิตอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และทุกคนจะต้องปรับตัวให้เท่าทัน (สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562) ประเทศไทยต้องเผชิญกับแรงกดดันและความเสี่ยงมากขึ้นภายใต้สถานการณ์ที่กระแสโลกาภิวัตน์ กลายเป็นโลกไร้พรมแดน โดยมีการเคลื่อนย้ายคน เงินทุน องค์ความรู้ เทคโนโลยี ข่าวสาร สินค้าและบริการอย่างเสรี ทำให้การแข่งขันในตลาดโลกรุนแรงขึ้น ส่งผลให้มีการรวมตัวด้านเศรษฐกิจของกลุ่มต่างๆ ในโลกมีการแข่งขันกันมากขึ้น นอกจากนั้น การพัฒนาการสื่อสารด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ ทำให้สังคมโลกมีความเชื่อมโยงกันอย่างใกล้ชิดมากขึ้น ทำให้เกิดภัยคุกคามและความเสี่ยง อาทิ การก่อการร้าย โรคระบาด อาชญากรรมข้ามชาติ ปัญหาแรงงานต่างด้าว ซึ่งในภาวะที่เกิดการเปลี่ยนแปลงนี้ช่วยทำให้การดำเนินชีวิตใหม่ให้อยู่ได้อย่างยั่งยืน คือ การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) มาปรับใช้กับการดำเนินชีวิตวิถีใหม่ ซึ่งเป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ทรงมีพระราชดำรัส ชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดเวลายาวนานกว่า 25 ปี เพื่อเป็นแนวทางการ แก้ไขให้ประชาชนสามารถดำรงชีวิตของตนอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน ภายใต้การพัฒนาของเทคโนโลยี และการแผ่ขยายของระบบทุนนิยมในการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ โดยไม่ต่อต้านแต่มุ่งให้ทุกภาคส่วนต่าง ๆ ส่งเสริมการเข้าถึงความเข้าใจ “หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” โดยให้นำมาปรับใช้ให้เกิด

ประโยชน์สูงสุดต่อประชาชน (ตรี บุญเจือ, 2559) จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 – 2570) ได้กำหนดทิศทางให้ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ตามเจตนารมณ์ของยุทธศาสตร์ชาติ โดยสืบสาน รักษา ต่อยอด การพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผ่านการกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศอย่างมีเหตุผล ความพอประมาณ ภูมิคุ้มกัน บนฐานของความรู้ คุณธรรม และความเพียร โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับสถานการณ์ และเงื่อนไข ระดับประเทศและระดับโลกทั้งในปัจจุบันและอนาคตอันใกล้ และศักยภาพของทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางสังคม และทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศ (ราชกิจจานุเบกษา, 2565)

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตให้กับประชาชนให้มีแนวทางการดำเนินชีวิตฝ่าฟันอุปสรรคปัญหา และเรียนรู้ระหว่างการเดินทางไปด้วย โดยเฉพาะแนวทางการ “ระเบิด” จากข้างใน และขั้นตอนการขับเคลื่อนตามลำดับ “การเข้าใจ” “เข้าถึง” และ “พัฒนา” (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการดำเนินการในทุกๆ มิติของการประยุกต์ใช้ จากประสบการณ์และบทเรียนจากพระราชกรณียกิจได้มีการพัฒนาเป็นศูนย์การเรียนรู้ต้นแบบในการเรียนรู้ศาสตร์พระราชาย่างยั่งยืนครอบคลุมตามภูมิภาคต่างๆ ของประเทศ เป็นศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เกิดขึ้นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ.2522 ในปัจจุบันมีจำนวนรวมทั้งสิ้น 6 ศูนย์ ประกอบด้วย ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดฉะเชิงเทรา ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดจันทบุรี ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดนราธิวาส ศูนย์การศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดสกลนคร ศูนย์การศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเชียงใหม่ และศูนย์การศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเพชรบุรี วัตถุประสงค์สำคัญในการจัดการตั้งศูนย์การศึกษาเพื่อการพัฒนาให้คุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น (ฝ่ายวิชาการ สถาพรบุ๊คส์, 2561) ดังที่ศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านถ้ำเสือ ตำบลแก่งกระเจาน อำเภอแก่งกระเจาน จังหวัดเพชรบุรี ด้วยสภาพภูมิประเทศที่ตั้งอยู่ที่ราบลุ่มและมีแม่น้ำเพชรบุรีไหลผ่านบริเวณของหมู่บ้านส่งผลให้มีความอุดมสมบูรณ์ ประชากรประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ ไร่ อ้อย ปลูกมันสำปะหลัง ปลูกกล้วยหอม รวมถึงผลไม้ต่างๆ จากต้นทุนทางสังคมโดยเฉพาะสภาพแวดล้อมที่อุดมสมบูรณ์ส่งผลเป็นชุมชนเรียนรู้ต้นแบบ โดยมีการรวมกลุ่มของสมาชิกในชุมชนที่มีความต้องการร่วมกันเรียนรู้ในการแลกเปลี่ยนข้อมูล ชุมชนริเริ่มจัดทำ “โครงการธนาคารต้นไม้” การบูรณาการโครงการกิจกรรมต่างๆ ที่เป็นความรู้ใหม่กลับไปพัฒนากิจกรรมในชุมชนเพื่อให้เกิดรายได้ ลดต้นทุน รวมถึงการดูแลสุขภาพของสมาชิกในครอบครัวและชุมชน เช่น การรณรงค์การใช้สารเคมีในครัวเรือน การปลูกผักปลอดสารเพื่อบริโภคในชุมชน การผลิตปุ๋ยเกษตรอินทรีย์ การท่องเที่ยวชุมชน และโฮมสเตย์ (Home stay) เป็นต้น บทเรียนและประสบการณ์ต่างๆ ได้ถูกยกระดับให้เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ถ่ายทอดกันระหว่างสมาชิกในชุมชน และผู้เข้ามาศึกษาดูงานอย่างต่อเนื่อง โดยบทเรียนที่ได้จากโครงการคือ การได้พัฒนา ชุมชนได้ตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อม เกิดการรวมกลุ่มของชุมชนในการพัฒนาศักยภาพด้านต่างๆ ร่วมกับเครือข่ายที่เข้ามาหนุนเสริมพร้อมกับองค์ความรู้ใหม่ๆ ที่จำเป็นและเกิดประโยชน์ต่อชุมชน ทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง (สตัดออย ร้อยเรืองราว, 2565)

จากการดำเนินของศูนย์เรียนรู้แห่งนี้ที่เป็นจุดเริ่มในการพัฒนาโครงการและกิจกรรมต่างๆ รวมถึงโครงการธนาคารต้นไม้ เป็นการแสดงให้เห็นถึง “การเข้าใจ” ถึงบริบทและศักยภาพของตนเอง เพื่อนำไปพัฒนาศักยภาพให้เข้มแข็งนำมาสู่การจัดการเป็นกิจกรรมการศึกษาของพื้นที่เป็นรูปแบบฐานเรียนรู้เป็นการสะท้อนให้เห็นถึง “การเข้าถึง” ดังนั้น ในการดึงศักยภาพของชุมชนและของสมาชิกชุมชนมาสู่การจัดการชุมชนได้อย่างเป็นระบบ และกิจกรรมต่างๆ ที่เป็นต้นทุนที่ดีจนนำไปสู่กระบวนการพัฒนาเพื่อยกระดับการพัฒนา และเพื่อการบริหารจัดการที่ดีจำเป็นต้องสร้างความสมดุลในมิติต่างๆ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำระหว่างกลุ่ม คน พื้นที่ และ

ธรรมชาติ ทั้งนี้เพื่อให้คนอยู่ร่วมกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืน รวมถึงการบริหารจัดการองค์ความรู้ต่างๆ ของชุมชนให้พร้อมรับกับความเสี่ยงที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลง ทั้งภายนอกและภายในประเทศ จึงจำเป็นต้องมีการวางแผนและการขับเคลื่อนแผนไปสู่การปฏิบัติ ที่ต้องอาศัยองค์ความรู้ทางวิชาการที่รอบด้านและพิจารณาด้วยความรอบคอบ ควบคู่กับการยึดถือผลประโยชน์ของประชาชนส่วนรวมเป็นที่ตั้ง ร่วมกันผลักดันให้ชุมชนและศูนย์เรียนรู้แห่งนี้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ เนื่องด้วยเหตุผลดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาและถอดบทเรียน (Lessons Learned) เพื่อวิเคราะห์และการสะท้อนถึงกระบวนการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริงของผู้มีความสำเร็จจริง ซึ่งกระบวนการถอดบทเรียนเป็นการถอดการจัดการความรู้ และวิธีปฏิบัติที่ดี เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในชุมชนเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง และการใช้ทรัพยากรที่เป็นต้นทุนประสบการณ์ที่ดีด้านทุนทางกายภาพและสิ่งแวดล้อมอย่างคุ้มค่าและยั่งยืน ในบทความนี้ผู้เขียนได้รวบรวมและเรียบเรียงเรื่องราวเกี่ยวข้อง อันได้แก่ กิจกรรมเพื่อการศึกษาและการบูรณาการสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ความเป็นชุมชนและการพัฒนาชุมชน และศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านถ้ำเสือ ได้รวบรวมนำเสนอในบทความนี้

กิจกรรมเพื่อการศึกษาและการบูรณาการสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต

กิจกรรมเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ เป็นกิจกรรมที่ฝึกทักษะโดยส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ มุ่งจัดกิจกรรมและสร้างบรรยากาศที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิต โดยใช้สื่อที่หลากหลายในลักษณะขององค์รวมที่เหมาะสมกับความสามารถในการเรียนรู้และความสนใจของผู้เรียน คำนึงถึงการใช้สมองทุกส่วน โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมเสนอกิจกรรมและลงมือปฏิบัติจริงทุกขั้นตอน ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 (ฉบับแก้ไข ปรับปรุง พ.ศ.2545) รวมถึงพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับปรับปรุง (ฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ.2553) ได้กำหนดแนวการจัดการศึกษา โดยยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดกระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันแก้ปัญหาและเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ก่อปรกัมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมและเทคโนโลยี ก่อให้เกิดทั้งผลดีและผลเสียต่อการดำเนินชีวิตในปัจจุบันของบุคคล ทำให้เกิดความยุ่งยาก ซับซ้อนมากยิ่งขึ้น จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิตให้สามารถดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณค่ามีศักดิ์ศรี และมีความสุข (ราชกิจจานุเบกษา, 2542) ซึ่งกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนซึ่งเป็นกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเองตามศักยภาพ มุ่งเน้นเพิ่มเติมจากกิจกรรมที่ได้จัดให้ผู้เรียนตามความถนัด และความสนใจอย่างแท้จริง ทั้งนี้การพัฒนาที่สำคัญ คือ การพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ให้ครบทุกด้าน ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม ให้เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย และมีคุณภาพ ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม และประเทศชาติ ดังนั้น กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมีความสำคัญต่อการพัฒนาเยาวชนของชาติให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์อย่างยิ่ง เพราะกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนจัดขึ้นเพื่อมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนค้นพบและใช้ศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ รู้จักเลือกและตัดสินใจอย่างมีเหตุผลเหมาะสมกับตนเอง วางแผนชีวิตและอาชีพได้อย่างมีคุณภาพ สามารถปรับตัวได้ เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม และวินัย มีจิตสำนึกที่รับผิดชอบต่อตนเอง ส่วนรวม สิ่งแวดล้อม ครอบครัว และสังคม

การจัดการศึกษาที่ดีมีคุณภาพจะต้องตอบสนองบริบทต่างๆ ในสังคมหรือโลกที่เปลี่ยนแปลงไป โดยสามารถพัฒนาคนให้มีศักยภาพ เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ และรู้จักปรับตัวใช้ชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุข (กุลิสรา จิตรชญาวนิช และเกศราพรรณ พันธุ์ศรีเกตุ คงเจริญ, 2563) สภาพแวดล้อมการเรียนรู้เป็นสิ่งจำเป็นต่อการเรียนรู้ในศตวรรษใหม่และคนรุ่นใหม่ การจัดการเรียนการสอนจึงต้องให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางอย่าง

แท้จริง เพิ่มขีดความสามารถและทักษะในการเรียนรู้ตลอดชีวิต และการเรียนรู้อย่างรอบด้าน การเรียนการสอนจึงต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นและมีความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ตลอดจนมีทักษะในการใช้ชีวิต (Life Skills) ทั้งนี้ การจัดการเรียนการสอนจะต้องมีความหลากหลาย อาศัยเครือข่ายการเรียนรู้ ยึดหลักการดูแลแบบครบวงจร ส่งเสริมแรงใจ (Passion) ให้ความสำคัญกับความจำเป็นปัจเจกของผู้เรียนแต่ละคน เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีทางเลือกที่หลากหลายในการเรียนและการฝึกอบรม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2557) การจัดกิจกรรมเพื่อการศึกษา (Educational Activities) นับว่าเป็นแนวทางหนึ่งของการศึกษาที่มุ่งให้เกิดการเรียนรู้และประสบการณ์ที่เหมาะสม โดยความหมายแล้วกิจกรรมเพื่อการศึกษาหมายถึงสภาพการจัดประสบการณ์ และการกระทำทุกสิ่งทุกอย่างที่จัดขึ้นด้วยความร่วมมือระหว่างผู้สอนและผู้เรียน เพื่อให้การเรียนรู้ของผู้เรียนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ น่าสนใจ และทำให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ กิจกรรมเพื่อการศึกษา สามารถจำแนกได้เป็น 3 ประเภท คือ กิจกรรมในหลักสูตร (curricular activities) กิจกรรมเสริมหลักสูตร (co-curricular activities) และกิจกรรมนอกหลักสูตร (extra-curricular activities) (ธีรศักดิ์ อัครบรร, 2545)

บริบทและพลวัตของโลกในปัจจุบันมี 3 ลักษณะที่ไม่อาจจะละเลยได้ในการพิจารณาวางแผนเพื่อการกระทำใดๆ ในอนาคต คือ 1) อัตราการเปลี่ยนแปลงของสรรพสิ่งมีความเร็วกว่าแต่ก่อนมาก (The World is very dynamic) 2) สรรพสิ่งทั้งหลายมีความซับซ้อนมากขึ้น (The World is so complex) และ 3) สรรพสิ่งทั้งหลายในโลกนี้มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันชนิดแยกไม่ออก (The World is inter-connected) การไม่พิจารณาประเด็นดังกล่าวข้างต้น นโยบายหรือแผนต่างๆ จะไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง (อุทัย ดุลยเกษม, 2560) เช่นเดียวกันกับการออกแบบกิจกรรมเพื่อการศึกษาให้กับนักเรียนหรือนักศึกษาทุกระดับจะต้องคำนึงถึงปัจจัยเกี่ยวข้องต่างๆ อย่างรอบด้าน จากนั้นออกแบบกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียนจะเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มีความต่อเนื่องและพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนอย่างไม่สิ้นสุด

ความเป็นชุมชนและการพัฒนาชุมชน

“ความเป็นชุมชน” หมายถึง ความรู้สึกร่วมและกระบวนการที่มีความเกี่ยวข้องอุดมการณ์ สิทธิ และอำนาจในการจัดการ กระบวนการเรียนรู้ ที่เกิดจากการมีส่วนร่วมในการจัดการกับสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยเป็นการจัดการในเชิงซ้อนที่ชุมชนสร้างขึ้นเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของคนในท้องถิ่น ซึ่งเป็นไปภายใต้ระบบความสัมพันธ์ทั้งที่เป็นแนวนอนและแนวตั้ง จนก่อให้เกิดอัตลักษณ์ บริบททางสังคม วัฒนธรรม และวิถีการดำรงอยู่ (พระมหาสุทิตย์ อาภากร, 2552) การเพิ่มความเข้มแข็งเป็นสิ่งที่ชุมชนพึงได้รับและได้สร้างหรือได้ผลิตพลัง (obtaining and enabling power) ในการทำกิจกรรมต่างๆ สำหรับการดำเนินชีวิตที่อยู่ดีมีสุข กระบวนการเพิ่มพลังความเข้มแข็งต้องให้ความสำคัญกับชุมชนท้องถิ่น ต้องทำให้แต่ละฝ่ายที่เกี่ยวข้องยอมรับนับถือซึ่งกันและกัน มีการวิพากษ์และวิเคราะห์วิจารณ์อย่างกว้างขวาง มีการดูแลเอาใจใส่ต่อกัน มีกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมโดยการใช้หลักความเสมอภาคของการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและทัดเทียมกัน (สุรพล พยอมแย้ม, 2556) ศักยภาพของชุมชนอยู่ที่การมีการจัดตั้งและการจัดการที่ดี มีกระบวนการที่สมาชิกของชุมชนไม่เบียดเบียนต่อความทุกข์ยากของผู้อื่น มีความกระตือรือร้นและมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของส่วนรวม อยู่ร่วมกันอย่างเคารพซึ่งกันและกัน และสามารถรวมตัวกันต่อสู้หรือต่อรองเพื่อแก้ไขปัญหาผลกระทบที่เกิดจากโครงสร้างหรือปัจจัยต่างๆ ได้ ศิลปะของการทำงานชุมชนก็คือการกระตุ้น เร่งเร้า และปลดปล่อยศักยภาพของชุมชนเพื่อสร้างสรรค์ชีวิตความเป็นอยู่ร่วมกันที่ดีงามนั่นเอง (โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ และคณะ, 2554)

ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการปรับแนวคิดการพัฒนาประเทศโดยเริ่มตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 โดยเน้น “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” อันเป็นผลสืบเนื่องจากผลของการพัฒนา

ประเทศเมื่อสิ้นแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 ซึ่งพบว่าเศรษฐกิจดี สังคมมีปัญหา แต่การพัฒนาไม่เกิดความยั่งยืน การพัฒนาชุมชนเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาระดับฐานราก โดยได้มีการปรับเปลี่ยนที่สำคัญคือ *ประการแรก* แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 มีจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนาเศรษฐกิจให้มีอัตราการเจริญเติบโตสูงสุดเป็นสำคัญ แต่การจัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 จะเน้น “คนเป็นศูนย์กลาง” หรือ “จุดมุ่งหมายหลักของการพัฒนา” การพัฒนาเศรษฐกิจควรเป็นเครื่องมือของการพัฒนาคนและการพัฒนาคุณภาพชีวิต *ประการที่สอง* กระบวนการแผนฯ จากเดิมที่ให้ความสำคัญเฉพาะ เปลี่ยนเป็นการจัดทำแผนฯ ที่มีการระดมความคิดเห็นจากทุกฝ่าย เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกสาขาอาชีพ เกิดกระบวนการรับฟังความคิดเห็นจากทั่วประเทศ มีการระดมความคิดเห็นร่วมกันอย่างเป็นระบบจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง (สรเสรี วงศ์ชะอุ่ม, 2554) การพัฒนาชุมชนปัจจุบันได้ดำเนินการตามแผนพัฒนาภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 และต่อเนื่องถึงปัจจุบันคือ ฉบับที่ 13 ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อ *พลิกโฉมประเทศไทยสู่ “สังคมก้าวหน้า เศรษฐกิจสร้างมูลค่าอย่างยั่งยืน”* โดยทิศทางการมุ่งให้ประเทศสามารถก้าวข้ามความท้าทายต่างๆ เพื่อให้ “ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2560-2580) (ราชกิจจานุเบกษา, 2565) นอกจากนี้ ยังพัฒนาควบคู่กับกรอบเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน 17 ตัวชี้วัด (Sustainable Development Goals: SDGs) ตามเป้าหมายขององค์การสหประชาชาติไปพร้อมๆ กัน

สรุปได้ว่า การพัฒนาชุมชนยังเป็นหัวใจสำคัญของสังคมไทยซึ่งจะต้องพัฒนาแนวทางในการขับเคลื่อนประเทศไทยในทุกๆ มิติ โดยเฉพาะการพัฒนาที่เน้น “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” ยังเป็นประเด็นสำคัญที่จะต้องนำพาชุมชนและประเทศให้สู่เป้าหมายที่ได้วางไว้

ศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านถ้ำเสือ

1. **สภาพบริบทของอำเภอ** อำเภอแก่งกระจาน เป็นหนึ่งในอำเภอของจังหวัดเพชรบุรี มีอาณาเขตพื้นที่มากถึงร้อยละ 40 ของพื้นที่จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มากที่สุดของจังหวัด แบ่งการปกครองเป็น 6 ตำบล มีหมู่บ้านทั้งหมด 52 หมู่บ้าน ในส่วนของการปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย 6 แห่ง สถานที่สำคัญและมีชื่อเสียงของอำเภอคืออุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน เป็นอุทยานที่มีอาณาบริเวณกว้างที่สุดในประเทศไทย พื้นที่ประมาณ 2,915 ตารางกิโลเมตร (1.8 ล้านไร่) โดยมีพื้นที่ครอบคลุมตั้งแต่อำเภอหนองหญ้าปล้อง อำเภอแก่งกระจาน และพื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์คืออำเภอหัวหิน มีสภาพเป็นป่าที่อุดมสมบูรณ์ เป็นต้นน้ำของแม่น้ำสำคัญ 2 สาย คือ แม่น้ำเพชรบุรี และแม่น้ำปราณบุรี สร้างความอุดมสมบูรณ์ให้กับพื้นที่ทางการเกษตรหลายพื้นที่ เฉพาะพื้นที่อำเภอแก่งกระจานโดยสภาพเป็นพื้นที่ป่าดงดิบประกอบด้วยภูเขาสลับซับซ้อนและเป็นที่อยู่ของสัตว์ป่าหลากชนิดเป็นจำนวนมาก ความอุดมสมบูรณ์ทางทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นต้นทุนเดิมของพื้นที่ได้พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเปิดให้ประชาชนทั้งในและต่างประเทศเข้ามาท่องเที่ยว รวมถึงเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ด้านทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ตะวันตก ดังคำขวัญประจำอำเภอว่า “พะเนินทุ่งสูงตระหง่าน ตระการตา ทอทิพย์ ป่าดงดิบอุทยาน แก่งกระจานเขื่อนดิน” เฉพาะพื้นที่ตำบลแก่งกระจานมีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 375.82 ตารางกิโลเมตร (ประมาณ 234,888 ไร่) สภาพของพื้นที่ภาพรวมแบ่งเป็น 3 ส่วนหลักๆ คือ พื้นที่ราบสูงสลับภูเขา พื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำ และพื้นที่ราบเรียบ (สำนักงานจังหวัดเพชรบุรี, 2561)

2. **พัฒนาการการเป็นศูนย์เรียนรู้บนฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง** บ้านถ้ำเสือเป็นชุมชนที่ตั้งอยู่หมู่ที่ 3 ของตำบลแก่งกระจาน อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี ด้วยสภาพภูมิประเทศที่ตั้งอยู่ที่ราบลุ่มและมีแม่น้ำเพชรบุรีไหลผ่านบริเวณของหมู่บ้านส่งผลให้มีความอุดมสมบูรณ์ ประชากรประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ ไร่อ้อย ปลูกมันสำปะหลัง ปลูกกล้วยหอม รวมถึงผลไม้ต่างๆ และนอกจากนี้ยังประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป ค้าขาย และรับราชการ แต่ก็เป็นส่วนน้อย การมีต้นทุนทางสังคมโดยเฉพาะสภาพแวดล้อมที่อุดมสมบูรณ์ การรวมกลุ่มของสมาชิกในชุมชนในการร่วมกันเรียนรู้และบริหารจัดการ การมีเครือข่ายหน่วยงานต่างๆ ให้การสนับสนุนและเสริม

ศักยภาพ และการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงบนฐานภูมิสังคมและศักยภาพของตนเองจนส่งผลให้กลายเป็นชุมชนเรียนรู้ต้นแบบให้กับสาธารณะได้เข้ามาศึกษาดูงานได้ มีบทเรียนและประสบการณ์ที่สำคัญ ดังนี้ (องค์การบริหารส่วนตำบลแก่งกระจาน, 2565)

2.1 มิติความเข้าใจ: จุดเริ่มต้นการพัฒนา โดยสภาพบริบทของพื้นที่ที่มีทุนทางด้านสิ่งแวดล้อมเป็นพื้นฐานที่ดีอันเป็นผลสืบเนื่องจากการตั้งอยู่ใกล้กับพื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานเป็นต้นทุนเดิม และการมีแม่น้ำไหลผ่านหมู่บ้าน ความอุดมสมบูรณ์ และภูมิทัศน์ในพื้นที่ตำบลแก่งกระจานและบ้านถ้ำเสือจึงมีจุดเด่นที่สำคัญ เป็นชุมชนที่ริเริ่มจัดทำ “โครงการธนาคารต้นไม้” ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 ซึ่งเป็นโครงการสืบสานปณิธานด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงพระราชทานให้กับประชาชนในพื้นที่เพื่อเป็นแนวทางในการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนโดยชุมชน ซึ่งหน่วยงานที่เข้ามาสนับสนุนและสร้างแรงบันดาลใจเริ่มต้นคือธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย (อ.ก.ส.) โดยได้ดำเนินโครงการตามแนวคิดพื้นฐานคือ “การปลูกป่า 3 อย่างต้องได้ ประโยชน์ 4 อย่าง” ผลลัพธ์ที่ควรจะได้คือชุมชนมีทรัพยากรทั้งจากการปลูกไม้สำหรับการใช้สอย การปลูกไม้สำหรับการบริโภคเป็นอาหารสำหรับชุมชนได้ การปลูกไม้ที่สามารถจะเป็นพืชเศรษฐกิจสร้างรายได้ให้กับชุมชนในระยะยาวได้ นอกจากนี้แล้วยังเป็นการสร้างระบบนิเวศของชุมชนอย่างครบวงจร ของการอนุรักษ์ดินและน้ำซึ่งเป็นทรัพยากรที่สำคัญของชุมชนอีกด้วย ชุมชนบ้านถ้ำเสือ เป็นชุมชนริมแม่น้ำเพชรบุรี ที่มีความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ บทเรียนที่ได้จากโครงการคือการได้พัฒนา ชุมชนได้ตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อม เกิดการเสริมศักยภาพผู้นำชุมชนซึ่งเป็นแกนนำสำคัญในการขับเคลื่อนงานต่างๆ เกิดการรวมกลุ่มของชุมชนในการพัฒนาศักยภาพด้านต่างๆ ร่วมกับเครือข่ายที่เข้ามาหนุนเสริมพร้อมทั้งองค์ความรู้ใหม่ๆ ที่จำเป็นและเกิดประโยชน์ต่อชุมชน การเกิดขึ้นของโครงการและกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนอย่างต่อเนื่อง ทั้งหมดหล่อหลอมให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง ชุมชนเกิดศักยภาพในการที่จะเป็นศูนย์การเรียนรู้ให้กับชุมชนอื่นๆ หรือหน่วยงานต่างๆ ที่เข้ามาศึกษาเพื่อนำไปปรับใช้ให้สอดคล้องกับบริบทของตนเอง และที่สำคัญคือสมาชิกในชุมชนเกิดการพัฒนาด้านตนเองอย่างต่อเนื่องทั้งด้านองค์ความรู้ใหม่ เครือข่ายที่เข้ามาทั้งองค์กรภาครัฐและเอกชน เกิดรายได้หมุนเวียนทั้งจากธนาคารต้นไม้ ชุมชนสามารถนำต้นไม้เป็นหลักประกันเงินกู้ได้ การลดต้นทุนค่าใช้จ่ายสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับชุมชนได้ในระดับหนึ่ง รวมถึงชุมชนรับรางวัล “การท่องเที่ยวชนบทยอดเยี่ยม” ผ่านมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT: Thailand Standard)

2.2 มิติการเข้าถึง: ลงมือปฏิบัติและเรียนรู้ ผลสืบเนื่องจากเข้าร่วมกิจกรรมและโครงการต่างๆ ได้ส่งผลให้ชุมชนได้พัฒนาศักยภาพและเกิดการเชื่อมโยงกับเครือข่ายต่างๆ ที่เข้ามาหนุนเสริมทั้งภาครัฐและเอกชน เกิดการพัฒนาอาชีพใหม่ๆ เสริมกับอาชีพเดิมที่มีอยู่เดิมของชุมชน การบูรณาการโครงการกิจกรรมต่างๆ ที่มีความรู้ใหม่กลับไปพัฒนากิจกรรมในชุมชนเพื่อให้เกิดรายได้ ลดต้นทุน รวมถึงการดูแลสุขภาพของสมาชิกในครอบครัวและชุมชน จากบทเรียนและประสบการณ์ต่างๆ ได้ถูกยกระดับให้เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ถ่ายทอดกันระหว่างสมาชิกในชุมชน และผู้เข้ามาศึกษาดูงานอย่างต่อเนื่อง เป็นชุมชนที่ได้รับคาร์บอนเครดิต โดยมีกิจกรรมที่ชุมชนได้ออกแบบเพื่อให้บริการผู้เข้ามาศึกษาดูงานที่สำคัญ 5 กิจกรรม คือ

1. กิจกรรมการศึกษาเรียนรู้บทเรียนธนาคารต้นไม้ : การอนุรักษ์ต้นไม้และการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับชุมชน จากการสืบสานพระราชปณิธานขอพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรที่พระราชทานแนวทาง “ต้นไม้ 3 อย่างได้ประโยชน์ 4 อย่าง” และได้พัฒนาเป็นโครงการ “ธนาคารต้นไม้” ทั้งหมดได้เป็นบทเรียนทั้งการศึกษา “ภูมิสังคม” คือการเรียนรู้ถึงต้นทุนทางระบบนิเวศอย่างพื้นที่อย่างถ่องแท้ สมาชิกในชุมชนได้ตระหนักถึงการสะสมพันธุ์ไม้ในรูปแบบต่างๆ ที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ และสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับครอบครัว และชุมชนในระยะยาวได้ บทเรียนของการคัดเลือกสายพันธุ์ที่

เหมาะสม เช่น ไม้สัก ไม้ตะเคียนทอง เป็นต้น รวมถึงระบบการดูแล การแก้ไขปัญหาระหว่างการดูแล ตลอดจนการสร้างมูลค่าเพิ่มให้เป็นพืชเศรษฐกิจให้กับครอบครัวจากการขึ้นบัญชีกับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย (ธกส.) ทั้งหมดเป็นบทเรียนที่เป็นองค์ความรู้และประสบการณ์ที่สามารถถ่ายทอดเป็นองค์ความรู้ให้กับผู้เข้ามาศึกษาดูงานได้เรียนรู้และสามารถกลับไปพัฒนาชุมชนตนเองได้

2. กิจกรรมการศึกษาการทำขนมทองม้วนตาลโตนด: อัตลักษณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับโภชนาการชุมชน กิจกรรมการทำขนม “ทองม้วนตาลโตนด” เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่นำเอา “ตาลโตนด” มาเป็นส่วนประกอบในการทำขนมของชุมชน โดยได้มีการ “สาธิต” ถึงการนำวัตถุดิบที่เป็นอัตลักษณ์ของชาวจังหวัดเพชรบุรีมาเป็นสินค้าชุมชนสำหรับการต้อนรับนักท่องเที่ยว ทั้งขั้นตอนการเลือกวัตถุดิบ ส่วนผสมที่ลงตัวของรสชาติดีพื้นถิ่น นอกจากนี้แล้วยังเป็นการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาทางโภชนาการของท้องถิ่นให้คงอยู่และส่งต่อให้กับลูกหลานรุ่นใหม่ ปัจจุบันเป็นเมนู และเป็นกิจกรรมเรียนรู้ที่เตรียมไว้เป็นฐานเรียนรู้สำหรับต้อนรับนักท่องเที่ยว ไฮไลท์ของบ้านถ้าเสือคือการทำทองม้วนกรอบ หอม มัน อร่อย เป็นสินค้าส่งออกของหมู่บ้านที่ขึ้นชื่อของชุมชน และสร้างรายได้

3. กิจกรรมการศึกษาการปั่นไข่เค็มพอกใบเตย กิจกรรมด้านการถนอมอาหารสำหรับเป็นอาหารในครัวเรือน “เป็นสูตรเฉพาะของชุมชน” นอกจากจะเป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับไข่เป็ดของชุมชนแล้วยังเป็นการถนอมอาหาร โดยเฉพาะการเพิ่มมูลค่าด้วยเพิ่มรสชาติจากพืชสมุนไพรพื้นบ้าน เช่น ใบเตย หรือ ดอกอัญชัญ เป็นการสร้างเอกลักษณ์และจุดเด่นเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน กิจกรรมปั่นไข่เค็มจะมีวิทยากรจากชุมชนเป็นผู้บรรยายและสาธิตซึ่งสามารถฝึกปฏิบัติและใช้เวลาในการเรียนรู้ไม่นานนัก

4. กิจกรรมการศึกษาการล่องเรือยางแม่น้ำเพชรบุรี แม่น้ำเพชรบุรีนับว่าสายเลือดสำคัญของประชาชนในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำซึ่งครอบคลุมพื้นที่ส่วนมากของจังหวัด เป็นแม่น้ำที่มีต้นกำเนิดจากเขาตะนาวศรีซึ่งอยู่ในพื้นที่อำเภอแก่งกระจาน โดยมีจุดสิ้นสุดที่อ่าวไทย มีความยาวประมาณ 223 กิโลเมตร “กิจกรรมล่องเรือยางแม่น้ำเพชรบุรี” นอกจากจะเป็นกิจกรรมเพื่อความบันเทิงสำหรับการพักผ่อนและการชมสายน้ำธรรมชาติซึ่งแม่น้ำเพชรบุรีถือว่าเป็นต้นน้ำสำคัญของจังหวัด การล่องเรือจึงเป็นกิจกรรมการศึกษาวิถีชุมชนและระบบนิเวศริมน้ำของชุมชนด้วย

5. กิจกรรมศึกษาการยิงกระสุนเมล็ดพันธุ์ จุดเด่นของชุมชนบ้านถ้าเสือคือการเป็นชุมชนที่อนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กิจกรรมยิงกระสุนเมล็ดพันธุ์เป็นกิจกรรมในการส่งเสริมการอนุรักษ์การฟื้นฟูผืนป่าด้วยการปั่นเมล็ดพันธุ์ใช้เป็น กระสุนยิงด้วยหนังสติ๊ก มุ่งเพื่อเพิ่มจำนวนต้นไม้คืนสู่ป่าของชุมชน ซึ่งจะเป็นการรักษาความสมดุลของระบบนิเวศในระยะยาว

ภาพที่ 1 กิจกรรมการศึกษาเพื่อเรียนรู้ท้องถิ่นชุมชนบ้านถ้าเสือ

ที่มา: บันทึกโดยผู้พัฒนาบทความ

2.3 มิติของพัฒนา: การยกระดับและพัฒนาต่อยอดในอนาคต จุดเด่นเรื่องการท่องเที่ยวและการพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม การพัฒนาและยกระดับจะเน้นเรื่องสิ่งแวดล้อมเป็นพื้นฐานสำคัญซึ่งการดำรงรักษาการเป็น “แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” และ “ศูนย์เรียนรู้ด้านปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ยังเป็นแนวคิดสำคัญในการรักษาและพัฒนาต่อยอด รวมถึงการมุ่งการใช้ประโยชน์ระบบนิเวศชุมชน เช่น การเป็นชุมชนต้นแบบคาร์บอนต่ำ การเป็นชุมชนต้นแบบด้านการเรียนรู้ด้าน Net Zero ซึ่งเป็นนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมที่หน่วยงานภาครัฐและเอกชนได้ตระหนักและให้ความสำคัญ ดังการสนทนา “จังหวัดและสิ่งแวดล้อมให้ความสำคัญกับเรื่องนี้ สนับสนุนให้ชุมชนได้ร่วมกันทำกิจกรรมโดยเฉพาะเรื่องนิเวศสิ่งแวดล้อม ที่มีต้นทุนคืออยู่แล้วและชาวบ้านเองก็เห็นด้วย เป็นการกระตุ้นชาวบ้านให้เข้ามาช่วยกัน” (แกนนำชุมชนคนที่ 1, 2565) และสิ่งที่เป็นพื้นฐานกิจกรรมและโครงการที่เป็นบทเรียนและเป็นต้นทุนที่ดีของกลุ่มก็คือแนวทางการพัฒนาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งชุมชนได้รับการพัฒนาและสนับสนุนมาโดยตลอด การพัฒนาต่อยอดจึงสามารถดำเนินการต่อไปได้ และชุมชนมีความเข้าใจ ดังการสนทนา “จุดเริ่มต้นของชุมชนต้องบอกว่าเริ่มจากเศรษฐกิจพอเพียง ระเบิดจากข้างใน นี่เป็นจุดสำคัญเลย ทุกคนเข้าใจทุกอย่างก็สามารถที่จะทำได้ การเพิ่มความรู้หรือจะพัฒนาไปอย่างอื่นก็สามารถทำกันได้ง่ายขึ้น” (แกนนำชุมชนคนที่ 2, 2565)

จากบทเรียนและประสบการณ์ของชุมชนบ้านถ้ำเสือดังกล่าวข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่าการมีต้นทุนและประสบการณ์ที่ดีโดยเฉพาะด้านทุนทางกายภาพและสิ่งแวดล้อมเป็นจุดเริ่มในการพัฒนาโครงการและกิจกรรมต่างๆ ที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ บทเรียนของความสำเร็จ “โครงการธนาคารต้นไม้” เป็นการแสดงให้เห็นถึง “การเข้าใจ” ถึงบริบทและศักยภาพของตนเอง การได้รับการหนุนเสริมจากเครือข่ายภายนอก เมื่อศักยภาพเข้มแข็งนำมาสู่การจัดกิจกรรมการศึกษาของพื้นที่ในรูปแบบฐานเรียนรู้ในการรับนักท่องเที่ยวและผู้เข้ามาศึกษาในชุมชน เป็นการสะท้อนให้เห็นถึง “การเข้าถึง” กล่าวคือการดึงศักยภาพของชุมชนและของสมาชิกชุมชนมาสู่การจัดการชุมชนได้อย่างเป็นระบบ และกิจกรรมต่างๆ เป็นต้นทุนที่ดีในการนำไปสู่กระบวนการ “ยกระดับการพัฒนา” เพื่อต่อยอดสู่การพัฒนามิติต่างๆ ให้กับกลุ่ม และชุมชน

3. ปัจจัยความสำเร็จของกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาท้องถิ่น บทเรียนและความสำเร็จของชุมชนบ้านถ้ำเสือจากกิจกรรมการศึกษาเพื่อเรียนรู้ท้องถิ่น สามารถสรุปได้ ดังนี้

3.1 การจัดการความรู้ข้อมูลของชุมชน จุดเริ่มต้นที่เป็นแรงบันดาลใจจากการรู้ถึงศักยภาพของตนเองโดยเข้าร่วมโครงการธนาคารต้นไม้ เป็นการค้นหาคำว่าความรู้ (knowledge Identification) ที่อยู่ภายในชุมชน ได้รับรู้ถึงระบบนิเวศและสิ่งที่จะเอื้อต่อการพัฒนาต่อยอด จากนั้นได้พัฒนาความรู้ในการขับเคลื่อนกลุ่ม รวมถึงการออกแบบการบริหารจัดการกลุ่ม การเสริมพลังอำนาจ การพัฒนากิจกรรมต่างๆ ที่จะเพิ่มมูลค่าและรายได้ให้กับชุมชน เป็นรูปแบบของการสร้างและแสวงหาความรู้ (Knowledge Creation and Acquisition) ผลลัพธ์เชิงประจักษ์ที่เห็นได้ชัดคือ การได้เรียนรู้ (Learning) ผ่านการปฏิบัติและประสบการณ์ของตนเอง และกลายเป็นศูนย์เรียนรู้ได้ในที่สุด

3.2 การประยุกต์ฐานเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นฐานการเรียนรู้ จากกิจกรรมและโครงการธนาคารต้นไม้ การได้รับการหนุนเสริมจากหน่วยงานและองค์กรภายนอกเพื่อปลูกต้นไม้ “3 อย่างได้ประโยชน์ 4 อย่าง” ได้สร้างความตระหนักให้กับชุมชนในการเดินตามแนวทาง “พอเพียง” นอกจากนี้แล้วยังได้พัฒนาเป็นฐานการเรียนรู้เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว และกิจกรรมการศึกษาเพื่อเรียนรู้ชุมชนท้องถิ่น เช่น ฐานเรียนรู้ธนาคารต้นไม้ ฐานการทำทอผ้ามัดย้อมสีธรรมชาติ ฐานการปั้นไข่เค็มพอกใบเตย กิจกรรมการศึกษานิเวศริมน้ำผ่านการล่องเรือยางแม่น้ำเพชรบุรี และกิจกรรมการยิงกระสุนเมล็ดพันธุ์ปลูกป่า

3.3 การพัฒนาวิทยากรกระบวนการ การได้รับการเสริมศักยภาพผ่านกระบวนการเรียนรู้แบบกลุ่มของสมาชิกในชุมชน การพัฒนาภาวะผู้นำผ่านการปฏิบัติ การพัฒนาทักษะด้านการนำเสนอ การเป็นผู้

ให้บริการหรือการเป็นเจ้าของที่ดี รวมถึงการมีโอกาสได้เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ จากหน่วยงานภายนอกส่งผลให้แกนนำชุมชนและสมาชิกเป็นวิทยากรชุมชน ประจำฐานต่างๆ ได้

3.4 การพัฒนากิจกรรมเรียนรู้ กิจกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนคือการส่งเสริมอาชีพของคนท้องถิ่น กิจกรรมการส่งเสริมเกษตร กิจกรรมการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น กิจกรรมทัศนศึกษา กิจกรรมการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ทั้งหมดเป็นการออกแบบเพื่อตอบสนองประสบการณ์ซึ่งสามารถไปประยุกต์ใช้กับวิธีการทำงานจริงได้ด้วย

4. แนวโน้มการพัฒนาต่อยอด บนความต้องการความสมดุลทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืน ความสำเร็จจากการขับเคลื่อนภายใต้แนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่มุ่งนำพาชุมชนดำเนินชีวิตบน “วิถีพอเพียง” รวมถึงการรวมกลุ่มและการเป็นชุมชนจัดการตนเอง

สรุป

การศึกษากิจกรรมเพื่อเรียนรู้ชุมชนเป็นการเปิดโลกแห่งการเรียนรู้ที่ไปได้มากกว่าขอบเขตของห้องเรียน เป็นการให้ความสำคัญกับ “การศึกษา” ว่าสามารถที่จะออกแบบให้เป็นการเรียนรู้ได้ในทุกมิติ ทั้งด้านการพัฒนาศักยภาพคน การสร้างครอบครัวที่เข้มแข็ง พัฒนาชุมชนจัดการตนเอง และสร้างสังคมแห่งความสุขได้ ประสบการณ์จากศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านถ้ำเสือเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตของชุมชน เป็นการขับเคลื่อนชุมชนบนวิถีแห่งความพอเพียง ผ่านกระบวนการ “เข้าใจ” “เข้าถึง” และ “พัฒนา” ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการขับเคลื่อนชุมชน การยกระดับประสบการณ์ให้เป็นกิจกรรมการศึกษาเพื่อเรียนรู้ท้องถิ่น ควรมี 4 องค์ประกอบ คือ การจัดการความรู้ข้อมูลของชุมชน การประยุกต์ฐานเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นฐานการเรียนรู้ การพัฒนาวิทยากรกระบวนการ และการพัฒนากิจกรรมเรียนรู้ ซึ่งทั้งหมดจะเป็นแนวทางสู่การพัฒนาชุมชนให้เกิดความยั่งยืนได้ ทั้งนี้บทเรียนและประสบการณ์ชุมชนบ้านถ้ำเสือ ได้มุ่งเป้าหมายการพัฒนาชุมชนให้มีสุขภาพที่ดี (community well-being) โดยเฉพาะการเน้นถึง “ความสุข” และการดำรงอยู่บนวิถีความพอเพียง รวมถึง การนำ “หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาประยุกต์ใช้ให้ตามขั้นตอนการเรียนรู้แบบ “เข้าใจ” “เข้าถึง” และ “พัฒนา” ได้นั้นจะเป็นการยกระดับการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพชีวิตให้เกิดความยั่งยืนได้ โดยมีข้อเสนอแนะในการนำผลไปประยุกต์ใช้ในเชิงปฏิบัติ คือ ความเข้มแข็งของชุมชนตั้งอยู่บนพื้นฐานของการเข้าใจถึงบริบทและศักยภาพของตนเอง จากนั้นจึงต่อยอดและพัฒนาเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม และให้เกิดความยั่งยืน ซึ่งทั้งหมดเป็นฐานคิดสำคัญของการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในการขับเคลื่อนกิจกรรมเพื่อนำไปพัฒนาต่อยอดชุมชนของตนเองได้ และในเชิงนโยบาย คือ ความสำเร็จของชุมชนบ้านถ้ำเสือซึ่งสามารถพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้อย่างสมบูรณ์แบบได้นั้นปัจจัยสำคัญคือ การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น หน่วยงานต่างๆ ตั้งแต่ระดับท้องถิ่น อำเภอ และระดับกระทรวงต่างๆ ที่เกี่ยวข้องควรมีการวางแผนงานเพื่อเชื่อมโยงกับชุมชนในการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดความต่อเนื่องของการพัฒนาสู่ความยั่งยืนได้

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณชุมชนบ้านถ้ำเสือ ตำบลแก่งกระจาน อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี ที่ให้เกียรติเป็นวิทยากรให้ความรู้ นักศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรมและสะท้อนบทเรียน ขอขอบคุณคณาจารย์สาขาวิชาการจัดการชุมชน มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ในการลงพื้นที่ภาคสนาม ในการให้คำแนะนำด้านการสังเคราะห์ข้อมูล และนำเสนอเผยแพร่สู่สาธารณะ

เอกสารอ้างอิง

- กุลิศรา จิตรชญาวนิช และเกศราพรรณ พันธุ์ศรีเกตุ คงเจริญ. (2563). วิธีการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- แกนนำชุมชนคนที่ 1. (18 พฤศจิกายน 2565). การศึกษากิจกรรมเพื่อเรียนรู้ท้องถิ่น: ประสบการณ์ศูนย์เรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านถ้ำเสือ ตำบลแก่งกระจาน อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี. (นิภาวรรณ เจริญลักษณ์, ผู้สัมภาษณ์)
- แกนนำชุมชนคนที่ 2. (18 พฤศจิกายน 2565). การศึกษากิจกรรมเพื่อเรียนรู้ท้องถิ่น: ประสบการณ์ศูนย์เรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านถ้ำเสือ ตำบลแก่งกระจาน อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี. (นิภาวรรณ เจริญลักษณ์, ผู้สัมภาษณ์)
- โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ และคณะ. (2554). วิถีชุมชน เครื่องมือ 7 ชิ้น ที่ทำงานชุมชนง่าย ได้ผล และสนุก. (พิมพ์ครั้งที่ 9). นนทบุรี: สุขศาลา.
- ตรี บุญเจือ. (2559). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับความท้าทายใหม่ของการคุ้มครองผู้บริโภคในกิจการ กระจายเสียงและโทรทัศน์ : วิเคราะห์ ประเมิน และพัฒนา. วารสาร กสทช, 1(1), 383-407.
- ธีรศักดิ์ อัครบวร. (2545). กิจกรรมการศึกษาเพื่อท้องถิ่น: เพื่อทรัพยากรมนุษย์และสังคมแห่งการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ ก.พลพิมพ์ (1996) จำกัด.
- ฝ่ายวิชาการ สถาพรบุ๊คส์. (2561). 6 ศูนย์ศึกษาการพัฒนาต้นแบบ เรียนรู้ศาสตร์พระราชาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: สถาพรบุ๊คส์.
- พระมหาสุทิตย์ อาภากรโร. (2552). แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับชุมชนท้องถิ่น. ในประมวลสาระชุดวิชา 83707 ประชาสังคมและชุมชนท้องถิ่น. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 (ฉบับแก้ไข ปรับปรุง พ.ศ.2545) รวมถึงพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับปรับปรุง (ฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ.2553). เล่มที่ 116 ตอนที่ 74 ก. หน้า 1 เล่มหน้า 9. (19 สิงหาคม).
- ราชกิจจานุเบกษา. (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570). เล่มที่ 139 ตอนพิเศษ 258 ง. หน้า 1 เล่มหน้า 9. (1 พฤศจิกายน).
- สตัดดอย ร้อยเรืองราว. (2565). บ้านถ้ำเสือโฮมสเตย์ ชีวิตกรีนๆริมน้ำเพชรบุรี. เรียกใช้เมื่อ 20 พฤศจิกายน 2565 จาก <https://th.readme.me/p/37151>.
- สรสรเสริญ วงศ์ชะอุ่ม. (2554). การวางแผนพัฒนาประเทศ. นนทบุรี: บริษัท ศูนย์การพิมพ์เพชรรุ่ง จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการประยุกต์ใช้. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานจังหวัดเพชรบุรี. (2561). แผนพัฒนาจังหวัดเพชรบุรี พ.ศ. 2561-2565 (ฉบับทบทวน). เรียกใช้เมื่อ 20 พฤศจิกายน 2566 จาก <http://www.oic.go.th/FILEWEB/CABINFOCENTER66/ DRAWER078/ GENERAL/ DATA0000/00000115.PDF>
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2557). รายงานการวิจัย “แนวทางการพัฒนาการศึกษาไทยกับการเตรียมความพร้อมสู่ศตวรรษที่ 21”. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: บริษัท พรักหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 – 2580. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

- สุรพล พยอมแย้ม. (2556). จิตวิทยาในงานชุมชน. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: บริษัท ส เจริญการพิมพ์ จำกัด.
- องค์การบริหารส่วนตำบลแก่งกระจาน. (2565). ข้อมูลพื้นฐานตำบล. เรียกใช้เมื่อ 20 พฤศจิกายน 2556 จาก <https://kaengkrachan.go.th/public/list/data/detail/id/1704/menu/1173/page/1>
- อุทัย ดุลยเกษม. (2560). กรองความคิดด้านการศึกษาตลอดชีวิตในสังคมไทย ยุค 4.0. นครปฐม: ร้านสีฟ้า สเตชั่น เนอรี นครปฐม.

การจัดการโลจิสติกส์เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงโซ่อุปทาน การส่งออกกล้วยไม้ตัดดอกในตลาดเวียดนาม*

LOGISTICS MANAGEMENT FOR ACCOMMODATING CHANGES IN THE EXPORT SUPPLY CHAIN CUT ORCHID FLOWERS OF THE VIETNAM MARKET

อรรถพัทธ์ บัวลอม^{1*} ภูวนาท พิกเกต²

Omkapat Bualom^{1*}, Puwanart Fuggate²

¹คณะโลจิสติกส์และดิจิทัลซัพพลายเชน มหาวิทยาลัยนเรศวร ประเทศไทย

²Faculty of Logistics and Digital Supply Chain, Naresuan University, Thailand

²คณะเกษตรศาสตร์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยนเรศวร ประเทศไทย

²Faculty of Agriculture, Natural Resources and Environment Naresuan University, Thailand

*Corresponding author E-mail: pumarinkung@gmail.com

บทคัดย่อ

สถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 (Covid-19) ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโซ่อุปทาน การส่งออกกล้วยไม้ตัดดอกของไทย มูลค่าการส่งออกและอัตราการขยายตัวการส่งออกลดลงอยู่ที่ร้อยละ -34.14 ผู้ประกอบการในโซ่อุปทานจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อความอยู่รอด เมื่อพิจารณาตลาดส่งออกที่สำคัญของไทยพบว่า มูลค่าการส่งออกไปยังตลาดเวียดนามเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องแม้ต้องเผชิญกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสฯ เป็นตลาดส่งออกกล้วยไม้ตัดดอกอันดับ 1 ของไทยในปี 2565 มีมูลค่าการส่งออกอยู่ที่ 20.98 ล้านเหรียญสหรัฐ การศึกษานี้มุ่งศึกษาการจัดการโลจิสติกส์ของผู้ประกอบการในโซ่อุปทานกล้วยไม้ตัดดอกส่งออกตลาดเวียดนาม เพื่อให้ผู้ที่สนใจสามารถนำผลการศึกษาเป็นตัวแบบในการดำเนินกิจกรรมโลจิสติกส์ในตลาดอาเซียนตลาดอื่นต่อไป ผลการศึกษพบว่ามีการจัดการโลจิสติกส์ที่มุ่งพัฒนาระดับการให้บริการลูกค้า ใน 4 กิจกรรม คือ 1) กิจกรรม การบริการลูกค้า โดยผู้จำหน่ายปัจจัยการผลิตที่จัดหาผลิตภัณฑ์มาเชื้อที่ไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อกล้วยไม้มาจำหน่าย ถือ เป็นการช่วยแก้ปัญหาและตอบสนองความต้องการของลูกค้าที่ทันสถานการณ์ 2) กิจกรรมการจัดการคำสั่งซื้อ มีการพัฒนาระดับการให้บริการลูกค้าด้วยการเพิ่มช่องทางการสื่อสารที่ทันสมัย และเกษตรกร มุ่งผลิตกล้วยไม้ที่มี คุณภาพสูงเพื่อตอบสนองคำสั่งซื้อของลูกค้าได้อย่างทันเวลา 3) กิจกรรมการจัดซื้อ มีการจัดซื้อภายใต้มาตรการ ป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสฯอย่างเข้มงวด เพื่อให้ได้สินค้าที่มีคุณภาพและปลอดภัย 4) กิจกรรมการบรรจุ หีบห่อ มีมาตรการในการฆ่าเชื้อเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของไวรัสฯในทุกขั้นตอน และปรับลดขนาดบรรจุภัณฑ์ เพื่อให้สอดคล้องกับเงื่อนไขการขนส่งทางอากาศของสายการบิน

คำสำคัญ: การจัดการโลจิสติกส์, โซ่อุปทาน, การส่งออก, กล้วยไม้ตัดดอก, ตลาดเวียดนาม

Abstract

The outbreak of the coronavirus disease 2019 (Covid-19) led to significant disruptions in the export supply of Thai cut flower orchids. The export value and growth experienced a decline of 34.14 percent. To ensure their long-term viability, supply chain operators must actively adopt adaptive practices. When examining the primary export markets of Thailand. it was found that the

value of exports to the Vietnamese market has increased steadily. Even in the face of a pandemic. In 2022 Vietnam serves as the primary export market for cut flower orchids from Thailand. The value of exports amounted to USD 20.98 million, with a growth rate of 133.93%. This study aims to study logistics management of enterprises in the supply chain orchid cut flower export market Vietnam. In order to facilitate the utilization of the study's findings as a blueprint for forthcoming logistics endeavors in alternative ASEAN markets, it is imperative to provide interested stakeholders with access to the study outcomes. The study reveals that supply chain operators employ logistics management as a means to enhance customer experience and simultaneously reduce costs across four separate activities. 1) Customer service activities: Suppliers inputs that supply disinfection goods that do not harm orchids for sale are considered to assist in the resolution of problems and the fast response to customer requests. 2) Order fulfillment activities: The Company has improved its level of customer service by using new communication methods, and farmers strive to produce high-quality orchids in order to meet customers' orders on time. 3) Purchasing activities: Purchasing under strict regulations to prevent virus spread in order to obtain high-quality, safe products. 4) Packaging activities: There are disinfection methods in place to prevent the transmission of the virus at all stages, as well as a reduction in the size of the packaging to meet the airline's air transport requirements.

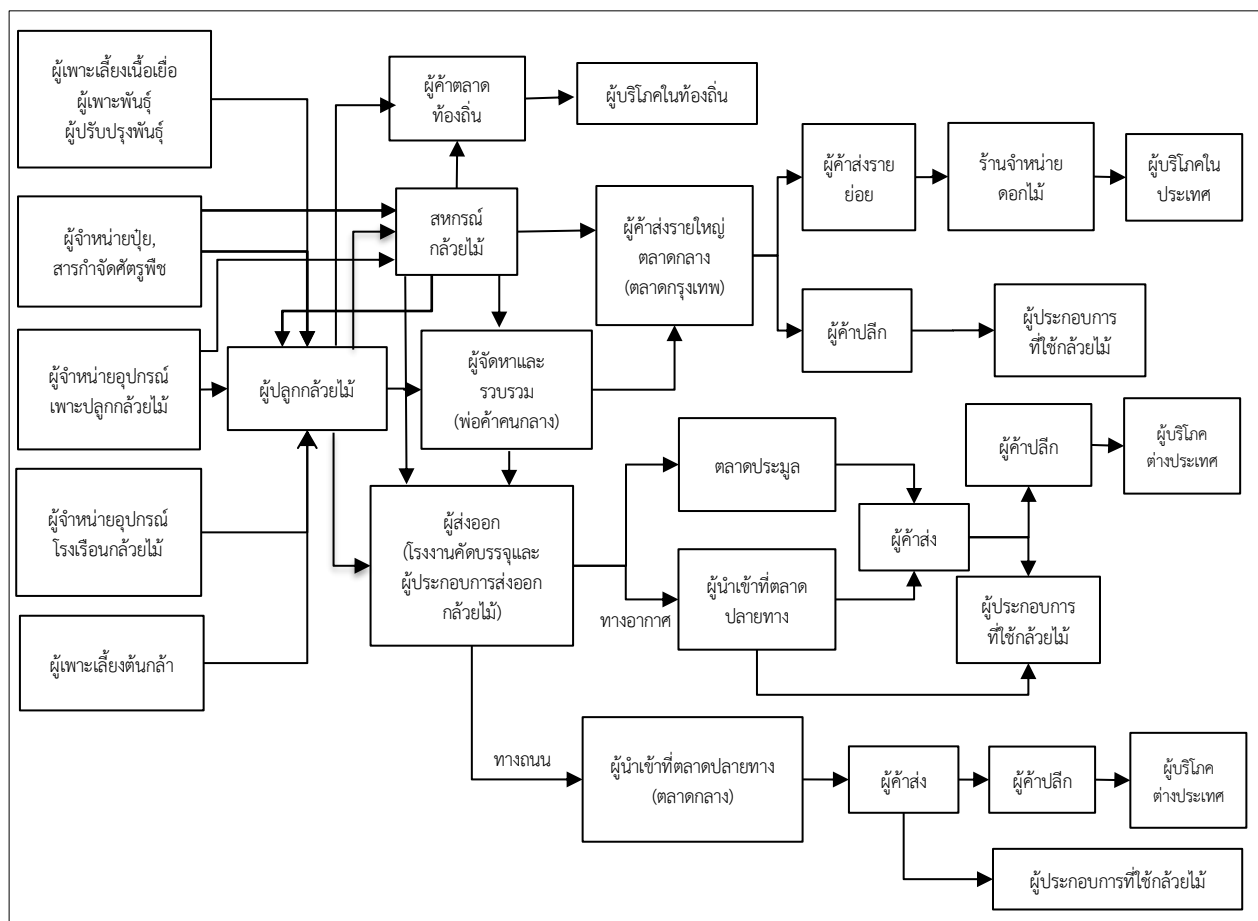
Keywords: Logistics management, supply chain, export, orchid cut flower, Vietnam market

บทนำ

ประเทศไทยเป็นผู้ผลิตและส่งออกกล้วยไม้เขตร้อนอันดับ 1 ของโลก และมีมูลค่าการส่งออกกล้วยไม้เป็นอันดับ 2 รองจากเนเธอร์แลนด์ ที่เป็นประเทศผู้ผลิตและส่งออกกล้วยไม้เขตนาว จากความได้เปรียบเรื่องสภาพภูมิอากาศและแหล่งน้ำที่เหมาะสมทำให้ผลผลิตกล้วยไม้ของไทยมีสีสันสวยงามและมีตลาดเป็นเอกลักษณ์ ประกอบกับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องของวิทยาการหลังการเก็บเกี่ยวในการยืดอายุการใช้งานของกล้วยไม้ ที่สามารถทำให้กล้วยไม้มีอายุปักแจกันได้นานกว่า 10 วัน (วิมลเทศ ภมรคล, 2557) จึงทำให้กล้วยไม้ไทยได้รับความนิยมในตลาดต่างประเทศ เช่น ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา เวียดนาม สาธารณรัฐประชาชนจีน และเนเธอร์แลนด์ ที่ส่วนใหญ่นิยมใช้กล้วยไม้สกุลหวาย (Dendrobium) สกุลมอคคารา (Mokara) และสกุลออนซิเดียม (Oncidium) โดยผลผลิตกล้วยไม้ที่ส่งออกส่วนใหญ่มาจากพื้นที่เพาะปลูกในเขตภาคกลาง เช่น จังหวัดนครปฐม สมุทรสาคร กรุงเทพฯ ราชบุรี เป็นต้น (สำนักส่งเสริมการค้าสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรม กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์, 2565)

การส่งออกกล้วยไม้ของไทยมีการเคลื่อนที่ของกล้วยไม้ภายในโซ่อุปทานผ่านผู้ประกอบการหรือทางโลจิสติกส์นิยมเรียกว่า “ผู้เล่น” หลายระดับ เริ่มต้นจากผู้จำหน่ายปัจจัยการผลิตกล้วยไม้ ซึ่งจำหน่ายต้นอ่อน ปุ๋ย สารอาหาร วัสดุปลูก ตลอดจนสารเคมีในการกำจัดโรคพืชและแมลง ให้กับเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไม้ ซึ่งจะตัดดอกกล้วยไม้เมื่อผลผลิตได้ตามเกณฑ์ที่กำหนดแล้วจำหน่ายให้กับ ผู้ค้ากล้วยไม้ในตลาดท้องถิ่น หรือ สหกรณ์กล้วยไม้ หรือ ผู้จัดหาและรวบรวม หรือ และผู้ส่งออกกล้วยไม้ (ณพัชร ประทุมพงษ์, 2556) ซึ่งผู้ที่รับช่วงต่อจากเกษตรกรแต่ละประเภทจะมีเส้นทางการส่งต่อกล้วยไม้ที่ต่างกันจนกว่าจะถึงปลายทาง ผู้ค้ารายย่อยในตลาดท้องถิ่น จะซื้อกล้วยไม้จากเกษตรกร โดยรถของผู้ซื้อจะเข้ามารับซื้อที่แปลงปลูกของเกษตรกรเอง เพื่อนำไปจำหน่ายให้กับผู้บริโภคในตลาดท้องถิ่น และในพื้นที่ใกล้เคียง สหกรณ์กล้วยไม้ มีบทบาทต่อเกษตรกรผู้เป็นสมาชิกคือ จัดหาวัตถุดิบบางส่วนให้กับเกษตรกร เช่น ปุ๋ย สารเคมีต่าง ๆ ตลอดจนให้สินเชื่อ และรับฝากเงินจากสมาชิก เมื่อเกษตรกรที่เป็น

สมาชิกเก็บเกี่ยวผลผลิต สหกรณ์จะรับซื้อกล้วยไม้ แล้วทำการคัดเกรด บรรจุกล่อง แล้วจำหน่ายต่อ ส่วนใหญ่จำหน่ายให้กับผู้ส่งออก ที่เป็นโรงงานคัดบรรจุและส่งออกกล้วยไม้ บางส่วนจำหน่ายไปยังตลาดกลางในจังหวัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีตลาดหลัก คือ ตลาดสี่มุมเมือง ตลาดไท ปากคลองตลาด และตลาดสนามหลวง 2 ทั้งนี้มีการจำหน่ายบางส่วนให้กับผู้ค้าในตลาดท้องถิ่น ผู้ส่งออกกล้วยไม้ ซื้อกล้วยไม้จากเกษตรกร ผู้จัดหาและรวบรวม และสหกรณ์กล้วยไม้ แล้วจึงทำการตรวจสอบคุณภาพกล้วยไม้ คัดเกรด แขน้ยากันเน่า เพื่อป้องกันเชื้อแบคทีเรีย แล้วเข้าสู่กระบวนการตัดก้าน บรรจุหลอดน้ำยาสารป้องกันกันเน่าและยืดอายุแล้วจึงมัดก้าน บรรจุหีบห่อ รมสารเคมีโบโรไมต์ เพื่อให้ได้มาตรฐานการส่งออก และขนส่งด้วยรถปรับอากาศที่มีอุณหภูมิไม่เกิน 18 องศาเซลเซียส โดยมีการส่งออกสองช่องทาง คือ การส่งออกทางอากาศ และทางถนน กรณีการส่งออกทางอากาศ เช่น ตลาดประเทศสหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น จีน เวียดนาม เนเธอร์แลนด์ และอื่น ๆ ที่เมื่อกล้วยไม้ถูกส่งไปยังตลาดปลายทางแล้วจะสามารถกระจายต่อได้สองวิธีคือ กระจายผ่านตลาดการประมูล หรือตลาดกลางที่มีบริษัทผู้นำเข้ารอรับอยู่ และกรณีส่งออกทางถนน เช่น จีน และเวียดนาม ที่เมื่อกล้วยไม้ถูกส่งไปยังตลาดกลางแล้วจะทำการกระจายต่อโดยผ่านพ่อค้าส่ง พ่อค้าปลีก จนกระทั่งถึงมือผู้บริโภคคนสุดท้าย สามารถอธิบายโดยย่อได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 โครงสร้างโซ่อุปทานกล้วยไม้ตัดดอกจากการสำรวจและประมวลข้อมูลช่วงปี 2559 - 2563

ประเทศไทยส่งออกกล้วยไม้คิดเป็นร้อยละ 55 ของผลผลิตทั้งหมด โดยตลาดส่งออกหลัก คือ เวียดนาม สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น จีน และเนเธอร์แลนด์ ตามลำดับ คิดเป็นร้อยละ 73.44 ของมูลค่าการส่งออกกล้วยไม้โดยรวม (กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์, 2564); (กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวง

พาณิชย์, 2565) เมื่อพิจารณาสถานการณ์การส่งออกกล้วยไม้ของไทยในปี 2565 จะพบว่ามูลค่ารวม 81.59 ล้านเหรียญสหรัฐ โดยที่มีมูลค่าการส่งออกไปยังตลาดเวียดนามสูงที่สุด ที่ 20.98 ล้านเหรียญสหรัฐ มีอัตราการขยายตัวการส่งออกสูงที่สุดในอัตราร้อยละ 135.29 (สำนักส่งเสริมการค้าสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรม กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์, 2566) รายละเอียดดังตารางที่ 1 และ 2

ตารางที่ 1 ประมวลมูลค่าการส่งออกกล้วยไม้รายประเทศ 5 อันดับแรก ปี 2559 - 2566 (สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์, 2566)

ประเทศ	มูลค่าการส่งออก : ล้านเหรียญสหรัฐ							
	2559	2560	2561	2562	2563	2564	2565	2566*
ญี่ปุ่น	21.60	18.10	17.71	17.83	14.14	12.59	11.11	3.51
สหรัฐอเมริกา	16.20	19.60	20.79	17.98	7.82	12.43	16.11	4.68
เวียดนาม	4.20	5.00	10.13	11.46	10.42	8.92	20.98	6.30
จีน	4.80	5.30	6.23	6.20	4.29	9.51	8.16	2.24
เนเธอร์แลนด์	2.77	5.72	4.20	4.29	4.34	6.24	4.38	0.82
อื่น ๆ	21.00	29.40	27.90	27.30	15.32	20.10	20.85	7.15
รวมทั้งสิ้น	70.57	83.12	86.96	85.06	56.33	69.79	81.59	25.06

* หมายเหตุ : ข้อมูลของเดือน มกราคม - เมษายน 2566

ตารางที่ 2 ประมวลอัตราการขยายตัวการส่งออกกล้วยไม้รายประเทศ 5 อันดับแรก ปี 2559 - 2566 (สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์, 2566)

ประเทศ	อัตราการขยายตัว : ร้อยละ							
	2559	2560	2561	2562	2563	2564	2565	2566*
ญี่ปุ่น	4.05	-16.78	-2.02	0.67	-20.67	-10.95	-11.76	-0.89
สหรัฐอเมริกา	14.09	16.29	6.01	-13.52	-56.53	59.06	29.52	9.76
เวียดนาม	17.27	19.17	104.24	13.17	-9.04	-14.46	135.29	18.03
จีน	1.36	11.38	17.62	-0.84	-30.86	121.57	-14.14	-35.04
เนเธอร์แลนด์	-45.55	34.54	-26.60	2.16	1.23	43.64	-29.81	-49.9
อื่นๆ	-34.76	16.81	-5.02	-2.29	-46.31	31.17	3.74	-4.2
รวมทั้งสิ้น	-3.31	6.56	7.05	-2.93	-34.14	23.87	16.91	-0.52

* หมายเหตุ : ข้อมูลของเดือน มกราคม - เมษายน 2566

การเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 (Covid-19) ส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการในโซ่อุปทานการส่งออกกล้วยไม้ตัดดอก (นฤฤทธิ์ ตุ่มม่วง, 2563) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ประกอบการที่ผลิตและส่งออกไปยังตลาดจีน สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และตลาดฝั่งยุโรป ได้รับผลกระทบในหลายด้าน เช่น 1) ด้านเงินทุน ขาดสภาพคล่องทางการเงิน เนื่องจากคำสั่งซื้อจากต่างประเทศลดลง ในขณะที่มีค่าใช้จ่ายคงที่ค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับสัดส่วนต้นทุน และลูกค้าผัดผ่อนชำระหรือขอเลื่อนการชำระอันเนื่องจากขาดสภาพคล่องเช่นกัน 2) ด้านวัตถุดิบ มีวัตถุดิบ และวัสดุอุปกรณ์ค้างในคลังวัสดุจำนวนมาก เช่น ปุ๋ย สารกำจัดศัตรูพืช รวมถึงบรรจุภัณฑ์ ทำให้เกิดต้นทุนจม 3) ผลผลิตกล้วยไม้ค้าง ไม่สามารถจำหน่ายสินค้าได้เท่ากับปริมาณผลผลิตที่มี และ 4) ด้านการบริหารจัดการ อาทิ การบริหารจัดการกำลังคนและค่าจ้างเนื่องจากภาระงานลดลงตามยอดการสั่งซื้อ เกิดปัญหาพนักงานว่างงาน 5) ด้านการขนส่ง ได้รับผลกระทบในเรื่องค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้น เนื่องจากไม่มีตู้ขนส่งสินค้า การปิดด่านขนส่งสินค้า ทำให้การจองตู้สินค้าเป็นไปได้ยาก เกิดค่าใช้จ่ายในการจัดเก็บเพิ่มขึ้น รวมทั้งกระบวนการในการส่งและตรวจสอบสินค้าที่ใช้เวลานานขึ้น จากมาตรการป้องกันการแพร่กระจายโรคติดต่อที่กำหนดให้มีการคัดกรองโรค ทำ

ให้ระยะเวลาในการขนส่งโดยรวมเพิ่มขึ้นจากเดิม 4 - 5 วัน เป็น 12 - 14 วัน ส่งผลให้คุณภาพของดอกกล้วยไม้ลดลงเมื่อถึงมือผู้บริโภค (นิธิวงศ์ โลหะวัฒน์กุล และคณะ, 2565)

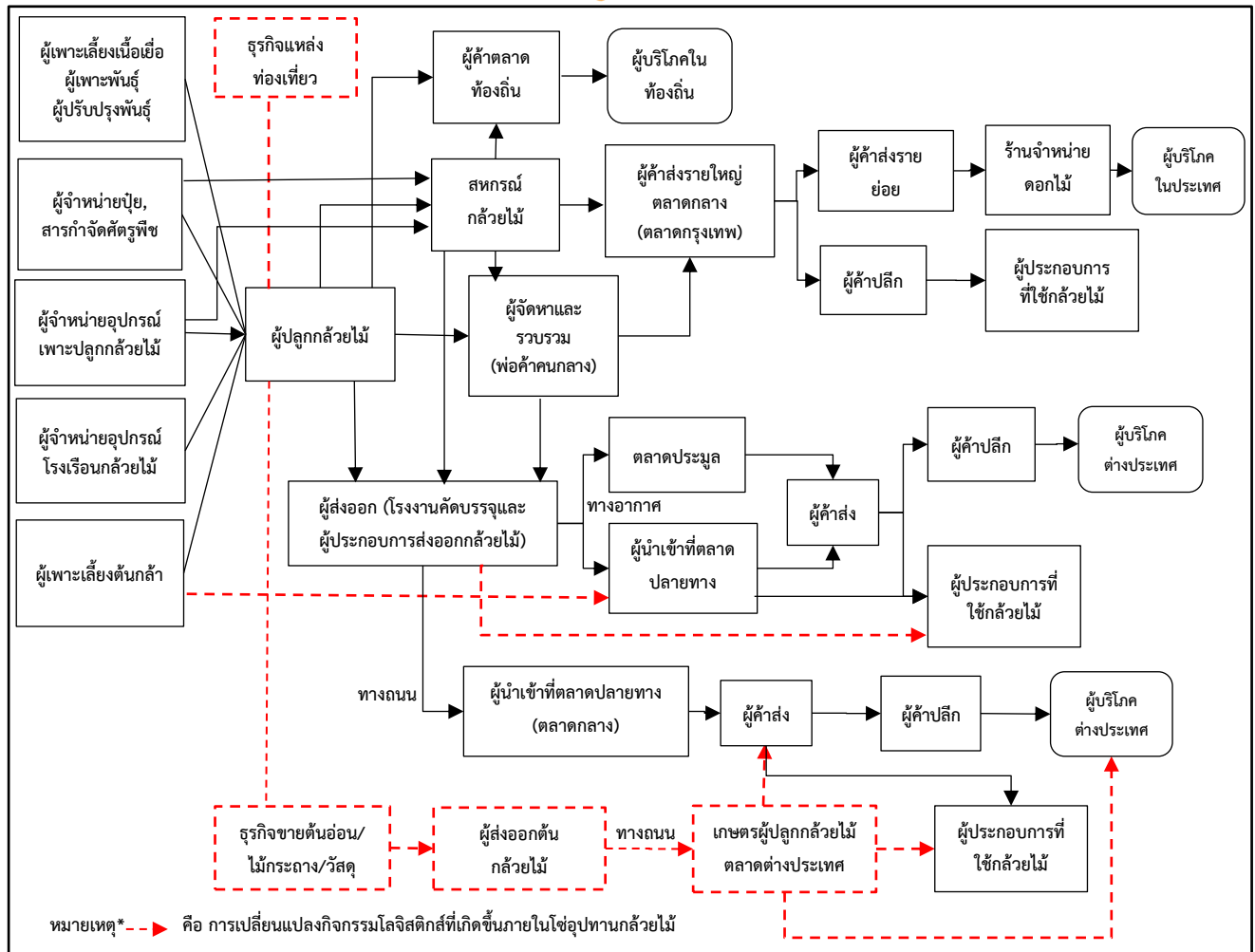
ผู้ประกอบการที่ผลิตและส่งออกกล้วยไม้ตัดดอกไปยังตลาดเวียดนามกลับไม่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสฯมากนัก เนื่องจากระดับความต้องการบริโภคกล้วยไม้ของตลาดเวียดนามเพิ่มขึ้น โดยมีสาเหตุจากการที่เวียดนามไม่สามารถปลูกกล้วยไม้ที่มีคุณภาพได้เท่าเทียมกับกล้วยไม้ที่นำเข้าจากประเทศไทย ทั้งยังมีปริมาณผลผลิตไม่เพียงพอต่อความต้องการบริโภคที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้มีการนำเข้ากล้วยไม้ตัดดอกจากไทยเพิ่มขึ้นทุกปี ประกอบกับผู้บริโภคตลาดเวียดนามมีกำลังซื้อสูงขึ้น จากการที่เศรษฐกิจของเวียดนามขยายตัว (ศูนย์ข้อมูลธุรกิจไทยในเวียดนาม สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงฮานอย, 2565) ปี 2564 GDP มวลรวมทั้งหมดของเวียดนามอยู่ที่ประมาณ 368 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ และมี GDP ต่อหัวอยู่ที่ 3,743 ดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งทำให้เวียดนามมีขนาดเศรษฐกิจใหญ่เป็นอันดับที่ 5 ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และอันดับที่ 41 ของโลก แต่ข้อมูลของสำนักงานสถิติเวียดนามระบุว่าช่วงไตรมาสที่ 3 ของปี 2564 GDP เวียดนามติดลบเป็นครั้งแรกหลังการแพร่ระบาดระลอกใหญ่ที่นำมาซึ่งการปิดเมืองสำคัญทางเศรษฐกิจของประเทศ และในปี 2565 หลังจากการผ่อนคลายมาตรการควบคุมการแพร่ระบาด GDP ของเวียดนามเติบโตเฉลี่ยร้อยละ 8.83 ในช่วง 9 เดือนแรกของปี 2565 สอดคล้องกับมูลค่าการส่งออกกล้วยไม้ตัดดอกของไทยไปยังตลาดเวียดนามที่มีอัตราการขยายตัวเป็นบวกมาโดยตลอดในช่วงปี 2559 - 2562 และมีอัตราการขยายตัวการส่งออกเป็นลบ ในปี 2563 - 2564 ซึ่งในเวลาต่อมาเมื่อสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสฯคลี่คลาย ตลาดเวียดนามเป็นการที่มีมูลค่าการส่งออกสูงที่สุดรวมทั้งมีอัตราการขยายตัวการส่งออกสูงถึง 135.29 ในปี 2565 (Vietnam Plus, 2565) ตัวเลข GDP ของเวียดนาม และมูลค่าการส่งออกกล้วยไม้ตัดดอกของไทยไปยังตลาดเวียดนาม แสดงให้เห็นว่า เวียดนามเป็นตลาดที่มีศักยภาพ พื้นตัวเร็ว หลังเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสฯ สะท้อนให้เห็นว่าผู้ประกอบการในโซ่อุปทานส่งออกกล้วยไม้ตัดดอกตลาดเวียดนามมีศักยภาพในการถือครองส่วนแบ่งตลาด จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจในการศึกษาว่าผู้ประกอบการมีการจัดการกิจกรรมโลจิสติกส์อย่างไรเพื่อใช้ศักยภาพของตลาดเวียดนามให้เกิดผลบวกแสดงออกมาให้เห็นผ่านมูลค่าการส่งออกไปยังตลาดเวียดนามที่เพิ่มขึ้น จนสามารถผ่านพ้นวิกฤตและฟื้นตัวได้อย่างรวดเร็ว ทั้งนี้ ผลการศึกษาประเด็นการจัดการที่พบจะสามารถนำไปเป็นข้อมูลในการวางแผนดำเนินกิจกรรมโลจิสติกส์ในตลาดประเทศอาเซียนตลาดอื่นได้

การเปลี่ยนแปลงโซ่อุปทานการส่งออกกล้วยไม้ตัดดอกของไทยในภาพรวม

ผู้ประกอบการในโซ่อุปทานการส่งออกกล้วยไม้ตัดดอกได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสฯ จึงจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อให้สามารถอยู่รอดได้ ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าการปรับตัวในทุกระดับของโซ่อุปทานตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ดังนี้

เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไม้ มีการปรับตัว โดยการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมการผลิต โดยการลดปริมาณการผลิตลง ทำเพียงบำรุงรักษา ตกแต่ง ตัดกล้วยไม้เท่าที่จำเป็น เพื่อลดค่าใช้จ่าย และชะลอรอบการผลิต เพื่อให้ผลผลิตสอดคล้องกับยอดสั่งซื้อที่ลดลง การเปลี่ยนแปลงกิจกรรมการจัดซื้อวัตถุดิบ โดยการลดปริมาณการซื้อปุ๋ย และสารเคมี เนื่องจากวัตถุดิบราคาสูงขึ้น และเพื่อให้สอดคล้องกับปริมาณผลผลิตที่ต้องการให้ผลผลิตลดลง การเปลี่ยนแปลงสินค้าและบริการ โดยการปรับรูปแบบแปลงปลูกเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มช่องทางการสร้างรายได้ ในรูปแบบร้านอาหาร หรือร้านอาหาร ร้านกาแฟในแปลงกล้วยไม้ ถือเป็นการท่องเที่ยวเชิงเกษตรรูปแบบหนึ่ง ทั้งนี้ การเปลี่ยนแปลงในกรณีที่ร้ายแรงที่สุดคือเกษตรกรบางรายล้มเลิกกิจการ ดังจะเห็นได้จากรายงานตัวเลขจำนวนเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไม้ของ สำนักส่งเสริมการค้าสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรม ที่ระบุว่าจำนวนเกษตรกร ผู้ปลูกกล้วยไม้ลดลงจาก 2,000 ราย ในปี 2563 เหลือ 1,600 ราย ในปี 2564 และ 2565 ในขณะที่มีจำนวนผู้ส่งออก

ประมาณ 200 รายเท่าเดิม (สำนักส่งเสริมการค้าสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรม กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์, 2566) **ผู้ประกอบการ** ที่มีบทบาทในการเป็นผู้ผลิตและผู้จัดหารวบรวม โดยการผลิตกล้วยไม้เองบางส่วน และรับซื้อจากเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่ เพื่อนำมาคัดเกรด ตัดแต่ง เข้าสู่กระบวนการมียา ยึดอายุกล้วยไม้ และบรรจุหีบห่อ แล้วจำหน่ายให้พ่อค้าคนกลางในตลาดในประเทศ และต่างประเทศ เปลี่ยนแปลงกิจกรรมการจัดซื้อด้วยการลดปริมาณการรับซื้อกล้วยไม้รวมถึงลดปริมาณวัสดุคงคลังให้สอดคล้องกับยอดการสั่งซื้อ การเปลี่ยนแปลงกิจกรรมการผลิต โดยปรับกระบวนการผลิตเพื่อเพิ่มมูลค่ากล้วยไม้ ด้วยการมียาเพื่อควบคุมโรคและแมลง แล้วนำกล้วยไม้ที่บรรจุหีบห่อแล้วพักในห้องควบคุมอุณหภูมิที่ไม่เกิน 18 องศาเซลเซียส การเปลี่ยนแปลงกิจกรรมการบรรจุหีบห่อ โดยการพัฒนาบรรจุภัณฑ์เพื่อการขนส่งและช่วยยืดอายุกล้วยไม้ รวมถึงพัฒนาให้เป็นบรรจุภัณฑ์ที่ส่งเสริมการตลาด เช่น การใส่รายละเอียดของผลิตภัณฑ์ ไว้บนกล่อง รวมถึง การใช้กล่องที่มีการโปร่งใสบางส่วนเพื่อให้สามารถมองเห็นผลิตภัณฑ์ด้านใน และ การเปลี่ยนแปลงกิจกรรมการให้บริการลูกค้าและกิจกรรมสนับสนุน โดยมุ่งเน้นการทำตลาดและจัดให้มีการส่งเสริมการขายสำหรับผู้บริโภคในประเทศเพื่อหาทางระบายผลผลิต และขยายสายผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มทางเลือกให้กับผู้บริโภค เช่น การจำหน่ายไม้กระถาง และวัสดุปลูกตลอดจนต้นอ่อนกล้วยไม้ รวมถึงการขยายช่องทางการจัดจำหน่ายแบบออนไลน์ สอดรับกับวิถีชีวิตปกติใหม่ เพื่อให้ผู้บริโภคเข้าถึงสินค้าได้ง่ายขึ้นพร้อมทั้งบริการส่งสินค้าถึงบ้าน ในส่วนของการบริหารจัดการมีการปรับโครงสร้างทางการเงิน และปรับโครงสร้างบุคลากรให้เหมาะสมกับปริมาณงานและเพิ่มทักษะให้กับแรงงานเพื่อลดจำนวนแรงงาน **ผู้ประกอบการขนส่ง** 1) ธุรกิจขนส่งทางถนน มีบทบาทในการเคลื่อนย้ายกล้วยไม้จากแปลงปลูกสู่ กิจกรรมของผู้จัดการรวบรวม และเคลื่อนย้ายกล้วยไม้ตัดดอกที่บรรจุหีบห่อแล้ว ไปยังสนามบิน หรือเคลื่อนย้ายกล้วยไม้ในบรรจุภัณฑ์ไปยังจุดรับสินค้าของบริษัทผู้นำเข้าที่มาเปิดกิจการในประเทศ โดยส่วนใหญ่ใช้ยานพาหนะเป็นรถบรรทุก 4 ล้อ 6 ล้อ และ 8 ล้อ ทั้งที่มีระบบปรับอากาศรักษาความเย็น และไม่มีระบบปรับอากาศ ผู้ประกอบการขนส่งมีการปรับตัวโดยการดำเนินการตามมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของไวรัสฯ และมาตรการเว้นระยะห่าง หรือ Social Distancing รวมถึงบริหารจัดการให้บุคลากรเข้ารับวัคซีนอย่างครบถ้วน 2) ธุรกิจสายการบิน มีบทบาทในการขนส่งกล้วยไม้ไปยังตลาดต่างประเทศ ธุรกิจหลักที่ให้บริการขนส่งผู้โดยสารได้รับผลกระทบจากจำนวนผู้โดยสารลดลงมากกว่า 2,180 ล้านคน คิดเป็นมูลค่าที่สูญเสียกว่า 321,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (พุทธชน อนุรักษ์ และคณะ, 2563) ธุรกิจสายการบินจึงต้องปรับตัวในเรื่องการบริการแก่ผู้โดยสาร และการพยายามเพิ่มรายได้จากการบริการขนส่งสินค้าด้วยการบริหารจัดการพื้นที่บนเครื่องบินเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการขนส่งสินค้า ด้วยการวางสินค้าภายในห้องโดยสาร และบนที่นั่งผู้โดยสาร และ **หน่วยงานภาครัฐ** กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มอบหมายให้ กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศเร่งรัดขับเคลื่อนงานตามแผนปฏิบัติการด้านกล้วยไม้ พ.ศ. 2563 - 2565 รวม 4 แนวทาง คือ 1) ด้านการตลาด เน้นย้ำให้ขยายตลาดกล้วยไม้ไทยในประเทศทั้งออนไลน์และออฟไลน์ รวมถึงสร้างมูลค่าเพิ่มและส่งเสริมการใช้ประโยชน์ที่หลากหลายของกล้วยไม้ไทย 2) ดำเนินการจัดหาแหล่งให้กูดอกเบี่ยต่ำ 3) ขอความร่วมมือกับบริษัทขนส่งในการลดราคาบริการขนส่งลง และ 4) ส่งเสริมให้ใช้แรงงานที่ถูกต้องตามกฎหมาย รวมทั้งมีการดำเนินกิจกรรมเพื่อกระตุ้นให้ผู้บริโภคเข้าใจและเห็นประโยชน์จากการใช้กล้วยไม้ที่หลากหลาย การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับกล้วยไม้ และการสนับสนุนให้เกิดการค้าแบบออนไลน์ ด้วยการให้ความรู้กับเกษตรกรและผู้ประกอบการที่สนใจ ทั้งนี้ภาครัฐได้เสนอแนะแนวทางในการเข้าสู่ตลาดใหม่ เช่น ตลาดอาเซียนและตลาดใหม่ที่มีศักยภาพ ตลอดจนช่วยจับคู่ทางธุรกิจให้กับผู้ประกอบการ

ภาพที่ 2 การเปลี่ยนแปลงภายในโครงสร้างโซ่อุปทานกล้วยไม้จากการสำรวจและประมวลข้อมูลช่วงปี 2563 - 2565

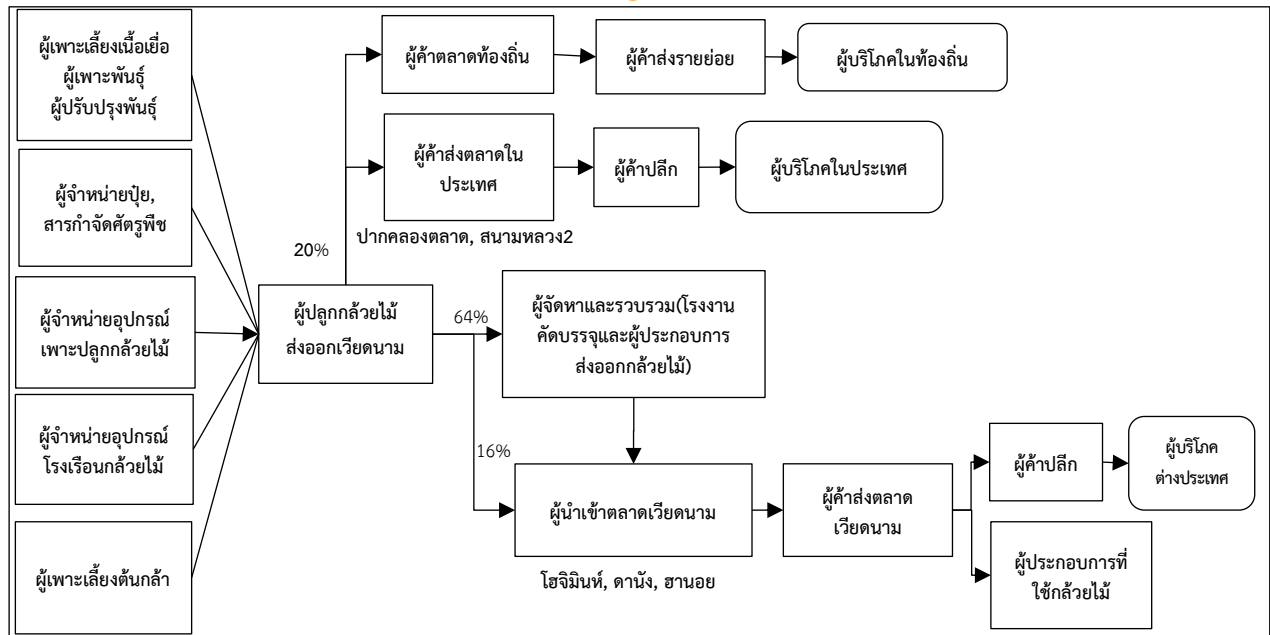
จากภาพที่ 2 แสดงให้เห็นถึงการปรับตัวของผู้ประกอบกิจการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในโซ่อุปทาน การส่งออกกล้วยไม้ในภาพรวม โดยเกิดการเปลี่ยนแปลงการเคลื่อนที่ของกล้วยไม้ภายในโซ่อุปทาน ผู้ประกอบการไทยใช้จุดแข็งเรื่องศักยภาพในการผลิต และความสามารถในการปรับกระบวนการดำเนินงานให้เหมาะสม ลดต้นทุน และจัดกิจกรรมให้มีความสอดคล้องร่วมมือกัน โดยมีประเด็นการเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัดเจน คือ การเพิ่มเส้นทางการไหลของสินค้าเส้นใหม่ที่สั้นขึ้นหลากหลายขึ้น เพื่อเข้าถึงผู้บริโภคได้มากขึ้น ตลอดจนฉกฉวยโอกาสจากศักยภาพของตลาดปลายทาง ทั้งนี้ การเปลี่ยนแปลงการเคลื่อนที่ของกล้วยไม้ภายในโซ่อุปทาน

การจัดการโลจิสติกส์เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงโซ่อุปทานการส่งออกกล้วยไม้ตัดดอกในประเทศ ตลาดเวียดนาม

จากการลงพื้นที่รวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกในประเด็นการจัดการโลจิสติกส์เพื่อรองรับ การเปลี่ยนแปลงโซ่อุปทานการส่งออกกล้วยไม้ไทยไปยังตลาดเวียดนาม โดยได้รับความอนุเคราะห์ข้อมูลจากคุณ กฤษณา มีขำ นายกสมาคมผู้ส่งออกกล้วยไม้ไทย ตัวแทนเกษตรกร และตัวแทนบริษัทผู้จัดหาและรวบรวมเพื่อ การส่งออกตลาดเวียดนาม ทำให้ได้ข้อมูลลักษณะทั่วไปของการบริโภคกล้วยไม้ในตลาดเวียดนาม และประเด็น การจัดการโลจิสติกส์ของผู้ประกอบการผลิตและส่งออกกล้วยไม้ตัดดอกตัดดอกตลาดเวียดนาม ดังนี้

ลักษณะทั่วไปของการบริโภคกล้วยไม้ตลาดเวียดนาม นายกสมาคมผู้ส่งออกกล้วยไม้ไทย ให้ข้อมูลในประเด็นลักษณะการบริโภคกล้วยไม้ของตลาดเวียดนามว่า นิยมใช้ดอกกล้วยไม้ที่หลากสีในชุดสีขาว สีม่วง และสีส้มที่แปลกใหม่ โทนสีเดียวและโทนผสมสองสี โดยเฉพาะกล้วยไม้สกุลหวาย พันธุ์โซเนีย และบิ๊กไวท์ คุณภาพชั้นพิเศษและคุณภาพชั้นหนึ่ง และนิยมสั่งให้ผู้ส่งออกเข้าก้านแบบคละขนาด คือ ใน 1 ก้าน หรือ 1 ห่อที่บรรจุดอกกล้วยไม้ 12 ช่อ นั้น นิยมให้คละขนาด LL, L และ M เพื่อความยืดหยุ่นในการนำไปใช้จัดซื้อ โดยส่วนใหญ่ก็นำไปใช้จัดซื้อพวงหรีด ประดับในโรงแรม ร้านอาหาร หรือธุรกิจท่องเที่ยว และประดับในบ้านเรือน ในการนี้ถึงแม้ว่าประเทศเวียดนามจะมีความสามารถในการปลูกกล้วยไม้ใช้เองภายในประเทศและส่งออก แต่คุณภาพกล้วยไม้ที่ปลูกภายในประเทศยังมีคุณภาพไม่เท่ากับกล้วยไม้นำเข้าจากประเทศไทยที่สามารถคงความสดได้นานกว่าและมีสีสดกว่ากล้วยไม้พื้นเมืองของเวียดนาม จึงนิยมนำเข้ากล้วยไม้จากไทยทดแทน และแม้ในช่วงการเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสอย่างหนัก มีการหยุดการดำเนินกิจกรรมการส่งออกตามที่รัฐบาลประกาศภาวะฉุกเฉินปิดประเทศ ระหว่างวันที่ 26 มีนาคม - 30 เมษายน 2563 และหลังจากช่วงเวลานั้นผู้ประกอบการไทยสามารถส่งกล้วยไม้ตัดดอกไปยังตลาดเวียดนามได้ตามปกติ เนื่องจากประเทศเวียดนามไม่มีการสั่งห้ามขนส่งสินค้าระหว่างประเทศ โดยการขนส่งกล้วยไม้ไปยังเวียดนามสามารถขนส่งได้ทั้งทางอากาศและทางถนน ซึ่งการขนส่งทางอากาศ นิยมใช้บริการขนส่งของสายการบินเวียดนามแอร์เอเชีย และเวียดนามแอร์ไลน์ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับความต้องการของบริษัทผู้นำเข้าของตลาดเวียดนาม โดยมีปลายทางอยู่ที่ ฮานอย ดานัง และโฮจิมินห์ ในส่วนการขนส่งทางถนนนั้น นิยมใช้บริการขนส่งของบริษัทเวียดนามไทย โลจิสติกส์ จำกัด (กฤษณา มีขำ, 2566) โดยใช้เส้นทางขนส่ง 2 เส้นทาง คือ 1) เส้นทางสายนครพนม คำม่วน (สปป.ลาว) และเข้าสู่ Ha Tinh (เวียดนาม) ซึ่งเป็นจังหวัดทางชายฝั่งตอนกลางเหนือของประเทศเวียดนาม และ 2) เส้นทางสายอุบลราชธานี จำปาสัก (สปป.ลาว) ปากเซ และไปจบที่ Koh Tum (เวียดนาม) และเชื่อมต่อไปยังดานัง ซึ่งอยู่ทางตอนใต้ของเวียดนาม ระยะทางรวมประมาณ 250 กิโลเมตร (กองส่งเสริมเศรษฐกิจสัมพันธ์และความร่วมมือ กรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ, 2565)

โครงสร้างโซ่อุปทานการส่งออกกล้วยไม้ตัดดอกตลาดเวียดนาม มีการเคลื่อนย้ายกล้วยไม้ผ่านผู้ประกอบการหลายระดับ ประกอบด้วยเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไม้จำหน่ายกล้วยไม้ร้อยละ 20 ของผลผลิตรวมให้กับผู้ค้าส่งตลาดในประเทศ และผู้ค้าตลอดท้องถิ่น ซึ่งกล้วยไม้ที่จำหน่ายให้กับผู้ค้าส่งตลาดในประเทศ และผู้ค้าตลอดท้องถิ่น เป็นกล้วยไม้ที่ตกเกรดไม่ได้มาตรฐานการส่งออก และจำหน่ายกล้วยไม้ส่วนใหญ่ให้กับผู้จัดหาและรวบรวมเพื่อทำการส่งออกที่ร้อยละ 64 ของผลผลิตรวม และจำหน่ายผลผลิตบางส่วนให้กับผู้นำเข้าที่ตลาดเวียดนาม โดยไม่ผ่านผู้จัดหาและรวบรวมที่ร้อยละ 16 ของผลผลิตรวม หลังจากนั้นผู้นำเข้าจะทำการจำหน่ายกล้วยไม้ต่อให้กับผู้ค้าส่ง ผู้ค้าปลีก จนกระทั่งถึงมือผู้บริโภคในท้ายที่สุด สามารถแสดงให้เห็นได้ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 โซ่อุปทานการส่งออกกล้วยไม้ตัดดอกตลาดเวียดนามจากการสำรวจและสัมภาษณ์เชิงลึก
ประมวลข้อมูลช่วงปี 2563 - 2565

การจัดการโลจิสติกส์ของผู้ประกอบการในโซ่อุปทานการส่งออกกล้วยไม้ตัดดอกตลาดเวียดนาม

ผู้ประกอบการผลิตและส่งออกกล้วยไม้ตัดดอกตลาดเวียดนามได้รับผลกระทบจากการเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 มากนัก ทั้งนี้ เนื่องจากตลาดมีศักยภาพ และลักษณะทั่วไปของตลาดเวียดนามมีความยืดหยุ่นมากกว่าตลาดอื่น ทำให้เกิดความได้เปรียบในการประกอบธุรกิจเมื่อเทียบกับการส่งออกกล้วยไม้ตัดดอกไปยังตลาดอื่น ในสถานการณ์การที่โครงสร้างโซ่อุปทานการส่งออกในภาพรวมมีการเปลี่ยนแปลงสามารถอธิบายประเด็นการจัดการได้ตามรายผู้เล่นในโซ่อุปทาน ดังนี้ **ผู้จำหน่ายปัจจัยการผลิต** มีการจัดการกิจกรรมโลจิสติกส์ในกิจกรรมการบริการลูกค้าเพื่อยกระดับการตอบสนองความต้องการของลูกค้าด้วยการจัดหาผลิตภัณฑ์ที่ใช้ในการฆ่าเชื้อ ที่ไม่ทำอันตรายหรือลดคุณภาพของกล้วยไม้ มาจัดจำหน่ายให้กับเกษตรกร ผู้จัดหาและรวบรวม และบริษัทขนส่ง เพื่อใช้ในการฆ่าเชื้อ ป้องกันการแพร่ระบาดในผู้ปฏิบัติงาน ตลอดจนป้องกันไม่ให้เกิดการกระจายเชื้อไปยังกล้วยไม้ที่ส่งออกด้วย ทั้งนี้ บริษัท A กรณีศึกษาที่อนุเคราะห์ข้อมูล ได้เปิดเผยชื่อของผลิตภัณฑ์ฆ่าเชือนี้มีชื่อว่า นูโปรคลีน และในส่วนการจัดจำหน่ายปัจจัยการผลิตกล้วยไม้ ผู้ประกอบการไม่ได้ปรับราคาขึ้นเนื่องจากต้นทุนการนำเข้าสินค้ายังคงที่ ทั้งนี้ต้นทุนการนำเข้าปัจจัยการผลิตเพื่อจำหน่ายปรับตัวสูงขึ้นในปี 2565 จากเหตุการณ์การเกิดสงครามระหว่างรัสเซีย และยูเครน **เกษตรกร** มีการจัดการกิจกรรมโลจิสติกส์ในกิจกรรมการจัดการคำสั่งซื้อ เพื่อยกระดับการตอบสนองความต้องการของลูกค้า ด้วยการให้ความสำคัญเรื่องของคุณภาพของกล้วยไม้ให้ได้คุณภาพตามมาตรฐานการส่งออก โดยมีชั้นคุณภาพและขนาดในระดับเดียวกับกล้วยไม้ที่ส่งออกไปยังตลาดยุโรป และพยายามดำเนินการตัดข้อให้รวดเร็วที่สุดเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้า **ผู้ประกอบการจัดหาและรวบรวมกล้วยไม้** เพื่อส่งออกตลาดเวียดนาม มีการจัดการกิจกรรมโลจิสติกส์ในเรื่อง **กิจกรรมการจัดซื้อ** เพื่อยกระดับการตอบสนองความต้องการของลูกค้า โดยในกิจกรรมการจัดซื้อนั้น ให้ความสำคัญในเรื่องมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสในทุกกระบวนการ เริ่มตั้งแต่กระบวนการรับกล้วยไม้เข้าสู่โรงแพ็ค มีการฉีดพ่นยาฆ่าเชื้อก่อนที่จะนำกล้วยไม้ลงจากรถขนส่ง เพื่อเข้าสู่กระบวนการคัดขนาด เมื่อคัดขนาดและมัดกำเรียบร้อยแล้ว จะดำเนินการพ่นยาฆ่าเชื้อที่ขอกกล้วยไม้ก่อนที่จะบรรจุลงกล่อง และเมื่อบรรจุลงกล่องเรียบร้อยแล้ว ก่อน

การเคลื่อนย้ายเข้าสู่รถขนส่ง มีการพ่นยาฆ่าเชื้อทั่วบริเวณทั้งภายนอกและภายในรถขนส่ง และพ่นยาฆ่าเชื้ออีกครั้งเมื่อบรรทุกสินค้าเต็มคัน ทั้งนี้ ในส่วนของกิจกรรมการจัดการคำสั่งซื้อ มีการมุ่งเน้นดำเนินการจัดหาและรวบรวมกล้วยไม้เพื่อส่งให้กับลูกค้าอย่างรวดเร็วแม้จะต้องปฏิบัติตามมาตรการการป้องกันการแพร่ระบาดของไวรัสในกระบวนการจัดซื้อก็ตาม เป็นการสร้างความมั่นใจให้กับผู้ปฏิบัติงานและเป็นการป้องกันความเสี่ยงที่อาจจะตรวจพบการปนเปื้อนของเชื้อไวรัสในสินค้าของกิจการ เมื่อมีการตรวจคัดกรองเชือบนตัวสินค้าที่ผ่านขนส่งสินค้า หรือสนามบิน มีมาตรการในป้องกันการแพร่ระบาดในพื้นที่ปฏิบัติงาน รวมถึงจัดให้พนักงานได้รับวัคซีนอย่างครบถ้วน กิจกรรมการบรรจุภัณฑ์ มีการปรับลดขนาดบรรจุภัณฑ์ เพื่อให้เหมาะสมกับการขนส่งของสายการบิน จากเดิม 1 กล่อง บรรจุกล้วยไม้ 100 ก้าน ปรับลดเป็น 60 ก้าน เพื่อให้สามารถวางกล่องสินค้าบนที่นั่งผู้โดยสารได้ และพัฒนาบรรจุภัณฑ์เพื่อยืดอายุกล้วยไม้ และให้ข้อมูลสินค้าบนบรรจุภัณฑ์ กิจกรรมการติดต่อสื่อสารด้านโลจิสติกส์ มีการใช้ช่องทางการติดต่อสื่อสารที่ทันสมัยเพื่อให้ลูกค้าสามารถเข้าถึงข้อมูลและสื่อสารกับกิจการได้สะดวกสบายมากขึ้น รวมถึงสามารถลดต้นทุนค่าใช้จ่ายในการติดต่อกับลูกค้าของกิจการ เช่น การใช้แอปพลิเคชันไลน์ จากเดิมมีช่องทางการติดต่อสื่อสารทางโทรศัพท์ และไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์

สรุป

การเลือกกลยุทธ์การจัดการโลจิสติกส์ที่เหมาะสมเป็นกุญแจสำคัญในการช่วยให้กิจการผ่านพ้นวิกฤตโดยกิจการสามารถเลือกปฏิบัติตามกลยุทธ์การจัดการได้ 2 แนวทาง คือ 1) กลยุทธ์ด้านประสิทธิภาพของต้นทุน (Cost Efficient) เป็นการมุ่งให้เกิดความสูญเสีย (Waste) น้อยที่สุด เช่นการลดเวลาในการรอคอย ลดปริมาณสินค้าคงคลัง ซึ่งเหมาะกับสินค้าที่มีอุปสงค์คงที่ ต่อเนื่อง และสามารถคาดการณ์ได้ และ 2) กลยุทธ์ด้านการตอบสนองลูกค้า (Responsiveness) เป็นการมุ่งตอบสนองความต้องการของลูกค้าอย่างรวดเร็ว มีความยืดหยุ่น เพื่อให้ปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ เหมาะกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและคาดการณ์ยาก จากผลการศึกษาทำให้ทราบว่าผู้ประกอบการในโซ่อุปทานการส่งออกกล้วยไม้ตัดดอกไปยังตลาดเวียดนาม มีการจัดการโลจิสติกส์ในสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงโซ่อุปทาน 4 กิจกรรม คือ การจัดการกิจกรรมการบริการลูกค้า การจัดการกิจกรรมการจัดการคำสั่งซื้อ การจัดการกิจกรรมการจัดซื้อ และการจัดการกิจกรรมการบรรจุหีบห่อ ซึ่งเป็นการจัดการที่มีเป้าหมายเพื่อตอบสนองลูกค้าเป็นไปตามแนวทางการจัดการโลจิสติกส์ กลยุทธ์ด้านการตอบสนองลูกค้า (Responsiveness) ที่มีเป้าหมายในการสร้างผลผลิตที่สร้างความพึงพอใจให้กับผู้บริโภคและรักษาสวนแบ่งตลาด ทั้งนี้ การปรับใช้กลยุทธ์การจัดการโลจิสติกส์นั้นควรใช้ทั้งสองแนวทางประสานกัน เพื่อลดส่วนสูญเสียอันเป็นต้นทุนของกิจการ และสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้าด้วยการตอบสนองที่รวดเร็ว และจากผลสามารถสังเคราะห์ประเด็นข้อเสนอแนะการจัดการแยกตามกิจกรรมโลจิสติกส์ ได้ดังนี้ 1) การพยากรณ์ความต้องการบริโภค ควรมีการแบ่งปันข้อมูลปริมาณขายกับซัพพลายเออร์เพื่อร่วมกันพยากรณ์และกำหนดแผนการขายร่วมกัน 2) การบริการลูกค้า เพิ่มช่องทางการติดต่อสื่อสารเพื่อมุ่งขยายตลาดในประเทศมากขึ้น 3) การสื่อสารด้านโลจิสติกส์และการดำเนินการคำสั่งซื้อ ปรับใช้การสื่อสารทางออนไลน์ เพื่อความรวดเร็ว สร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้าและสร้างความน่าเชื่อถือ 4) การจัดซื้อวัสดุ มีการประสานข้อมูลและทำงานประสานกับฝ่ายผลิต เพื่อปรับขนาดการจัดซื้อ และรอบการจัดซื้อให้เหมาะสม 5) การบรรจุหีบห่อ พัฒนาบรรจุภัณฑ์ที่ยืดอายุกล้วยไม้ เอื้ออำนวยต่อการขนส่ง ซึ่งบรรจุภัณฑ์สำหรับการขนส่งทางอากาศกล่องควรมีทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้า วัสดุกันน้ำ น้ำหนักเบาและทนทาน บางส่วนของกล่องควรเป็นพลาสติกใสเพื่อให้เห็นกล้วยไม้ภายใน มีการให้ข้อมูลของสินค้าและข้อบ่งชี้อย่างชัดเจน 6) การจัดการสินค้าคงคลัง รักษาระดับสินค้าคงคลังให้เหมาะสมกับต้นทุนการถือสินค้าและเพียงพอต่อความต้องการของลูกค้าโดยอิงประมาณการปริมาณยอดขายและรอบการสั่งซื้อของลูกค้า 7) การจัดการคลังสินค้าและการจัดเก็บ จัดการพื้นที่จัดเก็บให้เหมาะสมเพื่อลดความเสี่ยงในการปนเปื้อนหรือเสื่อมสภาพ และนำเทคโนโลยีการจัดการคลังสินค้าเข้ามาปรับใช้เพื่อลดต้นทุนแรงงานและเพิ่มประสิทธิภาพการขนส่งด้วยการปรับขนาดและ

ประเภทรถที่ใช้ขนส่งให้เหมาะสม โดยใช้รถ 4 ล้อปรับอากาศในการขนส่ง เพื่อให้เหมาะสมกับปริมาณสินค้าที่ต้องขนส่งในแต่ละรอบ 9) โลจิสติกส์ย้อนกลับ หลีกเลี่ยงการดำเนินกิจกรรมโลจิสติกส์ย้อนกลับ เนื่องจากอาจเกิดค่าใช้จ่ายและความเสี่ยงเผชิญกับการแพร่ระบาดของไวรัสฯ

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์. (2564). สินค้ากล้วยไม้. เรียกใช้เมื่อ 21 มกราคม 2565 จาก <https://www.ditp.go.th/post/15466>
- กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์. (2565). ตลาดส่งออกของไทยรายสินค้า. เรียกใช้เมื่อ 2 มกราคม 2566 จาก <http://tradereport.moc.go.th/Report/>
- กฤษณา มีข้า. (16 มิถุนายน 2566). การส่งออกกล้วยไม้ตัดดอกไปยังตลาดเวียดนาม. (อรศพัทธ์ บัวลม, ผู้สัมภาษณ์) กองส่งเสริมเศรษฐกิจสัมพันธ์และความร่วมมือ กรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ. (2565). เส้นทางขนส่งสินค้าผ่านแดนจากไทยไปเวียดนามใช้เส้นทางขนส่งทางบก. เรียกใช้เมื่อ 3 ธันวาคม 2565 จาก https://www.v-servelogs.com/media/vserve2017/img/th_la_vn.pdf
- ณพัชร ประทุมพงษ์. (2556). การศึกษาการจัดการระบบโลจิสติกส์ในการส่งออกกล้วยไม้. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นวฤทธิ์ ตุ่มม่วง. (2563). ผลกระทบและการปรับตัวในการดำเนินธุรกิจส่งออกกล้วยไม้ของบริษัทแห่งหนึ่งในจังหวัดราชบุรี หลังสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19). ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นิธิวงศ์ โลหะวัฒนกุล และคณะ. (2565). การจัดการโลจิสติกส์ในช่วงสถานการณ์แพร่ระบาดโควิด-19 ในประเทศไทย. วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 5(1), 39-52.
- พุทธรณ อนุรักษ์ และคณะ. (2563). แนวทางการออกแบบบรรจุภัณฑ์กล้วยไม้สำหรับการให้บริการ ของสายการบินโดยใช้แอปพลิเคชัน Procreate. วารสารวิชาการการบิน การเดินทาง และการบริการ, 1(1), 73-102.
- วิมลเทศ ภมรคล. (2557). การยืดอายุการปักแจกันช่อดอกกล้วยไม้สกุลหวาย "เอียสกุล" โดยใช้สารเคมีน้ำมันหอมระเหยบางชนิด. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาชีววิทยา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ศูนย์ข้อมูลธุรกิจไทยในเวียดนาม สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงฮานอย. (2565). สาเหตุที่ GDP เวียดนามเติบโตโดดเด่นถึง 13% ในไตรมาสที่ 3 ของปี 2565. เรียกใช้เมื่อ 2 มีนาคม 2566 จาก <https://thaibiz-vietnam.com/articles/>
- สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์. (2566). มูลค่าการส่งออกกล้วยไม้รายประเทศ. เรียกใช้เมื่อ 1 เมษายน 2566 จาก <http://tradereport.moc.go.th/Report/Default.aspx?Report=MenucomTopNRecode&Option=3&Lang=Th&lmExType=1>
- สำนักส่งเสริมการค้าสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรม กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์. (2565). ประเทศคู่ค้าสำคัญของไทย. เรียกใช้เมื่อ 1 เมษายน 2566 จาก <http://tradereport.moc.go.th/Report/Default.aspx?Report=TradeThCountryTrade>
- สำนักส่งเสริมการค้าสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรม กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์. (2566). สินค้ากล้วยไม้. เรียกใช้เมื่อ 1 เมษายน 2566 จาก <https://www.ditp.go.th/post/78284>
- สำนักส่งเสริมการค้าสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรม กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์. (2566). สินค้ากล้วยไม้ปี 2562-2563. เรียกใช้เมื่อ 1 เมษายน 2566 จาก https://www.ditp.go.th/contents_attach/750854/750854.pdf

Vietnam Plus. (2565). GDP ต่อหัวประชากรของเวียดนามเติบโตอย่างก้าวกระโดด. เรียกใช้เมื่อ 10 มกราคม 2566
จาก <https://en.vietnamplus.vn/vietnam-among-countries-with-most-impressive-gdp-per-capita-growth-forbes/244856.vnp>

การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการ
สมาคมกีฬาวอลเลย์บอลแห่งประเทศไทย*
A STUDY OF FACTOR AFFECT THE SUCCESS MANAGEMENT
OF THAILAND VOLLEYBALL ASSOCIATION

กฤษฎา ปาณะเสรี*, วิรัช ถนอมทรัพย์

Kritsada_Panaseri*, Wirach Thanomsub

คณะสหเวชศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Allied Health Sciences, Thammasat University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: kritsada007@allied.tu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการสมาคมกีฬาวอลเลย์บอลแห่งประเทศไทย การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น โดยใช้สัดส่วนตามประเภทกลุ่มตัวอย่าง จากนั้นจึงทำการสุ่มตัวอย่างง่ายจากทะเบียนผู้ฝึกสอน ผู้ตัดสินและนักกีฬาวอลเลย์บอลจำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ บุคลากร รองลงมา คือ ระบบการจัดการการแข่งขัน การจัดองค์การกีฬา การอำนวยความสะดวก การพัฒนานักกีฬา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการกีฬา ระบบงบประมาณ สถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวก และกฎหมายระเบียบข้อบังคับ ตามลำดับ ปัจจัย 8 ปัจจัย คือ การอำนวยความสะดวก (X₂) การสนับสนุน (X₅) บุคลากร (X₁) ระบบงบประมาณ (X₃) การพัฒนานักกีฬา (X₁₀) ระบบการจัดการการแข่งขัน (X₇) วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการกีฬา (X₆) กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ (X₈) ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการสมาคมกีฬา (Y) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ปัจจัยทั้ง 8 ปัจจัยร่วมกันพยากรณ์ความสำเร็จในการบริหารจัดการสมาคมกีฬาวอลเลย์บอลแห่งประเทศไทย ในรูปคะแนนดิบคือ ความสำเร็จในการบริหารจัดการ = 0.821+0.397การอำนวยความสะดวก +0.313การสนับสนุน + 0.298บุคลากร+0.210ระบบงบประมาณ+0.166การพัฒนานักกีฬา+0.156ระบบการจัดการการแข่งขัน+ 0.132วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการกีฬา+0.128กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ สมการพยากรณ์ความสำเร็จในการบริหารจัดการสมาคมกีฬาวอลเลย์บอลแห่งประเทศไทยในรูปคะแนนมาตรฐาน คือ $y' = 0.428X_2 + 0.354X_5 + 0.319X_1 + 0.217X_3 + 0.180X_{10} + 0.151X_7 + 0.143X_6 + 0.117X_8$

คำสำคัญ: ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ, การบริหารจัดการ, กีฬาวอลเลย์บอล, สมาคมกีฬาวอลเลย์บอลแห่งประเทศไทย

Abstract

The purpose of this research is to study the factors that affect the success in managing the Thai Volleyball Association. This research is a quantitative research that using proportion stratified sampling according to the sample group type then simple sampling from the register of coaches, referees, and volleyball players, totaling 400 people. The tools used to collect data are questionnaires, statistical analysis, and multiple regression analysis. The research findings reveal that the factors with the highest average values are personnel, followed by competition management, structural organization, management, support, athlete development, sports science and technology, budgeting system, facilities and laws and regulations, respectively. The data analysis is conducted using descriptive statistics and regression analysis. The research findings reveal that the factor with the highest average value is personnel, followed by competition management systems and laws, rules, regulations with the lowest average value. The eight factors, ranked in descending order of importance, are management (X_2), support (X_5), personnel (X_1), budgeting system (X_3), athlete development (X_{10}), competition management (X_7), sports science and technology (X_6), and laws, rules, regulations (X_8), which significantly affect the success in managing the Thai Volleyball Association (Y) at a statistically significant level of .01. These factors together can explain 63.9% of the variance in the success of managing the Thai Volleyball Association (Adjusted $R^2 = 0.639$, $F = 110.370$, $p < .01$). Thus, the equation for predicting the success in managing the Thai Volleyball Association can be written as follows: The equation of raw scores is the success in managing the Thai Volleyball Association = $0.821 + 0.397\text{management} + 0.313\text{support} + 0.298\text{personnel} + 0.210\text{budgeting system} + 0.166\text{athlete development} + 0.156\text{competition management} + 0.132\text{sports science and technology} + 0.128\text{laws, rules, regulations}$. The equation of standard score is $\hat{y} = 0.428X_2 + 0.354X_5 + 0.319X_1 + 0.217X_3 + 0.180X_{10} + 0.151X_7 + 0.143X_6 + 0.117X_8$.

Keywords: The Key Success Factors, Management, Volleyball, Thailand Volleyball Association

บทนำ

ประเทศไทยได้ตระหนักถึงความสำคัญในเรื่องของการพัฒนาสุขภาพและพลานามัยที่ดีของประชาชนให้สมบูรณ์แข็งแรง โดยกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาได้จัดทำแผนพัฒนากีฬาแห่งชาติ มาอย่างต่อเนื่อง จนถึงฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2565-2570) ทั้งนี้ ยุทธศาสตร์หนึ่ง คือ การยกระดับการบริหารจัดการด้านการกีฬาให้มีประสิทธิภาพ และจากการรายงานและการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส ปัญหา อุปสรรค และแนวโน้มสถานการณ์ของการกีฬาที่ผ่านมา ระบุว่า จุดอ่อนในด้านการบริหารจัดการของสมาคมกีฬาของประเทศไทยยังไม่ประสบความสำเร็จ นั่นคือ การบริหารจัดการที่ยังไม่มีความเป็นมืออาชีพที่แท้จริง ประกอบกับสมาคมกีฬาต่าง ๆ ยังพัฒนาบุคลากรการกีฬาโดยเฉพาะผู้ฝึกสอนที่มีศักยภาพในระดับนานาชาติได้เต็มที่ และขาดระบบที่ชัดเจนและยั่งยืนในการพัฒนากีฬาจากขั้นพื้นฐานไปสู่ความเป็นเลิศ จึงทำให้ไม่สามารถชนะเหรียญรางวัลจากการแข่งขันในเวทีนานาชาติได้ตามเป้าหมายซึ่งหากไม่ได้รับการแก้ไขโดยด่วน ผลงานของนักกีฬาไทยจะไม่สามารถสร้างความภาคภูมิใจให้แก่ประชาชน ไม่สามารถสร้างศักดิ์ศรีและเกียรติภูมิให้แก่ประเทศชาติ ดังนั้น ผู้มีหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายควรได้รับการเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจที่แท้จริง ทั้งนี้ เพื่อให้การบริหารจัดการของสมาคมกีฬาต่าง ๆ ได้ประสบความสำเร็จซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์ต่อวงการกีฬาไทยต่อไป (การกีฬาแห่งประเทศไทย, 2564)

จากการทบทวนงานวิจัยที่ผ่านมาพบว่า พบว่า มีงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับความสำเร็จของสมาคมกีฬาต่าง ๆ ทั้งงานวิจัยต่างประเทศและงานวิจัยในประเทศ ต่างพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการสมาคมกีฬาให้ประสบความสำเร็จ ได้แก่ การพัฒนาบุคลากร งบประมาณ การอำนวยการ โครงสร้างองค์การกีฬา นโยบายและกฎหมาย การพัฒนานักกีฬา สิ่งอำนวยความสะดวกในการฝึกซ้อม การจัดการการแข่งขันกีฬาในระดับชาติและนานาชาติ วิทยาศาสตร์และนวัตกรรมการกีฬา ปัจจัยเหล่านี้มีความสัมพันธ์ต่อการกำหนดนโยบายในการบริหารสมาคมกีฬาต่าง ๆ เพื่อให้ประสบความสำเร็จได้ อย่างไรก็ตาม ยังไม่มีงานวิจัยที่ศึกษาถึงความสำเร็จและปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการสมาคมกีฬาวอลเลย์บอลแห่งประเทศไทย (De Bosscher, V., 2018); (Rattanapian, P. et al., 2018); (Keihan, S. et al., 2023); (ฐานันท์ ปานปรีดา และสมทบ จิตฐาน, 2562); (ปวเรศร์ พันธยุทธ์, 2565)

ปัจจุบันกีฬาวอลเลย์บอลเป็นกีฬาที่ได้รับความนิยมและได้มีการบรรจุในการแข่งขันระดับต่าง ๆ มากมาย เช่น ซีเกมส์ (SEA Games) เอเชียเกมส์ (Asian Games) โอลิมปิกเกมส์ (Olympic Games) และการแข่งขันชิงแชมป์โลก (World Championship) อย่างไรก็ตาม ทีมนักกีฬาวอลเลย์บอลไทยยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เช่น ปี พ.ศ. 2561 ทีมวอลเลย์บอลหญิงไทย ผ่านเข้าชิงเหรียญทอง ในการแข่งขันเอเชียนเกมส์ 2018 ที่ ประเทศอินโดนีเซีย แต่สุดท้ายได้พ่ายแพ้ให้กับทีมชาติจีน ทำให้ได้แค่เหรียญเงินครั้งแรกสำหรับกีฬาเอเชียนเกมส์ และในปีเดียวกัน ในการแข่งขันเนชันส์ลีก ที่ประเทศจีน ทีมวอลเลย์บอลหญิงไทย ได้อันดับ 15 เท่านั้น ในขณะที่ทีมวอลเลย์บอลชายไทยไม่สามารถผ่านเข้ารอบชิงชนะเลิศในการแข่งขันเอเชียนเกมส์ 2018 ที่ประเทศอินโดนีเซียได้จากผลงานดังกล่าว สะท้อนให้เห็นว่า สมาคมกีฬาวอลเลย์บอลแห่งประเทศไทยซึ่งรับผิดชอบต่อการพัฒนานักกีฬาและส่งทีมนักกีฬาเข้าร่วมการแข่งขันในระดับนานาชาติต้องปรับปรุงการบริหารจัดการในสมาคมเพื่อให้บรรลุความสำเร็จได้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยส่งผลกระทบต่อระดับความสำเร็จในการบริหารจัดการสมาคมกีฬาวอลเลย์บอลแห่งประเทศไทยได้อย่างไร เพื่อนำผลที่ได้มากำหนดเป็นรูปแบบและแนวทางที่เหมาะสมในการนำไปใช้ในการบริหารจัดการสมาคมกีฬาให้เกิดประสิทธิภาพผลมากที่สุด อันจะเป็นแนวทางหนึ่งในการยกระดับมาตรฐานการบริหารจัดการสมาคมกีฬาของประเทศต่อไปได้ และผลการวิจัยครั้งนี้เป็นตัวอย่างในการปรับใช้กับสมาคมกีฬาอื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการสมาคมกีฬาวอลเลย์บอลแห่งประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research Methodology) มีรายละเอียด ดังนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่างและการสุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้คือ ผู้ฝึกสอน ผู้ตัดสินและนักกีฬาวอลเลย์บอลของสมาคมกีฬาวอลเลย์บอลแห่งประเทศไทย ได้จากทะเบียนผู้ฝึกสอน ผู้ตัดสินและนักกีฬาวอลเลย์บอลของสมาคมกีฬาวอลเลย์บอลแห่งประเทศไทยและการกีฬาแห่งประเทศไทย กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้โปรแกรม G*Power ตามวิธีของ Eedfelder, et al โดยการเลือก Linear multiple regression: Fixed model, R^2 deviation from zero เนื่องจากไม่ทราบค่าประมาณการพารามิเตอร์ในอดีต จึงเลือกกำหนดค่าขนาดอิทธิพล (Effect Size) เท่ากับ 0.07 และกำหนดให้มีค่าความเชื่อมั่นของการทดสอบ error prob. = 0.05 และ power (1-B error prob.) = 0.95 จำนวนตัวแปรต้น = 10 ตัว ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 358 คน และได้กำหนดจำนวนตัวอย่างเพิ่มขึ้นอีก 42 คน สำหรับกรณีที่ไม่สามารถเก็บข้อมูลได้ครบตามจำนวน และกรณีที่แบบสอบถามไม่สมบูรณ์ ดังนั้น จึงทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Proportion Stratified

Sampling) ซึ่งใช้สัดส่วนตามประเภทกลุ่มตัวอย่าง จากนั้นจึงทำการสุ่มตัวอย่างง่าย (Simple Sampling) ดังแสดงในตารางที่ 1 (Erdfelder, E. et. al., 2009)

ตารางที่ 1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประเภทกลุ่มตัวอย่าง	จำนวนประชากร (คน)	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (คน)
ผู้ฝึกสอน	600	69
ผู้ตัดสิน	400	46
นักกีฬาโอลิมปิก	2,500	285
รวม	3,500	400

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามซึ่งผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมและกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการสมาคมกีฬาวอลเลย์บอลแห่งประเทศไทย ได้แก่ บุคลากร การอำนวยความสะดวก การจัดการแข่งขัน การจัดการแข่งขัน กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ สถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวก การพัฒนานักกีฬา และความสำเร็จในการบริหารจัดการสมาคมกีฬาวอลเลย์บอลแห่งประเทศไทย เป็นข้อคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale Questions) มีการวัดข้อมูลประเภทเรียงลำดับ (Ordinal Scale) โดยให้เลือกคำตอบได้เพียงคำตอบเดียว กำหนดระดับมาตราส่วน 5 ระดับ ดังนี้ (ชุศรี วงศ์รัตน์, 2561)

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	5	คะแนน
เห็นด้วย	4	คะแนน
ไม่แน่ใจ	3	คะแนน
ไม่เห็นด้วย	2	คะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1	คะแนน

โดยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายของคะแนน (Best, J. W., & Kahn, J. V., 2014)

ระดับความคิดเห็น	ค่าเฉลี่ย
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	4.50 -5.00
เห็นด้วย	3.50 -4.49
ไม่แน่ใจ	2.50 -3.49
ไม่เห็นด้วย	1.50 -2.49
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1.00 -1.49

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือดำเนินการ ผู้วิจัยนำเครื่องมือให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ซึ่งเป็นอาจารย์ด้านวิทยาศาสตร์การกีฬาและการจัดการกีฬาพิจารณาตรวจสอบความครอบคลุมของเนื้อหาสาระความเหมาะสมของเนื้อหาที่ใช้ จากนั้นจึงตรวจสอบความตรงของแบบสอบถาม ด้วยการคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Item objective congruence index: IOC) เกณฑ์ที่ใช้ตัดสินความสอดคล้องเป็นรายข้อของ Ronna & Laurie คือ ข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 - 1.00 มีค่าความเที่ยงตรง ใช้ได้ ส่วนข้อคำถามที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.50 ต้องได้รับการปรับปรุง ผลการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ พบว่าข้อคำถามในแบบสัมภาษณ์มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00 ดังนั้น ผู้วิจัยจึงไม่ตัดข้อคำถามใด ๆ ออกไป จึงนำแบบสอบถามดังกล่าวไปขอรับการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และได้ใบอนุญาตตามหนังสือรับรองเลขที่ COA NO. 103/2565 ลงวันที่ 14 พฤศจิกายน 2565 เพื่อเป็นการพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่าง จากนั้น นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่มีลักษณะเช่นเดียวกับกลุ่ม

ตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น(Reliability) โดยพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient, α) เกณฑ์ที่ใช้ตัดสินความเชื่อมั่นของ Eisinga, R. et al คือ มีค่าความเชื่อมั่น 0.80 ขึ้นไป ผลการวิเคราะห์พบว่า ข้อคำถามในแต่ละปัจจัยมีค่าตั้งแต่ 0.806-0.897 และมีค่าความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.875 ซึ่งมากกว่าเกณฑ์ 0.80 ซึ่งแสดงว่าแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นสูงและสามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ (Ronna C. T. & Laurie C., 2003); (Eisinga, R., et al., 2012)

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยมีจดหมายขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลในการวิจัยจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม จากนั้น จึงส่งแบบสอบถามไปยังตัวอย่างโดยใช้วิธีการส่งทางไปรษณีย์ ระยะเวลาในการตอบแบบสอบถามประมาณ 2 สัปดาห์ เมื่อครบกำหนด ผู้วิจัยทำการติดตามโดยส่วนตัวและอาศัยบุคคลที่รู้จักรวมทั้งติดตามทางโทรศัพท์ จนได้แบบสอบถามครบตามจำนวน

4. การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย

4.1 การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา ใช้การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการสมาคมกีฬาวอลเลย์บอลแห่งประเทศไทย

4.2 การวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมาน ใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ซึ่งใช้ในการหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามหนึ่งตัวกับตัวแปรอิสระหลายตัว เนื่องจากเป็นวิธีที่มีการผสมผสานระหว่างวิธีการคัดเลือกตัวแปรพยากรณ์ทั้งแบบก้าวหน้าและแบบถอยหลังเข้าด้วยกัน ขั้นตอนแรกจะเลือกตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์กับตัวแปรตามสูงที่สุดเข้าสมการก่อน จากนั้นก็จะทดสอบตัวแปรที่ไม่ได้อยู่ในสมการว่ามีตัวแปรใดบ้างสามารถเข้ามาอยู่ในสมการด้วยวิธีการคัดเลือกแบบก้าวหน้า (Forward Selection) และขณะเดียวกันจะทดสอบตัวแปรที่อยู่ในสมการด้วยว่า ตัวแปรพยากรณ์ที่อยู่ในสมการตัวหนึ่งตัวใดมีโอกาสที่จะถูกเลือกออกจากสมการด้วยวิธีการคัดเลือกแบบถอยหลัง (Backward Selection) โดยจะทำการคัดเลือกผสมทั้งสองวิธีนี้ในทุกขั้นตอนจนกระทั่งไม่มีตัวแปรใดที่ถูกเลือกให้ออกจากสมการ และไม่มีตัวแปรใดที่จะถูกนำเข้ามาในสมการ (ศิริชัย พงษ์วิชัย, 2564)

และกำหนดในรูปแบบสมการการถดถอยพหุคูณ ดังนี้ (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2563)

$$Y = \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 + \beta_3 X_3 + \dots + \beta_n X_n + \epsilon$$

Y คือ ตัวแปรตาม

$X_1, X_2, X_3 \dots X_n$ คือ ค่าตัวแปรอิสระที่ 1, 2, 3 ... n

β_0 คือ ค่าคงที่ของสมการ

$\beta_1, \beta_2, \beta_3, \dots, \beta_n$ คือ ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยพหุคูณเชิงเส้นของตัวแปรอิสระที่ 1, 2, 3, ... n

ϵ คือ ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน

ก่อนดำเนินการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบข้อกำหนดเบื้องต้น (Assumption) ดังนี้ 1) การตรวจสอบการกระจายตัวของข้อมูลแบบปกติ (normality) ผู้วิจัยพิจารณาจากค่าสถิติ ความเบ้ (Skewness) และความโด่ง (Kurtosis) พบว่าค่าความเบ้ (Skewness) และค่าความโด่ง (Kurtosis) มีค่าอยู่ในช่วง ± 2.58 ถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ 2) การหาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการสมาคมกีฬาวอลเลย์บอลแห่งประเทศไทย พบว่า ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการสมาคมกีฬาวอลเลย์บอลแห่งประเทศไทยมีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการบริหารจัดการสมาคมกีฬาวอลเลย์บอลแห่งประเทศไทย และพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการ

สมาคมกีฬาวอลเลย์บอลแห่งประเทศไทยทั้ง 10 ปัจจัยมีความสัมพันธ์ไม่เกิน 0.80 3) การตรวจสอบความเป็นเส้นตรงร่วมอย่างมาก (multicollinearity) พบว่า ค่าความทนทาน (tolerance) มีค่ามากกว่า 0.1 และค่า VIF (Variance Inflation factors) มีค่าต่ำกว่า 10 4) การตรวจสอบความเป็นอิสระกันของค่าความคลาดเคลื่อน ใช้สถิติทดสอบ Durbin-Watson ได้ค่าเท่ากับ 1.866 แสดงว่าความคลาดเคลื่อนมีความเป็นอิสระกัน และ 5) ไม่มี Outliers จากผลการตรวจสอบข้อกำหนดเบื้องต้นทั้งหมด จึงสามารถนำตัวแปรทั้งหมดไปดำเนินการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Regression). ต่อไปได้ (Hair, J.F. et. al., 2010)

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยโดยตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการสมาคมกีฬาวอลเลย์บอลแห่งประเทศไทย ดังนี้

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการสมาคมกีฬาวอลเลย์บอลแห่งประเทศไทย

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการสมาคมกีฬา	$\bar{X}$	SD	ระดับ
บุคลากร (X_1)	4.54	0.522	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
การอำนวยความสะดวก (X_2)	4.47	0.503	เห็นด้วย
ระบบงบประมาณ (X_3)	4.39	0.570	เห็นด้วย
การจัดองค์กรกีฬา (X_4)	4.50	0.660	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
การสนับสนุน (X_5)	4.43	0.536	เห็นด้วย
วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการกีฬา (X_6)	4.41	0.532	เห็นด้วย
ระบบการจัดการการแข่งขัน (X_7)	4.53	0.463	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ (X_8)	4.30	0.629	เห็นด้วย
สถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวก (X_9)	4.34	0.604	เห็นด้วย
การพัฒนานักกีฬา (X_{10})	4.42	0.533	เห็นด้วย

จากตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการสมาคมกีฬาวอลเลย์บอลแห่งประเทศไทย พบว่า ด้าน “บุคลากร” อยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่งมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X} = 4.54$) รองลง ด้าน “ระบบการจัดการการแข่งขัน” ($\bar{X} = 4.53$) อยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่งและด้าน “กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ” อยู่ในระดับเห็นด้วย มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\bar{X} = 4.30$)

ตารางที่ 3 ผลการปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการสมาคมกีฬาวอลเลย์บอลแห่งประเทศไทย

ตัวพยากรณ์	b	S.E.	β	t-value	p-value
ค่าคงที่	0.821	0.149		5.496	0.000**
การอำนวยความสะดวก (X_2)	0.397	0.057	0.428	6.961	0.000**
การสนับสนุน (X_5)	0.313	0.065	0.354	4.846	0.000**
บุคลากร (X_1)	0.298	0.058	0.319	5.169	0.000**
ระบบงบประมาณ (X_3)	0.210	0.057	0.217	3.688	0.000**
การพัฒนานักกีฬา (X_{10})	0.166	0.049	0.180	3.400	0.001**
ระบบการจัดการการแข่งขัน (X_7)	0.156	0.058	0.151	2.707	0.005**
วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการกีฬา (X_6)	0.132	0.063	0.143	2.690	0.007**
กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ (X_8)	0.128	0.046	0.117	2.810	0.008**

$R=0.802$ $R^2=0.644$ Adjust $R^2=0.639$ S.E.=0.297 F= 110.370 p-value=0.000**

** p < .01 (t-value ≥ 2.58)

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนเพื่อหาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการสมาคมกีฬาวอลเลย์บอลแห่งประเทศไทย พบว่า จากปัจจัยทั้งหมด 10 พบว่า มีตัวแปรที่ทดสอบแล้วว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งหมด 8 ตัวแปร โดยปัจจัยการอำนวยความสะดวก (X₂) เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการสมาคมกีฬาวอลเลย์บอลแห่งประเทศไทยมากที่สุด ($\beta = 0.428$, $p < .01$) รองลงมาคือ การสนับสนุน (X₅) บุคลากร (X₁) ระบบงบประมาณ (X₃) การพัฒนานักกีฬา (X₁₀) ระบบการจัดการการแข่งขัน (X₇) วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการกีฬา (X₆) และกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ (X₈) ตามลำดับ โดยมีค่าน้ำหนักคะแนนมาตรฐาน (β) เรียงตามลำดับ ดังนี้ 0.354, 0.319, 0.217, 0.180, 0.151, 0.143, 0.117 ที่ระดับนัยทางสถิติ .01 ($p < .01$) และเมื่อพิจารณาความสัมพันธ์สหสัมพันธ์พหุคูณ(R) พบว่ามีค่า 0.802 กำลังสองของค่าความสัมพันธ์สหสัมพันธ์พหุคูณ(R²) มีค่า 0.644 และสามารถรวมอธิบายความแปรปรวนความสำเร็จในการบริหารจัดการสมาคมกีฬาวอลเลย์บอลแห่งประเทศไทย ได้เท่ากับ 0.639 (Adjust R² = 0.639) แสดงว่า ปัจจัยทั้ง 8 ปัจจัย ร่วมกันพยากรณ์ความสำเร็จในการบริหารจัดการสมาคมกีฬาวอลเลย์บอลแห่งประเทศไทย(Y) ได้ร้อยละ 63.9 มีค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์ เท่ากับ 0.297 ซึ่งสามารถนำมาสร้างสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ ได้ ดังนี้

ความสำเร็จในการบริหารจัดการ = $0.821 + 0.397 \text{ การอำนวยความสะดวก} + 0.313 \text{ การสนับสนุน} + 0.298 \text{ บุคลากร}$
 $+ 0.210 \text{ ระบบงบประมาณ} + 0.166 \text{ การพัฒนานักกีฬา} + 0.156 \text{ ระบบการจัดการการแข่งขัน} + 0.132 \text{ วิทยาศาสตร์และ}$
 $\text{เทคโนโลยีการกีฬา} + 0.128 \text{ กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ}$

และเขียนสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน ได้ ดังนี้

$$\hat{Y} = 0.428X_2 + 0.354X_5 + 0.319X_1 + 0.217X_3 + 0.180X_{10} + 0.151X_7 + 0.143X_6 + 0.117X_8$$

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการสมาคมกีฬาวอลเลย์บอลแห่งประเทศไทย มีประเด็นที่สามารถอภิปรายได้ ดังนี้

1. การอำนวยความสะดวกเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการสมาคมกีฬาวอลเลย์บอลแห่งประเทศไทยมากที่สุด อภิปรายได้ว่า การอำนวยความสะดวกเป็นการบริหารจัดการสมาคมกีฬาวอลเลย์บอลแห่งประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นแผนยุทธศาสตร์ของสมาคมฯ มีแนวทางที่ชัดเจนและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องรับรู้ มีการควบคุมและประเมินผลการปฏิบัติงานอยู่ตลอดเวลา เน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน มีการจัดระบบบริหารที่มีประสิทธิภาพ เข้มแข็ง และมีธรรมาภิบาล มีนโยบายการบริหารจัดการกีฬาที่ ชัดเจนและต่อเนื่อง มีการวางแผนการดำเนินงานทั้งระยะสั้นและระยะยาว และมีการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ที่ชัดเจน ช่วยในการบริหารจัดการสมาคมกีฬาวอลเลย์บอลแห่งประเทศไทยให้ประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับการศึกษาของ De Bosscher ซึ่งศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการสมาคมกีฬาของประเทศในสหภาพยุโรป 13 ประเทศ และการศึกษาของ Ferguson ซึ่งศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการสมาคมกีฬาในประเทศออสเตรเลีย ต่างพบว่า ตัวแปรการอำนวยความสะดวกในองค์การกีฬาส่งผลต่อการดำเนินงานขององค์การกีฬา (De Bosscher, V., 2018); (Ferguson, J., 2021)

2. การสนับสนุนเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการสมาคมกีฬาวอลเลย์บอลแห่งประเทศไทย อภิปรายได้ว่า การสนับสนุนช่วยในการดำเนินงานของสมาคมกีฬาวอลเลย์บอลแห่งประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นสมาคมฯ ให้การสนับสนุนและช่วยเหลือนักกีฬาทั้งเก่าและใหม่อย่างสม่ำเสมอ การมีภาคส่วนเอกชนให้การสนับสนุนสมาคมในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ อย่างเป็นประจำและสม่ำเสมอ มีนโยบายให้รางวัลแก่นักกีฬาที่

ประสบความสำเร็จ มีการดูแลนักกีฬาที่เลิกเล่นไปแล้ว ภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งองค์การภาครัฐ เอกชน มีส่วนร่วมกับสมาคมมากขึ้น มีหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานภาคเอกชนให้การสนับสนุนสมาคมอย่างเป็นประจำและสม่ำเสมอ ช่วยในการบริหารจัดการสมาคมกีฬาวอลเลย์บอลแห่งประเทศไทยให้ประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับการศึกษาของ Nasr Esfahani & Rahbari ซึ่งศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการสมาคมกีฬาในประเทศอิหร่าน พบว่า ตัวแปรการสนับสนุนในบริษัทกีฬาส่งผลต่อการดำเนินงานของบริษัทกีฬา แต่แตกต่างกับการศึกษาของปวเรศร์ พันธยุทธ์ ที่ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการจัดการกีฬาตะกร้ออาชีพเชิงธุรกิจ พบว่า ปัจจัยการสนับสนุนไม่ส่งผลต่อความสำเร็จของการจัดการกีฬาตะกร้ออาชีพเชิงธุรกิจ (Nasr Esfahani, D. & Rahbari, S., 2022); (ปวเรศร์ พันธยุทธ์, 2565)

3. บุคลากรเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการสมาคมกีฬาวอลเลย์บอลแห่งประเทศไทย อภิปรายได้ว่า บุคลากรทั้งผู้บริหารและปฏิบัติงานมีความสำคัญต่อการบริหารงานในสมาคมกีฬาวอลเลย์บอลแห่งประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นสมาคม ฯ มีผู้บริหารที่มีศักยภาพในการบริหารจัดการในสมาคมเป็นอย่างดีและมีการวางแผนที่ชัดเจนในการพัฒนาบุคลากรและนักกีฬา มีผู้ฝึกสอนนักกีฬาระดับชาติและมีประสบการณ์ในการฝึกสอน ตลอดจนทุ่มเทเวลาในการฝึกสอนและดูแลนักกีฬาเป็นอย่างดี มีผู้ตัดสินที่มีความชำนาญในระดับชาติและนานาชาติ และบุคลากรในสมาคม ฯ ใฝ่เรียนรู้และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ช่วยในการบริหารจัดการสมาคมกีฬาวอลเลย์บอลแห่งประเทศไทยให้ประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับการศึกษาของ Tatari et al. ซึ่งศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารฟิตเนสในประเทศอิหร่าน พบว่า ตัวแปรบุคลากรในองค์การกีฬาส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารขององค์การกีฬา (Tatari, M. et al., 2021)

4. ระบบงบประมาณเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการสมาคมกีฬาวอลเลย์บอลแห่งประเทศไทย อภิปรายได้ว่า ระบบงบประมาณช่วยส่งเสริมการบริหารจัดการสมาคมกีฬาวอลเลย์บอลแห่งประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็น สมาคมฯมีการบริหารจัดการงบประมาณที่ดี มีงบประมาณสนับสนุนให้ผู้ตัดสินเข้าร่วมการตัดสินในระดับชาติและนานาชาติ มีงบประมาณสนับสนุนให้นักกีฬาเข้าร่วมการแข่งขันระดับชาติและนานาชาติ มีงบประมาณสนับสนุนการพัฒนาสมาคม มีงบประมาณสนับสนุนการพัฒนาบุคลากร มีการวางแผนในการใช้งบประมาณ มีระบบการควบคุมการเงินรายรับรายจ่ายที่ชัดเจน และงบประมาณในสมาคมฯ มีความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ ช่วยในการบริหารจัดการสมาคมกีฬาวอลเลย์บอลแห่งประเทศไทยให้ประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับการศึกษาของ Hasanzadeh, et al. ซึ่งศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการของผู้ประกอบการด้านการกีฬาในประเทศอิหร่าน พบว่า ตัวแปรระบบงบประมาณในการพัฒนาองค์การกีฬาให้ประสบผลสำเร็จ (Hasanzadeh, N., et al., 2023)

5. การพัฒนานักกีฬาเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการสมาคมกีฬาวอลเลย์บอลแห่งประเทศไทย อภิปรายได้ว่า การพัฒนานักกีฬา ไม่ว่าจะเป็นสมาคมฯเปิดโอกาสให้นักกีฬาเข้าร่วมกับสโมสรในต่างประเทศ และมีการพัฒนาทักษะให้กับนักกีฬาเสมอ ตลอดจนมีการพัฒนาด้านจิตวิทยาให้กับนักกีฬาเสมอ สมาคมฯใช้ระบบการจัดการแข่งขันในประเทศเป็นการพัฒนานักกีฬา และส่งนักกีฬาเข้าร่วมการแข่งขันในระดับนานาชาติทุกรายการที่สามารถทำได้ ช่วยในการบริหารจัดการสมาคมกีฬาวอลเลย์บอลแห่งประเทศไทยให้ประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับการศึกษาของ Mthombeni, et al. ซึ่งศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการขององค์การกีฬาในประเทศแอฟริกาใต้ พบว่า ตัวแปรการพัฒนานักกีฬาเป็นตัวแปรหนึ่งที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการขององค์การกีฬา แต่แตกต่างกับการศึกษาของอนุรักษปภ มีตนและอาภรณ์ โพธิ์ภาที่ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการแข่งขันกีฬาและการเรียนของนักศึกษาพบว่า ปัจจัยการพัฒนานักกีฬาไม่ส่งผลต่อความสำเร็จในการแข่งขันกีฬา (Mthombeni, S. et al., 2023); (อนุรักษปภ มีตนและอาภรณ์ โพธิ์ภา, 2565)

6. ระบบการจัดการการแข่งขันเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์และส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการสมาคมกีฬาโอลิมปิกแห่งประเทศไทย อภิปรายได้ว่า ระบบการจัดการการแข่งขัน ไม่ว่าจะเป็นการจัดการแข่งขันกีฬาในระดับชาติและระดับนานาชาติ สมาคมฯ มีการจัดระบบรายการแข่งขันได้เป็นอย่างดี มีบุคลากรที่สามารถจัดการแข่งขันกีฬาในระดับสากล ระบบการแข่งขันของสมาคมฯ แบ่งเป็นรุ่นอายุ และกระจายไปทั่วประเทศ มีความเหมาะสม ซึ่งทำให้มีนักกีฬาหน้าใหม่เพิ่มขึ้น และได้นักกีฬาที่มีความสามารถมากขึ้น ตลอดจนส่งผลดีต่อการคัดเลือกตัวนักกีฬาทันที และระบบการจัดการแข่งขันของสมาคมฯ ทำให้นักกีฬาทันทีมีผลการแข่งขันในระดับนานาชาติ เป็นที่น่าพอใจ ช่วยในการบริหารจัดการสมาคมกีฬาโอลิมปิกแห่งประเทศไทยให้ประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับการศึกษาของ Peake & Davies ซึ่งศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการขององค์การกีฬาในสหราชอาณาจักร พบว่า ตัวแปรระบบการจัดการการแข่งขันเป็นตัวแปรหนึ่งที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการขององค์การกีฬา แต่แตกต่างกับการศึกษาของ Lovell, et al. ที่ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จขององค์การกีฬาในประเทศออสเตรเลียพบว่า ปัจจัยระบบการจัดการการแข่งขันไม่ส่งผลต่อความสำเร็จขององค์การกีฬา (Peake, R. & Davies, L.E., 2022); (Lovell, T.W.J. et. al., 2019)

7. วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการกีฬาเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์และส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการสมาคมกีฬาโอลิมปิกแห่งประเทศไทย อภิปรายได้ว่า วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการกีฬาเป็นสิ่งที่ช่วยให้ได้รับทราบความรู้และเทคนิคใหม่ของการแข่งขันการกีฬา ไม่ว่าจะเป็น สมาคมฯ มีการเผยแพร่ข้อมูล และองค์ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์การกีฬา มีผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัยและมีเทคโนโลยีสำหรับการจัดการแข่งขันที่ทันสมัย ตลอดจนมีเทคโนโลยีด้านเทคนิค และยุทธวิธีต่อสู้ของคู่ต่อสู้ มีสารสนเทศทางเทคโนโลยีจำนวนมาก ที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ และมีระบบเทคโนโลยี และอุปกรณ์ที่มีความพร้อม ช่วยในการบริหารจัดการสมาคมกีฬาโอลิมปิกแห่งประเทศไทยให้ประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับการศึกษาของ Keihan, et al. ซึ่งศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการของธุรกิจกีฬาในประเทศอิหร่าน และการศึกษาของ Rattanapian, et al. ซึ่งศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการแข่งขันฟุตบอล ลีก ดิวิชัน 2 ต่างพบว่า ตัวแปรวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการกีฬาส่งผลต่อความสำเร็จการดำเนินงานขององค์การกีฬา (Keihan, S. et al., 2023); (Rattanapian, P. et al., 2018)

8. กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์และส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการสมาคมกีฬาโอลิมปิกแห่งประเทศไทย อภิปรายได้ว่า กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับเป็นสิ่งที่คอยควบคุมในการบริหารจัดการสมาคมกีฬาโอลิมปิกแห่งประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นสมาคมฯ มีการจัดทำ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ในการดำเนินการอย่างชัดเจน สมาชิกของสมาคมฯ ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ของสมาคมอย่างเคร่งครัด และเมื่อเกิดปัญหาการตัดสินใจ สมาคมฯ กระทำโดยใช้ความรู้ และมีข้อมูลที่เป็นลายลักษณ์อักษรช่วยประกอบการตัดสินใจ ในเรื่องของกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ช่วยในการบริหารจัดการสมาคมกีฬาโอลิมปิกแห่งประเทศไทยให้ประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับการศึกษาของ Jacobs, et al. ซึ่งศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการขององค์การกีฬาในประเทศแอฟริกา ซึ่งพบว่า ตัวแปรกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับส่งผลต่อความสำเร็จการดำเนินงานขององค์การกีฬา (Jacobs, S. et al., 2021)

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการสมาคมกีฬาโอลิมปิกแห่งประเทศไทย ได้แก่ การอำนวยความสะดวก เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการสมาคมกีฬาโอลิมปิกแห่งประเทศไทยมากที่สุด รองลงมาคือ การสนับสนุน บุคลากร ระบบงบประมาณ การพัฒนานักกีฬา ระบบการ

จัดการการแข่งขัน วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการกีฬา และกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ ตามลำดับ องค์ความรู้ใหม่นี้ สามารถเขียนเป็นโมเดลได้ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการสมาคมกีฬาโอลิมปิกแห่งประเทศไทย

จากภาพที่ 1 กล่าวได้ว่า สมาคมกีฬาโอลิมปิกแห่งประเทศไทยพัฒนาปัจจัยทั้ง 8 ปัจจัยให้มีระดับสูงขึ้น จะทำให้ความสำเร็จในการบริหารจัดการสมาคมกีฬาโอลิมปิกแห่งประเทศไทยมากขึ้นตามไปด้วย

สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการสมาคมกีฬาโอลิมปิกแห่งประเทศไทย สรุปได้ว่า 8 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการสมาคมกีฬาโอลิมปิกแห่งประเทศไทย ได้แก่ การอำนวยความสะดวก บุคลากร ระบบงบประมาณ การพัฒนานักกีฬา ระบบการจัดการการแข่งขัน วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการกีฬา และกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ และทั้ง 8 ปัจจัย ร่วมกันพยากรณ์ความสำเร็จในการบริหารจัดการสมาคมกีฬาโอลิมปิกแห่งประเทศไทยได้ร้อยละ 63.9 จากข้อค้นพบดังกล่าว มีข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย คือ ผู้บริหารสมาคมกีฬาโอลิมปิกแห่งประเทศไทยต้องพัฒนาปัจจัยทั้ง 8 ประการ เพื่อที่สมาคมกีฬาโอลิมปิกแห่งประเทศไทยสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้

ข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติการ ดังนี้ 1) การอำนวยการ สมาคมฯ มีการบริหารจัดการแบ่งเป็นฝ่าย ต่าง ๆ ที่รับผิดชอบงานให้ชัดเจนและมีการประชุมพูดคุยถึงการดำเนินงานและปัญหาต่าง ๆ เพื่อให้ผู้บริหารในสมาคมฯ รับรู้ และร่วมกันแก้ปัญหาต่าง ๆ 2) การสนับสนุน สนับสนุนในการพัฒนาผู้ฝึกสอน ผู้ตัดสิน ให้พัฒนาสู่มาตรฐานการทำงานในระดับนานาชาติ 3) มีการพัฒนาบุคลากรของสมาคมฯ ที่ปฏิบัติงานด้านการประชาสัมพันธ์แบบมืออาชีพ 4) มีการระดมทุนเพื่อเป็นงบประมาณสำหรับสร้างนักกีฬาอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ 5) การพัฒนานักกีฬา สมาคมฯ สนับสนุนให้หน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนที่จะมารองรับความมั่นคงทางการเงินและให้อาชีพเพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจให้กับนักกีฬาวอลเลย์บอลทีมชาติไทย 6) ระบบการจัดการการแข่งขัน สมาคมฯ ส่งเสริมให้ทีมนักกีฬาเข้าแข่งขันในการแข่งขันนานาชาติอย่างสม่ำเสมอโดยเฉพาะ "ลีกอาชีพ" เพื่อเป็นการพัฒนานักกีฬาอย่างต่อเนื่อง 7) วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการกีฬา สมาคมฯ นำวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการกีฬา มาใช้ เช่น จิตวิทยาการกีฬาและการป้องกันการบาดเจ็บหรือการรักษาการบาดเจ็บในการแข่งขันกีฬา ตลอดจนจัดให้นักวิทยาศาสตร์การกีฬาประจำ สมาคมฯ ด้วย 8) กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ สมาคมฯ ปรับกฎ ระเบียบข้อบังคับที่ไม่ติดกับรูปแบบการบริหารงานแบบราชการ และข้อเสนอแนะในการวิจัยในครั้งต่อไป คือ ควรมีการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่แสดงถึงความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ ส่งผลต่อความสำเร็จของสมาคมกีฬาวอลเลย์บอลแห่งประเทศไทย และควรศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่สัมพันธ์ต่อความสำเร็จของสมาคมกีฬาวอลเลย์บอลแห่งประเทศไทย

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เรียบเรียงจากงานวิจัยเรื่อง “การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการสมาคมกีฬาวอลเลย์บอลแห่งประเทศไทย” ขอขอบคุณคณะสหเวชศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในการให้ทุนสนับสนุนทุนนักวิจัยรุ่นใหม่ กองทุนวิจัยคณะสหเวชศาสตร์ สำหรับการวิจัยครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- การกีฬาแห่งประเทศไทย. (2564). แผนพัฒนากีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 พ.ศ. 2565-2570. กรุงเทพมหานคร: การกีฬาแห่งประเทศไทย.
- ชูศรี วงศ์รัตน์. (2561). เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพมหานคร: อมรการพิมพ์.
- ฐานินี ปานปรีดา และสมทบ จิตะฐาน. (2562). การจัดการสโมสรกีฬาของสตรีที่ประสบความสำเร็จ. *Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*, 12(1), 736-754.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2563). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS. (พิมพ์ครั้งที่ 18). กรุงเทพมหานคร: เอส. อาร์. พรินติ้ง แมสโปรดักส์.
- ปวเรศร์ พันธยุทธ์. (2565). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการจัดการกีฬาตะกร้ออาชีพเชิงธุรกิจ. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ*, 14(2), 1-16.
- ศิริชัย พงษ์วิชัย. (2564). การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยคอมพิวเตอร์ : เน้นสำหรับงานวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 27). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อนรรักษ์ภพ มีตน และอาภรณ์ โพธิ์ภา. (2565). การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการแข่งขันกีฬา และการเรียนของนักศึกษา. *วารสารการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 28(2), 337-352.
- Best, J. W., & Kahn, J. V. (2014). *Research in Education*. (10th Ed.). Harlow England: Pearson Education.

- De Bosscher, V. (2018). A mixed methods approach to compare elite sport policies of nations A critical reflection on the use of composite indicators in the SPLISS study. *Sport in Society*, 21(2), 331–355.
- Eisinga, R., et al. (2012). The reliability of a two-item scale: Pearson, Cronbach or Spearman-Brown. *International Journal of Public Health*, 58(4), 637-642.
- Erdfelder, E. et al. (2009). Statistical power analyses using G* 3.1: Test for correlation and regression analysis. *Behavior Research Methods*, 41(4), 1149-1160.
- Ferguson, J. (2021). Effective sporting organisations: A practitioner's perspective. *Open Journal of Social Sciences*, 9(12), 167-211.
- Hair, J.F. et al. (2010). *Multivariate Data Analysis* (7th ed.). Pearson-Prentice Hall: New York.
- Hasanzadeh, N., et al. (2023). Factors affecting the development of sports entrepreneurship (case study: Ardabil province in Iran). *Journal of New Studies in Sport Management*, 4(2), 752-764.
- Jacobs, S. et al. (2021). Contextual factors influencing the South African elite sporting system: an 'open system' approach. *International Journal of Sport Policy and Politics*, 13(4), 699-714.
- Keihan, S. et al. (2023). Developing a structural pattern of E-commerce in Iran sport businesses. *Journal of Advanced Sport Technology*, 7(1), 1-8.
- Lovell, T.W.J. et al. (2019). Factors affecting sports involvement in a school-based youth cohort: Implications for long-term athletic development. *Journal of Sports Sciences*, 37(22), 2522-2529.
- Mthombeni, S. et al. (2023). Factors promoting and hindering sporting success among South African former Olympians from historically disadvantaged areas. *South African Journal of Sports Medicine*, 35(1), 1-9.
- Nasr Esfahani, D. & Rahbari, S. (2022). Identifying the factors affecting the establishment of knowledge-based sports companies based on electronic knowledge: A qualitative analysis. *Journal of New Studies in Sport Management*, 3(3), 530-543.
- Peake, R. & Davies, L.E. (2022). International sporting success factors in GB para-track and field. *Managing Sport and Leisure*, doi:10.1080/23750472.2022.2046487.
- Rattapanian, P. et al. (2018). Factors influencing achievement of regional league division 2 football tournament management. *Kasetsart Journal of Social Sciences*, 39(3), 542-549.
- Ronna C. T. & Laurie C. (2003). Indexes of item-objective congruence for multidimensional items. *International Journal of Testing*, 3(2), 163-171.
- Tatari, M. et al. (2021). Identify and prioritize the factors affecting the success of the federation of bodybuilding and fitness strategies. *Research in Sport Management and Marketing*, 2(2), 72-83.

การบูรณาการเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นเพื่อจัดทำข้อเสนอ
สำหรับยุทธศาสตร์การพัฒนาอำเภอสังขละ จังหวัดหนองคาย*
INTEGRATION OF LOCAL COMMUNITY NETWORK TO CREATE THE PROPOSAL
FOR THE STRATEGIC DEVELOPMENT OF SANG KHOM DISTRICT,
NONG KHAI PROVINCE

ชุตติพงษ์ คงสันเทียะ*, ชฎาล นาคใหม่, วิชญ์ จอมวิญญาณ์

Chutipong Khongsanthia*, Chadon Nakmai, Wit Jomwinya

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, ประเทศไทย

Faculty of Humanities and Social Sciences, Udon Thani Rajabhat University, Thailand

*Corresponding author E-mail: chutipong.kh@udru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการบูรณาการชุมชนท้องถิ่นภายในอำเภอสังขละ จังหวัดหนองคาย ในรูปแบบของเครือข่ายชุมชนท้องถิ่น และ 2) วิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่และเครือข่ายชุมชนท้องถิ่น สำหรับเสนอเป็นข้อเสนอในการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาอำเภอสังขละ จังหวัดหนองคาย เป็นการวิจัยเชิงนโยบาย ใช้วิธีการเก็บข้อมูล ได้แก่ การสำรวจ การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์กลุ่ม โดยมีกลุ่มตัวอย่างได้แก่ ตัวแทนเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นในแต่ละตำบลของอำเภอสังขละจำนวน 40 คน ซึ่งมีเกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างตามความยินยอมสมัครใจเข้าร่วม เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และใช้กระบวนการวิเคราะห์ SWOT Analysis และ TOWS Matrix ผลการวิจัยพบว่า การบูรณาการเพื่อสร้างเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นของอำเภอสังขละ เป็นการเชื่อมโยง 4 กลุ่มเครือข่าย ประกอบด้วย เครือข่ายผู้นำชุมชน เครือข่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เครือข่ายภาคการศึกษา และเครือข่ายกลุ่มอาชีพ โดยมีนายอำเภอสังขละเป็นประธาน และมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานกลาง ใช้ชื่อว่า “เครือข่ายชุมชนท้องถิ่น UDRU ANI อำเภอสังขละ จังหวัดหนองคาย” ศักยภาพภายในได้แก่ จุดแข็งด้านจำนวนกลุ่มอาชีพ และการผลิตด้านเกษตรกรรม ปศุสัตว์ อาหาร/ผลิตภัณฑ์แปรรูป และการท่องเที่ยว และมีจุดอ่อนด้านขาดการพัฒนาทักษะขั้นสูงแก่กลุ่มอาชีพ และปัญหาการสื่อสารองค์กรระหว่างรัฐกับประชาชน ส่วนศักยภาพภายนอกได้แก่ โอกาสด้านทรัพยากรธรรมชาติและแผนยุทธศาสตร์ระดับชาติ ภูมิภาค และจังหวัดที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีภัยคุกคามด้านปัญหาสังคม การเป็นพื้นที่ชายแดนที่ไกลจากตัวจังหวัด และผลการนำศักยภาพทั้งหมดมาวิเคราะห์เพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงยุทธศาสตร์การพัฒนาอำเภอสังขละ ทำให้ได้ข้อเสนอ 3 ยุทธศาสตร์ (7 กลยุทธ์ย่อย) ได้แก่ 1) ความเข้มแข็งเศรษฐกิจชุมชน 2) เครือข่ายชุมชนท้องถิ่น และ 3) การจัดการปัญหาและภาวะวิกฤต

คำสำคัญ: การบูรณาการ, เครือข่ายชุมชนท้องถิ่น, ยุทธศาสตร์การพัฒนา

Abstract

This research article aimed to 1) study community integration in Sang Khom District, Nong Khai Province, through the establishment of a local community network, and 2) analyze the potential of the

area and the local community network to propose the strategic development in Sang Khom District, Nong Khai Province. The research followed a policy-oriented approach and utilized data collection methods, including surveys, participatory observations, and group interviews. The sample group consisted of 40 representatives from local community networks in each sub-district of Sang Khom District, in which the sampling criteria was based on voluntary consent. The data was collected using semi-structured interviews, and the analysis employed SWOT analysis and TOWS Matrix. The research findings revealed that community integration efforts for the community network had resulted in a network comprising 4 groups: community leaders, local government organizations, educational institutions, and occupational groups. The Sang Khom District Chief chaired the network, with Udon Thani Rajabhat University as the central coordinator. The network was named "UDRU ANI Local Community Network, Sang Khom District, Nong Khai Province." The internal potential includes numerous occupational groups and the production of agricultural, livestock farming, food processing, and tourism. However, weaknesses exist are the lack of skills development for occupational groups and issues related to communication between the government sectors and the public. The external potential includes opportunities related to natural resources and the national, regional and provincial strategies that promote ecotourism. The threats involve social issues and that the district is a border area that is far from the provincial center. Finally, the potential analysis resulted in 3 strategies (with 7 sub-strategies) which are: 1) strengthening the local community's economy, 2) fostering local community networks, and 3) managing problems and crises.

Keywords: Integration, Local Community Network, The Strategic Development

บทนำ

ความสำคัญของ “แผนยุทธศาสตร์การพัฒนา” นั้นก็เพื่อใช้เป็นแนวทางปฏิบัติตามพันธกิจ สามารถขับเคลื่อนภารกิจไปสู่วิสัยทัศน์และเป้าประสงค์ที่วางไว้ ดังนั้น แผนยุทธศาสตร์การพัฒนามีความสำคัญมาก เนื่องด้วยเป็นแบบที่กำหนดวิสัยทัศน์ขององค์การ ซึ่งสมาชิกขององค์การได้ร่วมกันจัดทำจากวิสัยทัศน์ มีการกำหนดวัตถุประสงค์และแผนปฏิบัติการเพื่อให้เกิดผลสำเร็จที่เป็นรูปธรรมและวัดได้ ทั้งนี้การจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ดีควรอยู่บนพื้นฐานความคิดประชาธิปไตย โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วยตนเอง (อานนตรี ประสมสุข และอุดม พิริยสิงห์, 2563) อีกทั้ง การมีส่วนร่วมของประชาชนยังถูกกำหนดไว้ในบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 โดยเฉพาะรูปแบบการเข้ามามีบทบาท (Involve) และการสร้างความร่วมมือ (Collaborate) ตั้งแต่ระดับกลางไปจนถึงระดับสูง ในลักษณะการร่วมกำหนดนโยบาย การร่วมวางแผน การเข้าร่วมกระบวนการตัดสินใจ และการเข้าร่วมการตรวจสอบการทำงานของภาครัฐ เพื่อให้ทิศทางการพัฒนาสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ (มาตรา 72 (2)) ดังนั้น ในการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาจึงต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมและรับฟังความคิดเห็นของประชาชนทุกภาคส่วนอย่างทั่วถึง (มาตรา 65 วรรคสอง) (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560, 2560)

การบูรณาการเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นเพื่อการขับเคลื่อนการพัฒนาถูกกำหนดให้เป็นบริบทสำคัญในการพัฒนาประเทศตามทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) โดยเป็นกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วม เพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมออกแบบนโยบายสาธารณะและกำกับดูแลการดำเนินงานของภาครัฐ เพื่อให้ภาครัฐมีสมรรถนะ ทันสมัย ตอบโจทย์ประชาชน ทั้งยังเพื่อเสริมสร้างความสามารถ

ของประเทศในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงและความเสี่ยงภายใต้บริบทโลกใหม่ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) นอกจากนี้ ด้านวิชาการก็มีงานศึกษาที่สนับสนุนความสำคัญและบทบาทของเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนา ดังงานวิจัยของ ดอนลาร์ เสนา และ วรพล วรสุวรรณโรจน์ ที่ชี้ให้เห็นว่า พลังเครือข่ายทางสังคมเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาเชิงพื้นที่ โดยเป็นตัวกลางประสานงาน และเชื่อมต่อความสัมพันธ์ทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจ ภาควิชาการ และภาคประชาชน ให้เกิดศักยภาพและก้าวผ่านความขัดแย้งไปพร้อมๆ กัน อีกทั้งป้องกันเป็นเกราะป้องกันปัญหาความขัดแย้งระหว่างภาคีเครือข่ายที่จะเกิดขึ้นในอนาคต (ดอนลาร์ เสนา และวรพล วรสุวรรณโรจน์, 2563)

เมื่อพิจารณาจากข้อมูลแผนพัฒนาจังหวัดหนองคาย พ.ศ. 2566-2570 (ประจำปีงบประมาณ 2566) ได้ระบุศักยภาพโดยรวมของอำเภอสังคม ได้แก่ เป็นพื้นที่เกษตรกรรมขนาดใหญ่ โดยเฉพาะพื้นที่ปลูกยางพารากว่า 64,976 ไร่ และพื้นที่เพาะปลูกไม้ผลอีก 9,948.75 ไร่ (ทุเรียน เงาะ โกโก้) ซึ่งมากที่สุดในจังหวัดหนองคาย มีทรัพยากรป่าไม้ ภูเขา แม่น้ำ มีสถานที่ท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติและวัฒนธรรมที่โดดเด่น เช่น วัดผาดากเลื้อย หักนียภาพแม่น้ำโขง(พันโขดแสนไคร้) น้ำตกธารทอง น้ำตกธารทิพย์ ทะเลหมอกภูห้วยอีสนัน เป็นต้น มีจำนวนกลุ่มอาชีพที่จดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนจำนวนมาก แต่ในขณะเดียวกัน ด้วยการเป็นพื้นที่ชายแดนที่ห่างไกลจากตัวจังหวัด อำเภอสังคมจึงพบปัญหาสังคมตามแนวชายแดนอยู่เป็นประจำ เช่น การลักลอบขนแรงงานและสินค้าเข้าเมืองผิดกฎหมาย ยาเสพติด รวมถึงปัญหาสิ่งแวดล้อม (สำนักงานจังหวัดหนองคาย, 2565) สิ่งเหล่านี้ถือว่าเป็นข้อมูลบริบทเชิงพื้นที่หรือศักยภาพที่สำคัญแก่การนำมาวิเคราะห์ เพื่อสร้างกลยุทธ์หรือแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระดับชุมชนท้องถิ่นในอำเภอสังคมต่อไป

จากการที่กระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (อว.) ร่วมกับมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ช่วงระหว่างปีงบประมาณ 2564-2565 ซึ่งได้ดำเนินการโครงการการพัฒนาทางเศรษฐกิจชุมชนฐานรากในพื้นที่อำเภอสังคม จังหวัดหนองคาย ได้แก่ โครงการมหาวิทยาลัยสู่ตำบล (U2T) และโครงการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมฐานรากหลังโควิดด้วยเศรษฐกิจ BCG (U2T for BCG) โดยเป็นการใช้ศักยภาพของบุคลากรในมหาวิทยาลัยในการร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น และแม้จะสิ้นสุดระยะดำเนินการของโครงการทั้งสองแล้ว มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีได้ตระหนักถึงความสำคัญในการสร้างภาคีเครือข่ายในพื้นที่เพื่อเป็นกลไกการดำเนินงานแบบบูรณาการหลายภาคส่วน จึงได้ดำเนินโครงการ “โครงการบูรณาการเครือข่ายชุมชนท้องถิ่น UDRU Amphoe Network Integrator: UDRU ANi” เพื่อสนับสนุนให้เกิดเครือข่ายการพัฒนาโดยชุมชนท้องถิ่น ภาครัฐ เอกชน และมหาวิทยาลัย ดำเนินการร่วมกันตั้งแต่ระดับปฏิบัติการไปจนถึงระดับแผนและนโยบาย (สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, 2565)

จากที่กล่าวมาข้างต้น คณะผู้วิจัยจึงได้เลือกพื้นที่อำเภอสังคม จังหวัดหนองคาย ในการดำเนินงาน โดยมุ่งสร้างเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นในระดับพื้นที่ เพื่อเป็นกลไกบูรณาการความร่วมมือการพัฒนาพื้นที่ระหว่างภาคประชาชนและภาครัฐ โดยเฉพาะกรอบประเด็นศักยภาพด้านเศรษฐกิจ การทำเกษตรกรรม การท่องเที่ยว และการเป็นพื้นที่ชายแดน ซึ่งผลที่คาดว่าจะได้รับนั้น นอกเหนือจากการที่ภาคประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาแล้วยังเป็นกลไกช่วยสะท้อนปัญหาและความต้องการจากฐานราก ให้เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายหรือแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาอำเภอที่ตอบโจทย์ต่อประชาชนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบูรณาการชุมชนท้องถิ่นทั้ง 5 ตำบลภายในอำเภอสังคม จังหวัดหนองคาย ในรูปแบบของเครือข่ายชุมชนท้องถิ่น
2. เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพเชิงพื้นที่และศักยภาพเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นสำหรับเสนอเป็นข้อเสนอในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาอำเภอสังคม จังหวัดหนองคาย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงนโยบาย (Policy research) โดยมีรูปแบบเป็นการวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่ (Area-based development research) และขอบเขตเวลาระหว่างเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2565- พฤษภาคม พ.ศ. 2566

1. วิธีการเก็บข้อมูล ได้แก่

1.1 การสำรวจ (Survey) ในขั้นตอนรวบรวมข้อมูลเครือข่าย โดยเป็นการสำรวจภาคสนามเพื่อจัดทำฐานข้อมูลในการทำเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นทั้ง 5 ตำบลของอำเภอสังขละบุรี ได้แก่ การพบปะเครือข่ายผู้นำชุมชน (กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน) กลุ่มอาชีพ/กลุ่มวิสาหกิจชุมชน สถานศึกษา/โรงเรียน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น มีการสำรวจเอกสารสำคัญ ได้แก่ ข้อมูลหมู่บ้าน (Village profile) จากโครงการ U2T for BCG ของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรธานี แผนพัฒนาท้องถิ่น แผนพัฒนาระดับจังหวัด ภูมิภาค และระดับชาติ ตลอดจนการสำรวจทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม เช่น สถานที่ท่องเที่ยว วัด โบราณสถาน เป็นต้น

1.2 การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participant observation) ในขั้นตอนการวิเคราะห์ศักยภาพอำเภอ และจัดเวทีสะท้อนข้อมูล โดยคณะผู้วิจัยจะเปิดเผยตนเองและชี้แจงวัตถุประสงค์แก่กลุ่มตัวอย่างได้รับทราบ และเข้าไปร่วมในกิจกรรมสำคัญ ได้แก่ การเข้าร่วมสังเกตการณ์ในการประชุมประจำเดือนกรมการอำเภอสังขละบุรี (กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ) โดยได้รับการอนุญาตยินยอมจากนายอำเภอสังขละบุรี

1.3 การสัมภาษณ์กลุ่ม (Group interview) ในขั้นตอนจัดเวทีสะท้อนข้อมูล และจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนา 1 ครั้ง โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างตามความยินยอมสมัครใจ ได้จำนวน 40 คน ประกอบด้วย 1) นายอำเภอสังขละบุรี 2) ตัวแทนกำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน 20 คน 3) ตัวแทนองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น 12 คน 3) ตัวแทนภาคการศึกษา 5 คน และ 4) ตัวแทนกลุ่มอาชีพ 12 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

2.1 แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview questionnaire) โดยการใช้การสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview) ในขั้นตอนการวิเคราะห์ศักยภาพอำเภอ และจัดเวทีสะท้อนข้อมูล เพื่อเก็บข้อมูลความต้องการ ปัญหา บริบทพื้นที่ และศักยภาพของเครือข่ายชุมชนท้องถิ่น

2.2 เครื่องมือวิเคราะห์ศักยภาพเพื่อการวางแผนและกำหนดกลยุทธ์ (SWOT Analysis and TOWS Matrix) (Humphrey, A., 2005) ได้แก่ การวิเคราะห์ศักยภาพของเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นและศักยภาพพื้นที่ของอำเภอสังขละบุรี โดยแบ่งเป็นจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภัยคุกคาม จากนั้นจึงมาวางแผนและกำหนดกลยุทธ์และเป้าประสงค์เพื่อร่างกรอบยุทธศาสตร์ ซึ่งจะดำเนินการในขั้นตอนการจัดเวทีสะท้อนข้อมูลและการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาอำเภอ

3. กรอบดำเนินการวิจัย การวิจัยนี้มีขั้นตอนการดำเนินการ 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) รวบรวมข้อมูลเครือข่าย 2) วิเคราะห์ศักยภาพอำเภอ 3) จัดเวทีสะท้อนข้อมูล และ 4) จัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาอำเภอ มีปัจจัยนำเข้า (Inputs) ได้แก่

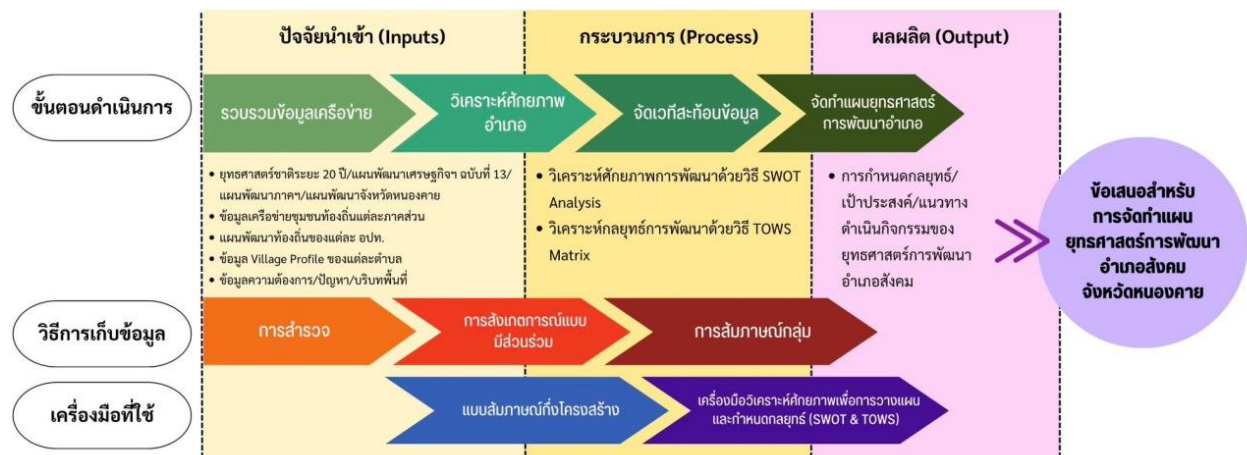
- ข้อมูลยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) (ประกาศเรื่อง ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580), 2561)

- แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565)

- กรอบแผนพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (พ.ศ. 2566-2570) (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564)

- แผนพัฒนาจังหวัดหนองคาย (พ.ศ. 2566-2570) (สำนักงานจังหวัดหนองคาย, 2565)

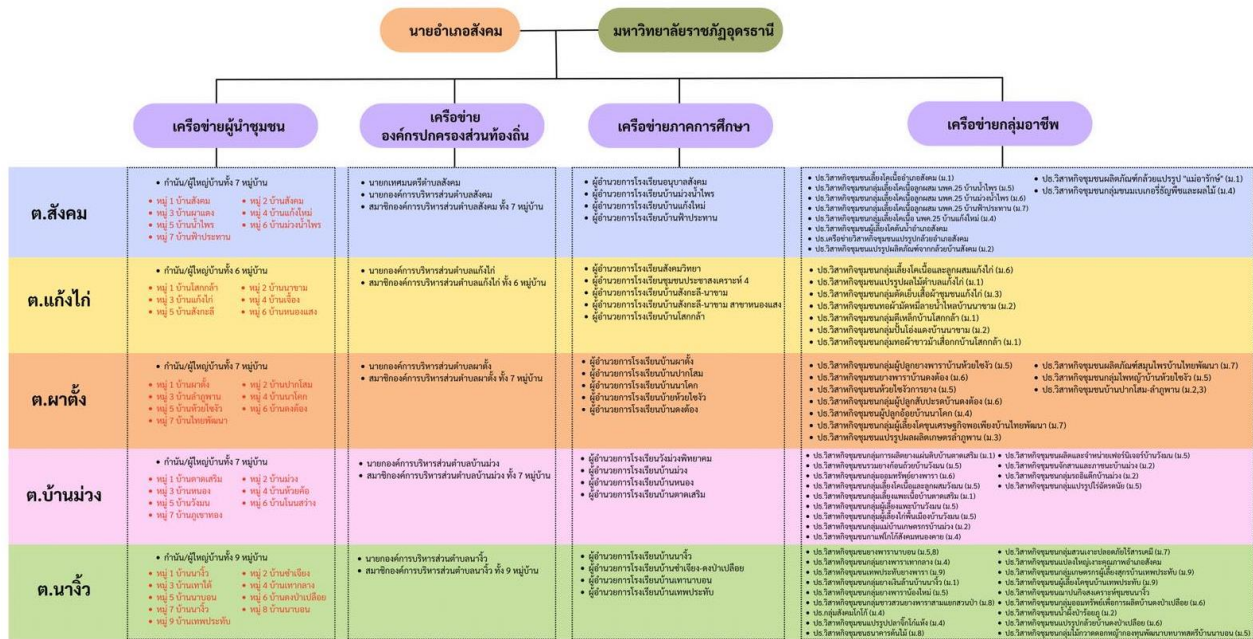
- แผนพัฒนาท้องถิ่นของแต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอสังคม (สำนักงานปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลสังคม, 2564; สำนักงานปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลแก้งไก่อ, 2564; สำนักงานปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลนาจั่ว, 2564; สำนักงานปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านม่วง, 2561; สำนักงานปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลผาตั้ง, 2564; สำนักงานปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลสังคม, 2564; สำนักงานปลัดเทศบาลตำบลสังคม, 2564)
 - ข้อมูล Village Profile ของแต่ละตำบล และข้อมูลความต้องการ/ปัญหา/บริบทพื้นที่
- ทั้งนี้ กระบวนการ (Process) สำคัญ คือการวิเคราะห์ศักยภาพการพัฒนาด้วยเครื่องมือ SWOT Analysis และการวิเคราะห์กลยุทธ์การพัฒนาด้วยเครื่องมือ TOWS Matrix ผลผลิต (Output) ของการวิจัยนี้ได้แก่ ข้อเสนอการกำหนดกลยุทธ์และเป้าประสงค์เพื่อยกระดับสู่ยุทธศาสตร์การพัฒนาอำเภอ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบดำเนินการวิจัย

ผลการวิจัย

1. เครือข่ายชุมชนท้องถิ่นของอำเภอสังคม สามารถรวบรวมได้ทั้งหมด 4 กลุ่มเครือข่าย ใน 5 ตำบล ได้แก่ ตำบลสังคม ตำบลแก้งไก่อ ตำบลผาตั้ง ตำบลบ้านม่วง และตำบลนาจั่ว แบ่งออกเป็น 1) เครือข่ายผู้นำชุมชน ได้แก่ กำนัน/ผู้ใหญ่บ้านจาก 36 หมู่บ้าน 2) เครือข่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลทั้ง 5 แห่ง/ตำบล และเทศบาลตำบล 1 แห่ง (เทศบาลตำบลสังคม) 3) เครือข่ายการศึกษา ได้แก่ โรงเรียนทั้งเอกชนและรัฐบาลในอำเภอสังคม จำนวน 22 โรงเรียน และ 4) เครือข่ายกลุ่มอาชีพ ได้แก่ กลุ่มอาชีพทั้งที่เป็นการรวมกลุ่มในชุมชนและกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียนกับกรมส่งเสริมการเกษตร จำนวน 60 กลุ่ม โดยกลุ่มเครือข่ายทั้งหมดสามารถเชื่อมโยงบูรณาการเป็น “เครือข่ายชุมชนท้องถิ่น UDRU ANI อำเภอสังคม จังหวัดหนองคาย” ทั้งนี้ ประธานเครือข่ายคือ “นายอำเภอสังคม” มีบทบาทอำนวยการ ให้คำปรึกษา และนำเอาแนวทางการกำหนดกลยุทธ์ไปใช้ในการสร้างยุทธศาสตร์การพัฒนาอำเภอต่อไป และมี “มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี” ซึ่งเป็นภาคส่วนวิชาการ (Academic sector) ในพื้นที่ทำหน้าที่ผู้ประสานงานกลาง โดยคณะนักวิจัย/อาจารย์ผู้รับผิดชอบพื้นที่ ดังสรุปได้ในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ผังโครงสร้างของเครือข่ายชุมชนท้องถิ่น UDRU ANI อำเภอสังคม จังหวัดหนองคาย

2. จากการจัดเวทีสะท้อนข้อมูลและวิเคราะห์ศักยภาพเชิงพื้นที่ของเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นอำเภอสังคม ได้มีการสัมภาษณ์กลุ่มเกี่ยวกับข้อมูลความต้องการและบริบทปัญหาเชิงพื้นที่กับกลุ่มตัวอย่าง ดังจะยกตัวอย่างบทให้สัมภาษณ์ของตัวแทนแต่ละกลุ่มเครือข่าย ดังนี้

“... ภาพรวมของอำเภอสังคมก็คืออำเภอที่อยู่ปากตะวันตกสุดของจังหวัดหนองคาย จุดเด่นหลักคือต้นทุนธรรมชาติ เป็นพื้นที่ชายแดน และมีศักยภาพแม่น้ำโขงที่สามารถสร้างรายได้เปรียบด้านการท่องเที่ยว ศักยภาพสำคัญคือการเป็นพื้นที่ผลิตอาหาร เนื่องจากมีพื้นที่ทำการเกษตรกว้างขวาง ...” นายอำเภอสังคม: ประธานเครือข่าย (สมควร ใจเชื้อ, 2566)

“... จุดเด่นของตำบลบ้านม่วงคือการท่องเที่ยวชุมชน เพราะมีธรรมชาติที่ครบครัน มีน้ำตก ภูเขา แม่น้ำ และทะเลหมอก พร้อมทั้งมีกลุ่มอาชีพที่หลากหลาย ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มอาชีพด้านเกษตรกรรมและกลุ่มที่สนับสนุนการท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม การเป็นพื้นที่ชายแดนบางครั้งก็เกิดปัญหาได้ ไม่ว่าจะเป็นยาเสพติด ของผิดกฎหมาย การลักลอบเข้าเมือง หรืออย่างตอนโควิดที่ผ่านมา บางทีเราก็คงควบคุมได้ยาก...” นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านม่วง: ตัวแทนเครือข่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อนุวรรตน์ ชานัย, 2566)

“... จุดเด่นของผาตั้งคือมีแหล่งท่องเที่ยวระดับจังหวัด นั่นคือ วัดผาตากเสื้อ แต่สิ่งที่อยากให้มีคือการสื่อสารระหว่างทางการกับชาวบ้าน เพราะชาวบ้านไม่ค่อยรู้ว่าการทำอะไรบ้าง พัฒนาอะไรไปบ้าง ก็เลยไม่รู้ว่าจะเข้าไปมีส่วนร่วมยังไง ...” กำนันตำบลผาตั้ง: ตัวแทนเครือข่ายผู้นำชุมชน (อำพร วงรินยong, 2566)

“... กลุ่มอาชีพในอำเภอสังคมมีเยอะมาก ทั้งที่เป็นกลุ่มจดทะเบียน(วิสาหกิจชุมชน)แล้ว และยังไม่ได้จดส่วนใหญ่มีปัญหาเงินทุน การสนับสนุนจากหน่วยงานอื่น และขาดทักษะใหม่ๆ อย่างการทำตลาดออนไลน์ ออกแบบผลิตภัณฑ์ หรือพวกแพ็คเกจจิ้ง อาจจะเป็นเพราะอำเภอรอไกลจากตัวจังหวัด การพัฒนาหรือติดต่ออะไร

ก็ทำได้ไม่สะดวก จึงอยากให้เครือข่ายช่วยกันปิดช่องโหว่ปัญหานี้ถ้ามีโอกาส...” ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจักสานและภาชนะบ้านม่วง: ตัวแทนเครือข่ายกลุ่มอาชีพ (เกียรติศักดิ์ วิลันดร, 2566)

ดังนั้น เมื่อนำข้อมูลปัญหา ความต้องการ และบริบทพื้นที่และเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นของอำเภอสังขละบุรีที่ได้จากสัมภาษณ์กลุ่มนำมาวิเคราะห์ศักยภาพโดยใช้เครื่องมือ SWOT Analysis จึงสามารถแบ่งออกเป็น ศักยภาพภายใน” มีสาระโดยสรุปคือ จุดแข็ง (S) ได้แก่ การมีกลุ่มอาชีพจำนวนมาก มีเครือข่ายกลุ่มอาชีพที่เข้มแข็ง และมีความโดดเด่นในอาชีพด้านเกษตรกรรม/ปศุสัตว์ อาหาร/ผลิตภัณฑ์แปรรูป และการท่องเที่ยว และจุดอ่อน (W) ได้แก่ กลุ่มอาชีพขาดการพัฒนาทักษะขั้นสูง โครงการพัฒนาต่างๆ ขาดความต่อเนื่อง ปัญหาการสื่อสารองค์กรระหว่างหน่วยงานรัฐกับประชาชน และปัญหาขาดการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของกลุ่มอาชีพ ส่วน “ศักยภาพภายนอก” นั้น มีสาระโดยสรุปคือ โอกาส (O) ได้แก่ ศักยภาพของพื้นที่ด้านทรัพยากรธรรมชาติและภูมิศาสตร์ ประกอบกับแผนยุทธศาสตร์ทั้งระดับชาติ ภูมิภาค และจังหวัด ทำให้เกิดกระแสการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและมีสถานที่ท่องเที่ยวในอำเภอสังขละบุรีเป็นจำนวนมาก ตลอดจนการขยายตัวการค้าชายแดนหลังสิ้นสุดการแพร่ระบาดของ COVID-19 และภัยคุกคาม (T) ได้แก่ ที่ตั้งที่อยู่ห่างไกลจากตัวจังหวัด ปัญหาสิ่งแวดล้อมตามแม่น้ำโขง ปัญหาสังคมตามแนวชายแดน ปัญหาต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น ตลอดจนปัญหาการแทรกแซงของกลุ่มทุนภายนอกในธุรกิจการท่องเที่ยว ดังรายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ศักยภาพและกลยุทธ์การพัฒนาด้วยเครื่องมือ SWOT Analysis และ TOWS Matrix

ศักยภาพภายนอก	ศักยภาพภายใน	จุดอ่อน (W: Weaknesses)
	จุดแข็ง (S: Strengths) S₁ : กลุ่มอาชีพมีความเข้มแข็ง มีโครงสร้างกลุ่มที่ชัดเจน และมีจำนวนการขึ้นทะเบียนวิสาหกิจชุมชนในอัตราส่วนที่สูง S₂ : มีกลุ่มอาชีพด้านหัตถกรรม/สิ่งทอ/จักสาน (ต.แก้งไก่อ) และการท่องเที่ยว (ต.ผาตั้ง, ต.บ้านม่วง) S₃ : เครือข่ายผู้นำชุมชนและ อบท. มีความเข้มแข็ง และทำงานประสานกันเป็นอย่างดี S₄ : มีศักยภาพสูงในการผลิตภาคเกษตรกรรม ได้แก่ พืช(ยางพารา) ผลไม้ ปศุสัตว์ และอาหาร/ผลิตภัณฑ์แปรรูป (ต.นาจั่ว, ต.บ้านม่วง, ต.สังคม) S₅ : วิถีชีวิตของคนส่วนใหญ่ยังพึ่งพาธรรมชาติและรักษามรดกวัฒนธรรมนิยมประเพณีดั้งเดิมเอาไว้ได้	จุดอ่อน (W: Weaknesses) W₁ : กลุ่มอาชีพยังขาดการพัฒนาทักษะและความรู้ขั้นสูง โดยเฉพาะการแปรรูปเพิ่มมูลค่า การตลาดออนไลน์ การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ W₂ : โครงการพัฒนาต่างๆ ที่เข้ามาพัฒนาเศรษฐกิจยังขาดความต่อเนื่อง และขาดการติดตามผลลัพธ์ในระยะยาว W₃ : ปัญหาการสื่อสารองค์กรระหว่างหน่วยงานรัฐและภาคประชาชน โดยเฉพาะช่องทางออนไลน์ ทำให้ประชาชนเข้าไม่ถึงข้อมูลข่าวสาร W₄ : ประชาชน/กลุ่มอาชีพยังขาดการเข้าถึงแหล่งเงินทุน W₅ : การปลูกพืชเชิงเดี่ยว (ยางพารา) สารเคมีและของเสียจากการเกษตร
โอกาส (O: Opportunities)	กลยุทธ์เชิงรุก (S+O) S₃O₁O₂ : กำหนดให้การส่งเสริม/อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวเป็นวาระสำคัญในแผนพัฒนาท้องถิ่น/ชุมชน S₁S₂S₄O₂ : สร้างความเข้มแข็งแก่กลุ่มอาชีพ/กลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยส่งเสริมการรวมกลุ่มและจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนให้ครอบคลุม S₁S₅O₄ : ส่งเสริมการใช้อัตลักษณ์ชุมชนเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจตามแนวชายแดน	กลยุทธ์เชิงแก้ไข (W+O) W₁W₂O₂ : จัดทำแผนพัฒนากลุ่มอาชีพ โดยเน้นการเพิ่มทักษะและความรู้ขั้นสูง O₁W₁ : สร้างอัตลักษณ์ให้กับสินค้าชุมชนโดยเน้นเรื่องราว (story) ที่ผูกโยงกับลักษณะเด่นของพื้นที่ O₃W₃ : พัฒนาระบบการสื่อสารองค์กรให้ทันสมัยและครอบคลุม O₁O₂W₅ : สนับสนุนนวัตกรรมและองค์ความรู้ในอาชีพเกษตรกรรมด้วยเศรษฐกิจ BCG

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ศักยภาพและกลยุทธ์การพัฒนาด้วยเครื่องมือ SWOT Analysis และ TOWS Matrix (ต่อ)

ภัยคุกคาม (T: Threats) T₁ : อำเภอสังคมมีลักษณะทอดยาวตามแม่น้ำโขงและอยู่ห่างไกลจากตัวจังหวัด ทำให้การติดต่อราชการใช้เวลานาน T₂ : เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ โดยเฉพาะการสร้างเขื่อนกั้นแม่น้ำโขง มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนริมโขง และระบบนิเวศเสียสมดุล T₃ : ปัญหาสังคมตามแนวชายแดน ได้แก่ การลักลอบเข้าเมืองผิดกฎหมายและยาเสพติด T₄ : ต้นทุนการผลิตด้านการเกษตรสูงขึ้น เป็นเหตุให้เกิดการกู้เงินหนี้ในระบบ T₅ : การแทรกแซงจากกลุ่มทุนภายนอก ที่เข้ามาแสวงหาประโยชน์ในธุรกิจการท่องเที่ยว	กลยุทธ์เชิงป้องกัน (S+T) S₃T₁T₂T₃ : สร้างการประสานงานระหว่างเครือข่ายผู้นำชุมชน อปท. และภาคการศึกษา พร้อมกับเพิ่มความเข้มแข็งให้คณะกรรมการหมู่บ้าน (เช่น อพปร., ขรบ., อสม., อพม., ทสม เป็นต้น) ในการเฝ้าระวังสอดส่อง และรายงานปัญหาสังคม/ปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชนต่อผู้นำระดับสูง S₁S₂S₄T₄T₅ : พัฒนากลุ่มอาชีพให้เป็นแหล่งรายได้ที่มั่นคง ทั้งรายได้เสริมและรายได้หลักตลอดทุกช่วงอายุ	กลยุทธ์เชิงรับ (W+T) W₂T₂T₃ : เพิ่มระบบการติดตามในชุมชน ทั้งการดำเนินโครงการพัฒนาต่างๆ และปัญหาสังคม/สิ่งแวดล้อม ผ่านเครือข่ายชุมชนท้องถิ่น ซึ่งกระจายตัวอยู่ทุกชุมชน

จากตารางที่ 1 แสดงการวิเคราะห์กลยุทธ์การพัฒนาด้วยเครื่องมือ TOWS Matrix ทำให้แบ่งได้เป็น 4 กลยุทธ์ ได้แก่

1. กลยุทธ์เชิงรุก (S+O) มีรายละเอียดดังนี้

- S₃O₁O₂ : กำหนดให้การส่งเสริม/อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวเป็นวาระสำคัญในแผนพัฒนาท้องถิ่น/ชุมชน

- S₁S₂S₄O₂ : สร้างความเข้มแข็งแก่กลุ่มอาชีพ/กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ทั้งกลุ่มด้านการเกษตร/ ปศุสัตว์ อาหาร/ผลิตภัณฑ์แปรรูป หัตถกรรม/สิ่งทอ/จักสาน และการท่องเที่ยว โดยส่งเสริมการรวมกลุ่มและจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนให้ครอบคลุม

- S₁S₅O₄ : ส่งเสริมการใช้อัตลักษณ์ชุมชนเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจตามแนวชายแดน เช่น มีเทศกาลถนนคนเดินสายวัฒนธรรม เพื่อจัดจำหน่ายสินค้าที่ผลิตได้โดยกลุ่มอาชีพในอำเภอ เป็นต้น

2. กลยุทธ์เชิงแก้ไข (W+O) มีรายละเอียดดังนี้

- W₁W₂O₂ : จัดทำแผนพัฒนากลุ่มอาชีพ โดยเน้นการเพิ่มทักษะและความรู้ขั้นสูง ได้แก่ การอบรมแปรรูปเพิ่มมูลค่า การให้ความรู้เรื่องการสร้างตลาดออนไลน์ การอบรมพัฒนาบรรจุภัณฑ์

- O₁W₁ : สร้างอัตลักษณ์ให้กับสินค้าชุมชนโดยเน้นเรื่องราว (Story) ที่ผูกโยงกับลักษณะเด่นของพื้นที่ เช่น สภาภูมิศาสตร์ สถานที่ท่องเที่ยว ศิลปวัฒนธรรม เป็นต้น

- O₃W₃ : พัฒนาระบบการสื่อสารองค์กรให้ทันสมัยและครอบคลุม เช่น ปรับปรุงเว็บไซต์ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นศูนย์บริการข้อมูลอย่างรอบด้าน

- O₁O₂W₅ : สนับสนุนนวัตกรรมและองค์ความรู้ในอาชีพเกษตรกรรมด้วยเศรษฐกิจ BCG

3. กลยุทธ์เชิงป้องกัน (S+T) มีรายละเอียดดังนี้

- S₃T₁T₂T₃ : สร้างการประสานงานระหว่างเครือข่ายผู้นำชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคการศึกษา พร้อมกับเพิ่มความเข้มแข็งให้คณะกรรมการหมู่บ้าน ในการเฝ้าระวังสอดส่อง และรายงานปัญหาสังคม/ปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชนต่อผู้นำระดับสูง

- $S_1S_2S_4T_4T_5$: พัฒนากลุ่มอาชีพให้เป็นแหล่งรายได้ที่มั่นคง ทั้งรายได้เสริมและรายได้หลักตลอดทุกช่วงอายุ โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุที่มีศักยภาพการผลิต

4. กลยุทธ์เชิงรับ (W+T) มีรายละเอียดดังนี้

- $W_2T_2T_3$: เพิ่มระบบการติดตามในชุมชน ทั้งการดำเนินโครงการพัฒนาต่างๆ และปัญหาสังคม/สิ่งแวดล้อม ผ่านเครือข่ายชุมชนท้องถิ่น ซึ่งกระจายตัวอยู่ทุกชุมชน เพื่อรายงานต่อผู้นำระดับสูงและเข้าสู่กระบวนการแก้ปัญหาต่อไป

เมื่อนำกลยุทธ์ทั้งหมดมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อจัดทำข้อเสนอการกำหนดกลยุทธ์และเป้าประสงค์ เพื่อยกระดับสู่ยุทธศาสตร์การพัฒนาอำเภอ จะได้ยุทธศาสตร์ที่ครอบคลุมทั้งมิติเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 ความเข้มแข็งเศรษฐกิจชุมชน

กลยุทธ์ที่ 1.1 เพิ่มประสิทธิภาพให้กับกลุ่มอาชีพ (กลยุทธ์เชิงรุก $S_1S_2S_4O_2$ /กลยุทธ์เชิงป้องกัน $S_1S_2S_4T_4T_5$)

- เป้าประสงค์ : ส่งเสริมความรู้และทักษะขั้นสูงให้แก่กลุ่มอาชีพ/กลุ่มวิสาหกิจชุมชน และผลักดันการรวมกลุ่มอาชีพให้มีโครงสร้างกลุ่มที่ชัดเจน

- แนวทางดำเนินกิจกรรม : 1) จัดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการให้ความรู้และฝึกทักษะการเพิ่มมูลค่าให้แก่ผลิตภัณฑ์/สินค้า 2) อบรมเชิงปฏิบัติการการสร้างตลาดออนไลน์แก่กลุ่มอาชีพ 3) จัดวิทยากรให้ความรู้แก่กลุ่มอาชีพที่ยังไม่มีโครงสร้าง เพื่อให้เกิดการรวมกลุ่มที่มั่นคง และพร้อมเข้าซื้อเพื่อขอจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน 4) จัดกิจกรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วมด้านเศรษฐกิจในชุมชน โดยเน้นอาชีพเสริมแก่ผู้สูงอายุที่ยังมีศักยภาพร่างกายเอื้ออำนวย

กลยุทธ์ที่ 1.2 อัตลักษณ์ชุมชนเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ (กลยุทธ์เชิงรุก $S_1S_5O_4$ /กลยุทธ์เชิงแก้ไข O_1W_1 /กลยุทธ์เชิงแก้ไข $O_1O_2W_5$)

- เป้าประสงค์ : ส่งเสริมการใช้อัตลักษณ์ชุมชนด้านธรรมชาติ ภูมิศาสตร์ และการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดเศรษฐกิจมูลค่าสูงที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ BCG

- แนวทางดำเนินกิจกรรม : 1) พัฒนาสินค้า/ผลิตภัณฑ์โดยใช้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG เช่น การแปรรูปกล้วยที่เกิดมูลค่าเพิ่มและลดขยะการเกษตรภายในชุมชน (ชุดฟังก์ คงสันเทียะ และชวล นาคใหม่, 2566) 2) รณรงค์การใช้ฉลากสินค้าสิ่งบ่งชี้ภูมิศาสตร์ (Geographical Indication: GI) แก่กลุ่มผลิตภัณฑ์จากกล้วยเพื่อสร้างเรื่องราวและเพิ่มมูลค่า 3) วิจัยเพื่อสร้างนวัตกรรมเพื่อลดปัญหาขยะ/ของเสียจากการเกษตรและมลภาวะจากสารเคมี โดยเฉพาะเกษตรกรรมยางพาราและสวนผลไม้ 4) พัฒนาบรรจุภัณฑ์ที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตและอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของพื้นที่ 5) มีกิจกรรมหรือเทศกาลที่ต่อเนื่องเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจตามแนวชายแดน เช่น ถนนคนเดินสายวัฒนธรรม เทศกาลวันกล้วยน้ำว้าของดีอำเภอสงค เป็นต้น

กลยุทธ์ที่ 1.3 การประชาสัมพันธ์และรณรงค์ (กลยุทธ์เชิงรุก $S_3O_1O_2$)

- เป้าประสงค์ : สนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เชิงนิเวศ และเชิงวัฒนธรรม โดยยึดชุมชนเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสำคัญ

- แนวทางดำเนินกิจกรรม : 1) สร้างเส้นทางท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์/เชิงนิเวศ/เชิงวัฒนธรรมในแต่ละตำบล ตามศักยภาพพื้นที่ 2) อบรมให้ความรู้และทักษะที่สำคัญด้านการรับมือกับกระแสการท่องเที่ยวแก่ผู้ประกอบการในชุมชน เช่น ธุรกิจโฮมสเตย์ ธุรกิจของที่ระลึก การนำเที่ยว/นักเล่าเรื่องชุมชน (มัคคุเทศก์ท้องถิ่น) ร้านอาหาร สวนป่า/สวนผลไม้ เป็นต้น 3) อปท. และชุมชนผลักดันการประชาสัมพันธ์ด้านการ

ท่องเที่ยวและการอนุรักษ์ธรรมชาติอย่างทั่วถึงในวงกว้าง เช่น ทางเว็บไซต์ อปท. การสร้างความตระหนักแก่ลูกบ้านในแต่ละหมู่บ้าน เป็นต้น

ยุทธศาสตร์ที่ 2 เครือข่ายชุมชนท้องถิ่น

กลยุทธ์ที่ 2.1 เพิ่มประสิทธิภาพให้การสื่อสารองค์กร (กลยุทธ์เชิงป้องกัน $S_3T_1T_2T_3$ / กลยุทธ์เชิงแก้ไข O_3W_3)

- เป้าประสงค์ : เกิดการสร้างระบบการสื่อสารองค์กรภายในเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ

- แนวทางดำเนินงานกิจกรรม : 1) สร้างจุดประสานงานเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นในแต่ละหมู่บ้าน/ตำบล 2) การปรับปรุงเว็บไซต์ของ อปท. ให้ทันสมัยเป็นปัจจุบันเสมอ 3) การใช้แพลตฟอร์ม (Platform) ในเครือข่ายทางสังคม (Social Network) ที่เหมาะสมเพื่อการสื่อสารองค์กรที่ดี เช่น กลุ่ม Line ผู้นำชุมชน/กลุ่ม Line หมู่บ้าน Facebook fanpage ของชุมชน/หมู่บ้าน/ตำบล เป็นต้น

กลยุทธ์ที่ 2.2 ขยายสรรพกำลังเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นให้ครอบคลุม (กลยุทธ์เชิงป้องกัน $S_3T_1T_2T_3$ /กลยุทธ์เชิงรับ $W_2T_2T_3$)

- เป้าประสงค์ : สร้างเครือข่ายสนับสนุนในระดับชุมชน และส่งเสริมการมีส่วนร่วมแก่ประชาชนทุกระดับในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

- แนวทางดำเนินงานกิจกรรม : 1) สร้างเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นภายในหมู่บ้าน โดยเริ่มต้นจากคณะกรรมการหมู่บ้าน ได้แก่ อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) ชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน (ชรบ.) อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) อาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน (ทสม) อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) ฯลฯ เพื่อประสานงาน ชี้เป้า เฝ้าระวังสู่ประชาชนในชุมชนอย่างทั่วถึง 2) จัดประชุมประจำปีหรือสร้างระบบติดตามความเข้มแข็งของเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นระดับหมู่บ้าน 3) จัดการประกวดหรือให้รางวัลยกย่องเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นระดับหมู่บ้านดีเด่น

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การจัดการปัญหาและภาวะวิกฤต

กลยุทธ์ที่ 3.1 การรับมือผลกระทบทางธรรมชาติตามแนวแม่น้ำโขง (กลยุทธ์เชิงป้องกัน $S_3T_1T_2T_3$ /กลยุทธ์เชิงรับ $W_2T_2T_3$)

- เป้าประสงค์ : สร้างกลไกรับมือการเปลี่ยนแปลงและรับมือกับภาวะวิกฤตตลอดตามแนวแม่น้ำโขงอย่างทันท่วงทีทันที่ (เป้าหมาย เฉพาะตำบลบ้านม่วง แก้งไก่ สังคม และผาตั้ง)

- แนวทางดำเนินงานกิจกรรม : 1) สร้างศูนย์เตือนภัยหรือหอกระจายข่าวในแต่ละชุมชน 2) จัดกิจกรรมให้ความรู้การรับมือภัยพิบัติเกี่ยวกับแม่น้ำโขง 3) อปท.แต่ละแห่งมีแผนซักซ้อมและรับมือกับความเสี่ยงเกี่ยวกับแม่น้ำโขง เช่น แผนหนีภัยน้ำท่วม/เขื่อนแตก ภัยแล้ง ชายฝั่งถูกกัดเซาะ เป็นต้น

กลยุทธ์ที่ 3.2 การเฝ้าระวังปัญหาสังคมในชุมชนและตามแนวชายแดน (กลยุทธ์เชิงแก้ไข O_1W_1 /กลยุทธ์เชิงป้องกัน $S_3T_1T_2T_3$ /กลยุทธ์เชิงรับ $W_2T_2T_3$)

- เป้าประสงค์ : สร้างกลไกการมีส่วนร่วมแก่ประชาชนในการชี้เป้าและเฝ้าระวังปัญหาสังคมอย่างทั่วถึง

- แนวทางดำเนินงานกิจกรรม : 1) จัดโครงการ “เพื่อนบ้านเตือนภัย” โดยบูรณาการกับเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นระดับหมู่บ้านเพื่อเพิ่มกำลังการสอดส่องปัญหาสังคมในชุมชนและตามแนวชายแดน 2) สร้างความตระหนักแก่เด็กและเยาวชนในเรื่องปัญหาสังคม (เช่น ยาเสพติด) โดยบูรณาการสู่การเรียนการสอนในโรงเรียนของชุมชน 3) จัดกิจกรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วมภายในชุมชนเพื่อลดช่องว่างระหว่างวัย โดยอาจบูรณาการกับเครือข่ายกลุ่มอาชีพ/กลุ่มวิสาหกิจชุมชน งานศิลปวัฒนธรรม หรือการท่องเที่ยว เช่น กิจกรรมอบรมมัคคุเทศก์น้อย/มัคคุเทศก์ท้องถิ่น เป็นต้น

ภาพที่ 3 แผนผังข้อเสนอเพื่อจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาอำเภอสังขม จังหวัดหนองคาย

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

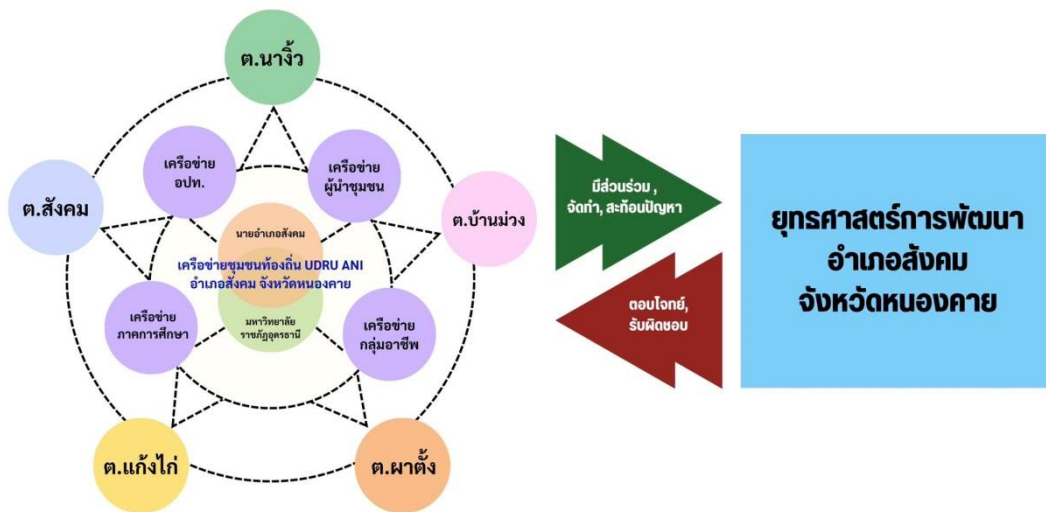
1. การบูรณาการชุมชนท้องถิ่นภายในอำเภอสังขม จังหวัดหนองคาย ในรูปแบบของเครือข่ายชุมชนท้องถิ่น เป็นการเชื่อมโยงบูรณาการของภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐ ท้องถิ่น และภาคประชาชน ในชื่อ “เครือข่ายชุมชนท้องถิ่น UDRU ANI อำเภอสังขม จังหวัดหนองคาย” ประกอบด้วย 4 เครือข่ายย่อย ได้แก่ 1) เครือข่ายผู้นำชุมชน 2) เครือข่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 3) เครือข่ายการศึกษา และ 4) เครือข่ายกลุ่มอาชีพ โดยมีนายอำเภอสังขมเป็นประธาน และอาจารย์จากมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานกลาง ซึ่งการบูรณาการเชื่อมโยงเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นของอำเภอสังขมนี้นี้ ก็เพื่อให้เกิดกลไกการขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ กระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วม และเพื่อให้การกำหนดแผน ทิศทาง หรือยุทธศาสตร์การพัฒนาที่สามารถตอบโจทย์ความต้องการของประชาชนในพื้นที่อย่างครอบคลุม เนื่องจากมีตัวแทนจากทุกภาคส่วนเข้ามารับผิดชอบร่วมกันภายใต้เครือข่ายชุมชนท้องถิ่น ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับข้อค้นพบงานวิจัยของพิรวัฒน์ รุ่งเรือง และ วรณวีร์ บุญคุ้ม ที่ศึกษายุทธศาสตร์การสร้างภาคีเครือข่ายในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งพบว่า การบูรณาการภาคีเครือข่ายช่วยทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในการสร้างยุทธศาสตร์การพัฒนา ทำให้เกิดการจัดระบบการบริหารที่มีประสิทธิภาพ และภาคีเครือข่ายยังช่วยส่งเสริมการบริหารทุกขั้นตอน นับตั้งแต่การวิเคราะห์บริบทปัญหา การกำหนดบทบาท การกระจายอำนาจ/ความรับผิดชอบ การจัดสรรงบประมาณ จนทำให้ได้กลยุทธ์และยุทธศาสตร์การพัฒนาที่สอดคล้องและเหมาะสม (พิรวัฒน์ รุ่งเรือง และวรณวีร์ บุญคุ้ม, 2562) อย่างไรก็ตาม ลักษณะการสร้างภาคีเครือข่ายในงานวิจัยที่ยกมาอภิปรายเป็นการพิจารณาเฉพาะบริบทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและโรงเรียนในพื้นที่ หากแต่ในงานวิจัยนี้จะเชื่อมโยงเครือข่ายอื่นที่ครอบคลุมมากขึ้น ได้แก่ ผู้นำชุมชน กลุ่มอาชีพ และมีภาควิชาการ (อย่างมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี เป็นผู้ประสานงาน) รวมถึงการมีนายอำเภอซึ่งเป็นหัวหน้าสูงสุดฝ่ายปกครองมาเป็นประธานดูแลให้คำปรึกษาและกำกับติดตามด้วย

2. การวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่และเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นอำเภอสังขม โดยเครื่องมือ SWOT Analysis พบว่า อำเภอสังขมมีจุดแข็งด้านการรวมกลุ่มอาชีพ มีศักยภาพสูงในการผลิตโดยเฉพาะภาคเกษตรกรรม แต่ละตำบลมีความโดดเด่นด้านอาชีพที่แตกต่างกัน ทั้งเกษตรกรรม ปศุสัตว์ หัตถกรรม การแปรรูปผลิตภัณฑ์ และการท่องเที่ยว ทั้งยังมีโอกาสสำคัญด้านทรัพยากรธรรมชาติและด้านกระแสการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อันเป็นผลมา

จากการสนับสนุนจากแผนพัฒนาระดับจังหวัด ภูมิภาค และระดับชาติ ส่วนจุดอ่อนสำคัญคือกลุ่มอาชีพหลายกลุ่มยังขาดการพัฒนาทักษะและความรู้ขั้นสูง ปัญหาการสื่อสารองค์กรระหว่างหน่วยงานรัฐกับประชาชน ผลมาจากการเกษตร ขาดการเข้าถึงแหล่งทุน และมีภัยคุกคามในเรื่องปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อมในชุมชนและตามพื้นที่แนวชายแดน และเมื่อนำศักยภาพทั้งหมดมาวิเคราะห์กลยุทธ์การพัฒนาด้วยเครื่องมือ TOWS Matrix ทำให้แบ่งได้เป็น 4 กลยุทธ์ ได้แก่ กลยุทธ์เชิงรุก (S+O) กลยุทธ์เชิงแก้ไข (W+O) กลยุทธ์เชิงป้องกัน (S+T) และกลยุทธ์เชิงรับ (W+T) โดยสามารถสังเคราะห์ได้เป็นข้อเสนอทั้งหมด 3 ยุทธศาสตร์ 7 กลยุทธ์ย่อย ที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่และบริบทปัญหา/ความต้องการของชุมชนท้องถิ่น ครอบคลุมประเด็นการพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ได้แก่ 1) ยุทธศาสตร์ความเข้มแข็งเศรษฐกิจชุมชน มีกลยุทธ์ย่อยได้แก่ การเพิ่มประสิทธิภาพแก่กลุ่มอาชีพ การใช้อัตลักษณ์ชุมชนเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ และการประชาสัมพันธ์รณรงค์ด้านการท่องเที่ยวชุมชน 2) ยุทธศาสตร์เครือข่ายชุมชนท้องถิ่น มีกลยุทธ์ย่อยได้แก่ การเพิ่มประสิทธิภาพให้กับ การสื่อสารองค์กร และขยายเครือข่ายให้ครอบคลุมลงในระดับหมู่บ้าน และ 3) การจัดการปัญหาและภาวะวิกฤต มีกลยุทธ์ย่อยได้แก่ การรับมือกับผลกระทบตามแนวแม่น้ำโขง และการเฝ้าระวังปัญหาสังคมในชุมชนและตามแนวชายแดน ซึ่งการวิเคราะห์ดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิชยานนท์ สุทธิโส ที่ใช้เครื่องมือ SWOT Analysis ในการวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และข้อจำกัด และใช้เครื่องมือ SWOT Matrix ในการวิเคราะห์ยุทธศาสตร์การพัฒนาเขตชายแดนการพัฒนาเขตการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว เพื่อการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ซึ่งกำหนดได้ 4 ยุทธศาสตร์ 22 กลยุทธ์ (วิชยานนท์ สุทธิโส, 2560) นอกจากนี้ ผลการวิจัยข้อนี้ยังสอดคล้องกับวิธีการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดตรังของ ดุสิตพร ฮกทา และคณะ ที่ใช้การวิเคราะห์ SWOT Analysis และ TOWS Matrix เพื่อจัดหมวดหมู่ของกลยุทธ์จนนำมาสู่ยุทธศาสตร์การพัฒนาที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่จังหวัดตรังทั้งหมด 5 ยุทธศาสตร์ 15 กลยุทธ์ (ดุสิตพร ฮกทา และคณะ, 2562) อย่างไรก็ตาม งานวิจัยครั้งนี้ได้มีกระบวนการส่งคืนผลผลิต (Output) นั่นคือ ข้อเสนอสำหรับการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาอำเภอสังขละบุรีแก่ประธานเครือข่ายชุมชนท้องถิ่น โดยมีสมาชิกตัวแทนกลุ่มเครือข่ายรับทราบ ทั้งนี้เพื่อมุ่งหวังให้เกิดการนำไปต่อยอด ปรับปรุง หรือประยุกต์เป็นแนวทางใช้กับแผนพัฒนาอำเภอและกลุ่มเครือข่ายจนเกิดรูปธรรม

องค์ความรู้ใหม่

การบูรณาการเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นเพื่อการจัดทำข้อเสนอเชิงยุทธศาสตร์การพัฒนาอำเภอสังขละบุรี เป็นการเชื่อมโยงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสำคัญในกระบวนการพัฒนา ได้แก่ “ภาคประชาชน” เข้ามาแลกเปลี่ยนและมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนา ซึ่งนอกจากจะทำให้เกิดภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วมในพื้นที่แล้ว ยังทำให้ข้อเสนอ นโยบาย หรือแผนพัฒนาที่ได้ยึดโยงและตอบโจทย์กับปัญหา/ความต้องการของคนในพื้นที่ เกิดสะท้อนย้อนคิด การวางแผน การดำเนินการ และการรับผิดชอบร่วมกัน ไม่ใช่เป็นการสั่งการทางเดียวหรือมาจากหน่วยงานระดับสูงภาคส่วนใดส่วนหนึ่งดังเช่นที่เป็นมา ทำให้ทุกฝ่ายรู้สึกว่าเป็นเจ้าของแนวทางการพัฒนานั้น ดังนั้น จึงนับได้ว่าการจัดทำข้อเสนอเชิงยุทธศาสตร์ในงานวิจัยนี้เป็นการกำหนดทิศทางการพัฒนาแบบล่างขึ้นบน (Bottom-up model) หรือให้ความสำคัญกับบทบาทภาคีที่มาจากภาคประชาชนเป็นหลัก ในขณะเดียวกันก็ใช้กลไกการสั่งการแบบบนลงล่าง (Top-down model) เป็นการกำกับติดตามและสนับสนุนแทน นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังทำให้เห็นบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ในการเป็นศูนย์บริการวิชาการสู่สังคม และการทำงานเชิงพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งเป็นไปตามวิทัศน์ของที่ว่า “มหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น”

ภาพที่ 4 สรุปองค์ความรู้จากการวิจัย

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการบูรณาการเครือข่ายชุมชนท้องถิ่น UDRU Amphoe Network Integrator: UDRU ANI โดยการสนับสนุนจากศูนย์นวัตกรรมเพื่อการบริหารวิชาการ (INAS) สำนักวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ร่วมกับอำเภอสังคม จังหวัดหนองคาย นำโดย นายสมควร ใจเชื้อ นายอำเภอสังคม คณะผู้วิจัยขอขอบคุณตัวแทนภาคีเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นอำเภอสังคมทุกภาคส่วน ทั้งเครือข่ายผู้นำชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคการศึกษา และเครือข่ายกลุ่มอาชีพ/กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ที่ได้เอื้อเฟื้อข้อมูลและให้ความสนใจเข้าร่วมการวิจัยมา ณ โอกาสนี้

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการบูรณาการเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นเพื่อจัดทำข้อเสนอสำหรับยุทธศาสตร์การพัฒนาอำเภอสังคม จังหวัดหนองคาย เป็นการวิจัยเชิงนโยบาย เพื่อศึกษารูปแบบการบูรณาการเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นภายในอำเภอ และเพื่อจัดทำข้อเสนอหรือแนวทางสำหรับจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาอำเภอสังคม มีผลการวิจัยโดยสรุปได้ว่า 1) รูปแบบเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นของอำเภอสังคม จังหวัดหนองคาย เกิดจากการบูรณาการเครือข่ายแต่ละภาคส่วน ได้แก่ เครือข่ายผู้นำชุมชน เครือข่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เครือข่ายการศึกษา และเครือข่ายกลุ่มอาชีพ โดยมีนายอำเภอสังคมเป็นประธานเครือข่าย และมีมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีทำหน้าที่สนับสนุนด้านวิชาการและประสานงานกลาง ดังนั้น จึงเป็นเครือข่ายที่เกิดจากการมีส่วนร่วมระหว่างทั้งภาครัฐและภาคประชาชนอย่างครอบคลุม 2) การวิเคราะห์ศักยภาพเชิงพื้นที่และศักยภาพเครือข่ายชุมชนท้องถิ่น จึงทำให้เห็นถึงจุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรคทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม และเมื่อเข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์กลยุทธ์เพื่อสร้างยุทธศาสตร์การพัฒนา จึงสามารถสังเคราะห์ออกมาเป็นข้อเสนอเชิงยุทธศาสตร์ได้แก่ “ยุทธศาสตร์ความเข้มแข็งเศรษฐกิจชุมชน” ที่ตอบโจทย์ศักยภาพ/ความต้องการด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม “ยุทธศาสตร์เครือข่ายชุมชนท้องถิ่น” ที่ตอบโจทย์ศักยภาพ/ความต้องการด้านสังคม และ “ยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาและภาวะวิกฤต” ที่ตอบโจทย์ศักยภาพ/ความต้องการด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม สำหรับข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย สามารถแยกพิจารณาได้ ดังนี้ 1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ได้แก่ 1.1 หน่วยงานระดับสูงของอำเภอสังคม รวมถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอสังคม สามารถนำ

ข้อเสนอเชิงยุทธศาสตร์นี้ไปปรับใช้เป็นแนวทางในการพัฒนากลยุทธ์และแผนยุทธศาสตร์ในอนาคต 1.2 รูปแบบและกระบวนการดำเนินงานตามงานวิจัยนี้สามารถนำไปปรับใช้กับที่อื่นๆ เพื่อให้ได้นโยบายหรือแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาที่สัมพันธ์กับบริบทพื้นที่ ทั้งยังเป็นกระบวนการสร้างเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่เพื่อวัตถุประสงค์ด้านการพัฒนาในเรื่องอื่นๆ ได้ 2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย ได้แก่ 2.1 ในการทำวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาเพื่อประเมินและติดตามความสำเร็จในเชิงผลลัพธ์ (Outcomes) ของการนำข้อเสนอเชิงยุทธศาสตร์การพัฒนาเหล่านี้ไปใช้จนเกิดรูปธรรมเชิงประจักษ์ 2.2 ควรมีการศึกษาทบทวนเพื่อปรับปรุงกระบวนการบูรณาการเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นและการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา ทั้งในเรื่องปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต เพื่อให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์มากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- เกียรติศักดิ์ วิลันดร. (22 เมษายน 2566). ปัญหา ความต้องการ และบริบทพื้นที่และเครือข่ายชุมชนท้องถิ่น. (ชุดิพงศ์ คงสันเทียะ, ผู้สัมภาษณ์)
- ชุดิพงศ์ คงสันเทียะ และชฎล นาคใหม่. (2566). การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG: กรณีวิสาหกิจชุมชนแปรรูปกล้วย ตำบลนาจิว อำเภอสังคม จังหวัดหนองคาย. วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 40(1), 130-151.
- ดอนลาร์ เสนา และวรพล วรสุวรรณโรจน์. (2563). เครือข่ายทางสังคมกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเชิงพื้นที่ตามยุทธศาสตร์สี่แยกอินโดจีน. วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์, 8(2), 134-142.
- ดุสิตพร ฮกทา และคณะ. (2562). ยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวจังหวัดตรัง. วารสารปาริชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ, 32(1), 215-247.
- ประกาศเรื่อง ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580). (2561). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 135 ตอนที่ 82 ก หน้า 1 (13 ตุลาคม 2561).
- พีรวัฒน์ รุ่งเรือง และวรรณวีร์ บุญคุ้ม. (2562). ยุทธศาสตร์การสร้างภาคีเครือข่ายในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย, 11(2), 256-273.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก หน้า 1 (6 เมษายน 2560).
- วิษยานนท์ สุทธิโส. (2560). ยุทธศาสตร์การพัฒนาเขตการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา เพื่อการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน กรณีศึกษาการค้าชายแดน อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, 8(2), 152-160.
- สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี. (2565). ราชภัฏอุดร ดัน UDRU ANI ต่อยอดสร้างรากแก้วให้ประเทศ. เรียกใช้เมื่อ 5 พฤษภาคม 2566 จาก <https://www.udru.ac.th/website/index.php/featured-articles/17-udru-news/around-udru/920-udru-news-apr-18-2023-1.html>
- สมควร ใจชื้อ. (22 เมษายน 2566). ปัญหา ความต้องการ และบริบทพื้นที่และเครือข่ายชุมชนท้องถิ่น. (ชฎล นาคใหม่, ผู้สัมภาษณ์)
- สำนักงานจังหวัดหนองคาย. (2565). แผนพัฒนาจังหวัดหนองคาย พ.ศ. 2566-2570 (ประจำปีงบประมาณ 2566). หนองคาย: กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด สำนักงานจังหวัดหนองคาย.
- สำนักงานปลัดเทศบาลตำบลสังคม. (2564). แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2566-2570) เทศบาลตำบลสังคม อำเภอสังคม จังหวัดหนองคาย. หนองคาย: งานวิเคราะห์นโยบายและแผน สำนักงานปลัดเทศบาลตำบลสังคม.

- สำนักงานปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลแก้งไก่อ. (2564). แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2566-2570) องค์การบริหารส่วนตำบลแก้งไก่อ อำเภอสว่าง จังหวัดหนองคาย. หนองคาย: งานวิเคราะห์นโยบายและแผน สำนักงานปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลแก้งไก่อ.
- สำนักงานปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลนาจัว. (2564). แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2566-2570) องค์การบริหารส่วนตำบลนาจัว อำเภอสว่าง จังหวัดหนองคาย. หนองคาย: งานวิเคราะห์นโยบายและแผน สำนักงานปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลนาจัว.
- สำนักงานปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านม่วง. (2561). แผนพัฒนาท้องถิ่นสี่ปี (พ.ศ. 2561-2564) องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านม่วง อำเภอสว่าง จังหวัดหนองคาย. หนองคาย: งานวิเคราะห์นโยบายและแผน สำนักงานปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านม่วง.
- สำนักงานปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลผาตั้ง. (2564). แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2566-2570) องค์การบริหารส่วนตำบลผาตั้ง อำเภอสว่าง จังหวัดหนองคาย. หนองคาย: งานวิเคราะห์นโยบายและแผน สำนักงานปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลผาตั้ง.
- สำนักงานปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลสังคม. (2564). แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2566-2570) องค์การบริหารส่วนตำบลสังคม อำเภอสว่าง จังหวัดหนองคาย. หนองคาย: งานวิเคราะห์นโยบายและแผน สำนักงานปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลสังคม.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). ร่างกรอบแผนพัฒนาภาค พ.ศ. 2566-2570. กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการบูรณาการนโยบายพัฒนาภาค.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570). กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- อนรรรัตน์ ชานัย. (22 เมษายน 2566). ปัญหา ความต้องการ และบริบทพื้นที่และเครือข่ายชุมชนท้องถิ่น. (วิชญ์ จอมวิญญาน, ผู้สัมภาษณ์)
- อานนตรี ประสมสุข และอุดม พิริยสิงห์. (2563). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์พัฒนาของเทศบาลตำบลในอำเภอสว่าง จังหวัดร้อยเอ็ด. วารสารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด, 9(2), 14-23.
- อำพร วรนิยง. (22 เมษายน 2566). ปัญหา ความต้องการ และบริบทพื้นที่และเครือข่ายชุมชนท้องถิ่น. (ชฎานาคใหม่, ผู้สัมภาษณ์)
- Humphrey, A. (2005). SWOT Analysis for Management Consulting. United State: Stanford Research Institute Alumni Newsletter (SRI international).

การพัฒนาแบบการนิเทศเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้
ของครูด้านการอ่านคิดวิเคราะห์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
นครศรีธรรมราช เขต 2*

THE DEVELOPMENT OF A SUPERVISION MODEL FOR ENHANCING
TEACHERS' LEARNING ENGAGEMENT COMPETENCIES IN ANALYTICAL READING,
NAKHON SI THAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

กาญจนา จิตรสำรวย^{1*}, วีระยุทธ ชาทะกาญจน์², บุญมี เนรยอ³

Kanjana Jitsamruay^{1*}, Werayut Chatakan², Boonmee Nenyoud³

¹สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

¹Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 2, Nakhon Si Thammarat, Thailand

²มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

²Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

³มหาวิทยาลัยสยาม กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

³Siam University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: Kanjana1610@gmail.com

บทคัดย่อ

การพัฒนาแบบการนิเทศเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูด้านการอ่านคิดวิเคราะห์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์การนิเทศเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของ ครู สพ. นครศรีธรรมราช เขต 2 2) พัฒนาแบบการนิเทศเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของ ครู สพ. นครศรีธรรมราช เขต 2 3) ตรวจสอบรูปแบบการนิเทศเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของ ครู สพ. นครศรีธรรมราช เขต 2 แบ่งเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ การนิเทศ ตอนที่ 2 ร่างรูปแบบการนิเทศเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูด้านการอ่านคิดวิเคราะห์ และตอนที่ 3 ตรวจสอบรูปแบบการนิเทศเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู เก็บข้อมูลด้วยเทคนิค การสนทนากลุ่ม และแบบสอบถาม โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเป็นระบบ ได้แก่ ผู้บริหารการศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา ศึกษาานิเทศก์ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 4 12 129 และ 129 คน ตามลำดับ ใช้การหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า PNI^{Modified} ในการ วิเคราะห์ข้อมูล พบว่า 1) สภาพปัจจุบันการนิเทศภาพรวมมีค่าเฉลี่ย 3.60 (S.D. = 1.01) ระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์ ในการนิเทศโดยรวมมีค่าเฉลี่ย 4.50 (S.D. = 0.52) ระดับมากที่สุด ผู้บริหารและครูคาดหวังได้รับการนิเทศจาก สำนักงานเขตพื้นที่เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนโดยการนิเทศแบบมีส่วนร่วมระหว่างผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายวิชาการ หัวหน้ากลุ่มสาระ และศึกษาานิเทศก์ 2) รูปแบบการนิเทศที่พัฒนาขึ้น มี 5 ขั้นตอน และ 3) การ ประเมินความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้และประโยชน์ของรูปแบบการนิเทศภาพรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: รูปแบบการนิเทศ, สมรรถนะการจัดการเรียนรู้, การอ่านคิดวิเคราะห์

Abstract

The development of a supervisory model for enhancing teachers' learning engagement competencies in analytical reading, Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 2. It's a mixed method research. The main purposes of this research are 1) to study the current situation and desirable situation to supervision model to enhance teachers' learning, Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 2 2) to develop a supervisory model enhance teachers' learning, Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 2 3) examine the supervisory model to enhance teachers' learning, Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 2. Divided into three parts: Part 1) studying the current situation and desirable situation to supervision model to enhance teachers' learning 2) developing a supervisory model enhance teachers' learning 3) examining the supervisory model to enhance teachers' learning. The data was collected by focus group discussion and questionnaire. The sample group obtained by the systematic sampling method were educational administrators of the educational service area office, education supervisors, school directors, and Thai language learning group teachers of primary 4, number 4, 12, 129 and 129 people, respectively. The frequency, percentage, mean, standard deviation and $PNI_{Modified}$ were used to analyze the data. The research revealed that 1) the current situation had an average of 3.60 (S.D. = 1.01) is in high level and the desirable situation to supervision model to enhance teachers' learning engagement competencies had an average of 4.50 (S.D. = 0.52) is at the highest level. Administrator and teachers expect to be supervise by Supervisors from the Educational Office Area in order to achieve efficiency in teaching and learning. 2) The development of a supervisory model consisted of five factors. 3) The assessment of the accuracy, property feasibility and utility are at high level.

Keywords: Supervision Model, Learning Engagement Competencies, Analytical Reading

บทนำ

การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพของคนทุกช่วงวัยเป็นพันธกิจสำคัญของรัฐ และทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างและพัฒนาพลเมืองที่มีคุณภาพให้มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สามารถพัฒนาศักยภาพของตนจนถึงขีดสูงสุดเพื่อการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างเป็นสุขร่วมกับผู้อื่นในสังคม และการปรับปรุงระบบการผลิตและพัฒนาครูอาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาทุกระดับและประเภทการศึกษาเพื่อให้ได้ครูดี มีความรู้ ทักษะ และความสามารถในการจัดการเรียนการสอน และมีจิตวิญญาณของความเป็นครู เข้าสู่ระบบการศึกษาของประเทศไทยในการพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุขีดสูงสุดของศักยภาพของแต่ละบุคคลต่อไป (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ปรับปรุง 2560) ได้กล่าวถึงความสำคัญของภาษาไทยว่าเป็นเอกลักษณ์ของชาติ เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสาร เพื่อสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันและเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ เพื่อนำไปพัฒนาความรู้ กระบวนการคิดวิเคราะห์ วิจัย ดังนั้น นักเรียนจึงต้องฝึกฝนทักษะ การอ่านเพื่อให้สามารถใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้ความคิดเพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจ แก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นักเรียนที่เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ต้องสามารถอ่านออกเสียง บทร้อยแก้วและบทร้อยกรองเป็นทำนองเสนาะ ได้ถูกต้อง อธิบายความหมายโดยตรงและความหมายโดยนัยของคำ ประโยค และข้อความ สำนวนโวหารจากเรื่องที่อ่าน เข้าใจคำแนะนำ คำอธิบายในคู่มือต่าง ๆ แยกแยะข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็น จับใจความสำคัญของเรื่องที่อ่าน

และนำความรู้ ความคิดจากเรื่องที่อ่านไปตัดสินใจแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต มีมารยาทและมีนิสัยรักการอ่าน และเห็นคุณค่าสิ่งที่อ่าน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) แต่การจัดการศึกษาของประเทศไทยที่ผ่านมายังไม่บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ นักเรียนมีปัญหาด้านการอ่านและการคิดวิเคราะห์ในระดับสูง ซึ่งเห็นได้จากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินั้นพื้นฐาน (Ordinary National Education Test : O - NET) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการทดสอบระดับประเทศตั้งแต่ปีการศึกษา 2558 - 2561 พบว่านักเรียนได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละในภาพรวมไม่ถึงร้อยละ 50 และเมื่อศึกษาข้อมูลผลการทดสอบกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 พบว่านักเรียนโดยภาพรวมยังไม่ถึงร้อยละ 50 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2, 2561) นอกจากนี้ ผลการประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์กรมหาชน) (สมศ.) ได้สรุปผลการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสาม (พ.ศ. 2554 - 2558) ของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตัวบ่งชี้ที่ 4 นักเรียนคิดเป็น ทำเป็น ส่วนใหญ่มีผลการประเมินระดับพอใช้ และบางแห่งผลการประเมินต้องปรับปรุง แต่อย่างไรก็ตามสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์กรมหาชน) (สมศ.) ให้ข้อเสนอแนะแก่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีการส่งเสริมและมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพนักเรียนให้มีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร โดยเฉพาะให้นักเรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ ความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง มีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2556) ส่วนสภาพปัญหาการนิเทศติดตามผลการจัดการเรียนรู้พบว่าครูไม่เห็นความสำคัญของการสอนที่เน้นทักษะอ่านการคิดวิเคราะห์ กิจกรรมการเรียนรู้เน้นความรู้ ความจำ และเน้นการติวเพื่อการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ครูขาดความรู้ ความเข้าใจเรื่องทักษะการอ่านวิเคราะห์ ครูไม่ได้รับการนิเทศติดตามอย่างจริงจัง ครูมีสื่อการสอนไม่เพียงพอโดยเฉพาะหนังสือส่งเสริมการอ่าน พบว่าหนังสือส่งเสริมการอ่านที่มีอยู่ไม่หลากหลาย และเป็นเรื่องใกล้ตัว ไม่สร้างความสนใจให้นักเรียนอยากเรียน และการออกแบบกิจกรรมการส่งเสริมการอ่านคิดวิเคราะห์มีน้อย ไม่เพียงพอ และไม่เหมาะสมกับวัย

ผลจากการนิเทศของกลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา ปีการศึกษา 2561 พบว่านักเรียนส่วนใหญ่ขาดทักษะในการอ่านคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ ความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง มีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2, 2561) มาจากสาเหตุที่สำคัญประการหนึ่งคือ “ครูขาดทักษะในการพัฒนาสมรรถนะการอ่านคิดวิเคราะห์ของนักเรียน” การอ่านถือเป็นกิจกรรมด้านการคิด ซึ่งประกอบด้วยการคิดวิเคราะห์ การสะกดคำ การตีความหมายของคำ ความคิดสร้างสรรค์ การใช้จินตนาการการแก้ปัญหา เป็นต้น นักอ่านที่ดีนั้น นอกจากจะรู้เกี่ยวกับคำต่าง ๆ ที่อ่านแล้ว ยังต้องเข้าใจความหมายที่ซ่อนเร้นของสิ่งที่อ่านด้วย ซึ่งหมายความว่า นักอ่านที่ดีต้องเป็นนักแก้ปัญหาที่ดีด้วย การอ่านมิใช่เป็นเพียงกระบวนการสะกดคำ ได้อย่างถูกต้องเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึง การตีความและเข้าใจความหมายของสิ่งที่อ่านในภาพรวมด้วย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2548) การคิดวิเคราะห์เป็นการพัฒนาให้นักเรียนมีความสามารถด้านเหตุผล รู้จักเหตุผลเชิงวิเคราะห์ มีวิจารณญาณ รูปแบบ การสอนที่เน้นการคิด มีหลากหลายรูปแบบ แต่ที่สำคัญคือบทบาทของครูมีผลโดยตรงที่จะกระตุ้นให้นักเรียน ผึกคิด การฝึกคิดอย่างมีระบบจะสามารถพัฒนาทักษะการคิดของนักเรียนได้เป็นอย่างดี

การแก้ปัญหาให้ครูมีสมรรถนะในการสอนอ่านคิดวิเคราะห์มีหลายวิธีแต่วิธีหนึ่งที่สำคัญคือ การเสริมสร้างสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้ด้านการอ่านคิดวิเคราะห์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยด้วยการออกแบบนวัตกรรมและการนำนวัตกรรมไปใช้กับนักเรียนให้มีพัฒนาการด้านการอ่านคิดวิเคราะห์ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะพัฒนารูปแบบการนิเทศเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 ด้วยการพัฒนาจากแนวคิดของนักการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบและกระบวนการนิเทศ ได้แก่ บุญชม ศรีสะอาด (บุญชม ศรีสะอาด, 2559), แอคคิสัน และกอล (Acheson, Keith A. & Gall, Meredith D.)

(Acheson, Keith A. & Gall, Meredith D., 2003), และกลิกแมน, กอร์ดอน และโรสกอร์ดอน (Glickman, C. D. et al.) (Glickman, C. D. et al., 2010) แล้วออกแบบรูปแบบการนิเทศ ขั้นตอนการนิเทศที่เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน และความต้องการของผู้รับการนิเทศ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการนิเทศเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ด้านการอ่านคิดวิเคราะห์ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการนิเทศเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ด้านการอ่านคิดวิเคราะห์ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2
3. เพื่อตรวจสอบรูปแบบการนิเทศเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ด้านการอ่านคิดวิเคราะห์ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Approach) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Approach) แบ่งการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์การนิเทศเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูด้านการอ่านคิดวิเคราะห์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 ใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์การนิเทศการจัดการเรียนรู้ของครูด้านการอ่านคิดวิเคราะห์ สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 โดยการศึกษาเอกสารงานวิจัยและเครื่องมือการวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดทำร่างแบบสอบถาม และเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ ผู้บริหารระดับสูงที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการศึกษา ผู้บริหารการศึกษาที่มีประสบการณ์ในการนิเทศการศึกษา และนักวิชาการด้านการนิเทศการศึกษา พบว่า แต่ละข้อมีค่าดัชนีความสอดคล้องผ่านเกณฑ์ที่กำหนดแสดงว่าแบบสอบถามมีความตรงเชิงเนื้อหา และมีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นแบบอัลฟาของคอนบราค ภาพรวมทั้ง 5 ด้านเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันปัญหา และสภาพที่พึงประสงค์การนิเทศ ตั้งแต่ 0.80 ขึ้นไป และภาพรวมทั้ง 7 ด้านซึ่งได้มาโดยการวิเคราะห์ทฤษฎีและหลักการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ด้านการอ่านคิดวิเคราะห์ที่ระดับ 0.80 กล่าวคือแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นในระดับดี และใช้การหาค่าความถี่ (f) ค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การวิเคราะห์และจัดลำดับความต้องการจำเป็นโดยใช้สูตร Modified Priority Needs Index (PNI_{Modified}) ในการวิเคราะห์ข้อมูล และการศึกษาเชิงคุณภาพโดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน และสภาพ ที่พึงประสงค์การนิเทศเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูด้านการอ่านคิดวิเคราะห์ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 โดยกำหนดประเด็นหลักในการสนทนากลุ่มตามกรอบแนวคิดการวิจัย และตรวจสอบคุณภาพของประเด็นการสนทนากลุ่มโดยที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอก รวมทั้งทดลองใช้กับที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายเพื่อตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาและการใช้ภาษา จากนั้นปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ และผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์แบบเจาะจงจะต้องมีคุณสมบัติทางการศึกษาไม่น้อยกว่าปริญญาโท สาขาบริหารการศึกษาหรือสาขาอื่นที่เกี่ยวข้อง และดำรงตำแหน่งครูผู้สอนภาษาไทย หัวหน้าฝ่ายวิชาการ หรือรองหัวหน้าฝ่ายวิชาการไม่น้อยกว่า 2 ปี และปัจจุบันยังคงดำรงตำแหน่งดังกล่าวอยู่ หรือผู้ที่ทำหน้าที่ในฝ่ายวิชาการ ซึ่งประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน หัวหน้าฝ่ายวิชาการ และรองหัวหน้าฝ่ายวิชาการ โรงเรียนละ 3 คน รวมทั้งหมด 15 คน ส่วนการศึกษาเชิงปริมาณจากประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารการศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ศักขานิเทศก์ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูประจำการที่มีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์ มีหน้าที่หรือได้รับมอบหมายในการนิเทศการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาการอ่านคิดวิเคราะห์ กลุ่มสาระ

การเรียนรู้ภาษาไทย ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 4, 12, 189 และ 189 คน ตามลำดับ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 129 คน ได้มาโดยใช้การคำนวณตามสูตรของ Yamane, T. (Yamane, T., 1973) ได้ผู้บริหารการศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูวิชาการที่มีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์ มีหน้าที่หรือได้รับมอบหมาย ในการนิเทศการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาการอ่านคิดวิเคราะห์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 4, 12, 129 และ 129 คนตามลำดับ เครื่องมือเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์การนิเทศการจัดการเรียนรู้ของครูด้านการอ่านคิดวิเคราะห์ สังกัดเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 ที่ผ่านการหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและความเชื่อมั่นเรียบร้อยแล้ว ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปประมวลผล และใช้การหาค่าความถี่ (f) ค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) และการหาค่า $PNI_{Modified}$ ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนที่ 2 ร่างรูปแบบการนิเทศเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูด้านการอ่านคิดวิเคราะห์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 ด้วยการศึกษาค้นคว้าและพัฒนาจากแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบการนิเทศ และกระบวนการนิเทศ บุญชม ศรีสะอาด (บุญชม ศรีสะอาด, 2559), แอคเคชัน และ กอล (Acheson, Keith A. & Gall, Meredith D.) (Acheson, Keith A. & Gall, Meredith D., 2003), กลิกแมน, กอร์ดอน และโรสเกอร์ดอน (Glickman, C. D. et al.) (Glickman, C. D. et al., 2010) โดยใช้ตารางการสังเคราะห์แบบแมทริกซ์ (Matrix Table) และเลือกขั้นตอนที่เห็นมีความเหมาะสมกำหนดรูปแบบการนิเทศแบบไอกานะ (IKANE Supervisory Model) ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบได้แก่การสร้างแรงจูงใจในการทำงาน และเตรียมการให้ข้อมูล (Inspiration and Information) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Knowledge Sharing) การนิเทศให้คำแนะนำช่วยเหลือ (Advisory sharing) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านเครือข่าย/เครือข่ายการนิเทศ (Network Sharing) และการประเมินผล การนิเทศ (Evaluation) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบรูปแบบการนิเทศเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูด้านการอ่านคิดวิเคราะห์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 โดยการการสัมภาษณ์กลุ่ม อิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) และสนทนา (Focus Group Discussion) เพื่อพิจารณาในด้านความเหมาะสม (Propriety) ความเป็นไปได้ (Feasibility) ด้านความสอดคล้อง (Congruity) และความเป็นประโยชน์ (Utility) ของรูปแบบการนิเทศ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

การพัฒนาารูปแบบการนิเทศเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูด้านการอ่านคิดวิเคราะห์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 มีผลการวิจัยโดยสรุปดังนี้

1. สภาพปัจจุบัน ของการนิเทศในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ในการนิเทศ โดยรวมมีสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้ด้านการอ่านคิดวิเคราะห์ของครูผู้สอนภาษาไทย โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 ภาพรวม

การนิเทศการสอน	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			ความต้องการจำเป็น	
	($\bar{X}$)	(S.D.)	ระดับ	($\bar{X}$)	(S.D.)	ระดับ	PNI	ลำดับ
1. ด้านการวิเคราะห์หลักสูตร	3.67	1.02	มาก	4.50	0.42	มากที่สุด	0.184	4
2. ด้านการออกแบบหน่วยการเรียนรู้	3.74	1.04	มาก	4.53	0.44	มากที่สุด	0.174	6
3. ด้านการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้	3.71	1.04	มาก	4.49	0.42	มาก	0.173	7
4. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	3.52	1.01	มาก	4.52	1.01	มากที่สุด	0.221	2

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้ด้านการอ่านคิดวิเคราะห์ของครูผู้สอนภาษาไทย โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 ภาพรวม (ต่อ)

การนิเทศการสอน	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			ความต้องการจำเป็น	
	($\bar{X}$)	(S.D.)	ระดับ	($\bar{X}$)	(S.D.)	ระดับ	PNI	ลำดับ
5. ด้านสื่อการเรียนการสอน	3.49	1.00	ปานกลาง	4.52	0.47	มากที่สุด	0.227	1
6. ด้านการวัดผลและประเมินผลการจัดการเรียนรู้	3.60	1.01	มาก	4.53	0.47	มากที่สุด	0.205	3
7. ด้านการนิเทศการจัดการเรียนรู้	3.60	1.01	มาก	4.41	0.47	มาก	0.183	5
รวม	3.61	1.01	มาก	4.50	0.52	มากที่สุด	0.197	

จากตารางที่ 1 สภาพปัจจุบันการจัดการเรียนรู้ด้านการอ่านคิดวิเคราะห์ของครูผู้สอนภาษาไทยโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 ในภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.61 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.52 - 3.74 ยกเว้นด้านสื่อการเรียนการสอนมีค่าอยู่ในระดับปานกลางมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.49 ส่วนระดับสภาพที่พึงประสงค์ในการจัดการเรียนรู้ด้านการอ่านคิดวิเคราะห์ของครูผู้สอนภาษาไทย ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.50 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 4.50 - 4.53 ที่เหลือคือด้านการนิเทศการจัดการเรียนรู้และด้านการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ มีค่าอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 4.41 - 4.49 และผลการทดสอบค่าดัชนีจัดเรียงลำดับความสำคัญความต้องการจำเป็น (Modified Priority Needs Index: PNI_{modified}) รายด้าน พบว่า ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีค่า PNI_{modified} มากที่สุดมีค่าเท่ากับ 0.227 และ 0.221 ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าน้อยที่สุด 2 ลำดับคือด้านการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้และด้านการออกแบบหน่วยการเรียนรู้มีค่าเท่ากับ 0.173 และ 0.174 ที่เหลือมีค่าตั้งแต่ 0.183 ถึง 0.184

2. การพัฒนารูปแบบการนิเทศเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ด้านการอ่านคิดวิเคราะห์ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การสร้างแรงจูงใจในการทำงาน และการให้ความรู้ก่อนการนิเทศ ขั้นตอนที่ 2 ให้ความรู้เพิ่มเติมและร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ขั้นตอนที่ 3 การนิเทศให้คำแนะนำช่วยเหลือ ขั้นตอนที่ 4 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านเครือข่าย/เครือข่ายการนิเทศ และขั้นตอนที่ 5 การประเมินผลการนิเทศ มีองค์ประกอบ 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 หลักการของรูปแบบ มีวัตถุประสงค์ของรูปแบบการนิเทศเพื่อ 1) พัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ด้านการอ่านคิดวิเคราะห์ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 2) เพื่อให้ครูภาษาไทยระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ออกแบบการจัดการเรียนรู้ด้านการอ่านคิดวิเคราะห์ และนำนวัตกรรมไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ การวัดผลประเมิน และการนิเทศได้อย่างเหมาะสม 3) เพื่อให้สถานศึกษามีแนวทางในการใช้รูปแบบการนิเทศ และออกแบบการนิเทศภายในที่เข้มแข็ง

ส่วนที่ 2 วิธีดำเนินงานของรูปแบบ

รูปแบบการนิเทศเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูด้านการอ่านคิดวิเคราะห์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 คือ รูปแบบการนิเทศแบบไอกานะ (IKANE Supervisory Model) ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนคือ 1) การสร้างแรงจูงใจในการทำงาน และการให้ความรู้ก่อนการนิเทศ (Inspiration and Information) 2) ให้ความรู้เพิ่มเติมและร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Knowledge Sharing) 3) การนิเทศให้คำแนะนำช่วยเหลือ (Advisory sharing) 4) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านเครือข่าย/เครือข่ายการนิเทศ (Network Sharing) และ 5) การประเมินผลการนิเทศ (Evaluation) ดังนั้นเมื่อครูมีสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูด้านการอ่านคิดวิเคราะห์แล้วและได้นำสมรรถนะนั้นไปใช้จัดการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ ความสามารถ

มีทักษะในการอ่านคิดวิเคราะห์และมีความสุขในการเรียน

แนวการประเมินความสำเร็จของรูปแบบการนิเทศ

การที่สถานศึกษาจะนำรูปแบบการนิเทศเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูด้านการอ่านคิดวิเคราะห์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 ไปใช้สถานศึกษาควรประเมินความสำเร็จของรูปแบบการนิเทศก่อนใช้และหลังใช้รูปแบบการนิเทศ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ครู และหัวหน้ากลุ่มงานบริหารวิชาการมีการพัฒนาจัดการเรียนรู้ตามขั้นตอนของรูปแบบการนิเทศ
2. เพื่อให้หัวหน้ากลุ่มงานบริหารวิชาการ และครูผู้สอนมีแนวทางในการนิเทศภายในอย่างเป็นระบบ และมีกระบวนการนิเทศภายในที่ชัดเจน
3. เพื่อให้สำนักงานเขตพื้นที่ที่มีระบบการนิเทศติดตามการจัดการศึกษาของโรงเรียนสังกัดที่ชัดเจน
4. เพื่อให้สำนักงานเขตพื้นที่ที่มีระบบการประเมินการจัดการศึกษาของโรงเรียนสังกัดที่ชัดเจน

การประเมินผลสำเร็จของรูปแบบการนิเทศเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูด้านการอ่านคิดวิเคราะห์ ในการวิจัยครั้งนี้ มีการประเมินก่อนและหลังใช้รูปแบบการนิเทศ มีประเด็นการประเมินดังนี้

ระดับบุคคล (ครู/หัวหน้ากลุ่มงานบริหารวิชาการ)

ประเมินผลการพัฒนาจัดการเรียนรู้ตามขั้นตอนของรูปแบบการนิเทศ

ระดับโรงเรียน

ประเมินรูปแบบการนิเทศภายในและกระบวนการนิเทศภายในของผู้บริหาร หัวหน้ากลุ่มงานบริหารวิชาการ และครูผู้สอน

ระดับเขตพื้นที่

ประเมินระบบการนิเทศติดตามผลการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดของเขตพื้นที่

เงื่อนไขความสำเร็จ

การพัฒนาสมรรถนะครูในการจัดการเรียนด้านทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์ตามรูปแบบการนิเทศแบบไอกานะ (IKANE Supervisory Model) มีเงื่อนไขที่ทำให้เกิดความสำเร็จ ได้แก่

ระดับบุคคล (ครู/หัวหน้ากลุ่มงานบริหารวิชาการ)

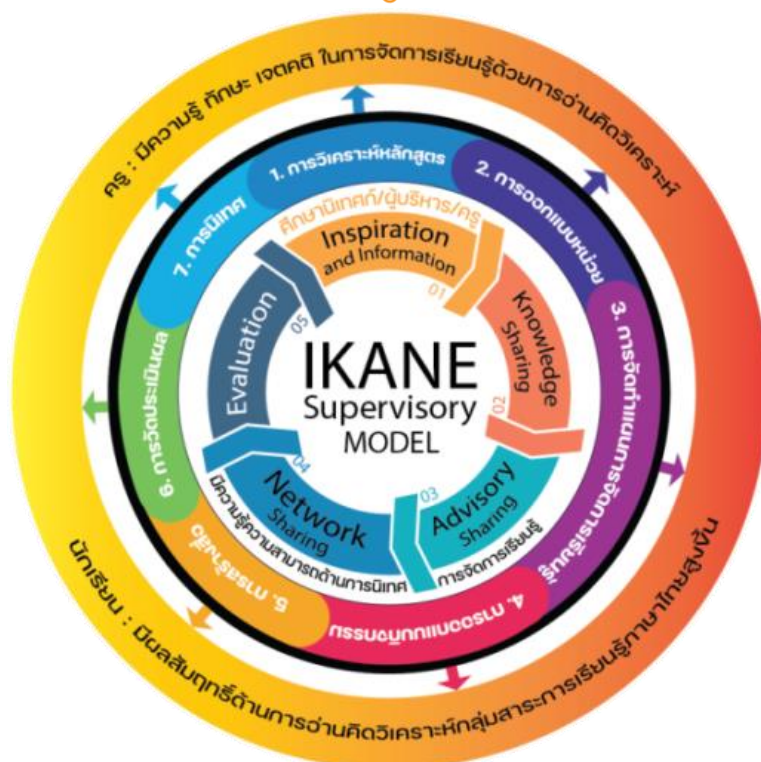
ครู และหัวหน้ากลุ่มงานบริหารวิชาการมีการพัฒนาจัดการเรียนรู้ตามขั้นตอนของรูปแบบการนิเทศ

ระดับโรงเรียน

โรงเรียนโดยผู้บริหาร หัวหน้ากลุ่มงานบริหารวิชาการ และครูผู้สอนมีแนวทางในการนิเทศภายในอย่างเป็นระบบ และมีกระบวนการนิเทศภายในที่ชัดเจน

ระดับเขตพื้นที่

สำนักงานเขตพื้นที่ที่มีระบบการนิเทศติดตามและประเมินการจัดการศึกษาของโรงเรียนสังกัดที่ชัดเจน สามารถเขียนเป็นแผนภูมิของรูปแบบการนิเทศแบบไอกานะ (IKANE Supervisory Model)

ภาพที่ 1 รูปแบบการนิเทศแบบไอคานะ (IKANE Supervisory Model)

3. การตรวจสอบรูปแบบการนิเทศเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูด้านการอ่านคิดวิเคราะห์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2

ตารางที่ 2 การประเมินความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้และประโยชน์ของรูปแบบการนิเทศแบบ ไอคานะ (IKANE Supervisory Model)

รายการประเมิน	ความถูกต้อง			ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้			ประโยชน์		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
รวมความเป็นมาและความสำคัญของรูปแบบการนิเทศ	4.00	0.59	มาก	4.17	0.81	มาก	4.19	0.62	มาก	4.06	0.75	มาก
รวมแนวคิดพื้นฐานของรูปแบบการนิเทศ	4.07	0.58	มาก	4.13	0.79	มาก	3.96	0.71	มาก	4.02	0.66	มาก
รวมองค์ประกอบของรูปแบบการนิเทศ	4.22	0.66	มาก	4.00	0.75	มาก	4.05	0.76	มาก	4.04	0.74	มาก
รวมทั้งหมด	4.04	0.59	มาก	4.06	0.75	มาก	4.03	0.76	มาก	4.05	0.72	มาก

ผลการตรวจสอบร่างรูปแบบการนิเทศเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูด้านการอ่านคิดวิเคราะห์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 ด้วยการพิจารณาและตรวจสอบร่างรูปแบบการนิเทศโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่เข้าร่วมสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ จำแนกตามส่วนของร่างรูปแบบและประเมินความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้และประโยชน์ของรูปแบบการนิเทศในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.04, 4.06, 4.03 และ 4.05 ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาจำแนกตามรายด้านก็พบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการนิเทศเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูด้านการอ่านคิดวิเคราะห์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2” ผู้วิจัยอภิปรายผลจากข้อค้นพบของการวิจัยตามลำดับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันการจัดการเรียนรู้ด้านการอ่านคิดวิเคราะห์ของครูผู้สอนภาษาไทย โรงเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2

ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันการจัดการเรียนรู้ด้านการอ่านคิดวิเคราะห์ของครูผู้สอนภาษาไทย โรงเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 พบว่าสภาพปัจจุบันการจัดการเรียนรู้ด้านการอ่านคิดวิเคราะห์ของครูผู้สอนภาษาไทยในภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงคุณภาพที่พบว่าผู้บริหารส่วนใหญ่มีความรู้ ความเข้าใจ มีแนวทางในการพัฒนาครูเพื่อแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอน แต่ขาดความชัดเจนในรายละเอียดจึงไม่สามารถออกแบบการพัฒนาครูที่ส่งผลต่อผู้เรียนได้ทั้งหมด ประกอบกับบุคลากรที่มีความสามารถแตกต่างกันในการจัดการเรียนรู้ในขณะที่ครูส่วนใหญ่เห็นตรงกันว่า การอ่านคิดวิเคราะห์ยังไม่เกิดขึ้นกับนักเรียน “การอ่านเป็นปัญหาใหญ่ที่เกิดขึ้น เด็กไทยไม่รักการอ่าน การคิดวิเคราะห์จึงเกิดขึ้นไม่ได้” ครูสามารถวิเคราะห์หลักสูตรแต่นำมาใช้ได้บางส่วน ในขณะที่ครูบางคนไม่ได้ทำความเข้าใจและศึกษาหลักสูตรในเชิงลึก มีการนำหลักสูตรของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ มาใช้ แต่ไม่ให้ความสำคัญในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ การนำหลักสูตรสู่ห้องเรียนยังมีปัญหามากที่สุด มีครูจำนวนมากซื้อแผนการจัดการเรียนรู้มาใช้ซึ่งไม่ได้มาจากการวิเคราะห์หลักสูตร ครูมีความเห็นว่ามีสื่อมีความสำคัญเนื่องจากทำให้นักเรียนมีความเข้าใจมากขึ้น แต่ครูส่วนใหญ่ขาดทักษะการสร้างสื่อวัตกรรมการนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ครูขาดความรู้และทักษะในการสร้างสื่อวัตกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสม ครูจึงสอนแบบเดิม ๆ อย่างไม่รู้ตัวตามครูผู้สอนพยายามหาสื่อ ผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายเช่นสื่อของบริษัททรูคอร์ปอเรชั่น แต่ยังไม่สอดคล้องกับการนำไปใช้ได้จริง ไม่เตรียมสื่อล่วงหน้าและไม่บันทึกการใช้สื่อเพื่อให้สอดคล้องกับตัวชี้วัด โรงเรียนมีการปรับปรุงหลักสูตรแต่การแก้ปัญหาไม่ตรงจุดและมีความต้องการให้เทศติดตามช่วยเหลือด้านการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร การบูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ในสถานการณ์ปัจจุบัน เช่น การสอน on hand ใช้สื่อ Digital มาทำคลิปก่อนสอน โรงเรียนมีการส่งเสริมการใช้สื่อดิจิทัลและสนับสนุนงบประมาณในการจัดหาสื่อประจำห้องเรียน แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นครูไม่ได้วิเคราะห์ผลการสอน ไม่ติดตามการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างแท้จริง ขณะเดียวกันผู้นิเทศที่เป็นครูวิชาการ หัวหน้าสายชั้น หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ก็ขาดความเข้าใจที่ชัดเจนของการนิเทศ ผู้นิเทศไม่สามารถบอกครูได้ว่ากิจกรรมที่ครูใช้ทำให้นักเรียนบรรลุตัวชี้วัดหรือไม่ ไม่สามารถช่วยตรวจสอบหลักสูตรอย่างรอบด้านโดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำหลักสูตรสู่ห้องเรียนสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 24 ได้ระบุไว้ว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ คือ ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ปัญหา ซึ่งการจัดกระบวนการเรียนรู้ จึงจำเป็นต้องเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ด้วยกาย และด้วยใจ เพื่อให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ผ่านกระบวนการคิดด้วยตนเอง โดยให้มีการเชื่อมโยงกับธรรมชาติ จินตนาการ ความงาม ปัญญา และฐานความจริง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2554) และพาสนา ชลบุรีพันธ์ ทำการวิจัยรูปแบบการนิเทศการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า สภาพปัจจุบันการนิเทศการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ผลการวิเคราะห์ แต่ละด้านที่มีการปฏิบัติมากที่สุด คือ การจัดกิจกรรมการนิเทศการสอน ในขณะที่ด้านเทคนิค และวิธีการนิเทศการสอน (พาสนา ชลบุรีพันธ์, 2560) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรุมา บวรศักดิ์ ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาแบบการนิเทศที่ส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับครูวิทยาศาสตร์ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ผลการวิจัย พบว่า สภาพปัจจุบันของการนิเทศที่ส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของการนิเทศโดยรวมมีปัญหาอยู่ใน

ระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการนิเทศการสอน รองลงมา ได้แก่ ด้านนักเรียน ด้านครู (อรอุมา บวรศักดิ์ , 2561)

ส่วนสภาพที่พึงประสงค์การจัดการเรียนรู้ด้านการอ่านคิดวิเคราะห์ของครูผู้สอนภาษาไทยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 มีสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะครูมีความต้องการได้รับการนิเทศเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูด้านการอ่านคิดวิเคราะห์ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 พบว่าครู มีความคาดหวังว่าจะได้รับความช่วยเหลือ นิเทศแนะนำทั้งผู้บริหารและครูจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้ที่ดีโดยการนิเทศแบบมีส่วนร่วมระหว่างผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายวิชาการ หัวหน้ากลุ่มสาระ และศึกษานิเทศก์ ตั้งแต่จัดทำแผนหลักสูตรเพื่อจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้และการนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปใช้จริงในชั้นเรียน การออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับมาตรฐานและตัวชี้วัดที่สอดคล้องกับตัวชี้วัดโดยใช้วรรณคดีวรรณกรรม เป็นสื่อในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ด้านการอ่านคิดวิเคราะห์ การออกแบบสื่อนวัตกรรมที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ด้านการอ่านคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหาและพัฒนานักเรียน การวัดผลประเมินผลเป็นระยะตามสภาพจริงตามแนวทางของโรงเรียน ตามธรรมชาติวิชา มีทั้งการสังเกต การพูดคุย การตรวจชิ้นงาน ข้อสอบแบบปรนัย อัตนัย และการฝึกคัดลายมือ การจัดทำปฏิทินการนิเทศ การประเมินผลการใช้หลักสูตรและนำไปใช้ใน การพัฒนาหลักสูตรต่อไป แนวทางการบันทึกหลังสอนร่วมกับการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ การสะท้อนผลเพื่อแก้ปัญหา พัฒนานักเรียน และต่อยอดให้มีการนิเทศทั้งระบบ ประสงค์ให้ศึกษานิเทศก์เข้าไปสังเกตการจัดการเรียนรู้จริงของครูในชั้นเรียน การสร้างเครื่องมือสำหรับการนิเทศชั้นเรียนที่มีคุณภาพ มีการสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบเจาะลึกเกี่ยวกับผลการปฏิบัติที่ดีและหรือนวัตกรรมการสร้างพัฒนาและหรือหลักสูตรแบบบูรณาการของแต่ละโรงเรียน การพัฒนาระบบการนิเทศภายในให้เข้มแข็ง นอกจากนั้นยังมี ความต้องการให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจัดให้มีการอบรมทบทวนทั้ง 7 ด้าน และเป็นพี่เลี้ยงในการพัฒนาผลงานทางวิชาการเพื่อการขอมีและเลื่อนวิทยฐานะที่สูงขึ้นทั้ง ว 21/2560 และ ว 9/2564 ซึ่ง ชารี มณีศรี กล่าวว่าเป้าหมายหลักของการนิเทศการศึกษาอยู่ที่การพัฒนาครูด้านวิชาชีพคือฝึกให้มีประสบการณ์ทางตรงและทางอ้อม นอกจากนั้นยังช่วยให้ครูมีลักษณะความเป็นผู้นำ การทำงานร่วมกับผู้อื่น อันจะส่งผลให้เพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น กล่าวคือมุ่งพัฒนาคนและพัฒนางาน (ชารี มณีศรี, 2542) สิ่งที่ผู้บริหารต้องจัดให้มีการปฏิบัติคือการประชุม อบรม สัมมนาเป็นหมู่คณะ รวมทั้งส่งเสริมให้ครูและบุคลากรได้พัฒนาการจัดการเรียนรู้ด้วยการสร้างเครื่องมือและสื่อการเรียนรู้ ครูมีความต้องการได้รับการนิเทศเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ด้านการอ่านคิดวิเคราะห์ คาดหวังได้รับความช่วยเหลือ นิเทศแนะนำทั้งผู้บริหาร ครูวิชาการ และศึกษานิเทศก์จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนที่ดีโดยการนิเทศแบบมีส่วนร่วมตั้งแต่การวิเคราะห์หลักสูตรเพื่อการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์ให้เกิดขึ้นกับนักเรียนที่เป็นรูปแบบเดียวกัน การออกแบบกิจกรรมที่สอดคล้องกับมาตรฐานและตัวชี้วัดที่ทำให้ให้นักเรียนเกิดทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์ การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้และการนำไปใช้จริงในชั้นเรียน การออกแบบการจัดการเรียนรู้ เทคนิคการสอนเพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ สามารถตั้งคำถาม และตอบคำถามที่ฝึกกระบวนการคิด ส่งเสริมการออกแบบสื่อการจัดการเรียนรู้และออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับตัวชี้วัด ดังนั้น การนิเทศการศึกษา จึงมีความจำเป็นต้องพัฒนาครูให้มีความสามารถพัฒนาการจัดการเรียนรู้ ให้ก้าวทันกับสภาวการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2546) เช่นเดียวกับชาญชัย อาจินสมาจาร กล่าวว่า การนิเทศการศึกษามีความจำเป็นต่อการช่วยเหลือครูในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้มีความทันสมัยอยู่ตลอดเวลา (ชาญชัย อาจินสมาจาร, 2547)

เมื่อทดสอบค่าดัชนีจัดเรียงลำดับความสำคัญความต้องการจำเป็นรายด้าน พบว่า ด้านสื่อการจัดการเรียนรู้ ด้านการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ มีค่า PNI modified มากที่สุด ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าน้อยที่สุด 2 ลำดับ คือ ด้านการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้และด้านการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ ตามลำดับ

2. ผลการพัฒนาแบบการนิเทศเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูด้านการอ่านคิดวิเคราะห์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2

รูปแบบการนิเทศที่พัฒนาขึ้นอย่างเป็นระบบด้วยการศึกษาเอกสารและงานวิจัย ที่เกี่ยวข้อง ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีการนิเทศการศึกษา การจัดการเรียนรู้ด้านการอ่านคิดวิเคราะห์ แนวคิดการวิจัยการศึกษามากำหนดเป็น องค์ประกอบของรูปแบบการนิเทศ แล้วนำองค์ประกอบของรูปแบบการนิเทศมาสร้างความสัมพันธ์ กำหนด รายละเอียดของแต่ละองค์ประกอบ จัดทำรูปแบบการนิเทศฉบับร่าง เอกสารประกอบรูปแบบการนิเทศ จากนั้นเสนอ ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ แล้วปรับปรุงแก้ไขนำไปทดลองเพื่อใช้ ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องให้มีความสมบูรณ์ สอดคล้อง กับขั้นตอนสำคัญในการออกแบบและพัฒนาแบบการเรียนการสอนที่บุญเลี้ยง ทุมทอง ได้สรุปขั้นตอนสำคัญใน การออกแบบและพัฒนาแบบการเรียนการสอน จากแนวคิดของทิสนา แคมมณี และ Joyce & Weil มีขั้นตอน สำคัญ ได้แก่ การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน การกำหนดหลักการ เป้าหมายและองค์ประกอบอื่น ๆ ของรูปแบบการนิเทศ การกำหนดแนวทางในการนำรูปแบบไปใช้ การสร้างเครื่องวัดผลประเมินผล การประเมินความสำเร็จของรูปแบบ การ นิเทศและการปรับปรุงรูปแบบการนิเทศ (บุญเลี้ยง ทุมทอง, 2556); (ทิสนา แคมมณี, 2552); (Joyce, B. & Weil, M., 2000) การวิจัยครั้งนี้ได้พัฒนามาอย่างต่อเนื่องและได้รูปแบบที่ชัดเจนคือรูปแบบการนิเทศแบบ ไอคาเน่ (IKANE Supervisory Model) มีกระบวนการนิเทศ 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การสร้างแรงจูงใจในการทำงาน (Inspiration) 2) การ ให้ความรู้ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Knowledge Sharing) 3) การนิเทศให้คำแนะนำช่วยเหลือ (Advisory Sharing) 4) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านเครือข่าย (Network Sharing) 5) การประเมินการนิเทศ (Evaluation) มีการนิเทศ ติดตาม ดูแลเอาใจใส่ให้กำลังใจ แนะนำเพิ่มเติมช่วยเหลือผู้รับการนิเทศอย่างต่อเนื่อง อำนวยความสะดวกด้วยช่อง ทางการนิเทศที่หลากหลาย ได้แก่ทาง e – Mail address, Facebook.com, line, ทางโทรศัพท์, การนิเทศ online ผ่าน google meet, Zoom การนิเทศกลุ่มย่อย การนิเทศกลุ่มใหญ่ และการนิเทศแบบ onsite

ผลการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการนิเทศโดยผู้เชี่ยวชาญ ก่อนการนำรูปแบบการนิเทศไปใช้และผลการ ตรวจสอบยืนยันจากผู้นิเทศและครูผู้รับการนิเทศหลังการใช้รูปแบบการนิเทศที่พบว่ารูปแบบการนิเทศ มีความ สอดคล้องกับทฤษฎีและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง มีความสอดคล้องกับหลักวิชาของการนิเทศการศึกษา มีความสัมพันธ์และ ต่อเนื่องกันของแต่ละขั้นตอน มีความสอดคล้องกับเป้าหมายที่ต้องการของครูผู้รับการนิเทศ เครื่องมือที่ใช้ มีการ นิเทศติดตาม ดูแลเอาใจใส่ให้กำลังใจ แนะนำเพิ่มเติมช่วยเหลือผู้รับการนิเทศอย่างต่อเนื่อง อำนวยความสะดวกด้วย ช่องทางการนิเทศที่หลากหลายจนครูผู้รับการนิเทศมีความรู้และทักษะที่จะนำไปใช้ปฏิบัติได้จริง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก รูปแบบที่พัฒนาขึ้น ผู้วิจัยพัฒนาโดยใช้วิธีการเชิงระบบ (System Approach) มีวิธีการเชิงระบบหลายวิธีด้วยกันแต่ เมื่อพิจารณาเชิงลึกตามหลักการ แนวคิดเกี่ยวกับวิธีการเชิงระบบแล้วพบว่า วิธีการเชิงระบบที่มีความเหมาะสมและ สอดคล้องกับการนิเทศเสริมสร้างสมรรถนะในการจัดการเรียนด้านทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 4 ของครู ผู้วิจัยได้ศึกษาและพัฒนาภายใต้หลักการและ แนวคิดของการออกแบบเชิงระบบ จาก แนวคิดของ สุมณ อมรวิวัฒน์, แอคเคสันและกอล (Acheson, Keith A. & Gall, Meredith D.), กลิกแมนกอร์ดอน และโรสกอร์ดอน (Glickman, C. D. et al.) เพื่อนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย เมื่อได้พัฒนารูปแบบ การ นิเทศเรียบร้อยแล้ว ได้จัดการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของรูปแบบ โดยมี ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการจัดทำหนังสือส่งเสริมการอ่าน ด้านการวิจัย รวม จำนวน 9 คน (สุมณ อมรวิวัฒน์, 2550); (Acheson, Keith A. & Gall, Meredith D., 2003); (Glickman, C. D. et al., 2010) สอดคล้องกับงานวิจัยของ งานวิจัยของ วรณดี สุธาพาณิชย์ ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการนิเทศ ภายในโรงเรียนระดับประถมศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า รูปแบบการนิเทศภายใน มีกระบวนการดำเนินการ 6

ขั้นตอนได้แก่ 1) การเตรียมการ มี 16 องค์ประกอบ 2) การกำหนดกลยุทธ์ มี 7 องค์ประกอบ 3) การสร้างความเข้าใจกับครู บุคลากรและกรรมการสถานศึกษา มี 5 องค์ประกอบ 4) การวางแผนการนิเทศมี 5 องค์ประกอบ 5) การปฏิบัติการนิเทศตามแผนมี 8 องค์ประกอบ และ 6) การประเมินผลการนิเทศมี 7 องค์ประกอบ (วรรณดี สุธาพาณิชย์, 2557) งานวิจัยของสิริกร คำมูล ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการนิเทศการศึกษาสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ พบว่า ผลการประเมินด้านความเป็นไปได้ของรูปแบบการนิเทศโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยของความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก (สิริกร คำมูล, 2556) และงานวิจัยของ จันทร์พิมพ์ วงศ์ประชาธิรัตน์ ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการนิเทศการศึกษาโดยกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานผู้เป็นบุคคลภายนอก ผู้วิจัยได้นำรูปแบบการนิเทศการศึกษาโดยกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานผู้เป็นบุคคลภายนอก ไปตรวจสอบยืนยันรูปแบบด้วยวิธียืนยันรูปแบบโดยสอบถามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ผลคือ ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า รูปแบบการนิเทศการศึกษาโดยกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานผู้เป็นบุคคลภายนอก มีความถูกต้องครอบคลุม (accuracy standards) (จันทร์พิมพ์ วงศ์ประชาธิรัตน์, 2556)

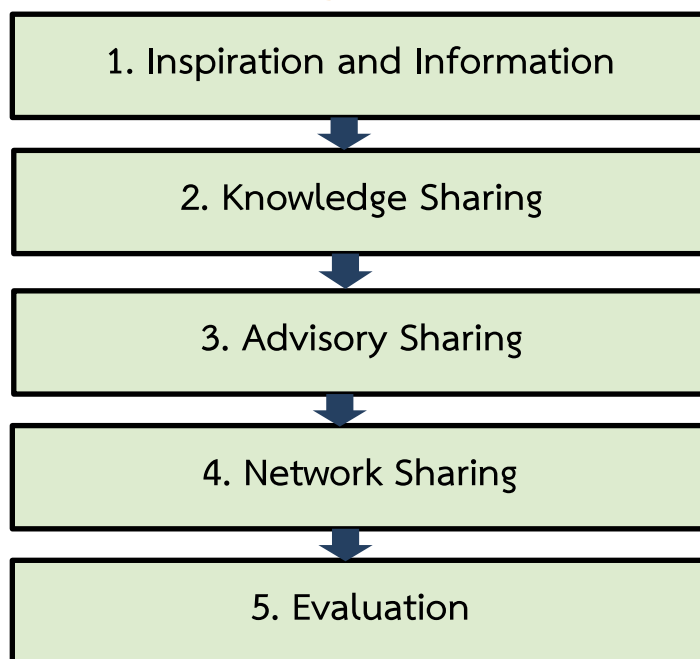
3. ผลการตรวจสอบรูปแบบการนิเทศเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูด้านการอ่านคิดวิเคราะห์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2

การตรวจสอบรูปแบบการนิเทศพบว่า มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก โดยการประเมินด้านความเหมาะสม (Propriety) ความเป็นไปได้ (Feasibility) ด้านความสอดคล้อง (Congruity) และความเป็นประโยชน์ (Utility) ของรูปแบบการนิเทศโดยใช้การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยผู้ปฏิบัติจริงในสถานศึกษาอีกครั้งเพื่อยืนยันรูปแบบการนิเทศแบบไอคานะ (IKANE Supervisory Model) ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นว่ามีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ มีความสอดคล้อง และเป็นประโยชน์ ซึ่งมีความสำคัญและมีความจำเป็นมากเพื่อให้เกิดความมั่นใจในการที่จะนำรูปแบบการนิเทศไปใช้ งานวิจัยของ สามารถ ทิมนาค ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการนิเทศการสอน ตามแนวคิดของกลี๊กลแมนเพื่อพัฒนาสมรรถภาพการจัดการเรียนรู้ ด้านทักษะการอ่านของครูภาษาไทย พบว่า รูปแบบการนิเทศตามแนวคิดของ กลี๊กลแมนเพื่อพัฒนาสมรรถภาพการจัดการเรียนรู้ด้านทักษะการอ่านของครูภาษาไทย เรียกว่า “AIPDE Model” ประกอบด้วยกระบวนการดำเนินงาน 5 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 การประเมินสภาพและสมรรถนะในการทำงาน (Assessing : A) ขั้นที่ 2 การให้ความรู้ก่อนการนิเทศ (Information : I) ขั้นที่ 3 วางแผนการนิเทศ (Planning : P) ขั้นที่ 4 ปฏิบัติการนิเทศ (Doing : D) ประกอบด้วยกระบวนการนิเทศการสอน 3 ขั้นตอน คือ 1) การประชุมก่อนการสังเกตการสอน 2) สังเกตการสอน 3) ประชุมให้ข้อมูลย้อนกลับหลังการสังเกตการสอน ขั้นที่ 5 ประเมินผลการนิเทศ (Evaluating : E) (สามารถ ทิมนาค, 2553)

สรุปได้ว่ารูปแบบการนิเทศแบบไอคานะ (IKANE Supervisory Model) เป็นรูปแบบการนิเทศที่มีความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้และประโยชน์ในการนำไปใช้เสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูด้านการอ่านคิดวิเคราะห์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2

องค์ความรู้ใหม่

รูปแบบการนิเทศที่พัฒนาขึ้นมาใหม่ได้ผ่านการตรวจสอบประสิทธิภาพจากผู้เชี่ยวชาญแล้วก่อนนำไปใช้ส่งเสริมสมรรถนะการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูด้านการอ่านคิดวิเคราะห์มีความแปลกใหม่โดยแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นมาจัดทำเป็นหนังสือส่งเสริมการอ่านซึ่งไม่เคยมีการทำมาก่อน มีการรวบรวมข้อมูลที่ถูกต้องเชิงลึก ยึดหยุ่นตามบริบทของท้องถิ่น แล้วนำองค์ความรู้ที่ได้มาจัดทำหนังสือส่งเสริมการอ่านตามหลักการ แนวคิดและทฤษฎี มีกระบวนการนิเทศ ดังนี้

ภาพที่ 2 กระบวนการนิเทศของรูปแบบการนิเทศแบบไอคานะ (IKANE Supervisory Model)

สรุปและข้อเสนอแนะ

1) สภาพปัจจุบันการนิเทศในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด 2) รูปแบบการนิเทศที่พัฒนาขึ้น มี 5 ขั้นตอน 3) การประเมินความถูกต้อง ความเหมาะสม ของรูปแบบการนิเทศอยู่ในระดับมาก มีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ดังนี้ 1) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรให้การส่งเสริม สนับสนุน จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สะท้อนผลงานการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์ เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน 2) สถานศึกษาควรส่งเสริมสนับสนุนให้มีระบบการนิเทศที่เข้มแข็งในการพัฒนาทักษะ การอ่านคิดวิเคราะห์ในทุกระดับชั้น ส่งเสริมให้ครูมีความมั่นใจในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ได้สำเร็จอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ครูเกิดความชำนาญมากขึ้น และมีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ได้แก่ 1) ควรมีการวิจัยเพื่อ พัฒนารูปแบบการนิเทศส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้พัฒนาทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์ไปสู่การ พัฒนาสมรรถนะการอ่านขั้นสูง 2) ควรมีการศึกษาปัจจัยที่มีประสิทธิภาพในการนิเทศการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริม ความสามารถในการพัฒนาทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 3) ควรมีการพัฒนา รูปแบบการนิเทศที่เสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2554). หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2554. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การ รับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- _____. (2560). แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ 2560-2579. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พรักหวานกราฟฟิค จำกัด.
- _____. (2560). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุม สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- จันทร์พิมพ์ วงศ์ประชารัตน์. (2556). รูปแบบการนิเทศการศึกษาโดยกรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานผู้เป็น บุคคลภายนอก. ใน ดุษฎีนิพนธ์ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัย ศิลปากร.

- ชาญชัย อาจินสมาจาร. (2547). การนิเทศการสอนแบบใหม่. กรุงเทพมหานคร: จงเจริญการพิมพ์.
- ชาร์ มณีศรี. (2542). การนิเทศการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: ศิลปะบรรณาการ.
- ทีศนา แคมมณี. (2552). ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2559). การพัฒนาการวิจัยโดยใช้รูปแบบ. เรียกใช้เมื่อ 9 มีนาคม 2565 จาก https://www.kroobannok.com/news_file/p61238851032.pdf
- บุญเลี้ยง ทุมทอง. (2556). ทฤษฎีและการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: เอส.พรินต์ ไทย แพคตอรี.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2546). จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมกรุงเทพ.
- พาสนา ชลบุรีพันธ์. (2560). รูปแบบการนิเทศการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการพัฒนาทักษะการคิดของ ผู้เรียนระดับการศึกษาพื้นฐาน. ใน ดุษฎีนิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการศึกษา. วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- วรรณดี สุราพาณิชย์. (2557). การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนระดับประถมศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.
- สามารถ ทิมนาท. (2553). การพัฒนารูปแบบการนิเทศการสอนตามแนวคิดของกลี๊แมนเพื่อพัฒนาสมรรถภาพการจัดการเรียนรู้ด้านทักษะการอ่านของครูภาษาไทย. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2. (2561). รายงานผลการประเมินคุณภาพการศึกษา ระดับชาติ ปีการศึกษา 2561. นครศรีธรรมราช: ประยูรการพิมพ์.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2548). รายงานการติดตามการดำเนินงานตามนโยบายด้านการศึกษาของรัฐบาล ครบรอบ 3 ปี. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สำนักทดสอบทางการศึกษา. (2556). สรุปผลการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสาม (พ.ศ. 2554-2558) ของสถานศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: พรักหวานกราฟฟิค.
- สิริกร คำมูล. (2556). การพัฒนารูปแบบการนิเทศการศึกษาสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาสังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 15(3), 22-28.
- สมน อมรวิวัฒน์. (2550). ปรัชญาและแนวคิดของการพัฒนาครูและเครือข่าย. สานปฏิรูป, 6(65), 89-99.
- อรอุมา บวรศักดิ์ . (2561). การพัฒนารูปแบบการนิเทศที่ส่งเสริมทักษะการคิดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับครูวิทยาศาสตร์ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา. ใน ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการนิเทศการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- Acheson, Keith A. & Gall, Meredith D. (2003). Clinical Supervision and Teacher Development Preservice Applications. New York: John Wiley & Sons, Inc.
- Glickman, C. D. et al. (2010). Supervision and Instructional: A Developmental Approach. (8th ed.). Boston: Allyn & Bacon.
- Joyce, B. & Weil, M. (2000). Models of Teaching. (6th ed). Boston: Allyn and Bacon.
- Yamane, T. (1973). Statistics: An Introductory Analysis. (3rdEd). New York: Harper and Row Publications.

**การพัฒนาารูปแบบข้อมูลเพื่อเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงาน
ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนของประเทศไทย***
**THE DEVELOPMENT OF A DATA MODEL TO CONNECT AGENCIES IN THE CRIMINAL
JUSTICE SYSTEM FOR CHILDREN AND YOUTH IN THAILAND**

ยุคลธร เพ็ญโรจน์

Yukolthorn Phenrot

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Law Thammasat University, Bangkok, Thailand

Corresponding author E-mail: yukol.ph@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเกี่ยวกับ 1) ศึกษาารูปแบบ วิธีการเก็บข้อมูล ปัญหาการจัดเก็บข้อมูล และการเชื่อมโยงข้อมูล 2) ศึกษาการจัดเก็บข้อมูล และ 3) หาแนวทางพัฒนารูปแบบข้อมูล และกฎหมายในการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงาน เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการวิจัยเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งมีโครงสร้าง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเลือกแบบเจาะจงด้านกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน จำนวน 7 คน ได้แก่ ผู้อำนวยการ 2 คน ผู้ปฏิบัติงาน 4 คน และผู้เชี่ยวชาญ 1 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบ วิธีการเก็บข้อมูล ปัญหาการจัดเก็บข้อมูล และการเชื่อมโยงข้อมูล ซึ่งพบปัญหา 1.1) การไม่จัดหมวดหมู่ข้อมูล โดยข้อมูลในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนยังไม่มีแบ่งประเภทข้อมูลที่ชัดเจน ทำให้นำไปใช้ได้ยาก 1.2) วิธีการเก็บข้อมูล โดยแต่ละหน่วยงานมีวิธีการเก็บข้อมูลต่างกัน 1.3) ปัญหาการจัดเก็บข้อมูลยังขาดผู้รับผิดชอบในการพัฒนาภาพรวม โดยขาดผู้รับผิดชอบหลักในการรวบรวมข้อมูลตั้งแต่ต้นทางที่เก็บข้อมูลเด็กและเยาวชนเข้าสู่กระบวนการจนสิ้นสุดกระบวนการยุติธรรม และขาดกฎหมาย นโยบาย ยุทธศาสตร์และระเบียบขององค์กรเด็กและเยาวชนซึ่งไม่มีการเน้นในการพัฒนาระบบข้อมูลคดีเด็กและเยาวชนไว้เฉพาะ และ 1.4) การไม่เชื่อมต่อข้อมูลระหว่างหน่วยงาน โดยข้อมูลยังอยู่เพียงในบางองค์กร รวมทั้งไม่มีการแลกเปลี่ยนระหว่างหน่วยงาน 2) การจัดเก็บข้อมูล ซึ่งพบปัญหา การเก็บข้อมูลไม่ครบถ้วนยังมีข้อมูลที่สำคัญบางประเภทที่ยังเก็บไม่ครบถ้วน และ 3) แนวทางพัฒนารูปแบบข้อมูล ควรนำระบบเทคโนโลยีการเก็บข้อมูลแบบกระจายมาใช้ในการเก็บข้อมูลคดีเด็กและเยาวชน เช่น Blockchain

คำสำคัญ: กระบวนการยุติธรรมทางอาญา, การพัฒนารูปแบบข้อมูล, เชื่อมโยงระหว่างหน่วยงาน, เด็กและเยาวชน

Abstract

This research is aimed at studying 1) model of collecting, problem in collecting and connecting data 2) collecting data and 3) finding guideline to develop a data model and law for linking data between department. The research uses the qualitative research methodology by research documents and semi-structured in-depth interviews. The seven

* Received 2 July 2023; Revised 27 July 2023; Accepted 29 July 2023

purposive samplings relate to the criminal justice system for children and youth consist of 2 directors, 4 judicial officers and an expert. The research result can be summarized, as follows: 1) The model of collecting, problem in collecting and connecting data : 1.1) Various the criminal justice system for children and youth is not categorized systematically 1.2) Collecting data is different in each agencies 1.3) Lack of responsible host for development of the big data system from beginning until the end of justice process and lack of policies, strategies and laws don't emphasize on the development of case data systems for children and youth and 1.4) Lack of linking data each other that data is kept in some agency and also not changing data between agencies. 2) The management of data : some important data is not collected completely. 3) The guideline for data model development : using distributed technology such as Blockchain.

Keywords: Criminal Justice, Data Model Development, Link Between Departments, Youth

บทนำ

ในประเทศไทยองค์กรที่ทำหน้าที่ดูแลเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ได้แก่ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานอัยการคดีเยาวชนและครอบครัว ศาลเยาวชนและครอบครัว กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กรมคุมประพฤติ รวมทั้งมีองค์กรที่เชื่อมโยงกับเด็กและเยาวชน ไม่ว่าจะเป็น กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และภาคประชาสังคม เป็นต้น ซึ่งที่ผ่านมาหน่วยงานแต่ละองค์กรมีการพัฒนาการจัดเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนที่เป็น การภายในของแต่ละองค์กร ไม่มีความเชื่อมโยงกันกับหน่วยงานอื่นที่มีหน้าที่ดูแลเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน เท่าที่ควร ซึ่งปรากฏอย่างเห็นได้ชัดในโครงการบูรณาการงานพัฒนาพหุตินิสัยผู้กระทำผิดระหว่าง กรมราชทัณฑ์ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน และกรมคุมประพฤติ ของสำนักงานผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ราชทัณฑ์วิทยา กรมราชทัณฑ์ โดยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่าระบบข้อมูลผู้กระทำผิดควรมีการส่งต่อข้อมูลระหว่าง กรมราชทัณฑ์ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน และกรมคุมประพฤติ มีรายละเอียดดังนี้ ประการแรก กรมราชทัณฑ์ควรส่งต่อข้อมูลผู้ต้องขังที่ปล่อยตัวพักโทษหรือลดโทษจากเรือนจำ ข้อมูลผู้ต้องขังที่พ้นโทษจาก เรือนจำ กรณีคุมประพฤติสืบทอดให้ศาลและศาลสั่งจำคุก กรณีผู้ถูกคุมประพฤติกลับมากระทำผิดซ้ำ และส่ง มารับโทษในเรือนจำ ประการที่สองกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนควรส่งต่อข้อมูลเด็กและเยาวชนที่ เคยอยู่ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน และกลับมากระทำผิดซ้ำอยู่ในเรือนจำ รวมทั้งข้อมูลเด็กและเยาวชน ที่นำมาฝากไว้ในเรือนจำ และประการสุดท้าย กรมคุมประพฤติควรส่งต่อข้อมูลเด็กและเยาวชนที่มอบให้คุม ประพฤติดูแล (สำนักงานผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านราชทัณฑ์วิทยา กรมราชทัณฑ์, 2559)

นอกจากนี้ ในปัจจุบันประเทศไทย องค์กรที่มีหน้าที่ดูแลเด็กและเยาวชนได้ให้ความสำคัญในการ พัฒนารูปแบบข้อมูลเพื่อเชื่อมโยงข้อมูลในกระบวนการยุติธรรมมากยิ่งขึ้น โดยมีการเก็บรวบรวมข้อมูลเด็กและ เยาวชนที่กระทำความผิด และสถิติคดีไว้อย่างน่าสนใจ อาทิ ข้อมูลเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด เช่น ข้อมูล เกี่ยวกับการเคยถูกควบคุมตัวในสถานควบคุม ข้อมูลเกี่ยวกับการเข้ารับบำบัดรักษาเรื่องยาเสพติด และข้อมูล เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมเกี่ยวกับการหนีเรียน เป็นต้น (สุภาพรณ์ ทองน้อม และพลวัต หนูแดง, 2560) ส่วนข้อมูลสถิติ คดี เช่น จำนวนและร้อยละของคดีเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจคุ้มครองเด็กและเยาวชนทั่ว ประเทศ แบ่งจำแนกตามเพศ สัญชาติ ระดับการศึกษา อาชีพ ลักษณะการอยู่อาศัย และฐานความผิด เป็นต้น (ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, 2565) ซึ่งได้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลเด็ก

และเยาวชนที่กระทำความผิดและสถิติคดีทุกปี รวมทั้งมีข้อมูลสำคัญมากมายแต่การพัฒนาระบบข้อมูลเพื่อการวางแผนงาน เพื่อแก้ไข บำบัด พื้นฟูเด็กและเยาวชนยังไม่ได้ถูกนำไปใช้อย่างแท้จริง และยังไม่มีการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมของเด็กและเยาวชน รวมทั้งข้อมูลในเรื่องสำคัญประการอื่น เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้ดุลพินิจในการลงโทษ ข้อมูลเกี่ยวกับโปรแกรมการแก้ไข บำบัด พื้นฟู ข้อมูลองค์กรเครือข่ายและผู้เชี่ยวชาญในทางสหวิชาชีพ เพื่อส่งต่อเด็กและเยาวชนในการแก้ไข บำบัด พื้นฟู รวมทั้งข้อมูลเกี่ยวกับความเสียหายจากการกระทำความผิดยังไม่ได้มีการเก็บข้อมูลไว้อย่างเป็นระบบ ทำให้หน่วยงานยุติธรรมและวิชาการได้ตระหนักในปัญหาดังกล่าวจึงพยายามปรับปรุงระบบงานด้านนี้ จะเห็นได้ว่ากระทรวงยุติธรรมได้พยายามจัดทำระบบศูนย์แลกเปลี่ยนข้อมูลกระบวนการยุติธรรม (Data Exchange Center) มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมบูรณาการให้การแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม โดยสามารถลดขั้นตอนการทำงานและเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของหน่วยงานกระบวนการยุติธรรมได้อย่างเป็นรูปธรรมในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ โดยการค้นหา รวบรวม ประมวลผลและส่งผ่านข้อมูลที่เป็นประโยชน์ระหว่างหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมเพื่อขับเคลื่อนภาครัฐสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัล (สำนักงานกิจการยุติธรรม, 2564) รวมทั้งนำผลการดำเนินงานไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงแผนแม่บท และการพัฒนาศูนย์แลกเปลี่ยนข้อมูลกระบวนการยุติธรรมในอนาคตซึ่งเป็นสิ่งที่ดีที่จะทำเรื่องนี้อย่างจริงจัง อย่างไรก็ตาม สิ่งที่ได้อ้างอิงว่ามีกรอบการดำเนินการและขอบเขตของข้อมูลที่ยังจำกัด ทำให้กระบวนการยุติธรรมเฉพาะด้านคดีเด็กและเยาวชนยังไม่มีมีการพัฒนาระบบข้อมูลอย่างเพียงพอ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษา รูปแบบ การจัดเก็บข้อมูล วิธีการเก็บข้อมูล ปัญหาการจัดเก็บข้อมูล การเชื่อมโยงข้อมูล เสนอแนะแนวทางการพัฒนารูปแบบข้อมูล และกฎหมายในการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนของประเทศไทยเพื่อนำข้อมูลไปใช้ประกอบการพิจารณา การกำหนดนโยบาย ประกอบการตัดสินใจ รวมทั้งพัฒนาฐานข้อมูลองค์กรเครือข่ายเพื่อการส่งต่อเด็กและเยาวชนในการแก้ไข บำบัด พื้นฟู และเพื่อแก้ไข บำบัด พื้นฟูเด็กและเยาวชนให้กลับตัวเป็นคนดี ไม่หวนกลับมากระทำความผิดซ้ำ เพื่อให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนของประเทศไทยเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายและคุ้มครองเด็กและเยาวชนได้อย่างเป็นระบบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบ วิธีการเก็บข้อมูล ปัญหาการจัดเก็บข้อมูล และการเชื่อมโยงข้อมูลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนของประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาการจัดเก็บข้อมูลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนของประเทศไทย
3. หาแนวทางพัฒนารูปแบบข้อมูล และกฎหมายในการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนของประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบข้อมูลเพื่อเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนของประเทศไทย” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) มีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เลือกแบบเฉพาะเจาะจงเป็นผู้ที่มีประสบการณ์และมีความรู้ความเชี่ยวชาญในประเด็นที่เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน จำนวน 7

คน ได้แก่ ผู้อำนวยการในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับคดีเด็กและเยาวชน 2 คน ผู้ปฏิบัติงานในคดีเด็กและเยาวชน 4 คน และผู้เชี่ยวชาญภาคประชาสังคมด้านกฎหมายเด็กและเยาวชน 1 คน

ขั้นตอนที่ 2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แบบกึ่งมีโครงสร้าง

ขั้นตอนที่ 3 การเก็บรวบรวมข้อมูล จากการสัมภาษณ์ด้วยตัวเองแบบเผชิญหน้า มีการจดบันทึก และขออนุญาตในการบันทึกเสียงด้วยเครื่องบันทึกเสียง ส่วนการวิจัยเอกสารศึกษาค้นคว้าเชิงเปรียบเทียบระบบข้อมูลของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน กฎหมาย และตำราเกี่ยวกับหลักนิติธรรม กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน หลักการ และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลในเว็บไซต์ต่าง ๆ ในอินเทอร์เน็ต

ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากการจดบันทึก การสัมภาษณ์ และการศึกษาจากเอกสารนำมาวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ด้วยการสร้างข้อสรุป

ขั้นตอนที่ 5 ระยะเวลาในการวิจัย โดยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนธันวาคม 2560 - เดือนธันวาคม 2562

ผลการวิจัย

1. รูปแบบ วิธีการเก็บข้อมูล ปัญหาการจัดเก็บข้อมูล และการเชื่อมโยงข้อมูลในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนของประเทศไทย จากการศึกษาในรูปแบบข้อมูลในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนของประเทศไทย พบว่า รูปแบบข้อมูลเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนประกอบไปด้วย 4 รูปแบบ ได้แก่ 1) ข้อมูลเพื่อพิสูจน์ความผิดของจำเลยในรายคดีเป็นข้อมูลที่แสดงให้เห็นเจตนาในการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน ที่ได้จากในชั้นตำรวจและอัยการ 2) ข้อมูลประวัติและสถานภาพเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนเป็นข้อมูลส่วนตัวของเด็กและเยาวชน ที่ได้จากสถานพินิจคุ้มครองเด็กและเยาวชน ศูนย์ฝึกอบรมเด็กและเยาวชน กรมคุมประพฤติ และศาลเยาวชนและครอบครัว 3) ข้อมูลสนับสนุนการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูเด็กและเยาวชนเป็นข้อมูลองค์กรเครือข่ายทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน รวมทั้งข้อมูลโปรแกรมที่ใช้ในการแก้ไข บำบัดฟื้นฟู เด็กและเยาวชน ที่เป็นเครื่องมือที่สร้างขึ้นมานำมาหาแนวทางหรือ มาตรการเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดให้สามารถอยู่กับครอบครัวและชุมชนได้ และป้องกันไม่ให้เกิดและเยาวชนกลับมากระทำความผิดซ้ำของเจ้าหน้าที่ของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน และศาลเยาวชนและครอบครัว และ 4) ข้อมูลสถิติคดีเป็นข้อมูลปริมาณคดี จำนวนคดีประเภทของคดีที่เด็กและเยาวชนกระทำความผิดเพื่อประกอบการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม

ส่วนวิธีการเก็บข้อมูล พบว่า หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนของประเทศไทยมีการเก็บข้อมูลทั้งในรูปแบบกระดาษประกอบสำนวนคดี เช่น รายงานการตรวจพิสูจน์ของกลางของพนักงานสอบสวน รายงานข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนของสถานพินิจ เป็นต้น และมีการนำระบบเทคโนโลยีมาใช้ในการเก็บข้อมูล เช่น ระบบฐานข้อมูลอาชญากรรมของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เป็นโปรแกรมประเภท Web Application ซึ่งใช้เก็บข้อมูลคดีที่เกิดขึ้นทั้งหมดในประเทศไทย (นภดล ชัยมงคล, 2560) เป็นต้น

ในขณะที่ปัญหาการจัดเก็บข้อมูล จากการศึกษาวิจัยพบว่า มีปัญหา 2 ประการ ได้แก่ 1) ปัญหาการขาดหน่วยงานหรือบุคลากรผู้มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบในการพัฒนาระบบข้อมูล ซึ่งหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชนของประเทศไทยทุกหน่วยงานมีผู้รับผิดชอบในการทำหน้าที่เก็บข้อมูล อาทิ หน่วยงาน

หรือบุคลากรที่รวบรวมข้อมูลเพื่อพิสูจน์ความผิดของจำเลยในรายคดี เช่น หน่วยงานสำนักงานตำรวจแห่งชาติ บุคลากรที่มีอำนาจหน้าที่ในกระบวนการเก็บข้อมูล ได้แก่ พนักงานสอบสวน เป็นต้น หน่วยงานหรือบุคลากรที่รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประวัติและสถานภาพเด็กและเยาวชนในการมาประกอบการกำหนดมาตรการแก้ไขเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด และการกำหนดโทษ เช่น หน่วยงานสถานพินิจทั่วประเทศ บุคลากรที่มีอำนาจหน้าที่ในกระบวนการเก็บข้อมูลจะประกอบด้วยเจ้าพนักงานพินิจ พนักงานคุมประพฤติ นักจิตวิทยา นักจิตวิทยาคลินิก และพยาบาลวิชาชีพ รวมทั้งนักสังคมสงเคราะห์ เป็นต้น และองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบข้อมูลในศูนย์แลกเปลี่ยนข้อมูลกระบวนการยุติธรรม (Data Exchange Center) ผู้ที่รับผิดชอบข้อมูลเฉพาะหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนประกอบด้วย สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานอัยการ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน สำนักงานศาลยุติธรรม และกรมคุมประพฤติ เป็นต้น จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่ายังขาดผู้รับผิดชอบหลักในการวางระบบการรวบรวมข้อมูลตั้งแต่ต้นทางที่เก็บข้อมูลเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการจนสิ้นสุดกระบวนการ และ 2) ปัญหาการขาดนโยบาย ยุทธศาสตร์ และกฎหมาย ในการพัฒนาระบบการข้อมูล ในปัจจุบันถึงแม้จะมีแนวนโยบาย หรือกฎระเบียบ ยุทธศาสตร์ด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสถาบันข้อมูลขนาดใหญ่ (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2566 และแผนแม่บทบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2562 – 2565 เป็นสิ่งที่ดีที่มีแนวทางขับเคลื่อนการบูรณาการและแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงาน และจัดให้มีศูนย์กลางแลกเปลี่ยนข้อมูลดิจิทัลเพื่อสนับสนุนกระบวนการยุติธรรม แต่อย่างไรก็ตาม กฎหมาย นโยบาย ยุทธศาสตร์และระเบียบขององค์กรเด็กและเยาวชนยังไม่มี การเน้นในการพัฒนาระบบข้อมูลคดีเด็กและเยาวชนไว้เฉพาะ

สำหรับการเชื่อมโยงข้อมูลในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนของประเทศไทย พบว่าการเชื่อมต่อระหว่างข้อมูลและระบบเทคโนโลยีในการเก็บข้อมูลในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน มีหลายลักษณะตามประเภทของข้อมูลต่าง ๆ อาทิ การเชื่อมต่อข้อมูลเพื่อพิสูจน์ความผิดของจำเลยในรายคดี เช่น พนักงานสอบสวนกับศาลเยาวชนและครอบครัวมีการเชื่อมต่อระหว่างข้อมูลในรูปแบบกระดาษ ประกอบสำนวนคดี สำนักงานตำรวจแห่งชาติมีการเชื่อมต่อข้อมูลในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ผ่านระบบฐานข้อมูลอาชญากรรมภายในองค์กร เป็นต้น ในขณะที่การเชื่อมต่อข้อมูลเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน เช่น สถานพินิจกับศาลเยาวชนและครอบครัวมีการเชื่อมข้อมูลรายงานข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนที่มีความเห็นผู้อำนวยการสถานพินิจเกี่ยวกับการลงโทษหรือวิธีการสำหรับเด็กหรือเยาวชนที่มีรายละเอียดเกี่ยวกับข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชน และความเห็นเกี่ยวกับมาตรการในการลงโทษหรือการใช้วิธีการสำหรับเด็กหรือเยาวชนผ่านระบบบริการออนไลน์ศาลยุติธรรม (CIOS) ตามมาตรา 36 (1) แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 และบันทึกความร่วมมือ (MOU) การเชื่อมโยงข้อมูลคดีเยาวชนและครอบครัวโดยวิธีทางอิเล็กทรอนิกส์ ระหว่างศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง และสำนักงานศาลยุติธรรม กับกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เป็นต้น

2. การจัดเก็บข้อมูลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนของประเทศไทย พบว่าหน่วยงานต่าง ๆ ได้ทำการเก็บข้อมูลในกระบวนการยุติธรรมเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนเป็นจำนวนมากและมีความหลากหลาย อาทิ ข้อมูลเพื่อพิสูจน์ความผิดของจำเลยในรายคดีต้องคดีที่เกี่ยวข้องมีการเก็บข้อมูลที่ครบถ้วน เพียงพอที่นำไปใช้ในการพิสูจน์ความผิดของเด็กและเยาวชน ได้แก่ ข้อมูลที่ตำรวจเก็บเพื่อพิสูจน์ความผิดของจำเลยในรายคดี เช่น ข้อหาที่กระทำความผิด สิ่งของที่เกี่ยวข้องกับคดีพฤติการณ์แห่งคดี และสถานที่เกิดเหตุ เป็นต้น (นภดล ชัยมงคล, 2560) ส่วนข้อมูลที่ถูกพิพากษาที่ทำหน้าที่พิจารณาคดีพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิด เก็บข้อมูลเพื่อพิสูจน์ความผิดของจำเลยในรายคดี เช่น พยานวัตถุ พยานผู้เชี่ยวชาญ และคำพิพากษา เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2562)

ส่วนข้อมูลเกี่ยวกับประวัติและสถานภาพของเด็กและเยาวชน หน่วยงานที่เก็บข้อมูลเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน มีการเก็บข้อมูลที่ครบถ้วน เพียงพอที่ควบคุม ดูแล แก้ไข พื้นฟู พัฒนาพฤติกรรมเสียเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด หาวิธีการแก้ไข รวมทั้งเพื่อประกอบการพิพากษาคดี และกำหนดการลงโทษ อาทิ ข้อมูลเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนของสถานพินิจ เช่น ข้อมูลส่วนตัวของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติของครอบครัว และปัจจัยความเสี่ยงในเรื่องครอบครัว เรื่องชุมชนและสภาพแวดล้อม เป็นต้น (ชัตติยา รัตนดิลก, 2560) ส่วนข้อมูลเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนของศาลเยาวชนและครอบครัว เช่น ข้อมูลในส่วนตัวของเด็กและเยาวชน ข้อมูลด้านครอบครัว และข้อมูลผู้เสียหาย เป็นต้น (สุภาภรณ์ ทองน้อม และพลวัฒน์ หนูแดง, 2560) ข้อมูลเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนของกรมคุมประพฤติ เช่น บันทึกถ้อยคำผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์ และแบบบันทึกข้อมูลผู้ถูกคุมประพฤติจะเก็บข้อมูลเกี่ยวกับประวัติครอบครัวและภูมิหลัง ประวัติการกระทำความผิด และสภาพความผิดและพฤติการณ์แห่งคดี (สุมาลี มาคำ, 2561)

ในขณะที่ข้อมูลสนับสนุนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชน องค์กรที่เก็บข้อมูลสนับสนุนเกี่ยวกับการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูเด็กและเยาวชน มีการเก็บข้อมูลที่ครบถ้วน เพียงพอที่เพื่อนำมาหาแนวทาง หรือมาตรการเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดให้สามารถอยู่กับครอบครัวและชุมชนได้ และป้องกันไม่ให้เกิดและเยาวชนกลับมากระทำความผิดซ้ำ พบว่า องค์กรเครือข่ายเพื่อรองรับเด็กและเยาวชนตามคำสั่งหรือคำพิพากษาของศาลเยาวชนและครอบครัว ในปัจจุบันสามารถจำแนกออกได้เป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ หน่วยงานที่ทำงานด้านเด็ก เยาวชน และครอบครัว ทั้งหน่วยงานของรัฐ เช่น สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล ดำเนินการโครงการพัฒนาระบบพี่เลี้ยงที่ปรึกษา ชุมชนด้วยแนวคิดพลังบวก (ต้นทุนชีวิตเด็กและเยาวชนไทย) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาทักษะและความรู้ในการทำงานในพื้นที่ของเจ้าหน้าที่วัฒนธรรมจังหวัดในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของวัฒนธรรมสังคมชุมชนด้วยการใช้กระบวนการเสริมสร้างต้นทุนชีวิตของเด็กและเยาวชนไทย รวมทั้งสร้างความเข้มแข็งของบริบทด้านวัฒนธรรมในสังคมชุมชนโดยการใช้กระบวนการเสริมสร้างต้นทุนชีวิตเด็กและเยาวชนไทย และสร้างพื้นที่นาร่องการเสริมสร้างสังคมชุมชนเชิงบริบทวัฒนธรรมด้วยกระบวนการเสริมสร้างต้นทุนชีวิต และหน่วยงานภาคเอกชน ทั้งที่อยู่ในกระบวนการยุติธรรม และไม่อยู่ในกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชน เช่น มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก มีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุน ส่งเสริมสิทธิเด็กตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กแห่งองค์การสหประชาชาติ ให้ความช่วยเหลือและคุ้มครองเด็กที่ถูกละเมิดสิทธิตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กแห่งองค์การสหประชาชาติ ศึกษาและเสนอแนวทางในการปกป้อง และคุ้มครองสิทธิเด็กในประเทศไทยให้เป็นไปตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กแห่งองค์การสหประชาชาติ (สถาบันวิจัยรพีพัฒนศักดิ์ สำนักงานศาลยุติธรรม, 2556)

3. แนวทางพัฒนารูปแบบข้อมูล และกฎหมายในการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนของประเทศไทย จะแบ่งออกได้ 2 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นแรก แนวทางการพัฒนารูปแบบข้อมูลจะต้องมีการดำเนินการจัดประเภทและระดับของข้อมูลเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ให้เป็นระบบและแบ่งตามวัตถุประสงค์ เช่น บันทึกการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ และแผนที่เกิดเหตุ เป็นข้อมูลเพื่อพิสูจน์ความผิดของจำเลยในรายคดี ปัจจัยความเสี่ยงในเรื่องครอบครัว เรื่องชุมชนและสภาพแวดล้อม เป็นข้อมูลประวัติและสถานภาพเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน เป็นต้น รวมทั้งต้องมีการจัดทำฐานข้อมูลผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนแห่งชาติ โดยสร้าง Data warehouse เพื่อรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานราชการ และเอกชน ทั้งข้อมูลแบบโครงสร้าง และไม่โครงสร้าง เพื่อวิเคราะห์หาแนวโน้มและสาเหตุการก่อเหตุ รวมถึงวางมาตรการป้องกันการก่อเหตุ (นภดล ชัยมงคล, 2560) และนำระบบเทคโนโลยี Blockchain มาใช้ในการเก็บข้อมูลคดีเด็กและเยาวชน เพื่อเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงาน และป้องกันการเปลี่ยนแปลงข้อมูลที่ถูกบันทึกเข้าสู่ระบบได้ และประเด็นสุดท้ายแก้ไขร่างพระราชบัญญัติศาล

เยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 เพิ่มหมวดว่าด้วยข้อมูลเกี่ยวกับคดีเด็กและเยาวชนเพื่อให้เกิดการบูรณาการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนของประเทศไทย

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยขอเสนอข้อค้นพบที่สำคัญซึ่งได้จากการวิจัย ดังนี้

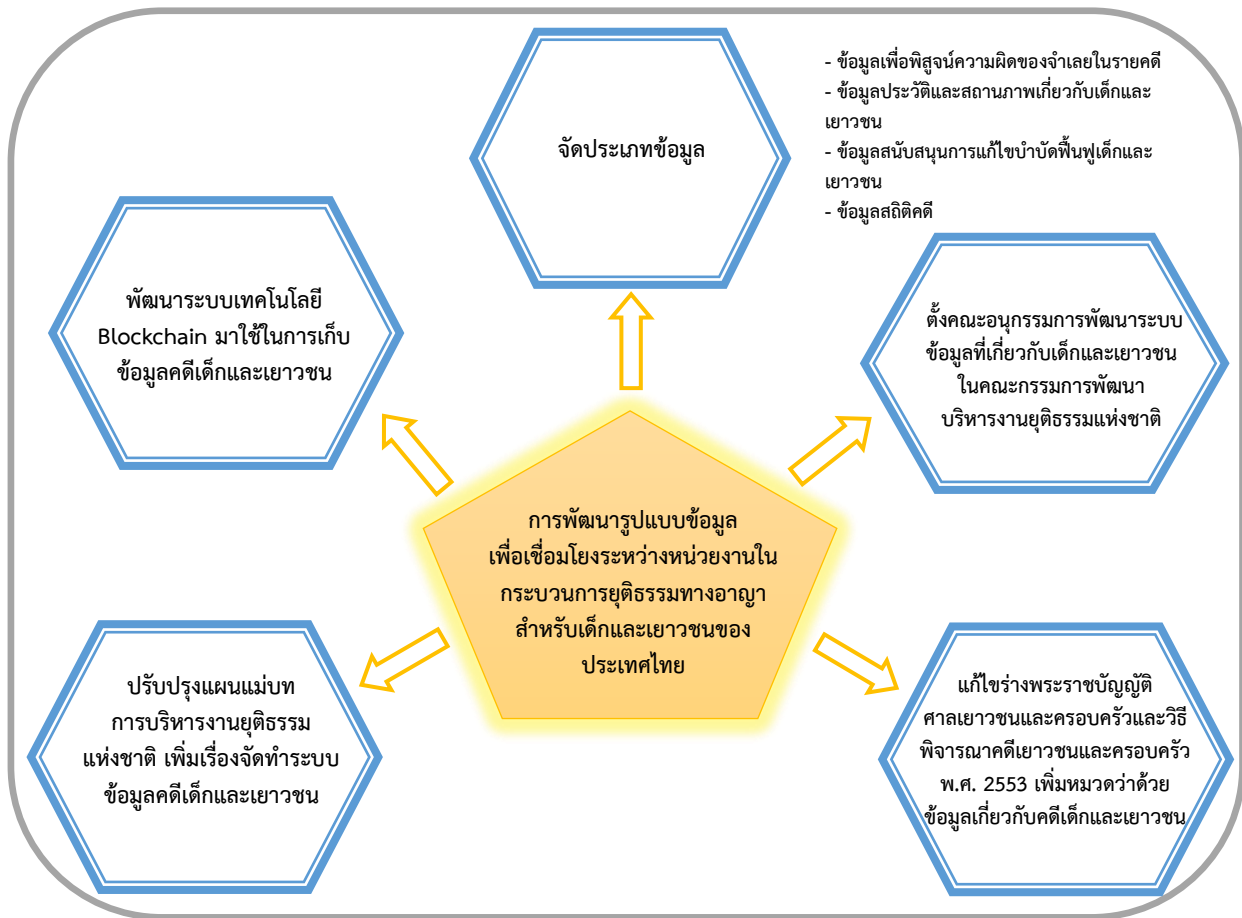
1. การอภิปรายผลจากการศึกษารูปแบบ วิธีการเก็บข้อมูล ปัญหาการจัดเก็บข้อมูล และการเชื่อมโยงข้อมูลในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนของประเทศไทย ประเด็นการอภิปรายผล ดังนี้ 1) ปัญหาการไม่จัดหมวดหมู่ของข้อมูลในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน ประเทศไทยมีการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนไว้ในหลายลักษณะ โดยหน่วยงานจำนวนมาก และมีระบบงานและโปรแกรมที่เกี่ยวข้องเป็นจำนวนมากซึ่งมีลักษณะเป็นระบบข้อมูลขนาดใหญ่ หรือที่เรียกกันว่า Big Data โดยหน่วยงานในกระทรวงยุติธรรม และศาลยุติธรรม รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มีการจัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับคดีเด็กและเยาวชนเป็นจำนวนมาก แต่ยังไม่เคยมีการจัดระบบแยกประเภทข้อมูลต่างๆ อย่างเป็นหมวดหมู่ จึงทำให้ขาดการพัฒนาระบบในภาพรวมอย่างจริงจัง แม้ข้อมูลของแต่ละหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชนมีการเก็บข้อมูลของแต่ละหน่วยงานเป็นสิ่งที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสำหรับการไปใช้ในการพิสูจน์ความผิดเด็กและเยาวชน การแก้ไขบำบัดฟื้นฟู การติดตามเด็กเพื่อไม่ให้เด็กหวนซ้ำกลับสู่กระบวนการยุติธรรม และเป็นข้อมูลเพื่อประกอบดุลพินิจในการลงโทษ รวมทั้งข้อมูลองค์กรเครือข่ายที่ทั้งหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่ได้ทำการเก็บข้อมูลไว้อย่างมากมาย มีประโยชน์ในนำเด็กและเยาวชนไปปรับพฤติกรรมแก้ไขให้กลับคืนสู่สังคมได้ ส่วนข้อมูลโปรแกรมที่ใช้ในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู เด็กและเยาวชนที่ทั้งหน่วยพินิจ และข้อมูลสถิติคดีเป็นประโยชน์ต่อการนำไปเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนป้องกันปัญหาเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด ซึ่งข้อมูลเหล่านี้สามารถที่จะนำไปแก้ไขปัญหาได้อย่างดี อย่างไรก็ตามแม้หน่วยงานต่าง ๆ ได้รวบรวมข้อมูลจำนวนมากไว้ แต่หากขาดการจัดหมวดหมู่ของข้อมูลในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนอย่างเป็นระบบ ก็จะไม่สามารถพัฒนาต่อยอดการทำงานได้ และจะไม่สามารถนำข้อมูลมาใช้อย่างเป็นระบบได้ ทำให้การลงทุนในการดำเนินการ รวมทั้งการใช้ทรัพยากรบุคคลไปเป็นจำนวนมาก อาจจะยังไม่ได้ผลอย่างคุ้มค่าเท่าที่ควร 2) ปัญหาการขาดหน่วยงานหรือบุคลากรผู้มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบในการพัฒนาระบบข้อมูล ส่งผลให้บุคลากรที่ทำหน้าที่ในการเก็บข้อมูลยังขาดการทำงานร่วมกันเนื่องจากต่างคนต่างเก็บข้อมูลตามภารกิจของตนเอง ถึงแม้จะมีหน่วยงานและบุคลากรในการเก็บข้อมูลกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชนเป็นจำนวนมาก แต่ประเทศไทยยังขาดหน่วยงานที่เป็นผู้นำในการพัฒนาระบบในภาพรวม และขาดหน่วยงานที่กำหนดนโยบายและวิสัยทัศน์ในการจัดการข้อมูลอย่างจริงจัง ทำให้การพัฒนาระบบข้อมูลเพื่อนำไปใช้ให้เกิดประสิทธิภาพยังเป็นไปได้ยาก ในขณะที่ประเทศสหรัฐอเมริกา มีกระทรวงยุติธรรมแห่งสหพันธรัฐ และสภาผู้พิพากษาศาลเยาวชนแห่งชาติ ทำหน้าที่ในการพัฒนาระบบบริหารงานยุติธรรมเยาวชนในภาพรวม และพัฒนาระบบข้อมูลคดีเยาวชน (Lawrence, A. B., 1977) 3) ปัญหาการขาดนโยบาย ยุทธศาสตร์ และกฎหมาย ในการพัฒนาระบบการข้อมูล ถึงแม้จะมีแนวนโยบาย กฎระเบียบหรือยุทธศาสตร์ด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสถาบันข้อมูลขนาดใหญ่ (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2566 และแผนแม่บทบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2562 – 2565 รวมทั้งในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 ก็ยังไม่ปรากฏในเรื่องการพัฒนาระบบข้อมูลเกี่ยวกับคดีเด็กและเยาวชน ทำให้การพัฒนาระบบข้อมูลในกระบวนการยุติธรรมด้านเด็กและเยาวชนยังขาดตัวบทกฎหมายรองรับ ทำให้การพัฒนาเชิงรุกเป็นไปได้ยาก และ 4) ปัญหาการไม่เชื่อมต่อระหว่างข้อมูลและปัญหาความต่างของระบบเทคโนโลยีในการเก็บข้อมูลของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม

สำหรับเด็กและเยาวชน แม้ในปัจจุบันจะมีความพยายามทำการเชื่อมต่อข้อมูลระหว่างภายในและหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน ทั้งรูปแบบกระดาษ และนำระบบเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์มาใช้ในการเก็บข้อมูล แต่ส่วนใหญ่จะเป็นการเก็บข้อมูลระบบฐานข้อมูลแบบรวมศูนย์ไว้ที่หน่วยงานของตน ซึ่งระบบรวมศูนย์จะมีข้อดีในการนำมาใช้ในการเก็บข้อมูล เช่น ความอิสระของโปรแกรมและข้อมูลจึงทำให้ข้อมูลที่ถูกจัดเก็บไม่ได้ผูกติดจากโปรแกรมประยุกต์ โดยที่ข้อมูลต่าง ๆ จะถูกจัดเก็บไว้ในศูนย์กลางของข้อมูลในระบบ ซึ่งสอดคล้องกับโอภาส เอี่ยมสิริวงศ์ เห็นว่าระบบรวมศูนย์จะช่วยลดความซ้ำซ้อนในข้อมูล หากมีการเปลี่ยนแปลงข้อมูลจะแก้เพียงจุดเดียวซึ่งทำให้ได้ข้อมูลที่ต้องการที่สามารถนำไปใช้งานได้ทันที การแบ่งปันข้อมูลสามารถที่จะแชร์ใช้งานร่วมกันได้ ไม่ว่าจะอยู่ส่วนใดก็สามารถเข้าถึงข้อมูลของส่วนของตนเองได้ และดึงข้อมูลจากส่วนอื่น ๆ มาใช้งานร่วมกัน อย่างไรก็ตาม ปัญหาการไม่เชื่อมต่อระหว่างข้อมูลและปัญหาความต่างของระบบเทคโนโลยีในการเก็บข้อมูลของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน ย่อมทำให้การพัฒนาระบบกระบวนการยุติธรรมด้านเด็กและเยาวชนยังไม่ถูกยกระดับ เพราะข้อมูลยังติดขัดอยู่แค่ในบางองค์กร ไม่มีการแลกเปลี่ยนออกไปใช้งานอย่างกว้างขวางให้เกิดประสิทธิภาพอย่างที่เป็น (โอภาส เอี่ยมสิริวงศ์, 2558) ซึ่งสอดคล้องกับร.ต.อ.นภดล ชัยมงคล เห็นว่าควรทำระบบบูรณาการเชื่อมโยงข้อมูลผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรม เช่น ตำรวจส่งข้อมูลให้อัยการ อัยการเชื่อมโยงกับศาล ศาลส่งตัวให้สถานพินิจ สถานพินิจปล่อยตัวแล้วส่งข้อมูลให้ตำรวจ เรียกได้ว่าเป็น สายพานข้อมูลกระบวนการยุติธรรม (นภดล ชัยมงคล, 2560) เช่นเดียวกับนายสรพลสิทธิ์ คุ้มประพันธ์ เห็นว่าควรมีการเชื่อมโยงข้อมูลเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดทั้งกระบวนการ โดยที่ขั้นตอนทางอย่างตำรวจเมื่อพบเด็กกระทำความผิดต้องประสานไปที่กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนเข้ามาตั้งแต่แรกเพื่อเข้าสู่กระบวนการบำบัดเยียวยาผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดตั้งแต่ขั้นตำรวจเลย ไม่ต้องรอที่ชั้นศาล เนื่องจากจะลดขั้นตอนการทำงานด้านธุรการของศาล รวมทั้งจะช่วยลดความซ้ำซ้อนในการบันทึกข้อมูลเมื่อไปถึงชั้นอัยการ อัยการก็จะเพิ่มข้อมูลในส่วนที่เกี่ยวข้องและเมื่อไปถึงชั้นศาลจะทำให้ศาลเห็นข้อมูลทั้งหมด นอกจากนี้การเก็บข้อมูลต้องไม่ได้เก็บเฉพาะในกระบวนการยุติธรรมต้องเชื่อมโยงกับกระบวนการทางสังคม (สรพลสิทธิ์ คุ้มประพันธ์, 2561) และดร.ชัตติยา รัตนดิลก เห็นว่าการพัฒนาการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนให้มีระบบไปมาตรฐานเดียวกันจะเป็นประโยชน์ต่อการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูเด็กและเยาวชน (ชัตติยา รัตนดิลก, 2560)

2. การอภิปรายผลจากการศึกษาการจัดเก็บข้อมูลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนของประเทศไทย จะพบประเด็นปัญหาความไม่สมบูรณ์ของข้อมูลที่จัดเก็บในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน ในปัจจุบันแม้หน่วยงานต่าง ๆ จะทำการเก็บข้อมูลในกระบวนการยุติธรรมเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนเป็นจำนวนมากและมีความหลากหลาย แต่หากพิจารณาในรายละเอียด จะพบว่าการจัดเก็บข้อมูลยังมีอยู่ไม่ครบถ้วนตามสภาพปัญหาที่มีอยู่ ตัวอย่าง เช่น การจัดเก็บข้อมูลสถิติต่าง ๆ ในระดับประเทศยังกระทำไม่ครบถ้วน เด็กที่กระทำความผิดมีชาติพันธุ์อะไร มีเหตุปัจจัยในการกระทำความผิดอย่างไร มีการลงโทษ มีการใช้มาตรการต่างๆ กับเด็กแต่ละประเภทอย่างไรยังไม่มีกรรวบรวมให้ครบถ้วน นอกจากนี้ การรวบรวมในระดับพื้นที่ เช่น ข้อมูลระดับจังหวัดหรืออำเภอยังกระทำกันน้อยเกินไป ในขณะที่ประเทศสหรัฐอเมริกามีความพยายามเก็บข้อมูลอย่างครบถ้วนรอบด้าน อาทิ เก็บข้อมูลเรื่องเชื้อชาติ เช่น คนขาว คนดำ คนเอเชีย คน Hispanic และอื่น ๆ มีการระบุเรื่องสภาพความเป็นอยู่ของเยาวชน อาทิ เรื่องที่อยู่อาศัย เช่น อยู่กับพ่อและแม่ แท้จริง อยู่กับแม่หรือพ่อเท่านั้น เรื่องสถานการณดูแล โดยพ่อและแม่แท้จริง ญาติ แม่หรือพ่อเท่านั้น อยู่ลำพัง เป็นต้น (Lawrence, A. B., 1977)

3. การอภิปรายผลจากการศึกษาแนวทางพัฒนารูปแบบข้อมูล และกฎหมายในการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนของประเทศไทย ประเด็นการอภิปรายผล มีดังนี้ 1) แนวทางการพัฒนารูปแบบข้อมูลจะต้องมีการดำเนินการจัดประเภทและระดับของข้อมูลเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ให้เป็นระบบและแบ่งตามวัตถุประสงค์ในการนำไปใช้ โดยแบ่งประเภทข้อมูล ดังนี้ (1) ข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลในชั้นตำรวจ อัยการ และผู้พิพากษา เพื่อประกอบสำนวนคดี เพื่อพิจารณาสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้อง และเพื่อพิจารณาคดีพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิด ซึ่งจัดเป็นประเภทข้อมูลที่รวบรวมเพื่อพิสูจน์ความผิดของจำเลยในรายคดี (2) ข้อมูลที่ได้จากสถานพินิจคุ้มครองเด็กและเยาวชน ศูนย์ฝึกอบรมเด็กและเยาวชน กรมคุมประพฤติ และศาลเยาวชนและครอบครัว โดยสถานพินิจจะดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อสืบเสาะและพินิจหาสาเหตุของการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนแต่ละราย และควบคุมเด็กและเยาวชนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดระหว่างการสอบสวนหรือการพิจารณาคดี หรือตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อควบคุม ดูแล แก้ไขฟื้นฟู พัฒนาพฤติกรรมนิสัยเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด กรมคุมประพฤติจะเก็บข้อมูลเพื่อควบคุมและสอดส่องเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดภายหลังศาลมีคำพิพากษา ส่วนศาลเก็บข้อมูลเพื่อประกอบการพิพากษาคดี กำหนดการลงโทษ และข้อมูลเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนของผู้เชี่ยวชาญตามกฎหมาย ซึ่งจัดเป็นประเภทข้อมูลประวัติและสถานภาพเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน (3) ข้อมูลที่เครื่องมือที่สร้างขึ้นมานำมาหาแนวทาง หรือมาตรการเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดให้สามารถอยู่กับครอบครัวและชุมชนได้ และป้องกันไม่ให้เด็กและเยาวชนกลับมากระทำความผิดซ้ำของเจ้าหน้าที่ของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ศาลเยาวชนและครอบครัว และกรมคุมประพฤติซึ่งจัดเป็นข้อมูลประเภทสนับสนุนเกี่ยวกับการแก้ไขบำบัด ฟื้นฟูเด็กและเยาวชน (4) ข้อมูลที่หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนได้ดำเนินการเก็บสถิติในการกระทำความผิดจำแนกตามประเภทคดีทั้งในระดับชาติและระดับพื้นที่เพื่อประกอบการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งจัดเป็นประเภทข้อมูลสถิติคดี 2) นำระบบเทคโนโลยี Blockchain มาใช้ในการเก็บข้อมูลคดีเด็กและเยาวชน เพื่อเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงาน และป้องกันการเปลี่ยนแปลงข้อมูลที่ถูกบันทึกเข้าสู่ระบบได้อย่างโปร่งใส เช่น นำมาใช้ในการส่งต่อข้อมูลกรณีใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง กรณีสถานพินิจฯ จัดทำแผนแก้ไขฟื้นฟู ให้อัยการพิจารณา ซึ่งอัยการสามารถที่จะทำความเห็นส่งต่อไปที่สถานพินิจฯ ได้อย่างรวดเร็วและปลอดภัยต่อการแก้ไขข้อมูล ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ เจษฎา สรณวิช การศึกษาเรื่องการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีบล็อกเชนในศาลยุติธรรมไทย พบว่า การประยุกต์ใช้บล็อกเชนในศาลยุติธรรมจะช่วยพัฒนาระบบการบริหารจัดการภายในหน่วยงานระบบอิเล็กทรอนิกส์ การพัฒนาระบบรักษาความปลอดภัยให้มีความเสถียรมีความน่าเชื่อถือและตรวจสอบได้ (เจษฎา สรณวิช, 2564) และ 3) แก้ไขร่างพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 ดังนี้ (1) เพิ่มหมวดว่าด้วยข้อมูลเกี่ยวกับคดีเด็กและเยาวชน เนื่องจากในพระราชบัญญัติดังกล่าว ยังไม่ปรากฏในเรื่องการพัฒนาระบบข้อมูลเกี่ยวกับคดีเด็กและเยาวชน ทำให้การพัฒนาระบบข้อมูลในกระบวนการยุติธรรมด้านเด็กและเยาวชนยังขาดตัวบทกฎหมายรองรับ (2) กำหนดนิยามข้อมูลคดีเด็กและเยาวชน (3) มีการบัญญัติให้มีการจัดตั้งศูนย์ประสานส่งต่อข้อมูลคดีเด็กและเยาวชนระหว่างหน่วยงานกระบวนการยุติธรรม โดยมีศูนย์แลกเปลี่ยนข้อมูลกระบวนการยุติธรรม (Data Exchange Center) สำนักงานกิจการยุติธรรม และกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนเป็นฝ่ายเจ้าภาพหลักในการเก็บข้อมูล และ (4) มีการกำหนดอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการพัฒนาระบบข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับคดีเด็กและเยาวชน

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 การพัฒนารูปแบบข้อมูลเพื่อเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนของประเทศไทย

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า 1) รูปแบบ วิธีการเก็บข้อมูล ปัญหาการจัดเก็บข้อมูล และการเชื่อมโยงข้อมูลในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนของประเทศไทย พบว่า 1.1) รูปแบบข้อมูลเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนประกอบไปด้วย 4 รูปแบบ ได้แก่ 1.1.1) ข้อมูลเพื่อพิสูจน์ความผิดของจำเลยในรายคดี 1.1.2) ข้อมูลประวัติและสถานภาพเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนเป็นข้อมูลส่วนตัวของเด็กและเยาวชน 1.1.3) ข้อมูลสนับสนุนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชน และ 1.1.4) ข้อมูลสถิติคดี 1.2) วิธีการเก็บข้อมูลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนมีการเก็บข้อมูลทั้งในรูปแบบกระดาษประกอบสำนวนคดี และนำระบบเทคโนโลยีมาใช้ในการเก็บข้อมูล 1.3) ปัญหาการจัดเก็บข้อมูล มีปัญหา 2 ประการ ได้แก่ 1.3.1) ปัญหาการขาดหน่วยงานหรือบุคลากรผู้มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบในการพัฒนาระบบข้อมูล และ 1.3.2) ปัญหาการขาดนโยบาย ยุทธศาสตร์ และกฎหมาย ในการพัฒนาระบบการข้อมูล ไม่มีการเน้นในการพัฒนาระบบข้อมูลคดีเด็กและเยาวชนไว้เฉพาะ และ 1.4) การเชื่อมโยงข้อมูลในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนของประเทศไทยมีการเชื่อมต่อระหว่างข้อมูลและระบบเทคโนโลยีในการเก็บข้อมูลหลายลักษณะตามประเภทของข้อมูลต่าง ๆ 2) การจัดเก็บข้อมูลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนของ

ประเทศไทย พบว่า หน่วยงานต่าง ๆ ได้ทำการเก็บข้อมูลในกระบวนการยุติธรรมเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนเป็นจำนวนมากและมีความหลากหลาย และ 3) แนวทางพัฒนารูปแบบข้อมูล และกฎหมายในการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนของประเทศไทย จะแบ่งออกได้ 2 ประเด็น ได้แก่ (1) แนวทางการพัฒนารูปแบบข้อมูลจะต้องมีการดำเนินการจัดประเภทและระดับของข้อมูลเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ให้เป็นระบบและแบ่งตามวัตถุประสงค์ รวมทั้งนำระบบเทคโนโลยี Blockchain มาใช้ในการเก็บข้อมูลคดีเด็กและเยาวชนเพื่อเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงาน และ 2) แก้ไขร่างพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 เพิ่มหมวดว่าด้วยข้อมูลเกี่ยวกับคดีเด็กและเยาวชน ส่วนข้อเสนอแนะเชิงนโยบายประกอบด้วย 1) ควรดำเนินการจัดประเภทและระดับของข้อมูลเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมให้เป็นระบบและแบ่งตามวัตถุประสงค์ที่จะนำมาใช้ 2) ควรมีการนำระบบเทคโนโลยี Blockchain มาใช้ในการเก็บข้อมูลคดีเด็กและเยาวชน 3) พัฒนาเจ้าภาพในการบริหารระบบข้อมูลคดีเด็กและเยาวชน ควรมีคณะกรรมการพัฒนาระบบข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับคดีเด็กและเยาวชน ในคณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ ทำหน้าที่ในการกำหนดทิศทางในการบริหารจัดการข้อมูลคดีเด็กและเยาวชน การเก็บข้อมูลและการนำข้อมูลไปใช้ในการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด 4) จัดทำยุทธศาสตร์หรือแผนการรวบรวมข้อมูลคดีเด็กและเยาวชน โดยเพิ่มเรื่องการจัดการทำระบบข้อมูลคดีเด็กและเยาวชนในแผนแม่บทการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ พัฒนาความร่วมมือโดยบันทึกข้อตกลงการบูรณาการความร่วมมือ และ 5) แก้ไขร่างพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 เนื่องจากในพระราชบัญญัตินี้กล่าวยังไม่ปรากฏในเรื่องการพัฒนาระบบข้อมูลเกี่ยวกับคดีเด็กและเยาวชน สำหรับข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไปควรมีการศึกษาการนำเทคโนโลยี Blockchain มาใช้ในการเก็บข้อมูลในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนของประเทศไทย

เอกสารอ้างอิง

- ชัตติยา รัตนดิลก. (18 ธันวาคม 2560). การเก็บข้อมูลเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน. (ยุคลธร เพ็ญโรจน์, ผู้สัมภาษณ์)
- เจษฎา สรณวิช. (2564). การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีบล็อกเชนในศาลยุติธรรมไทย. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ. มหาวิทยาลัยสยาม.
- นภดล ชัยมงคล. (5 มกราคม 2560). การเก็บข้อมูลเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน. (ยุคลธร เพ็ญโรจน์, ผู้สัมภาษณ์)
- ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน. (2565). รายงานสถิติคดีประจำปี พ.ศ. 2565. เรียกใช้เมื่อ 31 ธันวาคม 2565 จาก <https://www.djop.go.th/storage/files>
- สถาบันวิจัยและพัฒนาคดี สำนักงานศาลยุติธรรม. (2556). ทำเนียบหน่วยงานและองค์กรที่ทำงานด้านเด็กในภาค 1-9. ใน รายงานการวิจัย. สถาบันวิจัยและพัฒนาคดี.
- สรรพสิทธิ์ คุ้มประพันธ์. (25 มกราคม 2561). การเก็บข้อมูลเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน. (ยุคลธร เพ็ญโรจน์, ผู้สัมภาษณ์)
- สำนักงานกิจการยุติธรรม. (2564). ศูนย์แลกเปลี่ยนข้อมูลกระบวนการยุติธรรม Data Exchange Center : DXC. เรียกใช้เมื่อ 1 ธันวาคม 2564 จาก <https://www.dxc.go.th/wp-content>
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2562). ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. เรียกใช้เมื่อ 20 ตุลาคม 2565 จาก <https://www.krisdika.go.th/librarian/get>

- สำนักงานผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านราชทัณฑ์ กรมราชทัณฑ์. (2559). การบูรณาการงานพัฒนาพฤตินิสัยผู้กระทำผิดระหว่าง กรมราชทัณฑ์ กรมคุมประพฤติ และกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน. ใน รายงานการวิจัย. กรมราชทัณฑ์.
- สุภาภรณ์ ทองนิ่ม และพลวัต หนูแดง. (21 ธันวาคม 2560). การเก็บข้อมูลเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน. (ยุคลธร เพ็ญโรจน์, ผู้สัมภาษณ์)
- สุมาลี มาคำ. (20 ธันวาคม 2561). การเก็บข้อมูลเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน. (ยุคลธร เพ็ญโรจน์, ผู้สัมภาษณ์)
- โอภาส เอี่ยมสิริวงศ์. (2558). ระบบฐานข้อมูล (Database Systems). กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- Lawrence, A. B. (1977). Juvenile Justice Information Systems: A National Model. Retrieved December 5, 2022, from <https://www.ojp.gov/pdffiles1/Digitization/146895NCJRS.pdf>

ศิลปะบำบัดสำหรับเด็กและเยาวชนที่ถูกทารุณกรรม*

ART THERAPY FOR ABUSED CHILDREN AND YOUTH

ธัญวณัฐ ปุณยานารัตนะ^{1*}, ปารณีย์ อริยะสันติชัย², ศุภิษา อัศวนิเวศน์³

Tanyavanun Punyatanaratana^{1*}, Paranee Ariyasantichai², Supicha Assavaniwej²

¹สำนักการศึกษาทั่วไป สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ นนทบุรี ประเทศไทย

¹General Education, Panyapiwat Institute, Nontaburi, Thailand

^{2,3}นักวิชาการอิสระ ประเทศไทย

^{2,3}Independent Scholar, Thailand

*Corresponding Author E-mail: tanyavanunlia@pim.ac.th

บทคัดย่อ

สถานการณ์เด็กและเยาวชนไทยที่ถูกทารุณกรรมยังมิให้หายอย่างต่อเนื่อง ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนโดยตรงทั้งด้านร่างกายที่เป็นตั้งแต่บาดเจ็บเล็กน้อยจนถึงบาดเจ็บรุนแรงทำให้อาจเสียชีวิตได้ ด้านจิตใจระยะยาว เช่น รู้สึกไม่มีคุณค่า สูญเสียความมั่นใจและความไว้วางใจ บกพร่องในการควบคุมอารมณ์ มีพฤติกรรมต่อต้านหรือก้าวร้าว รวมถึงผลกระทบต่อครอบครัวและสังคม หลังจากการได้รับความช่วยเหลือให้อยู่ในความดูแลของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในภาครัฐและเอกชน มีวิธีการเข้าถึงและเยียวยาสถานะจิตใจเด็กและเยาวชนผู้ถูกกระทำได้โดยการบำบัดทางจิตวิทยา ซึ่งการบำบัดโดยศิลปะ ประกอบด้วยรูปแบบกิจกรรมทางศิลปะที่มีความหลากหลายโดยเฉพาะทางด้านจิตรกรรมที่เป็นการวาดรูปและระบายสีที่มีการพัฒนาการด้านการวาดรูปที่เหมาะสมกับช่วงอายุของเด็กและเยาวชน ซึ่งแบ่งออกเป็น 6 ช่วงอายุ 1) ช่วงอายุขวบครึ่งถึง 3 ปี 2) ช่วงอายุ 3 - 6 ปี 3) ช่วงอายุ 6 - 9 ปี 4) ช่วงอายุ 9 - 12 ปี 5) ช่วงอายุ 12 - 14 ปี และ 6) ช่วงอายุ 14 - 17 ปี การใช้ศิลปะบำบัดนับเป็นการทำจิตบำบัดรูปแบบหนึ่งเป็นวิธีการบำบัดพื้นฐานของจิตวิเคราะห์ผ่านการฉายภาพจิตออกมาทางภาพวาด สำหรับการสื่อสารด้วยภาพวาดนั้นง่ายกว่าการพูดโดยตรง จึงเหมาะสำหรับการนำไปสู่การเพิ่มช่องทางการช่วยเหลือ รวมถึงเป็นการเข้าถึงและเยียวยาสถานะจิตใจเด็กและเยาวชนผู้ถูกกระทำได้อย่างละมุนละม่อม และการสร้างบรรยากาศที่อ่อนโยนนั่น มีผลต่อความสุขทางใจของเด็กและเยาวชนที่เข้ามาขอรับการช่วยเหลือ ช่วยลดความซึมเศร้า ความเหงา และความหวาดวิตกจากประสบการณ์คุกคามอันส่งผลกระทบรุนแรงต่อจิตใจของผู้ถูกทารุณกรรม

คำสำคัญ: ศิลปะบำบัด, เด็กและเยาวชน, ทารุณกรรม

Abstract

The situations that Thai children and youth have been abused have been continuously seen. This has been causing the direct impact on children and youth both of their bodies from minor injuries to serious injuries which may lead to the cause of death. There are also mental impacts. The immediate mental impacts are phobia reaction, anxiety, sadness which may cause the long-term mental impacts. Those impacts are self-worthlessness, losing confidence and trust, emotional control defect, anti-social or aggressive behavior as well as the impacts on people and

societies around them. After they receive help to be under the responsibilities of relevant agencies both in government sector and private sector, these agencies know how to access to them and how to treat them in their mental situations in the children and youth who are the victims by using psychological therapy. The art therapy is composing of varieties of art activity particularly in painting; for example, drawing and coloring. The development of drawing that is suitable for the age of children and youth. Which is divided into 6 age ranges: 1) one and a half to 3 years old, 2) 3-6 years old, 3) 6-9 years old, 4) 9-12 years old, 5) 12-14 years old, and 6) 14-17 years old. These activities are a kind of therapy which are the ways of treatment in the fundamental of Psychoanalysis through the Projective Drawing Tests. According to communication through drawings, this one is easier than speaking. Therefore, this method is appropriate to be increased in options of help including tender accessibility and treatment in the conditions of mentally abusive children and youth. This also includes in creating gentle atmosphere affecting to mental happiness of the children and youth coming in and asking for help, and reducing in depression, loneliness, and paranoia about harassed experience which these incidents have severely impacted on the victims minds.

Keywords: Art Therapy, Children and Youth, Abused

บทนำ

สำนักงานตำรวจแห่งชาติเผยสถิติการใช้ความรุนแรงกับเด็กในช่วง 16 ปีที่ผ่านมา นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547-2563 พบว่ามีเด็กถูกทารุณกรรมและมาเข้ารับบริการที่ศูนย์พิทักษ์ (OSCC) โรงพยาบาลตำรวจจำนวนกว่า 1,307 ราย และมีแนวโน้มว่าการใช้ความรุนแรงต่อเด็กและเยาวชนจะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ผลการสำรวจ “ความรุนแรงในครอบครัวในรอบครึ่งปี 2563” จากข่าวในสื่อหนังสือพิมพ์จำนวน 10 ฉบับในช่วงเดือน มกราคม ถึง เดือนมิถุนายน พ.ศ.2563 พบว่า มีข่าวเรื่องความรุนแรงในครอบครัวจำนวน 350 ข่าว ซึ่งข่าวการกระทำความรุนแรงที่มีอัตราสูงสุดคือการฆาตกรรมในครอบครัว 201 ข่าว (ร้อยละ 57.4) (Department of Mental Health, 2020) นอกจากนี้ข้อมูลจากองค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย (2564) เปิดเผยว่าในประเทศไทยมีเด็กและเยาวชนที่ถูกกระทำรุนแรงในรูปแบบต่าง ๆ อาทิ ถูกล่วงละเมิดทางเพศ ถูกทำร้ายทางกายหรือจิตใจ ถูกหลอกลวงหรือถูกแสวงประโยชน์เฉลี่ย 52 คนต่อวัน หรือเฉลี่ย 2 คนในทุก ๆ ชั่วโมง เด็กอายุ 1 - 14 ปี ประมาณ 3 ใน 4 คน ถูกสมาชิกในครอบครัวลงโทษทางร่างกายหรือจิตใจอย่างน้อยรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง ยิ่งไปกว่านั้น เด็กราว 4.2 คนในทุก ๆ 100 คน มีแนวโน้มที่จะถูกล่วงละเมิดทางกายอย่างรุนแรง มีเด็กมากกว่า 10,000 คน ถูกกระทำรุนแรงซึ่งส่วนใหญ่เป็นการกระทำรุนแรงทางเพศ โดยพ่อ แม่และผู้ดูแล และข้อมูลจากมูลนิธิบีบีเอสกุลเพื่อเด็กและสตรีพบว่าในปี 2564 มีเรื่องราวร้องทุกข์ ด้านทารุณกรรม/ทำร้ายร่างกาย/กักขัง 994 คน (Chaowattanakul, K. et al., 2021) ซึ่งจากสถิติที่กล่าวมาสะท้อนให้เห็นได้ว่าการกระทำความรุนแรงในครอบครัว รวมถึงสถานการณ์ความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ยังคงเป็นปัญหาที่นับวันยังมีความรุนแรง ในรูปแบบต่าง ๆ เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชน ทั้งต่อตัวเด็กและเยาวชนเอง รวมถึงเด็กและเยาวชนเป็นผู้ก่อความรุนแรงด้วย ปัญหาเหล่านี้ยังคงเป็นปัญหาสำคัญที่ทุกภาคส่วนในสังคมยังคงต้องตระหนักถึงการแก้ปัญหาให้ลดลงจนหมดในที่สุด โดยเฉพาะปัญหาเกี่ยวกับการทารุณกรรมเด็กและเยาวชนเป็นสิ่งที่ไม่ควรเพิกเฉยและควรเข้าช่วยเหลือ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดและเยาวชนถูกทำร้ายร่างกายและจิตใจรุนแรงไปมากกว่านี้ ปัจจุบันปัญหาจากการทารุณกรรมเด็กและเยาวชนในประเทศไทย มีหน่วยงานของรัฐและเอกชนหลายหน่วยงานที่เข้ามารองรับในการช่วยเหลือเด็ก

ที่ถูกทารุณกรรม ได้แก่ สถานีตำรวจทุกแห่ง โรงพยาบาล บ้านพักเด็กและครอบครัวกรุงเทพมหานคร (แจ้งเหตุตลอด 24 ชั่วโมง โทร 02-3547580, 02-3547582) มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก (แจ้งเหตุตลอด 24 ชั่วโมง โทร 02-4120739, 02-4121196) ศูนย์ประชาบดี (แจ้งเหตุตลอด 24 ชั่วโมง โทร 130) มูลนิธิปวีณาเพื่อเด็กและสตรี (แจ้งเหตุตลอด 24 ชั่วโมง โทร 02-5770500-1, 02-5770496-8) เป็นต้น โดยทุกหน่วยงานต่างมีบทบาทที่มุ่งแก้ปัญหาและส่งเสริมการพัฒนา ตามศักยภาพและหน้าที่ของตัวเอง ผ่านการทำงานที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านของแต่ละหน่วยงาน เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนและพัฒนาจากการประสานพลัง การส่งต่อปัญหาให้ได้รับการแก้ไขได้อย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับบริบทของปัญหาจากการทารุณกรรมเด็กและเยาวชน

เมื่อเด็กและเยาวชนที่ถูกทารุณกรรมได้รับการช่วยเหลือจากหน่วยงานต่าง ๆ แล้ว อาจได้รับการรักษาอาการบาดเจ็บตามร่างกาย และจิตบำบัด หากการทารุณกรรมเด็กและเยาวชนส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจของเด็กและเยาวชน โดยใช้ศิลปะบำบัด (art therapy) ซึ่งเป็นการบำบัดรักษาทางจิตเวชรูปแบบหนึ่งที่ประยุกต์ใช้กิจกรรมทางศิลปะเพื่อค้นหาข้อบกพร่อง ความผิดปกติบางประการของกระบวนการทางจิตใจ โดยใช้ความรู้เกี่ยวกับการประเมินทาง จิตวิทยาเพื่อเปิดประตูเข้าสู่จิตใจในระดับจิตไร้สำนึก และเลือกใช้กิจกรรมทางศิลปะที่เหมาะสมช่วยในการบำบัดรักษา และฟื้นฟูสมรรถภาพให้ดีขึ้น จากแนวคิดที่ว่าศิลปะ คือ หนทางแห่งการปลดปล่อย อารมณ์ ความรู้สึก ความคิด ตามความต้องการของแต่ละคน ศิลปะบำบัด มีประโยชน์ในด้านการพัฒนาอารมณ์ สติปัญญา สมาธิ ความคิด การใช้กิจกรรมทางศิลปะเพื่อช่วยให้ร่างกายและอารมณ์ดีขึ้น หรืออาจกล่าวได้ว่าหัวใจของศิลปะบำบัดคือ การปลดปล่อย ได้มีการพัฒนาทางอารมณ์ ทำให้ใจเย็น จะทำอะไร ก็มีสมาธิมากขึ้น (Disayavanich, P., 2001) ดังนั้นในปัจจุบันหน่วยงานต่าง ๆ จึงนำศิลปะบำบัดประเภททัศนศิลป์ (Visual Arts) โดยเฉพาะด้านจิตรกรรม (Drawing Painting) การวาดรูปและระบายสีมาใช้กันค่อนข้างแพร่หลาย อาจกล่าวได้ว่าเป็นเทคนิคหนึ่งที่น่าสนใจในการบำบัดและเยียวยาจิตใจของเด็กและเยาวชนที่ถูกทารุณกรรมเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดี เนื่องจากศิลปะเป็นเครื่องมือที่สามารถเข้าถึงจิตใจได้ง่ายเหมาะกับการเข้าถึงประเด็นความอ่อนไหวทางใจ ซึ่งจะช่วยลดกลไกทางจิต ที่ก่อให้เกิดการสร้างกำแพงต่อกระบวนการบำบัด ที่สะท้อนให้เด็กและเยาวชนได้เกิดการตระหนักรู้ในตนเอง สามารถจัดการกับปัญหาของตนเองได้อย่างเหมาะสมและมีแรงจูงใจที่ดีต่อการพัฒนาศักยภาพของตนเองเพื่อให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีและเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป

บทความนี้จึงมีจุดมุ่งหมายที่จะประมวลแนวคิดและผลงานวิจัยที่ค้นพบเกี่ยวกับการใช้เทคนิคด้านศิลปะบำบัดเพื่อเด็กและเยาวชนที่ถูกทารุณกรรม เพื่อให้ได้องค์ความรู้ว่าการใช้ศิลปะบำบัดในลักษณะใดลักษณะหนึ่งหรือการนำเทคนิคด้านศิลปะบำบัดเพื่อมาเป็นกระบวนการเพื่อลดกำแพงภายในจิตใจซึ่งช่วยให้เด็กและเยาวชนสามารถสร้างสรรค์ผลงานได้ง่ายขึ้น และไม่ใช่ว่าเพียงแค่การดำเนินการเพื่อให้ได้ผลงานศิลปะเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังสามารถใช้เทคนิคด้านศิลปะบำบัดเพื่อเยียวยาจิตใจและให้ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับความรู้และการดูแลสุขภาพของตนเองแก่เด็กและเยาวชน คณะผู้เขียนหวังว่าข้อมูลจากการประมวลเอกสารงานวิจัยจากนักวิจัยท่านอื่น ๆ รวมถึงการค้นพบของคณะผู้เขียนครั้งนี้จะเป็นข้อมูลพื้นฐานให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้นำไปเป็นแนวทางอีกทางเลือกหนึ่งในการนำไปพัฒนาและแก้ไขปัญหของเด็กและเยาวชนที่ได้รับการทารุณกรรมมาจนเกิดผลกระทบต่อตนเองและสังคมรอบข้างที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน โดยผู้เขียนขอเสนอข้อมูลออกเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ 1) การทารุณกรรมเด็กและเยาวชน 2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 3) ศิลปะบำบัดเพื่อเด็กและเยาวชนที่ถูกทารุณกรรม โดยแต่ละประเด็นมีสาระสำคัญดังนี้

1. การทารุณกรรมเด็กและเยาวชน

การทารุณกรรมเด็ก (Child Abuse) เป็นการกระทำโดยมิชอบต่อเด็กและเยาวชนไม่ว่าจะเป็นชายหรือหญิงในทุกรูปแบบทั้งทางร่างกาย เช่น ทุบตีให้ได้รับบาดเจ็บ จิตใจ เช่น ใช้คำพูดข่มขู่ การปล่อยปละละเลยและทอดทิ้งเด็ก เพศ เช่น การคุกคามทางเพศ หรือแม้กระทั่งการแสวงหาประโยชน์จากเด็กและเยาวชน จนทำให้เป็นอันตรายต่อสุขภาพ ชีวิต พัฒนาการ หรือศักดิ์ศรีของเด็ก โดยการกระทำนั้นเกิดขึ้นในบริบทที่ผู้กระทำอยู่ในฐานะ

ผู้เลี้ยงดูเด็ก เป็นผู้ที่มีอำนาจเหนือเด็กและเยาวชน หรือเป็นผู้ที่เด็กและเยาวชนไว้วางใจ ซึ่งการกระทำดังกล่าวเป็น ปัญหาทั้งในทางการแพทย์และทางสังคมที่ยังมีความสำคัญในปัจจุบันและพบได้ทั่วโลก สำหรับในประเทศไทย พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 ได้กำหนดคำจำกัดความไว้ว่า การทารุณกรรมเด็ก หมายถึง การกระทำ หรือละเว้นการกระทำใด ๆ จนเป็นเหตุให้เด็กเสื่อมเสียเสรีภาพหรือเกิดอันตราย แก่ร่างกายหรือจิตใจ การกระทำ ผิดทางเพศต่อเด็ก การใช้เด็กให้กระทำการหรือประพฤตินลักษณะที่น่าจะเป็นอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจหรือขัด ต่อกฎหมายหรือศีลธรรมอันดี ทั้งนี้ไม่ว่าเด็กจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม โดยการทารุณกรรมเด็กจำแนกออกได้เป็น 4 ประเภท ดังนี้ 1) การทารุณกรรมทางร่างกาย เป็นการกระทำต่อร่างกายของเด็ก โดยบิดา มารดา หรือ ผู้ปกครอง จนเป็นอันตรายหรือมีโอกาสเป็นอันตรายต่อเด็ก 2) การทารุณกรรมทางเพศ เป็นการให้เด็กร่วมกิจกรรมทางเพศ เพื่อตอบสนอง ความต้องการของผู้กระทำโดยที่เด็กไม่เข้าใจ ไม่สามารถให้ความยินยอม หรือยังไม่มีวุฒิภาวะเพียงพอที่จะให้ความยินยอม 3) การทารุณกรรมทางจิตใจ เป็นการปฏิบัติของบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง ที่เป็นการทำ ร้ายจิตใจเด็กเป็นประจำ จนทำให้เกิดหรือมีโอกาสเกิดผลเสียต่อการพัฒนาการทางอารมณ์ หรืออันตรายต่อจิตใจของ เด็ก เช่น การปฏิเสธไม่ยอมรับเด็ก ไม่ตอบสนองความต้องการทางจิตใจของเด็ก ดุด่าหรือเหยียดหยามเด็ก หรือ ข่มขู่ให้เด็กหวาดกลัว 4) การปล่อยปละละเลยเด็ก หมายถึงการที่บิดา มารดา หรือผู้ปกครอง ไม่ดูแลเอาใจใส่ ให้ เด็กได้รับสิ่งที่จำเป็นตามความต้องการขั้นพื้นฐาน เช่น อาหาร ที่อยู่อาศัย สุขภาพ การศึกษา หรือการดูแลเอาใจ ใส่ทางด้านอารมณ์ จนทำให้เกิดหรือมีโอกาสเกิดอันตรายต่อร่างกาย จิตใจ หรือ พัฒนาการ โดยการทารุณกรรม เด็กและเยาวชนในแต่ละกรณีนั้น อาจเกิดขึ้นแยกกันหรือพร้อมกันได้โดยส่วนใหญ่ เด็กที่ถูกทารุณกรรม ถูกกระทำ โดยบิดา มารดา หรือผู้เลี้ยงดูหลัก ยกเว้นการทารุณกรรมทางเพศ ที่มักเกิดจากการกระทำของบุคคลที่ไม่ใช่ผู้เลี้ยง ดูหลัก การทารุณกรรมทางร่างกายและทางเพศ อาจพบได้ทั้งที่เกิดขึ้นครั้งเดียวและที่เกิดขึ้นซ้ำหลายครั้ง ส่วนการ ทารุณกรรมทางจิตใจและการปล่อยปละละเลยเด็กจะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องยาวนาน การทารุณกรรมเด็ก และเยาวชนเป็นการใช้ความรุนแรงกับเด็กและเยาวชนทางร่างกายและจิตใจ ซึ่งผู้กระทำมักเป็นคนในครอบครัวที่ ใกล้ชิดกับเด็ก ผู้ดูแลควรสอนให้เด็กระมัดระวังอันตรายรอบตัว และควรสังเกตเกี่ยวกับอาการและพฤติกรรมของ เด็ก หากพบความผิดปกติควรแจ้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและพาไปพบแพทย์เพื่อรับการตรวจและรักษา เพราะหาก ปล่อยไว้อาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพร่างกายและจิตใจของเด็กในระยะยาว นอกจากนี้บุคลากรทางการแพทย์ ควร มีแนวทางในการประเมินและช่วยเหลือเด็กที่ถูกทารุณกรรมได้ทุกประเภท เพื่อให้เด็กที่ถูกทารุณกรรมได้รับการ วินิจฉัยและช่วยเหลือให้ปลอดภัยอย่างทันทั่วทั้ง รวมทั้งเพื่อป้องกันและแก้ไข ผลกระทบต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้น (Boonyasith, W., 2015)

สาเหตุของการทารุณกรรมเกิดได้จากหลายปัจจัยดังนี้ 1) ปัจจัยด้านผู้เลี้ยงดู ได้แก่ การที่บิดา มารดา หรือผู้เลี้ยงดูไม่มีวุฒิภาวะหรือขาดทักษะ ในการเลี้ยงดูเด็ก มีปัญหาบุคลิกภาพ มีโรคทางจิตเวช ใช้สารเสพติด หรือ มีปัญหา หรือความขัดแย้งในใจที่ทำให้มีอคติหรือมีความคาดหวังที่ไม่เหมาะสมต่อเด็ก 2) ปัจจัยด้านตัวเด็ก ได้แก่ การเป็นเด็กเลี้ยงยาก มีปัญหาพฤติกรรม พัฒนาการล่าช้า พิกัด หรือมีปัญหาที่ขัดขวางการสร้างผูกพันกับผู้ เลี้ยงดู 3) ปัจจัยด้านสังคม ได้แก่ ปัญหาเศรษฐกิจ การขาดการช่วยเหลือทางสังคม การมีความรุนแรงก้าวร้าวใน ครอบครัว ตลอดจนการมีค่านิยมของการลงโทษเด็กด้วยวิธีที่รุนแรง นอกจากนี้ในกรณีของการทารุณกรรมทาง เพศ ยังมีปัจจัยด้านผู้กระทำที่มักขาดความยับยั้งชั่งใจของตนเองมีความผิดปกติทางจิตใจ หรือมีความผิดปกติ เกี่ยวกับการแสดงออกทางเพศ และปัจจัยด้านตัวเด็กหรือเยาวชนที่อาจขาดทักษะด้านการปกป้องตนเอง หรืออาจ มีปัญหาที่นำไปสู่พฤติกรรมเสี่ยงต่อการถูกล่วงละเมิดทางเพศ รวมทั้งปัจจัยด้านการเลี้ยงดูของผู้ปกครองที่ไม่ สามารถดูแลปกป้องเด็กได้ดีพอ หรือสภาพความเป็นอยู่ของครอบครัวไม่ปลอดภัย เป็นต้น การทารุณกรรมเด็ก และเยาวชนสามารถทำให้เกิดผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนได้หลากหลาย ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และ พัฒนาการในด้านต่าง ๆ โดยมีความรุนแรงแตกต่างกันในแต่ละราย ขึ้นอยู่กับรูปแบบและความรุนแรงของการ

ทารุณกรรม อายุและความสามารถในการปรับตัวของเด็กและเยาวชน ความสัมพันธ์ของเด็กและเยาวชนกับผู้กระทำ รวมทั้งการปกป้องจากบุคคลในครอบครัวและการช่วยเหลืออื่นๆ ที่เด็กและเยาวชนได้รับ โดยผลกระทบของการทารุณกรรมเด็กและเยาวชนอาจมีได้ดังนี้ 1) ผลกระทบทางร่างกาย อาจเป็นได้ตั้งแต่รอยฟกช้ำเพียงเล็กน้อยไปจนถึงบาดเจ็บรุนแรง ที่อาจทำให้เด็กและเยาวชนเสียชีวิตได้ ทั้งนี้เด็กและเยาวชนที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยอาจมีภาวะขาดสารอาหารและการเจริญเติบโตล่าช้า รวมทั้งความบกพร่องในการเจริญเติบโตของสมอง ซึ่งจะมีผลต่อระดับสติปัญญาและการพัฒนาการในด้านต่าง ๆ นอกจากนี้ยังเชื่อว่าปฏิกิริยาตอบสนองของร่างกายต่อภาวะเครียดจากการถูกทารุณกรรมในระยะยาวมีผลกระทบต่อสุขภาพโดยรวม โดยเฉพาะผลกระทบทางจิตใจ ทั้งในระยะเฉียบพลัน เช่น ปฏิกิริยาหวาดกลัว วิดกกังวล เศร้า เสียใจ ซึ่งเป็นเพียงเล็กน้อยในระยะเวลาไม่กี่วัน และอาจทำให้เกิดผลกระทบต่อจิตใจในระยะยาว เช่น มีภาพลักษณ์ต่อตนเองไม่ดี หรือรู้สึกไม่มีคุณค่า สูญเสียความมั่นใจและความไว้วางใจ บกพร่องในการควบคุมอารมณ์ มีพฤติกรรมต่อต้านหรือก้าวร้าว รวมทั้งมีความบกพร่องต่อการสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น ทั้งนี้พบว่าการถูกทารุณกรรมในวัยเด็ก และเยาวชนสัมพันธ์กับการเกิดปัญหาทางจิตเวชเมื่อโตเป็นผู้ใหญ่ เช่น กลุ่มโรคซึมเศร้า, โรควิตกกังวล, พฤติกรรมต่อต้านสังคม และพฤติกรรมฆ่าตัวตาย รวมทั้งยังเพิ่มความเสี่ยงต่อการทารุณบุตรของตนเอง นอกจากนี้การปล่อยปละละเลยเด็กโดยเฉพาะในระยะ 3 ขวบปีแรก จะทำให้เด็กมีโอกาสเกิดภาวะที่แยกตัวไม่สร้างสัมพันธภาพกับใคร หรือ เป็นแบบที่เข้าหาผู้อื่นมากเกินไปโดยไม่แยกแยะว่าเป็นคนที่คุ้นเคยหรือไม่ และการทารุณกรรมทางเพศจะทำให้เด็กและเยาวชนมีโอกาสมีพฤติกรรมทางเพศที่มากเกินไป อีกทั้งยังมีการศึกษาที่แสดงว่าการทารุณกรรมเด็กและเยาวชนมีผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสมองในส่วนที่ควบคุมอารมณ์และ พฤติกรรม โดยเชื่อว่าเป็นผลมาจากการมีภาวะเครียดที่รุนแรงหรือเกิดขึ้นบ่อย (Jaruchutarat, Y., 2017; Kanchanakunja, S., 2021)

การกระทำความรุนแรงต่อเด็กและเยาวชนในครอบครัวมีผลกระทบทั้งต่อในระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน และสังคม โดยผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนแต่ละคนจากการทารุณกรรมนั้นแตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับขนาดของความรุนแรงที่เด็กและเยาวชนได้รับ ตลอดจนความฉลาดทางสติปัญญาและอารมณ์ของเด็กและเยาวชนแต่ละคนที่มีผลต่อการรับรู้และการตีความเหตุการณ์เลวร้ายที่ตนเองประสบแตกต่างกันออกไป อย่างไรก็ตามเด็กและเยาวชนที่ถูกทารุณกรรมนี้ มักจะมีปัญหาทั้งทางสุขภาพกาย สุขภาพจิต มีบุคลิกและพฤติกรรมที่ผิดปกติ รวมทั้งมีปัญหาพัฒนาการทางด้านบุคลิกภาพในด้านต่าง ๆ สำหรับในระดับบุคคลความรุนแรงที่เกิดขึ้น ได้แก่ การได้รับบาดเจ็บทางกายและทางจิตใจ ในบางกรณีถึงขั้นเสียชีวิต ส่วนในระดับครัวเรือน ทำให้เกิดผลกระทบทางตรงทางอ้อมต่อสมาชิกในครัวเรือน ได้แก่ การกระทบกระเทือนทางจิตใจ ปัญหาสุขภาพจิต รวมถึงการส่งต่อชุดพฤติกรรมการกระทำรุนแรงต่อเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในครัวเรือน ซึ่งอยู่ร่วมในเหตุอันรุนแรงนั้นอย่างไม่ได้ตั้งใจ ส่วนผลกระทบในระดับชุมชนและสังคม ได้แก่ คนในชุมชนเห็นการกระทำความรุนแรงต่อเด็กและเยาวชนเป็นเรื่องส่วนตัว เมื่อพบเห็นการกระทำความรุนแรงในชุมชนหรือสังคมจนเป็นความเคยชิน อาจส่งผลให้เกิดเป็นการยอมรับการกระทำความรุนแรงของเด็กและเยาวชน ซึ่งเมื่อเด็กและเยาวชนเติบโตขึ้นอาจมีแนวโน้มไปสู่การกระทำซ้ำความรุนแรงจากตนเอง ส่วนในด้านเศรษฐกิจเมื่อสมาชิกในสังคมได้รับการกระทำความรุนแรง จนเกิดเป็นประเด็นเชิงลบในสังคมภาครัฐต้องมีการจัดงบประมาณเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการดูแลเยียวยาช่วยเหลือผู้ที่ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงนั้น รวมถึงการวางแผนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาคือความรุนแรงเพื่อให้อัตราการเกิดความรุนแรงน้อยที่สุด (Luangwilai, W. & Kanchanakunja, S., 2020)

2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

เมื่อเกิดเหตุการณ์ที่เด็กและเยาวชนถูกกระทำความรุนแรง การช่วยเหลือเด็กและเยาวชนที่ถูกทารุณกรรมต้องยึดถือประโยชน์สูงสุดเป็นหลัก หากเด็กและเยาวชนมีแนวโน้มที่จะไม่ปลอดภัยเมื่ออยู่ในครอบครัว จำเป็นต้องแยกออกจากครอบครัวไปเข้ารับความคุ้มครอง ในสถานคุ้มครองเด็กและเยาวชน ร่วมกับการบำบัดฟื้นฟู ทั้งทาง

ร่างกายและจิตใจ และอาจพิจารณาเด็กให้กับครอบครัวเมื่อสามารถช่วยเหลือให้ปัจจัยด้านความไม่ปลอดภัยเหล่านั้นหมดไป แต่หากไม่สามารถกลับไปอยู่กับครอบครัวเดิมได้ อาจต้องให้อยู่ในครอบครัวทดแทนหรือสถานที่อื่นที่สามารถเลี้ยงดูเด็กและบำบัด พื้นฟู เด็กได้ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ อีกทั้งการทารุณกรรมเด็กนั้นไม่ว่าจะด้วยวิธีใดหรือทางใดก็ตามมักจะส่งผลกระทบต่อเด็กในเกือบทุกด้านทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสังคม ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาพฤติกรรมที่ผิดปกติไปและมีผลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพในวัยผู้ใหญ่ อีกทั้งยังพบว่าเด็กที่เคยตกเป็นเหยื่อของการทารุณกรรมและการใช้ความรุนแรงโดยเฉพาะจากครอบครัวนั้นมีโอกาสที่จะกลายเป็นผู้กระทำหรือผู้ใช้ความรุนแรงต่อไปได้ในอนาคต ดังนั้นการป้องกันและให้ความช่วยเหลือเด็กอย่างเร่งด่วนและถูกต้องจะช่วยลดโอกาสเสี่ยงต่อการใช้ความรุนแรงที่จะส่งผลกระทบต่อบุคคลใกล้ชิดและสังคมลงได้ (Jaruchutarat, Y., 2017) สำหรับการช่วยเหลือเด็กและเยาวชนที่ถูกกระทำความรุนแรงหรือถูกทารุณกรรม มีทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ไม่ว่าจะเป็นสถานตำรวจทุกแห่ง โรงพยาบาล บ้านพักเด็กและครอบครัวกรุงเทพมหานคร มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก ศูนย์ประชาธิปไตย มูลนิธิปวีณาเพื่อเด็กและสตรี กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน บ้านพักเด็กและครอบครัวประจำจังหวัดในสังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ รวมถึงองค์กรภาคเอกชนที่ไม่แสวงหากำไรองค์กรหนึ่ง คือ สมาคมส่งเสริมสถานภาพสตรีในพระอุปถัมภ์พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี กรมหมื่นสุทธนารีนาถ

ผู้เขียนขอยกตัวอย่างเกี่ยวกับบทบาทในการจัดการและช่วยเหลือเด็กและเยาวชนที่ถูกทารุณกรรม ของหน่วยงานบางหน่วยงาน คือ 1) สมาคมส่งเสริมสถานภาพสตรีในพระอุปถัมภ์พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี กรมหมื่นสุทธนารีนาถ 2) บ้านพักเด็กและครอบครัวกรุงเทพมหานคร 3) โรงพยาบาลรามาธิบดี และ 4) หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดูแลคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่ผู้เขียนรู้จักแห่งหนึ่ง

1. สมาคมส่งเสริมสถานภาพสตรีในพระอุปถัมภ์พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี กรมหมื่นสุทธนารีนาถ มีบทบาทในการช่วยเหลือเด็กและสตรีที่ถูกกระทำความรุนแรงอย่างต่อเนื่องและยาวนาน โดยจัดตั้ง “บ้านพักฉุกเฉิน” ซึ่งเป็นหน่วยบริการด้านสังคมสงเคราะห์ มีกลุ่มเป้าหมายคือเด็กและผู้หญิงที่ประสบปัญหาเดือดร้อนเฉพาะหน้า สำหรับเครื่องมือสำคัญที่บ้านพักฉุกเฉินนำมาใช้ช่วยเหลือเด็กและเยาวชนที่เผชิญภาวะรุนแรงคือศิลปะบำบัด โดยงานศิลปะที่ถูกถ่ายทอดออกมาจะสะท้อนปมปัญหาต่าง ๆ ที่ผู้ใช้บริการพบเจอมา เช่น การวาดภาพความรุนแรงที่ถูกกระทำ การเลือกใช้สี ความรู้สึกอารมณ์ขณะสร้างงานศิลปะ โดยนักศิลปะบำบัดสามารถค้นหาและตีความหมายสิ่งที่อยู่ภายในจิตใจของผู้ใช้บริการได้จากผลงานศิลปะที่ผู้ใช้บริการได้ถ่ายทอดออกมา เมื่อทราบถึงปมปัญหาสิ่งที่ทำให้ผู้ใช้บริการเกิดความคับข้องใจ นักศิลปะบำบัดจะใช้ศิลปะในการฟื้นฟูสภาพจิตใจ เสริมพลังอำนาจของผู้ใช้บริการอย่างต่อเนื่องและมีแบบแผน จนผู้ใช้บริการเกิดการเปลี่ยนแปลงและมีสภาวะจิตใจที่มั่นคงมากขึ้น เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี เนื่องด้วยศิลปะเป็นเครื่องมือที่สามารถเข้าถึงจิตใจได้ง่ายเหมาะกับการเข้าถึงประเด็นความอ่อนไหวทางใจ ซึ่งจะช่วยลดกลไกทางจิต ที่ก่อให้เกิดการสร้างกำแพงต่อกระบวนการบำบัดที่สะท้อนให้เด็กและเยาวชนได้เกิดการตระหนักรู้ในตนเอง สามารถจัดการกับปัญหาของตัวเองได้อย่างเหมาะสมและมีแรงจูงใจที่ดีต่อการพัฒนาศักยภาพของตนเองเพื่อให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีและเป็นการสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป (Kanchanakunja, S., 2021)

2. บ้านพักเด็กและครอบครัวกรุงเทพมหานคร มีบทบาทหน้าที่ในการสงเคราะห์เด็กในด้านต่างๆ กล่าวคือเด็กและครอบครัวที่มีฐานะยากลำบาก เด็กเร่ร่อน เด็กพิการ เด็กถูกปล่อยปละละเลยทอดทิ้ง เด็กถูกทารุณกรรมทุกประเภท มีพนักงานคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตาม พ.ร.บ. คุ้มครอง เด็ก พ.ศ. 2546 รับแจ้งรายงานจากหน่วยงานต่าง ๆ เช่น โรงพยาบาล ศูนย์ประชาธิปไตย สถานีตำรวจ เป็นต้น ใช้วิธีการกระบวนการทางกฎหมายแยกเด็กและเยาวชนออกจากบ้านชั่วคราว และมุ่งเน้นการบำบัดรักษา พัฒนาและฟื้นฟูทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม โดยทีมสหวิชาชีพ เด็กและเยาวชนจะอยู่ในความปกครองของบ้านพักเด็กและครอบครัว มีระยะเวลา 90 วัน

โดยเข้ามาดูแลและฟื้นฟูสภาพจิตใจเด็กที่ถูกทำร้าย เพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็กในการกลับคืนสู่ครอบครัว รวมทั้งหาแนวทางการช่วยเหลือด้านการศึกษาต่อไป หรือกรณีเด็กเสี่ยงต่อความปลอดภัยในอนาคต จึงนำเสนอคุ้มครองต่อยังหน่วยงานรัฐบาลหรือเอกชน

3. โรงพยาบาลรามาธิบดีมีวิธีดำเนินการของนักสังคมสงเคราะห์ที่คลินิกส่งเสริมการเลี้ยงดู มีขั้นตอนการดำเนินการดังโดยการทำการสัมภาษณ์ประวัติของเด็กและครอบครัว เพื่อสืบค้นข้อเท็จจริง เกี่ยวกับการเหตุของการถูกรังแก ได้แก่เหตุการณ์วิกฤติที่เกิดขึ้น สถานที่ บุคคลผู้กระทำ ความสัมพันธ์ภาพต่าง ๆ เป็นต้น กรณีเร่งด่วน จำเป็นจะต้องรายงานให้กับเจ้าหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กประจำพื้นที่เขตตามภูมิลำเนาของเด็ก เพื่อการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กอย่างปลอดภัย และแยกเด็กออกจากครอบครัวชั่วคราว กรณีปกติเด็กจำเป็นต้องมา บำบัดรักษาและฟื้นฟูตรวจร่างกายสภาวะทางจิตใจโดย ทีมสหวิชาชีพ ประกอบด้วย กุมารแพทย์ จิตแพทย์ นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา เจ้าหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก แต่งตั้งตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มีการเยี่ยมบ้านที่ดำเนินการร่วมทีมสหวิชาชีพ ดังกล่าวเบื้องต้นเพื่อสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติม เช่น ข้อมูลจากบุคคลภายในครอบครัว สัมพันธ์ภาพระหว่างครอบครัว ข้อมูลจากเพื่อนบ้าน ข้อมูลจากชุมชน ตลอดจนสภาพแวดล้อม ลักษณะที่อยู่อาศัยเศรษฐกิจฐานะของครอบครัว เป็นต้น และมีการนำเสนอรายงานในที่ประชุมสหวิชาชีพ (Case conference) เพื่อการวิเคราะห์ การประเมินและการติดตาม การลงมติที่ประชุมเพื่อหาแนวทางในการช่วยเหลือเด็กให้เกิดผลสัมฤทธิ์โดยคำนึงถึงประโยชน์และรูปธรรมของเด็กสูงสุด การบำบัดและติดตามเพื่อฟื้นฟูทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคมอย่างต่อเนื่องจนกว่าเด็กกลับคืนสู่ครอบครัวและสังคม

4. หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดูแลคุ้มครองเด็กที่เป็นสถานสงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กและเยาวชนชายไทยและต่างชาติที่มีอายุระหว่าง 6 - 18 ปี ที่ประสบปัญหาเรื้อรัง ขอดาน พลัดหลง ถูกแสวงหาประโยชน์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ และถูกรังแกด้วยความรุนแรงจากบุคคลในครอบครัว โดยเป็นหน่วยงานที่รองรับเด็กจากการนำส่งจากองค์กรภาครัฐและเอกชนตลอด 24 ชั่วโมงภายใต้กระบวนการในการคุ้มครองเด็กและเยาวชนโดยมีการดำเนินงานช่วยเหลือเด็ก ๆ ตามกระบวนการสังคมสงเคราะห์ กระบวนการฟื้นฟูสภาพร่างกายและจิตใจ กระบวนการช่วยเหลือทางกฎหมายตามสิทธิ กระบวนการให้การศึกษาตามขั้นพื้นฐาน และกระบวนการฝึกอาชีพบำบัดตามศักยภาพของเด็ก กระบวนการประเมินครอบครัว ชุมชน สภาพแวดล้อมที่เด็กอาศัย กระบวนการส่งคืนครอบครัว หรือประเทศที่เป็นถิ่นที่อยู่เดิม และหากเป็นเด็กสัญชาติไทยที่ไม่มีครอบครัวหรือไม่สามารถกลับคืนครอบครัวได้นั้น สถานแรกรับแห่งนี้จะต้องประเมินหน่วยงานภายใต้กระทรวงการพัฒนาสังคมฯ ที่เหมาะสมแก่เด็กแต่ละรายที่เข้ารับการคุ้มครอง และกระบวนการประเมินผลหลังจากการกลับคืนสู่ครอบครัว หรือประเทศต้นทาง ทั้งนี้ต้องเป็นการดำเนินการของทีมนสหวิชาชีพภายในและภายนอกหน่วยงานระหว่างที่เด็กได้รับกระบวนการคุ้มครองสวัสดิภาพ หน่วยงานบ้านแรกรับได้จัดให้มีการฝึกอาชีพบำบัดเพื่อเป็นช่องทางหนึ่งในการมีอาชีพที่เลี้ยงดูตนเองได้ในอนาคตอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ต้องให้เด็ก ๆ สนใจที่จะรับการฝึกอาชีพบำบัดตามศักยภาพเพื่อเรียนรู้ฝึกปฏิบัติ โดยมีครูฝึกอาชีพบำบัดของหน่วยงานเป็นผู้ฝึกสอน โดยงานกระเปาะฟ้าประดิษฐ์และแฟนทลาย เป็นงานศิลปะอย่างหนึ่งที่เด็กให้ความสนใจในการฝึก เนื่องจากทำให้เกิดสมาธิ ความภูมิใจในชิ้นงานของตนเองและมีช่องทางการสร้างรายได้ที่ผู้ใหญ่ใจดีสนับสนุนงานของเด็ก ๆ โดยผลิตภัณฑ์กระเปาะฟ้าประดิษฐ์และแฟนทลายของเด็ก ๆ เป็นการคำนวณจากต้นทุนการผลิตและจัดซื้อใบละ 250 บาท โดยมีการจัดสรรให้เป็นเงินฝากของเด็ก 50 % และจะเป็นต้นทุนในการจัดซื้อวัสดุและสิ่งของในการฝึก 50 % และเมื่อเด็กรายนั้น ๆ มีกำหนดการเดินทางเพื่อส่งกลับหรือเข้ารับการคุ้มครองไปยังสถานที่อื่น ๆ บ้านแรกรับแห่งนี้จะทำการส่งมอบเงินฝากของเด็กรายนั้น ๆ พร้อมเอกสารในการส่งมอบอย่างเป็นทางการต่อไป

3. ศิลปะบำบัดเพื่อเด็กและเยาวชนที่ถูกทารุณกรรม

จากข้อมูลการฝึกอาชีพบำบัดโดยชิ้นงานกระเปาะฟ้าประดิษฐ์และแฟนทลายของเด็กจากสถานแรกรับที่กล่าวมาข้างต้น ผู้เขียนจึงมีความสนใจในเรื่องของการนำศิลปะมาใช้ในการบำบัดเด็กในสถานแรกรับเพื่อช่วยใน

การบำบัด ฟันฟู ทางด้านจิตใจของเด็กและเยาวชน ซึ่งเรียกว่า ศิลปะบำบัด (Art Therapy) ที่เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นถึงสมาธิของผู้ที่ถูกบำบัด เป็นวิธีการใช้ศิลปะเพื่อให้ร่างกายและอารมณ์ดีขึ้น มีการปลดปล่อยและมีพัฒนาทางอารมณ์ มีความสงบ มีสมาธิ สามารถใช้ตรึงตรงก่อนกระทำ ดังนั้นศิลปะบำบัดนับเป็นอีกหนทางหนึ่งที่จะแก้ไข บำบัด ฟันฟู และเยียวยาทางด้านจิตใจและอารมณ์ของเด็กและเยาวชนเพื่อสร้างเป็นกำแพงให้ทนทานกับแรงเสียดทานในสิ่งที่ไม่ดีในสังคมได้ในระดับหนึ่ง โดยแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับศิลปะบำบัดนั้นประกอบด้วยแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับศิลปะบำบัดจิตวิทยา และแนวคิดและทฤษฎีศิลปะบำบัดทางร่างกาย

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับศิลปะบำบัดจิตวิทยา

ในปัจจุบันศิลปะได้ขยายตัวเข้าไปสู่เขตแดนของการแพทย์ที่สามารถนำมาเยียวยาผู้คนได้อีกด้วย เรียกกันว่า “ศิลปะบำบัด” ซึ่งมีความหมายกว้าง ๆ คือการใช้กิจกรรมทางศิลปะเพื่อวินิจฉัยหาข้อบกพร่อง ความผิดปกติบางประการของกระบวนการทางจิตใจและช่วยในการบำบัดรักษาฟันฟูสมรรถภาพให้ดีขึ้น (Directory Division, 2012) ซึ่งในปัจจุบันมีการนำศาสตร์ที่เป็นที่รู้จักในวงการด้านสาธารณสุข และด้านศิลปะเพื่อเป็นการบำบัดรักษาผู้ป่วย โดยใช้กิจกรรมทางศิลปะรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งใช้ศัพท์ภาษาอังกฤษคำว่า “art therapy” โดยเมื่อแปลเป็นศัพท์ภาษาไทย มีการใช้อยู่ 2 แบบ คือ 1) ศิลปะบำบัด และ 2) ศิลปกรรมบำบัด และศิลปะนั้นมีการนำมาใช้เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อมนุษย์ได้หลากหลาย ในปัจจุบันมี 3 เป้าหมายหลัก ๆ คือ เพื่อก่อเกิดความสุนทรีย์ เพื่อการศึกษา และเพื่อการบำบัด

ศิลปะบำบัด (art therapy) คือ การบำบัดรักษาทางจิตเวชรูปแบบหนึ่ง ที่ประยุกต์ใช้กิจกรรมทางศิลปะเพื่อค้นหาข้อบกพร่อง ความผิดปกติบางประการของกระบวนการทางจิตใจ โดยใช้ความรู้ เกี่ยวกับการประเมินทางจิตวิทยา เพื่อเปิดประตูเข้าสู่จิตใจในระดับ จิตไร้สำนึก และเลือกใช้กิจกรรมทางศิลปะที่เหมาะสมช่วยในการบำบัดรักษา และฟันฟูสมรรถภาพให้ดีขึ้น จากแนวคิดที่ว่าศิลปะ คือ หนทางแห่งการปลดปล่อย อารมณ์ ความรู้สึก ความคิด ตามความต้องการของแต่ละคน เด็กและเยาวชนก็เช่นเดียวกัน พวกเขาต้องการสิทธิเสรีภาพที่จะแสดงออกซึ่งความต้องการของเขาอย่างมีความสุข พวกเขาต้องการโอกาสที่จะพัฒนาศักยภาพของตัวเองในด้าน การเรียน การเล่น และการแสดงออกต่าง ๆ ศิลปะบำบัด มีประโยชน์ในด้านการพัฒนาอารมณ์สติปัญญา สมาธิ ความคิดสร้างสรรค์ นอกจากนี้ยังเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยกระตุ้นการสื่อสาร และเสริมสร้างทักษะสังคมอีกด้วย ศิลปะบำบัด เป็นรูปแบบหนึ่งของการแพทย์เสริมและทางเลือก (complementary and alternative medicine) ที่เน้นการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม นำมาเสริมในการดูแลสุขภาพแนวทางหลักให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น จึงจำเป็นต้องมีการประสานงานกันเป็นทีม ระหว่างนักศิลปะบำบัดกับแพทย์ที่ดูแลรักษาผู้ป่วย ไม่ใช่รูปแบบการบำบัดรักษาที่สามารถแยกเป็นอิสระได้ต้องทำไปควบคู่กัน แนวคิดทางศิลปะบำบัดศิลปะบำบัด ยังนับเป็นรูปแบบหนึ่งของการทำจิตบำบัด (psychotherapy) ที่ใช้ศิลปะเป็นเครื่องมือสำคัญ เพื่อช่วยเหลือบุคคลที่มีปัญหาทางด้านอารมณ์และจิตใจ ซึ่งหลักการของศิลปะบำบัด คือใช้ศิลปะเป็นสื่อในการแสดงออกถึงอารมณ์ความรู้สึก ความขัดแย้ง และความต้องการที่ซ่อนเร้นอยู่ในส่วนลึกของจิตใจ การแสดงออกทางผลงานศิลปะไม่ว่าจะเป็นลายเส้น สีรูปทรง สัญลักษณ์ อารมณ์ ความหมาย ที่สื่อออกมาทั้งหมดสามารถนำมาวิเคราะห์ให้เห็นถึงความรู้สึกนึกคิดว่าเป็นอย่างไร หรือสภาพจิต มีปัญหาอย่างไร การประเมินผลการบำบัดรักษาด้วยศิลปะบำบัด เน้นที่กระบวนการและกิจกรรมทางศิลปะ ไม่ได้เน้นที่ผลงานหรือคุณค่าทางศิลปะ ศิลปะบำบัดช่วยเสริมสร้างทักษะด้านการสื่อสาร เนื่องจากศิลปะเป็นภาษาสากลที่สามารถเข้าใจตรงกันได้ แม้จะใช้ภาษาพูดแตกต่างกัน เด็กสามารถเรียนรู้ความคิดรวบยอด (concept) ในเรื่องต่าง ๆ ผ่านทางศิลปะได้เร็ว นอกจากนี้ยังสามารถใช้การสร้างสรรค์งานศิลปะ แสดงออก ให้เห็นถึงความคิด อารมณ์ ความรู้สึกต่าง ๆ ที่ซ่อนเร้นอยู่ในจิตใจได้เป็นอย่างดีช่วยให้เข้าใจตนเองได้ดีขึ้น และยังช่วยสื่อสารให้เกิดความเข้าใจในกระบวนการทำจิตบำบัดได้ดียิ่งขึ้นด้วย ศิลปะบำบัดเสริมสร้างทักษะการสื่อสารการเคลื่อนไหว ศิลปะบำบัดเสริมสร้างทักษะการสื่อสาร ช่วยให้เข้าใจอารมณ์ความคิด

ของตนเอง และ เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น มีทักษะการสร้างมนุษยสัมพันธ์ มีทักษะการแก้ปัญหาที่เหมาะสม สามารถปรับตัวในสังคมได้อย่างเหมาะสม ศิลปะบำบัดแบบกลุ่มเป็นการเปิดโอกาสให้มีการทำกิจกรรม ร่วมกับผู้อื่นเพิ่มขึ้น ช่วยให้สมาชิกในกลุ่มเรียนรู้การทำกิจกรรม ร่วมกัน รู้จักการรอคอย ผลัดกันทำกิจกรรม เรียนรู้การช่วยเหลือ ซึ่งกันและกันภายในกลุ่ม ให้การยอมรับผู้อื่น และได้รับการยอมรับจากผู้อื่น (Siriratraeka, T., 2007)

แนวคิดและทฤษฎีศิลปะบำบัดทางร่างกาย

กิจกรรมศิลปะบำบัดนั้น มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อเล็กเป็นอย่างดีรวมถึงการช่วยพัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็ก และการประสานงานการเคลื่อนไหวของร่างกาย เพราะในระหว่างที่ทำกิจกรรม เด็กจะได้รับพัฒนาการทางร่างกาย โดยการปฏิบัติด้วยมือให้สัมพันธ์กับ การมองเห็น ซึ่งในการพัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็กที่สำคัญคือ การพัฒนานิ้วมือ ถือเป็นจุดเริ่มต้นสำหรับ ความสามารถของเด็ก ยิ่งเด็กมีโอกาสใช้มือคล่องแคล่วเพียงใดย่อมช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญามากขึ้นด้วย โดยคอฟแมน ซาลมาพบว่า การเพิ่มความสามารถในการใช้มือด้วยการใช้กิจกรรมศิลปะ เช่น วาดภาพ ระบายสี การฉีก การปะ การปั้นจะนำไปสู่การเขียนให้ดียิ่งขึ้นและที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งการใช้ กล้ามเนื้อมัดเล็กให้สามารถเคลื่อนไหวอย่างว่องไวจะมีความสัมพันธ์อย่างมากกับการพูดจาชัดถ้อยชัดคำ และความคิดอันฉับไวของเด็กอีกด้วย (Sukkasem, S., 1995) นอกจากนี้ศิลปะบำบัดช่วยตอบสนองความต้องการตามธรรมชาติ ที่จะเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ช่วยพัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็ก ให้สามารถทำกิจกรรมที่ละเอียด มีความซับซ้อนมากขึ้น ช่วยให้มีการทำงานประสานกันของกล้ามเนื้อต่าง ๆ อย่างคล่องแคล่ว และช่วยควบคุมทิศทางการเคลื่อนไหวให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นในผู้ที่มีความบกพร่องทางพัฒนาการและสติปัญญาจะได้ประโยชน์จากศิลปะบำบัดในด้านนี้มาก โดยเฉพาะกลุ่มสมองพิการ หรือ ซีพี (cerebral palsy) ซึ่งมีปัญหาเรื่องกล้ามเนื้อมัดใหญ่ และ กลุ่มแอสเพอร์เกอร์ (asperger's syndrome) ซึ่งมีปัญหาเรื่องกล้ามเนื้อมัดเล็กร่วมด้วย การวาดลายเส้น การปั้น การฉีกทอ ช่วยให้สามารถควบคุมทิศทางการเคลื่อนไหวของกล้ามเนื้อ และกะน้ำหนักการออกแรงได้ดีขึ้น ก็จะช่วยลดการปะทะลงได้เมื่อมีอารมณ์ฉุนเฉียว (Siriratraeka, T., 2007)

จากแนวคิดทั้ง 2 รูปแบบที่กล่าวมาข้างต้นนั้น กล่าวรวมกันเป็นคำว่าศิลปะบำบัดซึ่งประกอบด้วยรูปแบบกิจกรรมทางศิลปะที่มีความหลากหลาย ซึ่งครอบคลุมถึง 1) ทัศนศิลป์ (Visual Arts) ได้แก่ จิตรกรรม (Drawing Painting) การวาดรูปและระบายสี เป็นการแสดงออกถึงอารมณ์ ความรู้สึกอย่างแท้จริง กิจกรรมนี้จะสามารถล่วงรู้จิตใจของผู้วาดได้เป็นอย่างดี โดยสีแต่ละสีที่ผู้วาดใช้ในการวาดจะมีความหมาย มีพลังบำบัดที่แตกต่างกัน เมื่อได้ระบายสีที่มีความสวยงามดังนั้นก็จะเป็นการเยียวยาจิตใจของผู้วาดได้ทางหนึ่ง ประติมากรรม ศิลปะการปั้น (Sculpture) การแกะสลัก (Engraving) ไม่ว่าจะเป็นการสลักก้อนหิน การแกะสลักไม้ โลหะ การปั้นดิน เป็นต้น โดยงานประติมากรรมมีความเชื่อมโยงกับพลังชีวิตและความรู้สึก การทำงานปั้นต้องใช้พลังในตัวเองเพื่อการปั้นแต่งวัตถุ เหมือนน้ำที่มีพลังปั้นแต่งให้เกิดรูปทรงธรรมชาติของก้อนหิน หินงอก หินย้อย ที่สวยงาม และขณะที่มีการทำงานประติมากรรมนั้นจะทำให้เกิดการกระตุ้นพลังชีวิตให้ปั้นแต่งร่างกายให้มีความเข้มแข็งขึ้น ซึ่งในขณะเดียวกันวิธีการสร้างรูปทรงที่กลมกลืนกันก็เป็นวิธีการอย่างหนึ่งที่เยียวยาทางจิตใจไปพร้อมกัน และงานสถาปัตยกรรม (Architecture) เช่นการได้ร่วมกันออกแบบสร้างบ้านด้วยการใช้วัสดุจริงที่สามารถหาได้ตามธรรมชาติในท้องถิ่น ซึ่งการสร้างบ้านเป็นกระบวนการที่ทำให้เด็กและเยาวชนมีประสบการณ์เกี่ยวกับการเลือกใช้วัสดุในการสร้างบ้านให้มีความแข็งแรง โดยสถาปัตยกรรมที่ทรงคุณค่าย่อมต้องการอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่มีความประสานกลมกลืนเหมือนดังว่าบ้านก็มีชีวิต เช่นเดียวกันกับมนุษย์ที่มีความรู้สึกที่ดี และต้องการอยู่ท่ามกลางสิ่งแวดล้อมและสังคมที่ดีมีคุณภาพ 2) ดนตรีและการร้องเพลง (Musical) ได้แก่การเล่นดนตรี ร้องเพลง และกิจกรรมทางดนตรี ที่มีผลต่อสุขภาพของบุคคลทั้งด้านร่างกาย จิตใจและจิตวิญญาณ โดยเฉพาะความเร็วของจังหวะเสียงดนตรี (Tempo) มีผลต่อร่างกายทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของจังหวะของร่างกาย เช่น การเต้นของหัวใจ การหายใจ รวมถึงการทำงานของกล้ามเนื้อและอารมณ์ของบุคคล นอกจากนี้ดนตรียังทำให้อมิด้านทานของ

ร่างกายเพิ่มขึ้น ลดพฤติกรรมกระวนกระวาย ส่งเสริมการรับรู้ วันเวลาและสถานที่ ลดความกังวล ลดปวด ลดความเครียด ลดอาการซึมเศร้า ช่วยเบี่ยงเบนความสนใจและเกิดความสงบ สำหรับเนื้อเพลง จังหวะ ทำนอง เพลงระดับเสียงสูงต่ำ การประสานเสียง จะสร้างอารมณ์ความรู้สึกที่แตกต่างกัน การได้เล่นดนตรีและร้องเพลง รวมทั้งดนตรีที่เหมาะสม จะนำมาซึ่งความผ่อนคลาย ลดความวิตกกังวล ความเบื่อบานใจ การมองโลกในแง่ดี ความสงบและสมาธิ การร้องเพลงประสานเสียงและการเล่นดนตรีเป็นวงย่อมก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ทางสังคม นอกจากนี้การได้แต่งเพลงเองเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์ด้วย 3) ศิลปะการใช้เสียงและละคร (Speech & Drama) กวีนิพนธ์ (Poetry) และวรรณกรรม (literature) ได้แก่ บทกวีนิยาย เรื่องสั้น ฯลฯ การที่เด็กและเยาวชนได้อ่านทำนองเสนาะ กาพย์ กลอน การท่องบทสวดมนต์โดยเปล่งเสียงอย่างถูกต้อง และสามารถพูดสื่อสารได้อย่างชัดเจนตรงกับความรู้สึก สามารถแต่งบทกวีได้ ถือเป็นการพัฒนาสติปัญญา ศิลปะการเปล่งเสียงได้อย่างถูกต้อง นำไปใช้ในการแสดงละคร ในการสวมบทบาทตัวละครต้องออกจากความรู้สึกของตัวเองและรู้สึกไปกับบทบาทที่ได้รับ การเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนได้สะท้อนความรู้สึกความยากลำบากของการแสดงบทบาทต่าง ๆ ทำให้เด็กและเยาวชนได้พัฒนาและเปลี่ยนแปลงตัวเองในทางที่ดีขึ้น นอกจากนี้เด็กและเยาวชนยังสามารถนำความสามารถด้านจัดทำฉากและการตัดเย็บเสื้อผ้ามาใช้ด้วย 4) ศิลปะการเคลื่อนไหว (Eurhythm) ได้แก่ การเคลื่อนไหวตามเสียงพูดในภาษาและการเคลื่อนไหวตามเสียงดนตรี จะปรากฏผลในการสร้างความกลมกลืนให้ทั้งร่างกายและจิตใจ ขณะเคลื่อนไหวจิตจะมีความรู้สึกเป็นอิสระ การเคลื่อนไหวประกอบเสียงจะช่วย สร้างความสมดุลในการทรงตัว บทกวีนิยาย เรื่องสั้น ฯลฯ ช่วยปรับโครงสร้างทางกายภาพ เสริมสร้างพลังชีวิตรวมทั้งสุขภาพกายและใจ มีบุคลิกภาพสง่างาม ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทัศนคติและมีมุมมองในเชิงบวก (Positive Thinking) (Ngeeywijit, T., 2001; Siriratraeka, T., 2007) ศิลปะบำบัดสามารถนำภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านนำมาประยุกต์ใช้ได้อย่างกลมกลืนตามสภาพพื้นที่อีกด้วย เป็นการนำศาสตร์หลายแขนงมาบูรณาการ และมีการวางแผนการ บำบัดรักษา เพื่อให้สอดคล้องตอบสนองต่อสภาพปัญหาของแต่ละบุคคลที่แตกต่างกัน สำหรับการประยุกต์ใช้ศิลปะบำบัดนั้นมีการนำศิลปะบำบัดมาประยุกต์ใช้ในผู้ป่วยจิตเวช ทั้งช่วยในการวิเคราะห์ปัญหา และบำบัดรักษา พบว่าได้ผลเป็นที่น่าพอใจการให้ผู้ป่วยจิตเวชวาดภาพหรือระบายสี เป็นวิธีการสื่อสาร ที่เข้าถึงจิตใจผู้ป่วยได้วิธีหนึ่ง และช่วยให้ผู้ป่วยสามารถระบายอารมณ์ความรู้สึกและจินตนาการออกมาอย่างอิสระ สามารถจัดการกับความคับข้องใจได้ดีขึ้น เนื้อหาของภาพที่วาดสามารถโยงไปถึงความสนใจ ความต้องการ หรือเรื่องราวต่าง ๆ ในชีวิตผู้ป่วยได้ นอกจากนี้มีการนำโปรแกรมศิลปะบำบัดไปใช้ในกลุ่มวัยรุ่นที่ก่อคดี หรือก่อความรุนแรง พบว่าได้ผลเป็นที่น่าพอใจ โดยโปรแกรมเน้นที่การเตรียมความพร้อมทางทักษะสังคม (pro-social behavior) ให้รู้จักทำงานร่วมกัน แก้ไขปัญหาร่วมกัน ผ่านกิจกรรมทางศิลปะ เสริมสร้างทักษะการสื่อสาร โดยแสดงความคิดเห็น ระบายความรู้สึก ผ่านงานศิลปะ เสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์เชื่อม สัมพันธภาพซึ่งกันและกัน เรียนรู้ประสบการณ์ร่วมกัน สร้างเครื่องมือใหม่ในการแก้ไขปัญหา พร้อมทั้งเสริมสร้างความภาคภูมิใจ และให้โอกาสในการเปลี่ยนแปลง (Siriratraeka, T., 2007) นอกจากนี้คณะผู้เขียนได้ทำการรวบรวมเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการนำศิลปะบำบัดรูปแบบต่าง ๆ ไปประยุกต์ใช้ พบว่านักวิจัยส่วนใหญ่ใช้ศิลปะบำบัด ประเภททัศนศิลป์ (Visual Arts) โดยเฉพาะด้านจิตรกรรม (Drawing Painting) การวาดรูปและระบายสีมาใช้กันค่อนข้างแพร่หลาย (Chatangam, R., 2017; Jaruchutarat, Y., 2017; Popis, P., 2019; Nrakmangapon, M., 2019; Kanchanakunjara, S., 2021) รองลงมาจะเป็นในลักษณะของศิลปะการใช้เสียงและละคร (Speech & Drama) (Boonprasop, B., 2012; Boonyarit, T., 2015) นอกจากนี้ผู้เขียนได้ค้นคว้าเพิ่มเติมเกี่ยวกับการพัฒนาการด้านการวาดรูปที่เหมาะสมกับช่วงอายุของเด็กและเยาวชนตามแบบของ Viktor Lowenfeld ที่เขียนไว้ในหนังสือ “Creative and Mental Growth” (Siriratraeka, T., 2007) ซึ่งแบ่งออกเป็น 6 ช่วงอายุ เพื่อใช้ในการวางแผนการใช้ศิลปะบำบัดให้ตรงตามช่วงวัย ดังต่อไปนี้

1. ขั้นขีดเขียน (Scribbling Stage) ช่วงอายุขวบครึ่งถึง 3 ปี ยังไม่จำเป็นต้องวาดเป็นรูปทรง
2. ขั้นร่างเค้าโครง (The Preschematic Stage) ช่วงอายุ 3 - 6 ปี เด็กในวัยนี้ชอบการวาดรูปมากกว่าการระบายสี โดยทั่วไป การวาดรูปจะเป็นอิสระ และสร้างสรรค์ ไม่มีกฎ กติกา พระอาทิตย์ อาจมีสีม่วง วัว สีเหลือง ตามความคิดของตัวเอง แต่ก็มีเด็กบางคนเริ่ม เชื่อมโยงสีตามความเป็นจริง เช่น ใบไม้สีเขียว
3. ขั้นเค้าโครง (The Schematic Stage) ช่วงอายุ 6 - 9 ปี เด็กมักจะวาดรูปเป็นสัญลักษณ์สากลของสิ่งต่าง ๆ เป็น เช่น บ้านมีรูปสี่เหลี่ยมและหลังคาสามเหลี่ยม คนมีหัวกลมๆ มีตัว มีผม มีแขน มีขา ต้นไม้มีสีน้ำตาลและด้านบนเป็นสีเขียว การใช้สีในช่วงวัยนี้จะค่อนข้างตายตัวเป็นรูปแบบสากลไม่ยืดหยุ่น เช่น ใบไม้ทุกใบสีเขียว เหมือนกัน
4. ขั้นเริ่มเหมือนจริง (The Dawning Realism: The Gang Age) ช่วงอายุ 9 - 12 ปี เด็กจะเริ่มรู้สึกว่าการวาดเค้าโครงที่เคยวาดไม่สะท้อนความเป็นจริง จึงพยายามวาดภาพให้คล้ายคลึงของจริง โดยเน้นใส่รายละเอียดของส่วนต่าง ๆ มากขึ้น
5. ขั้นเหมือนจริง (The Pseudo-Naturalistic Stage: The Age of Reasoning) ช่วงอายุ 12 - 14 ปี เด็กมีความพยายามวาดรูปให้เหมือนกับรูปถ่าย (photographic effect) ซึ่งก็คือการวาดให้เหมือนของจริงนั่นเอง มีการใส่รายละเอียดของสี ที่เหมือนธรรมชาติมากขึ้น เช่น ใบไม้มีหลากหลายสีแทนที่จะเป็นสีเขียวอย่างเดียว การวาดรูปคนก็สามารถให้ รายละเอียดของเครื่องแต่งกายต่าง ๆ สีของเส้นผมที่เหมือนจริงยิ่งขึ้น
6. ขั้นการตัดสินใจ (The Period of Decision) ช่วงอายุ 14 - 17 ปี ขั้นนี้จะเป็นภาพที่มีรายละเอียดมากขึ้น เทคนิคการใช้สีและ การออกแบบมีความซับซ้อนขึ้น เป็นภาพนามธรรม (abstract) มากขึ้น สื่อถึงความคิด เกี่ยวกับปรัชญา หัวข้อบางอย่าง หรือตัวตนของตนเอง และมีเอกลักษณ์ของภาพ

สรุป

ศิลปะบำบัดนั้นพบว่ามีรูปแบบแตกต่างกันไปในผู้รับการบำบัดแต่ละคนที่มีสภาพปัญหาแตกต่างกันโดยนักศิลปะบำบัดจะพิจารณาเลือกใช้เทคนิคที่เหมาะสมกับแต่ละบุคคลการเลือกใช้สื่อ วัสดุ อุปกรณ์และรูปแบบที่หลากหลายเหล่านี้ เพื่อเป็นทางเลือกที่จะระบายความรู้สึกนึกคิด ความเข้าใจตนเอง และจัดการกับความทุกข์ได้ตามความเหมาะสมของผู้เข้ารับการบำบัดแต่ละคน ศิลปะบำบัดมุ่งเน้นให้เกิดความสมดุลของชีวิต ช่วยบรรเทาปัญหา เยียวยาจิตใจ และเสริมสร้างศักยภาพการดำเนินชีวิตในด้านต่าง ๆ อย่างรอบด้านทั้งทางร่างกาย สติปัญญา จิตใจ สังคม และ สุนทรียศาสตร์ ไปพร้อม ๆ กัน โดยถ่วงน้ำหนักให้แตกต่างกันตาม สภาพปัญหาของแต่ละคน ศิลปะบำบัด มีประโยชน์หลากหลายขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ที่ต้องการและกลุ่มเป้าหมายที่นำไปใช้ ศิลปะบำบัด ช่วยผ่อนคลายความตึงเครียด จัดความขัดแย้งภายในส่วนลึกของจิตใจ ช่วยให้มีความสุขสบายใจที่ดีขึ้น ไม่ฉุนเฉียว หรือโศกเศร้ามากนัก สามารถเข้าใจและจัดการกับอารมณ์ได้ดีขึ้นเมื่อมีสิ่งกระตุ้นต่างๆ เข้ามากระทบ การนำศิลปะบำบัดมาใช้ในการเยียวยาจิตใจ จะช่วยให้ผู้ที่มีปัญหาทางด้านอารมณ์และจิตใจ ได้รับความผ่อนคลาย ความคับข้องใจ ความรู้สึกที่ซ่อนเร้นภายในใจ ผ่านออกมาทางงานศิลปะ ระบาย อารมณ์ออกมาในหนทางที่สร้างสรรค์ผ่านการวาดรูป ระบายสีการ ปั้น และกระบวนการอื่น ๆ ทางศิลปะ ช่วยให้รู้สึกผ่อนคลาย ลดความขุ่นมัวในจิตใจ เข้าใจและรับรู้อารมณ์ต่างๆ ของตนเอง ที่ซ่อนเร้นอยู่ในจิตใจ สามารถยับยั้งและควบคุมได้ดีขึ้น มีสมาธิ ลดความ ตึงเครียด และความวิตกกังวลลงได้ในที่สุด ศิลปะบำบัดเป็นแนวทางการบำบัดทางเลือกที่มีความยืดหยุ่นสูง จึงสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ทุกระดับ ตามปัจจัยความพร้อมด้านบุคลากรเป็นสำคัญ ขยายผลได้รวดเร็วทันต่อความต้องการเร่งด่วนที่เกิดขึ้น เนื่องจากไม่ต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางเป็นจำนวนมาก ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา ศิลปะบำบัดเป็นแนวทางการบำบัดทางเลือกที่มีความยืดหยุ่นสูง จึงสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ทุกระดับ ตามปัจจัยความพร้อมด้านบุคลากรเป็นสำคัญ ขยายผลได้รวดเร็วทันต่อความต้องการเร่งด่วนที่เกิดขึ้น เนื่องจากไม่ต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางเป็นจำนวนมาก ศิลปะบำบัดสามารถนำภูมิปัญญา

ท้องถิ่น ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน นำมาประยุกต์ใช้ได้อย่างกลมกลืนตามสภาพพื้นที่อีกด้วย เป็นการนำศาสตร์หลายแขนงมาบูรณาการ และมีการวางแผนการ บำบัดรักษา เพื่อให้สอดคล้องตอบสนองต่อสภาพปัญหาของแต่ละบุคคลที่แตกต่างกัน สำหรับการประยุกต์ใช้ศิลปะบำบัดนั้นมีการนำศิลปะบำบัดมาประยุกต์ใช้ในผู้ป่วยจิตเวช ทั้งช่วยในการวิเคราะห์ปัญหา และบำบัดรักษา พบว่าได้ผลเป็นที่น่าพอใจการให้ผู้ป่วยจิตเวชวาดภาพหรือระบายสีเป็นวิธีการสื่อสาร ที่เข้าถึงจิตใจผู้ป่วยได้ดีวิธีหนึ่ง และช่วยให้ผู้ป่วยสามารถระบายอารมณ์ความรู้สึกและจินตนาการออกมาอย่างอิสระ สามารถจัดการกับความคับข้องใจได้ดีขึ้น เนื้อหาของภาพที่วาดสามารถโยงไปถึงความสนใจ ความต้องการ หรือเรื่องราวต่าง ๆ ในชีวิตผู้ป่วยได้ นอกจากนี้มีการนำโปรแกรมศิลปะบำบัดไปใช้ในกลุ่มวัยรุ่นที่ก่อคดี หรือก่อความรุนแรง พบว่าได้ผลเป็นที่น่าพอใจ โดยโปรแกรมเน้นที่การเตรียมความพร้อมทางทักษะสังคม (pro-social behavior) ให้รู้จักทำงานร่วมกัน แก้ไขปัญหาร่วมกัน ผ่านกิจกรรมทางศิลปะ เสริมสร้างทักษะการสื่อสาร โดยแสดงความคิด ระบายความรู้สึก ผ่านงานศิลปะ เสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์เชื่อม สัมพันธภาพซึ่งกันและกัน เรียนรู้ประสบการณ์ร่วมกัน สร้างเครื่องมือใหม่ในการแก้ไขปัญหา พร้อมทั้งเสริมสร้างความภาคภูมิใจ และให้ โอกาสในการเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้การนำศิลปะบำบัดรูปแบบต่าง ๆ ไปประยุกต์ใช้ พบว่าส่วนใหญ่ใช้ศิลปะบำบัด ประเภททัศนศิลป์ (Visual Arts) โดยเฉพาะด้านจิตรกรรม (Drawing Painting) การวาดรูปและระบายสีมาใช้กันค่อนข้างแพร่หลาย โดยรองลงมาจะเป็นในลักษณะของศิลปะการใช้เสียงและละคร (Speech & Drama) ดังนั้นจากข้อค้นพบแสดงให้เห็นว่าศิลปะบำบัดด้านจิตรกรรมที่เป็นการวาดรูปและระบายสีเป็นเทคนิคที่นิยมใช้ ผู้เขียนจึงสามารถนำเอาข้อค้นพบดังกล่าวมาโดยปรับให้สอดคล้องกับบริบทของเด็กและเยาวชนที่ถูกทารุณกรรมเป็นแนวทางเพื่อเป็นแรงสนับสนุนให้หน่วยงานและผู้ที่เกี่ยวข้องได้นำเอาศิลปะบำบัดด้านจิตรกรรมโดยใช้เทคนิคการพัฒนาการด้านการวาดรูปที่เหมาะสมกับช่วงอายุของเด็กและเยาวชนทั้ง 6 ช่วงอายุเพื่อใช้ในการวางแผนการใช้ศิลปะบำบัดให้ตรงตามช่วงวัย เพื่อให้การใช้ศิลปะบำบัดด้านจิตรกรรมที่เป็นการวาดรูปและระบายสี มีส่วนช่วยในการฟื้นฟู เยียวยา และบำบัดเด็กและเยาวชนที่ถูกทารุณกรรมมา ในระหว่างที่อยู่ในความดูแลของหน่วยงานต่าง ๆ ดังนั้นการใช้ศิลปะบำบัดในช่วงเวลาดังกล่าว จะเป็นการเตรียมความพร้อมของเด็กและเยาวชน เกิดความเข้าใจตนเอง แล้วมีความสามารถในการพัฒนาสุขภาพทั้งทางร่างกาย จิตใจและสังคม ให้กลับไปใช้ชีวิตอยู่ภายในครอบครัวและสามารถดำรงชีวิตในครอบครัวได้อย่างปกติสุข และเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ และเป็นกำลังหลักในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติสืบไป

เอกสารอ้างอิง

- Boonprasop, B. (2012). The effect of drama therapy on emotional intelligence in abused children. In Degree of Master of Science Thesis. Ramkhamhaeng University.
- Boonyarit, T. (2015). The study of the develop and process of drama therapy for abused children. In Degree of Master of social work research. Thammasat University.
- Boonyasith, W. (2015). Child Abuse. Psychiatry Siriraj DSM-5, (1st edition). Bangkok: Prayoonsarn Printing.
- Chaowattanukul, K. et al. (2021). Children and Youth Development Report 2021. Retrieved July 25, 2023, from <https://www.dcy.go.th/publication/1646025377379>
- Chatangam, R. (2017). The creation mixed media art space of happiness : Case study art therapy to deveope concentration in adhd's children. In Degree of Master of fine arts design arts graduate school. Silpakorn University.

- Department of Mental Health. (2020). Stunned! Women were subjected to violence in the second half of 2020, a jump of 12%. Retrieved May 11, 2023, from https://www.dmh.go.th/sty_lib/news/news/view.asp?id=30401
- Directory Division. (2012). Art therapy, art heals the mind. In The sunset newsletter. 4, 11 (January-March 2012).
- Disayavanich, P. (2001). Drawing for assessment and treatment. Chiang Mai: Chiang Mai Saengsilp Printing House.
- Jaruchutarat, Y. (2017). Art therapy to end violence against children and youth in the justice process on the topic of “communicating through art”. Bangkok: Department of Juvenile Observation and Protection.
- Kanchanakunjara, S. (2021). Returning Home: Preparation process of a children and woman violence from emergency housing. Journal of social work, 29(2), 94-129.
- Luangwilai, W. & Kanchanakunjara, S. (2020). The cause of domestic violence against women in the context of Thai society. Retrieved May 11, 2023, from <https://publication.npru.ac.th/jspui/handle/123456789/1159>
- Ngeeywijit, T. (2001). Measures to resolve, treat, rehabilitate and heal children and youth who commit criminal offenses through art therapy. Rapee Journal, 54(2001), 126-136.
- Nrakmangapon, M. (2019). The Effects of Using Artistic Activities to Enhance Attention in the Learning of ADHD Children. Journal of Arts Management, 3(3), 163-172.
- Popis, P. (2019). Creating art activities for stress management therapy in juvenile observation and protection centre of suphanburi province. Pattanasilp Academic Journal, 3(2), 45-57.
- Siriratraeka, T. (2007). Art Therapy, Science and Art of Healing. Bangkok: Teachers Council Ladprao Printing Hous.
- Sukkasem, S. (1995). The effect of artistic activities on the ability to use muscles Small group of students with intellectual disabilities at the early childhood level. In Degree of Master of Education. Srinakharinwirot University.

อิทธิพลของผู้บริหารระดับสูงแบบทีสองหน้า นวัตกรรมทางเทคโนโลยี
และแรงกดดันจากการแข่งขันในตลาดที่มีต่อระบบข้อมูลการประเมินความเสี่ยงของ
ผู้ประกอบการส่งออกในประเทศไทย*

THE INFLUENCE OF AMBIDEXTROUS OF TOP MANAGEMENT, TECHNOLOGICAL
INNOVATION AND MARKET COMPETITION PRESSURES ON RISK ASSESSMENT
INFORMATION SYSTEM OF EXPORTING ENTREPRENEURS IN THAILAND

เฉลิมเกียรติ ร้างเล็ก*, ณัฐวงศ์ พูนพล, ศรีรุ่งรัตน์ สุดสมบุญ

Chaloemkiat Ranglek*, Nuttavong Poonpool, Seerungrat Sudsomboon

คณะกรรมการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาสารคาม ประเทศไทย

Maharakham Business School, Maharakham University, Maharakham, Thailand

*Corresponding author E-mail: 61010961001@msu.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาอิทธิพลของผู้บริหารระดับสูงแบบทีสองหน้า นวัตกรรมทางเทคโนโลยี และแรงกดดันจากการแข่งขันในตลาดที่มีต่อระบบข้อมูลการประเมินความเสี่ยงของผู้ประกอบการส่งออกในประเทศไทย 2) ศึกษาอิทธิพลของระบบข้อมูลการประเมินความเสี่ยงที่มีต่อความได้เปรียบในการแข่งขันของผู้ประกอบการส่งออกในประเทศไทย การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ประกอบการส่งออกที่อยู่ในฐานข้อมูลของกระทรวงพาณิชย์ จำนวน 225 ราย โดยเลือกตัวอย่างแบบเจาะจงใช้เทคนิคการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้างเพื่อทดสอบสมมติฐาน ผลการวิจัย พบว่า ผู้บริหารระดับสูงแบบทีสองหน้า นวัตกรรมทางเทคโนโลยี และแรงกดดันจากการแข่งขันในตลาดมีอิทธิพลเชิงบวกต่อระบบข้อมูลการประเมินความเสี่ยงของผู้ประกอบการส่งออกในประเทศไทย ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารระดับสูงแบบทีสองหน้า นวัตกรรมทางเทคโนโลยี และแรงกดดันจากการแข่งขันในตลาดเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การเปิดใช้งานระบบข้อมูลการประเมินความเสี่ยงในฐานะแนวปฏิบัติทางการบัญชีบริหารของผู้ประกอบการส่งออกในประเทศไทย นอกจากนี้ ระบบข้อมูลการประเมินความเสี่ยงยังมีอิทธิพลต่อความได้เปรียบในการแข่งขันของผู้ประกอบการส่งออกในประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติอีกด้วย การสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันโดยการเปิดใช้งานระบบข้อมูลการประเมินความเสี่ยงในองค์กรจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการบริหารแบบทีสองหน้า คำนึงถึงคุณภาพของนวัตกรรมทางเทคโนโลยีที่มีอยู่ และแรงกดดันจากการแข่งขันในตลาด การศึกษานี้มีส่วนช่วยในการขยายความเข้าใจยิ่งขึ้นสำหรับวรรณกรรมเกี่ยวกับเทคนิคของการบัญชีบริหารในยุคดิจิทัล ตลอดจนทิศทางการวิจัยในอนาคต

คำสำคัญ: ผู้บริหารระดับสูงแบบทีสองหน้า, นวัตกรรมทางเทคโนโลยี, แรงกดดันจากการแข่งขันในตลาด, ระบบข้อมูลการประเมินความเสี่ยง

Abstract

The objective of the research was to examine: 1) the influence of ambidextrous of top management, technological innovation, and market competition pressures on the risk assessment

information system of exporting entrepreneurs in Thailand and 2) the influence of risk assessment information system on the competitive advantage of exporting entrepreneurs in Thailand. This study was quantitative research using a questionnaire to collect data from 225 exporting entrepreneurs listed in the database of the Ministry of Commerce by purposive sampling. The structural equation modeling (SEM) techniques were used to test the hypothesis. The results found that ambidextrous of top management, technological innovation, and market competition pressures significantly positively influence the risk assessment information system of exporting entrepreneurs in Thailand, which shows that ambidextrous of top management, technological innovation, and market competition pressures are an essential factor leading to enabling risk assessment information systems as the management accounting practice of exporting entrepreneurs in Thailand. In addition, the risk assessment information system also influences the competitive advantage of exporting entrepreneurs in Thailand. Building a competitive advantage by enabling risk assessment information systems in the organization requires a focus on ambidextrous management, consideration of the quality of available technological innovations, and market competition pressure. Moreover, this study contributes to further expanding the literature on advanced management accounting techniques in the digital era and future research directions.

Keywords: Ambidextrous of Top Management, Technological Innovation, Market Competition Pressures, Risk Assessment Information System

บทนำ

ด้วยการถือกำเนิดของเทคโนโลยีดิจิทัลทำให้องค์กรธุรกิจจำเป็นต้องปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีเพื่อนำไปสู่ความได้เปรียบในการแข่งขันของผู้ประกอบการ เทคโนโลยีดิจิทัลในปัจจุบันสามารถช่วยให้ผู้ประกอบการออกแบบองค์กรและเลือกใช้กลยุทธ์ที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้ประกอบการนำแนวปฏิบัติทางการบัญชีบริหารมาใช้ในองค์กรอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (Ogungbade, O. I. et al., 2017) เมื่อสี่สิบปีที่แล้ว Simmonds, K. กล่าวถึง การบัญชีบริหารเชิงกลยุทธ์เป็นเครื่องมือทางบัญชีที่ช่วยให้กิจการสามารถนำข้อมูลฐานะการเงิน ผลการดำเนินงาน และกระแสเงินสด รวมทั้งข้อมูลต้นทุน ใช้ประกอบการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ของฝ่ายบริหารเกี่ยวกับการวางแผน ตัดสินใจ และควบคุม เพื่อให้การดำเนินกลยุทธ์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ (Simmonds, K., 1981) ตลอดจนนักวิชาการด้านบัญชีให้การสนับสนุนแนวปฏิบัติทางการบัญชีบริหารมาใช้ในองค์กรจำนวนมาก ทำให้แนวปฏิบัติทางการบัญชีบริหารเป็นเครื่องมือหลักที่ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ตรงประเด็น แม่นยำ และทันเวลาต่อแง่มุมต่าง ๆ ของความต้องการต่อการตัดสินใจขององค์กรเพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน ต่อมาแนวปฏิบัติทางการบัญชีบริหารแบบใหม่ได้เกิดขึ้นตามยุคสมัยเพื่อจัดการกับสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลง เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อองค์กรต่าง ๆ อย่างมาก ผู้ประกอบการหลายแห่งต่างให้ความสำคัญกับการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้กับบัญชีบริหารเพื่อตอบสนองต่อเงื่อนไขที่เปลี่ยนแปลงโดยการผสมผสานแนวปฏิบัติทางการบัญชีบริหารแบบดั้งเดิมเข้ากับเทคโนโลยีดิจิทัล (Möller, K. et al., 2020) ซึ่งกลไกสำคัญที่ขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงของแนวทางปฏิบัติทางบัญชีไปสู่ระบบดิจิทัล คือ นวัตกรรมเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น คลาวด์ (Cloud) การวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ (big data analytics) บล็อกเชน (Blockchain) ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence) เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ขับเคลื่อนการเติบโตของข้อมูล ซึ่งทำให้องค์กรต่าง ๆ มีโอกาสใช้ข้อมูลที่มีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้างเพื่อ

วัตถุประสงค์ในการกำหนดค่าระบบการควบคุมทางการบริหาร (Management Control System: MCS) และแนวทางปฏิบัติที่เกี่ยวข้องใหม่อันนำไปสู่ความได้เปรียบในการแข่งขันทางธุรกิจต่อไป

การบริหารความเสี่ยงเป็นหนึ่งในเทคนิคของการบัญชีบริหารที่ได้รับการกล่าวถึงโดย Chartered Global Management Accountant (CGMA) เพื่อให้แน่ใจว่ากลยุทธ์ขององค์กรนั้นสามารถสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันได้จริงในยุคดิจิทัล (Farrar, M., 2019) Uyar, M. กล่าวว่า หากองค์กรสามารถใช้ระบบข้อมูลการประเมินความเสี่ยงเพื่อเป็นข้อมูลสนับสนุนการบริหารความเสี่ยงจะนำไปสู่ความได้เปรียบในการแข่งขันและประสบความสำเร็จเหนือคู่แข่ง เนื่องจากสามารถอำนวยความสะดวกในกระบวนการตัดสินใจของฝ่ายบริหารและมีส่วนช่วยให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (Uyar, M., 2018) ระบบข้อมูลการประเมินความเสี่ยง (Risk assessment information system) หมายถึง ความสามารถของบริษัทในการจัดทำข้อมูลทางการเงินและที่ไม่ใช่ทางการเงินโดยใช้การวิเคราะห์ขั้นสูงเพื่อค้นหา ระบุ และประเมินความเสี่ยงเพื่อนำไปสู่การบริหารความเสี่ยงขององค์กรเพื่อให้ความมั่นใจอย่างสมเหตุสมผลเกี่ยวกับการบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร Wang, Z. et al. กล่าวว่า ระบบข้อมูลการประเมินความเสี่ยงถูกนำมาใช้เพื่อดึงข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในกระบวนการบริหารความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กร และยังสามารถแสดงตรรกะระหว่างข้อมูลอย่างเป็นระบบโดยให้ความสำคัญกับตัวบ่งชี้ที่มีค่าความเสี่ยงสูงล่วงหน้าเพื่อเป็นข้อมูลสนับสนุนการตัดสินใจของฝ่ายบริหารในการควบคุม ป้องกัน และรักษาความได้เปรียบในการแข่งขันของบริษัท (Wang, Z. et al., 2020) การรับประกันความได้เปรียบในการแข่งขันขึ้นอยู่กับกระบวนการตัดสินใจของฝ่ายบริหารในการกำหนดนโยบายการจัดการตามกลยุทธ์ทางธุรกิจ โดยเฉพาะประสิทธิภาพของนวัตกรรมทางธุรกิจ (Business innovation effectiveness) ซึ่งเกี่ยวข้องกับการออกแบบกระบวนการและระบบการผลิตเพื่อให้เกิดการปรับปรุงและพัฒนาในมาตรการด้านประสิทธิภาพเพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพและเกิดของเสียน้อยที่สุด (Al_Bdairi, A. S. J. et al., 2020); (AlQershi, N., 2019) การศึกษาของ Saeidi, P. et al. แสดงให้เห็นว่า ระบบข้อมูลการประเมินความเสี่ยงมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความได้เปรียบในการแข่งขันและประสิทธิภาพของบริษัท (Saeidi, P. et al., 2021) นอกจากนี้ Sun, Y. et al. แสดงให้เห็นว่า ระบบข้อมูลการประเมินความเสี่ยงที่มีประสิทธิภาพสามารถลดความเสี่ยงด้านนวัตกรรมของกระบวนการผลิตในอุตสาหกรรมการผลิต (Sun, Y. et al., 2020) อย่างไรก็ตาม นักวิชาการและนักบัญชี ได้กล่าวถึงการใช้งานจริงของแนวปฏิบัติทางการบัญชีบริหารที่ได้รับการพัฒนาขึ้นตามยุคสมัย เนื่องจากยังมีการใช้เทคนิคการบัญชีแบบดั้งเดิมในหลาย ๆ บริษัทโดยเฉพาะประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งสอดคล้องกับวรรณกรรมที่อิงตามแนวคิดทฤษฎีเชิงสถานการณ์ (Contingency Theory) ที่ระบุว่า ไม่มีแนวปฏิบัติทางบัญชีบริหารที่เป็นสากลหรือมีมาตรฐานเดียวกันที่สามารถใช้ได้กับทุกองค์กร แต่ขึ้นอยู่กับข้อกำหนดรูปแบบโครงสร้างภายในองค์กรที่เหมาะสมที่สุดกับสถานการณ์เฉพาะ (Otley, D., 2016); (Petera, P. & Šoljaková, L., 2020) ดังนั้นจึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งต่อการศึกษาปัจจัยที่นำไปสู่การเปิดใช้งานของระบบข้อมูลการประเมินความเสี่ยงในฐานะแนวปฏิบัติทางการบัญชีบริหาร นอกจากนี้ จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า มีการศึกษาน้อยมากที่ได้ตรวจสอบปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการนำแนวปฏิบัติทางการบัญชีบริหารที่ได้มีการพัฒนาขึ้นใหม่มาใช้ในยุคดิจิทัล

การศึกษานี้จึงมีเป้าหมายที่จะสนับสนุนความรู้เพิ่มเติมโดยการตรวจสอบว่า ผู้บริหารระดับสูงแบบดีสองหน้า (Ambidextrous of top management) นวัตกรรมทางเทคโนโลยี (Technological innovation) และแรงกดดันจากการแข่งขันในตลาด (Market competition pressures) สามารถมีอิทธิพลต่อการเปิดใช้งานระบบข้อมูลการประเมินความเสี่ยงอย่างไร Du, J. & Chen, Z. อธิบายว่า ผู้บริหารระดับสูงแบบดีสองหน้าช่วยให้บริษัทต่าง ๆ สามารถใช้ประโยชน์จากความสามารถที่มีอยู่ ในขณะเดียวกันก็ไม่ละเลยความพยายามในการพัฒนาขีดความสามารถใหม่ ๆ เพื่อประสิทธิภาพในการดำเนินงาน (Du, J. & Chen, Z., 2018) และเป็นที่ยอมรับว่าความคิดสร้างสรรค์ถูกรวมอยู่ในตัวของผู้บริหารระดับสูงแบบดีสองหน้าซึ่งมีส่วนช่วยในการนำระบบข้อมูลการประเมินความเสี่ยงมาใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการบริหารสมัยใหม่อย่างมีนัยสำคัญ และยังถูกนำมาใช้อย่างกว้างขวางในการวิจัยทางการบัญชี

(Pavlatos, O., & Kostakis, X., 2018); (Piórkowska, K., 2016) Alamri, A. M. กล่าวว่า นวัตกรรมทางเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือที่จำเป็นและเป็นประโยชน์ต่อทุกองค์กรโดยเฉพาะแนวปฏิบัติทางการบัญชีบริหาร เนื่องจากกระบวนการทางการบัญชีบริหารในปัจจุบันกำลังดำเนินการโดยอาศัยเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพิ่มขึ้น เช่น การจัดระเบียบการวิเคราะห์ การประมวลผล และการประเมินข้อมูลทางการเงิน ที่ขับเคลื่อนด้วยปัญญาประดิษฐ์ เป็นต้น ซึ่งจะช่วยให้ประหยัดทั้งต้นทุนและเวลาในการดำเนินงาน (Alamri, A. M., 2019) ดังนั้นคุณภาพของนวัตกรรมทางเทคโนโลยีที่มีอยู่ในองค์กรจะเป็นส่วนสำคัญต่อการเปิดใช้งานระบบข้อมูลการประเมินความเสี่ยง เนื่องจากฟังก์ชันการทำงานของนวัตกรรมทางเทคโนโลยี เช่น อุปกรณ์ตรวจจับ (Sensing devices) โครงสร้างพื้นฐานข้อมูล (Data infrastructure) แพลตฟอร์มการจัดการข้อมูล (Data management platform) การติดต่อสื่อสารระหว่างระบบ (Middleware architecture) เครือข่ายไร้สาย (Wireless networks) ตลอดจนการเผยแพร่ข้อมูลแบบเรียลไทม์ จะช่วยอำนวยความสะดวกให้ระบบข้อมูลการประเมินความเสี่ยงมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น (Kruskopf, S. et al., 2020) Awa, H. O. et al. กล่าวว่าองค์กรที่มีนวัตกรรมทางเทคโนโลยีที่แข็งแกร่งแสดงให้เห็นถึงความเป็นไปได้ในการนำแนวปฏิบัติทางการบัญชีที่มีความซับซ้อนมาใช้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด (Awa, H. O. et al., 2016) ในขณะที่แรงกดดันจากการแข่งขันในตลาดซึ่งเป็นผลมาจากการแข่งขันที่เพิ่มขึ้น และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคู่แข่ง ลูกค้า และซัพพลายเออร์ นำไปสู่การเชื่อมโยงกับแนวปฏิบัติด้านบัญชีบริหารที่สามารถสนับสนุนข้อมูลเกี่ยวกับการคาดการณ์เหตุการณ์ความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นเพื่อพิจารณามาตรการจัดการกับความเสี่ยงและสนับสนุนการตัดสินใจทางกลยุทธ์ให้องค์กรสามารถแข่งขันได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Ahmad, K. & Zabri, S. M., 2015); (Zainuddin, Z. N., & Sulaiman, S., 2016) การศึกษาของ Ahmad, K. & Zabri, S. M. แสดงให้เห็นว่าแรงกดดันจากการแข่งขันในตลาดทำให้องค์กรธุรกิจต่าง ๆ เกิดแรงจูงใจในการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านการบริหารความเสี่ยงโดยการส่งเสริมให้ฝ่ายบริหารปรับปรุง พัฒนาแนวปฏิบัติทางการบัญชีบริหารมาเพื่อยกระดับกระบวนการบริหารความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กร (Ahmad, K. & Zabri, S. M., 2015)

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา อิทธิพลของผู้บริหารระดับสูงแบบตีสองหน้า นวัตกรรมทางเทคโนโลยี และแรงกดดันจากการแข่งขันในตลาดที่มีต่อระบบข้อมูลการประเมินความเสี่ยงของผู้ประกอบการส่งออกในประเทศไทย การศึกษานี้จะให้คำแนะนำเกี่ยวกับเงื่อนไขเบื้องต้นที่ผู้ประกอบการส่งออกในประเทศไทยจำเป็นต้องให้ความสำคัญสำหรับการนำระบบข้อมูลการประเมินความเสี่ยงในฐานะแนวปฏิบัติทางการบัญชีบริหารยุคดิจิทัลไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และท้ายที่สุดคือความได้เปรียบในการแข่งขัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาอิทธิพลของผู้บริหารระดับสูงแบบตีสองหน้า นวัตกรรมทางเทคโนโลยี และแรงกดดันจากการแข่งขันในตลาดที่มีต่อระบบข้อมูลการประเมินความเสี่ยงของผู้ประกอบการส่งออกในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของระบบข้อมูลการประเมินความเสี่ยงที่มีต่อความได้เปรียบในการแข่งขันของผู้ประกอบการส่งออกในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้ใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีลำดับขั้นตอนวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ประกอบการส่งออกที่จดทะเบียนทางหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด และบริษัทมหาชนจำกัด จำนวน 5,527 ราย (สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์, 2564)

ขนาดตัวอย่างประกอบด้วยผู้ประกอบการส่งออกจำนวน 250 ราย Kline, R. B. แนะนำว่า การสร้างแบบจำลองสมการโครงสร้างควรมีขนาดตัวอย่าง 10 - 20 เท่าของจำนวนพารามิเตอร์หรือตัวแปร (10*25 พารามิเตอร์) (Kline, R. B., 1998) อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ไปยังกลุ่มตัวอย่าง จำนวน

650 ราย เพื่อขอจดหมายที่อาจสูญหายและอาสาสมัครที่ไม่ให้ความร่วมมือ (Salkind, N. J., 2012) โดยใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงซึ่งแบบสอบถามถูกส่งกลับคืนมาและมีความครบถ้วนสมบูรณ์ จำนวน 225 ฉบับ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษานี้ใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม โดยผู้วิจัยได้พัฒนาจากแนวคิด ทฤษฎี และการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ซึ่งประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1) ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นคำถามแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ส่วนที่ 2) ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ประกอบการส่งออกในประเทศไทย เป็นคำถามแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ส่วนที่ 3) ความคิดเห็นเกี่ยวกับระบบข้อมูลการประเมินความเสี่ยง และความได้เปรียบในการแข่งขันของผู้ประกอบการส่งออกในประเทศไทย เป็นคำถามแบบวัดเชิงประเมินค่าโดยแบ่งระดับการวัดเป็น 5 ระดับ (Likert scale) ตั้งแต่ 5 หมายถึง เห็นด้วยอย่างยิ่ง ไปจนถึง 1 หมายถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง และส่วนที่ 4) ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของผู้ประกอบการส่งออกในประเทศไทย เป็นคำถามแบบวัดเชิงประเมินค่าโดยแบ่งระดับการวัดเป็น 5 ระดับ (Likert scale) ตั้งแต่ 5 หมายถึง เห็นด้วยอย่างยิ่ง ไปจนถึง 1 หมายถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ตำรา แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม จากนั้นแบบสอบถามถูกตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อให้แน่ใจว่าข้อคำถามทั้งหมดสามารถวัดได้ครอบคลุมตรงตามเนื้อหาของแนวคิดทฤษฎี และจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณาค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถามจากค่า IOC (Index of item-objective congruence) ผลลัพธ์ของ IOC มีค่าคะแนนมากกว่า 0.5 (0.6 - 1.00) ถือว่ายอมรับได้

การตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทดลอง (Try out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับประชากรที่ทำการศึกษจริง จำนวน 30 ชุด จากนั้นใช้วิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficients) ผลการทดสอบ พบว่า ระดับค่าความเชื่อมั่นอยู่ระหว่าง 0.876 - 0.936 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.70 แสดงว่าแบบสอบถามสามารถนำไปใช้ในการศึกษานี้ได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

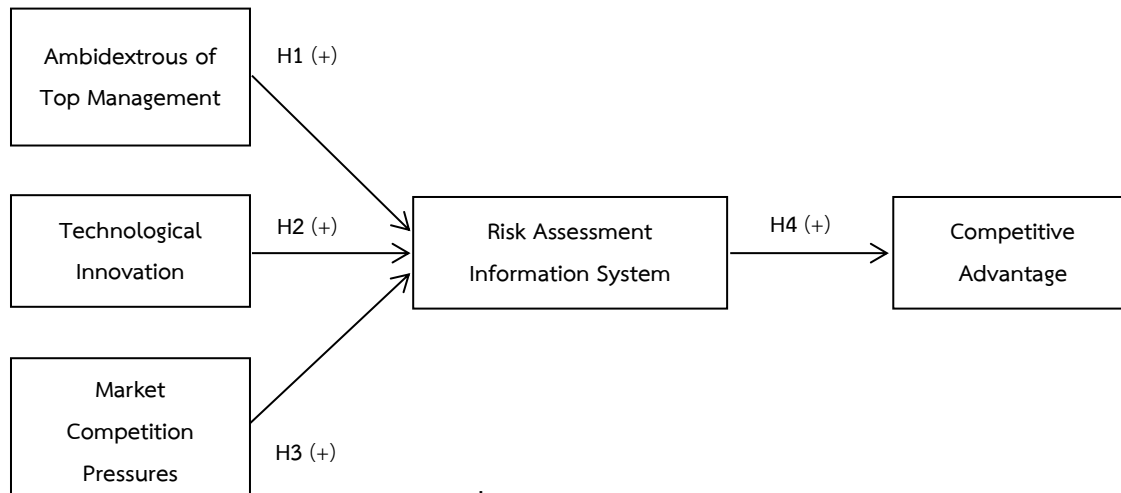
เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ถึงผู้บริหารบัญชีของผู้ประกอบการส่งออก 650 ราย แบบสอบถามถูกตอบและส่งกลับมายังผู้วิจัยจำนวน 229 ฉบับ เมื่อทำการตรวจสอบพบว่า แบบสอบถามที่มีความครบถ้วนสมบูรณ์จำนวน 225 ฉบับ โดยอัตราการตอบกลับอยู่ที่ประมาณ 35.23%

การวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยนี้ใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive analysis) โดยใช้สถิติค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) การวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมาน (Inferential statistics) ใช้วิธีการสร้างแบบจำลองสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) เพื่อทดสอบสมมติฐาน การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) เพื่อตรวจสอบว่าคำถามแต่ละข้อวัดโครงสร้างตามที่ได้ออกแบบไว้ การตรวจสอบแบบจำลองการวัด (Measurement Model) สำหรับความน่าเชื่อถือของตัวบ่งชี้ (Indicator reliability) ความน่าเชื่อถือของความสอดคล้องภายใน (Internal consistency reliability) ความเที่ยงตรงคู่สมบูรณ์ (Convergent validity) และความเที่ยงตรงเชิงจำแนก (Discriminant validity) ใช้ตัวบ่งชี้แบบสะท้อน (Reflective indicators) สำหรับโครงสร้างทั้งหมด

กรอบแนวคิดในการวิจัย

อิทธิพลของผู้บริหารระดับสูงแบบทีสองหน้า นวัตกรรมทางเทคโนโลยี และแรงกดดันจากการแข่งขันในตลาดที่มีต่อระบบข้อมูลการประเมินความเสี่ยงของผู้ประกอบการส่งออกในประเทศไทย มีกรอบแนวคิดแสดงโครงสร้างความสัมพันธ์ ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

การศึกษาเรื่องอิทธิพลของผู้บริหารระดับสูงแบบทีสองหน้า นวัตกรรมทางเทคโนโลยี และแรงกดดันจากการแข่งขันในตลาดที่มีต่อระบบข้อมูลการประเมินความเสี่ยงของผู้ประกอบการส่งออกในประเทศไทย ผู้วิจัยได้ทำวิเคราะห์ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการส่งออกในประเทศไทย จำนวน 225 ราย โดยการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้างด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ผลการศึกษามีดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถามและข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ประกอบการ ผลการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม จำนวน 225 คน พบว่า ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (81.3%) มีอายุระหว่าง 41-50 ปี (51.1%) ระดับการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี (58.2%) มีประสบการณ์ทำงานมากกว่า 20 ปี (55.5%) และตำแหน่งงานเป็นผู้จัดการฝ่ายบัญชี (54.7%) นอกจากนี้ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ประกอบการส่งออกในประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นบริษัทจำกัด (80.5%) อยู่ในกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม (42.2%) ระยะเวลาในการดำเนินธุรกิจมากกว่า 15 ปี (76.99%) ทุนจดทะเบียนไม่เกิน 200,000,000 บาท (41.3%) มีพนักงานมากกว่า 600 คน (48.0%) และมีรายได้ต่อปีมากกว่า 150,000,000 บาท (77.3%)

2. การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA)

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) พบว่า แบบจำลองการวัดนี้เหมาะสมกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยค่า CMIN (χ^2) = 221.009 (df = 192, p = 0.074) และดัชนี χ^2/df = 1.151 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ที่อ้างอิง (น้อยกว่า 2.00) ค่า GFI = 0.933, NFI = 0.948, RFI = 0.918, IFI = 0.993, CFI = 0.993, และ RMSEA = 0.026 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่อ้างอิง ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 องค์ประกอบเชิงยืนยันของกรอบแนวคิดการวิจัย

ดัชนีความสอดคล้องของโมเดล	เกณฑ์พิจารณา	ค่าประมาณการโมเดล	อ้างอิง
CMIN (χ^2)	p-value > 0.05	0.074	(Hair, J. F. et al., 2018)
CMIN/DF (χ^2/df)	< 2.00	1.151	(Hair, J. F. et al., 2018)
GFI	> 0.90	0.933	(Byrne, B. M., 2001)

ตารางที่ 1 องค์ประกอบเชิงยืนยันของกรอบแนวคิดการวิจัย (ต่อ)

ดัชนีความสอดคล้องของโมเดล	เกณฑ์พิจารณา	ค่าประมาณการโมเดล	อ้างอิง
NFI	> 0.90	0.948	(Bollen, K. A., 1989)
RFI	> 0.90	0.918	(Hu, L. T. & Bentler, P. M., 1999)
IFI	> 0.95	0.993	(Bollen, K. A., 1989)
CFI	> 0.95	0.993	(Byrne, B. M., 2001)
RMSEA	< 0.05	0.026	(Steiger, J. H., 2000)

3. แบบจำลองการวัด (Measurement Model)

ผลการตรวจสอบแบบจำลองการวัด (Measurement Model) สำหรับความน่าเชื่อถือของตัวบ่งชี้ (Indicator reliability) พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor loading) อยู่ระหว่าง 0.626 - 0.848 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.5 แสดงให้เห็นว่าแบบจำลองการวัดเป็นที่น่าสนใจ สำหรับความน่าเชื่อถือของความสอดคล้องภายใน (Internal consistency reliability) โดยการตรวจสอบความน่าเชื่อถือแบบคอมโพสิต (Composite reliability: CR) สำหรับโครงสร้างทั้งหมด พบว่า มีค่าระหว่าง 0.841 - 0.902 ซึ่งมากกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำ (0.70) ผลการตรวจสอบความเที่ยงตรงสู่สมบูรณ (Convergent validity) โดยใช้ค่าเฉลี่ยความแปรปรวนที่สกัดได้ (Average variance extracted: AVE) พบว่า มีค่าอยู่ระหว่าง 0.516 - 0.650 ซึ่งเกณฑ์ขั้นต่ำควรมีค่ามากกว่า 0.5 ดังปรากฏในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ ความน่าเชื่อถือแบบคอมโพสิต และค่าเฉลี่ยความแปรปรวนที่สกัดได้

โครงสร้าง	ข้อคำถาม	Factor Loading	CR	AVE
ระบบข้อมูลการประเมินความเสี่ยง	5	0.626 - 0.826	0.841	0.516
ความได้เปรียบในการแข่งขัน	5	0.729 - 0.847	0.891	0.622
ผู้บริหารระดับสูงแบบตีสองหน้า	5	0.765 - 0.842	0.900	0.644
นวัตกรรมทางเทคโนโลยี	5	0.735 - 0.835	0.893	0.626
แรงกดดันจากการแข่งขันในตลาด	5	0.731 - 0.848	0.902	0.650

การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงจำแนก (Discriminant validity) โดยการประเมินผลลัพธ์รากที่สองของค่าเฉลี่ยความแปรปรวนที่สกัดได้ (Square root of AVE) พบว่า มีค่าอยู่ระหว่าง 0.718 - 0.806 ซึ่งสูงกว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรภายในโครงสร้างทั้งแนวนอนและแนวตั้ง แสดงให้เห็นว่าโครงสร้างมีความเที่ยงตรงเชิงจำแนก ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความเที่ยงตรงเชิงจำแนกของโครงสร้าง

โครงสร้าง	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Mean	3.940	4.044	4.063	3.955	4.136
S.D.	0.477	0.561	0.562	0.530	0.545
(1) RAI	0.718				
(2) COA	0.567***	0.788			
(3) ATM	0.623***	0.632***	0.803		
(4) TEI	0.606***	0.512***	0.790***	0.791	
(5) MCP	0.472***	0.611***	0.558***	0.715***	0.806

หมายเหตุ: *** $p < 0.001$; รากที่สองของ AVE คือ ตัวหนาและเอียงในเส้นทแยงมุม; RAI คือ ระบบข้อมูลการประเมินความเสี่ยง; COA คือ ความได้เปรียบในการแข่งขัน; ATM คือ ผู้บริหารระดับสูงแบบตีสองหน้า; TEI คือ นวัตกรรมทางเทคโนโลยี; MCP คือ แรงกดดันจากการแข่งขันในตลาด

4. การทดสอบสมมติฐาน

ผลการทดสอบสมมติฐานของแบบจำลองสมการโครงสร้าง พบว่า ผู้บริหารระดับสูงแบบทีสองหน้า นวัตกรรมทางเทคโนโลยี และแรงกดดันจากการแข่งขันในตลาดมีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อระบบข้อมูลการประเมินความเสี่ยง ($\beta = 0.305, p < 0.01$; $\beta = 0.297, p < 0.01$; $\beta = 0.175, p < 0.05$ ตามลำดับ) ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานที่ 1, 2 และ 3 นอกจากนี้ ระบบข้อมูลการประเมินความเสี่ยงมีอิทธิพลต่อความได้เปรียบในการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\beta = 0.795, p < 0.01$) จึงยอมรับสมมติฐานที่ 4 ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐาน	β	S.E.	C.R.	p-value	ผลลัพธ์
H1: ATM $\rightarrow$ RAI	0.305	0.051	3.575	0.000**	ยอมรับ
H2: TEI $\rightarrow$ RAI	0.297	0.080	2.728	0.006**	ยอมรับ
H3: MCP $\rightarrow$ RAI	0.175	0.053	2.197	0.028*	ยอมรับ
H4: RAI $\rightarrow$ COA	0.795	0.140	6.484	0.000**	ยอมรับ

หมายเหตุ: ** $p < 0.01$, * $p < 0.05$, RAI คือ ระบบข้อมูลการประเมินความเสี่ยง, COA คือ ความได้เปรียบในการแข่งขัน, ATM คือ ผู้บริหารระดับสูงแบบทีสองหน้า, TEI คือ นวัตกรรมทางเทคโนโลยี, MCP คือ แรงกดดันจากการแข่งขันในตลาด

อภิปรายผล

ผู้บริหารระดับสูงแบบทีสองหน้ามีอิทธิพลเชิงบวกต่อระบบข้อมูลการประเมินความเสี่ยงของผู้ประกอบการส่งออกในประเทศไทย กล่าวคือ ผู้บริหารระดับสูงแบบทีสองหน้ามีบทบาทสำคัญในความสามารถที่เกี่ยวข้องกับการมุ่งเน้นการแสวงหาสิ่งใหม่ ๆ ที่เป็นนวัตกรรมเพื่อใช้ในการบริหารจัดการองค์กร เช่น การเปลี่ยนกิจกรรมการทำงานโดยอาศัยเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นใหม่ และในขณะเดียวกันก็มุ่งเน้นการปรับปรุงและพัฒนาสิ่งที่มีอยู่ในปัจจุบันให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เช่น การเพิ่มการตรวจสอบ การติดตาม การควบคุม การประเมินผลการดำเนินงาน ตลอดจนดำเนินการแก้ไขเพื่อเพิ่มมาตรฐานการดำเนินงานภายในองค์กร สอดคล้องกับการศึกษา Severgnini, E. et al. แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารระดับสูงแบบทีสองหน้ามีอิทธิพลในทางบวกต่อระบบข้อมูลการประเมินความเสี่ยง เนื่องจากระบบข้อมูลการประเมินความเสี่ยงเป็นแนวปฏิบัติทางการบัญชีบริหารสมัยใหม่ที่อาศัยการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยและสามารถสนับสนุนข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์แก่ฝ่ายบริหารเพื่อให้การบริหารจัดการภายในองค์กรมีประสิทธิภาพ (Severgnini, E. et al., 2019)

นวัตกรรมทางเทคโนโลยีมีอิทธิพลเชิงบวกต่อระบบข้อมูลการประเมินความเสี่ยงของผู้ประกอบการส่งออกในประเทศไทย เนื่องจาก นวัตกรรมทางเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือที่มีความสำคัญในการสนับสนุนให้การดำเนินงานมีความคล่องตัว รวดเร็ว และช่วยป้องกันปัญหาระหว่างการใช้งาน ทำให้ระบบข้อมูลการประเมินความเสี่ยงสามารถที่จะแสดงข้อมูลและผลลัพธ์เกี่ยวกับความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กรทั้งภายในและภายนอกเพื่อให้องค์กรสามารถวางแผนและจัดการกับความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นได้อย่างทันเวลาและมีประสิทธิภาพ ดังนั้น องค์กรจึงจำเป็นต้องอาศัยนวัตกรรมทางเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อให้สามารถรองรับรูปแบบการทำงานที่มีความซับซ้อนในยุคดิจิทัลและทำให้ระบบข้อมูลการประเมินความเสี่ยงมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับ Teymouri, M. & Ashoori, M. นวัตกรรมทางเทคโนโลยีสามารถอำนวยความสะดวกในการบูรณาการของกระบวนการบริหารความเสี่ยง ที่ประกอบด้วย การระบุ การประเมิน การควบคุม และการรายงานความเสี่ยง นวัตกรรมทางเทคโนโลยีควรถูกนำมาใช้อย่างเหมาะสมเพื่อให้การบริหารความเสี่ยงภายในองค์กรมีประสิทธิภาพมากขึ้น (Teymouri, M. & Ashoori, M., 2011)

แรงกดดันจากการแข่งขันในตลาดมีอิทธิพลเชิงบวกต่อระบบข้อมูลการประเมินความเสี่ยงของผู้ประกอบการส่งออกในประเทศไทย แรงกดดันจากการแข่งขันในตลาดที่เพิ่มขึ้นและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคู่แข่ง ลูกค้า และซัพพลายเออร์ ทำให้องค์กรแสวงหาแนวปฏิบัติเพื่อคาดการณ์เหตุการณ์เชิงลบที่อาจเกิดขึ้นอันนำไปสู่การใช้

ระบบข้อมูลการประเมินความเสี่ยงเพื่อบริหารและจัดการกับความเสี่ยงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทันเวลา สามารถบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายได้อย่างน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับ Ahmad, K. & Zabri, S. M. ตรวจสอบปัจจัยที่ส่งผลต่อแนวทางปฏิบัติทางการบัญชีบริหารที่เกี่ยวข้องกับการประเมินความเสี่ยงของบริษัทขนาดกลางภาคการผลิตในมาเลเซีย พบว่า แรงกดดันจากการแข่งขันในตลาดมีอิทธิพลอย่างมากต่อการนำแนวปฏิบัติทางการบัญชีบริหารที่สามารถให้ข้อมูลเชิงคาดการณ์เหตุการณ์ที่ไม่พึงประสงค์มาใช้เพื่อให้การบริหารความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กรมีประสิทธิภาพ (Ahmad, K. & Zabri, S. M., 2015)

นอกจากนี้ ระบบข้อมูลการประเมินความเสี่ยงมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความได้เปรียบในการแข่งขันของผู้ประกอบการส่งออกในประเทศไทย เนื่องจาก ระบบข้อมูลการประเมินความเสี่ยงจะช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถวิเคราะห์ความเสี่ยงที่อาจส่งผลกระทบต่อการค้าเงินธุรกิจทั้งภายในและภายนอกเพื่อให้ผู้ประกอบการสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างทันทั่วทั้งที่ทำให้สร้างความได้เปรียบในการแข่งขันอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับการศึกษาของ Saeidi, P. et al. แสดงให้เห็นว่าระบบข้อมูลการประเมินความเสี่ยงมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความได้เปรียบในการแข่งขันและประสิทธิภาพของบริษัท หากองค์กรสามารถรับรู้ถึงความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในอุตสาหกรรมของตนได้ดีเหนือกว่าคู่แข่งก็จะสามารถจัดการกับความเสี่ยงเหล่านั้นได้มีประสิทธิภาพโดยการดำเนินการเชิงรุกเพื่อสร้างความได้เปรียบเหนือคู่แข่งอย่างแข็งแกร่ง (Saeidi, P. et al., 2021)

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารระดับสูงแบบดีสองหน้า นวัตกรรมทางเทคโนโลยี และแรงกดดันจากการแข่งขันในตลาดมีอิทธิพลเชิงบวกต่อระบบข้อมูลการประเมินความเสี่ยงในฐานะแนวปฏิบัติทางการบัญชีบริหารของผู้ประกอบการส่งออกในประเทศไทย ในทำนองเดียวกัน ระบบข้อมูลการประเมินความเสี่ยงยังมีอิทธิพลต่อความได้เปรียบในการแข่งขันของผู้ประกอบการส่งออกในประเทศไทยอีกด้วย หมายความว่า ผู้บริหารระดับสูงแบบดีสองหน้า นวัตกรรมทางเทคโนโลยี และแรงกดดันจากการแข่งขันในตลาดเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การเปิดใช้งานระบบข้อมูลการประเมินความเสี่ยง และเห็นได้ชัดว่า ระบบข้อมูลการประเมินความเสี่ยงขับเคลื่อนความได้เปรียบในการแข่งขันไปในทิศทางเชิงบวกได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสนับสนุนทฤษฎีเชิงสถานการณ์ (Contingency Theory) ที่แสดงว่าไม่มีแนวปฏิบัติทางการบัญชีในระดับสากลที่สามารถประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพกับทุกองค์กร ดังนั้นการเปิดใช้งานแนวปฏิบัติทางการบัญชีบริหารเป็นเครื่องมือในการสนับสนุนข้อมูลเชิงลึกสำหรับการตัดสินใจของฝ่ายบริหารเพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันขององค์กร ควรให้ความสำคัญกับการบริหารแบบดีสองหน้าที่สามารถบูรณาการกิจกรรมการแสวงหาประโยชน์ (exploitation) และการสำรวจ (Exploration) เพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ และสิ่งที่มีอยู่เดิมให้ยังคงมีเสถียรภาพ นอกจากนี้องค์กรควรลงทุนด้านนวัตกรรมทางเทคโนโลยีที่สามารถรองรับและเพิ่มขีดความสามารถการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการส่งเสริม พัฒนาบุคลากรให้ทันกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี เช่น ทักษะทางเทคนิค ทักษะด้านดิจิทัล เป็นต้น ในขณะเดียวกันองค์กรควรสร้างการรับรู้และติดตามสถานการณ์ของคู่แข่ง ผู้บริโภค ซัพพลายเออร์ รวมถึงส่วนแบ่งทางการตลาด เพื่อเป็นข้อมูลในการสร้างกลยุทธ์การแข่งขันที่สามารถสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันที่เหนือกว่า สำหรับการวิจัยในอนาคตอาจพิจารณาใช้การศึกษาเชิงเปรียบเทียบโดยการทดสอบตามกรอบแนวคิดของงานวิจัยนี้ในบริบทอื่น เช่น ศึกษาโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรประเทศต่าง ๆ ในทวีปเอเชียเพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่มีความน่าเชื่อถือยิ่งขึ้น หรือเปลี่ยนตัวแปรเทคนิคการบัญชีบริหารอื่น ๆ เช่น การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงวินิจฉัย (Diagnostic data analytics) เพื่อทดสอบความแข็งแกร่งของตัวแปรที่มาก่อน (Antecedent variables) ของการศึกษารั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์. (2564). ผู้ส่งออก-นำเข้า. เรียกใช้เมื่อ 26 ตุลาคม 2564 จาก <http://www2.ops3.moc.go.th/ie/Default.aspx>
- Ahmad, K. & Zabri, S. M. (2015). Factors explaining the use of management accounting practices in Malaysian medium-sized firms. *Journal of Small Business and Enterprise Development*, 22(4), 762–781.
- Al_Bdairi, A. S. J. et al. . (2020). Using Modern Cost Techniques in Achieving Competitive Advantage. An Empirical Study in Iraqi Industrial Companies, 13(6), 1371–1388.
- Alamri, A. M. (2019). Association between strategic management accounting facets and organizational performance. *Baltic Journal of Management*, 14(2), 212–234.
- AlQershi, N. (2019). Innovation Capabilities as a Source of Inspiration: Towards a Sustainable Competitive Advantage in Yemen Manufacturing Industry. *International Journal of Knowledge Management and Practices*, 7(1), 1–6.
- Awa, H. O. et al. (2016). Using T-O-E theoretical framework to study the adoption of ERP solution. *Cogent Business and Management*, 3(1), 1–23.
- Bollen, K. A. (1989). A New Incremental Fit Index for General Structural Equation Models. *Sociological Methods & Research*, 17(3), 303–316.
- Byrne, B. M. (2001). Structural Equation Modeling With AMOS, EQS, and LISREL: Comparative Approaches to Testing for the Factorial Validity of a Measuring Instrument. *International Journal of Testing*, 1(1), 55–86.
- Du, J. & Chen, Z. (2018). Applying Organizational Ambidexterity in strategic management under a “VUCA” environment: Evidence from high tech companies in China. *International Journal of Innovation Studies*, 2(1), 42–52.
- Farrar, M. (2019). Re-inventing finance for a digital world: The future of finance. Durham, North Carolina, U.S.A.: AICPA&CIMA.
- Hair, J. F. et al. (2018). *Multivariate Data Analysis* (8th ed.). Cengage Learning, EMEA: Hampshire.
- Hu, L. T. & Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling*, 6(1), 1–55.
- Kline, R. B. (1998). *Principles and Practice of Structural Equation Modeling*. New York: Guilford.
- Kruskopf, S. et al. (2020). Digital accounting and the human factor: Theory and practice. *ACRN Journal of Finance and Risk Perspectives*, 9(1), 78–89.
- Möller, K. et al. (2020). Digitalization in management accounting and control: an editorial. *Journal of Management Control*, 31(1–2), 1–8.
- Ogunbade, O. I. et al. (2017). Antecedents To Choice of Management Accounting Practices Among Manufacturing Companies in Nigeria. *International Journal of Economics, Commerce and Management*, 5(10), 46–66.
- Otley, D. (2016). The contingency theory of management accounting and control: 1980-2014. *Management Accounting Research*, 31(June 2016), 45–62.

- Pavlatos, O., & Kostakis, X. (2018). The impact of top management team characteristics and historical financial performance on strategic management accounting. *Journal of Accounting and Organizational Change*, 14(4), 455–472.
- Petera, P. & Šoljaková, L. (2020). Use of strategic management accounting techniques by companies in the Czech Republic. *Economic Research-Ekonomska Istrazivanja*, 33(1), 46–67.
- Piórkowska, K. (2016). Creativity, ambidextrous leadership and innovative performance: a multi-level conceptual framework. In *Proceedings of The 27th International Business Information Management Association Conference*. International Business Information Management Association (IBIMA).
- Saeidi, P. et al. (2021). The influence of enterprise risk management on firm performance with the moderating effect of intellectual capital dimensions. *Economic Research- Ekonomska Istrazivanja*, 34(1), 122–151.
- Salkind, N. J. (2012). *Exploring Research* (8th Edition). In Pearson Education: Inc.
- Severgnini, E. et al. (2019). Risk and organizational ambidexterity: A meta-synthesis of a case study and a framework. *Brazilian Business Review*, 16(5), 470–499.
- Simmonds, K. (1981). Strategic management accounting. *Management Accounting (UK)*, 59(4), 26–29.
- Steiger, J. H. (2000). Point estimation, hypothesis testing, and interval estimation using the RMSEA: Some comments and a reply to hayduk and glaser. *Structural Equation Modeling*, 7(2), 149–162.
- Sun, Y. et al. (2020). Measuring and integrating risk management into green innovation practices for green manufacturing under the global value Chain. *Sustainability (Switzerland)*, 12(2), 545–578.
- Teymouri, M. & Ashoori, M. (2011). The impact of information technology on risk management. *Procedia Computer Science*, 3(2011), 1602–1608.
- Uyar, M. (2018). Evaluation of the Relationship Between Management Accounting System , Risk Management and Company Performance By Using Structural Equation Model. *Journal of Business Research Turk*, 10/3(2018), 144–147.
- Wang, Z. et al. (2020). Risk Analysis of Enterprise Management Accounting Based on Big Data Association Rule Algorithm. *Journal of Physics: Conference Series*, 1631(2020), 012098.
- Zainuddin, Z. N., & Sulaiman, S. (2016). Challenges Faced by Management Accountants in the 21st Century. *Procedia Economics and Finance*, 37(16), 466–470.

การพัฒนานวัตกรรมส่งเสริมศักยภาพในการแข่งขันของธุรกิจสายเคเบิลใยนำแสงในประเทศไทย*

INNOVATION DEVELOPMENT TO ENHANCE THE COMPETITIVENESS OF FIBER OPTIC CABLE BUSINESS IN THAILAND

จารุพร ใจชอบดียิ่งสกุล¹, ภัทรธิดา ผลงาม^{2*}, อธิคม ฤกษ์บุตร³

Jaruporn Jaichobdeeyingsakul¹, Patthira Phon-ngam^{2*}, Athikom Roeksabutr³

^{1,2}คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

^{1,2}Faculty of Liberal Arts, North Bangkok University, Bangkok, Thailand

³คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีมหานคร กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

³Faculty of Engineering, Mahanakorn of Technology University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: patthiraw@yahoo.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนานวัตกรรมส่งเสริมศักยภาพในการแข่งขันของธุรกิจสายเคเบิลใยนำแสงในประเทศไทย เป็นการวิจัยและพัฒนา โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ คือการสัมภาษณ์เจาะลึก การสนทนากลุ่มและการประชุมระดมความคิดเห็น กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้ผลิต ผู้จำหน่ายสายเคเบิลใยนำแสงในประเทศไทย รวมทั้ง สมาคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ผู้ส่งสินค้าสายเคเบิลใยนำแสงทั้งในประเทศไทยและจีนทั้งภาครัฐและเอกชน ได้แก่ NT MEA PEA True และ AIS NT รวมทั้งผู้รับเหมางานติดตั้ง ซ่อมแซม โครงข่าย รวมทั้งสิ้น 60 คน การตรวจสอบข้อมูลใช้วิธีสามเส้า การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนานวัตกรรมส่งเสริมศักยภาพในการแข่งขันของธุรกิจสายเคเบิลใยนำแสงในประเทศไทย ได้ 3 นวัตกรรม คือ 1) นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ 2) นวัตกรรมบริการ และ 3) นวัตกรรมการบริหารจัดการ ได้นำนวัตกรรมส่งเสริมศักยภาพในการแข่งขันของธุรกิจสายเคเบิลใยนำแสงไปสู่การปฏิบัติเป็นเวลา 4 เดือนโดย 3.1) นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ได้ดำเนินการ 3.1.1) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ป้องกันไฟไหม้ ไฟลาม และ 3.1.2) พัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ Air Blown Fiber Cable 3.2) นวัตกรรมการตลาดได้ดำเนินกิจกรรมการบริการเชทบอท ให้คำปรึกษากับลูกค้าโดยตรง และ 3.3) นวัตกรรมบริการได้ดำเนินการ คือ 3.3.1) การประชาสัมพันธ์ผ่านโซเชียลมีเดีย ต้องสะท้อน story ของบริษัท และ 3.3.2) ระบบ QR code เพื่อบอกข้อมูล ผลการประเมินการทดลองใช้นวัตกรรม พบว่า นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ใหม่ที่เกิดขึ้นและก่อให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กร และสามารถสร้างรายได้เพิ่มให้กับองค์กร เป็นการเพิ่มสินค้าใหม่เป็นทางเลือกให้ลูกค้าหลากหลายมากขึ้น รวมทั้งนวัตกรรมการตลาดสามารถเพิ่มฐานลูกค้า และเป็นเครื่องมือให้กับบริษัทในการดำเนินการตลาด และนวัตกรรมการบริการได้แนวทางการบริการ ใหม่ ๆ มาใช้ และได้เพิ่มลูกค้ารายใหม่ที่มาใช้บริการมากขึ้น

คำสำคัญ: ศักยภาพในการแข่งขัน, ธุรกิจสายเคเบิล, นวัตกรรมส่งเสริมศักยภาพในการแข่งขัน

Abstract

The purpose of this research is to develop innovations to promote the competitiveness of the fiber optic cable business in Thailand. It's research and development. The qualitative

research method consists of in-depth interviews, focus group discussion and brainstorming. Target groups include manufacturers, distributors of fiber optic cables in Thailand, including the Federation of Thai Industries., fiber optic cable orders both in Thailand and China, both public and private sectors, namely NT MEA PEA True and AIS NT, including 60 network installation and repair contractors. The data was examined using a triangular method. The data was analyzed using the content analysis method. The results of the research showed that innovation development promotes the competitiveness of the fiber optic cable business in Thailand in 3 innovations as follows. 1) product innovation, 2) service innovation, and 3) management innovation. The implementation of innovations to promote the competitiveness of the optical fiber cable business for 4 months by 3.1) product innovation has carried out activities: 3.1.1) product development to prevent fire and spread and 3.1.2) new product development Air Blown Fiber Cable. 3.2) marketing Innovation conducted chatbot service activities consulting with customers directly and 3.3) service innovation has carried out activities that are 3.3.1) public relations activities via social media must reflect the story of the company and 3.3.2) QR code system to share information. The evaluation of the use of innovation promotes the competitiveness of the fiber optic cable business by evaluating the production and results, finding out that the new product innovations that arise and bring benefits to the organization and can generate additional income for the organization. It is adding new products as a choice for more diverse customers. service innovation

Keywords: Competitive Potential, Cable Business, Innovation Promotes Competitive Potential

บทนำ

สายเคเบิลใยนำแสงหรือเรียกว่าสายไฟเบอร์ออปติก (Fiber Optic Cable) คือ สายสัญญาณที่ผลิตมาจากแก้วและหุ้มด้วยใยพิเศษที่ป้องกันการกระแทกและฉนวน โดยมีคุณสมบัติเหมือนเป็นท่อเพื่อส่งสัญญาณแสงจากต้นทางไปยังปลายทางและมีอุปกรณ์ที่ต้นทางและปลายทางทำหน้าที่แปลงสัญญาณแสงเป็นสัญญาณข้อมูลเพื่อนำไปใช้งาน (อริคม ฤกษ์บุตร, 2546)

จากการดำเนินงานที่ผ่านมาของธุรกิจเคเบิลใยนำแสง พบว่า มีปัญหาด้านการขายทั้งงานประมูลและขายปลีก โดยงานการประมูลมีปัญหาการแข่งขันค่อนข้างสูงมีคู่แข่งค่อนข้างมาก โดยเฉพาะผู้แข่งขันจากจีนซึ่งมีต้นทุนการผลิตที่ต่ำกว่าผู้ผลิตในประเทศไทย ส่งผลให้ยอดขายและกำไรลดลงมาก จากการรายงานของกรมพัฒนาธุรกิจการค้าพบว่า ยอดขายรวมผู้ผลิตในประเทศ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560 มียอดขาย 4,077,147,872.69 บาท ต่อมาปี พ.ศ. 2561 มียอดขายลดลงเหลือ 3,436,382,597.75 บาท และลดลงอย่างต่อเนื่องปี พ.ศ. 2562 มียอดขายลดลงเหลือ 3,193,048,169.72 บาท และพ.ศ.2563 ลดลงเหลือ 2,365,770,538.84 บาทและพ.ศ.2564 มียอดขายลดลงเหลือ 2,118,036,096.84 บาท (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, 2565) ซึ่งปัญหาที่พบนี้เช่นเดียวกับภาคธุรกิจอื่น ๆ จากการดำเนินงานของภาคธุรกิจอื่น ๆ ที่ผ่านมาในสถานการณ์โควิด พบว่า ปัญหาหลักที่ผู้ประกอบการธุรกิจประสบมากที่สุดในตลาดประเทศไทย คือ ปัญหาเงินทุนและวัตถุดิบ รองลงมา คือ ต้นทุนค่าแรง และการขยายตลาดในประเทศ ตามลำดับ (เยาวภา ปฐมศิริกุล และคณะ, 2560)

ดังนั้น จึงจำเป็นต้องแก้ไขปัญหาดังกล่าวนี้ โดยการส่งเสริมศักยภาพการแข่งขัน ด้วยวิธีการใหม่ ๆ ที่เรียกว่านวัตกรรมส่งเสริมศักยภาพการแข่งขันซึ่งเป็นเทคนิค วิธีการใหม่ ๆ หรือปรับปรุงจากวิธีการเดิมที่

นำมาใช้ในองค์กรมุ่งส่งเสริมและพัฒนาความสามารถในการแข่งขันในทุกมิติทั้งในด้านการผลิตสินค้า การบริการ และการบริหารจัดการ ซึ่งในทุกองค์กรควรมีการพัฒนาวัฒนธรรมขององค์กรตนเองซึ่งวัฒนธรรมนี้มีความสำคัญมากต่อการพัฒนาศักยภาพในการแข่งขันของประเทศโดยที่วัฒนธรรม คือ การใช้ความรู้ ทักษะประสบการณ์ และความคิดสร้างสรรค์ ที่นำมาใช้ในองค์กรมุ่งส่งเสริมและพัฒนาความสามารถในการแข่งขันในทุกมิติทั้งด้านการผลิตสินค้า การบริการและการบริหารจัดการหรือการตลาด การสร้างมูลค่าเพิ่มให้ตัวสินค้าหรือบริการ วัฒนธรรมมีความจำเป็นต่อการพัฒนาประเทศแบบยั่งยืน ดังนั้น ในทุกองค์กรควรมีการพัฒนาวัฒนธรรมส่งเสริมศักยภาพการแข่งขัน

จากสภาพปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารของธุรกิจเคเบิลใยนำแสงตระหนักถึงความจำเป็นที่ต้องพัฒนาวัฒนธรรมการส่งเสริมศักยภาพการแข่งขันเพื่อใช้เป็นกลไกในการขับเคลื่อนการแข่งขันของธุรกิจเคเบิลใยนำแสงในประเทศไทยส่งผลให้สามารถแข่งขันได้ในเวทีโลก ผลจากการศึกษาเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้มั่นคงและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนาศักยภาพการแข่งขันของธุรกิจเคเบิลใยนำแสงในประเทศไทย
2. เพื่อพัฒนานวัตกรรมส่งเสริมศักยภาพในการแข่งขันของธุรกิจเคเบิลใยนำแสงในประเทศไทย
3. เพื่อทดลองใช้นวัตกรรมส่งเสริมศักยภาพในการแข่งขันของธุรกิจเคเบิลใยนำแสง
4. เพื่อประเมินผลการทดลองใช้นวัตกรรมส่งเสริมศักยภาพในการแข่งขันของธุรกิจเคเบิลใยนำแสง

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ การสัมภาษณ์เจาะลึก การสนทนากลุ่ม การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการประชุมระดมความคิดเห็น

กลุ่มเป้าหมาย

ประกอบด้วย ผู้บริหารระดับสูงของบริษัทผู้ผลิตเคเบิลใยนำแสงในประเทศไทย 5 บริษัทจำนวน 5 คน ผู้จัดการ และพนักงานในบริษัทผู้ผลิตเคเบิลใยนำแสง ในประเทศไทย โดยการเลือกแบบเจาะจงกำหนดคุณสมบัติต้องเป็นผู้บริหาร ผู้จัดการ และพนักงานในบริษัทผู้ผลิตเคเบิลใยนำแสงอย่างน้อย 1 ปี รวมทั้งภาคีที่เกี่ยวข้องได้แก่ ตัวแทนจากสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ผู้ส่งสินค้าเคเบิลใยนำแสงในประเทศไทย ทั้งภาครัฐและเอกชน เช่น NT MEA PEA True และ AIS รวมทั้งผู้รับเหมางานติดตั้ง ซ่อมแซม โครงข่าย รวมทั้งสิ้น 60 คน (Saaty, T. L., 1970)

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มเป้าหมาย

ผู้วิจัยได้นำเค้าโครงวิทยานิพนธ์เสนอต่อคณะกรรมการจริยธรรมของคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัย นอร์ทกรุงเทพ รหัสโครงการ LA 5/2565 ได้พิทักษ์สิทธิกลุ่มเป้าหมายโดยอธิบายให้กลุ่มเป้าหมายทราบเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ ขั้นตอนการดำเนินการเก็บข้อมูลในการวิจัย ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย สิทธิของกลุ่มเป้าหมายในการตอบรับหรือปฏิเสธในการเข้าร่วมการวิจัยครั้งนี้จะไม่ผลต่อการทำงาน โดยให้กลุ่มเป้าหมายเป็นผู้ตัดสินใจในการเข้าร่วมการวิจัยด้วยตนเอง ขั้นตอนและวิธีการวิจัยครั้งนี้ไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งกลุ่มเป้าหมายสามารถออกจากการวิจัยได้ตลอดเวลาระหว่างการเข้าร่วมการวิจัย ข้อมูลทุกอย่างที่ได้จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้จะนำไปใช้ประโยชน์ทางวิชาการเท่านั้น เมื่อกลุ่มเป้าหมายยินดียินยอมเข้าร่วมการวิจัย ผู้วิจัยให้กลุ่มเป้าหมายลงนามในเอกสารยินยอม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือเชิงคุณภาพ มีดังนี้

1. ประเด็นการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth interview) เกี่ยวกับสภาพ ปัญหาและความต้องการในการพัฒนาศักยภาพการแข่งขันของธุรกิจเคเบิลใยนำแสงในประเทศไทย รวมทั้งการประเมินผลการทดลองใช้นวัตกรรม โดยใช้สัมภาษณ์ผู้บริหารระดับสูงของบริษัทผู้ผลิตเคเบิลใยนำแสงในประเทศไทย 5 บริษัทจำนวน 5 คน ผู้จัดการ และพนักงานในบริษัทผู้ผลิต รวมทั้งสิ้น 20 คน (Saaty, T. L., 1970)
2. ประเด็นการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) เพื่อศึกษาความต้องการในการพัฒนาศักยภาพการแข่งขันของธุรกิจเคเบิลใยนำแสง ผู้ร่วมสนทนากลุ่มประกอบด้วยผู้บริหารและพนักงานในบริษัทผู้ผลิตเคเบิลใยนำแสง ในประเทศไทย รวมทั้งสิ้น 10 คน
3. ประเด็นประชุมระดมความคิดเห็น (Brainstorming) ผู้เข้าร่วม ประกอบด้วยผู้ผลิตและผู้จำหน่ายเคเบิลใยนำแสงในประเทศไทย รวมทั้งภาคีที่เกี่ยวข้องประกอบด้วยตัวแทนจากสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ผู้ส่งสินค้าเคเบิลใยนำแสงในประเทศไทย ทั้งภาครัฐและเอกชน เช่น NT MEA PEA True และ AIS รวมทั้งผู้รับเหมาก่อสร้าง ซ่อมแซม โครงข่าย จำนวน 30 คน

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ประเด็นสัมภาษณ์เจาะลึก ประเด็นสนทนากลุ่ม และประเด็นประชุมระดมความคิดเห็น ซึ่งมีวิธีการสร้างดังนี้

1. สร้างข้อคำถามประเด็นสัมภาษณ์เจาะลึก ประเด็นสนทนากลุ่มและประเด็นระดมความเห็นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบและแก้ไขข้อบกพร่องในด้านภาษาและความถูกต้องด้านเนื้อหา
2. นำข้อคำถามประเด็นสัมภาษณ์เจาะลึก ประเด็นสนทนากลุ่มและประเด็นประชุมระดมความคิดเห็นไปให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาเพื่อให้ครอบคลุมเรื่องที่ต้องการศึกษา
3. ตรวจสอบคุณภาพของประเด็นสัมภาษณ์โดยนำประเด็นสัมภาษณ์ให้กลุ่มเป้าหมายอ่านเพื่อทดสอบความเข้าใจ ถ้าไม่เข้าใจให้ปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามจนกลุ่มเป้าหมายอ่านแล้วเข้าใจ
4. จัดทำประเด็นสัมภาษณ์เจาะลึก ประเด็นสนทนากลุ่มและประเด็นประชุมระดมความคิดเห็นฉบับสมบูรณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษารังนี้ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์เจาะลึก การสนทนากลุ่ม การประชุมระดมความคิดเห็น นำเสนอตามขั้นตอนของ R&D ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพปัญหา และความต้องการในการพัฒนาศักยภาพการแข่งขันของธุรกิจเคเบิลใยนำแสงในประเทศไทย โดยมีกิจกรรม ดังนี้

1. สัมภาษณ์เจาะลึก ประกอบด้วยผู้บริหารระดับสูงของบริษัทเคเบิลใยนำแสงจำนวน 5 บริษัท ผู้จัดการ และพนักงานในบริษัทผู้ผลิตเคเบิลใยนำแสง ในประเทศไทย รวมทั้งสิ้น 20 คน เกี่ยวกับสภาพ ปัญหาและความต้องการในการพัฒนาศักยภาพการแข่งขันของธุรกิจเคเบิลใยนำแสงในประเทศไทย
 2. สนทนากลุ่ม ประกอบด้วยผู้บริหารและพนักงานในบริษัทผู้ผลิตเคเบิลใยนำแสง ในประเทศไทย จำนวน 10 คน เพื่อศึกษาความต้องการในการพัฒนาศักยภาพการแข่งขันของธุรกิจเคเบิลใยนำแสง
- สังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึกและการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับสภาพ ปัญหาและความต้องการในการพัฒนาศักยภาพการแข่งขันของธุรกิจเคเบิลใยนำแสง เพื่อนำเข้าสู่การประชุมระดมความคิดเห็นในขั้นตอนที่ 2 ต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนานวัตกรรมส่งเสริมศักยภาพในการแข่งขัน

ในขั้นตอนนี้ใช้การประชุมระดมความคิดเห็นจากผู้เข้าประชุมระดมความคิดเห็นประกอบด้วยผู้ผลิตและผู้จำหน่ายเคเบิลเส้นใยนำแสงในประเทศไทย รวมทั้งภาคที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย สมาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ผู้ส่งสินค้าเคเบิลเส้นใยนำแสงในประเทศไทย ทั้งภาครัฐและเอกชน เช่น NT MEA PEA True และ AIS รวมทั้งผู้รับเหมางานติดตั้ง ซ่อมแซม โครงข่าย จำนวน 30 คน

ขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้นวัตกรรมส่งเสริมศักยภาพในการแข่งขัน

ขั้นตอนนี้เป็นการทดลองใช้นวัตกรรมส่งเสริมศักยภาพในการแข่งขัน ที่ได้จากขั้นตอนที่ 2 โดยการนำไปทดลองใช้ที่บริษัทที่มีความพร้อม คือ บริษัทฟูหยวน โดยกำหนดระยะเวลาในการทดลองใช้ 4 เดือน

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลการทดลองใช้นวัตกรรมส่งเสริมศักยภาพในการแข่งขัน โดยการประเมินผลจาก Outputs และ Outcomes โดยการสัมภาษณ์เจาะลึกจากผู้เข้าร่วมกิจกรรมทั้งหมด

การตรวจสอบข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

วิธีการตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลโดยใช้เทคนิคสามเส้า (Triangulation) ซึ่งเป็นการตรวจสอบข้อมูลโดยการพิจารณาถึงเวลา สถานที่ และบุคคลและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพปัญหาและความต้องการในการส่งเสริมศักยภาพการแข่งขันของธุรกิจเคเบิลเส้นใยนำแสงในประเทศไทย

ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน ในการส่งเสริมศักยภาพการแข่งขันของธุรกิจเคเบิลเส้นใยนำแสงในประเทศไทย พบว่า สภาพการส่งเสริมศักยภาพการแข่งขันของธุรกิจเคเบิลเส้นใยนำแสงนั้น ประกอบด้วยศักยภาพการแข่งขันด้านต้นทุน เทคโนโลยี ผลิตภัณฑ์ ความสามารถ การจัดการ การขายและการเงิน (ทุน) เป็นหลักโดยมีการจัดตั้งทีมเพื่อร่วมกันพัฒนาผลิตภัณฑ์และลดต้นทุนการผลิต ปรับปรุงประสิทธิภาพสารสนเทศ ผ่านการสาธิต การทดสอบ การจัดส่งตัวอย่าง และการทดสอบซ้ำ ๆ ทำให้บริษัทที่กำลังการผลิตจำนวนมากและมีความสามารถในการแข่งขันเบื้องต้นในผลิตภัณฑ์สายเคเบิลใยนำแสง การส่งเสริมศักยภาพในด้านการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ฝ่ายเทคนิคของบริษัทได้ให้ความร่วมมือกับลูกค้าอย่างเต็มที่ โดยการเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการออกแบบโครงสร้าง การใช้วัสดุ ข้อมูลจำเพาะของผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้อง ฯลฯ ซึ่งได้รับการตอบรับเชิงค่อนข้างดี ในปีที่ผ่านมามี บริษัทฯ ได้ร่วมมือกับฝ่ายเทคนิค และฝ่ายจัดซื้อของ บริษัท NT และ AIS ในการทำผลิตภัณฑ์ตัวอย่างตามความต้องการของลูกค้าและจัดส่งตัวอย่างสายเคเบิลหลายรายการในประเภทสายเคเบิลที่มีโครงสร้างอโลหะตามข้อกำหนดของไฟฟ้า

ส่วนผลการศึกษาปัญหาในการพัฒนาศักยภาพการแข่งขันของธุรกิจเคเบิลเส้นใยนำแสง พบว่า บริษัทไม่เคยพบองค์กรมืออาชีพ สำหรับการให้คำปรึกษาและคำแนะนำอย่างมืออาชีพมาก่อน ยังขาดความพร้อมหลาย ๆ ด้าน ได้แก่ ในด้านเทคโนโลยี ความสามารถทางเทคนิคของบริษัท ความสามารถบุคลากรที่สามารถตอบสนองการผลิต เฉพาะผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่โดยทั่วไปในปัจจุบัน ยังขาดความพร้อมความเข้าใจและความเชี่ยวชาญในการวิเคราะห์แนวโน้มของอุตสาหกรรมในอนาคต และการออกแบบ และพัฒนาเทคโนโลยีและผลิตภัณฑ์ใหม่ที่สามารถตอบสนองความต้องการของตลาด

และความต้องการในการส่งเสริมศักยภาพการแข่งขันของธุรกิจเคเบิลเส้นใยนำแสงในประเทศไทยจากสนทนากลุ่มในด้านศักยภาพการแข่งขันด้านผลิตภัณฑ์ พบว่า ต้องการให้มีผลิตภัณฑ์ใหม่ชื่อ Air Blown Fiber Cable คือ เคเบิลที่ใช้ลมเป่าในการติดตั้ง สถานที่การใช้งานก็จะขึ้นห้างสรรพสินค้า อาคารที่คนยากที่จะเข้าถึงในการติดตั้ง และต้องการให้มีการนำสายไฟกับสายเคเบิลใยแก้วนำแสงเดินในสายเดียวกัน ไปคู่กัน รวมทั้งต้องการให้มีสายออฟติกหลากหลายสีไม่ใช่สีดำเดียว ศักยภาพการแข่งขันด้านการตลาด ต้องการให้มีการพัฒนาโปรแกรมลูกค้า

สัมพันธ์ มีการตลาดผ่าน Social ต่าง ๆ โดยการสร้างเป็นเรื่องราว ทำในเชิงสนุกสนาน อาจทำการ์ตูน มีบริการสื่อสารการตลาดเพื่อการประชาสัมพันธ์ และศักยภาพการแข่งขันด้านบริการ ต้องการตั้งศูนย์การเรียนรู้ด้านเคเบิล และการติดตั้งเพื่อให้คำปรึกษาและให้คำแนะนำ รวมทั้งการบริการหลังการขาย มีทั้งลูกค้าเก่า ลูกค้าใหม่ พวกข้อมูล ให้คำปรึกษาด้านข้อมูล มีบริการครบวงจร

2. ผลการพัฒนานวัตกรรมส่งเสริมศักยภาพในการแข่งขันของธุรกิจเคเบิลเส้นใยนำแสง

โดยใช้การจัดเวทีระดมความเห็น ได้ 3 นวัตกรรม ดังนี้ 1) นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ ได้ดำเนินการ คือ 1.1) พัฒนาผลิตภัณฑ์ป้องกันไฟไหม้ ไฟลาม และ 1.2) พัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ Air Blown Fiber Cable 2) นวัตกรรมการตลาด ได้ดำเนินการบริการแชนบอท ให้คำปรึกษากับลูกค้าโดยตรง และ 3) นวัตกรรมบริการ มี 2 กิจกรรม คือ 3.1) การประชาสัมพันธ์ผ่านโซเชียลมีเดีย ต้องสะท้อน story ของบริษัท และ 3.2) ระบบ QR code เพื่อบอกข้อมูลของสินค้า

3. ผลการทดลองใช้นวัตกรรมส่งเสริมศักยภาพในการแข่งขันของธุรกิจเคเบิลเส้นใยนำแสง

ในส่วนนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการโดยการลงมือปฏิบัติจริง (Action learning) โดยความร่วมมือของทุกภาคส่วนทั้งหมด 5 กิจกรรม ดังนี้

1. นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ จากการประชุมเห็นควรดำเนิน 2 กิจกรรม คือ 1) พัฒนาผลิตภัณฑ์ป้องกันไฟไหม้ ไฟลาม เป็นสายที่ใช้ในการต้านการติดไฟ ผลมาจากวัสดุคุณภาพดี ที่มีคุณสมบัติช่วยเพิ่มความปลอดภัยเมื่อเกิดเหตุไฟไหม้จากไฟฟ้าลัดวงจร ให้ปริมาณควันมีน้อยลง ช่วยป้องกันการลุกลามและเป็นสายไฟที่ไม่มีสารที่ก่อให้เกิดปฏิกิริยาทางเคมี และ 2) พัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ Air Blown Fiber Cable โดยใช้ท่อไมโครดักที่ติดตั้งบนเสาไฟฟ้าเพียงท่อเดียวเพื่อนำสายสื่อสารร้อยในท่อเป็นท่อที่จับมัดรวมท่อ Micro ducts เข้าด้วยกันเป็นบันเดิล (Bundle)

2. นวัตกรรมการตลาด จากการประชุมเห็นควรดำเนินกิจกรรมการบริการแชนบอท ให้คำปรึกษากับลูกค้าโดยตรง โดยการถามและตอบคำถามของลูกค้าเกี่ยวกับการใช้งานสายเคเบิลประเภทต่าง ๆ

3. นวัตกรรมบริการ จากการประชุมเห็นควรดำเนิน 2 กิจกรรม คือ 1) การประชาสัมพันธ์ผ่านโซเชียลมีเดีย เป็นการประชาสัมพันธ์สินค้าต่าง ๆ ของบริษัทโดยต้องสะท้อน story ของบริษัท และ 2) ระบบ QR code เพื่อบอกข้อมูลสินค้าโดยการออกแบบ QR Code ที่บรรจุข้อมูลต่าง ๆ เช่นรายละเอียดและวิธีการใช้งานของสายเคเบิลต่าง ๆ สำหรับลูกค้าเพื่อการตัดสินใจเลือกใช้ให้เหมาะสม สามารถใช้แจกเอกสารออนไลน์แทนการใช้กระดาษและเก็บข้อมูล Big Data

4. ผลการประเมินการทดลองใช้นวัตกรรมส่งเสริมศักยภาพในการแข่งขันของธุรกิจเคเบิลเส้นใยนำแสง

ผลการประเมินการทดลองใช้นวัตกรรม พบว่า นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ใหม่ที่เกิดขึ้นและก่อให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กร และสามารถสร้างรายได้เพิ่มให้กับองค์กร เป็นการเพิ่มสินค้าใหม่เป็นทางเลือกให้ลูกค้าหลากหลายมากขึ้น รวมทั้งนวัตกรรมการตลาดสามารถเพิ่มฐานลูกค้ารายใหม่ และสร้างลูกค้าที่เพิ่มขึ้นให้กับบริษัท ส่วนนวัตกรรมบริการได้แนวทางการบริการแบบใหม่มาใช้ ทำให้การบริการดีขึ้นรวดเร็วขึ้น

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนาศักยภาพการแข่งขันของธุรกิจเคเบิลเส้นใยนำแสงในประเทศไทย

ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันในการพัฒนาศักยภาพการแข่งขันของธุรกิจเคเบิลเส้นใยนำแสงในประเทศไทย พบว่า สภาพการส่งเสริมศักยภาพในการแข่งขันของธุรกิจเคเบิลเส้นใยนำแสง นั้นมีการส่งเสริมศักยภาพการแข่งขันในด้านต้นทุน เทคโนโลยี ผลิตภัณฑ์ ความสามารถ การจัดการ การขายและการเงิน (ทุน) เป็นหลักการ

ส่งเสริมศักยภาพในการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากธุรกิจเคเบิลเส้นใยนำแสงในประเทศไทยเป็นธุรกิจที่ต้องแข่งขันกับสาธารณรัฐประชาชนจีนที่มีราคาถูกกว่า ดังนั้น ผู้ผลิตจึงต้องปรับตัวโดยการส่งเสริมศักยภาพการแข่งขัน ให้มีศักยภาพในทุกด้านทั้งด้านผลิตภัณฑ์ ด้านการบริการและด้านการตลาด สอดคล้องกับ เรววัฒน ชาตริวิศิษฐ์ และคณะ ได้สรุปว่าการสร้างความมั่นคงให้องค์กรที่ดีที่สุด คือ การสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันซึ่งเป็นหัวใจของการวางแผนกลยุทธ์ ความได้เปรียบในการแข่งขัน คือ สิ่งที่เป็นความสามารถพิเศษขององค์กรที่คู่แข่งไม่สามารถเลียนแบบได้ (เรววัฒน ชาตริวิศิษฐ์ และคณะ, 2553) และผลการศึกษาสอดคล้องกับ ศิริโรจน์ เย็นระทา พบว่า ศักยภาพในการแข่งขันต้องทำให้ธุรกิจมีความแตกต่างทางด้านผลิตภัณฑ์ คุณภาพ ราคา การบริการจัดส่งสินค้า ความน่าเชื่อถือ มีความได้เปรียบทางการแข่งขัน และเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภคได้เป็นอย่างดี (ศิริโรจน์ เย็นระทา, 2563)

ผลการศึกษาสภาพปัญหาในการพัฒนาศักยภาพการแข่งขันของธุรกิจเคเบิลเส้นใยนำแสง พบว่า บริษัทไม่เคยพบองค์กรมืออาชีพ สำหรับการให้คำปรึกษาและคำแนะนำอย่างมืออาชีพมาก่อน ยังขาดความพร้อมความเข้าใจและความเชี่ยวชาญในด้านการวิเคราะห์แนวโน้มของอุตสาหกรรมทั้งหมด รวมทั้งปัญหาการตลาดที่ต้องแข่งขันกับจีนและการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ที่ตอบสนองความต้องการของตลาด ซึ่งปัญหาดังกล่าวนี้อาจเกิดจากความไม่พร้อมที่เป็นปัญหาของหลาย ๆ หน่วยงานต้องเผชิญกับความไม่พร้อมทางด้านเทคโนโลยี โดยเฉพาะการขาดผู้เชี่ยวชาญเฉพาะเรื่องสายเคเบิลเส้นใยนำแสง สอดคล้องกับ วิฑูรย์ สิมะโชคดีกล่าวว่าปัญหาด้านการตลาดส่วนใหญ่มักตอบสนองความต้องการของตลาดในท้องถิ่นหรือตลาดภายในประเทศ ยังขาดความรู้ความสามารถในการการตลาดในวงกว้างโดยเฉพาะตลาดในต่างประเทศ ขณะเดียวกันปัญหาเรื่องการเปิดตลาดเสรีทางการค้าทำให้สินค้าจากต่างประเทศโดยเฉพาะจากจีนเข้ามาแข่งขันกับสินค้าในประเทศที่ผลิตมากขึ้น (วิฑูรย์ สิมะโชคดี, 2555) และผลการศึกษาสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ศศิเพ็ญ พวงสายใจ และคณะ พบว่า ปัญหาการตลาดเป็นปัญหาโดยทั่วไปของกลุ่มสินค้า (ศศิเพ็ญ พวงสายใจ และคณะ, 2562)

ผลการศึกษาความต้องการในการพัฒนาศักยภาพการแข่งขันของธุรกิจเคเบิลเส้นใยนำแสงในประเทศไทย พบว่า ในด้านผลิตภัณฑ์ต้องการมีผลิตภัณฑ์ใหม่ เคเบิลที่ใช้ลมเป่าในการติดตั้งและการนำสายไฟกับสายเคเบิลใยแก้วนำแสงเดินในสายเดียวกัน ส่วนในด้านการตลาดต้องการพัฒนาโปรแกรมลูกค้าสัมพันธ์ มีการตลาดผ่านสื่อออนไลน์ต่าง ๆ เช่น YouTube TikTok และด้านการบริหารจัดการตั้งศูนย์การเรียนรู้ด้านเคเบิลและการติดตั้ง บริการให้ความรู้ เช่น ให้คำอธิบายในการแนะนำสินค้าที่เหมาะสมกับโครงการว่าสินค้าแบบไหนเหมาะกับโครงการ ที่เป็นเช่นนี้เพราะความต้องการพัฒนาด้านผลิตภัณฑ์ใหม่ และด้านการตลาดเป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จโดยเฉพาะในปัจจุบันการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารทางสื่อออนไลน์ไปได้อย่างรวดเร็วจึงมีความต้องการด้านการตลาดออนไลน์ และการให้บริการที่มีคุณภาพสามารถสร้างศักยภาพการแข่งขันได้ สอดคล้องกับ Xiong, J และ Azam, M ที่พบว่า ถ้าหากพัฒนาผลิตภัณฑ์ตามความต้องการของลูกค้ารวมทั้งมีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศ (ICT) มาใช้ในการดำเนินงานได้อย่างเหมาะสมและสามารถหลอมรวมเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ากับกลยุทธ์และกิจกรรมทางธุรกิจได้จะทำให้เกิดการพัฒนาศักยภาพการแข่งขันของธุรกิจให้มากที่สุด (Xiong, J., 2016); (Azam, M. , 2015) และ สอดคล้องกับ วรวิทย์ ประสิทธิ์ผล และคณะ พบว่า ความต้องการในการพัฒนาศักยภาพการแข่งขันของกลุ่มธุรกิจผลิตภัณฑ์ทางกลุ่มมีความต้องการที่จะได้รับความรู้เกี่ยวกับการใช้วิธีการสื่อสารด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิธีการใช้แอปพลิเคชันสื่อสังคมออนไลน์ทางโทรศัพท์มือถือ (วรวิทย์ ประสิทธิ์ผล และคณะ, 2563)

2. ผลการพัฒนานวัตกรรมส่งเสริมศักยภาพในการแข่งขันของธุรกิจเคเบิลเส้นใยนำแสงในประเทศไทย ได้ 3 นวัตกรรม ดังนี้ 1) นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ มี 2 กิจกรรม คือ 1.1) พัฒนาผลิตภัณฑ์ป้องกันไฟไหม้ ไฟลาม และ 1.2) พัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ Air Blown Fiber Cable 2) นวัตกรรมการตลาด มี 1 กิจกรรม คือ การบริการแชทบอท ให้คำปรึกษากับลูกค้าโดยตรง และ 3) นวัตกรรมบริการ มี 2 กิจกรรม คือ 3.1) กิจกรรมการประชาสัมพันธ์ผ่านโซเชียลมีเดีย ต้องสะท้อน story ของบริษัท และ 3.2) ระบบ QR code เพื่อบอกข้อมูลของสินค้า ซึ่งนวัตกรรมที่

ได้ทั้งหมดนี้มาจากความต้องการของทุกฝ่ายทั้งผู้ผลิต ผู้บริโภคและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายรวมทั้งได้ผ่านการวิพากษ์จากผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ สอดคล้องกับ ศศิมา สุขสว่าง ได้กล่าวถึงแนวทางในการพัฒนานวัตกรรมตามแนวคิด 4Cs ที่มีเป้าหมายในการสร้างนวัตกรรมควรต้องพัฒนาและนำเสนอคุณค่าในตัวสินค้าแก่ลูกค้า โดยการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่และนวัตกรรมเพื่อการผสานความร่วมมือแบบ ร่วมคิด ในโครงการยกระดับผลิตภัณฑ์สู่ตลาดโลก (Global Reach) โดยการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ร่วมกัน ตั้งแต่ต้นน้ำจนออกมาเป็นแบรนด์เพื่อนำเสนอสู่มือผู้บริโภคให้ตรงใจและพึงพอใจในคุณภาพ มาตรฐาน (ศศิมา สุขสว่าง, 2566) และสอดคล้องกับ กัลยรัตน์ พินิจจันทร์ และคณะ พบว่า การพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่เสนอขายเพื่อตอบสนองความจำเป็นหรือความต้องการของลูกค้าให้เกิดความพึงพอใจ ดังนั้น ลูกค้าจะเปรียบเทียบระหว่างคุณค่าของผลิตภัณฑ์กับราคา ถ้าคุณค่าสูงกว่าราคาผู้บริโภคก็จะตัดสินใจซื้อ (กัลยรัตน์ พินิจจันทร์ และคณะ, 2563)

3. ผลการทดลองนวัตกรรมส่งเสริมศักยภาพในการแข่งขันของธุรกิจเคเบิลเส้นใยนำแสง

นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ ได้ดำเนิน 2 กิจกรรม คือ 1) ผลิตภัณฑ์ป้องกันไฟไหม้ ไฟลาม และ 2) พัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ Air Blown Fiber Cable ทั้งนี้ เพราะ ผลิตภัณฑ์ดังกล่าวนี้จำเป็นต่อการใช้งานที่สามารถป้องกันไฟไหม้และไฟลามเมื่อเกิดเพลิงไหม้จึงเป็นผลิตภัณฑ์ที่ต้องการ สอดคล้องกับ เรววัฒน์ ชาตรี วิศิษฐ์ และคณะ กล่าวถึงการทำผลิตภัณฑ์ใหม่ที่ส่งผลโดยตรงต่อลูกค้า การตอบสนองก่อให้เกิดผลดีในด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ตามความต้องการของลูกค้ากับ (เรววัฒน์ ชาตรีวิศิษฐ์ และคณะ, 2553) สอดคล้องกับ อัปสร อีซอ และคณะ ได้วิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในจังหวัดยะลา พบว่า การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ที่มีอัตลักษณ์เฉพาะ แตกต่างจากคู่แข่ง สามารถดึงดูดใจลูกค้าทั้งภายในและภายนอกประเทศ ส่งผลให้ธุรกิจมียอดขายและกำไรเพิ่มขึ้น (อัปสร อีซอ และคณะ, 2562)

นวัตกรรมการตลาด ได้ดำเนินกิจกรรมการบริการแซทบอท ให้คำปรึกษากับลูกค้าโดยตรง ทั้งนี้เพราะ การบริการแซทบอทเป็นการบริการที่ทันสมัย แบบออนไลน์เนื่องจากธุรกิจสายเคเบิลเส้นใยนำแสงนั้นต้องการผู้ที่ให้คำแนะนำที่มีความรู้อย่างแท้จริงในเรื่องนี้จึงจำเป็นต้องมีบุคคลที่เชี่ยวชาญให้คำปรึกษาเมื่อต้องการใช้งาน ดังนั้น กิจกรรมบริการให้คำปรึกษาแบบแซทบอทจะเป็นการให้การบริการแบบสองทางที่สามารถโต้ตอบกันได้แบบเรียลไทม์สามารถตอบคำถามได้ทันต่อความต้องการ สอดคล้องกับ ชนงกรณ์ กุณฑลบุตร ได้สรุปว่า การส่งเสริมการตลาดเป็นเครื่องมือที่สำคัญอย่างหนึ่งของส่วนประสมการตลาดมีวัตถุประสงค์หลัก คือ ให้ข้อมูลเกี่ยวกับประโยชน์ของสินค้า ชักชวนให้ลูกค้าทดลองใช้สินค้า และให้ผู้บริโภคจดจำประโยชน์ของสินค้าที่ใช้ได้ องค์ประกอบของการส่งเสริมการตลาดที่สำคัญ คือ การตลาด (ชนงกรณ์ กุณฑลบุตร, 2560) สอดคล้องกับ กรัณย์พัฒน์ อิมประเสริฐ ได้พัฒนารูปแบบนวัตกรรมทางการตลาดเพื่อการเติบโตของวิสาหกิจขนาดกลาง ในจังหวัดนนทบุรี พบว่า รูปแบบนวัตกรรมทางการตลาด ควรทำกิจกรรมเชิงรุก ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์และใช้เครื่องมือทางการตลาดให้มีประสิทธิภาพ (กรัณย์พัฒน์ อิมประเสริฐ, 2563)

นวัตกรรมบริการ ได้ดำเนิน 2 กิจกรรม คือ 1) การประชาสัมพันธ์ผ่านโซเชียลมีเดีย ต้องสะท้อน Story ของบริษัท และ 2) ระบบ QR code เพื่อบอกข้อมูล ทั้งนี้เพราะในปัจจุบันนี้การติดต่อผ่านโซเชียลมีเดียเป็นเรื่องที่เป็นความจำเป็นต้องการของทุกองค์กรเพราะผู้บริโภคส่วนใหญ่ใช้การติดต่อสื่อสารผ่านโซเชียลมีเดีย ใช้เวลาในแต่ละวันเข้าถึงข้อมูลบนโลกออนไลน์ ดังนั้น การประชาสัมพันธ์ผ่านโซเชียลมีเดียจึงทำให้ผู้บริโภคเข้าถึงข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว ส่วนระบบ QR code ทำให้ลูกค้าได้รับข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสายเคเบิลเส้นใยนำแสงอย่าง ครบคลุมทั้งในด้านผลิตภัณฑ์ การติดตั้งการใช้งาน การบำรุงรักษา ฯลฯ สอดคล้องกับ (รัฐนา โภชนากิจ, 2566) ได้กล่าวว่า QR Code ถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลายทั่วโลกและเป็นประโยชน์ในหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะด้านธุรกิจ QR Code ช่วยให้การเข้าถึงข้อมูลของแบรนด์ทำได้ง่ายขึ้นเพราะ QR Code สามารถเก็บข้อมูลได้ทั้งตัวอักษรและรูปภาพ (รัฐนา โภชนากิจ, 2566) และสอดคล้องกับ อภิชาล ทองมั่ง กำเนิดว่า และเสาวลักษณ์ ยกฉวี ได้ศึกษาพบว่า ระบบ QR Code และการประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในองค์กร โดยการการประยุกต์ใช้ในหน่วยงานด้านการ

ผลิตและบริการ ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า QR Code เป็นเครื่องมือหนึ่งในการเพิ่มประสิทธิภาพทางการตลาดได้ (อภิสิทธิ์ ทองมั่ง กำเนิดวิภา และเสาวลักษณ์ ยกฉวี, 2563)

4. ผลการประเมินการทดลองใช้นวัตกรรมส่งเสริมศักยภาพในการแข่งขันของธุรกิจเคเบิลเส้นใยนำแสง

ผลการประเมินการทดลองใช้นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ พบว่า ผู้บริหารมีความพึงพอใจในนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ใหม่ที่เกิดขึ้นและก่อให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กร และสามารถสร้างรายได้เพิ่มให้กับองค์กร เป็นการเพิ่มสินค้าใหม่เป็นทางเลือกให้ลูกค้าหลากหลายมากขึ้น ทั้งนี้เพราะนวัตกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นใหม่นี้ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้เป็นอย่างดี ได้รับการตอบรับดีมาก ทำให้รายได้เพิ่มสูงขึ้น สอดคล้องกับ ศุภรา เจริญภูมิ ได้กล่าวว่า นวัตกรรมทางธุรกิจที่ถูกผลิตขึ้นในเชิงพาณิชย์ที่ได้รับการปรับปรุงหรือเป็นสิ่งใหม่ในตลาด การสร้างนวัตกรรมจำเป็นต้องมีการคิดค้นและพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อเสนอคุณค่าให้แก่ลูกค้า (ศุภรา เจริญภูมิ, 2565)

องค์ความรู้ใหม่

งานวิจัยชิ้นนี้ได้สร้างองค์ความรู้ใหม่ ดังนี้

1. ความสำเร็จของการพัฒนาศักยภาพการแข่งขันนั้นจำเป็นต้องสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องตั้งแต่ผู้บริหาร พนักงานทุกระดับเพื่อต้องร่วมมือกันพัฒนานวัตกรรม
2. สร้างการยอมรับนวัตกรรมที่เกิดขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการนำนวัตกรรมที่ได้ไปสู่การปฏิบัติจะได้รับความร่วมมือ
3. สร้างความรู้สึกการเป็นเจ้าของนวัตกรรมที่ได้สร้างขึ้น ว่าทุกคนมีส่วนร่วมในการสร้างนวัตกรรมจึงเป็นเจ้าของนวัตกรรมร่วมกัน มีส่วนร่วมในการทดลองใช้และส่วนในการประเมินนวัตกรรม

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัยได้นวัตกรรมส่งเสริมศักยภาพในการแข่งขันของธุรกิจเคเบิลเส้นใยนำแสงที่ประกอบด้วย 3 นวัตกรรม ได้แก่ นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ นวัตกรรมการตลาดและนวัตกรรมบริการ ได้นำนวัตกรรมไปทดลองใช้เป็นเวลา 4 เดือน ซึ่งผลการประเมินในแต่ละนวัตกรรม พบว่า นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ใหม่ที่เกิดขึ้นและก่อให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กร และสามารถสร้างรายได้เพิ่มให้กับองค์กร เป็นการเพิ่มสินค้าใหม่เป็นทางเลือกให้ลูกค้าหลากหลายมากขึ้น จากค้นพบจากการวิจัยในครั้งนี้ จะเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการนำไปสู่ข้อเสนอแนะต่าง ๆ คือ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย เป็นข้อเสนอเชิงนโยบายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมธุรกิจการค้า รวมทั้งผู้ประกอบการควรมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ตามความต้องการของผู้บริโภค ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ จากผลการศึกษาได้นวัตกรรมต่าง ๆ ประกอบด้วยนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ นวัตกรรมการตลาดและนวัตกรรมบริการซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้ประกอบการสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทขององค์กร และข้อเสนอแนะทางวิชาการ ผลการศึกษาในครั้งนี้มีข้อเสนอแนะทางวิชาการที่มีเป็นประโยชน์กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางการศึกษาได้แก่สถาบันการศึกษา สถาบันฝึกอบรมต่าง ๆ ทุกระดับ รวมทั้งหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในการจัดทำตำรา คู่มือ เอกสารต่าง ๆ เกี่ยวกับสายเคเบิลเส้นใยนำแสง ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป การศึกษาครั้งนี้เป็นจุดเริ่มต้นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่เช่น Air Blown Fiber Cable จึงมีความรู้การศึกษาประสิทธิภาพของการใช้งานต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กรมพัฒนาธุรกิจการค้า. (2565). ข้อมูลธุรกิจ. เรียกใช้เมื่อ 11 กันยายน 2565 จาก <https://www.dbd.go.th/index>

- กรณีย์พัฒน์ อัมประเสริฐ. (2563). การพัฒนารูปแบบนวัตกรรมทางการตลาดเพื่อการเติบโตของวิสาหกิจขนาดกลาง ในจังหวัดนนทบุรี. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 11(2), 244-254.
- กัลยรัตน์ พินิจจันทร์ และคณะ. (2563). การพัฒนาศักยภาพกระบวนการผลิตและการตลาดของกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์จากปลาน้ำจืดบ้านตาพะเยา อำเภอธารโต จังหวัดยะลา. วารสารการบัญชีและการจัดการ, 12(4), 65-80.
- ชนงกรณ์ กุณทลบุตร. (2560). หลักการจัดการธุรกิจปัจจุบัน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เยาวภา ปฐมศิริกุล และคณะ. (2560). การประเมินศักยภาพความสามารถในการแข่งขัน. ของธุรกิจ SMEs กลุ่มรองเท้าในประเทศไทยสู่ตลาดอาเซียน. วารสารบริหารธุรกิจนิต้า, 21(3), 45-66.
- รัฐชนา โกชนากิจ. (2566). QR Code เพื่อประโยชน์ทางธุรกิจ. เรียกใช้เมื่อ 12 ธันวาคม 2565 จาก <https://www.ofm.co.th/blog>
- เรวัฒน์ ขาตรีวิศิษฐ์ และคณะ. (2553). การจัดการเชิงกลยุทธ์. กรุงเทพมหานคร: อินเฮาส์ โนว์เลจ.
- วรวิทย์ ประสิทธิ์ผล และคณะ. (2563). การพัฒนาศักยภาพการประกอบการธุรกิจชุมชนกรณีธุรกิจชุมชนหมู่บ้านเลิศอุบล เขตสายไหม กรุงเทพมหานคร. วารสารรัชต์ภาคย์, 14(32), 125-140.
- วิฑูรย์ สิมะโชคดี. (2555). การเพิ่มผลผลิตและลดต้นทุนสำหรับผู้ประกอบการ SMEs. กรุงเทพมหานคร: สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น).
- ศศิเพ็ญ พวงสายใจ และคณะ. (2562). การวิจัยแบบบูรณาการเพื่อพัฒนาศักยภาพการแข่งขันของธุรกิจชุมชนที่ผลิตสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ที่ยังไม่ได้เผยแพร่ในเขตภาคเหนือ. วารสารเศรษฐศาสตร์, 15(2), 1-25.
- ศศิมา สุขสว่าง. (2566). การพัฒนาเชิงนวัตกรรมด้วย 4Cs Model. เรียกใช้เมื่อ 12 ธันวาคม 2565 จาก <https://www.bangkokbanksme.com/en/model-product-4cs>
- ศิริรัตน์ เียนธธา. (2563). กลยุทธ์การสร้างความแตกต่างที่ส่งผลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ใน จังหวัดอุดรธานี. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- ศุภรา เจริญภูมิ. (2565). นวัตกรรมจัดการผลิตภัณฑ์และบริการ. เรียกใช้เมื่อ 12 ธันวาคม 2565 จาก <https://elcim.ssru.ac.th>
- อติคม ฤกษ์บุตร. (2546). เส้นใยแก้วและการประยุกต์ใช้งานเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 2) ฉบับแก้ไขปรับปรุง. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- อภิชาล ทองมั่ง กำเนิดว่า และเสาวลักษณ์ ยกฉวี. (2563). ระบบคิวอาร์โค้ดและการประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในองค์กร. วารสารวิชาการ วิศวกรรมศาสตร์, 14(2), 24-37.
- อัปสร อีซอ และคณะ. (2562). การพัฒนาผลิตภัณฑ์กลุ่มกะลามะพร้าวบ้านท่าสาป จังหวัดยะลา ตามแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 14(3), 417-423.
- Azam, M. . (2015). Diffusion of ICT and SME performance: Advances in Business Marketing and Purchasing. New York: Emerald Group Publishing Limited.
- Saaty, T. L. (1970). How to Make a Decision: The Analytic Hierarchy Process. European Journal of Operational Research, 48(1), 9-26.

Xiong, J. (2016). Understanding the Role of Information Technology For Sustainable Development In Small Businesses And Micro-Enterprises. In Dissertation Degree of Doctor of Philosophy University of Nebraska. Nebraska.

การพัฒนาทักษะการเคลื่อนไหวในผู้ป่วยโรคพาร์กินสัน
โดยใช้กิจกรรมนาฏศิลป์บำบัดตามทฤษฎี LSVT BIG^{*}
THE DEVELOPMENT OF MOVEMENT SKILLS IN PATIENTS WITH PARKINSON'S
DISEASE BY USING THE DANCE THERAPY ACTIVITIES ACCORDING
TO LSVT BIG THEORY

วิภาพร ปลั่งกลาง^{*}, ระวีวรรณ วรรณวิไชย, วรพล อร่ามรัศมีกุล
Wipaporn Plangklang^{*}, Rawiwan Wanwichai, Woraphon Aramrussameekul
คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย
Faculty of Fine Arts, Srinakharinwirot University, Bangkok, Thailand
^{*}Corresponding author E-mail: pompamx.pmx@gmail.com

บทคัดย่อ

การพัฒนาทักษะการเคลื่อนไหวในผู้ป่วยโรคพาร์กินสันโดยใช้กิจกรรมนาฏศิลป์บำบัดตามทฤษฎี LSVT BIG มีวัตถุประสงค์สำคัญ เพื่อออกแบบชุดกิจกรรม และศึกษาผลการใช้ชุดกิจกรรมนาฏศิลป์บำบัดตามทฤษฎี LSVT BIG ในผู้ป่วยโรคพาร์กินสัน โดยเป็นการวิจัยเชิงพัฒนา การพัฒนากิจกรรมนาฏศิลป์บำบัด และการวิจัยเชิงทดลอง โดยการศึกษาในผู้ป่วยโรคพาร์กินสัน จำนวน 8 คน ผลการศึกษาพบว่า ชุดกิจกรรมนาฏศิลป์บำบัด มีการประยุกต์ใช้ทำนฏศิลป์อีสาน ที่เน้นเฉพาะในเรื่องของการทรงตัว มีการเคลื่อนไหวที่กว้าง และใหญ่ มีความสอดคล้องกับทฤษฎี LSVT BIG มีการยืดเหยียดที่ตึงที่สุดทุกท่า โดยแบ่งกิจกรรมออกเป็น 1 กิจกรรมหลัก และ 3 กิจกรรมย่อย ดังนี้ กิจกรรมหลัก ชุดกิจกรรมนาฏศิลป์บำบัดตามทฤษฎี LSVT BIG จากทำนฏศิลป์อีสานที่สอดคล้องกับทฤษฎี LSVT BIG เรียงจากกระบวนการที่เคลื่อนไหวที่เริ่มจากช่วงบนของร่างกายไปจนถึงทุกช่วงของร่างกาย ทำให้ผู้ปฏิบัติจะต้องใช้แรง และสามารถในการเคลื่อนไหวสูง ใช้ระยะเวลาในการทำกิจกรรม จำนวน 4 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 ครั้ง รวมเป็น 16 ครั้ง ครั้งละ 60 นาที จากการวิเคราะห์ด้วยสถิติ t-test พบว่า การทดสอบ Five Time sit to stand มีค่าเฉลี่ยก่อนเข้าร่วมกิจกรรมอยู่ที่ 17.89 วินาที และหลังเข้าร่วมกิจกรรมอยู่ที่ 12.59 วินาที ใช้ระยะเวลาน้อยกว่าก่อนใช้ชุดกิจกรรมมีความต่างเท่ากับ 5.30 วินาที และการทดสอบ Time up and go test มีค่าเฉลี่ยก่อนเข้าร่วมกิจกรรมอยู่ที่ 16.87 วินาที และหลังเข้าร่วมกิจกรรมอยู่ที่ 10.94 วินาที ใช้ระยะเวลาน้อยกว่าก่อนใช้ชุดกิจกรรมมีความต่างเท่ากับ 5.93 วินาที

คำสำคัญ: โรคพาร์กินสัน, กิจกรรมนาฏศิลป์บำบัด, ทักษะการเคลื่อนไหว

Abstract

This research is the development of movement skills in patients with Parkinson's disease by using the dance therapy activities according to LSVT BIG. To design an activity set and to study the results of using the LSVT BIG theoretical behavioral therapy activity among patients with Parkinson's disease. From the development research. To develop art treatment activity and the experiment research. By conducting studies in Parkinson's patients, a total of eight people. The

results of the study concluded that the series of dance therapy activities has the application of a vocal character that has a characteristic from northeast dance. With a particular emphasis on balance, there is a wide and large movement that is consistent with the LSVT BIG theory. In every position, the activity is divided into one main activity and three sub-activities, as follows: main activity, LSVT BIG theoretical dance therapy, and an activity set to develop movement skills in patients with Parkinson's disease. From the northeast dance moves that correlated with LSVT BIG theory are arranged from the process. The posture starts from the upper part of the body. Then, every part of the body, as previously mentioned, causing the practitioner to use force and concentrate on high movement use. The duration of the activity was four weeks, four times in total, 16 times at 60 minutes each. According to the t-test for statistical analysis, the Five Time sit to stand test had an average before joining the activity at 17.89 seconds and after joining the activity at 12.59 seconds. It took less time than before the trial. The activity set had an average difference of 5.30 seconds, and time up and go test tests had an average before joining the activity at 16.87 seconds and after joining at 10.94 seconds. The duration was less than before the trial. The activity set had an average difference of 5.93 seconds.

Keywords: Parkinson's Disease, Dance Therapy Activities, Movement Skills

บทนำ

เมื่อเริ่มเข้าสู่ปี 2565 โลกของเรากำลังมีประชากรที่สูงอายุเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ และยังมีประชากรสูงอายุหรือคนที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปเพิ่มมากขึ้น เรียกได้ว่า ทั้งโลกได้กลายเป็นสังคมสูงอายุแล้ว ประชากรในอาเซียนกำลังจะมีอายุสูงขึ้นอย่างรวดเร็วเช่นกัน มีสัดส่วนที่มีประชากรอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปติดอยู่ 1 ใน 10 ของประเทศที่มีสัดส่วนประชากรสูงอายุสูงสุดในภูมิภาคเอเชีย และคาดว่าภายในปี พ.ศ. 2578 ประเทศไทยจะเลื่อนจากลำดับที่ 10 ขึ้นไปเป็นลำดับที่ 6 ถัดจากประเทศใน 5 อันดับแรก (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2565) ได้แก่ ประเทศญี่ปุ่น สาธารณรัฐเกาหลี เขตบริหารพิเศษฮ่องกง สาธารณรัฐสิงคโปร์ และประเทศไต้หวัน ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่าประเทศที่อยู่ใน 5 อันดับแรกนั้น เป็นประเทศที่จัดอยู่ในกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้วแต่ในขณะที่ประเทศไทยนั้นยังคงเป็นประเทศที่กำลังพัฒนา (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2565) ในประเทศไทยกำลังมีผู้สูงอายุขึ้นอย่างรวดเร็วมาก คาดประมาณว่าอีกไม่เกิน 4 ปีข้างหน้า ประเทศไทยก็จะกลายเป็นสังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์ โดยทั่วไปเมื่อผู้สูงอายุมีอายุเพิ่มมากขึ้น ร่างกายก็จะเริ่มเสื่อมถอยและเริ่มอ่อนแอลง จิตใจมีการแปรปรวนเกิดขึ้น โดยผู้สูงอายุไทยเป็นโรคเรื้อรังเพิ่มมากขึ้น เช่น โรคเบาหวาน ความดันโลหิต ไตวาย หรือแม้แต่โรคพาร์กินสัน โรคดังกล่าวสามารถนำไปสู่ภาวะทุพพลภาพและการเสียชีวิตของผู้สูงอายุซึ่งเป็นภาวะที่บั่นทอนสุขภาพ

โรคพาร์กินสันเป็นโรคในสังคมผู้สูงอายุ ที่กำลังมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ในทุก ๆ ปี ในปัจจุบันโรคพาร์กินสันจะเกิดขึ้นได้ 1 ใน 100 ของคนที่มีอายุมากกว่า 55 ปีขึ้นไปของผู้สูงอายุ เกิดจากการเสื่อมสลาย โดยไม่ทราบสาเหตุของเซลล์ประสาทบริเวณก้านสมอง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่ใช้ผลิตและกักเก็บสารสื่อประสาท การเสื่อมของเซลล์ประสาทดังกล่าวทำให้ปริมาณของ dopamine ในร่างกายลดลง ซึ่งสาร dopamine นี้เป็นสารสื่อประสาทสำคัญต่อการควบคุมการเคลื่อนไหว จึงทำให้เกิดอาการที่แสดงออกมาเป็นเอกลักษณ์ 4 อาการ คือ อาการสั่น (tremor) อาการเกร็ง (rigidity) อาการเคลื่อนไหวช้า (bradykinesia) และการเสียการทรงตัว (postural instability) (รุ่งโรจน์ พิทยศิริ, 2554) ส่งผลกระทบให้ผู้ป่วยมีความลำบากในการเคลื่อนไหว โดยส่วนมากผู้ป่วยจะมีความไม่มั่นคงในการทรงตัว เดินลำบาก และมีความบกพร่องทางการเคลื่อนไหวในการทำกิจวัตรประจำวัน การรับประทานยาเป็นเพียงการประทุงอาการไว้เท่านั้น ในอีกส่วนหนึ่งที่สามารถช่วยชะลออาการ

ของโรคพาร์กินสันได้ คือ การออกกำลังกายถือว่ามีความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับผู้ป่วยพาร์กินสัน ถึงแม้ว่าผู้ป่วยได้รับการทานยาอย่างเหมาะสมแล้วก็ตาม ในส่วนของการเคลื่อนไหว หรือการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอของผู้ป่วย จะทำให้การรักษาได้รับประโยชน์อย่างเต็มที่ ซึ่งการออกกำลังกายนั้นจะช่วยให้กล้ามเนื้อที่เกร็งได้ยืดหยุ่นมากขึ้น (ศุภฤกษ์ นาวาร์ตน์, 2547) โดยการออกกำลังกายด้วยทฤษฎี LSVT BIG ถือเป็นทฤษฎีใหม่สำหรับการออกกำลังกายของผู้ป่วยพาร์กินสันในประเทศ นับเป็นการเปลี่ยนแปลงแนวความคิดทางด้านการฟื้นฟูในผู้ป่วยพาร์กินสัน เพราะ LSVT BIG เป็นการออกกำลังกายอย่างหนัก เข้มข้น และกระตุ้นการทำงานของสมอง เพื่อหวังให้การเคลื่อนไหวของผู้ป่วยดีขึ้น การฝึกของทฤษฎีนี้เน้นความกว้างของท่าในการออกกำลังกาย มากกว่าความเร็วของการออกกำลังกายที่ถูกเลือกให้เป็นหลัก อีกทั้งยังมุ่งเน้นการรักษา เพื่อเพิ่มทักษะการเคลื่อนไหวที่ดีขึ้น จากปัญหาการเคลื่อนไหวช้า มีผลการรักษาการเคลื่อนไหวทั้งร่างกายที่ได้มาตรฐานด้วยท่าทางที่มีความกว้างมากที่สุด เป็นการเคลื่อนไหวหลายทิศทางที่มีการทำซ้ำ และการยืดเหยียด ของช่วงครึ่งหลังของการออกกำลังกาย รวมถึงกิจกรรมที่มุ่งเน้นเป้าหมายของการใช้ชีวิตประจำวัน ไม่ได้ทำให้ผู้ป่วยดีขึ้นเฉพาะอาการเท่านั้น แต่เป็นการกระตุ้นทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสมองไปในทางที่ดีขึ้น (neuroplasticity) (ปิยะนุช รักพาณิชย์, 2562)

ในการกายภาพบำบัด การเต้นรำถือเป็นตัวเลือกหนึ่ง โดยการแสดงนาฏศิลป์ถือเป็นการเล่นไหวร่างกายด้วยท่าทางที่มีการประดิษฐ์คิดค้นขึ้นมา มีแบบแผนที่ประณีตงดงาม มีการจัดระเบียบร่างกาย และระเบียบแบบแผนของรูปแบบการแสดง โดยนำเอาการเคลื่อนไหวร่างกายประกอบกับเสียงดนตรี ด้วยลีลาท่าทางที่มีความอ่อนช้อย และสอดคล้องกลมกลืนกันระหว่างส่วนต่าง ๆ ของร่างกายโดยเฉพาะมือ แขน เท้า และลำตัว มีบทขับร้องพร้อมทั้งจังหวะดนตรีไทยที่ช่วยให้เกิดการผ่อนคลาย (อมรา กล้าเจริญ, 2542) รวมทั้งนาฏศิลป์อีสานที่เป็นหนึ่งในการแสดงนาฏศิลป์ที่มีการเคลื่อนไหวร่างกายเป็นการเน้นลีลาจังหวะของมือ และเท้าเป็นหลัก โดยลักษณะทำนานาฏศิลป์อีสานที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นอีสานมีลักษณะที่เป็นท่าอิสระ และลักษณะมือก็มีความแตกต่างกันกับนาฏศิลป์ไทย เช่น การกระดิกนิ้วที่ไม่ปรากฏในนาฏศิลป์ไทย ลักษณะเท้า เช่น การเขย่งเท้า ที่สามารถเป็นลักษณะเฉพาะจน เป็นเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่น (นิศรา ศรีสุพล, 2558) โดยนาฏศิลป์อีสาน เรียกว่าเป็นกาเคลื่อนไหวร่างกายรูปแบบหนึ่ง เพราะนาฏศิลป์อีสานถือเป็นกิจกรรมของการเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย เช่น ลำตัว แขน ขา และมือ ให้สัมพันธ์เข้ากันกับจังหวะดนตรี การฝึกนาฏศิลป์อีสานจึงเป็นการช่วยส่งเสริมทักษะของการเคลื่อนไหว การทรงตัว ทำให้ได้ออกแรงของกล้ามเนื้อ โดยนำเอาหลักของนาฏศิลป์บำบัด ที่เป็นหลักการด้านการเคลื่อนไหวร่างกายที่แบบอิสระอย่าง มีความสัมพันธ์กับอารมณ์ ความรู้สึก และพื้นที่รอบตัว เพื่อช่วยให้แสดงความรู้สึกที่ไม่สามารถแสดงออกมาเป็นคำพูดได้ นับเป็นการพัฒนาบุคลิกภาพของตนเองไปในทางบวก พัฒนาความรู้สึกเห็นคุณค่า ลดความเครียด ความกลัวกังวลใจได้ รวมถึงลดอาการเจ็บป่วยที่ไม่สามารถรักษาให้หายขาดได้ และลดการเกร็งของกล้ามเนื้อในร่างกายได้ (ระวีวรรณ วรรณวิชัย, 2554) ที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าการแสดงนาฏศิลป์ถือเป็นกิจกรรมที่มีประโยชน์อย่างมาก เพราะมีส่วนช่วยในเรื่องสุขภาพร่างกาย เป็นการเคลื่อนไหวร่างกาย ทำให้มีสุขภาพที่ดี และแข็งแรง รวมถึงได้พัฒนาทักษะการเคลื่อนไหว เนื่องจากในขณะระหว่างที่ทำการแสดง ร่างกายจะมีการเคลื่อนไหวตลอดเวลา ทำให้มีสุขภาพร่างกายดี ยังช่วยส่งเสริมบุคลิกภาพ และมีสุขภาพจิตใจที่ดีขึ้นอีกด้วย เพราะโครงสร้างของท่ารำจะต้องมีการยืดเหยียดของหลังให้ตรงอยู่ตลอดเวลา จึงเป็นการพัฒนาบุคลิกภาพไปในทางที่ดี (วิมลศรี อุปรมย์, 2524)

ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นว่า การพัฒนาทักษะการเคลื่อนไหว ในผู้ป่วยโรคพาร์กินสัน โดยการนำนาฏศิลป์อีสานมาสร้างเป็นชุดกิจกรรมนาฏศิลป์บำบัดเข้ามาใช้ในการกายภาพบำบัดให้แก่ผู้ป่วยโรคพาร์กินสัน ที่เป็นการใช้การออกลีลาท่าทางการแสดง โดยใช้กิจกรรมนาฏศิลป์บำบัดที่พัฒนามา ให้เหมาะสมกับผู้ป่วยโรคพาร์กินสัน ที่เป็นการนำท่ารำจากชุดการแสดงทางนาฏศิลป์อีสานที่มีการเคลื่อนไหวของท่ารำที่สอดคล้องกับการออกกำลังกาย

ตามทฤษฎี LSVT BIG ที่จะสามารถช่วยพัฒนาทักษะทางการเคลื่อนไหวของผู้ป่วยโรคพาร์กินสันได้ ทำให้มีทักษะการเคลื่อนไหวที่ดีขึ้น และการใช้กิจกรรมนาฏศิลป์บำบัดเข้ามาช่วยในการทำกายภาพบำบัด และยังช่วยลดความเครียดให้แก่ผู้ป่วยอีกด้วย สามารถทำให้การพัฒนาทักษะทางการเคลื่อนไหวในผู้ป่วยโรคพาร์กินสัน โดยใช้กิจกรรมนาฏศิลป์บำบัดนั้นจะได้ประสิทธิผลที่ดี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาทักษะการเคลื่อนไหว ในผู้ป่วยโรคพาร์กินสัน โดยใช้กิจกรรมนาฏศิลป์บำบัด
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบผลการใช้กิจกรรมนาฏศิลป์บำบัดเพื่อการพัฒนาทักษะการเคลื่อนไหวก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นผู้ป่วยโรคพาร์กินสันในศูนย์การแพทย์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ องครักษ์ ที่ได้รับการวินิจฉัย จากแพทย์ว่าเป็นโรคพาร์กินสันที่มีอาการในระยะที่ 1 ถึงระยะ 2.5

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ผู้ป่วยโรคพาร์กินสัน เลือจากผู้ป่วยที่ได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ว่าเป็นผู้ป่วยโรคพาร์กินสันที่มีอาการในระยะที่ 1 ที่มีอาการและอาการแสดงของโรคซีกใดซีกหนึ่งของร่างกายเท่านั้น โดยมีอาการเริ่มต้นคือ มีอาการสั่นเมื่อมีการหยุดพัก หรือไม่มีอาการเคลื่อนไหวว้าวะ ไปจนถึงระยะที่ 2.5 ที่มีอาการและอาการแสดงของโรคทั้งสองซีกร่วมกับแกนกลางของร่างกาย อาการจะเริ่มหลังงอ เคลื่อนไหวช้า หรือเดินตัวโก่งไปข้างหน้า และเป็นผู้สมัครสนใจเข้าร่วม จำนวน 8 คน ที่ศูนย์การแพทย์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ องครักษ์ เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างอีก 2 คน ไม่สามารถเข้าร่วมด้วยจากผลการวินิจฉัยของแพทย์พบโรคแทรกซ้อนและอาจจะเสี่ยงต่อการหกล้มและเกิดอันตรายต่อสุขภาพ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

1. รูปแบบกิจกรรมนาฏศิลป์บำบัด เพื่อพัฒนาทักษะการเคลื่อนไหว

1.1 ศึกษาข้อมูลการทำกายภาพบำบัด การออกกำลังกายของผู้ป่วยพาร์กินสัน องค์ประกอบย่อย และตัวอย่างกิจกรรมทางด้านการกายภาพบำบัด ด้านเวชศาสตร์ฟื้นฟู รวมทั้งศึกษาปัญหาและอุปสรรค เพื่อเป็นข้อควรระวังและหลีกเลี่ยงอุปสรรคนั้น และศึกษารูปแบบลักษณะการแสดงที่มีการเคลื่อนไหวทุกทิศทาง และการแสดงที่มีการใช้กล้ามเนื้อแขนจากเอกสาร วารสาร ตำรา หนังสือ การบันทึกการแสดง งานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ และการสัมภาษณ์

1.2 พัฒนารูปแบบกิจกรรม โดยนำลักษณะท่ารำจากทำนานาฏศิลป์อีสาน ที่มีท่า ของการแสดงสอดคล้องกับทฤษฎี LSVT BIG เพื่อออกแบบชุดกิจกรรมนาฏศิลป์บำบัดตามทฤษฎี LSVT BIG และกำหนดวัตถุประสงค์ในแต่ละแผนกิจกรรมให้สอดคล้องกับการพัฒนาองค์ประกอบย่อย เพื่อความชัดเจนที่จะสร้างกิจกรรมกำหนดโครงสร้าง และรายละเอียดของชุดกิจกรรมนาฏศิลป์ โดยมีรูปแบบท่าทางการกายภาพบำบัด จากนั้นจึงดำเนินการสร้างแผนการกายภาพบำบัด โดยใช้จัดกิจกรรมนาฏศิลป์บำบัดตรวจสอบแผนการจัดกิจกรรมนาฏศิลป์โดยพิจารณาความเหมาะสมของกิจกรรม ความสอดคล้องของกิจกรรมกับสิ่งที่มุ่งวัด การใช้ภาษาและการเรียบเรียงขั้นตอนกิจกรรม โดยเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ซึ่งมีความเชี่ยวชาญทางด้านนาฏศิลป์

ด้านการกายภาพบำบัด และด้านเวชศาสตร์ฟื้นฟูที่เชี่ยวชาญในทฤษฎี LSVT BIG หลังจากนั้นปรับปรุงตามคำแนะนำที่ผู้ทรงคุณวุฒิเสนอแนะ

1.3 ทดลองนำไปใช้ (Try Out) กับผู้ป่วยพาร์กินสันในคลินิกพาร์กินสัน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แต่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง และนำผลที่ได้จากการทดลองใช้กิจกรรมไปปรับปรุง แก้ไขและพัฒนากิจกรรม แล้วนำไปใช้ทดลองต่อไป

2. แบบวัดสมรรถภาพทักษะการเคลื่อนไหว สำหรับขั้นตอนการประยุกต์ใช้ และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือนี้มีรายละเอียด ดังนี้

2.1 ศึกษาเอกสาร วารสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการกายภาพบำบัดการออกกำลังกายของผู้ป่วยพาร์กินสัน รูปแบบการวัดสมรรถภาพทักษะการเคลื่อนไหว เพื่อเป็นแนวทางในการทดสอบสมรรถภาพการเคลื่อนไหวของผู้ป่วยพาร์กินสัน มีการกำหนดวัตถุประสงค์ และประยุกต์ใช้แบบวัดสมรรถภาพทักษะการเคลื่อนไหว และนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ซึ่งมีความเชี่ยวชาญทางด้านนาฏศิลป์ ด้านการกายภาพบำบัด และด้านเวชศาสตร์ฟื้นฟูที่เชี่ยวชาญ ในทฤษฎี LSVT BIG วิเคราะห์คุณภาพด้านความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยพิจารณาความสอดคล้องด้านเนื้อหาและวัตถุประสงค์ โดยนำมาใช้จากแบบทดสอบความสามารถในการเคลื่อนไหว Unified Parkinson's disease Rating scale III (modify) ของทางสมาคมกลุ่มโรคความเคลื่อนไหวผิดปกติ(MDS) (สมาคมกลุ่มโรคความเคลื่อนไหวผิดปกติ(MDS), 2551)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยขอความร่วมมือจากอาจารย์แพทย์ ศูนย์การแพทย์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี นัดหมายเชิญผู้ป่วยพาร์กินสันที่อาสาสมัครเข้าร่วมกิจกรรมและผ่านการคัดกรองการตรวจวินิจฉัยจากแพทย์แล้วว่ามีความพร้อมสามารถออกกำลังกายได้ โดยไม่มีอันตรายต่อสุขภาพจำนวน 8 คน เมื่อเข้าร่วมประชุมเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ ประโยชน์และวันเวลา ในการเข้าร่วมการพัฒนาความบกพร่องทางการเคลื่อนไหว โดยใช้กิจกรรมนาฏศิลป์ พร้อมถาม ความสมัครใจของผู้ป่วยพาร์กินสัน ที่ศูนย์การแพทย์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี

2. นำแบบทดสอบสมรรถภาพทักษะการเคลื่อนไหว ไปใช้กับผู้ป่วยพาร์กินสันที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง แล้วบันทึกผลที่ได้จากการทดสอบครั้งนี้เป็นผลก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมนาฏศิลป์บำบัด

3. ดำเนินการทำกิจกรรมนาฏศิลป์บำบัดที่สร้างขึ้น จำนวน 8 คน (ผู้ที่ผ่านการวินิจฉัยจากแพทย์แล้วว่าสามารถเข้าร่วมได้โดยไม่ทำให้เกิดอันตรายหรือเสี่ยงหกล้ม จากผู้สมัคร 10 คน)

4. หลังการใช้กิจกรรมนาฏศิลป์บำบัด ผู้วิจัยทดสอบสมรรถภาพทักษะการเคลื่อนไหว และการสั่นเกร็งของผู้ป่วยพาร์กินสันในศูนย์การแพทย์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ องครักษ์ ที่เข้าร่วมกิจกรรม ตามแบบทดสอบที่ได้ทำกิจกรรมการทดลอง แล้วบันทึกผลที่ได้จากการทดสอบครั้งนี้เป็นผลหลังการเข้าร่วมกิจกรรมนาฏศิลป์บำบัด

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมทางสถิติสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูลและกำหนดสถิติเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. สถิติหาคุณภาพของเครื่องมือ
2. สถิติพื้นฐานวิเคราะห์ทักษะการเคลื่อนไหวของผู้ป่วยพาร์กินสันก่อนและหลังจัดกิจกรรมนาฏศิลป์บำบัด โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3. สถิติที่ใช้ทดสอบสมมุติฐาน หลังเข้าร่วมกิจกรรมนาฏศิลป์โดยใช้ (T-Test for Dependent Samples) เปรียบเทียบการเคลื่อนไหวของผู้ป่วยพาร์กินสันก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมนาฏศิลป์บำบัด เพื่อพัฒนาความบกพร่องทางการเคลื่อนไหว เพื่อทดสอบโดยกำหนด ค่าความเชื่อมั่นที่ ร้อยละ 95

ผลการวิจัย

ในวิจัยเรื่องกิจกรรมนาฏศิลป์บำบัดตามทฤษฎี LSVT BIG เพื่อพัฒนาทักษะการเคลื่อนไหวในผู้ป่วยโรคพาร์กินสัน สามารถสรุปดังนี้

1. ผลการออกแบบชุดกิจกรรมนาฏศิลป์บำบัด เพื่อพัฒนาทักษะการเคลื่อนไหวในผู้ป่วย โรคพาร์กินสัน ประกอบไปด้วยรายละเอียดของกิจกรรม ระยะเวลาการทำกิจกรรม วัตถุประสงค์ของกิจกรรม กระบวนการจัดกิจกรรม การวัดประเมินผลและเครื่องมือ อุปกรณ์/สื่อการเรียนรู้ ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งกิจกรรมออกเป็น 1 กิจกรรมหลัก และ 3 กิจกรรมย่อย ดังนี้

กิจกรรมหลัก ชุดกิจกรรมนาฏศิลป์บำบัดตามทฤษฎี LSVT BIG เพื่อพัฒนาทักษะการเคลื่อนไหวในผู้ป่วยโรคพาร์กินสัน (สัปดาห์ที่ 1-4 / ครั้งที่ 1-16)

กิจกรรมย่อยที่ 1 การ Warm up เพื่อเตรียมกล้ามเนื้อก่อนออกกำลังกาย

กิจกรรมย่อยที่ 2 การออกกำลังกายประยุกต์ตามแนวคิด LSVT BIG

กิจกรรมย่อยที่ 3 การ Cool down เพื่อเป็นการคลายกล้ามเนื้อหลังจากการ ออกกำลังกาย

จากทำนาฏศิลป์อีสานที่มีความสอดคล้องกับทฤษฎี LSVT BIG จะเรียงจากกระบวนการท่าที่เคลื่อนไหวที่เริ่มจากช่วงบนของร่างกาย แล้วไล่ไปจนถึงทุกช่วงของร่างกายตามที่กล่าวข้างต้นนั้น ทำให้ผู้ปฏิบัติจะต้องใช้แรง และสมาธิในการเคลื่อนไหวสูง หากนำท่าที่จะต้องใช้การเคลื่อนไหวทั้งร่างกายมาไว้กระบวนการเริ่มต้นของการฝึก จะก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อการบาดเจ็บได้สูง เพราะผู้ปฏิบัติจะเกิดความเมื่อยล้า และไม่สามารถควบคุมการเคลื่อนไหวของท่าได้อย่างถูกต้อง และมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้สามารถวิเคราะห์ลักษณะท่าสู่การพัฒนาชุดกิจกรรมนาฏศิลป์บำบัดได้ดังนี้

ลักษณะมือ

1. การจับนิ้ว

ภาพที่ 1 การจับนิ้ว

ภาพที่ 2 การจับนิ้ว

2. การพรมมือ หรือการกระดิกนิ้ว

ภาพที่ 3 การพรมมือ หรือการกระดิกนิ้ว

3. การยกมือ

ภาพที่ 4 การยกมือ

4. การม้วนมือ

ภาพที่ 5 การม้วนมือ

5. การกำมือ

ภาพที่ 6 การกำมือ

ลักษณะท่า**1. การเขย่งเท้า****ภาพที่ 7 การเขย่งเท้า****2. การก้าวไขว้****ภาพที่ 8 การก้าวไขว้****ลักษณะลำตัว**

1. มีการขย่มตัว และเข้าให้เข้ากับจังหวะ
2. การเอนตัว

ลักษณะการเคลื่อนไหว

1. ก้าวเท้าไปทั้งด้านหน้า ด้านข้าง ด้านหลังสลับกันไป
2. การถอยหนี

โดยผู้วิจัยใช้ระยะเวลาในการทำกิจกรรม จำนวน 4 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 ครั้ง รวมเป็น 16 ครั้ง ครั้งละ 60 นาที พบว่า ชุดกิจกรรมมีค่าคะแนนเฉลี่ยรวมจากผู้ทรงคุณวุฒิ โดยภาพรวมมี $\bar{X}$ เท่ากับ 3.00 และ $S.D.$ เท่ากับ 0.00

2. ศึกษาเปรียบเทียบผลการใช้กิจกรรมนาฏศิลป์บำบัด เพื่อการพัฒนาทักษะการเคลื่อนไหวก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรม โดยใช้ (T-Test for Dependent Samples) เปรียบเทียบการเคลื่อนไหวของผู้ป่วยพาร์กินสัน ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมนาฏศิลป์บำบัด ดังนี้

2.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามตาราง พบว่า ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล ในส่วนของเพศ อายุ และระยะของโรคพาร์กินสัน ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบผลการใช้ชุดกิจกรรมนาฏศิลป์บำบัดเพื่อการพัฒนาทักษะการเคลื่อนไหวก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรม พบว่า ผู้เข้าร่วมวิจัยมีทั้งสิ้น 8 คน มีอายุเฉลี่ย 50 ± 65 ปี แบ่งเป็นเพศชาย 4 คน เพศหญิง 4 คน ระยะของโรคพาร์กินสันในระยะเฉลี่ย 2

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามตาราง ของค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล ในส่วนของเพศ อายุ และระยะของโรคพาร์กินสัน จำนวน 8 คน

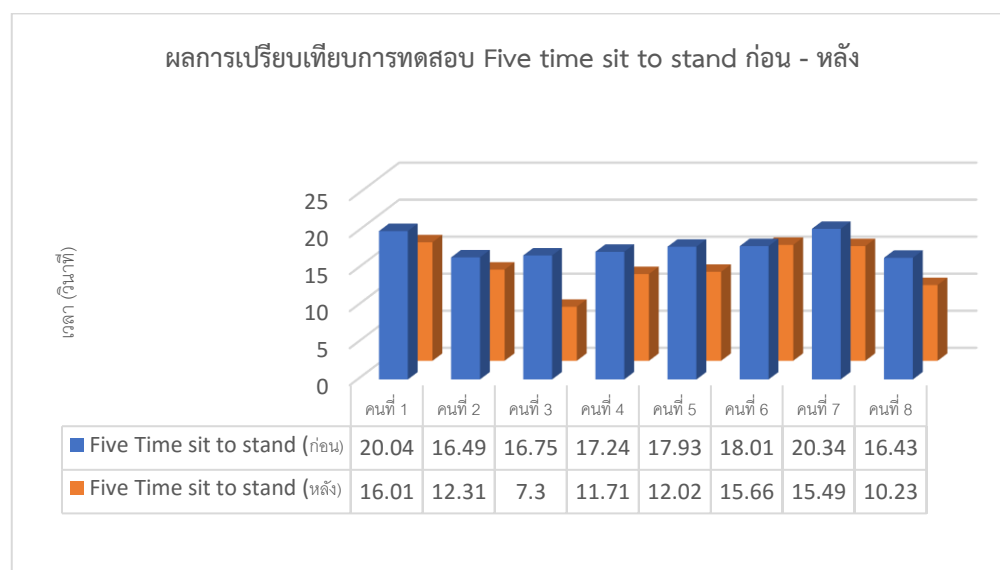
	Pre LSVT BIG treatment n = 8	Post LSVT BIG treatment
Age (years)	50 $\pm$ 65	-
Gender (M/F)	4/4	-
Duration of PD (years)	2 $\pm$ 7	-
FTSTS test (seconds)	17.89 $\pm$ 1.55	12.59 $\pm$ 3.03
TUG test (seconds)	16.87 $\pm$ 5.01	10.94 $\pm$ 2.50

Values represent mean $\pm$ SD.

*Statistically significant difference ($p < 0.05$).

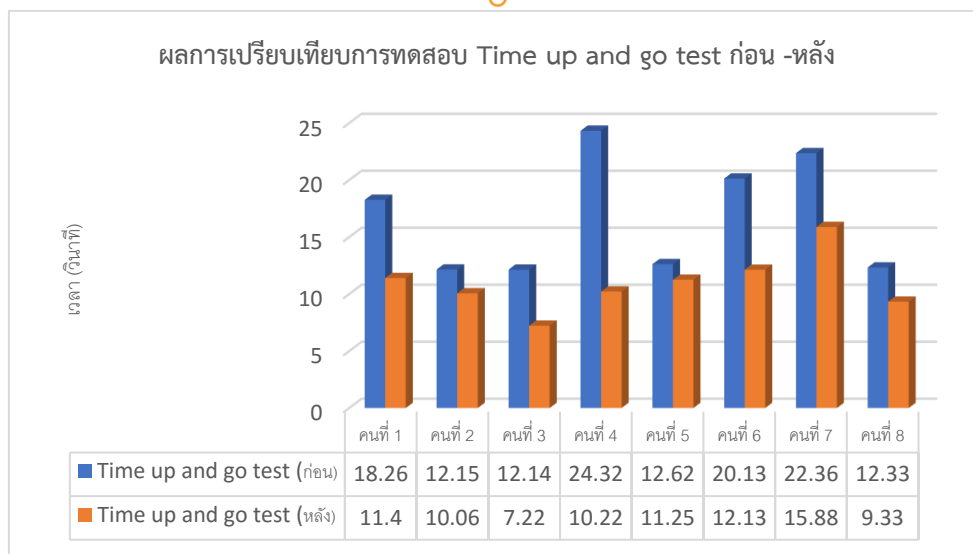
**Statistically significant difference ($p < 0.001$).

2.2 เปรียบเทียบผลก่อน และหลังการใช้ชุดกิจกรรมนาฏศิลป์บำบัดตามทฤษฎี LSVT BIG เพื่อพัฒนาทักษะการเคลื่อนไหวในผู้ป่วยโรคพาร์กินสันในผู้ป่วยโรคพาร์กินสัน ในการประเมินการทดสอบ Five times sit to stand test (FTSTS) โดยมี $\bar{X}$ เท่ากับ 17.90 และ $S.D.$ เท่ากับ 1.53 และหลังการใช้ชุดกิจกรรมมี $\bar{X}$ เท่ากับ 12.59 และ $S.D.$ เท่ากับ 3.03

ภาพที่ 9 แผนภูมิค่าคะแนนของการทดสอบ Five times sit to stand test (FTSTS) ระหว่างก่อน และหลังการใช้ชุดกิจกรรม

2.3 เปรียบเทียบผลก่อน และหลังการใช้ชุดกิจกรรมนาฏศิลป์บำบัดตามทฤษฎี LSVT BIG เพื่อพัฒนาทักษะการเคลื่อนไหวในผู้ป่วยโรคพาร์กินสันในผู้ป่วยโรคพาร์กินสัน ในการประเมินการทดสอบ Timed up and go test (TUG) ก่อนการทดลองใช้ชุดกิจกรรมโดยมี $\bar{X}$ เท่ากับ 16.79 และ $S.D.$ เท่ากับ 5.09 และหลังการใช้ชุดกิจกรรมมี $\bar{X}$ เท่ากับ 10.94 และ $S.D.$ เท่ากับ 2.50

ภาพที่ 10 แผนภูมิค่าคะแนนของการทดสอบ Five times sit to stand test (FTSTS) ระหว่างก่อน และหลังการใช้ชุดกิจกรรม

อภิปรายผล

ในการวิจัยเรื่องการพัฒนาทักษะการเคลื่อนไหวในผู้ป่วยโรคพาร์กินสันโดยใช้กิจกรรมนาฏศิลป์ บำบัดตามทฤษฎี LSVT BIG สามารถสรุปผลและอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการออกแบบชุดกิจกรรมนาฏศิลป์บำบัด เพื่อพัฒนาทักษะการเคลื่อนไหวในผู้ป่วย โรคพาร์กินสัน ในแผนกิจกรรมดังกล่าวประกอบไปด้วยรายละเอียดของกิจกรรม ระยะเวลาการทำการกิจกรรม วัตถุประสงค์ของกิจกรรม กระบวนการจัดกิจกรรม และการวัดประเมินผล ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งกิจกรรมออกเป็น 1 กิจกรรมหลัก และ 3 กิจกรรมย่อย ซึ่งชุดกิจกรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อใช้ในการพัฒนาทักษะการเคลื่อนไหวในผู้ป่วยโรคพาร์กินสัน นั้น โดยนำหลักการกิจกรรมบำบัด และเอาลักษณะท่ารำจากทำนฏศิลป์อีสาน ที่มีท่าของการแสดงสอดคล้องกับทฤษฎี LSVT BIG มาประยุกต์ใช้ในการสร้างชุดกิจกรรม ซึ่งผู้วิจัย ใช้ระยะเวลาในการทำการกิจกรรม จำนวน 4 สัปดาห์ ๆ ละ 4 ครั้ง รวมเป็น 16 ครั้ง ๆ ละ 60 นาที ซึ่งด้านระยะเวลาในการออกแบบกิจกรรมนั้นมีความสอดคล้องกับงานวิจัยต่างประเทศของ Peterka, M. et al. ที่ใช้ระยะเวลา 4 สัปดาห์ ในการบำบัดด้วย LSVT-BIG ในโรคพาร์กินสัน:หลักฐานทางสรีรวิทยาสำหรับการปรับเปลี่ยนการรับรู้อากัปกริยา (Peterka, M. et al., 2020) และธนวัฒน์ อิมภักดี และคณะ ที่ใช้ระยะเวลา 4 สัปดาห์ ในการฝึกการยืดเหยียดแบบพิเอ็นเอฟที่มีต่อพิสัยของข้อต่อในนักศึกษาชาย สาขาวิทยาศาสตร์การกีฬาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม (ธนวัฒน์ อิมภักดี, ธีรธานีศ พันธนิกุล, & พัทธี วงษาสน, 2022) ในส่วนชุดกิจกรรมที่ผู้วิจัยได้ออกแบบทำในชุดกิจกรรมให้มีความสอดคล้องกับทฤษฎี LSVT BIG ที่มีท่าในชุดกิจกรรมหลัก 1 กิจกรรม และมีกิจกรรมย่อยทั้งหมด 3 กิจกรรมย่อย นั้น พบว่า มีความสอดคล้องกับงานวิจัยต่างประเทศของ Firat, Y. E. et al. ที่ใช้ชุดเครื่องมือที่มีกิจกรรมเป็นกิจกรรมหลัก 1 กิจกรรม และมีกิจกรรมย่อยทั้งหมด 3 กิจกรรมย่อย ในผลกระทบของ LSVT-BIG ต่อการเคลื่อนไหว การเดิน ความคล่องแคล่ว และคุณภาพชีวิตในโรคพาร์กินสัน (Firat, Y. E. et al., 2023) ในส่วนของชุดกิจกรรมที่ได้นำเอาลักษณะท่ารำจากทำนฏศิลป์อีสานมาประยุกต์ใช้ในการทำการกิจกรรมนาฏศิลป์บำบัด โดยการเน้นท่ารำที่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถเคลื่อนไหวได้ง่าย ไม่ซับซ้อน สามารถปฏิบัติได้ โดย ไม่บาดเจ็บกล้ามเนื้อ และเน้นท่าทางการเคลื่อนไหวของอวัยวะ และกล้ามเนื้อที่ต้องใช้บ่อย เช่น แขน และขา เป็นต้นนั้นมีความ

สอดคล้องกับงานวิจัยของชาลลีย์ วงศ์อารีย์ ที่ได้ออกแบบกระบวนการทำรำจากท่ารำศิลปวัฒนธรรมนาฏศิลป์พื้นบ้านอีสานเป็นกิจกรรมการออกกำลังกาย เพื่อส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ (ชาลลีย์ วงศ์อารีย์, 2561)

จากการออกแบบกิจกรรมที่ใช้ท่ารำจากท่านาฏศิลป์อีสานที่มีความสอดคล้องกับทฤษฎี LSVT BIG มาประยุกต์ใช้ในการเคลื่อนไหวร่างกายในผู้ป่วยโรคพาร์กินสัน ที่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นผู้สูงอายุนั้นสอดคล้องกับงานวิจัยของ Janyacharoen, T. et al. ได้กล่าวถึงกิจกรรมที่มีการใช้ท่ารำในกิจกรรมการออกกำลังกายในผู้สูงอายุ เนื่องจากการออกกำลังกายที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุเนื่องจากจังหวะที่ช้าและการะของข้อต่อส่วนล่างของร่างกายต่ำ สามารถผสมผสานเข้ากับบริบททางวัฒนธรรมของชุมชน ชีวิตประจำวัน และความต้องการของผู้สูงอายุ (Janyacharoen, T. et al., 2013) ในชุดกิจกรรมทั้ง 14 ท่า เป็นการเคลื่อนไหวร่างกายที่มีการใช้แขน ข้อมือ เข่า และขา ที่เป็นการใช้กล้ามเนื้อในร่างกายที่มีการยืดเหยียด การย่อ ยืด การแอ่น และการบิดของลำตัว ข้อมือ แขน เข่า และขานั้นมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของชัยพัฒน์ ศรีรักษา และคณะ พบว่า การรำเชิงอีสานเป็นการเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ที่มีการใช้กล้ามเนื้อในร่างกายเป็นท่าที่เน้นการฝึกความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ ทำให้มีความแข็งแรงของร่างกายเพิ่มมากขึ้น (ชัยพัฒน์ ศรีรักษา และคณะ, 2561)

ในส่วนของการบูรณาการร่วมกับหลักกิจกรรมบำบัดที่นำมาใช้ในชุดกิจกรรมนาฏศิลป์บำบัดตามทฤษฎี LSVT BIG เพื่อพัฒนาทักษะการเคลื่อนไหวในผู้ป่วยโรคพาร์กินสันอย่างมีรูปแบบนั้น ผู้วิจัยพบว่าการออกแบบกิจกรรมนั้นมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของวิสาชา แซ่อ้อย และระวีวรรณ วรรณวิชัย ที่กล่าวว่า การเดินรำบำบัดช่วยให้ผู้สูงอายุมีการเคลื่อนไหวที่แตกต่างจากการเคลื่อนไหวในชีวิตประจำวัน ซึ่งจะทำให้เกิดการสร้างกล้ามเนื้อเพิ่มความแข็งแรง ลดความเสี่ยงของปัญหาเรื่องการหกล้มในผู้สูงอายุได้ ซึ่งการบำบัดด้วยการเดิน และการเคลื่อนไหวนั้นไม่จำเป็นที่ผู้สูงอายุจะต้องมีความรู้หรือเดินเป็นมาก่อน (วิสาชา แซ่อ้อย และระวีวรรณ วรรณวิชัย, 2559)

โดยภาพรวมแล้วรูปแบบการเคลื่อนไหวของชุดกิจกรรมนาฏศิลป์บำบัดตามทฤษฎี LSVT BIG เป็นการเน้นการเคลื่อนไหวที่กว้าง และใหญ่ ของการใช้กลุ่มกล้ามเนื้อ เพื่อกระตุ้นระบบประสาท และการทำงานของกล้ามเนื้อ เพื่อพัฒนาทักษะการเคลื่อนไหวให้สามารถทรงตัว และมีการเคลื่อนไหวที่ดีขึ้นที่ได้จากการทำงานร่วมกันของกล้ามเนื้อทั้งร่างกาย สอดคล้องกับจุฑาทิพย์ รอดสูงเนิน ซึ่งพบว่า การออกกำลังกายตามโปรแกรมเป็นการฝึกท่าทางการทรงตัว โดยเริ่มที่ระดับง่ายด้วยการฝึกทรงตัวที่มีที่ยึดจับมั่นคง ไประดับยากด้วยการเพิ่มความหนักของการออกกำลังกายร่วมกับฝึกการทรงตัวโดยไม่มีที่ยึดจับ สามารถเพิ่มความแข็งแรงของร่างกายพัฒนาการทรงตัวดีขึ้น (จุฑาทิพย์ รอดสูงเนิน, 2564)

รูปแบบท่าในชุดกิจกรรมนาฏศิลป์บำบัดตามทฤษฎี LSVT BIG นั้น ได้มีการนำภูมิปัญญาทางศิลปะการแสดงที่มีการใช้ท่วงท่าลีลาการแสดงในท่านาฏศิลป์อีสานมาผสมผสานกับทฤษฎี LSVT BIG จึงก่อให้เกิดเป็นท่าต่างๆ ในชุดกิจกรรมนาฏศิลป์บำบัดที่พัฒนาความยืดหยุ่น และความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ กล่าวอีกนัยหนึ่งว่า ท่าในชุดกิจกรรมนาฏศิลป์บำบัดที่ผู้วิจัยคัดสรรมานี้ สามารถกระตุ้น และพัฒนากล้ามเนื้อกลุ่มเหยียดข้อศอก เช่น กล้ามเนื้อ Tricep กลุ่มงอข้อศอก กล้ามเนื้อกลุ่มงอนิ้วมือ เช่น กล้ามเนื้อ Flexor digitorum เช่น กล้ามเนื้อ Bicep กลุ่มกระดกข้อมือ เช่น กล้ามเนื้อ Extensor carpi radialis กลุ่มงอข้อมือ เช่น กล้ามเนื้อ Flexor carpi radialis กลุ่มเหยียดเข่า เช่น กล้ามเนื้อ Quadriceps กลุ่มงอเข่า เช่น กล้ามเนื้อ Hamstring กลุ่มงอข้อเท้า เช่น กล้ามเนื้อ Flexor carpi radialis กล้ามเนื้อกลุ่มงอสะโพก เช่น กล้ามเนื้อ iliopsoas กล้ามเนื้อกลุ่มกางสะโพก เช่น กล้ามเนื้อ Gluteus Medius กล้ามเนื้อกลุ่มเหยียดข้อเท้า เช่นกล้ามเนื้อ Gastrocnemius กล้ามเนื้อหลัง เช่น กล้ามเนื้อ back extensor กล้ามเนื้อกลุ่มเหยียดสะโพก เช่น กล้ามเนื้อ gluteus Maximus รวมถึงรูปแบบของการออกกำลังกาย Gastrocnemius Range of motion exercise ของลำตัว ข้อไหล่ ข้อศอก ข้อมือ และข้อมือนิ้วมือ การออกกำลังกาย Strengthening exercise แบบ Isometric exercise ของกล้ามเนื้อข้อไหล่ เช่น กล้ามเนื้อ

deltoid การออกกำลังกาย Strengthening exercise แบบ Isotonic exercise ซึ่งเป็นกลุ่มกล้ามเนื้อหลักที่ส่งผลต่อทักษะ การเคลื่อนไหวของผู้ป่วยโรคพาร์กินสัน

2. การเปรียบเทียบการเคลื่อนไหวของผู้ป่วยพาร์กินสันก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมนาฏศิลป์ โดยทำการทดสอบ Five Time sit to stand พบว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรม มีค่าเฉลี่ย Five Time sit to stand ก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม อยู่ที่ 17.89 วินาที และหลังเข้าร่วมกิจกรรม มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 12.59 วินาที ใช้ระยะเวลาน้อยกว่าก่อนการทดลองใช้ชุดกิจกรรมมีความต่างของค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.30 วินาที ลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ความเชื่อมั่น 0.05 ($t = 7.23$, $df = 7$, $p < 0.00$) ดังนั้น ผลการประเมินหลังทำกิจกรรมสูงกว่าก่อนทำกิจกรรมสอดคล้องกับ ชัยพัฒน์ ศรีรักษา และคณะ กล่าวว่า การออกกำลังกายโดยการรำเชิงอีสานดั้งเดิมในผู้สูงอายุ เมื่อทำการทดสอบ Five Time sit to stand หลังทำกิจกรรม มีค่าเวลาเฉลี่ยลดลงจากก่อนทำกิจกรรม และการเปรียบเทียบโดยทำการทดสอบ Time up and go test พบว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรม มีค่าเฉลี่ยของ Time up and go test ก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม อยู่ที่ 16.87 วินาที และหลังเข้าร่วมกิจกรรม มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 10.94 วินาที ใช้ระยะเวลาน้อยกว่าก่อนการทดลองใช้ชุดกิจกรรมมีความต่างของค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.93 วินาที ลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ความเชื่อมั่น 0.05 ($t = 4.15$, $df = 7$, $p < 0.004$) ดังนั้น ผลการประเมินหลังทำกิจกรรมสูงกว่าก่อนทำกิจกรรม (ชัยพัฒน์ ศรีรักษา และคณะ, 2561) สอดคล้องกับสอดคล้องกับจุฑาทิพย์ รอดสูงเนิน ซึ่งพบว่าการออกกำลังกายตามโปรแกรมเป็นการฝึกทำท่ายการทรงตัว โดยเริ่มที่ระดับง่ายด้วยการฝึกทรงตัวที่มีที่ยึดจับมั่นคง ไประดับยากด้วยการเพิ่มความหนักของการออกกำลังกายร่วมกับฝึกการทรงตัวโดยไม่มีที่ยึดจับ เมื่อทำการทดสอบหลังการทำกิจกรรม โดยทำการทดสอบ Time up and go test มีค่าเฉลี่ยของเวลาดีขึ้นกว่าก่อนการทดลอง (จุฑาทิพย์ รอดสูงเนิน, 2564)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การพัฒนาทักษะการเคลื่อนไหวในผู้ป่วยโรคพาร์กินสันโดยการใช้กิจกรรมนาฏศิลป์บำบัดตามทฤษฎี LSVT BIG นั้น สรุปได้ว่างานวิจัยส่วนใหญ่ที่ใช้การเคลื่อนไหวร่างกาย เพื่อพัฒนาด้านร่างกายให้ดีขึ้นนั้นจะมีผลการทดลองหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง โดยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ 1. ผู้ดำเนินการนำกิจกรรมนาฏศิลป์บำบัด ตามทฤษฎี LSVT BIG ต้องเป็นผู้มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่างเป็นอย่างดี ต้องมีความอดทนอดกลั้น เข้าถึงกลุ่มตัวอย่างเพื่อไม่ให้มีระยะห่างในการทำกิจกรรม ดูแลการทำกิจกรรมอย่างตั้งใจ และมีความรู้ พร้อมทั้งจะถ่ายทอดองค์ความรู้ตั้งแต่ขั้นพื้นฐาน และพัฒนาขึ้นตามลำดับ เพื่อให้งานวิจัยบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ 2. การดำเนินกิจกรรมนาฏศิลป์บำบัด ตามทฤษฎี LSVT BIG ในครั้งนี้ ไม่ควรนำกิจกรรมไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีเป็นกลุ่มของผู้สูงอายุหรือผู้ที่ภาวะโรคอื่น ๆ แทรกซ้อนหลากหลายที่ไม่สามารถควบคุมร่างกายหรืออารมณ์ได้ ด้วยตนเอง เนื่องจากอาจทำให้ผลการวิจัยเปลี่ยนแปลงไปได้ แต่หากเป็นกลุ่มดังกล่าวควรได้รับการควบคุมและการดูแลโดยตรงจากแพทย์หรือนักกายภาพบำบัด และสำหรับในการวิจัยครั้งต่อไป มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม 1. ผลการวิจัยครั้งนี้เป็นผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาการออกแบบชุดกิจกรรมนาฏศิลป์บำบัด ตามทฤษฎี LSVT BIG เพื่อช่วยให้ผู้ป่วยได้ทำกายภาพบำบัดและออกกำลังกาย รวมทั้งรู้สึกผ่อนคลาย จึงควรให้มีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับด้านการเคลื่อนไหวและพัฒนากาย ด้านอารมณ์ไปพร้อมกัน 2. ควรมีการศึกษาผลการใช้กิจกรรมนาฏศิลป์บำบัด ตามทฤษฎี LSVT BIG กับกลุ่มเป้าหมายอื่นๆ ในอนาคต รวมทั้งเพิ่มจำนวนกลุ่มเป้าหมายให้มากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2565). ยุทธศาสตร์กรมกิจการผู้สูงอายุ 20 ปี ประจำปี พ.ศ. 2561 – 2580. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. เรียกใช้เมื่อ 8 กรกฎาคม 2565 จาก https://www.dop.go.th/download/knowledge/th1539326153-138_0.pdf
- จุฑาทิพย์ รอดสูงเนิน. (2564). ผลของโปรแกรมการออกกำลังกายที่มีต่อการทรงตัวและความกลัวการล้มของผู้สูงอายุในชุมชน. วารสารศูนย์อนามัยที่ 9, 15(15), 541-560.
- ชลาลัย วงศ์อารีย์. (2561). แนวทางการจัดกิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านเพื่อส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ. วารสารชุมชนวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, 12(ฉบับพิเศษ), 169-184.
- ชัยวัฒน์ ศรีรักษา และคณะ. (2561). ผลของการรำเชิงอีสานต่อสมรรถภาพทางกายในผู้สูงอายุชาวไทย: การศึกษานำร่อง. จุฬาลงกรณ์เวชสาร, 62(2), 211-222.
- ธนวัฒน์ อิ่มภักดี, อธิชาต พันธ์นิกุล, & พัชร วงษาสน. (2022). ผลของการฝึกการยืดเหยียดแบบพิเอ็นเอฟที่มีต่อพิสัยของข้อต่อในนักศึกษาชาย สาขาวิทยาศาสตร์การกีฬา ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. วารสารวิทยาศาสตร์การกีฬาและนันทกรรมสุขภาพ กลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏแห่งประเทศไทย, 1(3), 44-51.
- นริศรา ศรีสุพล. (2558). การสร้างสรรค์นาฏศิลป์ พื้นเมืองจากวรรณกรรมเรื่องอุสภารสในบริบทวัฒนธรรม. วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 17(1), 76-83.
- ปิยะนุช รักพาณิชย์. (2562). พื้นฟูสมรรถภาพและกายภาพบำบัดแบบผสมผสาน. การฟื้นฟูผู้ป่วยที่มีปัญหาทางระบบสมองและระบบประสาทแบบผสมผสาน. เรียกใช้เมื่อ 8 กรกฎาคม 2565 จาก <http://arunhealthgarden.com/lsvt-big-การออกกำลังกายแนวใหม่/4176/>.
- ระวีวรรณ วรรณวิไชย. (2554). นาฏศิลป์ เพื่อเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน. ใน ดุษฎีนิพนธ์ศิลปกรรมศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศิลปกรรมศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รุ่งโรจน์ พิทยศิริ. (2554). Practical movement disorders (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: ศูนย์รักษาโรคพาร์กินสันและกลุ่มโรคความเคลื่อนไหวผิดปกติ โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์.
- วิมลศรี อุปรมย์. (2524). นาฏกรรมและการละคร : หลักการบริหารและการจัดการแสดง. กรุงเทพมหานคร: เคล็ดไทย.
- วิสาชา แซ่อ้อย และระวีวรรณ วรรณวิไชย. (2559). การเคลื่อนไหวบำบัด : กิจกรรมพัฒนาผู้สูงอายุ. วารสารศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 3(2), 1-12.
- ศุภฤกษ์ นาวารัตน์. (2547). ออกกำลังกายทางเลือกเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของพาร์กินสัน. แพทย์ทางเลือก, 4(37), 58-59.
- สมาคมกลุ่มโรคความเคลื่อนไหวผิดปกติ(MDS). (2551). แบบประเมิน UPDRS ฉบับใหม่(MDS UPDRS). เรียกใช้เมื่อ 2 ธันวาคม 2563 จาก https://www.movementdisorders.org/MDS-Files1/Education/Rating-Scales/MDS-UPDRS_Thai_OfficialTranslation_Final.pdf.
- อมรา กล่ำเจริญ. (2542). สุนทรียนาฏศิลป์ไทย (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- Firat, Y. E. et al. (2023). Effects of LSVT-BIG via telerehabilitation on non-motor and motor symptoms and quality of life in Parkinson's disease. Acta Neurol Belg, 123(1), 207-214.
- Janyachoen, T. et al. (2013). Physical performance in recently aged adults after 6 weeks traditional Thai dance: a randomized controlled trial. Clin Interv Aging, 2013(8), 855-859.

Peterka, M. et al. (2020). LSVT-BIG therapy in Parkinson's disease: physiological evidence for proprioceptive recalibration. *BMC Neurol*, 20(1), 276. <https://doi.org/10.1186/s12883-020-01858-2> .

**การพัฒนานวัตกรรมส่งเสริมทักษะการทำงานของแรงงานต่างชาติ
ในธุรกิจร้านอาหาร จังหวัดชลบุรี***
**INNOVATION DEVELOPMENT TO PROMOTE WORK SKILLS OF FOREIGN WORKERS
IN THE RESTAURANT BUSINESS CHONBURI PROVINCE**

ภูมิภัสตร์ วิชญาณกุลทรัพย์, ภัทธรिता ผลงาม*

Poompat Wichayanukultrap, Patthira Phon-ngam*

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Liberal Arts, North Bangkok University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: dr.patthira@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนานวัตกรรมส่งเสริมทักษะการทำงานของแรงงานข้ามชาติในธุรกิจร้านอาหาร จังหวัดชลบุรี เป็นการวิจัยและพัฒนา โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ คือ การสัมภาษณ์เจาะลึก การสนทนากลุ่มและการประชุมระดมความคิดเห็น กลุ่มเป้าหมาย คือเจ้าของร้านอาหาร ผู้จัดการ พนักงานและแรงงานต่างชาติในร้านอาหาร จังหวัดชลบุรี รวมทั้งสิ้น 90 คน ตรวจสอบข้อมูลโดยวิธีสามเส้า วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่าการพัฒนานวัตกรรมส่งเสริมทักษะการทำงานฯ ได้ 6 นวัตกรรม ได้นำนวัตกรรมฯไปทดลองใช้เป็นเวลา 4 เดือน ดังนี้ 1) นวัตกรรมพัฒนาทักษะในการสื่อสาร ได้ดำเนิน 1.1)โครงการพูดภาษาไทยพื้นฐาน 1.2) อบรมทักษะการสื่อสารภาษาไทยและภาษาต่างประเทศเบื้องต้น 2) นวัตกรรมพัฒนาทักษะในการทำงานเป็นทีม ได้ดำเนิน 2.1) ใช้สถานการณ์จำลองการทำงานเป็นทีม 2.2) จับกลุ่ม Buddy ในการทำงาน 3) นวัตกรรมพัฒนาทักษะในการแก้ปัญหา ได้ดำเนิน 3.1) แสดงบทบาทสมมติการทำงาน 3.2) จัดทำคู่มือการแก้ปัญหาในการปฏิบัติงาน 4) นวัตกรรมพัฒนาทักษะด้านความคิดริเริ่ม ได้ดำเนิน 4.1) ประกวดการออกแบบเมนูอาหาร 4.2) ประกวดสื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ 5) นวัตกรรมพัฒนาทักษะในการบริหารจัดการ ได้ดำเนินกิจกรรมจำลองเหตุการณ์เป็นเกม และ 6) นวัตกรรมพัฒนาทักษะในการปรับตัว ได้ดำเนิน 6.1) อบรมการปรับตัว 6.2) ปฐมนิเทศพนักงานใหม่เรื่องการใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ ในร้าน ผลการประเมินการทดลองใช้นวัตกรรมฯ โดยการประเมินผลผลิตและผลลัพธ์ที่ได้พบว่าแรงงานที่เข้าร่วมกิจกรรมมีความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมได้รับประโยชน์และสามารถนำความรู้มาใช้ในการพัฒนาทักษะการทำงานได้และเจ้าของสถานประกอบการพึงพอใจที่แรงงานมีทักษะในการทำงานดีขึ้น

คำสำคัญ: การส่งเสริมทักษะการทำงาน, นวัตกรรมส่งเสริมทักษะการทำงาน, แรงงานต่างชาติ

Abstract

The purpose of this research was to develop an innovation to promote work skills of migrant workers in the restaurant business in Chonburi Province. It's research and development. The qualitative research method consists of in-depth interviews, focus group discussion, and brainstorming. The target groups consists of restaurant business operators, managers and

employees in restaurants in Chonburi Province, totaling 90 people. The analysis data were analyzed using content analysis method. The research results showed that the development of innovations to promote work skills were 6 innovations. The implementation of innovations for 4 months as follows: 1) innovation for improving communication skills by implementing as follow: 1.1) Thai speaking project for teaching younger siblings 1.2) training in basic Thai and foreign language communication skills. 2) innovation to develop teamwork skills by implementing as follow: 2.1) simulating teamwork 2.2) grouping Buddy in work. 3) innovation to develop problem-solving skills by implementing as follow: 3.1) work role-playing activities 3.2) preparing a manual for problem-solving in practice. 4) innovative skill development in initiative, by implementing as follow: 4.1) food menu design contest 4.2) media contest to promote creativity. 5) innovation to develop management skills by implementing simulated events as games and 6) innovation to develop adaptive skills by implementing as follow: 6.1) adaptation training 6.2) new employee orientation on the use of various equipment in restaurant. The evaluation results of the innovation trial by evaluating the outputs and outcomes, it was found that workers who participated in this activity were satisfied with their participation in the activity benefit and can apply knowledge to develop work skills and business owners are satisfied that workers have better work skills.

Keywords: Promotion of Work Skills, Innovation Promotes Work Skills, Foreign Workers

บทนำ

แรงงานต่างชาติที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยมีทั้งข้อดีและข้อเสีย ในส่วนผลดีนั้นเป็นส่วนที่เกิดขึ้นในทางเศรษฐกิจและเกิดขึ้นกับภาคธุรกิจและนายจ้างเป็นส่วนใหญ่ ส่วนผลดีในด้านอื่น ๆ ยังสรุปไม่ได้ สำหรับผลเสียนั้นเกิดขึ้นทั้งในทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง และความมั่นคงปลอดภัยของรัฐ และผลเสียที่เห็นได้ชัดเจนคือเรื่องขาดทักษะในการทำงานในหลายๆด้าน เช่น ทักษะการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทักษะในการทำงานเป็นทีม ทักษะในการแก้ปัญหา ขาดความสามารถในการคิดริเริ่ม ขาดความสามารถในการบริหารจัดการ เป็นต้น โดยสำนักบริหารแรงงานต่างด้าว ได้รายงานสถิติจำนวนแรงงานข้ามชาติที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานในจังหวัดชลบุรี เดือนสิงหาคม 2565 รวมทุกประเภท ทุกสัญชาติมีจำนวน 142,767 คน ซึ่งมีจำนวนสูงเป็นอันดับ 1 ในภาคกลางและอันดับ 4 ของประเทศ โดยที่แรงงานเหล่านี้ไม่ได้จำแนกสัญชาติ ไม่ได้แยกประเภทของการทำงาน (สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว, 2565)

จากการดำเนินงานของผู้วิจัยในธุรกิจร้านอาหารในจังหวัดชลบุรี ได้พบว่าแรงงานต่างชาติส่วนใหญ่เป็นแรงงานสัญชาติลาวมีเพียงเล็กน้อยที่มีสัญชาติกัมพูชาและพม่า แรงงานต่างชาติที่ทำงานในร้านอาหารเป็นแรงงานถูกต้องตามกฎหมายมีการจดทะเบียนแรงงานต่างด้าว ส่วนใหญ่แรงงานได้ค่าจ้างวันละ 350 - 450 บาท หรือเดือนละ 10,500 - 13,500 บาท มีสวัสดิการ ที่พักและอาหารให้รวมทั้งการทำประกันสุขภาพกับโรงพยาบาลรัฐ ข้อดีของการจ้างแรงงานต่างชาติ คือ ประหยัดต้นทุนค่าแรงงาน แรงงานต่างชาติมีความอดทนสูงและทำงานยืดหยุ่นกว่าแรงงานไทย และเสริมความมั่นคงในการประกอบกิจการ แรงงานต่างชาติมีปัญหาในการทำงานที่ต้องปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงในโลกปัจจุบันที่ต้องมีทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 หลาย ๆ ด้าน เช่น ทักษะการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทักษะในการทำงานเป็นทีม ทักษะในการแก้ปัญหา ขาดความสามารถในการคิดริเริ่ม ขาดความสามารถในการจัดการในงานลำดับความจำเป็นของงานว่าควรทำอะไร ก่อน - หลัง ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาทักษะการทำงานที่มีปัญหาดังกล่าวข้างต้น

การพัฒนาทักษะแรงงานต่างชาติเป็นเรื่องที่สำคัญดำเนินการได้ค่อนข้างลำบากจึง จำเป็นต้องมีวิธีการ/แนวทางใหม่ ๆ ในการพัฒนาทักษะดังกล่าว ซึ่งวิธีการ/แนวทางใหม่ ๆ นี้ คือ นวัตกรรมส่งเสริมทักษะแรงงานต่างชาติ แต่ในภาคธุรกิจร้านอาหารจังหวัดชลบุรียังไม่มีเขมินวัตกรรมส่งเสริมทักษะแรงงานต่างชาติมาก่อน ดังนั้นจึงจำเป็นต้องพัฒนานวัตกรรมส่งเสริมทักษะการทำงานของแรงงานต่างชาติในธุรกิจร้านอาหารจังหวัดชลบุรี

จากสภาพปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยในฐานะเจ้าของธุรกิจร้านอาหารตระหนักถึงความจำเป็นที่ต้องพัฒนานวัตกรรมส่งเสริมทักษะการทำงานของแรงงานต่างชาติในธุรกิจร้านอาหาร เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาทักษะของแรงงานต่างชาติเป็นซึ่งจะพื้นฐานในการขับเคลื่อนการดำเนินธุรกิจร้านอาหารให้สามารถแข่งขันและดำรงอยู่อย่างยั่งยืนเป็นการสร้างความมั่นคง ยั่งยืนของธุรกิจของประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพปัญหาและความต้องการในการส่งเสริมทักษะการทำงานของแรงงานต่างชาติในธุรกิจร้านอาหาร ในจังหวัดชลบุรี
2. เพื่อพัฒนานวัตกรรมส่งเสริมทักษะการทำงานของแรงงานต่างชาติในธุรกิจร้านอาหารในจังหวัดชลบุรี
3. เพื่อทดลองใช้นวัตกรรมส่งเสริมทักษะการทำงานของแรงงานต่างชาติในธุรกิจร้านอาหาร
4. เพื่อประเมินผลการทดลองใช้นวัตกรรมส่งเสริมทักษะการทำงานของแรงงานต่างชาติในธุรกิจร้านอาหาร

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ การสัมภาษณ์เจาะลึก การสนทนากลุ่ม การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการประชุมระดมความคิดเห็น

กลุ่มเป้าหมาย

ประกอบด้วยผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารของพนักงานในร้านอาหารและแรงงานต่างชาติในจังหวัดชลบุรี โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง กำหนดคุณสมบัติต้องเป็นเจ้าของธุรกิจร้านอาหารอย่างน้อย 1 ปี พนักงานทั้งชาวไทยและแรงงานต่างชาติที่ยังคงปฏิบัติงานในร้านอาหาร จังหวัดชลบุรี รวมทั้งภาคีที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ได้แก่ ตัวแทนจากจัดหางานจังหวัดชลบุรี บริษัทนำคนต่างด้าวมาทำงานในประเทศ นักวิชาการด้านการจัดกิจกรรม รวมทั้งสิ้น 90 คน

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มเป้าหมาย

ผู้วิจัยได้นำเค้าโครงวิทยานิพนธ์เสนอต่อคณะกรรมการจริยธรรมของคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ รหัสโครงการ LA 8/2565 ได้พิทักษ์สิทธิกลุ่มเป้าหมาย สิทธิของกลุ่มเป้าหมายในการตอบรับหรือปฏิเสธในการเข้าร่วมการวิจัยครั้งนี้จะไม่มีผลต่อการทำงาน โดยให้กลุ่มเป้าหมายเป็นผู้ตัดสินใจในการเข้าร่วมการวิจัยด้วยตนเอง ซึ่งกลุ่มเป้าหมายสามารถออกจากการวิจัยได้ตลอดเวลาระหว่างการเข้าร่วมการวิจัย ข้อมูลทุกอย่างที่ได้จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้จะนำไปใช้ประโยชน์ทางวิชาการเท่านั้น เมื่อกลุ่มเป้าหมายยินดียินยอมเข้าร่วมการวิจัย ผู้วิจัยให้กลุ่มเป้าหมายลงนามในเอกสารใบยินยอม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย ดังนี้

1. ประเด็นการสัมภาษณ์เจาะลึก เพื่อสัมภาษณ์ผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหาร พนักงานในร้านอาหารและแรงงานต่างชาติในจังหวัดชลบุรี ลักษณะเป็นคำถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน สภาพปัญหาและความต้องการในการส่งเสริมทักษะการทำงานของแรงงานต่างชาติ

2. ประเด็นการสนทนากลุ่ม เพื่อทราบความต้องการในการส่งเสริมทักษะการทำงานของแรงงานต่างชาตผู้ร่วมสนทนากลุ่ม คือ แรงงานต่างชาติที่ยังปฏิบัติหน้าที่อยู่

3. ประเด็นประชุมระดมความคิดเห็น เพื่อระดมความเห็นเกี่ยวกับนวัตกรรมการส่งเสริมทักษะแรงงานที่เหมาะสมกับแรงงานต่างด้าว ว่าควรมีกิจกรรม อะไรบ้าง แต่ละนวัตกรรมควรมีกิจกรรม/โครงการอะไรบ้าง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการตามขั้นตอนของการวิจัยและพัฒนา (R&D) ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพปัญหา และความต้องการในการส่งเสริมทักษะการทำงานของแรงงานต่างชาติ โดยมีวิธีการ ดังนี้

1. สัมภาษณ์เจาะลึก เจ้าของสถานประกอบการธุรกิจร้านอาหาร พนักงานในร้านอาหารและแรงงานต่างชาติ ใน จังหวัดชลบุรี จำนวน 15 คน (Saaty, T. L., 1970) เกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน สภาพปัญหาและความต้องการในการส่งเสริมทักษะการทำงานของแรงงานต่างชาติ

2. สนทนากลุ่ม พนักงานและแรงงานต่างชาติเพื่อทราบความต้องการในการส่งเสริมทักษะการทำงานของแรงงานต่างชาติ จำนวน 10 คน

สังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึกและการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับสภาพ ปัญหาและความต้องการในการส่งเสริมทักษะการทำงาน เพื่อนำเข้าสู่การประชุมระดมความคิดเห็นในขั้นตอนที่ 2 ต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนานวัตกรรมส่งเสริมทักษะการทำงานของแรงงานต่างชาติ

ในขั้นตอนนี้ใช้วิธีประชุมระดมความเห็น ผู้เข้าประชุมระดมความคิดเห็นประกอบด้วยผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหาร พนักงาน แรงงานต่างชาติในธุรกิจร้านอาหารในจังหวัดชลบุรี รวมทั้งภาคีที่เกี่ยวข้องประกอบด้วยตัวแทนจากเทศบาล พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และพาณิชย์จังหวัดชลบุรี จำนวน 30 คน หลังจากได้นวัตกรรมแล้วได้จัดประชุมเพื่อวิพากษ์นวัตกรรมที่ได้ว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ สามารถนำไปใช้ได้จริงหรือไม่ เกิดประโยชน์หรือไม่

ขั้นตอนที่ 3 นำนวัตกรรมส่งเสริมทักษะในการทำงานไปทดลองใช้กับแรงงานต่างชาติในร้านอาหาร ในส่วนนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการโดยการลงมือปฏิบัติจริง (Action learning) โดยการนำนวัตกรรมส่งเสริมทักษะในการทำงานไปทดลองใช้กับแรงงานต่างชาติในร้านอาหารมูมามสูกี้ จังหวัดชลบุรี จำนวน 20 คนเป็นเวลา 4 เดือน ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. จัดประชุมเพื่อแต่งตั้งคณะทำงาน

2. ประชุมคณะทำงานเพื่อพิจารณาเลือกกิจกรรมตามความสำคัญก่อนและหลังและสามารถทำได้จริง ผลการประชุมได้พิจารณาเห็นชอบกำหนด 11 กิจกรรม จากนวัตกรรมที่ได้

ขั้นตอนที่ 4 ประเมินผลการทดลองใช้นวัตกรรมส่งเสริมทักษะในการทำงาน

ในขั้นตอนนี้ประเมินผลการทดลองใช้นวัตกรรมส่งเสริมทักษะในการทำงาน โดยการประเมินจาก Outputs และ Outcomes โดยการสัมภาษณ์เจาะลึกแรงงานต่างชาติและผู้ประกอบการร้านอาหารที่เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 15 คน เกี่ยวกับประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาทักษะ

การตรวจสอบข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

วิธีการตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลโดยใช้เทคนิคสามเส้า (Triangulation) ซึ่งเป็นการตรวจสอบข้อมูลโดยการพิจารณาถึงเวลา สถานที่ และบุคคล ถ้าหากมีการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับเวลา สถานที่ และบุคคลผู้ให้ข้อมูลแล้ว ข้อมูลที่ได้จะเหมือนเดิมหรือไม่อย่างไร เช่น ถ้ามุ่งเกี่ยวกับความต้องการในการพัฒนาทักษะจะถามตั้งแต่สามคนขึ้นไป ถ้าได้คำตอบไม่ตรงกันจะถามซ้ำอีกจนกว่าจะได้คำตอบตรงกัน

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) โดยผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ในเบื้องต้นไปพร้อม ๆ กับการเก็บข้อมูล โดยในแต่ละครั้งที่ทำการเก็บข้อมูลจะบันทึกข้อมูลอย่างละเอียดแล้วนำมาจัดเป็นหมวดหมู่ แยกประเภท และวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวคิดเพื่อหาข้อสรุปแล้วจึงนำเสนอรายงานผลการวิจัยแบบบรรยาย

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพปัญหาและความต้องการในการส่งเสริมทักษะการทำงานของแรงงานต่างชาติในธุรกิจร้านอาหาร ในจังหวัดชลบุรี

สภาพปัจจุบันในการส่งเสริมทักษะการทำงานของแรงงานต่างชาติในธุรกิจร้านอาหาร พบว่า ส่วนใหญ่ไม่มีการจัดกิจกรรมใด ๆ ส่งเสริมทักษะ นอกจากกิจกรรมสร้างสรรค์ในวันปีใหม่ ในบางร้านแรงงานจัดกันเองเป็นกลุ่ม ๆ ส่วนปัญหาในการส่งเสริมทักษะในการทำงานไม่พบปัญหาเนื่องจากไม่มีกิจกรรมใด ๆ นอกจากการสังสรรค์ ส่วนความต้องการในการส่งเสริมทักษะการทำงานของแรงงานต่างชาติในธุรกิจร้านอาหาร ใช้วิธีการจัดสนทนากลุ่ม พบว่ามีความต้องการในด้านทักษะในการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ ต้องการให้เพิ่มทักษะเกี่ยวกับการสื่อสารกับชาวต่างชาติ เพื่อให้สามารถสื่อสารกับลูกค้าชาวต่างชาติ ต้องการให้มีการสอนพูดและต้องการมีเมนูสำหรับชาวต่างชาติ ทักษะในการทำงานเป็นทีมต้องการให้เพิ่มทักษะการทำงานเป็นทีม มีการประชุมร่วมกันเพื่อพูดคุยเรื่องงานร่วมกัน ต้องการให้มีทักษะการประสานงานในทีม มีกิจกรรมสร้างความสามัคคี เช่น งานเลี้ยงประจำเดือน/ประจำปีระหว่างสาขา ทักษะในการแก้ปัญหาต้องการให้มีการจัดฝึกอบรมเรื่องการรับมือกับปัญหาต่าง ๆ ต้องการให้มีการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อการทำงานที่ดีขึ้น รวมทั้งพัฒนาทักษะเกี่ยวกับการควบคุมสติและสมาธิในการทำงาน ทักษะในการจัดการต้องการให้มีการอบรมเรื่องลำดับความสำคัญในการทำงาน ก่อน - หลัง และกิจกรรมเกี่ยวกับการหมุนเวียนพนักงาน ให้สามารถทำงานได้ทุกตำแหน่งเพื่อให้เก่งขึ้นและง่ายต่อการหมุนเวียนงานในกรณีพนักงานในตำแหน่งงานนั้น ๆ ลาหยุด ทักษะในการปรับตัวความต้องการให้มีการจัดฝึกอบรมเกี่ยวกับการปรับตัวในการทำงานต้องเรียนรู้และเข้าใจการทำงาน ปรับตัวต่อการใช้อุปกรณ์การทำงานต่าง ๆ ในร้าน ปรับตัวในการใช้ชีวิตร่วมกับเพื่อน ๆ

2. ผลการพัฒนานวัตกรรมส่งเสริมทักษะการทำงานของแรงงานต่างชาติในธุรกิจร้านอาหารจังหวัดชลบุรี

การพัฒนานวัตกรรมส่งเสริมทักษะการทำงานของแรงงานต่างชาติโดยการจัดประชุมระดมความคิดเห็น ได้ 6 นวัตกรรม ดังนี้ 1) นวัตกรรมพัฒนาทักษะในการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากการประชุมเห็นควรดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้ 1.1) โครงการพูดภาษาไทย พี่สอนน้อง 1.2) อบรมทักษะการสื่อสารภาษาไทยและภาษาต่างประเทศเบื้องต้น 2) นวัตกรรมพัฒนาทักษะในการทำงานเป็นทีม จากการประชุมเห็นควรดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้ 2.1) การใช้สถานะการณ์จำลอง 2.2) จับกลุ่ม Buddy ในการทำงาน 3) นวัตกรรมพัฒนาทักษะในการแก้ปัญหา จากการประชุมเห็นควรดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้ 3.1) จัดกิจกรรมแสดงบทบาทสมมติ ฝึกการจัดการปัญหาเฉพาะหน้า 3.2) จัดทำคู่มือการแก้ปัญหาในการปฏิบัติงาน 4) นวัตกรรมพัฒนาทักษะด้านความคิดริเริ่ม จากการประชุมเห็นควรดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้ 4.1) ประกวดการแสดงความคิดสร้างสรรค์ ออกแบบเมนูอาหารในร้าน 4.2) ประกวดสื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ โดยใช้ Tiktok 5) นวัตกรรมพัฒนาทักษะในการบริหารจัดการ จากการประชุมเห็นควรดำเนินกิจกรรมจำลองเหตุการณ์เป็นเกม ฝึกการจัดการปัญหาและการลำดับความสำคัญ และ 6) นวัตกรรมพัฒนาทักษะในการปรับตัว จากการประชุมเห็นควรดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้ 6.1) โดยการจัดอบรมการปรับตัวในกระแสการเปลี่ยนแปลง 6.2) ภูมิทัศน์พนักงานใหม่การใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ ในร้าน

3. ผลการทดลองใช้นวัตกรรมส่งเสริมส่งเสริมทักษะการทำงานของแรงงานต่างชาติ

ในส่วนนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการโดยการลงมือปฏิบัติจริง (Action learning) เป็นเวลา 4 เดือน โดยดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในแต่ละนวัตกรรม ดังนี้ 1) นวัตกรรมพัฒนาทักษะในการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้ดำเนิน 2 กิจกรรม คือ 1.1) โครงการพูดภาษาไทยที่สอนน้อง และ 1.2) อบรมทักษะการสื่อสารภาษาไทยและภาษาต่างประเทศเบื้องต้น 2) นวัตกรรมพัฒนาทักษะในการทำงานเป็นทีม ได้ดำเนิน 2 กิจกรรม คือ 2.1) การใช้สถานการณ์จำลองการทำงานเป็นทีม และ 2.2) จับกลุ่ม Buddy ในการทำงาน 3) นวัตกรรมพัฒนาทักษะในการแก้ปัญหา ได้ดำเนิน 2 กิจกรรม คือ 3.1) กิจกรรมแสดงบทบาทสมมติฝึกการจัดการปัญหาเฉพาะหน้าในการทำงาน และ 3.2) จัดทำคู่มือการแก้ปัญหาในการปฏิบัติงาน 4) นวัตกรรมพัฒนาทักษะด้านความคิดริเริ่ม ได้ดำเนิน 2 กิจกรรม คือ 4.1) ประกวดการแสดงความคิดสร้างสรรค์ออกแบบเมนูอาหาร และ 4.2) ประกวดสื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ด้วย Tiktok 5) นวัตกรรมพัฒนาทักษะในการบริหารจัดการ ได้ดำเนิน กิจกรรมจำลองเหตุการณ์เป็นเกม และ 6) นวัตกรรมพัฒนาทักษะในการปรับตัว ได้ดำเนิน 2 กิจกรรม คือ 6.1) อบรมการปรับตัวในกระแสการเปลี่ยนแปลง และ 6.2) ปฐมนิเทศพนักงานใหม่เรื่องการใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ ในร้าน

4. ผลการประเมินการทดลองใช้นวัตกรรมส่งเสริมทักษะการทำงานของแรงงานต่างชาติ

โดยการประเมินภาพรวมทุกนวัตกรรม พบว่า แรงงานที่เข้าร่วมกิจกรรมนี้มีความพึงพอใจและมีความสุขมากที่ได้ร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การเดินเก็บขยะบริเวณชายหาดด้วยกันเป็นคู่ ๆ กิจกรรมอบรมภาษาไทยและอังกฤษก่อให้เกิดประโยชน์อย่างมากต่อแรงงานต่างชาติทุกคนที่เข้าร่วมโครงการได้รับการพัฒนาทักษะการสื่อสารการทำงานเป็นทีม การแก้ปัญหา ความคิดริเริ่ม การบริหารจัดการและการปรับตัว ตามที่เจ้าของร้านอาหารต้องการ ส่วนเจ้าของร้านพึงพอใจที่แรงงานมีความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะการจัดการ สามารถเลือกทำงานตามความสำคัญก่อน - หลังได้ ทำงานผิดพลาดน้อยลง มีความสามัคคีจากการที่ได้เล่นเกม สถานการณ์จำลองด้วยกัน

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพปัญหาและความต้องการในการส่งเสริมทักษะการทำงานของแรงงานต่างชาติในธุรกิจร้านอาหาร จังหวัดชลบุรี

สภาพปัจจุบันในการส่งเสริมทักษะการทำงานของแรงงานต่างชาติในธุรกิจร้านอาหาร พบว่า สภาพปัจจุบันในการส่งเสริมทักษะการทำงานของแรงงาน ส่วนใหญ่ไม่มีการจัดกิจกรรมใด ๆ ส่งเสริมทักษะ นอกจากกิจกรรมสังสรรค์ในวันปีใหม่ ในบางร้านแรงงานจัดกันเองเป็นกลุ่ม ๆ ทั้งนี้เพราะแรงงานต้องทำงานทุกวันได้หยุดพักเดือนละ 4 วัน จึงขาดแรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรม ส่วนสภาพปัญหาในการส่งเสริมทักษะไม่พบปัญหาเพราะทางร้านไม่มีการจัดกิจกรรมให้เนื่องจากขาดผู้ดำเนินการหลักที่เป็นตัวหลักในการขับเคลื่อนกิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับกฎหมายการคุ้มครองแรงงานต่างด้าวที่ไม่ได้มีข้อกำหนดให้สถานประกอบการต้องจัดกิจกรรมส่งเสริมทักษะการทำงาน รวมทั้งพระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าวฉบับใหม่ในปี พ.ศ. 2551 ก็ไม่มีการกล่าวถึงเรื่องการส่งเสริมทักษะการทำงานแรงงานต่างชาติ ดังนั้น เจ้าของสถานประกอบการร้านอาหารจึงไม่ตระหนักถึงความจำเป็นที่ต้องจัดกิจกรรมส่งเสริมทักษะการทำงานให้แรงงานต่างชาติเพราะไม่มีการบังคับใช้จากภาครัฐบาลและผลการศึกษาสอดคล้องกับการศึกษาของวาทีนีย์ วิชัยยา และสร้อยญา เตรรัตน์ พบว่า สถานการณ์การพัฒนาทักษะข้ามชาติหญิงในประเทศต้นทางและประเทศไทย พบว่า แรงงานข้ามชาติหญิงจำนวนน้อยมากที่ได้รับการพัฒนาทักษะในการทำงาน (วาทีนีย์ วิชัยยา และสร้อยญา เตรรัตน์, 2565)

ส่วนความต้องการในการส่งเสริมทักษะการทำงานของแรงงานต่างชาติในธุรกิจร้านอาหาร พบว่า ต้องการด้านทักษะในการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการสื่อสารกับชาวต่างชาติด้วย ต้องการพัฒนาทักษะในการทำงานเป็นทีม ต้องการมีกิจกรรมสร้างความสามัคคี ทักษะในการแก้ปัญหา ต้องการให้มีการจัดฝึกอบรมการรับมือกับปัญหาต่าง ๆ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อการทำงานที่ดีขึ้นรวมทั้งพัฒนาทักษะเกี่ยวกับการควบคุมสติและสมาธิใน

การทำงาน ทักษะในการจัดการต้องการให้มีการอบรมเรื่องลำดับความสำคัญในการทำงาน ก่อน - หลัง ทักษะในการปรับตัวต้องการให้มีการจัดฝึกอบรมเกี่ยวกับการปรับตัวในการทำงานต้องเรียนรู้และเข้าใจการทำงาน ปรับตัวต่อการใช้อุปกรณ์การทำงานต่าง ๆ ในร้านและปรับตัวในการใช้ชีวิตร่วมกับเพื่อน ๆ ทั้งนี้เพราะทักษะต่าง ๆ ที่ต้องการนี้เป็นทักษะที่จำเป็นในการทำงานปัจจุบันในศตวรรษที่ 21 ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ ได้สรุปว่าทักษะที่จำเป็นหรือที่เรียกกันว่า “4Cs” นั้น ประกอบไปด้วย ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ ทักษะการสื่อสาร และทักษะการทำงานเป็นทีม (ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ, 2563) ผลการศึกษาค้นคว้าสอดคล้องกับผลการศึกษาของ วิษุฒะ น้อยมาลา ได้ศึกษาทักษะที่จำเป็นของการทำงานในศตวรรษที่ 21 พบว่า ทักษะการเรียนรู้ ประกอบด้วย ทักษะ 4 ทักษะ คือ ความคิดเชิงคิดวิเคราะห์แก้ปัญหา การทำงานร่วมกับผู้อื่นเป็นทีม ความคิดสร้างสรรค์ และ ทักษะการสื่อสาร (วิษุฒะ น้อยมาลา, 2564)

2. ผลการพัฒนานวัตกรรมส่งเสริมทักษะการทำงานของแรงงานต่างชาติในธุรกิจร้านอาหารจังหวัดชลบุรี

การพัฒนานวัตกรรมส่งเสริมทักษะการทำงานของแรงงานต่างชาติได้ 6 นวัตกรรม คือ 1) นวัตกรรมส่งเสริมทักษะในการสื่อสาร 2) นวัตกรรมส่งเสริมทักษะในการทำงานเป็นทีม 3) นวัตกรรมส่งเสริมทักษะในการแก้ปัญหา 4) นวัตกรรมส่งเสริมทักษะด้านความคิด 5) นวัตกรรมส่งเสริมทักษะในการบริหารจัดการงาน และ 6) นวัตกรรมส่งเสริมทักษะในการปรับตัวทั้งในการทำงานและชีวิตส่วนตัว ซึ่งนวัตกรรมที่ได้ทั้งหมดนี้มาจากความต้องการของแรงงานต่างชาติและผู้ที่มีส่วนได้เสียทั้งหมดจึงกล่าวได้ว่าเป็นนวัตกรรมของแรงงานต่างชาติดำเนินการโดยแรงงานต่างชาติและเพื่อแรงงานต่างชาติ ผลการศึกษาค้นคว้าสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สีสัมเพชร หน่อคำเพชร และภัทริรา ผลงาม ได้พัฒนารูปแบบกิจกรรมส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว ได้รูปแบบกิจกรรมส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว จำนวน 7 รูปแบบ (สีสัมเพชร หน่อคำเพชร และภัทริรา ผลงาม, 2562)

3. ผลการทดลองใช้นวัตกรรมส่งเสริมทักษะการทำงานของแรงงานต่างชาติในธุรกิจร้านอาหาร

ในแต่ละนวัตกรรมได้ดำเนินการ ดังนี้

1. นวัตกรรมพัฒนาทักษะในการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้ดำเนิน 2 กิจกรรม คือ 1) โครงการพูดภาษาไทยที่สอนน้อง และ 2) อบรมทักษะการสื่อสารภาษาไทยและภาษาต่างประเทศเบื้องต้น ทั้งนี้เพราะการสื่อสารด้วยภาษาไทยเป็นสิ่งที่จำเป็นมากจะทำให้แรงงานต่างชาติ เข้าใจและพูดตอบโต้กับผู้ฟังได้ รวมทั้งการสื่อสารเป็นภาษาอังกฤษอย่างง่าย ๆ รู้และเข้าใจศัพท์ภาษาอังกฤษที่เป็นสากลเพื่อให้สามารถโต้ตอบอย่างง่าย ๆ กับลูกค้าต่างประเทศได้ ผลการศึกษาค้นคว้าสอดคล้องกับแนวคิดของ ของ Hollander, B ที่ได้สรุปว่าการมีอุปสรรคทางด้านภาษามีผลต่อการปรับตัวเข้ากับสังคมใหม่ และมีผลทำให้แรงงานต่างชาติประสบกับปัญหาในการทำงาน (Hollander, B., 2011) ผลการศึกษาค้นคว้าสอดคล้องกับการศึกษาของอาณัติชัย วาสประเสริฐสุข และคณะ ได้ศึกษาพบว่า การพัฒนาสมรรถนะแรงงานต่างชาติในภาคอุตสาหกรรมผู้ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ในด้านการสื่อสารนั้นแนวทางในการพัฒนาด้านการสื่อสารของแรงงานต่างชาติที่โรงงานควรจัดให้มีการพัฒนาสมรรถนะ ก็คือ โครงการอบรมสาระและการสื่อสารระหว่างบุคคลกลุ่มงานของแรงงานต่างชาติในขณะปฏิบัติงาน (อาณัติชัย วาสประเสริฐสุข และคณะ, 2560)

2. นวัตกรรมพัฒนาทักษะในการทำงานเป็นทีม ได้ดำเนิน 2 กิจกรรม คือ การใช้สถานการณ์จำลอง และจับกลุ่ม Buddy ในการทำงาน ทั้งนี้เพราะในการทำงานเป็นทีมนั้น สมาชิกในทีมหลาย ๆ คนต้องทำงานร่วมกันไม่สามารถทำคนเดียวได้จึงต้องมีเพื่อนช่วยกันในลักษณะ Buddy เพื่อนช่วยเพื่อน เพื่อไปถึงเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการศึกษาค้นคว้าสอดคล้องกับแนวคิดของคณะกรรมการจัดการความรู้ ได้สรุปว่าการทำงานเป็นทีมเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญขององค์กร เมื่อบุคลากรร่วมมือร่วมใจกันจะทำให้เกิดบรรยากาศที่ดีในการทำงาน ส่งเสริมกระบวนการทำงานให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น บรรลุวัตถุประสงค์ เป้าหมายที่วางไว้ทุกประการ

ทำงานเป็นทีมยังช่วยให้ได้ความคิดริเริ่มใหม่ ๆ จากสมาชิกในทีมที่มีทักษะ ประสบการณ์ที่หลากหลาย ซึ่งอาจทำให้เกิดการสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ในองค์กรเพิ่มขึ้นด้วย (คณะกรรมการจัดการความรู้, 2563) ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของกิตติทัช เขียวฉะอ้อน และคณะ พบว่า ทักษะกระบวนการทำงานเป็นทีมมีส่วนร่วมกันวางแผนและกำหนดเป้าหมาย มีคะแนนการทำงานเป็นทีมหลังร่วมกิจกรรมเพิ่มสูงขึ้น (กิตติทัช เขียวฉะอ้อน และคณะ, 2560)

3. นวัตกรรมพัฒนาทักษะในการแก้ปัญหา ได้ดำเนิน 2 กิจกรรม คือ 1) กิจกรรมแสดงบทบาทสมมติการทำงาน และ 2) จัดทำคู่มือการแก้ปัญหาในการปฏิบัติงานที่เป็น เช่นนี้เพราะวิธีการแสดงบทบาทสมมตินี้เปิดโอกาสให้แรงงานต่างชาติได้กำหนดสถานการณ์ปัญหาตามที่ได้เคยเผชิญในขณะทำงานแล้วช่วยกันคิดวิธีแก้ปัญหาโดยแสดงด้วยบทบาทสมมติ เช่น สมมติเป็นลูกค้าที่มาใช้บริการแล้วเกิดปัญหากับพนักงาน ให้ทุกคนช่วยกันคิดวิธีแก้ปัญหา วิธีการนี้จะช่วยให้แรงงานต่างชาติ ได้รับความสนุกสนานและสามารถดึงดูดความสนใจในการแก้ปัญหา รวมทั้งก่อให้เกิดความสนิทสนมและความคุ้นเคยระหว่างเพื่อน ๆ ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับแนวคิดของ ณัฏฐพันธ์ เจริญนันท ได้กล่าวถึงวิธีการฝึกอบรมที่ นิยมใช้ในปัจจุบัน ได้แก่ การแสดงบทบาทสมมติ ซึ่งการฝึกอบรมในรูปแบบนี้จะจัดให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมแสดงบทบาทตามเรื่องราวที่สมมติขึ้นให้เหมือนกับอยู่ในสถานการณ์จริงที่สุด เพื่อให้ผู้เข้ารับการ อบรมมีความพร้อมและสามารถปรับตัวให้ทันต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นได้ตลอดจนวิธีการนี้ทำให้เกิดความสนุกสนานและสามารถดึงดูดความสนใจในการอบรม รวมทั้งก่อให้เกิดความสนิทสนมและความคุ้นเคยระหว่างเพื่อนร่วมงาน (ณัฏฐพันธ์ เจริญนันท, 2546) ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ทิพย์ฤทัย ไกรศรีวรรณ และอังคณา ตุงคะสมิต ได้ศึกษาทักษะการคิดแก้ปัญหา ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการคิดแก้ปัญหา ทำให้กลุ่มเป้าหมายมีการพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหาผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ ร้อยละ 75 ซึ่งผู้ฝึกอบรมได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยกำหนดปัญหาหรือสถานการณ์ขึ้นมาเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้ฝึกการค้นคว้าหาปัญหาจากสถานการณ์ที่กำหนด การจัดกิจกรรมในขั้นการค้นหาคำตอบ เป็นการกระตุ้นให้กลุ่มเป้าหมายเกิดความสนใจในการกำหนดว่าปัญหา คืออะไร โดยฝึกการคิดของกลุ่มเป้าหมายด้วยการใช้สื่อและกิจกรรมที่มีความหลากหลาย (ทิพย์ฤทัย ไกรศรีวรรณ และอังคณา ตุงคะสมิต, 2563)

4. นวัตกรรมพัฒนาทักษะด้านความคิดริเริ่ม ได้ดำเนิน 2 กิจกรรม คือ 1) การประกวดการแสดงความคิดสร้างสรรค์ออกแบบเมนูอาหาร และ 2) การประกวดสื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ด้วย TikTok ทั้งนี้ เพราะเป็นกระบวนการคิดที่ให้ผลการคิดที่เป็นสิ่งแปลกใหม่มีคุณค่า มีประโยชน์ ผลการคิดอาจออกมาในรูปของประดิษฐ์กรรมใหม่แนวทางในการแก้ปัญหาแบบใหม่ กระบวนการผลิตใหม่ ทางเลือกใหม่ เป็นต้น ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงาน ก.พ. ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ไว้ว่าสร้างสรรค์นั้นสามารถพัฒนาและเรียนรู้ได้ด้วยการลงมือทำด้วยความตั้งใจ มีสติมุ่งมั่น มีความต้องการพยายามทำให้สำเร็จจนเกิดผล แนวทางการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์นั้นจำเป็นต้องให้แสดงความคิดริเริ่ม มีความคิดแบบคล่องตัว ยืดหยุ่น แก้ปัญหา ไม่ยอมจำนนต่อปัญหาและมีการลงมือปฏิบัติให้สร้างผลงานด้วยตัวเอง (สำนักงาน ก.พ., 2566) และผลการศึกษานี้สอดคล้องกับแนวคิดของ ทวีศักดิ์ สว่างเมฆ ได้สรุปเรื่องทักษะชีวิตในศตวรรษที่ 21 ว่าความคิดสร้างสรรค์เป็นทักษะที่จำเป็น เทคนิคการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์โดยการใช้วิธีการระดมสมอง เป็นเทคนิควิธีหนึ่งในการแก้ปัญหา มีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมให้บุคคลมีความคิดหลายทางคิด (ทวีศักดิ์ สว่างเมฆ, 2565)

5. นวัตกรรมพัฒนาทักษะในการบริหารจัดการ ได้ดำเนินกิจกรรมจำลองเหตุการณ์เป็นเกมโดยการ จำลองเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดในร้านให้แรงงานข้ามชาติ ฝึกการจัดการปัญหาและการลำดับความสำคัญ โดยแรงงานต่างชาติที่เข้ารับการฝึกอบรมแสดงตามเหตุการณ์ที่จำลองขึ้นให้เหมือนอยู่กับสถานการณ์จริง ซึ่งเป็นวิธีการจัดการที่ได้ผลดี ทั้งนี้เพราะวิธีการนี้จะช่วยให้แรงงานต่างชาติได้มีอิสระในการแสดงความคิดเห็นในการแก้ปัญหาและเกิดความสนุกสนาน รวมทั้งก่อให้เกิดความสนิทสนมและความคุ้นเคยระหว่างแรงงานต่างชาติที่เข้า

รับการอบรมได้เป็นอย่างดี ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของขวัญชิตา กระชัณ และคณะ ได้ศึกษาวิธีการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาแรงงานต่างชาติไร้ฝีมือในสถานประกอบการสำหรับอุตสาหกรรมประกอบชิ้นส่วนเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ พบว่า ด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่น ใช้วิธีการแสดงสถานการณ์จำลอง ด้วยการจัดให้แรงงานต่างชาติที่เข้ารับการฝึกอบรมแสดงบทบาทตามเรื่องราวที่สมมติขึ้นให้เหมือนอยู่กับการณ์จริง เพื่อให้แรงงานต่างด้าวมีความพร้อมและสามารถบริหารจัดการในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ (ขวัญชิตา กระชัณ และคณะ, 2565)

6. นวัตกรรมพัฒนาทักษะในการปรับตัว ได้ดำเนิน 2 กิจกรรม คือ 1) อบรมการปรับตัวในกระแสการเปลี่ยนแปลง และ 2) ปฐมนิเทศพนักงานใหม่เรื่องการใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ ในร้าน ทั้งนี้เพราะแรงงานต่างชาติได้ย้ายถิ่นจากบ้านเกิดของตนเองเข้ามาในประเทศไทยเพื่อมาทำงานในร้านอาหารซึ่งไม่เคยทำมาก่อน จึงต้องมีการปรับตัว ในการทำงานการใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ ในร้าน ดังนั้น การปฐมนิเทศเกี่ยวกับการใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ ในร้านจึงเป็นเรื่องที่จำเป็นอย่างยิ่งแต่ยังไม่เคยดำเนินการมาก่อน รวมทั้งการจัดอบรมเรื่องการปรับตัวในการทำงาน โดยการสอนให้แรงงานต่างชาติได้รู้จักการปรับตัวในการทำงาน ฝึกการใช้แอปพลิเคชันที่ใช้สอนการออกเสียงทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษก็มีความจำเป็นอย่างมาก ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Prasarn, O. & Prasan, S พบว่า แรงงานต่างชาติต้องมีการจัดการตนเองและการปรับตัวท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจที่แรงงานต่างชาติต้องเคลื่อนย้ายมาทำงานหรือใช้แรงงานในประเทศไทย (Prasarn, O. & Prasan, S., 2018) และผลการศึกษานี้ยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของหทัยชนก เฝ้าวิริยะ และคณะ ได้ศึกษาการปรับตัวของแรงงานต่างชาติ พบว่า แรงงานต่างชาติ ไม่สามารถปรับตัวภายใต้สภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปได้ อย่างเหมาะสมจึงเกิดปัญหาทางภาวะสุขภาพจิต (หทัยชนก เฝ้าวิริยะ และคณะ, 2560)

4. ผลการประเมินการทดลองใช้นวัตกรรมส่งเสริมทักษะการทำงานของแรงงานต่างชาติ

ผลการประเมินจากแรงงานต่างชาติที่เข้าร่วมกิจกรรมต่างมีความพึงพอใจในการเข้าร่วมทุกนวัตกรรมที่เป็น เช่นนี้เนื่องมาจากนวัตกรรมนี้มาจากความต้องการของแรงงานต่างชาติ และได้มีการตรวจสอบนวัตกรรมโดยการจัดประชุมเพื่อวิพากษ์นวัตกรรมซึ่งเป็นการตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Seriven, M. & Stufflebeam, D. L. ที่เห็นว่านวัตกรรมที่สร้างขึ้นควรมีความชัดเจนและเหมาะสมกับวิธีการทดสอบได้ 2 ลักษณะ คือ 1) การตรวจสอบด้วยการประเมิน ใน 4 ด้าน คือ 1.1) ด้านความเป็นไปได้ 1.2) ด้านความเป็นประโยชน์ 1.3) ด้านความเหมาะสม และ 1.4) ด้านความถูกต้องครอบคลุมเรื่องที่ประเมิน ดังนั้น จึงเป็นนวัตกรรมที่เหมาะสมต่อการนำไปใช้จริง (Seriven, M. & Stufflebeam, D. L., 1983) ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของสีสมเพชร หน่อคำเพชร และภัทรธิดา ผลงาม ได้พัฒนารูปแบบกิจกรรมส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 หลังจากทดลองใช้รูปแบบได้ประเมินความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 พบว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทุกคน มีความพึงพอใจที่ได้ฝึกความคิดสร้างสรรค์ คิดวิเคราะห์ ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะในการแก้ปัญหา มีความรับผิดชอบ มีความคิดสร้างสรรค์ ประดิษฐ์สิ่งของและสร้างของที่มีประโยชน์ (สีสมเพชร หน่อคำเพชร และภัทรธิดา ผลงาม, 2562)

องค์ความรู้ใหม่

งานวิจัยชิ้นนี้ได้สร้างองค์ความรู้ใหม่ ดังนี้

1. การสร้างความรู้ ความเข้าใจ ให้แรงงานต่างชาติเกี่ยวกับนวัตกรรมที่ได้สร้างขึ้น ว่าจำเป็นต่อการพัฒนาทักษะแรงงานเพื่อให้ทุกคนได้เข้าร่วมกิจกรรมด้วยความเต็มใจความสมัครใจไม่จำเป็นต้องบังคับให้เข้าร่วม ประสิทธิภาพย่อมดีกว่าการบังคับให้เข้าร่วม

2. ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการพัฒนาทักษะแรงงานนั้นจำเป็นต้องสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องตั้งแต่เจ้าของกิจการและแรงงานทุกประเภททั้งไทยและต่างชาติเพื่อให้ร่วมมือกันพัฒนาทักษะ

สรุปและข้อเสนอแนะ

การพัฒนานวัตกรรมส่งเสริมทักษะการทำงานของแรงงานต่างชาติในธุรกิจร้านอาหาร จังหวัดชลบุรีได้ 6 นวัตกรรม ดังนี้ คือ 1) นวัตกรรมส่งเสริมทักษะในการสื่อสาร 2) นวัตกรรมส่งเสริมทักษะในการทำงานเป็นทีม 3) นวัตกรรมส่งเสริมทักษะในการแก้ปัญหา 4) นวัตกรรมส่งเสริมทักษะด้านความคิดริเริ่ม 5) นวัตกรรมส่งเสริมทักษะในการบริหารจัดการงาน และ 6) นวัตกรรมส่งเสริมทักษะในการปรับตัวทั้งในการทำงาน และชีวิตส่วนตัวได้นำนวัตกรรมทั้งหมดไปทดลองใช้ก่อให้เกิดประโยชน์อย่างมากต่อแรงงานต่างชาติทุกคนที่เข้าร่วมกิจกรรมได้รับการพัฒนาทักษะการทำงานดีขึ้น สื่อสารได้เข้าใจมากขึ้น มีความผิดพลาดในการรับคำสั่งลดลง มีการทำงานเป็นทีม การแก้ปัญหา ความคิดริเริ่ม การบริหารจัดการและการปรับตัวตามที่เจ้าของร้านอาหารต้องการ ข้อค้นพบจากการวิจัยในครั้งนี้ จะเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการนำไปสู่ข้อเสนอแนะต่าง ๆ ดังนี้ คือ 1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย จากข้อค้นพบนำไปสู่ข้อเสนอเชิงนโยบายต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานพัฒนาแรงงานใช้เป็นข้อกำหนด แนวปฏิบัติให้สถานประกอบการต้องพัฒนาทักษะการทำงานของแรงงานทุกประเภทในพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป 2) ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ ผลจากการศึกษาได้นวัตกรรมส่งเสริมทักษะการทำงานของแรงงานต่างชาติซึ่งร้านอาหารในพื้นที่อื่น ๆ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาทักษะการทำงานของแรงงานต่างชาติของตนเองได้ 3) ข้อเสนอแนะทางวิชาการ ผลการศึกษาในครั้งนี้มีข้อเสนอแนะทางวิชาการที่มีเป็นประโยชน์กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกระดับ ได้แก่ สถาบันอบรมพัฒนาฝีมือแรงงานสามารถนำมาเป็นแนวทางในการจัดฝึกอบรมเสริมความรู้ในทำงานของแรงงานต่างชาติ รวมทั้งจัดทำคู่มือการพัฒนาทักษะแรงงานต่างชาติซึ่งร้านอาหารในพื้นที่อื่น ๆ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาทักษะการทำงานของแรงงานต่างชาติได้และ 4) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ในการวิจัยต่อไปควรมีการศึกษาทักษะการทำงานของแรงงานต่างชาติในภาพรวมทั่วประเทศสำหรับผู้สนใจจะศึกษาต่อยอดจากงานวิจัยนี้ควรนำนวัตกรรมที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ไปทำการวิจัยเชิงทดลองกับกลุ่มแรงงานต่างชาติสัญชาติอื่น ๆ แล้วนำผลการวิจัยมาวิเคราะห์ค้นหาข้อบกพร่องของงานต่าง ๆ และนำไปปรับปรุงแก้ไขพัฒนาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพื่อนำกลับมาสร้างเป็นกฎเกณฑ์สูตรทฤษฎีใหม่ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กิตติทัช เขียวฉะอ้อน และคณะ. (2560). การทำงานเป็นทีมสู่การเพิ่มประสิทธิผลในการทำงาน. วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี, 11(1), 355-370.
- ขวัญชิตา กระชั้น และคณะ. (2565). ศึกษาวิธีการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาแรงงานต่างด้าวไร้ฝีมือในสถานประกอบการสำหรับอุตสาหกรรมประกอบชิ้นส่วนเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ให้มีคุณลักษณะตามความต้องการกรณีศึกษา เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก. วารสารศิลปศาสตร์และอุตสาหกรรมบริการ, 5(2), 420-439.
- คณะกรรมการจัดการความรู้. (2563). การสร้างทีมให้มีประสิทธิภาพ. เรียกใช้เมื่อ 24 กุมภาพันธ์ 2566 จาก <https://www2.si.mahidol.ac.th/km/knowledgeassets>
- ณัฐพันธุ์ เขจรนันท์. (2546). การจัดการทรัพยากรบุคคล. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทวีศักดิ์ สว่างเมฆ. (2565). LIFE SKILLS for the 21st Century. เรียกใช้เมื่อ 24 กุมภาพันธ์ 2566 จาก <http://www.gened.nu.ac.th/file/001237LifeSkills/LifeSkills.pdf>
- ทิพย์ฤทัย ไกรศรีวรรณ และอังคณา ตุงคะสมิต. (2563). การศึกษาทักษะการคิดแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

- ด้วย การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการคิดแก้ปัญหา (SSCS). วารสารวิจัย มข. สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (ฉบับบัณฑิตศึกษา), 8(2), 13-28.
- วาทีนัย วิชัยยา และสร้อยญา เตรัตน์. (2565). ทุนและการพัฒนาทักษะของแรงงานข้ามชาติหญิง: กรณีแรงงานข้ามชาติหญิงจากประเทศเมียนมา สปป.ลาว และกัมพูชาที่มาทำงานในประเทศไทย. วารสารธรรมศาสตร์, 41(1), 60-82.
- วิชญะ น้อยมาลา. (2564). ทักษะจำเป็นของการทำงานในศตวรรษที่ 21. วารสารวิชาการรัตนบุศย์, 3(1), 45-57.
- ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ. (2563). ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ.
- สำนักงาน ก.พ. (2566). การคิดเชิงสร้างสรรค์. กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน ก.พ.
- สำนักบริหารแรงงานต่างชาติ. (2565). สถิติแรงงานประจำปี 2562. กรุงเทพมหานคร: สำนักบริหารแรงงานต่างชาติ กระทรวงแรงงาน.
- สีสมเพชร คำหน่อเพชร และภัทรธิรา ผลงาม. (2562). การวิจัยและพัฒนารูปแบบกิจกรรมส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษามหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. วารสารวิชาการ สถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 5(2), 75-60.
- หทัยชนก เผ่าวิริยะ และคณะ. (2560). ภาวะสุขภาพจิตและปัจจัยที่เกี่ยวข้องในแรงงาน สตรีข้ามชาติ. พยาบาลสาร, 44(3), 102-112.
- อานัติชัย วาสประเสริฐสุข และคณะ. (2560). การพัฒนาสมรรถนะแรงงานข้ามชาติในภาคอุตสาหกรรมผู้ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกของประเทศไทย. วารสารวิทยาลัยพาณิชยศาสตร์บูรพาปริทัศน์, 10(1), 62-78.
- Hollander, B. (2011). Gender-related mental health differences between refugees and non – refugees immigrants- a cross-sectional register-based study. BMC Public Health, 11(45), 180-187.
- Prasarn, O. & Prasan, S. (2018). Social and cultural reflection affecting primary school students' executive function skills for being cautious in desire regarding to sex education. Journal of Humanities and Social Sciences, 7(4), 159-174.
- Saaty, T. L. (1970). How to Make a Decision: The Analytic Hierarchy Process. European Journal of Operational Research, 48(1), 9-26.
- Seriven, M. & Stufflebeam, D. L. (1983). Evaluation Models. Boston: Kluwer - Nijhoff.

การสร้างแบบประเมินคุณภาพตัวชี้วัดสมรรถนะของผู้ตัดสินกีฬารักบี้ฟุตบอล*

CREATION OF A QUALITY ASSESSMENT QUESTIONNAIRE FOR RUGBY FOOTBALL REFEREE PERFORMANCE INDICATORS

รตาลลิลล์ แก้วปาน บาร์ซิล*, สาธิน ประจัญบาน, อนันต์ มลารัตน์

Ratalalin kaewpan Bursill*, Sathin Prachanban, Anan Malarat

คณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Physical Education, Srinakharinwirot University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: ratalalin.kaewpan@gs.swu.ac.th

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์งานวิจัย เพื่อสกัดองค์ประกอบ ตัวชี้วัด การสร้างแบบจำลองการวัดสมรรถนะของผู้ตัดสินกีฬารักบี้ฟุตบอล และการประเมินคุณภาพตัวชี้วัดสมรรถนะของผู้ตัดสินกีฬารักบี้ฟุตบอล การวิจัยในครั้งนี้ใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) แบบเท่าเทียมตามลำดับ (Equal Status Sequential Design) กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาคั้งนี้ผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ในการตัดสินกีฬารักบี้ฟุตบอลระดับชาติและนานาชาติ โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มได้แก่ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์แบบโครงสร้าง (Semi-structured interview) จำนวน 5 คน เพื่อหาองค์ประกอบ สมรรถนะของผู้ตัดสินกีฬารักบี้ฟุตบอล จากนั้นจะดำเนินการตรวจสอบคุณภาพขององค์ประกอบ ด้วยเทคนิคเดลฟายประยุกต์ (Modified Delphi Technique) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 17 คน เพื่อสร้างแบบจำลองการวัดสมรรถนะแบบจำลองของผู้ตัดสินกีฬารักบี้ฟุตบอล และการประเมินคุณภาพตัวชี้วัดสมรรถนะของผู้ตัดสินกีฬารักบี้ฟุตบอล ผลการวิจัยพบว่า จากการสร้างแบบจำลองการวัดสมรรถนะของผู้ตัดสินกีฬารักบี้ฟุตบอล ได้มีการจำแนกสมรรถนะไว้ทั้งหมด 11 ด้าน โดยการประเมินคุณภาพตัวชี้วัดสมรรถนะของผู้ตัดสินกีฬารักบี้ฟุตบอล ทั้ง 11 ด้านมีความถูกต้องและเหมาะสม ผ่านเกณฑ์การประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ สรุปผลจากการศึกษาพบว่าตัวชี้วัด สมรรถนะ ด้านบุคลิกภาพ ด้านคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณในวิชาชีพ ด้านการสื่อสาร ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านสมรรถภาพทางกาย ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ด้านจิตสำนึกในการปฏิบัติงาน ด้านการส่งเสริมความเชี่ยวชาญ ด้านทักษะในการปฏิบัติหน้าที่ผู้ ความรู้ที่จำเป็น และด้านเจตคติต่อการเป็นผู้ตัดสิน เป็นสมรรถนะที่มีความถูกต้องและเหมาะสมสำหรับการประเมินคุณภาพของผู้ตัดสินกีฬารักบี้ฟุตบอล ควรมีการนำไปประยุกต์ใช้ในการประเมินสมรรถนะผู้ตัดสินกีฬารักบี้ฟุตบอล

คำสำคัญ: รักบี้ฟุตบอล, ผู้ตัดสินกีฬารักบี้ฟุตบอล, การประเมินคุณภาพ, ตัวชี้วัดสมรรถนะของผู้ตัดสิน

Abstract

Objectives The purpose of this study was to extract the components, indicators, model performance measurement model of rugby football referees and assessing the quality of performance indicators of rugby football referees. This research used Mixed Method Research with Equal Status Sequential Design. The sample group in this study, professionals with experience in national and international rugby football referees were divided into two groups,

* Received 12 July 2023; Revised 26 July 2023; Accepted 29 July 2023

consisting of five experts for semi-structured interviews to extract the body elements. Indicators and measurement models for rugby football referee performance indicators. After that, the quality of components, indicators, and measurement models created with the Modified Delphi Technique by 17 experts will be conducted to create a performance measurement model of the referee model. Rugby Football and Quality Assessment Performance Indicators of Rugby Football Referees. The results showed that Based on the performance measurement model of rugby football referees, 11 competencies were classified. From assessing the quality of performance indicators of rugby football referees both 11 aspects are correct and appropriate. Passed the evaluation criteria from experts. In conclusion, the results of the study showed that performance indicators personality morality, ethics and professional ethics communication Teamwork physical fitness Achievement-oriented Consciousness in work The accumulation of expertise skills in performing duties necessary knowledge, and the attitude towards being a judge It is an accurate and suitable competency for evaluating the quality of rugby football referees. It should be applied to assess competency of rugby football referees.

Keywords: Rugby Football, Rugby Football Referee, Quality Assessment, Referee Performance Indicators

บทนำ

กีฬารักบี้ฟุตบอล เป็นกีฬาประเภททีมที่มีการปะทะ มีรูปแบบ และหลักวิธีการเล่นเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวาง คุณค่าของกีฬารักบี้ฟุตบอลมิใช่เพียงจะทำให้ผู้เล่นมีร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรงและสุขภาพดีเท่านั้น แต่ยังเป็นการฝึกอบรมจิตใจให้มีการตัดสินใจอย่างฉับไว ถูกต้อง มีความเป็นระเบียบวินัย กีฬารักบี้ฟุตบอลเป็นกีฬาที่ผู้เล่นหรือผู้เข้าร่วมต้องใช้ปฏิภาณไหวพริบกำลังความอดทนอดกลั้นความคล่องแคล่วว่องไว และมีความรวดเร็ว (Chiwariidzo, M., et al., 2017) อีกทั้งกีฬารักบี้ฟุตบอลยังเป็นการสร้างการทำงานเป็นทีม ความเข้าใจซึ่งกันและกัน ความร่วมมือช่วยเหลือกัน ปลูกฝังความทรหดอดทน และสร้างจิตวิญญาณของความเป็นนักกีฬาโดยสมบูรณ์หนึ่งทีมประกอบด้วยผู้เล่น 15 คน หรือ 7 คนเล่นกันอย่างบริสุทธิ์ยุติธรรมภายใต้กติกาที่กำหนดและมีน้ำใจเป็นนักกีฬา โดยผู้เล่นที่อยู่ในสนามจะสามารถเล่นได้โดยการถือลูกวิ่งข้างหน้า ส่งลูกไปข้างหลัง เตะลูก จับคู่ต่อสู้ แย่งลูก เก็บลูก ทำสกรัม ทำรัค ทำโมล ทำแกวท่มและนำลูกไปวางหรือกดในเขตประตูฝ่ายตรงข้าม เพื่อทำคะแนนให้ได้มากที่สุด กีฬารักบี้ฟุตบอลนอกจากผู้เล่นจะต้องมีความสัมพันธ์กันในทีมแล้วจะต้องอาศัยความสามารถทางกายในการเคลื่อนไหวที่รวดเร็ว ในเรื่องของความคล่องตัว

จากการที่ลักษณะเกมการแข่งขันกีฬารักบี้ฟุตบอลมีความซับซ้อนของผู้เล่น การควบคุมหรือการทำหน้าที่ของผู้ตัดสินจึงมีความซับซ้อนเช่นกัน โดยผู้ตัดสินถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญเป็นอย่างมากกีฬาและเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญในการแข่งขันกีฬารักบี้ (Baldwin, C., 2010) ซึ่งผู้ตัดสินนั้นเป็นผู้ชี้ขาดและตัวชี้วัดที่สำคัญในเกมการแข่งขัน (Dosseville, F., et al., 2016) การเป็นผู้ตัดสินกีฬารักบี้ฟุตบอลจำเป็นต้องมีความรู้ด้าน กติกาเป็นอย่างดี ตัดสินตามที่กติกากำหนด และตัดสินได้อย่างถูกต้องแม่นยำ ซึ่งต้องอาศัยการ ฝึกฝนตนเองอยู่เสมอ ทั้งทางด้านสมรรถภาพทางกายที่แข็งแรง (Sant'Anna, R., et al., 2020) การทบทวนความรู้กติกา วิธีปฏิบัติที่ถูกต้อง รวมทั้งเทคนิคการตัดสินกีฬารักบี้ฟุตบอลอย่างสม่ำเสมอ (Płoszaj, K., et al., 2021b) นอกจากมีความรู้มีประสบการณ์ และมีความเข้าใจเกี่ยวกับกฎกติการักบี้ฟุตบอลอย่างแท้จริงแล้ว ยังจำเป็นต้องมีคุณสมบัติที่ดีด้วย นอกจากนี้ผู้ตัดสินต้องเป็นผู้ที่มีทักษะที่ดีที่เกี่ยวข้องทางด้านจิตใจ (Nazarudin, M. N. B., et al., 2014) มีความยุติธรรม

ชัดเจน ในการปฏิบัติหน้าที่ผู้ตัดสิน ต้องมีความมั่นใจ มีอารมณ์มั่นคง สามารถควบคุมตนเองและจิตใจได้เป็นอย่างดี เมื่อเกิดสถานการณ์ต่าง ๆ แก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ อย่างถูกต้อง ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความน่าเชื่อถือ (Moore, L. J., et al., 2019) เป็นผู้ที่มีศักดิ์ศรี และรักษาเกียรติของผู้ตัดสินกีฬารักบี้ฟุตบอล มีความสุขุม พุดจา สุภาพ มีความกล้าในการกระทำสิ่งที่ถูกต้อง เป็นนักประนีประนอม และยืดหยุ่นในเกมการแข่งขัน ด้วยสามัญสำนึกในการทรงไว้ซึ่งความเที่ยงธรรม จากที่กล่าวมาแสดงว่า ผู้ตัดสินกีฬารักบี้ฟุตบอล ต้องมีการศึกษาพัฒนาความรู้ (O'Brien, K. A., & Rynne, S. B., 2021) มีทักษะ มีเจตคติ ค่านิยม มีบุคลิกลักษณะประจำตัว มีแรงขับภายในซึ่งเป็นทั้งของ องค์ประกอบของสมรรถนะของการเป็นผู้ตัดสิน

สมรรถนะเป็นคุณลักษณะที่ซ่อนอยู่ภายใต้ตัวบุคคล ซึ่งคุณลักษณะเหล่านี้จะเป็นตัว ผลักดันให้บุคคลสามารถสร้างผลการปฏิบัติงานในงานที่ตนรับผิดชอบให้สูงกว่าหรือเหนือกว่า เกณฑ์หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งการพัฒนาความสามารถของผู้ตัดสินจะช่วยยกระดับเกมการแข่งขันกีฬารักบี้ได้เป็นอย่างดี (Płotoszaj, K., et al., 2021a) เพราะฉะนั้น ในการพัฒนาผู้ตัดสินกีฬารักบี้ฟุตบอลให้มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ ควรส่งเสริมให้ผู้ตัดสินพัฒนาด้านสมรรถนะของตนให้เกิดผลสัมฤทธิ์และเพื่อการพัฒนาผู้ตัดสิน เป็นไปอย่างต่อเนื่อง เครื่องมืออย่างหนึ่งที่ใช้ในการติดตามประเมินผลก็คือ “ตัวชี้วัด” การมีตัวชี้วัดที่ถูกต้องชัดเจนจะสามารถ คาดการณ์ล่วงหน้าได้ว่าอะไรจะเกิดขึ้นต่อไปในอนาคต ซึ่งจะทำให้หาวิธีการแก้ไขปัญหาที่จะ เกิดขึ้นได้ทันต่อเหตุการณ์ หรือแม้ว่าเหตุการณ์จะสิ้นสุดแล้วก็ตาม และผลการประเมินตัวชี้วัดที่ได้ จะเป็นประโยชน์ในการวางแผนการปฏิบัติงานในอนาคต เพื่อให้การปฏิบัติงานต่อไปประสบ ผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลซึ่งปัจจุบันยังขาดตัวชี้วัดสมรรถนะของการเป็นผู้ตัดสินกีฬารักบี้ฟุตบอลที่ดี ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการศึกษาเกี่ยวกับการสร้างแบบจำลองการวัดสมรรถนะแบบจำลองของผู้ตัดสินกีฬารักบี้ฟุตบอล และการประเมินคุณภาพตัวชี้วัดสมรรถนะของผู้ตัดสินกีฬารักบี้ฟุตบอล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสกัดองค์ประกอบ ตัวชี้วัด การสร้างแบบจำลองการวัดสมรรถนะแบบจำลองของผู้ตัดสินกีฬารักบี้ฟุตบอล
2. เพื่อประเมินคุณภาพตัวชี้วัดสมรรถนะของผู้ตัดสินกีฬารักบี้ฟุตบอล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยและพัฒนาครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาสมรรถนะและพัฒนาตัวชี้วัดสมรรถนะของผู้ตัดสินกีฬารักบี้ฟุตบอล โดยใช้เทคนิคการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed-method Research) แบบเท่าเทียมตามลำดับ (Equal Status Sequential Design)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษานี้เป็นผู้เชี่ยวชาญในการตัดสินกีฬารักบี้จำนวน 17 คน โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์แบบโครงสร้าง (Semi-structured interview) จำนวน 5 คน ซึ่งมาจากการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) ที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนดได้แก่ เคยดำรงตำแหน่งประธานผู้ตัดสินสมาคมกีฬารักบี้ฟุตบอลแห่งประเทศไทยใน หรือ เป็นผู้ควบคุมการแข่งขันกีฬารักบี้ฟุตบอลระดับนานาชาติ ปฏิบัติหน้าที่อย่างน้อย 5 ปี หรือ เป็นผู้ตัดสินกีฬารักบี้ฟุตบอลระดับนานาชาติ ปฏิบัติหน้าที่อย่างน้อย 3 ปี หรือ เป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านการวัดและการประเมินผล ปฏิบัติหน้าที่อย่างน้อย 5 ปี หรือ เป็นวิทยากรอบรมผู้ตัดสินกีฬารักบี้ฟุตบอลระดับชาติ ปฏิบัติหน้าที่อย่างน้อย 5 ปี เพื่อทำการศึกษาการศึกษา สกัด องค์ประกอบ ตัวชี้วัด และแบบจำลองการวัดตัวชี้วัดสมรรถนะของผู้ตัดสินกีฬารักบี้ และผู้เชี่ยวชาญเพื่อใช้ในการตรวจสอบคุณภาพขององค์ประกอบ ตัวชี้วัดและแบบจำลอง การวัดของตัวชี้วัดสมรรถนะของผู้ตัดสินกีฬา

รักบี้ฟุตบอล จำนวน 17 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบก้อนหิมะ (Snowball sampling) โดยเป็นการเพิ่มผู้เชี่ยวชาญ 12 คน รวมกับผู้เชี่ยวชาญ 5 คนจากการศึกษาช่วงแรก

ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

ในระยนี้ผู้วิจัยกำหนดแหล่งข้อมูลในการวิจัย จาก 2 แหล่ง ประกอบด้วย

1. เอกสารที่เป็นแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับสมรรถนะของผู้ตัดสินกีฬา รักบี้ฟุตบอล และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะของบุคคลทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมถึงเอกสารที่เกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะและคุณสมบัติของผู้ตัดสินกีฬารักบี้ฟุตบอล

2. ผู้เชี่ยวชาญในด้านการตัดสินกีฬารักบี้ฟุตบอลและการวัดประเมินผลสมรรถนะของผู้ตัดสินกีฬารักบี้ฟุตบอล จำนวน 17 คน โดยจำแนกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

2.1 ผู้เชี่ยวชาญเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์แบบโครงสร้าง (Semi-structured interview) เพื่อสกัด องค์ประกอบ ตัวชี้วัด และแบบจำลองการวัดตัวชี้วัดสมรรถนะของผู้ตัดสินกีฬารักบี้ฟุตบอล จำนวน 5 คน

2.2 ผู้เชี่ยวชาญเพื่อใช้ในการตรวจสอบคุณภาพขององค์ประกอบ ตัวชี้วัดและแบบจำลอง การวัดของตัวชี้วัดสมรรถนะของผู้ตัดสินกีฬารักบี้ฟุตบอล จำนวน 17 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบก้อนหิมะ (Snowball sampling) โดยกำหนดจุดเริ่มต้น คือ ผู้เชี่ยวชาญตามข้อ 2.1 จำนวน 5 คน จากนั้นดำเนินการขยายต่อโดยการแนะนำของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 คนดังกล่าว เพิ่มเติมอีกจำนวน 12 คน จนครบ 17 คน ตามที่กำหนด โดยใช้การตรวจสอบคุณภาพในด้านความถูกต้อง และความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวชี้วัด ด้วยวิธีการวิจัยแบบเดลฟายประยุกต์ (Modified Delphi Technique)

ขอบเขตด้านตัวแปร

ในระยนี้ผู้วิจัยกำหนดตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่

1. องค์ประกอบ ตัวชี้วัด และแบบจำลองตัวชี้วัดสมรรถนะของผู้ตัดสินกีฬารักบี้ฟุตบอล
2. คุณภาพขององค์ประกอบ ตัวชี้วัด และแบบจำลองการวัดสมรรถนะของผู้ตัดสินกีฬารักบี้ฟุตบอลในด้านความถูกต้องและความเหมาะสม

ขั้นตอนการวิจัย

ขั้นตอนการสกัด องค์ประกอบ ตัวชี้วัด และแบบจำลองการวัดตัวชี้วัดสมรรถนะของผู้ตัดสินกีฬารักบี้ จะใช้ใช้เทคนิคการสังเคราะห์เอกสาร (Document synthesis) จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบ และตัวชี้วัดสมรรถนะผู้ตัดสินกีฬารักบี้ฟุตบอล แล้วดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสกัดออกมาเป็นตัวชี้วัดสมรรถนะผู้ตัดสินกีฬารักบี้ฟุตบอล ตลอดจนกำหนดกรอบความคิด และแนวทางในการสร้างข้อคำถามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในขั้นตอนที่ 2 ต่อไป

จากนั้นจะทำการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview) จากผู้เชี่ยวชาญในด้านการตัดสินกีฬารักบี้ฟุตบอลและการวัดประเมินผลสมรรถนะของผู้ตัดสินกีฬารักบี้ฟุตบอล จำนวน 5 คน โดยแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง สร้างขึ้นจากกรอบแนวคิดการวิจัย และผลการสังเคราะห์เอกสารในขั้นตอนที่ 1 ซึ่งประกอบด้วยประเด็นข้อคำถามหลัก ข้อคำถามรอง และข้อคำถามขยาย

จากนั้นผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างในกลุ่ม ผู้เชี่ยวชาญ ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ร่วมกับวิธีการสรุปอุปนัย (Analytic Induction) เพื่อสกัดออกมาเป็นตัวชี้วัดสมรรถนะผู้ตัดสินกีฬารักบี้ฟุตบอล และจัดกลุ่มเป็นองค์ประกอบของตัวชี้วัดสมรรถนะผู้ตัดสินกีฬารักบี้ฟุตบอล และนำผลการวิจัยที่ได้จากขั้นตอนที่ 1-2 มา

สังเคราะห์อีกรอบหนึ่ง เพื่อสกัดเป็น องค์ประกอบ ตัวชี้วัด และแบบจำลองการวัดสมรรถนะผู้ตัดสิน กีฬารักบี้ฟุตบอลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ เปรียบเทียบความคงที่ของข้อมูล (Constant Comparative)

การตรวจสอบความถูกต้อง และความเหมาะสม องค์ประกอบ ตัวชี้วัด และแบบจำลองการวัดสมรรถนะผู้ตัดสินกีฬารักบี้ฟุตบอล กำหนดแหล่งข้อมูลในการวิจัย คือผู้เชี่ยวชาญในด้านการตัดสินกีฬารักบี้ฟุตบอลและการวัดประเมินผลสมรรถนะของผู้ตัดสินกีฬารักบี้ฟุตบอล จำนวน 17 คน และสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญโดยมีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายปิด (Closed Ended Questionnaire) ชนิดมาตราส่วนประมาณ ค่า (Rating Scale) 5 ระดับ เพื่อตรวจสอบคุณภาพด้านความถูกต้อง (Accuracy Standard) และความเหมาะสม (Propriety Standard) ขององค์ประกอบ ตัวชี้วัด และแบบจำลองการวัดของตัวชี้วัดสมรรถนะผู้ตัดสินกีฬารักบี้ฟุตบอล

จากนั้นนำไปตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความเป็นปรนัย(Objectivity) จากผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล จำนวน 5 คน

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. ผู้วิจัยนำแบบวัดที่สร้างขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญด้านการตัดสินกีฬารักบี้ฟุตบอล จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงทางเนื้อหา (Content Validity) โดยการคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) และคัดเลือกข้อความที่ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป พบว่าข้อความทุกข้อมีค่า IOC ระหว่าง 0.5-1.0

2. ปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามบางข้อในด้านการใช้ภาษาตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญแล้วจัดทำแบบวัดขึ้นใหม่เพื่อนำไปทดลองใช้ (Try out)

3. นำแบบวัดองค์ประกอบของผู้ตัดสินกีฬารักบี้ฟุตบอลไปทดลองใช้กับผู้ตัดสินกีฬารักบี้ฟุตบอลที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างแต่มีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน จำนวน 30 คน เพื่อหาความเที่ยงของเครื่องมือ (Reliability) ของแบบวัดทั้งฉบับด้วยสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) พบว่าค่าความเที่ยงของเครื่องมือ (Reliability) ที่คำนวณได้มีค่าเท่ากับ 0-1 4. ปรับปรุงข้อคำถามและจัดทำแบบวัดฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้เก็บรวบรวมต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล และดำเนินการเก็บข้อมูลโดยผู้วิจัย และผู้ช่วยวิจัย โดยนำข้อมูลที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญ ด้วยค่าสถิติพื้นฐาน คือ ค่าฐานนิยม ค่ามัธยฐาน ค่าสัมบูรณ์ของผลต่างระหว่างค่าฐานนิยมและค่ามัธยฐาน และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ โดยกำหนดเกณฑ์ คือ ข้อคำถาม/ตัวชี้วัดสมรรถนะที่มีมัธยฐานตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป โดยมีค่าสัมบูรณ์ของผลต่างระหว่างค่าฐานนิยมและค่ามัธยฐาน ไม่เกิน 1.00 และมีค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ไม่เกิน 1.50 แสดงว่าแบบจำลองการวัด ซึ่งประกอบด้วย องค์ประกอบและตัวชี้วัดสมรรถนะผู้ตัดสินกีฬารักบี้ฟุตบอลนั้น มีความถูกต้องและความเหมาะสม ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด จำนวนทั้งสิ้น 11 องค์ประกอบ 71 ตัวชี้วัดสมรรถนะ องค์ประกอบผู้ตัดสินกีฬารักบี้ฟุตบอลทั้ง 11 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. ด้านบุคลิกภาพ 2. ด้านคุณธรรมจริยธรรม และจรรยาบรรณในวิชาชีพ 3. ด้านการสื่อสาร 4. ด้านการทำงานเป็นทีม 5. ด้านสมรรถภาพทางกาย 6. ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ 7. ด้านจิตสำนึกในการปฏิบัติงาน 8. ด้านการสั่งสมความเชี่ยวชาญ 9. ด้านทักษะในการปฏิบัติหน้าที่ 10. ด้านความรู้ 11. ด้านเจตคติ ซึ่งได้จากขั้นตอนการวิจัยดังภาพประกอบ 1

	ลำดับ	กิจกรรม	ผลลัพธ์
ขั้นตอนการวิจัย	1	สังเคราะห์องค์ประกอบ และตัวชี้วัดสมรรถนะผู้ตัดสินกีฬา รักบี้ฟุตบอล	กรอบขององค์ประกอบและตัวชี้วัดสมรรถนะผู้ตัดสินกีฬารักบี้ฟุตบอล
	2	สัมภาษณ์เชิงโครงสร้างผู้เชี่ยวชาญ	- องค์ประกอบ/ตัวชี้วัด - แบบจำลองการวัด
	3	สกัดองค์ประกอบ ตัวชี้วัดแบบจำลองการวัดสมรรถนะผู้ตัดสินกีฬารักบี้ฟุตบอล	
	4	ตรวจสอบความถูกต้อง และความเหมาะสมขององค์ประกอบ ตัวชี้วัด และแบบจำลองการวัดสมรรถนะผู้ตัดสินกีฬารักบี้ฟุตบอล	คุณภาพขององค์ประกอบ ตัวชี้วัด และแบบจำลองการวัดสมรรถนะ

ภาพที่ 1 ขั้นตอนการสกัดองค์ประกอบ ตัวชี้วัด การสร้างแบบจำลองการวัดสมรรถนะของผู้ตัดสินกีฬารักบี้ฟุตบอล และการประเมินคุณภาพตัวชี้วัดสมรรถนะของผู้ตัดสินกีฬารักบี้ฟุตบอล

ผลการวิจัย

การวิจัยได้มีจำแนกผลการประเมินโดยสรุปผลในรูปแบบค่าเฉลี่ยในตัวชี้วัดสมรรถนะของผู้ตัดสินกีฬารักบี้ฟุตบอลแต่ละด้าน โดยพบว่า ความถูกต้อง และความเหมาะสมของตัวชี้วัดสมรรถนะของผู้ตัดสินกีฬารักบี้ฟุตบอลผ่านเกณฑ์ที่กำหนด โดยสามารถดูได้จากตารางที่ 1 และรายละเอียดตัวชี้วัดสมรรถนะของผู้ตัดสินกีฬารักบี้ฟุตบอลแต่ละด้าน ดูได้จากตารางที่ 2

ตารางที่ 1 สรุปผลการสัมภาษณ์จากผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับองค์ประกอบและตัวชี้วัดสมรรถนะผู้ตัดสินกีฬารักบี้ฟุตบอล

องค์ประกอบสมรรถนะ	สรุปภาพรวมองค์ประกอบของตัวชี้วัดสมรรถนะของผู้ตัดสินกีฬารักบี้ฟุตบอล
1. ด้านบุคลิกภาพ	1.1 ผู้ตัดสินต้องมีความสุภาพ มีกิริยามารยาทมีการวางตัวอย่างเหมาะสมและแสดงออกถึงความคิด และอ่อนน้อมถ่อมตน อย่างมีเหตุผลทั้งในและนอกสนาม 1.2 ผู้ตัดสินต้องมีความเชื่อมั่นและมีการตัดสินใจอย่างเด็ดขาด ในขณะที่ปฏิบัติการทำงานที่ผู้ตัดสิน 1.3 ผู้ตัดสินต้องมีลักษณะท่าทางสง่างามมีรูปร่างสันทัดสมส่วน 1.4 ผู้ตัดสินต้องวางตัวอย่างเหมาะสมเป็นที่น่าเคารพ นับถือ และศรัทธา ทั้งทางด้านความคิด คำพูด ความมั่นใจในตนเอง ความกระตือรือร้น ความเป็นผู้นำ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลอื่น และเป็นมิตรกับบุคคลทั่วไป
2. ด้านคุณธรรมจริยธรรม และจรรยาบรรณในวิชาชีพ	มี 2.1 ผู้ตัดสินต้องมีความซื่อสัตย์สุจริต ยุติธรรม ปราศจากอคติและไม่แสวงหาผลประโยชน์จากการตัดสิน 2.2 ผู้ตัดสินต้องมีระเบียบวินัย ปฏิบัติตามข้อบังคับกฎเกณฑ์ และมีความตรงต่อเวลา 2.3 ผู้ตัดสินต้องรักษาคำพูด มีสัจจะและเชื่อถือได้ 2.4 ผู้ตัดสินต้องเสียสละความสุขสบายตลอดจนความพึงพอใจส่วนตนเพื่อให้เกิดประโยชน์ แก่องค์กร โดยมุ่งให้ภารกิจในหน้าที่สัมฤทธิ์ผลเป็นสำคัญ 2.5 ผู้ตัดสินต้องมีความรัก ความศรัทธา มีความตระหนักและเคารพในวิชาชีพให้เป็นที่ยอมรับในสังคมเป็นแบบอย่างที่ดีต่อวิชาชีพและมีความมั่นคงต่อจรรยาบรรณวิชาชีพของตนเอง 2.6 ผู้ตัดสินต้องเป็นผู้มีเกียรติและศักดิ์ศรีแห่งวิชาชีพ ยกย่องให้เกียรติ ความเคารพครูบาอาจารย์และมีความสามัคคีเพื่อสร้างความมั่นคงในอาชีพ 2.7 ผู้ตัดสินมีจรรยาบรรณของการเป็นผู้ตัดสิน

ตารางที่ 1 สรุปผลการสัมภาษณ์จากผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับองค์ประกอบและตัวชี้วัดสมรรถนะผู้ตัดสินกีฬารักบี้ฟุตบอล (ต่อ)

องค์ประกอบสมรรถนะ	สรุปภาพรวมองค์ประกอบของตัวชี้วัดสมรรถนะของผู้ตัดสินกีฬารักบี้ฟุตบอล
3. ด้านการสื่อสาร	3.1 ผู้ตัดสินต้องมีการพัฒนาด้านสื่อสารเพื่อเสริมความมั่นใจในการตัดสิน
	3.2 ผู้ตัดสินต้องมีการปรับปรุงทักษะด้านการสื่อสาร และด้านภาษาต่างประเทศอยู่เสมอ สามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ
	3.3 ผู้ตัดสินสามารถสื่อความหมายได้ดีพร้อมทั้งการยกตัวอย่างและนำไปปฏิบัติได้ถูกต้อง
	3.4 ผู้ตัดสินต้องมีความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษทั้งการฟัง พูด อ่าน เขียน เพื่อใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ประสานงานกับชาวต่างชาติ
	3.5 ผู้ตัดสินต้องมีความรู้ความเข้าใจและทักษะในการใช้ศัพท์เฉพาะ หรือศัพท์เทคนิคในกีฬารักบี้ฟุตบอลอย่างถูกต้อง
	3.6 ผู้ตัดสินต้องผ่านการอบรมเพื่อพัฒนาทักษะการใช้ภาษาอังกฤษ
	3.7 ผู้ตัดสินต้องผ่านการทดสอบวัดความรู้และทักษะการใช้ภาษาอังกฤษตามเกณฑ์มาตรฐานสากล
4. ด้านการทำงานเป็นทีม	4.1 ผู้ตัดสินต้องมีการกำหนดเป้าหมายและความคาดหวังในการฝึกซ้อมและการแข่งขันไว้อย่างชัดเจน
	4.2 ผู้ตัดสินต้องกำหนดบทบาทและหน้าที่รับผิดชอบของทีมผู้ตัดสินไว้อย่างชัดเจน
	4.3 ผู้ตัดสินต้องจัดให้มีการประชุมและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อให้มีความเข้าใจตรงกันในทีมรักบี้ฟุตบอล เกิดความรัก ความผูกพัน และมีความสมัคสมานสามัคคีต่อกัน
	4.4 ผู้ตัดสินมีการเรียนรู้และพัฒนาทักษะที่จำเป็นอย่างต่อเนื่องร่วมกัน
	4.5 ผู้ตัดสินยึดหลักในการปฏิบัติหน้าที่ ด้วยความสามัคคีในการแก้ไขข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นในทีม
	4.6 ผู้ตัดสินให้ข้อมูลที่เพียงพอต่อการทำงานของทีม
	4.7 ผู้ตัดสินสร้างความสัมพันธ์ เข้ากับผู้อื่นได้ดี
	4.8 ผู้ตัดสินกล่าวถึงเพื่อนร่วมงานในเชิงสร้างสรรค์ แสดงความเชื่อมั่นในศักยภาพของเพื่อน ร่วมทีม ทั้งต่อหน้าและลับหลัง
	4.9 ผู้ตัดสินรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกในทีมและเต็มใจเรียนรู้จากผู้อื่น
5. ด้านสมรรถภาพทางกาย	5.1 ผู้ตัดสินต้องเป็นผู้ออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ
	5.2 ผู้ตัดสินต้องมีสมรรถภาพด้านจิตใจที่มั่นคงและตอบสนองต่อการตัดสินใจได้อย่างรวดเร็วและถูกต้อง
	5.3 ผู้ตัดสินต้องมีความรู้ความเข้าใจ ในหลักการฝึกซ้อม สมรรถภาพทางกาย
	5.4 ผู้ตัดสินต้องผ่านการทดสอบสมรรถภาพทางกายตามที่สหพันธ์รักบี้ฟุตบอลนานาชาติกำหนด
	5.5 ผู้ตัดสินมีการทดสอบสมรรถภาพทุกเดือน
	5.6 ผู้ตัดสินต้องฝึกสมรรถภาพทางกาย ด้านความทนทานของกล้ามเนื้อและระบบไหลเวียนโลหิต
6. ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์	6.1 ผู้ตัดสินต้องพยายามตัดสินตามตำแหน่งหน้าที่ให้ดีและถูกต้อง
	6.2 ผู้ตัดสินต้องกำหนดมาตรฐานหรือเป้าหมายในการตัดสินเพื่อให้ได้ผลงานที่พัฒนาดีขึ้น
	6.3 ผู้ตัดสินต้องปรับปรุงวิธีการตัดสินได้ดีขึ้น คุณภาพดีขึ้น และประสิทธิภาพมากขึ้น
	6.4 ผู้ตัดสินต้องมีความมานะอดทน ขยันหมั่นเพียร และตรงต่อเวลา
	6.5 ผู้ตัดสินต้องทำงานได้ผลงานตามเป้าหมายที่สมาคมกีฬารักบี้ฟุตบอลแห่งประเทศไทย หรือหน่วยงานที่รับผิดชอบกำหนด
	6.6 ผู้ตัดสินพัฒนาระบบ ขั้นตอน วิธีการปฏิบัติงานเพื่อให้ได้ผลงานที่พัฒนาดีขึ้น
	6.7 ผู้ตัดสินต้องตัดสินใจได้โดยมีการวิเคราะห์ผลได้ผลเสียอย่างชัดเจนและดำเนินการ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด
7. ด้านจิตสำนึกในการปฏิบัติงาน	7.1 ผู้ตัดสินต้องช่วยแก้ไขปัญหหรือหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในการตัดสินอย่างรวดเร็ว ไม่บ่ายเบี่ยง ไม่แก้ตัวหรือปัดภาระ
	7.2 ผู้ตัดสินต้องทำให้ผู้ฝึกสอน นักกีฬา และผู้ที่เกี่ยวข้องพึงพอใจ และนำข้อมูลข้อขัดข้องใด ๆ ในการตัดสินไปพัฒนาการตัดสินให้ดียิ่งขึ้น
	7.3 ผู้ตัดสินต้องแสดงออกด้วยความเป็นมิตรสุภาพ
	7.4 ผู้ตัดสินต้องสามารถให้ความเห็นที่แตกต่างให้สอดคล้องกับความจำเป็น ปัญหา โอกาส เพื่อเป็นประโยชน์อย่างแท้จริงของผู้ฝึกสอนและนักกีฬา

ตารางที่ 1 สรุปผลการสัมภาษณ์จากผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับองค์ประกอบและตัวชี้วัดสมรรถนะผู้ตัดสินกีฬารักบี้ฟุตบอล (ต่อ)

องค์ประกอบสมรรถนะ	สรุปภาพรวมองค์ประกอบของตัวชี้วัดสมรรถนะของผู้ตัดสินกีฬารักบี้ฟุตบอล
8. ด้านการสั่งสมความเชี่ยวชาญ	8.1 ผู้ตัดสินต้องมีความสามารถในการวิเคราะห์เกมการเล่น การเตรียมแผนการตัดสิน 8.2 ผู้ตัดสินต้องมีความเข้าใจกฎกติกากีฬารักบี้ฟุตบอล รวมทั้ง สามารถแนะนำ หรือให้คำปรึกษาในเรื่องกฎกติกาได้อย่างถูกต้อง 8.3 ผู้ตัดสินต้องมีความเชี่ยวชาญทางกฎกติการักบี้ฟุตบอล สามารถให้คำปรึกษา วิเคราะห์ เหตุผล และแก้ปัญหาการตัดสินได้อย่างมีประสิทธิภาพ 8.4 ผู้ตัดสินต้องศึกษาหาความรู้สนใจเทคโนโลยีและองค์ความรู้ใหม่ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกีฬารักบี้ฟุตบอล 8.5 ผู้ตัดสินต้องสั่งสมความรู้ใหม่ๆ อยู่เสมอ และเล็งเห็นประโยชน์ ความสำคัญขององค์ความรู้เทคโนโลยีใหม่ๆ ที่จะส่งผลกระทบต่องานของตนในอนาคต 8.6 ผู้ตัดสินต้องผ่านการทดสอบสมรรถภาพทางกายของสหพันธ์รักบี้ฟุตบอลนานาชาติและสามารถวางแผนการฝึกของตนเองได้ 8.7 ผู้ตัดสินต้องสามารถนำความรู้ กฎ กติกา หลักการตัดสิน และเทคโนโลยีใหม่ๆ มาประยุกต์ใช้ในการตัดสินกีฬารักบี้ฟุตบอล 8.8 ผู้ตัดสินต้องมีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องที่มีลักษณะเป็นสหวิทยาการและสามารถนำความรู้ไปปรับใช้ได้อย่างกว้างขวาง 8.9 ผู้ตัดสินต้องมีความรู้เชิงบูรณาการของตนไปใช้ในการสร้างวิสัยทัศน์เพื่อการปฏิบัติงานในอนาคต 8.10 ผู้ตัดสินต้องสนับสนุนให้เกิดบรรยากาศแห่งการพัฒนาความเชี่ยวชาญในองค์กรของผู้ตัดสินด้วยการจัดสรรทรัพยากร เครื่องมือ อุปกรณ์ ที่เอื้อต่อการตัดสิน
9. ด้านทักษะในการปฏิบัติหน้าที่	9.1 ผู้ตัดสินต้องศึกษารูปแบบวิธีการตัดสินให้ทันสมัยอยู่เสมอ 9.2 ผู้ตัดสินต้องประเมินการตรวจสอบสภาพสนามและตำแหน่งของผู้กำกับเส้นได้ 9.3 ผู้ตัดสินต้องมีการควบคุมผู้เล่นทั้งสองฝ่ายให้อยู่ภายใต้กติกา มีการพิจารณาการกระทำผิดและลงโทษในลักษณะที่เหมือนกันทั้งสองทีม ให้เป็นมาตรฐานไม่อ่อนไหวต่อแรงกดดัน 9.4 ผู้ตัดสินต้องมีความรู้ความสามารถในการทำหน้าที่ การประยุกต์ใช้กติกาอย่างเหมาะสม เข้มงวดต่อการใช้กติกาควบคุมเกมการเล่นแข่งขันได้เป็นอย่างดี มีการลงโทษผู้เล่นที่ทำผิดกติกาและเสียมารยาทและมีการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า 9.5 ผู้ตัดสินต้องศึกษารูปแบบวิธีการตัดสินให้ทันสมัยอยู่เสมอ รู้วิธีการเล่นของนักกีฬา มีความเข้าใจพื้นฐานของนักกีฬา และผู้ควบคุมทีม สามารถนำความรู้มาตัดสินมากกว่าการใช้อารมณ์และมีการประชุมก่อนและหลังการตัดสิน 9.6 ผู้ตัดสินต้องใช้สัญญาณนกหวีดสัญญาณมือ สัญญาณท่าทางและการใช้ภาษาสื่อสารที่ถูกต้องและชัดเจน มีวิจารณญาณในการไม่ปล่อยให้เกิดการโต้เถียง/เสียเปรียบในการแข่งขัน มีทิศทางการวิ่ง ที่ทำให้เห็นมุมชัดเจนในการตัดสิน และทันต่อเหตุการณ์ 9.7 ผู้ตัดสินต้องมีการควบคุมผู้เล่นทั้งสองฝ่ายให้อยู่ภายใต้กติกา มีการพิจารณาการกระทำผิดและลงโทษในลักษณะที่เหมือนกันทั้งสองทีม ให้เป็นมาตรฐานไม่อ่อนไหวต่อแรงกดดัน 9.8 รายการประเมินและการตรวจสอบความถูกต้องของใบบันทึกคะแนน
10. ด้านความรู้ที่จำเป็น	10.1 ผู้ตัดสินต้องมีความรู้เกี่ยวกับกฎ กติกา คำแนะนำ กรรมการ เทคนิคตามมาตรฐานสากล ของกีฬารักบี้ฟุตบอล 10.2 ผู้ตัดสินต้องมีความรู้เกี่ยวกับระเบียบ ข้อบังคับของการจัดการ แข่งขันกีฬารักบี้ฟุตบอล 10.3 ผู้ตัดสินต้องมีความรู้เกี่ยวกับโครงสร้างองค์กรกีฬารักบี้ฟุตบอล ทั้งในและต่างประเทศ 10.4 ผู้ตัดสินต้องมีความรู้ในกฎกติกากีฬารักบี้ฟุตบอล อย่างถูกต้อง มีการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการตัดสินความสามารถแนะนำกติกาให้ผู้อื่นได้มีความรู้ความสามารถวินิจฉัยการตัดสินได้ตามกติกาและศึกษาทบทวนกติกาอยู่เสมอ 10.5 ผู้ตัดสินต้องมีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการจัดการแข่งขันและต้องศึกษาภูมิประเทศ สิ่งแวดล้อมของสนามแข่งขันนั้นๆ
11. ด้านเจตคติ	11.1 ผู้ตัดสินต้องมีความรู้สึภักดีภาคภูมิใจ รักและศรัทธาในวิชาชีพผู้ตัดสินกีฬารักบี้ฟุตบอล 11.2 ผู้ตัดสินต้องผูกพันและศรัทธาในวิชาชีพผู้ตัดสินกีฬารักบี้ฟุตบอล 11.3 ผู้ตัดสินต้องให้เกียรติเพื่อนร่วมวิชาชีพผู้ตัดสินกีฬารักบี้ฟุตบอล

จากตารางที่ 1 สรุปผลการสัมภาษณ์จากผู้เชี่ยวชาญ พบว่า เมื่อนำองค์ประกอบตัวชี้วัดสมรรถนะผู้ตัดสินกีฬารักบี้ฟุตบอลมาจัดกลุ่มจะได้ทั้งหมด 11 องค์ประกอบ และ 71 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย ด้านบุคลิกภาพ 4 ตัวชี้วัด ด้านคุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณในวิชาชีพ 7 ตัวชี้วัด ด้านการสื่อสาร 7 ตัวชี้วัด ด้านการทำงาน

เป็นทีม 9 ตัวชี้วัด ด้านสมรรถภาพทางกาย 6 ตัวชี้วัด ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ 7 ตัวชี้วัด ด้านจิตสำนึกในการปฏิบัติงาน 4 ตัวชี้วัด ด้านการส่งเสริมความเชี่ยวชาญ 10 ตัวชี้วัด ด้านทักษะในการปฏิบัติหน้าที่ 8 ตัวชี้วัด ด้านความรู้ที่จำเป็น 5 ตัวชี้วัด และด้านเจตคติ 3 ตัวชี้วัด

ตารางที่ 2 ผลการประเมินคุณภาพตัวชี้วัดสมรรถนะของผู้ตัดสินกีฬารักบี้ฟุตบอลจากผู้เชี่ยวชาญ

ตัวชี้วัดสมรรถนะของผู้ตัดสินกีฬารักบี้ฟุตบอล	ความถูกต้องของตัวชี้วัด				ความเหมาะสมของตัวชี้วัด			
	Med	IQR	IMo-Medl	ผล	Med	IQR	IMo-Medl	ผล
1. ด้านบุคลิกภาพ	5	1.62	0	ผ่าน	5	0.25	0	ผ่าน
2. ด้านคุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณในวิชาชีพ	5	0.32	0.14	ผ่าน	5	0.60	0	ผ่าน
3. ด้านการสื่อสาร	5	0.57	0	ผ่าน	5	0.64	0	ผ่าน
4. ด้านการทำงานเป็นทีม	5	0.63	0	ผ่าน	5	0.25	0	ผ่าน
5. ด้านสมรรถภาพทางกาย	5	0.08	0	ผ่าน	5	0.54	0	ผ่าน
6. ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้ตัดสินกีฬารักบี้ฟุตบอล	5	0.14	0	ผ่าน	5	0.46	0	ผ่าน
7. ด้านจิตสำนึกในการปฏิบัติงานของผู้ตัดสินรักบี้ฟุตบอล	5	0.25	0	ผ่าน	5	0.34	0	ผ่าน
8. ด้านการส่งเสริมความเชี่ยวชาญในการเป็นผู้ตัดสินรักบี้ฟุตบอล	5	0.42	0	ผ่าน	5	0.12	0	ผ่าน
9. ด้านทักษะในการปฏิบัติหน้าที่ผู้ตัดสินกีฬารักบี้ฟุตบอล	5	0.31	0	ผ่าน	5	0.40	0.12	ผ่าน
10. ด้านความรู้ที่จำเป็นในการตัดสินกีฬารักบี้ฟุตบอล	5	0.2	0	ผ่าน	5	0.2	0	ผ่าน
11. ด้านเจตคติต่อการเป็นผู้ตัดสินรักบี้ฟุตบอล	5	0	0	ผ่าน	5	0	0	ผ่าน

จากตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยของผลการประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดสมรรถนะของผู้ตัดสินกีฬารักบี้ฟุตบอลทั้ง 11 ด้าน ได้แก่ ด้านบุคลิกภาพ ด้านคุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณในวิชาชีพ ด้านการสื่อสาร ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านสมรรถภาพทางกาย ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ด้านจิตสำนึกในการปฏิบัติงาน ด้านการส่งเสริมความเชี่ยวชาญ ด้านทักษะในการปฏิบัติหน้าที่ ด้านความรู้ที่จำเป็น และด้านเจตคติ ผลการวิเคราะห์พบว่าทุกตัวชี้วัดทุกตัวมีค่าตามเกณฑ์ที่กำหนด คือ มีค่ามัธยฐาน 3.50 ขึ้นไป และมีค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ไม่เกิน 1.50 มีค่าสัมบูรณ์ของผลต่างระหว่างค่าฐานนิยมกับค่ามัธยฐาน ไม่เกิน 1 ซึ่งสรุปได้ว่า ทุกองค์ประกอบตัวชี้วัดสมรรถนะของผู้ตัดสินกีฬารักบี้ฟุตบอล ผ่านเกณฑ์การประเมินความถูกต้อง และความเหมาะสม

อภิปรายผล

จากผลการศึกษา การสกัดองค์ประกอบ ตัวชี้วัด การสร้างแบบจำลองการวัดสมรรถนะของผู้ตัดสินกีฬารักบี้ฟุตบอล และการประเมินคุณภาพตัวชี้วัดสมรรถนะของผู้ตัดสินกีฬารักบี้ฟุตบอล จากผู้เชี่ยวชาญ พบว่าสมรรถนะทุกด้านมีความถูกต้องและมีความเหมาะสม โดยเมื่อจำแนกในแต่ละด้านสามารถอภิปรายได้ ดังนี้ ภาพรวมขององค์ประกอบด้านบุคลิกภาพชี้ให้เห็นว่า ผู้ตัดสินจะต้องมีความสุภาพ กริยามารยาทมีการวางตัวอย่างเหมาะสม มีความเชื่อมั่น และการตัดสินใจอย่างเด็ดขาด รวมทั้งมีลักษณะท่าทางสง่างามมีรูปร่างสันทัดสมส่วน มีการวางตัวอย่างเหมาะสม เพื่อให้มีความศรัทธา โดยปัจจัยที่แทรกซ้อนที่อาจจะเกิดขึ้นในระหว่างการแข่งขัน เช่น ความเครียด และความกดดันจะส่งผลต่อพฤติกรรมสื่อสารของผู้ตัดสิน (Lewis, M., et al., 2023) ผู้ตัดสินจึง

ต้องมีการฝึกฝนและปฏิบัติเพื่อรับมือต่อสถานการณ์การดังกล่าวได้นอกจากนี้ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสาร การตัดสินใจ ความกดดัน และประสบการณ์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับสมรรถภาพทางกายของผู้ตัดสิน (Karaçam, A., & Pulur, A., 2017)

โดยสมรรถภาพทางกายจึงเป็นสิ่งที่สมาคมผู้ตัดสินรักบี้ให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก (Blair, M., et al., 2017) เพื่อให้มีความทันต่อเกมการแข่งขัน ผู้ตัดสินรักบี้ควรมีระดับสมรรถภาพทางกายในระดับสูง (Sant'Anna, R., et al., 2020) ซึ่งจะต้องมีการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ มีสมรรถภาพด้านจิตใจที่มั่นคงและตอบสนองต่อการตัดสินใจได้อย่างรวดเร็วและถูกต้อง โดยผู้ตัดสินจะต้องผ่านการทดสอบสมรรถภาพทางกายตามที่สหพันธ์รักบี้ฟุตบอลนานาชาติกำหนด มีการทดสอบสมรรถภาพทุกเดือน และต้องฝึกสมรรถภาพทางกาย ด้านความทนทานของกล้ามเนื้อและระบบไหลเวียนโลหิต โดยเฉพาะความสามารถในการใช้ออกซิเจนในระดับที่สูง การมีสมรรถภาพร่างกายที่ดีขึ้นจะช่วยให้ผู้ตัดสินสามารถเคลื่อนที่ตามจังหวะเกมและตัดสินใจได้อย่างแม่นยำมากขึ้น การเพิ่มระดับสมรรถภาพทางกายจะช่วยเพิ่มมาตรฐานในการตัดสินรักบี้ฟุตบอลให้ดียิ่งขึ้น (Le Roux, C., et al., 2021) เช่นเดียวกับการฝึกสมรรถภาพทางด้านจิตใจ โดยผู้ตัดสินจำเป็นต้องรับมือกับสภาวะ ความคาดหวัง ความไม่คุ้นเคย และความกดดัน ในช่วงก่อน ระหว่าง และหลังเกมการแข่งขัน โดยเฉพาะความไม่คุ้นเคย และความกดดัน ที่มากเกินไปจะส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการตัดสิน (Hill, D., et al., 2015) ผู้ตัดสินจึงต้องมีการฝึกอบรมเกี่ยวกับทางด้านจิตวิทยาของผู้ตัดสินจะช่วยพัฒนาความสามารถในการตัดสิน โดยจะช่วยสร้างบรรยากาศที่ดีในระหว่างเกมการแข่งขัน (Płoszaj, K., et al., 2021a)

ผู้ตัดสินที่มีประสบการณ์สามารถปฏิบัติงานภายใต้ความกดดัน โดยมีวิธีการแก้ปัญหา และจัดการกับความเครียดและอารมณ์ในระหว่างการตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Hill, D., et al., 2016) สิ่งเหล่านี้ถือเป็นการช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการตัดสินของผู้ตัดสินได้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตามความแม่นยำในการตัดสินของผู้ตัดสินมีความแตกต่างกัน การตัดสินใจได้อย่างรวดเร็วของผู้ตัดสิน และการตัดสินใจที่แม่นยำจะช่วยแก้ปัญหาการตัดสินที่ผิดพลาดและการใช้ระยะเวลาในการแก้ปัญหาน้อยลง (Moore, L. J., et al., 2019); (Spitz, J., et al., 2016) โดยการพัฒนาความสามารถทางด้านจิตใจของผู้ตัดสินจำเป็นต้องมีขั้นตอนของการศึกษา การประเมิน การเรียนรู้จากประสบการณ์ และการนำไปประยุกต์ใช้ ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม (Mathers, J. F., & Brodie, K., 2011) ผู้ตัดสินจึงควรได้รับการศึกษาเกี่ยวกับจิตวิทยาพัฒนาและการสอน (Płoszaj, K., et al., 2021b) เพื่อที่จะสามารถนำไปใช้และพัฒนาประสิทธิภาพในการตัดสินได้ ซึ่งจะทำให้มาตรฐานหรือเป้าหมายในการตัดสินของผู้ตัดสินเป็นไปตามเป้าหมายที่สมาคมกีฬารักบี้ฟุตบอลแห่งประเทศไทย

จากการที่ระดับประสิทธิภาพของผู้ตัดสินเกิดจากการฝึกปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งการฝึกปฏิบัติจะช่วยให้มีการพัฒนาด้านทักษะในการแก้ไขปัญหา (MacMahon, C., et al., 2007) โดยการพัฒนาทักษะจะต้องอาศัยความรู้ควบคู่กับการฝึกอบรม รูปแบบวิธีการตัดสินให้ทันสมัยอยู่เสมอ รวมทั้งการฝึกปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง เช่น ประเมินการตรวจสภาพสนามและตำแหน่งของผู้กำกับเส้นได้ การควบคุมผู้เล่นทั้งสองฝ่ายให้อยู่ภายใต้กติกา ซึ่งจะต้องอาศัยความรู้เกี่ยวกับกฎ กติกา คำแนะนำ กรรมการ เทคนิคตามมาตรฐานสากล มีความรู้เกี่ยวกับระเบียบข้อบังคับของการจัดการแข่งขัน มีความรู้เกี่ยวกับโครงสร้างองค์กรทั้งในและต่างประเทศ มีความรู้ในกฎกติกาที่ฬารักบี้ฟุตบอล อย่างถูกต้อง รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการตัดสิน มีความรู้ความสามารถวินิจฉัยการตัดสินได้ตามกติกาและศึกษาทบทวนกติกาอยู่เสมอ โดยจะต้องมีความรู้ความสามารถในการทำหน้าที่ เข้มงวดต่อการใช้กติกา เพื่อควบคุมเกมการแข่งขันได้เป็นอย่างดี โดยอาศัยการนำประสบการณ์ ความรู้เดิม และความรู้ที่ได้จากการอบรมมาผสมผสานกันเพื่อให้มีการพัฒนาความสามารถของผู้ตัดสินมากยิ่งขึ้น (Baldwin, C., & Vallance, R. J., 2015) ซึ่งการฝึกอบรมดังกล่าวควรได้รับการสนับสนุนจากสมาคมกีฬารักบี้ฟุตบอลแห่งประเทศไทยหรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง

ระดับความสามารถของผู้ตัดสินแต่ละคนนั้นมีความแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับ ประเภท รายได้ และอายุ (Kural, S., & Aydin, F., 2021) การลดระดับความแตกต่างของผู้ตัดสินอาจจะต้องมีการสนับสนุนจากองค์กรที่เกี่ยวข้อง โดยอาจจะช่วยสนับสนุนการอบรม เกี่ยวกับฝึกภาษา วิธีการจัดการแก้ไขปัญหา การฝึกการทำงานร่วมกันเป็นทีม เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อให้มีความเข้าใจตรงกันในทีมรักบี้ฟุตบอล มีการเรียนรู้และพัฒนาทักษะที่จำเป็นอย่างต่อเนื่องร่วมกัน ซึ่งจะเป็นการสร้างความสัมพันธ์ สร้างความสัมพันธ์ และช่วยสนับสนุนการตัดสินมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (Cunningham, I., et al., 2012) โดยการฝึกพัฒนาทักษะดังกล่าวจะช่วยให้มีการสื่อสารในระหว่างการทำงานร่วมกันให้ดียิ่งขึ้น การปรับปรุงทักษะด้านการสื่อสาร สามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถสื่อความหมายได้ดีพร้อมทั้งการยกตัวอย่าง และนำไปปฏิบัติได้ถูกต้อง ความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษทั้งการฟัง พูด อ่าน เขียน เพื่อใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ และมีความรู้ความเข้าใจและทักษะในการใช้ศัพท์เฉพาะ หรือศัพท์เทคนิคในกีฬารักบี้ฟุตบอลอย่างถูกต้อง จะช่วยให้ผู้ตัดสินมีระดับความสามารถในการตัดสินได้ดียิ่งขึ้น การสื่อสารจึงถือเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ และมีนัยสำคัญทางด้านสังคมสำหรับผู้สื่อสารและผู้รับสาร (Mellick, M., et al., 2011) หากการสื่อสารที่ดี และมีความถูกต้องจะช่วยเพิ่มมาตรฐานและประสิทธิภาพในการทำหน้าที่ผู้ตัดสินได้ดียิ่งขึ้น

ผู้ตัดสินจะต้องมีความสามารถในการวิเคราะห์เกมการแข่งขัน ความพร้อมการเตรียมแผนการตัดสิน มีความเข้าใจกฎกติกากีฬารักบี้ฟุตบอล รวมทั้ง สามารถแนะนำ หรือให้คำปรึกษาในเรื่องกฎกติกาได้อย่างถูกต้อง มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องที่มีลักษณะเป็นสหวิทยาการและสามารถนำความรู้ไปปรับใช้ได้อย่างกว้างขวาง มีความรู้เชิงบูรณาการของตนเองไปใช้ในการสร้างวิสัยทัศน์เพื่อการปฏิบัติงาน และสนับสนุนให้เกิดบรรยากาศแห่งการพัฒนาความเชี่ยวชาญในองค์กรของผู้ตัดสินด้วยการจัดสรรทรัพยากร เครื่องมือ อุปกรณ์ ที่เอื้อต่อการตัดสิน ซึ่งการที่จะเป็นผู้ตัดสินระดับในระดับสูง ผู้ตัดสินจะต้องมีบุคลิกและวิธีการที่แตกต่างกับผู้ตัดสินคนอื่น โดยพัฒนาบุคลิกดังกล่าวควรได้รับการฝึกอบรมและการสนับสนุนจากองค์กรที่เกี่ยวข้อง (McCarrick, D., et al., 2019)การที่ผู้ตัดสินมีระดับมาตรฐานในการทำงานในระดับสูงในระหว่างการแข่งขันจะช่วยให้ผู้ฝึกสอน และนักกีฬามีความเคารพผู้ตัดสินมากขึ้น และลดปัญหาการล่วงละเมิดผู้ตัดสิน (Jacobs, B. L., et al., 2020) ซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ตลอดช่วงระยะเวลาของการแข่งขัน

หากการที่ผู้ตัดสินมีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ฝึกสอนและนักกีฬาจะช่วยลดปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างการแข่งขัน (Jacobs, B. L., et al., 2020) ในขณะที่การหลีกเลี่ยงปัญหาเป็นกลยุทธ์ที่ไม่สามารถช่วยแก้ปัญหาได้ ซึ่งผู้ตัดสินควรได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับวิธีการและเทคนิคในการจัดการพฤติกรรมของผู้เล่น (Płoszaj, K., et al., 2021b) นอกจากนี้ การมีความตระหนักและเคารพในวิชาชีพให้เป็นที่ยอมรับในสังคมเป็นแบบอย่างที่ดีต่อวิชาชีพ ยกย่องให้เกียรติ ความเคารพครูบาอาจารย์มีความสำคัญเพื่อสร้างความมั่นคงในอาชีพ มีจรรยาบรรณของการเป็นผู้ตัดสิน และให้เกียรติเพื่อนร่วมวิชาชีพผู้ตัดสินกีฬารักบี้ฟุตบอล จะช่วยพัฒนางานกีฬารักบี้ฟุตบอล และยกระดับสมรรถนะของการเป็นผู้ตัดสินรักบี้ฟุตบอลมีมาตรฐานมากยิ่งขึ้น

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลของการศึกษาในครั้งนี้สามารถสรุปได้ว่า การประเมินคุณภาพตัวชี้วัดสมรรถนะของผู้ตัดสินกีฬารักบี้ฟุตบอลประกอบด้วยองค์ประกอบสมรรถนะและตัวชี้วัดทั้งหมด ประกอบด้วย ด้านบุคลิกภาพ ด้านคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณในวิชาชีพ ด้านการสื่อสาร ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านสมรรถภาพทางกาย ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ด้านจิตสำนึกในการปฏิบัติงาน ด้านการส่งเสริมความเชี่ยวชาญ ด้านทักษะในการปฏิบัติหน้าที่ ด้านความรู้ที่จำเป็นในการตัดสินกีฬารักบี้ฟุตบอล และด้านเจตคติ โดยเนื้อหารายละเอียดแต่ละด้านเกิดขึ้นจากกระบวนการทางการวิจัยสมาคมกีฬารักบี้ฟุตบอลแห่งประเทศไทยสามารถนำแนวทางจากผลการศึกษาแบบจำลองการวัดสมรรถนะของผู้ตัดสินกีฬารักบี้ฟุตบอล และการประเมินคุณภาพตัวชี้วัดสมรรถนะของผู้ตัดสิน

กีฬารักบี้ฟุตบอลไปใช้ในกระบวนการสร้างตัวชีวิตสมรรถนะของผู้ตัดสินกีฬารักบี้ฟุตบอลต่อไป การศึกษาวิจัยในครั้งถัดไปควรมีการนำผลการศึกษาแบบจำลองการวัดสมรรถนะของผู้ตัดสินกีฬารักบี้ฟุตบอล และการประเมินคุณภาพตัวชีวิตสมรรถนะของผู้ตัดสินกีฬารักบี้ฟุตบอล ไปปรับใช้เพื่อพัฒนาผู้ตัดสินกีฬารักบี้ฟุตบอลต่อไปในอนาคต

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของปริญญาานิพนธ์เรื่อง การพัฒนาตัวชีวิตสมรรถนะของผู้ตัดสินกีฬารักบี้ฟุตบอล ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนจากโครงการ 70 ปี 70 ทุน มศว คีนส์สู่สังคม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

เอกสารอ้างอิง

- Baldwin, C. (2010). Fairness and Subjectivity: Auto-Ethnography of a First Time Rugby Referee. *Journal of Qualitative Research in Sports Studies*, 4(1), 65-81.
- Baldwin, C., & Vallance, R. J. (2015). The Art of Sports Officiating: Learning How to Referee Rugby Union. *Graduate Journal of Sport, Exercise & Physical Education Research*, 2015(3), 27-43.
- Blair, M., et al. (2017). Contextual Review of Physical Requirements of Refereeing Rugby Union at an Elite Level. *Strength and Conditioning Journal*, 40(2), 17-30.
- Chiwaridzo, M., et al. (2017). A Systematic Review Investigating Measurement Properties of Physiological Tests in Rugby. *BMC Sports Science, Medicine and Rehabilitation*, 9(1), 11-24.
- Cunningham, I., et al. (2012). Decision Making and Decision Communications in Elite Rugby Union Referees: An Inductive Investigation. *Sport & Exercise Psychology Review*, 8(2), 23-34.
- Dosseville, F., et al. (2016). Sports Officials in Home Advantage Phenomenon: A New Framework. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*, 14(3), 250-254.
- Hill, D., et al. (2015). Ineffective and Effective Coping Strategies Associated with Professional Rugby Union Referees. In *Base Conference 2015*. St. George's Park. University of Gloucestershire.
- Hill, D., et al. (2016). The Psychological Characteristics of Performance under Pressure in Professional Rugby Union Referees. *The Sport Psychologist*, 30(4), 376-387.
- Jacobs, B. L., et al. (2020). Exploring Referee Abuse through the Lens of the Collegiate Rugby Coach. *Sport Management Review*, 23(1), 39-51.
- Karaçam, A., & Pulur, A. (2017). Examining the Relationship between Referee Self-Efficacy and General Self-Efficacy Levels of Football, Basketball and Handball Referees. *Universal Journal of Educational Research*, 5(9), 1571-1579.
- Kural, S., & Aydın, F. (2021). Examining Self-Efficacy Levels of Football Referees. *Baltic Journal of Health and Physical Activity*, 13(7), 123-130.
- Le Roux, C., et al. (2021). The Physical Attributes of Sub-Elite Rugby Union Referees of Inland Provinces in South Africa. *South African Journal of Sports Medicine*, 33(1), 1-6.
- Lewis, M., et al. (2023). Analysis of Referee in-Game Interactions with Players and Other Officials in Professional Rugby Union Analysis of Referee in-Game Interactions with Players and

Other Officials in Professional Rugby Union. *International Journal of Performance Analysis in Sport*, 23(3), 232-248.

MacMahon, C., et al. (2007). Decision-Making Skills and Deliberate Practice in Elite Association Football Referees. *Journal of sports sciences*, 25(1), 65 - 78.

Mathers, J. F., & Brodie, K. (2011). Elite Refereeing in Professional Soccer: A Case Study of Mental Skills Support. *Journal of Sport Psychology in Action*, 2(3), 171 - 182.

McCarrick, D., et al. (2019). Personality Characteristics of Uk Soccer Referees. *Journal of Sport Behavior*, 4(42), 493-508.

Mellick, M., et al. (2011). Identifying Best Practice for Referee Decision Communication in Association and Rugby Union Football. *Football Studies*, 8(1), 42-57.

Moore, L. J., et al. (2019). Perceptual-Cognitive Expertise When Refereeing the Scrum in Rugby Union. *J Sports Sci*, 37(15), 1778-1786.

Nazarudin, M. N. B., et al. (2014). Psychological Skills Assessment and Referee Rugby Sevens Performance. *Journal for Educational Thinkers*, (2014)5, 165-184.

O'Brien, K. A., & Rynne, S. B. (2021). Seen but Not Heard: Missing the Mark in Conceptualizing High Performance Officiating. *Sport in Society*, 24(7), 1110-1121.

Płoszaj, K., et al. (2021a). Assessment of Referees in Terms of Building a Positive Climate and Responsiveness to the Health, Emotional, and Social Needs of Rugby Players in Competitive Children Sport. *Int J Environ Res Public Health*, 18(19), 10086.

Płoszaj, K., et al. (2021b). Positive Behavior Management: Assessment of Rugby Referees in Children Sport. *Int J Environ Res Public Health*, 18(20), 10949.

Sant'Anna, R., et al. (2020). Rugby Union Referees' Physical and Physiological Demands across Different Competitive Levels. *The Journal of Sports Medicine and Physical Fitness*, 61(6), 788-796.

Spitz, J., et al. (2016). Visual Search Behaviors of Association Football Referees During Assessment of Foul Play Situations. *Cognitive Research: Principles and Implications*, 1(1), 1-11 .

ปัจจัยส่วนบุคคลและความรอบรู้ด้านสุขภาพที่มีผลต่อพฤติกรรมสุขภาพ
ของบุคลากรสายสนับสนุน วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครราชสีมา*
PERSONAL FACTORS AND HEALTH LITERACY AFFECTING HEALTH BEHAVIORS OF
SUPPORT STAFF AT BOROMARAJONANI COLLEGE OF NURSING,
NAKHONRATCHASIMA

สุชาดา วงศ์สวัสดิ์*, รสสุคนธ์ พิไชยแพทย์

Suchada Wongsawat, Rossukhon Pichaipat

คณะพยาบาลศาสตร์ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครราชสีมา สถาบันพระบรมราชชนก

Faculty of Nursing, Boromarajonani College of Nursing, Nakhonratchasima, Praboromarajchanok Institute, Thailand

*Corresponding author E-mail: suchada@knc.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความรอบรู้ด้านสุขภาพ 2) ศึกษาระดับพฤติกรรมสุขภาพ และ 3) ศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลและความรอบรู้ด้านสุขภาพที่มีผลต่อพฤติกรรมสุขภาพของบุคลากรสายสนับสนุน วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครราชสีมา เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากรสายสนับสนุนที่ปฏิบัติงานในปีงบประมาณ 2566 จำนวน 60 คน ด้วยการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง .67 - 1.00 และค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคเท่ากับ .77 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรอบรู้ด้านสุขภาพโดยรวมอยู่ในระดับพอใช้ มีระดับพฤติกรรมสุขภาพโดยรวมอยู่ในระดับดี และปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมสุขภาพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ เพศ และความรอบรู้ด้านสุขภาพ ซึ่งสามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมสุขภาพได้ร้อยละ 38.60 ($R^2 = .386$) โดยเพศเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมสุขภาพมากที่สุด รองลงมาคือ ความรอบรู้ด้านสุขภาพ ($\beta = .405$ และ $.329$ ตามลำดับ)สามารถเขียนสมการทำนายในรูปคะแนนมาตรฐานได้ว่าพฤติกรรมสุขภาพ = $.405$ (เพศ) + $.329$ (ความรอบรู้ด้านสุขภาพ) ส่วนอายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และดัชนีมวลกาย ไม่มีผลต่อพฤติกรรมสุขภาพจากผลการวิจัยมีข้อเสนอแนะว่าควรเพิ่มพูนความรอบรู้ด้านสุขภาพอย่างต่อเนื่องโดยการมีส่วนร่วมของบุคลากร ร่วมกับการสร้างกำลังใจ เพื่อยกระดับความรอบรู้ด้านสุขภาพและพฤติกรรมสุขภาพของบุคลากรสายสนับสนุนให้เพิ่มขึ้น

คำสำคัญ: ความรอบรู้ด้านสุขภาพ, พฤติกรรมสุขภาพ, บุคลากรสายสนับสนุน

Abstract

This research article aims to 1) study the level of health literacy, 2) study the level of health behaviors, and 3) study personal factors and health literacy affecting the health behaviors of support staff at Boromarajonani College of Nursing, Nakhon Ratchasima. It is quantitative research. The sample group consisted of 60 support staff members who were working in the fiscal

year 2023, selected through simple random sampling. Data were collected using a questionnaire with an index of item - objective congruence ranging from .67 - 1.00 and a Cronbach's alpha coefficient of .77. Data were analyzed using descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, standard deviation, and inferential statistics, namely, stepwise multiple regression analysis. The research results found that the sample group had an average level of health literacy and a good level of health behaviors. The factors significantly affecting health behaviors at a .05 level were gender and health literacy, which could together predict health behaviors by 38.60 percent ($R^2 = .386$). Gender was the factor having the most influence on health behaviors, followed by health literacy ($\beta = .405$ and $.329$ respectively). The predictive equation in standardized score could be written as: Health behaviors = $.405$ (Gender) + $.329$ (Health Literacy). Age, education level, monthly income, and body mass index were not affecting factors for the health behaviors of the support staff. Based on the research results, it is recommended to continuously enhance health literacy through the participation of personnel, along with promoting motivation, to improve the level of health literacy and health behaviors of support staff.

Keywords: Health Literacy, Health Behaviors, Support Staff

บทนำ

สุขภาพของบุคลากรวัยทำงานถือเป็นหัวใจสำคัญของการนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จ เมื่อบุคลากรมีสุขภาพดีจะสามารถทำงานได้อย่างเต็มความสามารถ ทำให้ได้ผลงานออกมามีประสิทธิภาพ ในทางตรงกันข้ามหากบุคลากรสุขภาพไม่ดี ย่อมส่งผลให้ขาดเรี่ยวแรงที่จะมุ่งมั่นและทำงานให้สำเร็จลุล่วง ซึ่งจากผลการสำรวจสุขภาพคนไทยในวัยทำงานที่มีอายุระหว่าง 15 - 59 ปี โดยการตรวจร่างกาย พบว่า ปัญหาสุขภาพอันดับต้นในขณะนี้ คือ โรคจากพฤติกรรมทางสุขภาพ โดยปัญหาพฤติกรรมสุขภาพสำคัญที่ต้องได้รับการแก้ไข คือ การสูบบุหรี่ มีอัตราการสูบบุหรี่ร้อยละ 20 ในเพศชายสูงกว่าเพศหญิง 10 เท่า การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในเพศชายร้อยละ 33.7 มากกว่าเพศหญิง 3 เท่า มีการออกกำลังกายและการกินผักผลไม้ไม่เพียงพอ มีภาวะอ้วนพบความชุกสูงสุดในกลุ่มอายุ 45 - 59 ปี โดยผู้หญิงมีความชุกสูงกว่าในผู้ชาย (ร้อยละ 55.3 และ 43.3 ตามลำดับ) ซึ่งล้วนเป็นพฤติกรรมเสี่ยงต่ออุบัติการณ์ของโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง โรคระบบหัวใจและหลอดเลือดที่จะเกิดขึ้นในอนาคต อันเป็นภาระของบุคคลที่เจ็บป่วย ครอบครัว สังคม และระบบบริการสุขภาพ ดังนั้น มาตรการป้องกันและลดภาระจากโรคเหล่านี้จึงเป็นประเด็นสำคัญ (วิชัย เอกพลากร และคณะ, 2564) มาตรการสำคัญในการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค ที่จะช่วยลดความเสี่ยงต่อโรคและภัยคุกคามด้านสุขภาพทั้งโรคติดต่อและโรคไม่ติดต่อเรื้อรังข้างต้น รวมทั้งลดภาระค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลได้ คือ การมีความรอบรู้ด้านสุขภาพและพฤติกรรมสุขภาพที่ถูกต้อง ซึ่งนับเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดสถานะสุขภาพของบุคคล ดังนั้น เพื่อให้บุคลากรวัยทำงานห่างไกลโรค มีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง มีศักยภาพในการดูแลสุขภาพตนเองจนนำไปสู่สุขภาพที่ดี กระทรวงสาธารณสุขจึงได้เน้นการเสริมสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพและพฤติกรรมสุขภาพให้กับบุคลากรกลุ่มวัยทำงานด้วยหลัก 3อ. 2ส. โดย 3 อ. ได้แก่ อ.ที่ 1 คือ อาหาร ด้วยการรับประทานอาหารที่ถูกหลัก ลดอาหารหวาน มัน เค็ม เพิ่มผักและผลไม้ อ.ที่ 2 คือ ออกกำลังกาย ด้วยการออกกำลังกายที่เหมาะสมกับสุขภาพ สมรรถนะทางกาย และวิถีชีวิต อ.ที่ 3 คือ อารมณ์ สามารถควบคุมอารมณ์หรือจัดการความเครียดได้อย่างเหมาะสม และ 2ส. ได้แก่ ส.ที่ 1 คือ การไม่สูบบุหรี่หรือสูดควันบุหรี่ ส.ที่ 2 คือ การไม่ดื่มสุราหรือเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ (กองสุรศึกษา, 2563) ซึ่งกล่าวได้ว่าพฤติกรรมสุขภาพเป็นการปฏิบัติหรือการแสดงออกของบุคคลในการกระทำหรืองดเว้นการกระทำในสิ่งที่มีผลต่อสุขภาพ โดยอาศัย ความรู้

ความเข้าใจ เจตคติ และการปฏิบัติตนทางสุขภาพทั้งทางกาย อารมณ์ และสังคม ที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างสมดุล บุคคลใดมีความรอบรู้ด้านสุขภาพดีก็จะส่งผลให้มีพฤติกรรมสุขภาพที่ถูกต้อง (กองสุศึกษา, 2561)

ความรอบรู้ด้านสุขภาพเป็นความสามารถของบุคคลในการเข้าถึงข้อมูล มีความรู้ความเข้าใจเพื่อวิเคราะห์ ประเมินการปฏิบัติ และจัดการตนเอง รวมทั้งสามารถชี้แนะเรื่องสุขภาพส่วนบุคคล ครอบครัว และชุมชนเพื่อสุขภาพที่ดี คุณลักษณะสำคัญที่จำเป็นของผู้ที่มีความรอบรู้ด้านสุขภาพ ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบหลัก ดังนี้ (กองสุศึกษา, 2561) 1) การมีความรู้ความเข้าใจทางสุขภาพ เป็นความสามารถในการเรียนรู้และจดจำประเด็นสำคัญของข้อมูลสุขภาพที่จะนำไปปฏิบัติเพื่อการมีสุขภาพดี 2) การเข้าถึงข้อมูลบริการสุขภาพ เป็นความสามารถในการรู้วิธีค้นหา การใช้อุปกรณ์สืบค้น เลือกแหล่งข้อมูลสุขภาพและบริการสุขภาพที่ถูกต้อง เพื่อนำไปใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ 3) การสื่อสารสุขภาพ เป็นความสามารถในการพูด อ่าน เขียน สามารถโน้มน้าวให้ผู้อื่นเข้าใจ และยอมรับข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติตนเพื่อสุขภาพดี 4) การจัดการตนเอง เป็นความสามารถในการกำหนดเป้าหมาย วางแผน ทำตามแผน พร้อมทั้งทบทวนวิธีการปฏิบัติตามเป้าหมาย เพื่อนำมาปรับเปลี่ยนวิธีปฏิบัติตนให้ถูกต้อง 5) การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ โดยมีความสามารถในการตรวจสอบความถูกต้อง ความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่สื่อนำเสนอ เพื่อหลีกเลี่ยงความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นกับสุขภาพตนเองและผู้อื่น และ 6) การตัดสินใจเลือกปฏิบัติที่ถูกต้อง โดยมีความสามารถในการใช้เหตุผลวิเคราะห์ถึงผลดีหรือผลเสียที่จะตามมา ทั้งนี้การมีความรอบรู้ด้านสุขภาพจะส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ เพราะสาเหตุหลักของปัญหาสุขภาพทั้งโรคติดต่อและโรคไม่ติดต่อ ส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจากพฤติกรรมเสี่ยง ดังนั้น เมื่อบุคคลมีความรอบรู้ด้านสุขภาพดีจะส่งผลให้มีพฤติกรรมสุขภาพที่ดี แม้อยู่ในสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงสูง ในทางกลับกันหากบุคคลมีความรอบรู้ด้านสุขภาพน้อยและมีพฤติกรรมสุขภาพที่ไม่ถูกต้อง จะส่งผลให้ไม่สามารถดูแลสุขภาพตนเองได้ ก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อการเกิดโรคและปัญหาสุขภาพเพิ่มขึ้น เช่นเดียวกับชนวนทอง ธนสุกาญจน์ และคณะ ได้กล่าวไว้ว่า ความรอบรู้ด้านสุขภาพนับเป็นตัวแปรหนึ่งที่สำคัญที่จะทำนายพฤติกรรมสุขภาพ ซึ่งส่งผลต่อสถานะสุขภาพ เช่นเดียวกับอายุ รายได้ การมีงานทำ ระดับการศึกษา และเชื้อชาติ (ชนวนทอง ธนสุกาญจน์ และคณะ, 2561) สอดคล้องกับการศึกษาของดวงเดือน ฤทธิเดช และคณะ พบว่า ความรอบรู้ด้านสุขภาพและเพศเป็นตัวแปรที่สามารถทำนายพฤติกรรมสุขภาพตามหลัก 3อ. 2ส. ของพนักงาน (ดวงเดือน ฤทธิเดช และคณะ, 2564) และการศึกษาของราตรี งามพร้อม พบว่า รายได้ ดัชนีมวลกาย ความรู้ในเรื่องสุขภาพ การได้รับข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพจากสื่อต่าง ๆ เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมสุขภาพของบุคลากร (ราตรี งามพร้อม, 2564)

จากสถานการณ์ภาวะสุขภาพของบุคลากรวัยทำงานและความสำคัญของความรอบรู้ด้านสุขภาพและพฤติกรรมสุขภาพดังกล่าว ประกอบกับจากผลการสำรวจภาวะสุขภาพของบุคลากรสายสนับสนุน วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครราชสีมา พบว่า มีภาวะน้ำหนักเกินถึงอ้วนมากถึงร้อยละ 63.26 (วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครราชสีมา, 2565) แสดงให้เห็นว่ามีความเสี่ยงต่อโรคและภัยคุกคามด้านสุขภาพทั้งโรคติดต่อและโรคไม่ติดต่อเรื้อรังในอนาคตได้ ประกอบกับยังไม่เคยศึกษาเกี่ยวกับความรอบรู้ด้านสุขภาพและพฤติกรรมสุขภาพของบุคลากรสายสนับสนุนในวิทยาลัยมาก่อน จึงเป็นที่มาที่ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาถึงระดับความรอบรู้ด้านสุขภาพระดับพฤติกรรมสุขภาพ ปัจจัยส่วนบุคคลและความรอบรู้ด้านสุขภาพของบุคลากรสายสนับสนุนว่าจะส่งผลต่อพฤติกรรมสุขภาพของบุคลากรสายสนับสนุนหรือไม่ โดยนำแนวคิดการมีความรอบรู้ด้านสุขภาพและพฤติกรรมสุขภาพตามหลัก 3อ. 2ส. ของกองสุศึกษา กระทรวงสาธารณสุข อันเป็นมาตรการสำคัญในการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคที่จะช่วยลดความเสี่ยงต่อโรคและภัยคุกคามด้านสุขภาพ (กองสุศึกษา, 2561) รวมทั้งปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อพฤติกรรมสุขภาพจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และดัชนีมวลกาย มาเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาครั้งนี้ ซึ่งผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์สำหรับวิทยาลัยได้นำไปใช้ในการวางแผนพัฒนาให้บุคลากรสายสนับสนุนมีความรอบรู้ด้านสุขภาพและพฤติกรรมสุขภาพ

ตามหลัก 3อ.2ส. อันจะส่งผลให้บุคลากรมีสุขภาพดี มีศักยภาพในการดูแลสุขภาพให้แข็งแรง สามารถควบคุมสุขภาพ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และปัจจัยเสี่ยงต่อสุขภาพได้ ส่งผลให้ทำงานได้อย่างเต็มความสามารถ เป็นแบบอย่างให้กับเพื่อนร่วมงาน ครอบครัว ชุมชน และสังคม อีกทั้งข้อมูลจากการวิจัยยังเป็นประโยชน์สำหรับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง ได้นำไปใช้ประกอบการดำเนินการดูแลสุขภาพของบุคลากรให้มีสุขภาพที่ดียิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความรู้ด้านสุขภาพของบุคลากรสายสนับสนุน วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครราชสีมา
2. เพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมสุขภาพของบุคลากรสายสนับสนุน วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครราชสีมา
3. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลและความรู้ด้านสุขภาพที่มีผลต่อพฤติกรรมสุขภาพของบุคลากรสายสนับสนุน วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แนวคิดความรู้ด้านสุขภาพและพฤติกรรมสุขภาพตาม 3อ.2ส. ของกองสุศึกษา กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข (กองสุศึกษา, 2561) และการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีตัวแปรอิสระ ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล (เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ดัชนีมวลกาย) และความรู้ด้านสุขภาพ ส่วนตัวแปรตาม ได้แก่ พฤติกรรมสุขภาพของบุคลากรสายสนับสนุน วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครราชสีมา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ บุคลากรสายสนับสนุน วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครราชสีมา ที่ปฏิบัติงานในปีงบประมาณ 2566 จำนวน 63 คน (ข้อมูล ณ เดือนมีนาคม 2566) (วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครราชสีมา, 2566) กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยโปรแกรม G*Power โดยกำหนดค่าขนาดอิทธิพล (Effect size) เท่ากับ 0.35 กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อำนาจการทดสอบ (Power of test) ที่ระดับ 0.90 และตัวแปรอิสระที่ใช้ทำนายจำนวน 6 ตัวแปร ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 57 คน ผู้วิจัยเพิ่มขนาดกลุ่มตัวอย่างเป็นจำนวน 60 คน เพื่อทดแทนกรณีกลุ่มตัวอย่างถอนตัวออกจากโครงการวิจัย และทำการสุ่มตัวอย่างอย่างง่ายโดยใช้ตารางเลขสุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามประกอบด้วย 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และดัชนีมวลกาย โดยค่าดัชนีมวลกาย = น้ำหนัก (กก.) / ส่วนสูง (ม.)² แล้วแปลผลเทียบกับเกณฑ์ ได้แก่ น้ำหนักน้อยกว่าปกติ (น้อยกว่า 18.5 กก./ตร.ม.) ปกติ (18.5 - 22.9 กก./ตร.ม.) น้ำหนักเกิน (23 - 24.9 กก./ตร.ม.) อ้วน (25 - 29.9 กก./ตร.ม.) และอ้วนมาก (ตั้งแต่ 30 กก./ตร.ม.) (กองสุศึกษา, 2566)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามสำหรับประเมินความรู้ด้านสุขภาพ โดยผู้วิจัยใช้แบบสอบถามความรู้ด้านสุขภาพตาม 3อ.2ส. ฉบับปรับปรุงปี 2561 ของกองสุศึกษา กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข (กองสุศึกษา, 2561) รวม 19 ข้อ คะแนนเต็ม 68 คะแนน ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความรู้ความเข้าใจทางสุขภาพ จำนวน 6 ข้อ เต็ม 6 คะแนน เป็นคำถามแบบถูกผิด มี 4 ตัวเลือก ตอบถูกได้ 1 คะแนน ตอบผิดได้ 0 คะแนน 2) การเข้าถึงข้อมูลบริการสุขภาพ จำนวน 2 ข้อ เต็ม 10 คะแนน 3) การสื่อสารสุขภาพ จำนวน 3 ข้อ เต็ม 15 คะแนน 4) การจัดการตนเอง จำนวน 3 ข้อ เต็ม 15 คะแนน 5) การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ จำนวน 2 ข้อ เต็ม 10 คะแนน โดยองค์ประกอบที่ 2 - 5 ข้อคำถามมีลักษณะเชิงบวกและเชิงลบ เป็น

คำถามแบบประเมินมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ ที่วัดความถี่ของการกระทำตั้งแต่ไม่เคยเลยให้ 1 คะแนน จนถึงทำประจำให้ 5 คะแนน สำหรับข้อคำถามเชิงบวก ส่วนข้อคำถามเชิงลบจะให้คะแนนในทางกลับกัน 6) การตัดสินใจเลือกปฏิบัติที่ถูกต้อง จำนวน 3 ข้อ เต็ม 12 คะแนน เป็นคำถามแบบประเมินค่า 4 ระดับ ตั้งแต่ระดับการตัดสินใจที่ไม่ดีต่อสุขภาพตนเองและผู้อื่นให้ 1 คะแนน จนถึงการตัดสินใจที่ดีและถูกต้องที่สุดให้ 4 คะแนน โดยการแปลผลระดับความรอบรู้ด้านสุขภาพโดยรวมและองค์ประกอบที่ 2 - 6 จะแบ่งออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่ ระดับไม่ดี (<60% ของคะแนนเต็ม) ระดับพอใช้ ($\geq 60 - < 70\%$ ของคะแนนเต็ม) ระดับดี ($\geq 70 - < 80\%$) และระดับดีมาก ($\geq 80\%$ ของคะแนนเต็ม) ส่วนองค์ประกอบที่ 1 จะแบ่งออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่ ระดับไม่ถูกต้อง (<60% ของคะแนนเต็ม) ระดับถูกต้องบ้าง ($\geq 60 - < 70\%$ ของคะแนนเต็ม) ระดับถูกต้อง ($\geq 70 - < 80\%$) และระดับถูกต้องที่สุด ($\geq 80\%$ ของคะแนนเต็ม)

ตอนที่ 3 แบบสอบถามสำหรับประเมินพฤติกรรมสุขภาพ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามพฤติกรรมสุขภาพ ตาม 3อ.2ส. ฉบับปรับปรุงปี 2561 ของกองสุศึกษา กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข (กองสุศึกษา, 2561) มีจำนวน 6 ข้อ คะแนนเต็ม 30 คะแนน ข้อคำถามมีลักษณะเชิงบวกและเชิงลบ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ วัดความถี่ของการปฏิบัติต่อสัปดาห์ ตั้งแต่ระดับไม่เคยปฏิบัติให้ 1 คะแนน จนถึงปฏิบัติทุกวัน ให้ 5 คะแนน สำหรับข้อคำถามเชิงบวก ส่วนข้อคำถามเชิงลบจะให้คะแนนในทางกลับกัน โดยการแปลผลระดับพฤติกรรมสุขภาพโดยรวมและรายข้อจะแบ่งออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่ ระดับไม่ดี (<60% ของคะแนนเต็ม) ระดับพอใช้ ($\geq 60 - < 70\%$ ของคะแนนเต็ม) ระดับดี ($\geq 70 - < 80\%$) และระดับดีมาก ($\geq 80\%$ ของคะแนนเต็ม)

แบบสอบถามการวิจัยนี้ ได้ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญด้านพยาบาลศาสตร์และเวชศาสตร์ชุมชน ด้านสุศึกษาและพัฒนาสังคม และด้านการวัดผล การศึกษา นำผลการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมดมาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับ วัตถุประสงค์ (Index of item - Objective Congruence: IOC) ได้ค่าอยู่ระหว่าง .67 - 1.00 จากนั้นหาความ เชื่อมั่นของแบบสอบถามที่ทำการปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ โดยนำไปทดลองใช้กับบุคลากรสาย สนับสนุนที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน แล้วคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ทั้งฉบับได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .77

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง โดยทำการชี้แจงรายละเอียดของการพิทักษ์ สิทธิกลุ่มตัวอย่างและรายละเอียดของแบบสอบถามทั้งหมดให้กลุ่มตัวอย่างมีความเข้าใจก่อนตอบคำถาม หลังจากนั้นจะให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบสอบถามด้วยตนเอง แล้วรวบรวมแบบสอบถามเพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยนี้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด นครราชสีมา หมายเลข KHE 2023 - 019 วันที่รับรอง 10 มีนาคม 2566 ผู้วิจัยได้แนะนำตนเองกับกลุ่มตัวอย่าง ชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัย วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล โดยกลุ่มตัวอย่างไม่ต้องระบุ ชื่อ - นามสกุล ในแบบสอบถาม ข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างจะเป็นความลับ ผลการวิจัยจะนำเสนอในภาพรวมเพื่อประโยชน์ทางวิชาการเท่านั้น กลุ่มตัวอย่างมีสิทธิที่จะบอกรับหรือปฏิเสธในการเข้าร่วมวิจัยได้โดยไม่มีผลกระทบใด ๆ

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล ระดับความรอบรู้ด้านสุขภาพ และระดับพฤติกรรมสุขภาพของบุคลากร โดยใช้ สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ปัจจัยที่มี ผลต่อพฤติกรรมสุขภาพของบุคลากรโดยใช้สถิติเชิงอนุมาน ด้วยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise multiple regression analysis)

ผลการวิจัย

ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 66.70 มีอายุระหว่าง 36 - 60 ปี ร้อยละ 75 มีการศึกษาปริญญาตรีขึ้นไป ร้อยละ 53.30 มีรายได้ไม่น้อยกว่า 15,000 บาท ร้อยละ 50 และมีภาวะอ้วน ร้อยละ 38.33 แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง (n = 60)

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	20	33.30
หญิง	40	66.70
อายุ (Min = 28, Max = 59, $\bar{X}$ = 44.93, SD = 9.94)		
18 - 35 ปี (ผู้ใหญ่ตอนต้น)	15	25.00
36 - 60 ปี (ผู้ใหญ่ตอนปลาย)	45	75.00
ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	28	46.70
ปริญญาตรีขึ้นไป	32	53.30
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน (Min = 8,600, Max = 50,000, $\bar{X}$ = 16,519.3, SD = 8890.82)		
น้อยกว่า 15,000 บาท	30	50.00
15,000 - 29,999 บาท	25	41.67
30,000 บาทขึ้นไป	5	8.33
ดัชนีมวลกาย (Min = 17.15, Max = 35.75, $\bar{X}$ = 24.9, SD = 4.1)		
น้ำหนักน้อยกว่าปกติ (น้อยกว่า 18.5 กก./ตร.ม.)	3	5.00
ปกติ (18.5 - 22.9 กก./ตร.ม.)	17	28.33
น้ำหนักเกิน (23.0 - 24.9 กก./ตร.ม.)	10	16.67
อ้วน (25.0 - 29.9 กก./ตร.ม.)	23	38.33
อ้วนมาก (30 กก./ตร.ม. ขึ้นไป)	7	11.67

ระดับความรอบรู้ด้านสุขภาพของบุคลากรสายสนับสนุน เมื่อพิจารณาจากร้อยละของค่าเฉลี่ย พบว่า บุคลากรสายสนับสนุนมีความรอบรู้ด้านสุขภาพโดยรวมอยู่ในระดับพอใช้ (ร้อยละ 66.00) โดยด้านที่มีค่าสูงสุด คือ การตัดสินใจเลือกปฏิบัติที่ถูกต้อง อยู่ในระดับดี (ร้อยละ 73.17) รองลงมาคือ การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ อยู่ในระดับดี (ร้อยละ 72.00) และการเข้าถึงข้อมูลบริการสุขภาพ อยู่ในระดับพอใช้ (ร้อยละ 67.70) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าน้อยที่สุด คือ การสื่อสารสุขภาพ อยู่ในระดับไม่ดี (ร้อยละ 57.67) แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ระดับความรอบรู้ด้านสุขภาพของบุคลากรสายสนับสนุน วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครราชสีมา (n = 60)

ความรอบรู้ด้านสุขภาพ	$\bar{X}$	SD	ร้อยละ	ระดับ
1. การมีความรู้ความเข้าใจทางสุขภาพ (เต็ม 6 คะแนน)	3.85	1.22	64.17	ถูกต้องบ้าง
2. การเข้าถึงข้อมูลบริการสุขภาพ (เต็ม 10 คะแนน)	6.77	1.39	67.70	พอใช้
3. การสื่อสารสุขภาพ (เต็ม 15 คะแนน)	8.65	1.75	57.67	ไม่ดี
4. การจัดการตนเอง (เต็ม 15 คะแนน)	9.63	2.13	64.20	พอใช้
5. การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ (เต็ม 10 คะแนน)	7.20	1.88	72.00	ดี
6. การตัดสินใจเลือกปฏิบัติที่ถูกต้อง (เต็ม 12 คะแนน)	8.78	1.38	73.17	ดี
ความรอบรู้ด้านสุขภาพโดยรวม (เต็ม 68 คะแนน)	44.88	5.77	66.00	พอใช้

หมายเหตุ ร้อยละ หมายถึง ร้อยละของค่าเฉลี่ยเมื่อเทียบกับคะแนนเต็มของแต่ละด้าน

ระดับพฤติกรรมสุขภาพของบุคลากรสายสนับสนุน เมื่อพิจารณาจากร้อยละของค่าเฉลี่ย พบว่า บุคลากรสายสนับสนุนมีพฤติกรรมสุขภาพโดยรวมอยู่ในระดับดี (ร้อยละ 71.77) โดยข้อที่มีค่าสูงสุด คือ ไม่ดื่มสุราหรือเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ อยู่ในระดับดีมาก (ร้อยละ 95.00) รองลงมาคือ ไม่สูบบุหรี่หรือสูดควันบุหรี่ อยู่ในระดับดีมาก (ร้อยละ 90.60) และจัดการความเครียดของตนเองด้วยการมองโลกในแง่ดีเสมอ อยู่ในระดับดี (ร้อยละ 74.00) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าน้อยที่สุด คือ การออกกำลังกายหรือเคลื่อนไหวต่อเนื่องจนรู้สึกเหนื่อย มีเหงื่อออก อยู่ในระดับไม่ดี (ร้อยละ 54.60) แสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ระดับพฤติกรรมสุขภาพของบุคลากรสายสนับสนุน วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครราชสีมา (n = 60)

พฤติกรรมสุขภาพ	$\bar{X}$	SD	ร้อยละ	ระดับ
1. ควบคุมปริมาณอาหารและรสอาหารไม่ให้อ้วน มัน เค็มจัดทุกมื้อ (เต็ม 5 คะแนน)	2.93	1.30	58.60	ไม่ดี
2. กินผักและผลไม้สด สะอาด เสมอวันละอย่างน้อยครึ่งกิโลกรัม (เต็ม 5 คะแนน)	2.88	1.15	57.60	ไม่ดี
3. ออกกำลังกายหรือเคลื่อนไหวต่อเนื่องจนรู้สึกเหนื่อย มีเหงื่อออก (เต็ม 5 คะแนน)	2.73	1.09	54.60	ไม่ดี
4. จัดการความเครียดของตนเองด้วยการมองโลกในแง่ดีเสมอ (เต็ม 5 คะแนน)	3.70	1.17	74.00	ดี
5. ไม่สูบบุหรี่หรือสูดควันบุหรี่ (เต็ม 5 คะแนน)	4.53	1.20	90.60	ดีมาก
6. ไม่ดื่มสุราหรือเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ (เต็ม 5 คะแนน)	4.75	0.44	95.00	ดีมาก
พฤติกรรมสุขภาพโดยรวม (เต็ม 30 คะแนน)	21.53	3.47	71.77	ดี

หมายเหตุ ร้อยละ หมายถึง ร้อยละของค่าเฉลี่ยเมื่อเทียบกับคะแนนเต็มของแต่ละข้อ

การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมสุขภาพของบุคลากร ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบข้อมูลเบื้องต้นว่าเป็นไปตามเงื่อนไขของการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณหรือไม่ ดังนี้ 1) ตรวจสอบความผิดปกติของข้อมูล (Outlier) พบว่า ค่า Cook's Distance ของข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์อยู่ระหว่าง 0 - 0.289 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 1 สรุปได้ว่าไม่มีความผิดปกติของข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ จึงเป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้นของการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ 2) ทดสอบการกระจายของข้อมูลตัวแปรตาม โดยใช้วิธี Kolmogorov - Smirnov Test พบว่า มีระดับนัยสำคัญเท่ากับ .193 ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญที่กำหนดไว้ที่ระดับ .05 แสดงว่าตัวแปรตามมีการแจกแจงแบบปกติ (Normality) จึงเป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้นของการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ 3) พิจารณาค่าความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อน จากแผนภาพการกระจาย (Scatter Plot) พบว่า ค่าความคลาดเคลื่อนส่วนใหญ่อยู่ใกล้ 0 โดยกระจายอยู่เหนือและใต้ระดับ 0 ในช่วงแคบ ดังนั้น จึงสรุปว่าค่าความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อนคงที่ (Homoscedasticity) เป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้นของการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ 4) ตัวแปรอิสระไม่มีความสัมพันธ์ภายในกันเอง (No Autocorrelation) โดยพิจารณาจากค่าสถิติ Durbin - Watson หากอยู่ในช่วง 1.5 - 2.5 แสดงว่า ไม่มีความสัมพันธ์ภายในกันเอง (กัลยา วานิชย์บัญชา และฐิตา วานิชย์บัญชา, 2561) ซึ่งจากผลการวิเคราะห์ พบว่า ค่า Durbin - Watson มีค่าเท่ากับ 1.996 จึงสรุปได้ว่าตัวแปรอิสระที่นำมาใช้ในการทดสอบไม่มีความสัมพันธ์ภายในกันเอง เป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้นของการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ และ 5) ตรวจสอบตัวแปรอิสระทุกตัวว่าไม่มีความสัมพันธ์กัน ไม่เกิดปัญหา Multicollinearity โดยพิจารณาจากค่าสถิติ Tolerance ที่ไม่ต่ำกว่า 0.1 และค่า Variance Inflation Factor (VIF) ไม่เกิน 10 (สำราญ มีแจ้ง, 2557) ผลการวิเคราะห์ พบว่า ตัวแปรอิสระที่ใช้ในการวิเคราะห์มีค่า Tolerance อยู่ระหว่าง .820 - .970 และค่า VIF อยู่ระหว่าง 1.031 - 1.219 จึงสรุปได้ว่าตัวแปรอิสระทุกตัวไม่มีความสัมพันธ์กัน เป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้นของการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ผลวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมสุขภาพของบุคลากร ด้วยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมสุขภาพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ เพศ และความรอบรู้

ด้านสุขภาพ ซึ่งสามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมสุขภาพได้ร้อยละ 38.60 ($R^2 = .386$) โดยเพศเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมสุขภาพมากที่สุด รองลงมาคือ ความรอบรู้ด้านสุขภาพ ($\beta = .405$ และ $.329$ ตามลำดับ) สามารถเขียนสมการทำนายพฤติกรรมสุขภาพในรูปคะแนนดิบได้ ดังนี้

$$\text{พฤติกรรมสุขภาพ} = 10.338 + 3.049 (\text{เพศ}) + .204 (\text{ความรอบรู้ด้านสุขภาพ})$$

และสมการทำนายในรูปคะแนนมาตรฐาน ดังนี้

$$\text{พฤติกรรมสุขภาพ} = .405 (\text{เพศ}) + .329 (\text{ความรอบรู้ด้านสุขภาพ})$$

อธิบายได้ว่าเพศหญิงจะมีพฤติกรรมสุขภาพดีกว่าเพศชาย และความรู้ด้านสุขภาพที่ถูกต้องเพิ่มขึ้นจะทำให้มีพฤติกรรมสุขภาพดีขึ้น ส่วนปัจจัยอื่น ๆ ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และดัชนีมวลกาย ไม่มีผลต่อพฤติกรรมสุขภาพ แสดงดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมสุขภาพของบุคลากรสายสนับสนุน วิทยาลัย

พยาบาลบรมราชชนนี นครราชสีมา ด้วยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ($n = 60$)

ตัวแปร	b	SE _b	Beta (β)	t	p - value
เพศ (หญิง)	3.049	.862	.405	3.535*	.001
ความรอบรู้ด้านสุขภาพ	.204	.071	.329	2.875*	.006
ค่าคงที่ (Constant)	10.338	3.012		3.432	.001

$R = .621$, $R^2 = .386$, Adjust $R^2 = .364$, SEE = 2.852, F = 17.910, p - value = .001

*ระดับนัยสำคัญ .05

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาระดับความรู้ด้านสุขภาพของบุคลากรสายสนับสนุนโดยรวมอยู่ในระดับพอใช้ แสดงว่าเป็นผู้มีระดับความรู้ด้านสุขภาพที่เพียงพอและอาจจะมีการปฏิบัติตาม 3อ.2ส. ได้ถูกต้องบ้าง (กองสุขศึกษา, 2559) สอดคล้องกับการศึกษาของณานิ สิ้นสุข และอริวัฒน์ เจียวิวรรธน์กุล พบว่า ความรู้ด้านสุขภาพของบุคลากรในโรงพยาบาลอานันทมหิดล จังหวัดลพบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับพอใช้ (ณานิ สิ้นสุข และอริวัฒน์ เจียวิวรรธน์กุล, 2565) โดยด้านที่บุคลากรสายสนับสนุนมีค่าร้อยละของค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การตัดสินใจเลือกปฏิบัติที่ถูกต้อง อยู่ในระดับดี อาจเป็นเพราะบุคลากรสายสนับสนุนส่วนใหญ่ ร้อยละ 75 เป็นผู้ใหญ่ออนไลน์ ซึ่งเป็นวัยที่ผ่านประสบการณ์ชีวิตมามาก ประกอบกับมีประสบการณ์การทำงานในวิทยาลัยพยาบาล ซึ่งเป็นองค์กรด้านสุขภาพ ทำให้มีความตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการปฏิบัติตนที่จะเกิดผลดีต่อสุขภาพ เมื่อเผชิญกับหลายทางเลือกที่ต้องตัดสินใจ ทำให้สามารถคิดวิเคราะห์ก่อนที่จะปฏิเสธ หลีกเลี่ยง หรือเลือกวิธีการปฏิบัติที่จะส่งผลต่อสุขภาพได้ดี สอดคล้องกับสุวิจิตา จรุงเกียรติกุล กล่าวว่า ลักษณะของผู้ใหญ่จะมีความโดดเด่นเรื่องประสบการณ์ รู้จักใช้เหตุผล ทำให้สามารถชี้แนะตนเองและตัดสินใจเลือกปฏิบัติที่ถูกต้องได้ (สุวิจิตา จรุงเกียรติกุล, 2564) และสอดคล้องกับการศึกษาของอรนุช ดวงเปื้อน พบว่า ประชาชนวัยทำงานจังหวัดลำปางมีการตัดสินใจและเลือกปฏิบัติที่ถูกต้องตามหลัก 3อ.2ส. อยู่ในระดับมาก (อรนุช ดวงเปื้อน, 2560) ส่วนด้านที่บุคลากรสายสนับสนุนมีค่าร้อยละของค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การสื่อสารสุขภาพ อยู่ในระดับไม่ดี อาจเป็นเพราะยังมีความรู้ความเข้าใจทางสุขภาพถูกต้องเพียงบางส่วน ดังผลการศึกษานี้ พบว่า บุคลากรสายสนับสนุนมีความรู้ความเข้าใจทางสุขภาพอยู่ในระดับถูกต้องบ้าง จึงทำให้การสื่อสารสุขภาพ รวมทั้งการโน้มน้าวผู้อื่นให้เข้าใจและยอมรับข้อมูลการปฏิบัติตนเพื่อการมีสุขภาพที่ดียังไม่ดีเท่าที่ควร สอดคล้องกับ มลินี สมภพเจริญ กล่าวว่า การมีความรู้ความเข้าใจเรื่องราวด้านสุขภาพเป็นสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับการสื่อสารสุขภาพที่จะทำให้เกิดความมั่นใจและได้รับการยอมรับในสิ่งที่สื่อสารออกไป (มลินี สมภพเจริญ, 2563) และสอดคล้องกับการศึกษาของจันทกานต์

วลัยเสถียร และคณะ พบว่า ความรอบรู้ด้านสุขภาพของบุคลากรสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 9 นครราชสีมา ด้านการสื่อสารสุขภาพอยู่ในระดับไม่ดี (จันทกานต์ วลัยเสถียร และคณะ, 2564)

จากการศึกษาระดับพฤติกรรมสุขภาพของบุคลากรสายสนับสนุนโดยรวมรวมอยู่ในระดับดี แสดงว่ามีพฤติกรรมการปฏิบัติตนในการดูแลสุขภาพตนเองตาม 3อ.2ส. ได้ถูกต้องเป็นส่วนใหญ่ (กองสุศึกษา, 2559) สอดคล้องกับการศึกษาของราตรี งามพร้อม พบว่า พฤติกรรมสุขภาพของบุคลากรศูนย์อนามัยที่ 4 สระบุรีในภาพรวมอยู่ในระดับดี (ราตรี งามพร้อม, 2564) ข้อที่บุคลากรสายสนับสนุนมีค่าร้อยละของค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ไม่ดื่มสุรา หรือเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์อยู่ในระดับดีมาก อาจเป็นเพราะวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครราชสีมา มุ่งพัฒนาสู่องค์กรแห่งความสุข (Happy College) มุ่งเน้นวัฒนธรรมองค์กรให้บุคลากรมีคุณธรรมจริยธรรม มีการสอดแทรกกิจกรรมให้บุคลากรได้ปฏิบัติตนอยู่ในศีลธรรมอันดี ละเว้นอบายมุข เสริมสร้างกำลังใจ และเชิดชูบุคลากรในการทำคุณงามความดีเป็นประจำทุกปี ทำให้บุคลากรสายสนับสนุนอยู่ในสิ่งแวดล้อมขององค์กรที่เอื้อต่อการมีพฤติกรรมสุขภาพที่ดีไม่ดื่มสุราหรือเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ สอดคล้องกับเกษแก้ว เสียงเพราะ กล่าวว่า สิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวมีส่วนสำคัญในการหล่อหลอมหรือพัฒนาพฤติกรรมการปฏิบัติตัวของบุคคล ช่วยเสริมให้มีพฤติกรรมสุขภาพที่ดีได้ (เกษแก้ว เสียงเพราะ, 2562) สอดคล้องกับการศึกษาของเพ็ญวิภา นิลเนตร และณัฐกร นิลเนตร พบว่า พฤติกรรมสุขภาพในการไม่ดื่มสุราและเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ของประชาชนวัยทำงานในพื้นที่หมู่บ้านปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ เขตสุขภาพที่ 6 ส่วนมากอยู่ในระดับดีมาก (เพ็ญวิภา นิลเนตร และณัฐกร นิลเนตร, 2566) ส่วนข้อที่บุคลากรสายสนับสนุนมีค่าร้อยละของค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การออกกำลังกายหรือเคลื่อนไหวต่อเนื่องจนรู้สึกเหนื่อย มีเหงื่อออก อยู่ในระดับไม่ดี อาจเป็นเพราะบุคลากรสายสนับสนุนมีหลายบทบาท นอกจากมีบทบาทสำคัญในการทำงานแล้ว ยังมีบทบาทที่ต้องทำในครอบครัวต่อจากเวลาทำงาน อีกทั้งรูปแบบการใช้ชีวิตในสังคมเมืองที่เร่งรีบ และใช้เวลากับการเดินทางมากขึ้น จึงทำให้ในแต่ละวันไม่ได้ออกกำลังกายหรือเคลื่อนไหวต่อเนื่องสม่ำเสมอ สอดคล้องกับกองสุศึกษา กล่าวว่า รูปแบบการดำเนินชีวิต การทำงาน และการขยายตัวของชุมชนเมือง ทำให้กลุ่มวัยทำงานที่ประกอบอาชีพในเขตเมืองมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อปัญหาสุขภาพเพิ่มขึ้น เช่น ขาดการออกกำลังกาย และกิจกรรมทางกายน้อยลง (กองสุศึกษา, 2565) และสอดคล้องกับการศึกษาของณัฐนิ พงศ์ไพฑูรย์สิน และคณะ พบว่า พฤติกรรมสุขภาพในการออกกำลังกายของบุคลากรสายสนับสนุน คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ อยู่ในระดับไม่ดี (ณัฐนิ พงศ์ไพฑูรย์สิน และคณะ, 2563)

จากผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมสุขภาพของบุคลากรสายสนับสนุน พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมสุขภาพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ เพศ และความรอบรู้ด้านสุขภาพ ซึ่งสามารถรวมกันทำนายพฤติกรรมสุขภาพได้ร้อยละ 38.60 โดยเพศเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมสุขภาพมากที่สุด รองลงมาคือ ความรอบรู้ด้านสุขภาพ ($\beta = .405$ และ $.329$ ตามลำดับ) ซึ่งเพศหญิงจะมีพฤติกรรมสุขภาพดีกว่าเพศชาย และความรอบรู้ด้านสุขภาพที่ถูกต้องเพิ่มขึ้นจะทำให้มีพฤติกรรมสุขภาพดีขึ้น อาจเป็นเพราะโดยธรรมชาติเพศหญิงจะมีความใส่ใจในรายละเอียด ให้ความสนใจกับความสวยความงาม และภาพลักษณ์ จึงมีการปฏิบัติตนในการมีพฤติกรรมสุขภาพที่ดีกว่าเพศชาย สอดคล้องกับเกษแก้ว เสียงเพราะ กล่าวว่า โดยธรรมชาติเพศหญิงและชายมีความต้องการแตกต่างกัน เพศหญิงมีความต้องการอยากสวยอยากงามมากกว่าเพศชาย ส่วนเพศชายต้องการในเรื่องตำแหน่งทางสังคม ต้องการแข่งขัน และการยอมรับนับถือในสังคม (เกษแก้ว เสียงเพราะ, 2562) และสอดคล้องกับผลการสำรวจสุขภาพประชาชนไทยโดยการตรวจร่างกายของวิชัย เอกพลากร และคณะ พบว่า เพศหญิงมีพฤติกรรมสุขภาพตาม 3อ.2ส. ดีกว่าเพศชาย (วิชัย เอกพลากร และคณะ, 2564) ส่วนความรอบรู้ด้านสุขภาพ เป็นอีกปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมสุขภาพของบุคลากรสายสนับสนุน สอดคล้องกับกองสุศึกษา กล่าวว่า หากบุคคลมีความรอบรู้ด้านสุขภาพดีก็จะส่งผลให้มีพฤติกรรมสุขภาพที่ถูกต้อง (กองสุศึกษา, 2561) ผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาของดวงเดือน ฤทธิเดช และคณะ พบว่า ความรอบรู้ด้านสุขภาพและ

เพศสามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพของพนักงานในนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยอง ได้ร้อยละ 22.00 (ดวงเดือน ฤทธิเดช และคณะ, 2564)

ส่วนปัจจัยด้านอายุ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระดับการศึกษา และดัชนีมวลกาย ไม่มีผลต่อพฤติกรรมสุขภาพของบุคลากรสายสนับสนุน อาจเป็นเพราะกลุ่มบุคลากรสายสนับสนุนมีความสนิทสนมกันและมักทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน จึงมีวิถีชีวิตและพฤติกรรมสุขภาพที่คล้ายคลึงกัน แม้จะมีอายุ รายได้ ระดับการศึกษา และดัชนีมวลกายที่แตกต่างกันก็ตาม สอดคล้องกับกรมควบคุมโรค กล่าวว่า สิ่งแวดล้อมคนรอบข้างจะส่งผลต่อพฤติกรรมที่คนเราทำ (กรมควบคุมโรค, 2558) สอดคล้องการศึกษาของพิมลพรรณ ดีเมฆ และศิริพร เงินทอง พบว่า ไม่พบความแตกต่างของปัจจัยด้านอายุและรายได้กับพฤติกรรมสุขภาพโดยรวมของบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร (พิมลพรรณ ดีเมฆ และศิริพร เงินทอง, 2562) และการศึกษาของอรอนงค์ คงเรือง พบว่า ปัจจัยระดับการศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมสุขภาพของบุคลากรครูในโรงเรียน (อรอนงค์ คงเรือง, 2563) รวมทั้งการศึกษาของพรรทิพย์ ขัตติรายชาว และพัชรี ศรีฤๅตา พบว่า ดัชนีมวลกายเป็นปัจจัยที่ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพตาม 3 อ.2ส. ของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา (พรรทิพย์ ขัตติรายชาว และพัชรี ศรีฤๅตา, 2565)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลและความรอบรู้ด้านสุขภาพที่มีผลต่อพฤติกรรมสุขภาพของบุคลากรสายสนับสนุน วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครราชสีมา สรุปได้ว่า บุคลากรสายสนับสนุนมีความรอบรู้ด้านสุขภาพโดยรวมอยู่ในระดับพอใช้ มีระดับพฤติกรรมสุขภาพโดยรวมอยู่ในระดับดี และปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมสุขภาพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ เพศ และความรอบรู้ด้านสุขภาพ ซึ่งสามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมสุขภาพได้ร้อยละ 38.60 ($R^2 = .386$) โดยเพศเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมสุขภาพมากที่สุด รองลงมาคือ ความรอบรู้ด้านสุขภาพ ($\beta = .405$ และ $.329$ ตามลำดับ) สามารถเขียนสมการทำนายพฤติกรรมสุขภาพในรูปคะแนนดิบได้ ดังนี้ พฤติกรรมสุขภาพ = $10.338 + 3.049$ (เพศ) + $.204$ (ความรอบรู้ด้านสุขภาพ) และสมการทำนายในรูปคะแนนมาตรฐาน ดังนี้ พฤติกรรมสุขภาพ = $.405$ (เพศ) + $.329$ (ความรอบรู้ด้านสุขภาพ) ส่วนอายุ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระดับการศึกษา และดัชนีมวลกาย ไม่มีผลต่อพฤติกรรมสุขภาพ โดยมีข้อเสนอแนะจากการวิจัยและนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้ 1) องค์กรควรเพิ่มพูนความรู้ด้านสุขภาพให้กับบุคลากรสายสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง โดยให้มีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียนรู้ เช่น การจัดอบรมให้ความรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการ เพื่อเสริมให้มีความรู้ความเข้าใจทางสุขภาพมากขึ้น มีการส่งข่าวสารสุขภาพให้บุคลากรผ่านสื่อสังคมออนไลน์ขององค์กรที่เข้าถึงง่าย เพื่อให้มีความรู้ที่ทันสมัย ทันเหตุการณ์ เพราะเมื่อบุคลากรมีความรู้ความเข้าใจทางสุขภาพมากขึ้น นอกจากจะช่วยให้มีพฤติกรรมสุขภาพที่ดี ยังส่งเสริมให้สื่อสารข้อมูลทางสุขภาพได้อย่างมั่นใจ สามารถจะโน้มน้าวผู้อื่นให้เข้าใจและยอมรับข้อมูลการปฏิบัติตนเพื่อการมีสุขภาพดีได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น 2) สร้างกำลังใจให้กับบุคลากรสายสนับสนุนในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อการมีสุขภาพดี เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพต้องใช้เวลาและต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงจากพฤติกรรมที่เคยชินสู่พฤติกรรมใหม่ที่เหมาะสม การให้กำลังใจซึ่งกันและกันจึงมีความสำคัญ โดยเฉพาะในข้อที่ยังอยู่ในระดับไม่ดี ได้แก่ การบริโภคอาหารที่ต้องควบคุมปริมาณอาหารให้เหมาะสมกับความต้องการของร่างกาย การลดหวาน มัน เค็ม การกินผักผลไม้สดให้มากขึ้นร่วมกับการออกกำลังกายหรือเคลื่อนไหวให้มากขึ้น ด้วยกิจกรรมทางเลือกที่หลากหลาย เช่น สร้างค่านิยมในองค์กรที่ส่งเสริมการบริโภคอาหารเพื่อสุขภาพ บูรณาการการออกกำลังกายหรือเคลื่อนไหวร่างกายไปกับการทำงาน รวมทั้งให้คำชมเชยในความสำเร็จที่เกิดขึ้น และมีข้อเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้ 1) ควรศึกษาถึงปัจจัยอื่น ๆ ว่ามีปัจจัยใดอีกบ้างที่ส่งผลต่อพฤติกรรมสุขภาพของบุคลากร สำหรับพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพได้อย่างสอดคล้องตรง

ตามสภาพความเป็นจริง 2) ควรศึกษาถึงปัญหา อุปสรรค หรือความความต้องการของบุคลากรในการยกระดับความรู้ด้านสุขภาพและพฤติกรรมสุขภาพ เพื่อการมีสุขภาพที่ดีและยั่งยืนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครราชสีมา. (2566). รายชื่อบุคลากรสายสนับสนุนวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครราชสีมา ปีงบประมาณ 2566. นครราชสีมา: กลุ่มบริหารและยุทธศาสตร์ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครราชสีมา.
- กรมควบคุมโรค. (2558). คู่มือปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในคลินิก NCD คุณภาพ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กองสุศึกษา . (2566). คู่มือการดูแลสุขภาพตามหลัก 3อ.2ส. สำหรับแกนนำสุขภาพ. นนทบุรี: กองสุศึกษา กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข.
- _____. (2559). การเสริมสร้างและประเมินความรู้ด้านสุขภาพและพฤติกรรมสุขภาพ. กรุงเทพมหานคร: นิเวศรรดาการพิมพ์.
- _____. (2561). กลยุทธ์การเสริมสร้างความรู้ด้านสุขภาพและพฤติกรรมสุขภาพ. นนทบุรี: โรงพิมพ์กองสุศึกษา.
- _____. (2563). แนวทางการพัฒนาชุมชนรอบรู้ด้านสุขภาพ. กรุงเทพมหานคร: 25 มีเดีย.
- _____. (2565). คู่มือความรู้แกนนำด้านสุขภาพวัยทำงานในเขตเมือง. กรุงเทพมหานคร: 25 มีเดีย.
- กัลยา วานิชย์บัญชา และจิตา วานิชย์บัญชา. (2561). การใช้ SPSS for Windows ในการวิเคราะห์ข้อมูล. กรุงเทพมหานคร: สามลดา.
- เกษแก้ว เสี่ยงเพราะ. (2562). สุขศึกษาและพฤติกรรมสุขภาพ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จันทกานต์ วลัยเสถียร และคณะ. (2564). ความรอบรู้ด้านสุขภาพในการป้องกันควบคุมโรคไม่ติดต่อของบุคลากรสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 9 นครราชสีมา. วารสาร สคร. 9, 27(1), 46-55.
- ชนวนทอง ธนสุกาญจน์ และคณะ. (2561). แนวคิดหลักการขององค์กรรอบรู้ด้านสุขภาพ. นนทบุรี: สำนักงานโครงการขับเคลื่อนกรมอนามัย 4.0 เพื่อความรู้ด้านสุขภาพของประชาชน.
- ณานิน สิ้นสุข และอริวัฒน์ เจียวิวรรณกุล. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ด้านสุขภาพ ต้นทุนทางจิตวิทยา และคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรโรงพยาบาลอานันทมหิดล จังหวัดลพบุรี. วารสารจิตวิทยาคลินิกไทย, 53(1), 41-55.
- ณัฐนิ พงศ์ไพฑูรย์สิน และคณะ. (2563). พฤติกรรมสุขภาพ (3อ.2ส.) และแนวทางการจัดการสร้างเสริมสุขภาพสำหรับบุคลากรสายสนับสนุน คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. วารสารสาธารณสุขและวิทยาศาสตร์สุขภาพ, 3(2), 95-108.
- ดวงเดือน ฤทธิเดช และคณะ. (2564). ปัจจัยส่วนบุคคลและความรอบรู้สุขภาพด้านอาชีวอนามัยที่มีผลต่อพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของพนักงานในนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยอง. วารสารวิจัยทางวิทยาศาสตร์สุขภาพ, 15(2), 13-24.
- พรทิพย์ ชัดทรายขาว และพัชรี ศรีฤดา. (2565). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพตามหลัก 3อ. 2ส. ของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา. วารสารบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 16(2), 174-190.

- พิมลพรรณ ดีเมฆ และศิริพร เงินทอง. (2562). พฤติกรรมสุขภาพของบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร. ใน การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 6. สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- เพ็ญวิภา นิลเนตร และณัฐกร นิลเนตร. (2566). การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมความรู้ด้านสุขภาพและพฤติกรรมสุขภาพตามหลัก 3อ. 2ส. ของประชาชนวัยทำงานในพื้นที่หมู่บ้านปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ เขตสุขภาพที่ 6. วารสารสภาการสาธารณสุขชุมชน, 5(1), 27-38.
- มลินี สมภพเจริญ. (2563). การสื่อสารสุขภาพเพื่อความรู้ด้านสุขภาพ. กรุงเทพมหานคร: เจริญดีมั่นคงการพิมพ์.
- ราตรี งามพร้อม. (2564). การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพของบุคลากรศูนย์อนามัยที่ 4 สระบุรี. ใน รายงานการวิจัย. โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ศูนย์อนามัยที่ 4 สระบุรี.
- วิชัย เอกพลากร และคณะ. (2564). รายงานการสำรวจสุขภาพคนไทยโดยการตรวจร่างกาย ครั้งที่ 6 พ.ศ. 2562 - 2563. กรุงเทพมหานคร: อักษรกราฟฟิคแอนด์ดีไซน์.
- วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครราชสีมา. (2565). ผลการสำรวจภาวะสุขภาพของบุคลากรสาย สนับสนุน วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครราชสีมา. นครราชสีมา: กลุ่มบริหารและยุทธศาสตร์ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครราชสีมา.
- สำราญ มีแจ้ง. (2557). สถิติขั้นสูงสำหรับการวิจัย ทฤษฎีและปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล. (2564). นวัตกรรมแนวคิดแนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อรนุช ดวงเบี้ย. (2560). การบริหารบุคลากรสาธารณสุข เพื่อพัฒนาความรู้ด้านสุขภาพและพฤติกรรมสุขภาพของประชาชนวัยทำงาน จังหวัดลำปาง. วารสารการส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อมล้านนา, 7(1), 13-25.
- อรอนงค์ คงเรือง. (2563). ระดับความรู้ด้านสุขภาพและหลักพฤติกรรมสุขภาพ 3อ.2ส. ของบุคลากรครูในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาแห่งหนึ่ง. วารสารสถาบันป้องกันควบคุมโรคเขตเมือง, 5(1), 44-62.

การพัฒนานวัตกรรมส่งเสริมสุขภาพของแรงงานข้ามชาติในธุรกิจร้านอาหาร จังหวัดชลบุรี*

DEVELOPING INNOVATIONS FOR HEALTH PROMOTING OF MIGRANT WORKERS IN THE RESTAURANT BUSINESS IN CHONBURI PROVINCE

ภูมิพัฒน์ สำรวยสินธุ์, ภัทธีรา ผลงาม*

Phumiphat Samruaysin, Patthira Phon-ngam*

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Liberal Arts, North Bangkok University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: patthiraw@yahoo.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนานวัตกรรมส่งเสริมสุขภาพของแรงงานข้ามชาติในธุรกิจร้านอาหาร จังหวัดชลบุรี เป็นการวิจัยและพัฒนา โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ คือ การสัมภาษณ์เจาะลึก การสนทนากลุ่มและการประชุมระดมความคิดเห็น กลุ่มเป้าหมายประกอบด้วยผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหาร พนักงานและแรงงานข้ามชาติในร้านอาหารจังหวัดชลบุรี รวมทั้ง สมาคมนายจ้างและลูกจ้าง และ ตัวแทนจากเทศบาล รวมทั้งสิ้น 70 คน วิธีการตรวจสอบข้อมูลโดยใช้เทคนิคสามเส้า การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนานวัตกรรมส่งเสริมสุขภาพของแรงงานข้ามชาติ ได้ 4 นวัตกรรม และได้นำนวัตกรรมไปสู่การปฏิบัติ โดยการดำเนินกิจกรรม ดังนี้ 1) นวัตกรรมส่งเสริมสุขภาพทางสุขภาพ ได้ดำเนิน 2 กิจกรรม คือ 1.1) ออกกำลังกาย และ 1.2) อบรมสุขอนามัยขั้นพื้นฐาน 2) นวัตกรรมส่งเสริมสุขภาพทางจิต ได้ดำเนิน 2 กิจกรรม คือ 2.1) เข้าวัดทำบุญ ในวันทางศาสนา และ 2.2) ทำบุญตักบาตรทุกวันพระ 3) นวัตกรรมส่งเสริมสุขภาพทางสังคม ได้ดำเนิน 2 กิจกรรม คือ 3.1) ทำ CSR แบ่งทีมเก็บขยะหน้าชายหาด และ 3.2) รดน้ำขอพรผู้ใหญ่ และ 4) นวัตกรรมส่งเสริมสุขภาพทางปัญญา ได้ดำเนิน 2 กิจกรรม คือ 4.1) นั่งสมาธิ และ 4.2) เล่นเกมส์ฝึกปัญญา การประเมินผลการนำนวัตกรรมไปสู่การปฏิบัติ พบว่า แรงงานข้ามชาติที่เข้าร่วมกิจกรรมมีสุขภาพร่างกายแข็งแรง ไม่ป่วยด้วยโรคตามฤดูกาล ไม่ติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มีสุขภาพจิตดี ได้รับความรู้ด้านการดูแลสุขภาพ สามารถนำความรู้ไปใช้ในการชีวิตการทำงานได้ เจ้าของร้าน พอใจในสุขภาพของแรงงานที่ไม่เจ็บป่วยด้วยโรคตามฤดูกาล แรงงานข้ามชาติมีความรู้ในการดูแลสุขภาพ

คำสำคัญ: การส่งเสริมสุขภาพ, แรงงานข้ามชาติ, นวัตกรรมสังคม, นวัตกรรมสุขภาพ

Abstract

The purpose of this research was to develop an innovation to promote the health of migrant workers in the restaurant business in Chonburi Province. It's research and development. The qualitative research method consists of in-depth interviews, focus group discussion, and brainstorming. The target groups consists of restaurant business operators, restaurant workers, and migrant workers in Chonburi Including all relevant parties such as employers' and employees'

associations and NGOs, representatives from municipalities, totaling 70 people. The method to verify data using the triangulation technique. The data was analyzed by using the content analysis method. The research results showed that the development of innovations promoted the health of migrant workers in 4 innovations. The implementation of innovation by carrying out various activities as follows: 1) innovation to promote health well-being implemented 2 activities: 1.1) physical exercise and 1.2) basic hygiene training. 2) Innovation to promote mental well-being, implemented 2 activities: 2.1) going to temples to make merit on religious days and 2.2) an activity to make merit and offer food to monks every Buddhist monk's day 3) innovation to promote social well-being, implemented 2 activities: 3.1) doing CSR by dividing teams to collect trash in front of the beach and 3.2) pouring water on adults and asking for blessings for adults, and 4) promoting innovation Intellectual well-being, implemented 2 activities: 4.1) meditating and 4.2) playing intellectual games. The Innovation evaluation was found that the migrant workers who participated in the activities were physically healthy, don't get sick with seasonal diseases, not infected with the corona virus 2019, have good mental health, gain knowledge in health care, able to apply knowledge in working life. The restaurant owner was satisfied with the health of the workforce., don't get sick with seasonal diseases, including migrant workers having knowledge in health care

Keywords: Health Promotion, Migrant Workers, Social Innovation, Health Innovation

บทนำ

แรงงานข้ามชาติมีความสำคัญต่อภาคการผลิตทำให้การผลิตสินค้าและบริการออกมาสู่ตลาดได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งส่งผลทางบวกต่อกำไรที่เพิ่มสูงขึ้นและกระตุ้นให้เกิดการลงทุนและการบริโภคครัวเรือน ด้วยสาเหตุดังกล่าว แรงงานข้ามชาติจึงส่งผลต่อการเพิ่มผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) ของประเทศผู้รับแรงงานข้ามชาตินั้น (สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว, 2563) แต่เมื่อเกิดการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ระลอกที่สอง ในปี 2564 พบว่า ต้นตอของการแพร่ระบาดของโรคมาจากแรงงานข้ามชาติในจังหวัดสมุทรสาคร และแพร่กระจายไปทุกภูมิภาคของประเทศไทยอย่างรวดเร็วเกิดเป็นคลัสเตอร์ต่าง ๆ มากมายรวมทั้งคลัสเตอร์ แรงงานข้ามชาติ ในค่ายพักคนงานด้วย ซึ่งปรากฏการณ์เหล่านี้ป้องกันได้ถ้ามีระบบในการส่งเสริมสุขภาพที่เหมาะสม ถึงแม้ว่าการจ้างแรงงานข้ามชาติจะสร้างโอกาสในการทำงานของแรงงานเหล่านั้นก็ตาม แต่การจ้างแรงงานข้ามชาติส่วนใหญ่ส่งผลกระทบต่อในหลาย ๆ ด้าน เช่น ทางด้านสิ่งแวดล้อม โดยการเข้ามาของแรงงานข้ามชาติจำนวนมากอาศัยอยู่ในเขตเมืองมากกว่าเขตชนบท อันส่งผลต่อความแออัดของเมือง โดยเฉพาะในเขตโรงงานอุตสาหกรรม โดยเฉพาะในด้านสาธารณสุขโดยแรงงานข้ามชาติเหล่านี้เป็นพาหะในการนำโรคต่าง ๆ จากประเทศของตนเข้ามาสู่ประเทศไทย เช่น โรคเท้าช้าง มาลาเรีย ฯลฯ ซึ่งโรคเหล่านี้เคยรักษาหายไปแล้วจากประเทศไทยแต่กลับเป็นซ้ำจากแรงงานข้ามชาติที่นำเข้ามา

จังหวัดชลบุรีเป็นเมืองเศรษฐกิจของประเทศไทยเป็นจังหวัดที่มีรายได้จากผู้เยี่ยมเยือนชาวต่างชาติ มากที่สุด ตั้งแต่ มกราคม – เมษายน 2565 เป็นอันดับ 4 ของประเทศ (กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา, 2565) จึงเป็นเป้าหมายที่แรงงานข้ามชาติจะเดินทางเข้ามาขายแรงงาน จากสถิตินักท่องเที่ยวที่มาเยือนจังหวัดชลบุรีในปี 2563 มีจำนวน 11,224,397 คน ซึ่งมีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องสร้างรายได้เฉลี่ย 102,755.13 ล้านบาท ต่อปี (สำนักงานสถิติจังหวัดชลบุรี, 2564) จึงทำให้ธุรกิจร้านอาหารเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว จึงเป็นโอกาสที่ดีในการทำงานของแรงงานข้ามชาติเนื่องจากมีร้านอาหารใหม่ ๆ เกิดขึ้นจำนวนมากซึ่งร้านอาหารเหล่านี้นิยมใช้แรงงาน

ข้ามชาติในการทำงาน เพราะแรงงานเหล่านี้จะทำงานด้วยความขยัน อดทนและไม่มีข้อต่อรอง ต้องการเพียงให้มีรายได้และที่พักให้ก็พอใจ ซึ่งแรงงานข้ามชาติส่วนใหญ่เป็นแรงงานสัญชาติลาว มีเพียงเล็กน้อยที่มีสัญชาติกัมพูชา และพม่า แรงงานข้ามชาติที่ทำงานในร้านอาหารเป็นแรงงานถูกต้องตามกฎหมายมีการจดทะเบียนแรงงานต่างชาติ ส่วนใหญ่แรงงานได้ค่าจ้างวันละ 350-450 บาท หรือเดือนละ 10,500 - 13,500 บาท มีสวัสดิการ ที่พัก และอาหารให้รวมทั้งการทำประกันสุขภาพกับโรงพยาบาลรัฐ ข้อดีของการจ้างแรงงานต่างชาติ คือ ประหยัดต้นทุนค่าแรงงาน แรงงานต่างชาติมีความอดทนสูงและทำงานขยันกว่าแรงงานไทย และเสริมความมั่นคงในการประกอบกิจการ (ภูมิภัสร์ วิชญกุลทรัพย์, 2565) แรงงานข้ามชาติเหล่านี้มีปัญหาด้านสุขภาพ การดูแลความสะอาดของตัวเอง การรับประทานอาหาร และสุขภาพอื่น ๆ อีกมาก ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการส่งเสริมสุขภาพให้แรงงานข้ามชาติเหล่านี้ สุขภาวะตามแนวคิดขององค์การอนามัยโลก (World Health Organization, 1998) ได้สรุปว่าสุขภาวะหมายถึงสภาวะที่สมบูรณ์ทั้งทางกาย ทางจิต และทางสังคม รวมทั้งสุขภาวะทางจิตวิญญาณ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องพัฒนาสุขภาวะของแรงงานข้ามชาติในจังหวัดชลบุรีให้ครอบคลุมทั้ง 4 ด้าน คือ สุขภาวะ ทางกาย ทางจิต ทางสังคม และทางจิตวิญญาณ ตามที่กล่าวไปแล้วนั้นซึ่งการส่งเสริมสุขภาวะของแรงงานข้ามชาตินั้นดำเนินการได้ค่อนข้างยากลำบาก ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีแนวคิด วิธีการใหม่ ๆ ซึ่งเรียกว่านวัตกรรม โดยนวัตกรรมเป็นแนวคิดและวิธีการใหม่ที่ยังไม่มีใครเคยมีใช้มาก่อน หรือเป็นการพัฒนาดัดแปลงมาจากของเดิมที่มีอยู่แล้วให้ทันสมัยและใช้ได้ผลดียิ่งขึ้น เมื่อนำนวัตกรรมมาใช้จะช่วยให้การทำงานนั้นได้ ผลดีมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงกว่าเดิม ซึ่งยังไม่เคยมีนวัตกรรมส่งเสริมสุขภาวะแรงงานข้ามชาติในร้านอาหารในจังหวัดชลบุรีมาก่อน จึงจำเป็นต้องพัฒนานวัตกรรมส่งเสริมสุขภาวะนี้โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย แรงงานข้ามชาติ เจ้าของร้านอาหาร รวมทั้งภาคีที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กระทรวงแรงงาน ร่วมกับสมาคมนายจ้างและลูกจ้าง และตัวแทนจากสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ นักวิชาการ นักจัดกิจกรรมเพื่อระดมสรรพกำลังในการร่วมกันพัฒนานวัตกรรมส่งเสริมสุขภาวะให้แรงงานข้ามชาติ

จากสภาพปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยร่วมกับเจ้าของสถานประกอบการร้านอาหารตระหนักถึงความจำเป็นต้องพัฒนานวัตกรรมส่งเสริมสุขภาวะของแรงงานข้ามชาติเพื่อใช้เป็นกลไกในการขับเคลื่อนการพัฒนาสุขภาวะของแรงงานข้ามชาติให้เป็นผู้ที่มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง สมบูรณ์ไม่เป็นแหล่งแพร่เชื้อโรค สามารถสร้างงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นพื้นฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพปัญหา และความต้องการในการส่งเสริมสุขภาวะแรงงานข้ามชาติในธุรกิจร้านอาหาร จังหวัดชลบุรี
2. เพื่อพัฒนานวัตกรรมการส่งเสริมสุขภาวะแรงงานข้ามชาติในธุรกิจร้านอาหาร จังหวัดชลบุรี
3. เพื่อนำนวัตกรรมการส่งเสริมสุขภาวะแรงงานข้ามชาติในธุรกิจร้านอาหารไปสู่การปฏิบัติ
4. เพื่อประเมินผลการนำนวัตกรรมส่งเสริมสุขภาวะแรงงานข้ามชาติในธุรกิจร้านอาหารไปสู่การปฏิบัติ

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ การสัมภาษณ์เจาะลึก การสนทนากลุ่ม การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการประชุมระดมความคิดเห็น

กลุ่มเป้าหมาย

ประกอบด้วย เจ้าของสถานประกอบการธุรกิจร้านอาหาร พนักงานในร้านอาหารและแรงงานข้ามชาติในจังหวัดชลบุรี จำนวน 45 คน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจงกำหนดคุณสมบัติต้องมีประสบการณ์การทำงานในธุรกิจ

อย่างน้อย 1 ปี รวมทั้งภาคีที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ได้แก่ กระทรวงแรงงานร่วมกับสมาคมนายจ้างและลูกจ้าง และตัวแทนจากสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ รวมทั้งสิ้น 70 คน

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มเป้าหมาย

ผู้วิจัยได้นำเค้าโครงวิทยานิพนธ์เสนอต่อคณะกรรมการจริยธรรมของคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ รหัสโครงการ LA 7/2565 ได้พิทักษ์สิทธิกลุ่มเป้าหมายในการตอบรับหรือปฏิเสธในการเข้าร่วมการวิจัย โดยให้กลุ่มเป้าหมายเป็นผู้ตัดสินใจในการเข้าร่วมการวิจัยด้วยตนเอง กลุ่มเป้าหมายสามารถออกจากการวิจัยได้ตลอดเวลาระหว่างการเข้าร่วมการวิจัย ข้อมูลทุกอย่างที่ได้จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้จะนำไปใช้ประโยชน์ทางวิชาการเท่านั้น เมื่อกลุ่มเป้าหมายยินดียินยอมเข้าร่วมการวิจัย ผู้วิจัยให้กลุ่มเป้าหมายลงนามในเอกสารยินยอม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย ดังนี้

1. ประเด็นการสัมภาษณ์เจาะลึก เพื่อสัมภาษณ์เจ้าของสถานประกอบการผู้ประกอบการผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหาร พนักงานและแรงงานข้ามชาติ ในร้านอาหาร ในจังหวัดชลบุรี ดังนี้

1.1 แรงงานข้ามชาติมีสุขภาพเป็นอย่างไรบ้าง สุขภาพดีหรือไม่ เจ็บป่วย หรือไม่ บ่อยไหม มีโรคประจำตัวไหม เวลาเจ็บป่วย รักษาอย่างไร ไปโรงพยาบาลไหน ไปที่ไหน ใครออกค่าใช้จ่ายให้

1.2 ในปัจจุบันสถานประกอบการของท่านมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมส่งเสริมสุขภาวะของแรงงานข้ามชาติ หรือไม่ ส่งเสริมอย่างไร มีหน่วยงานภายนอกมาช่วยเหลือหรือไม่ ช่วยอย่างไรบ้าง

1.3. ปัญหาในการจัดกิจกรรมส่งเสริมส่งเสริมสุขภาวะของแรงงานข้ามชาติ มีปัญหาอะไรบ้าง อย่างไร ใครแก้ไข้ปัญหา

1.4 มีความต้องการในการจัดกิจกรรมส่งเสริมส่งเสริมสุขภาวะของแรงงานข้ามชาติอะไรบ้าง อย่างไรต้องการให้ใครช่วยจัดกิจกรรมบ้าง

2. ประเด็นการสนทนากลุ่ม เพื่อทราบความต้องการในการส่งเสริมสุขภาวะของแรงงานข้ามชาติ ดังนี้

- ความต้องการในการส่งเสริมส่งเสริมสุขภาวะ ทั้ง 4 ด้าน คือ ร่างกาย จิตใจ สังคมและจิตวิญญาณ ต้องการอะไรบ้าง

3. ประเด็นประชุมระดมความคิดเห็น เพื่อระดมความเห็นเกี่ยวกับการพัฒนานวัตกรรมส่งเสริม สุขภาวะที่เหมาะสมกับแรงงานข้ามชาติ

- การพัฒนานวัตกรรมส่งเสริมสุขภาวะของแรงงานข้ามชาติในธุรกิจร้านอาหาร จังหวัดชลบุรี ควรมีกิจกรรม ในแต่ละนวัตกรรมควรมีกิจกรรมอะไรบ้าง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษานี้ใช้วิธีการวิจัยและพัฒนา ประกอบด้วย การศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์เจาะลึก การสนทนากลุ่ม การประชุมระดมความคิดเห็น เพื่อพัฒนานวัตกรรมส่งเสริมสุขภาวะ มีวิธีการเก็บข้อมูลตามขั้นตอนของการวิจัยและพัฒนา (R&D) ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพปัญหา และความต้องการในการส่งเสริมสุขภาวะของแรงงานข้ามชาติ โดย สัมภาษณ์เจาะลึก เจ้าของสถานประกอบการผู้ประกอบการร้านอาหาร พนักงานในร้านอาหารและแรงงานข้ามชาติ ในจังหวัดชลบุรี จำนวน 15 คน (Saaty, T. L., 1970) เกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพปัญหาในการส่งเสริมสุขภาวะของแรงงานข้ามชาติ และ สนทนากลุ่ม พนักงานและแรงงานข้ามชาติเพื่อทราบความต้องการในการส่งเสริมสุขภาวะของแรงงานข้ามชาติ จำนวน 10 คน

สังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึกและการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน สภาพปัญหาและความต้องการในการส่งเสริมสุขภาวะ เพื่อนำเข้าสู่การประชุมระดมความคิดเห็นในขั้นตอนที่ 2 ต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนานวัตกรรมส่งเสริมสุขภาวะของแรงงานข้ามชาติ โดยใช้วิธีประชุมระดมความเห็น ผู้เข้าประชุมระดมความคิดเห็นประกอบด้วยเจ้าของสถานประกอบการธุรกิจร้านอาหาร ผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหาร พนักงานในร้านอาหาร และแรงงานข้ามชาติในจังหวัดชลบุรี รวมทั้งภาคีที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ได้แก่ กระทรวงแรงงานร่วมกับสมาคมนายจ้างและลูกจ้าง และ ตัวแทนจากเทศบาล และสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของ รวมทั้งสิ้น 30 คน หลังจากได้นวัตกรรมแล้วได้จัดประชุมเพื่อวิพากษ์นวัตกรรมที่ได้ว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ กับแรงงานข้ามชาติ สามารถนำไปใช้ได้จริงหรือไม่ เกิดประโยชน์หรือไม่ อย่างไร

ขั้นตอนที่ 3 นำนวัตกรรมส่งเสริมสุขภาวะไปสู่วิเคราะห์ใช้ กับแรงงานต่างชาติในร้านอาหารหลง หลง และร้านอาหารติดมันส์ในจังหวัดชลบุรี โดยเลือกกิจกรรมที่เป็นความต้องการจำเป็นอย่างรีบด่วนในร้านอาหาร นั้น ๆ กำหนดระยะเวลาการนำนวัตกรรมส่งเสริมสุขภาวะไปทดลองใช้เป็นเวลา 4 เดือนโดยการลงมือปฏิบัติจริง (Action learning) กับแรงงานข้ามชาติจำนวน 20 คน ซึ่งมีรายละเอียดการดำเนินงาน ดังนี้

1. จัดประชุมเพื่อแต่งตั้งคณะทำงาน
2. ประชุมคณะทำงานเพื่อพิจารณาเลือกกิจกรรมตามความสำคัญก่อนและหลังและสามารถทำได้จริง ผลการประชุมได้พิจารณาเลือก กิจกรรม จากทั้ง 4 นวัตกรรมที่ได้

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลการนำนวัตกรรมส่งเสริมสุขภาวะไปสู่การปฏิบัติ โดยการประเมินจาก Outputs และ Outcomes โดยประเมินผลจากการสัมภาษณ์แรงงานต่างชาติและผู้ประกอบการร้านอาหารที่เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 15 คน

ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับการนำนวัตกรรมต่าง ๆ ที่พัฒนาขึ้นไปสู่การปฏิบัติดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. นวัตกรรมส่งเสริมสุขภาวะทางกาย ที่นำมาใช้ท่านมีความพึงพอใจหรือไม่ อย่างไร ท่านเห็นว่านวัตกรรมนี้จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการส่งเสริมสุขภาวะทางกายของแรงงานข้ามชาติหรือไม่
2. นวัตกรรมส่งเสริมสุขภาวะทางจิตที่นำมาใช้ ท่านมีความพึงพอใจหรือไม่ อย่างไร ท่านเห็นว่านวัตกรรมนี้จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการส่งเสริมสุขภาวะทางจิต ของแรงงานข้ามชาติหรือไม่
3. นวัตกรรมส่งเสริมสุขภาวะทางสังคม ที่นำมาใช้ ท่านมีความพึงพอใจหรือไม่ อย่างไร ท่านเห็นว่านวัตกรรมนี้จะก่อให้เกิดประโยชน์ในการส่งเสริมสุขภาวะทางสังคมของแรงงานข้ามชาติหรือไม่
4. นวัตกรรมส่งเสริมสุขภาวะทางปัญญาที่นำมาใช้ ท่านมีความพึงพอใจหรือไม่ อย่างไร ท่านเห็นว่านวัตกรรมนี้จะก่อให้เกิดประโยชน์ในการส่งเสริมสุขภาวะทางปัญญาของแรงงานข้ามชาติหรือไม่

การตรวจสอบข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

วิธีการตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลโดยใช้เทคนิคสามเส้า (Triangulation) ซึ่งเป็นการตรวจสอบข้อมูลโดยการพิจารณาถึงเวลา สถานที่ และบุคคล ถ้าหากมีการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับเวลา สถานที่ และบุคคลผู้ให้ข้อมูลแล้ว ข้อมูลที่ได้จะเหมือนเดิมหรือไม่อย่างไร เช่น ถามเกี่ยวกับความต้องการในการพัฒนาสุขภาวะจะถามตั้งแต่สามคนขึ้นไป ถ้าได้คำตอบไม่ตรงกันจะถามซ้ำอีกจนกว่าจะได้คำตอบตรงกัน

ส่วนวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) โดยการวิเคราะห์เนื้อหาในเบื้องต้นไปพร้อม ๆ กับการเก็บข้อมูล แล้วนำมาจัดเป็นหมวดหมู่ แยกประเภท และวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวคิดเพื่อหาข้อสรุปแล้วจึงนำเสนอรายงานผลการวิจัยแบบบรรยาย

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพปัญหา และความต้องการในการส่งเสริมสุขภาวะแรงงานข้ามชาติในธุรกิจร้านอาหาร จังหวัดชลบุรี

1.1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันในการส่งเสริมสุขภาวะแรงงานข้ามชาติในธุรกิจร้านอาหาร ใช้วิธีสัมภาษณ์เจาะลึก พบว่า ในบางร้านยังไม่มีวิธีการส่งเสริมสุขภาวะอย่างจริงจังมีเพียงจัดงานเลี้ยงสังสรรค์ปีใหม่ และการสังสรรค์ถ้าหากเงินทิปที่ได้รับจากลูกค้าถึงยอดที่กำหนด (2000 บาท) ส่วนในบางร้านพนักงานจัดงานเลี้ยงสังสรรค์ปีใหม่กันเองเท่านั้น

1.2 ผลการศึกษาสภาพปัญหาในการส่งเสริมสุขภาวะแรงงานข้ามชาตินั้นเนื่องจากการไม่มีการจัดกิจกรรม ดังนั้น จึงไม่พบปัญหาในการจัดกิจกรรม ส่วนในบางร้านที่ไม่มีการจัดกิจกรรมให้พนักงาน แต่พนักงานบางคนอาจมีการสังสรรค์กันเองบ้าง บางคนไม่ร่วมเพราะต้องการพักผ่อน ที่ผ่านมายังไม่พบปัญหาอย่างจริงจัง

1.3 ผลการศึกษาความต้องการในการส่งเสริมสุขภาวะแรงงานข้ามชาติในธุรกิจร้านอาหาร โดยใช้วิธีการจัดสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) พบว่า การส่งเสริมสุขภาวะทางกาย ต้องการให้มีกิจกรรมออกกำลังกาย และต้องการมีกิจกรรมร่วมกันระหว่างสาขา เช่น แข่งกีฬาด้วยกัน และการส่งเสริมสุขภาวะทางจิต ต้องการให้มีกิจกรรมนั่งสมาธิในวันพระ ผักสดในการทำงาน และกิจกรรมการผ่อนคลายความเครียดจากการทำงาน รวมทั้งจัดกิจกรรมเข้าวัดทำบุญในวันพระหรือในวันหยุด ส่วนการส่งเสริมสุขภาวะสังคมต้องการให้มีกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ในหมู่คณะให้ทุกคนมีสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน การทำงานร่วมกันจะมีความสุข โดยต้องการให้มีการจัดกิจกรรมในวันหยุดพักผ่อนพร้อมกันทั้งร้าน และต้องการให้มีการจัดกิจกรรมพาไปเที่ยวพักผ่อนนอกสถานที่ รวมทั้งต้องการให้มีการเลี้ยงสังสรรค์วันปีใหม่ มีจับฉลากร่วมกัน รวมทั้งการส่งเสริมสุขภาวะทางปัญญา ต้องการให้มีการจัดฝึกอบรมพัฒนาทางความคิดและสติปัญญา การเล่นเกมฝึกสมอง ฝึกปัญญา.

2. ผลการพัฒนานวัตกรรมส่งเสริมสุขภาวะของแรงงานข้ามชาติในธุรกิจร้านอาหาร จังหวัดชลบุรี

จากการระดมความคิดเห็นแบบมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยการจัดเวทีระดมความคิดเห็นผลจากการประชุมระดมความคิดเห็นได้นวัตกรรม 4 ด้าน ตามกรอบการพัฒนาสุขภาวะขององค์การอนามัยโลก (World Health Organization, 1998) คือ 1) นวัตกรรมส่งเสริมสุขภาวะทางกาย จากการประชุมเห็นควรดำเนิน 2 กิจกรรม คือ 1.1) การออกกำลังกาย และ 1.2) กิจกรรมอบรมสุขอนามัยขั้นพื้นฐาน 2) นวัตกรรมส่งเสริมสุขภาวะทางจิต จากการประชุมเห็นควรดำเนิน 2 กิจกรรม คือ 2.1) กิจกรรมเข้าวัดทำบุญ ในวันสำคัญต่าง ๆ เช่น วันมาฆบูชา 2.2) กิจกรรมทำบุญตามประเพณี และ 2.3) กิจกรรมทำบุญตักบาตรในวันพระ 3) นวัตกรรมส่งเสริมสุขภาวะทางสังคม จากการประชุมเห็นควรดำเนิน 2 กิจกรรม คือ 3.1) ทำ CSR แบ่งทีมเก็บขยะหน้าชายหาด และ 3.2) รดน้ำขอพรผู้ใหญ่ 4) นวัตกรรมส่งเสริมสุขภาวะทางปัญญา จากการประชุมเห็นควรดำเนิน 2 กิจกรรม คือ 4.1) กิจกรรมนั่งสมาธิ และ 4.2) กิจกรรมเล่นเกมฝึกปัญญา (ทายคำ)

3. ผลการนำนวัตกรรมส่งเสริมสุขภาวะของแรงงานข้ามชาติไปสู่การปฏิบัติ

ได้นำนวัตกรรมส่งเสริมสุขภาวะของแรงงานข้ามชาติไปสู่การปฏิบัติเป็นเวลา 4 เดือน โดยมีการประชุมเพื่อพิจารณาเลือกกิจกรรมที่เป็นความต้องการจำเป็นเร่งด่วน ดำเนินการก่อน -หลัง ดังนี้ 1) นวัตกรรมทางสุขภาพ ได้ดำเนิน 2 กิจกรรม คือ 1) กิจกรรมการออกกำลังกาย และ 1.2) กิจกรรมอบรมสุขอนามัยขั้นพื้นฐาน 2) นวัตกรรมส่งเสริมสุขภาวะทางจิต ได้ดำเนิน 2 กิจกรรม คือ 2.1) กิจกรรมเข้าวัดทำบุญในวันทางศาสนา และ 2.2) กิจกรรมทำบุญตักบาตรทุกวันพระ 3) นวัตกรรมส่งเสริมสุขภาวะทางสังคม ได้ดำเนิน 2 กิจกรรม คือ 3.1) ทำ CSR แบ่งทีมเก็บขยะหน้าชายหาด และ 3.2) รดน้ำขอพรผู้ใหญ่ และ 4) นวัตกรรมส่งเสริมสุขภาวะทางปัญญา ได้ดำเนิน 2 กิจกรรม คือ 4.1) กิจกรรมนั่งสมาธิ และ 4.2) กิจกรรมเล่นเกมฝึกปัญญา

4. ผลการประเมินผลการนำนวัตกรรมส่งเสริมสุขภาวะแรงงานข้ามชาติในธุรกิจร้านอาหารไปสู่การปฏิบัติ โดยการสัมภาษณ์เจ้าของสถานประกอบการและแรงงานข้ามชาติที่เข้าร่วมกิจกรรม พบว่า แรงงานที่เข้า

ร่วมกิจกรรมนี้มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง ไม่มีความเครียดและมีความสุขมากที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมทำให้แรงงานมีความรู้ในการดูแลสุขภาพ สามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้ ส่วนเจ้าของร้านพอใจที่แรงงานได้ออกกำลังกาย บ้าง ดูแลสุขภาพได้อย่างเหมาะสม และมีสุขภาพดีไม่เจ็บป่วยด้วยโรคตามฤดูกาล แรงงานมีความสุขจิตใจดีขึ้น ไม่มีภาวะเครียด สังเกตเห็นได้ว่าแรงงานข้ามชาติหน้าตาแจ่มใส มีความรักใคร่ในหมู่คณะ เล่นด้วยกัน ลดปัญหาขัดแย้ง ทะเลาะวิวาทได้ มีสมาธิทำงาน รับคำสั่งจากลูกค้าได้ผิดพลาดน้อยลงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรม

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพปัญหา และความต้องการในการส่งเสริมสุขภาพแรงงานข้ามชาติในธุรกิจร้านอาหาร จังหวัดชลบุรี

ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันในการส่งเสริมสุขภาพแรงงานข้ามชาติในธุรกิจร้านอาหาร จังหวัดชลบุรีพบว่า ในบางร้านยังไม่มีวิธีการส่งเสริมสุขภาพอย่างจริงจังมีเพียงจัดงานเลี้ยงสังสรรค์ปีใหม่และมีการสังสรรค์หากเงินทิปที่ได้รับจากลูกค้าถึงยอดที่กำหนด (2000 บาท) ส่วนในบางร้านพนักงานจัดงานเลี้ยงสังสรรค์ปีใหม่กันเองเท่านั้น ที่เป็นเช่นนี้ เนื่องจากสภาพการทำงานที่เลิกงานดึกพนักงานตื่นนอนสายมากจึงไม่มีเวลาจัดกิจกรรมใด ๆ และแรงงานมีความจำเป็นต้องทำงานหาเลี้ยงชีพเป็นหลัก ส่วนในด้านสุขภาพไม่เคยมีกิจกรรมตรวจสุขภาพประจำปี ยกเว้นในกรณีเจ็บป่วยจึงไปโรงพยาบาลซึ่งแรงงานต้องจ่ายค่ารักษาพยาบาลเอง เช่นเดียวกับผลการศึกษาของวรรณวดี พูลพอกสิน พบว่า การใช้บริการในหน่วยบริการสุขภาพที่ระบุในบัตร แรงงานข้ามชาติจะถูกเรียกเก็บค่าธรรมเนียมการใช้บริการสุขภาพทุกครั้ง ครั้งละ 30 บาท ทั้งกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพ ป้องกันโรค รักษาพยาบาล และฟื้นฟูสมรรถภาพ ส่วนสภาพปัญหาในการส่งเสริมสุขภาพแรงงานข้ามชาตินั้นเนื่องจากไม่มีการจัดกิจกรรม ดังนั้น จึงไม่พบปัญหาในการจัดกิจกรรม ส่วนในบางร้านที่ไม่มีการจัดกิจกรรมให้พนักงาน แต่พนักงานบางคนอาจมีการสังสรรค์กันเองบ้าง บางคนไม่รวมเพราะต้องการพักผ่อน ที่ผ่านมายังไม่พบปัญหาอย่างจริงจัง (วรรณวดี พูลพอกสิน, 2561) ผลการศึกษารั้งนี้ให้ผลแตกต่างจากการศึกษาของวีระกุล อรัณยะนาค และศิริบุญ จงวุฒิเวศย์ ได้จัดกิจกรรมการพัฒนาคูณภาพชีวิตของแรงงานต่างด้าวในด้านสุขภาพ ได้แก่ มีบัตรประกันคุณภาพ เข้ารับการตรวจสุขภาพประจำปี มีการเลือกใช้ยาตรงกับโรค อ่านฉลากยาก่อนการใช้อยู่ทุกครั้ง รับประทานอาหารให้ครบทั้ง 5 หมู่ ไม่กินอาหารที่ไม่มีประโยชน์ต่อร่างกาย และรู้จักการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ต่อร่างกายและรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ (วีระกุล อรัณยะนาค และศิริบุญ จงวุฒิเวศย์, 2560)

2. ผลการพัฒนานวัตกรรมส่งเสริมสุขภาพของแรงงานข้ามชาติ

ผลการพัฒนาได้นวัตกรรมฯ 4 ด้าน คือ 1) นวัตกรรมทางสุขภาพ 2) นวัตกรรมทางจิตใจ 3) นวัตกรรมทางสังคม และ 4) นวัตกรรมทางปัญญา ทั้งนี้กิจกรรมที่ได้จากนวัตกรรมทั้งหมดนี้มาจากความต้องการของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย รวมทั้งได้มีการวิพากษ์นวัตกรรมโดยผู้เชี่ยวชาญด้านกิจกรรม ซึ่งผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดในการพัฒนาสุขภาพขององค์การอนามัยโลก (World Health Organization, 1998) ที่ได้กำหนดกรอบในการส่งเสริมสุขภาพให้ครอบคลุมในทุกมิติทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคมและจิตวิญญาณ การศึกษารั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของภัทรธิดา ผลงาม ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาวัตกรรมการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ในชุมชน จังหวัดเลย ผลการพัฒนานวัตกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ พบว่า ได้ 4 นวัตกรรม คือ นวัตกรรมด้านสุขภาพ นวัตกรรมด้านสังคม นวัตกรรมด้านจิตวิญญาณและนวัตกรรมด้านเศรษฐกิจ (ภัทรธิดา ผลงาม, 2560)

3. ผลการนำนวัตกรรมส่งเสริมสุขภาพของแรงงานข้ามชาติไปสู่การปฏิบัติ

โดยการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในแต่ละนวัตกรรม ดังนี้

3.1 นวัตกรรมส่งเสริมสุขภาพทางสุขภาพ ได้ดำเนิน 2 กิจกรรม คือ 1) การออกกำลังกาย และ 2) การอบรมสุขอนามัยขั้นพื้นฐาน ที่เป็นเช่นนี้ เพราะแรงงานข้ามชาติทำงานทุกวันไม่เคยได้ออกกำลังกายจึง

ต้องการให้จัดกิจกรรมออกกำลังกาย ผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพที่สรุปว่า พฤติกรรมการออกกำลังกายเป็นสิ่งจำเป็นต่อสุขภาพของแรงงานข้ามชาติทั้งนี้เพราะการออกกำลังกายทำให้หัวใจเต้นแรงและเร็วขึ้น สามารถฉีกโลดไปเลี้ยงสมองและอวัยวะต่าง ๆ ที่ร่างกาย การทำงานของปอดดีขึ้น การย่อยอาหาร ดีขึ้นป้องกันโรคท้องผูกได้ ไตทำงานดีขึ้น ต่อมาเหงื่อทำงานมากขึ้น กล้ามเนื้อที่ร่างกายทำงานดีขึ้น ภูมิต้านทานโรคดีขึ้น และผ่อนคลายความเครียดได้ด้วย ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับการศึกษาของสรารุณี พงษ์พิพัฒน์ และคณะ ที่สรุปว่าการเล่นกีฬาเพื่อสุขภาพที่ดีและร่างกายแข็งแรง ส่วนอบรมสุขอนามัยขั้นพื้นฐาน เป็นการเสริมความรู้ในการดูแลสุขภาพและเน้นให้นำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ให้แรงงานข้ามชาตินำกลับไปปฏิบัติด้วยตนเอง กิจกรรมต่าง ๆ ที่กล่าวมาทั้งหมดในอดีตไม่เคยมีกิจกรรม เช่นนี้มาก่อน โดยที่การอบรมเป็นกระบวนการเสริมสร้างการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ (สรารุณี พงษ์พิพัฒน์ และคณะ, 2560) ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ในผู้ใหญ่ที่สรุปสาระสำคัญว่าความต้องการและความสนใจของผู้ใหญ่ ซึ่งผู้ใหญ่จะถูกชักจูงให้เกิดการเรียนรู้ได้ดี ถ้าหากตรงกับความต้องการและความสนใจในประสบการณ์ที่ผ่านมาจึงจะเกิดความพึงพอใจ เพราะฉะนั้นควรจะมีการเริ่มต้นในสิ่งเหล่านี้เหมาะสมโดยเฉพาะการจัดกิจกรรมทั้งหลายเพื่อให้ผู้ใหญ่เกิดการเรียนรู้นั้นต้องคำนึงถึงสิ่งนี้ด้วยเสมอ (Knowles, M. S., 1980) ดังนั้น ทฤษฎีการเรียนรู้จึงใช้เป็นแนวทางที่สำคัญในการจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของแรงงานข้ามชาติโดยจำเป็นต้องพิจารณาวิธีการที่ช่วยในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับธรรมชาติของแรงงานข้ามชาติ อีกทั้งผลการศึกษายังเป็นไปตามกลยุทธ์การส่งเสริมสุขภาพของกฎบัตรอตตาวา (हत्य ชิตานนท์, 2552) ที่เสนอแนวคิดการให้การศึกษาการอบรมและการให้ข้อมูลข่าวสารสาธารณสุขซึ่งเป็นกลยุทธ์พื้นฐานของงานส่งเสริมสุขภาพทั้งนี้อาจทำได้ผ่านสื่อต่าง ๆ ซึ่งมีหลากหลายประเภท ในยุคข้อมูลข่าวสารปัจจุบันนี้

3.2 นวัตกรรมส่งเสริมสุขภาพทางจิต โดยดำเนิน 2 กิจกรรม คือ 1) เข้าวัดทำบุญ ในวันสำคัญทางศาสนาโดยเริ่มวันแรกในวันมาฆบูชา วันที่ 6 มีนาคม 2566 เป็นต้นไป กิจกรรมทำบุญตามประเพณี เช่น ปีใหม่ สงกรานต์ และ 2) กิจกรรมทำบุญตักบาตรทุกวันพระ ซึ่งแรงงานข้ามชาติที่เข้าร่วมกิจกรรมต่างได้รับความสุขสนุกทั้งนี้เพราะแรงงานข้ามชาติได้รับความสุขสบายใจที่ได้เข้าวัด ทำบุญไหว้พระ สวดมนต์ อีกทั้งบรรยากาศในวัดสงบร่มเย็นสบาย ได้พบปะเพื่อนร่วมวัยเดียวกันหลายคน ได้พูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เล่าเรื่องราวของชีวิตที่ผ่านมา ได้แลกเปลี่ยนปัญหาต่าง ๆ ร่วมกัน จึงนำมาซึ่งความสุข ซึ่งผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับแนวทางการสร้างความสุขของบรรลุ ศิริพานิช ที่ได้กล่าวว่าการได้ไปวัดหรือโบสถ์เพื่อฟังเทศน์ฟังธรรมหรือสันทนาธรรมที่ทำให้จิตใจของตนสงบและเป็นสุข นอกจากนั้นกิจกรรมนี้ส่งเสริมให้แรงงานข้ามชาติได้มีการรวมกลุ่มเพื่อดำเนินกิจกรรมพัฒนาจิตใจ โดยการเข้าวัด ทำบุญ สวดมนต์ร่วมกันซึ่งกิจกรรมทั้งหมดนี้เป็นกิจกรรมพัฒนาจิตวิญญาณที่เป็นไปตามแนวคิดการพัฒนาสุขภาพทางจิตที่มีสาระสำคัญว่าสุขภาพทางจิตหมายถึงการมีสุขภาพจิตดี มีจิตที่เข้มแข็ง มีจิตที่พร้อมในการดำเนินชีวิต และมีสมาธิหลุดพ้นความครอบงำจากกิเลส (บรรลุ ศิริพานิช, 2540)

3.3 นวัตกรรมส่งเสริมสุขภาพทางสังคม โดยดำเนิน 2 กิจกรรม คือ 1) การทำ CSR แบ่งทีมเก็บขยะหน้าชายหาด และ 2) การรดน้ำขอพรผู้ใหญ่ ทั้งนี้เพราะกิจกรรมทั้งหมดนี้เป็นกิจกรรมที่เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล รวมทั้งการทำ CSR การร่วมมือกันทำประโยชน์เพื่อสังคมทำให้เกิดความอึดอึดใจ ผลจากการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับหลักการสร้างความสุขของนิธิพัฒน์ เมฆขจร ที่ได้เสนอแนวทางการสร้างความสุขว่าควรใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ด้วยการทำกิจกรรมที่ชื่นชอบ เช่น การทำงานอดิเรกที่เหมาะสมกับวัยและสภาพร่างกายของตนเอง การทำกิจกรรมของสมาคมหรือชมรม และ/หรือ การประกอบอาชีพเล็ก ๆ น้อย ๆ เท่าที่ทำได้ เช่น การทำขนมขาย การจักสาน การประดิษฐ์ต่าง ๆ เป็นต้น เพื่อคลายเหงา เกิดความเพลิดเพลิน ผ่อนคลายทั้งร่างกายและจิตใจ (นิธิพัฒน์ เมฆขจร, 2552) ส่วนการรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่นั้นเป็นประเพณีในวันปีใหมไทยและสปป.ลาวก็มีการ กิจกรรม เช่นนี้ด้วยเช่นกัน ทั้งนี้ เพราะการรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่นั้นจะช่วยทำให้หัวใจเป็นสุข มีความสุขบรรยากาศในงานนี้เต็มไปด้วยรอยยิ้ม ความอบอุ่น สนุกสนาน และเป็นกันเอง ผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของสถาบันศิลปวัฒนธรรมเฉลิมพระเกียรติ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่สรุปว่าการรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่เป็น

การแสดงความรักและความกตัญญูต่อบิดามารดา ผู้ใหญ่ และผู้มีพระคุณ ด้วยความเชื่อที่ว่า เป็นการขอขมาลาโทษที่ผู้น้อยอาจเคยล่วงเกินผู้ใหญ่ พร้อมทั้งรับคำอวยพรเพื่อเป็นสิริมงคลในชีวิตแก่ตนเองตลอดไป ประเพณีรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ ถือว่าเป็นประเพณีที่ดั้งเดิม (สถาบันศิลปวัฒนธรรมเฉลิมพระเกียรติ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2566) ผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของภัทรธิดา ผลงาม ได้พัฒนารูปแบบส่งเสริมสุขภาพและได้นำรูปแบบด้านสังคมไปสู่การปฏิบัติ โดยดำเนินโครงการรณรงค์ขอพรผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่สร้างสัมพันธ์ภาพทางสังคมในกลุ่มครอบครัวและเพื่อน ๆ (ภัทรธิดา ผลงาม, 2562) และผลการศึกษาครั้งนี้ยังสอดคล้องแนวคิดการส่งเสริมสุขภาพตามกฎหลักออกดตาว่า ที่ได้สรุปกลยุทธ์การส่งเสริมสุขภาพว่าควรมีวิธีการปฏิบัติที่สำคัญ คือ การสร้างสรรค์สภาพแวดล้อมทางสังคมที่สนับสนุนสุขภาพ โดยสร้างความเชื่อมโยงกันระหว่างประชาชนกับสภาพแวดล้อมทางสังคมตามหลักการโดยทั่วไปที่จะต้องสนับสนุนให้เกิดการดำรงอยู่ร่วมกัน ดูแลซึ่งกันและกัน ของคนในชุมชนโดยการจัดกิจกรรมร่วมกัน (หทัย ชิตานนท์, 2552)

3.4 นวัตกรรมส่งเสริมสุขภาพทางปัญญา โดยดำเนิน 2 กิจกรรม คือ 1) นั่งสมาธิ และ 2) กิจกรรมเล่นเกมสฟีกปัญญา (ทายคำ ไ้คำ) ทั้งนี้เพราะการนั่งสมาธิเป็นการบำบัดจิตใจให้สงบนิ่ง ช่วยให้สมองปลอดโปร่งยิ่งขึ้น เพิ่มทักษะการจัดการความเครียด นอกจากนี้สมาธิยังช่วยให้ร่างกายสร้างภูมิคุ้มกันโรคได้มากขึ้น สามารถรักษาโรคร้ายแรงเรื้อรังและโรคเจ็บปวดเรื้อรัง โดยไม่ต้องกินยาแก้ปวด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการทำสมาธิกับการรักษาโรค ได้สรุปว่าการทำสมาธินอกจากจะเป็นการฝึกฝนจิตใจให้เกิดความสงบสุขแล้ว ยังมีประโยชน์ในการช่วยบรรเทาโรคหรือภาวะทางร่างกายบางชนิดได้ โดยเฉพาะโรคที่ทรุดลงด้วยความเครียดการทำสมาธิอาจมีส่วนช่วยบรรเทาโรคหรือภาวะต่าง ๆ เช่น ความวิตกกังวล ภาวะซึมเศร้า (โปรเพด, 2565) ผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาของกิตตา ปรัตถจริยา ได้พัฒนาชุดฝึกอบรมการบริหารจิตตามแนวพุทธ พบว่า กลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นว่าการฝึกอบรมนี้ทำให้ตนได้รับความรู้ความเข้าใจต่อหลักธรรมบุญสิกขาเพิ่มมากขึ้น มีสมาธิจดจ่อกับสิ่งที่กำลังทำในปัจจุบัน มีจิตใจที่สงบสุขมากขึ้น มีความวิตกกังวลลดลง และมีความอดทนมากขึ้น (กิตตา ปรัตถจริยา, 2560)

4. ผลการประเมินการนำนวัตกรรมส่งเสริมสุขภาพของแรงงานข้ามชาติไปสู่การปฏิบัติ

ผลการประเมินการนำนวัตกรรมส่งเสริมสุขภาพของแรงงานข้ามชาติไปสู่การปฏิบัติ พบว่า แรงงานข้ามชาติและผู้ที่เกี่ยวข้องกิจกรรมรวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีความพึงพอใจโดยเฉพาะแรงงานได้รับประโยชน์ต่อการดูแลสุขภาพทั้งทางร่างกาย จิตใจ สังคมและปัญญา ที่เป็นเช่นนี้ เพราะแรงงานได้เข้าร่วมกิจกรรมตามที่ตนเองต้องการ ได้มีโอกาสเข้ารับการอบรมทำให้ได้รับความรู้ต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการดูแลสุขภาพจึงทำให้แรงงานข้ามชาติพึงพอใจผลการศึกษานี้สอดคล้องกับแนวคิดของความพึงพอใจที่สรุปว่าบุคคลจะเกิดความพึงพอใจเมื่อได้รับสิ่งที่ต้องการ (ภัทรธิดา ผลงาม, 2562) และสอดคล้องกับการการวิจัยของดนชิดา วาทินพุมพร และธีรศักดิ์ อุ่ณารมย์เลิศ เรื่องการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมความรู้ทางสุขภาพให้แก่แรงงานข้ามชาติซึ่งมีการประเมินรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ฯ พบว่า แรงงานข้ามชาติมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมความรู้ทางสุขภาพในระดับมากในทุกด้านของ (ดนชิดา วาทินพุมพร และธีรศักดิ์ อุ่ณารมย์เลิศ, 2560)

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัยได้นวัตกรรม 4 นวัตกรรม คือ นวัตกรรมส่งเสริมสุขภาพทางกาย นวัตกรรมส่งเสริมสุขภาพทางจิตใจ นวัตกรรมส่งเสริมสุขภาพทางสังคม และนวัตกรรมส่งเสริมสุขภาพทางปัญญา ผลการนำนวัตกรรมฯ ไปสู่การปฏิบัติก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีต่อแรงงานทำให้แรงงานมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตดี มีสมาธิในการทำงาน มีความรู้ในการดูแลสุขภาพของตนเองดีขึ้น มีสมาธิมากขึ้นทำงานผิดพลาดน้อยลง ข้อค้นพบจากการวิจัยในครั้งนี้ จะเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการนำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงาน

พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด สามารถใช้เป็นแนวทาง/นโยบายในการส่งเสริมสุขภาพของแรงงานไทยและแรงงานต่างชาติได้ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ ใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมสุขภาพในด้านสุขภาพ จิตใจ สังคม และปัญญา ซึ่งผู้ประกอบการร้านอาหารอื่น ๆ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในหน่วยงานของตนเองในการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพในร้านอาหารของตนเองได้ และข้อเสนอแนะทางวิชาการ ผลการศึกษาในครั้งนี้มีข้อเสนอแนะทางวิชาการที่มีเป็นประโยชน์กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกระดับ เช่น สำนักงาน สาธารณสุขนำไปประยุกต์ใช้กับแรงงานทั่วไป รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมสุขภาพใช้เป็นแนวทาง ในการอบรมเสริมความรู้ทางวิชาการในด้านสุขอนามัยให้แรงงานข้ามชาติในพื้นที่อื่น ๆ รวมทั้งข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการวิจัยต่อยอดเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพจิตของแรงงานข้ามชาติ และควรมีการวิจัยเพื่อสร้าง นวัตกรรมส่งเสริมสุขภาพของแรงงานข้ามชาติในพื้นที่อื่น ๆ ในเชิงเปรียบเทียบผลการดำเนินงาน

เอกสารอ้างอิง

- กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา. (2565). ข้อมูลรายได้สะสมจากการท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร: กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- กิตดา ปรีตถจริยา. (2560). การวิจัยและพัฒนาชุดฝึกอบรมการบริหารจิตตามแนวพุทธ. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 12(3), 35-42.
- ดนชิดา วาทินพุดผะ และธีรศักดิ์ อุณารมย์เลิศ. (2560). การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมความรอบรู้ทางสุขภาพให้แก่แรงงานข้ามชาติ. วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 10(1), 502-518.
- นิธิพัฒน์ เมฆจร. (2552). การผ่อนคลายความเครียดสำหรับผู้สูงอายุ. เรียกใช้เมื่อ 27 ธันวาคม 2565 จาก <http://www.stou.ac.th/stoukc/elder/main>
- บรรลุ ศิริพานิช. (2540). คู่มือผู้สูงอายุฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์หมอชาวบ้านสำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน.
- โปรเพด. (2565). ประโยชน์ของการนั่งสมาธิ. เรียกใช้เมื่อ 27 ธันวาคม 2565 จาก <https://www.pobpad.com>
- ภัทรธิดา ผลงาม. (2560). การพัฒนานวัตกรรมในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชน จังหวัดเลย. เลย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- _____. (2562). การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชนบ้านภูบ่อบิด จังหวัดเลย. สังคมศาสตร์ วารสารทางวิชาการ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 31(2), 82-105.
- ภูมิภัสส์ วิญญกุลทรัพย์. (15 มกราคม 2565). ปัญหาของแรงงานต่างด้าว. (ภูมิพัฒน์ สำรวยสินธ์, ผู้สัมภาษณ์)
- วรรณวดี พูลพอกสิน. (2561). หลักประกันสุขภาพเพื่อการคุ้มครองแรงงานต่างด้าว: มุมมองจากต้นทุนของสังคมไทย. วารสารสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, 26(1), 1-33.
- วีระกุล อรัณยนาถ และศิริบุณ จงวุฒิเวศย์. (2560). การพัฒนานักกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย, 6(1), 43-51.
- สถาบันศิลปวัฒนธรรมเฉลิมพระเกียรติ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. (2566). ประเพณีการรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่. เรียกใช้เมื่อ 7 เมษายน 2566 จาก <http://www.culture.ru.ac.th/index.php>
- สรารุณ พงษ์พิพัฒน์ และคณะ. (2560). การบริหารจัดการศูนย์กีฬาและวิทยาศาสตร์การกีฬาในมหาวิทยาลัย. กีฬาศาสตร์สาร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 1(1), 52-61.
- สำนักงานสถิติจังหวัดชลบุรี. (2564). รายงานสถิติจำนวนประชากร จังหวัดชลบุรี ปี 2563. ชลบุรี: สำนักงานสถิติจังหวัดชลบุรี.

- สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว. (2563). แนวโน้มการเข้ามาทำงานของแรงงานข้ามชาติ. กรุงเทพมหานคร: สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว กระทรวงแรงงาน.
- หทัย ชิตานนท์. (2552). การส่งเสริมสุขภาพแนวใหม่. เรียกใช้เมื่อ 27 ธันวาคม 2565 จาก <https://advisor.anamai.moph.go.th>
- Knowles, M. S. (1980). The modern practice of adult education: From pedagogy to andragogy. Englewood Cliffs, NJ: Cambridge Adult Education.
- Saaty, T. L. (1970). How to Make a Decision: The Analytic Hierarchy Process. European Journal of Operational Research, 48(1), 9-26.
- World Health Organization. (1998). The World Health Report. Geneva: World Health Organization.

การพัฒนาทักษะการบวกเลขของผู้เรียนที่มีความบกพร่อง
ทางสติปัญญาในระดับคาบเส้นโดยใช้โครงการงานสะเต็มศึกษาเป็นฐาน*
ENHANCING ADDITION SKILLS OF A CHILD WITH BORDERLINE INTELLECTUAL
DISABILITIES USING STEAM BASED EDUCATION PROJECT

วาทีณี ดอนปาน*, รัชนิกร ทองสุคติ, พิกุล เลียวสิริพงศ์, สร้อยสุตา วิทยากร
Wathinee Donpan*, Ratchaneekorn Tongsookdee, Pikul Leosiripong, Soisuda Vittayakorn
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เชียงใหม่ ประเทศไทย
Faculty of Education, Chiang Mai University, Chiang Mai, Thailand
*Corresponding author E-mail: donpanw.08@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาทักษะการบวกเลขโดยใช้โครงการงานสะเต็มศึกษาเป็นฐาน เรื่องรถบรรทุกสนุกคิดสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับคาบเส้น เพศชาย อายุ 8 ปีชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเรียนร่วมในจังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้กรณีศึกษาที่เลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ 1) แผนการสอนเฉพาะบุคคลจำนวน 4 แผน 2) แบบทดสอบก่อนและหลังเรียน 3) แบบประเมินพฤติกรรมขณะเรียนของกรณีศึกษา 4) แบบบันทึกการให้คะแนนชิ้นงานโครงการและเกณฑ์การประเมินและ 5) แบบบันทึกการประเมินพฤติกรรมและแนวทางการประเมินพฤติกรรมของผู้เรียนในขณะทำโครงการ พร้อมบันทึกภาพวิดีโอ นำข้อมูลที่ได้อาวิเคราะห์โดยหาค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย และนำเสนอข้อมูลโดยใช้ตาราง แผนภูมิ และรูปภาพประกอบคำบรรยายเชิงพรรณนา ผลการวิจัย พบว่า ผลคะแนนและค่าเฉลี่ยร้อยละของทั้ง 4 แผนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนโดย ผลคะแนนและค่าเฉลี่ยร้อยละของทั้ง 4 แผน ก่อนเรียนเท่ากับ 19.25 (ร้อยละ 72.50) และหลังเรียน เท่ากับ 24.74 (ร้อยละ 90.83) ผลต่างของแผนที่ 2 - 4 คะแนนเท่ากับ 7.3 และคิดเป็นร้อยละ 24.44 (ไม่รวมแผนที่ 1 เนื่องจากทั้งก่อนและหลังเรียนได้คะแนน 10 เท่ากัน) และจากการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้โดยรวมพบว่า เมื่อใช้โครงการงานสะเต็มศึกษาเป็นฐานเรื่องรถบรรทุกสนุกคิด อย่างมีขั้นตอนจากง่ายไปยาก มีสื่อที่น่าสนใจใช้ได้จริง ให้การเสริมแรงอย่างเหมาะสม ส่งผลให้นักเรียนมีพัฒนาการที่ดีขึ้นตามลำดับ สามารถบวกเลขมีทศผลลัพธ์ไม่เกิน 100 โดยปฏิบัติตามขั้นตอนด้วยตนเองอย่างคล่องแคล่ว มั่นใจในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์มากขึ้น ซึ่งจะเป็นพื้นฐานในการเรียนระดับชั้นที่สูงขึ้น

คำสำคัญ: ทักษะการบวกเลข, ความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับคาบเส้น, โครงการงานสะเต็มศึกษาเป็นฐาน

Abstract

The objective of this research was to develop addition skills using Fun Truck-themed STEAM Project-based Learning for student with a borderline intellectual disability. This research focused on the case study of 8-year-old male studying in the second grade at Inclusive Education School, Chiang Mai Province. The research tools included four personalized learning plans for the Fun Truck-themed learning unit, pre- and post-learning assessments on Kahoot application, behavior recording forms during the project, project assessment rubrics, and behavior observation

* Received 12 July 2023; Revised 24 July 2023; Accepted 27 July 2023

forms during the project with video recording. The data collected were analyzed to obtain percentages and means and presented using tables, graphs, and descriptive images. The results of this research indicated that: The scores and averages of all 4 plans at the pretest were 19.25 (72.50%) and those at the posttest were 24.74 (90.83%). The score difference between Plan 2 and Plan 4 was 7.3 and calculated as 24.44% (Excluding Plan 1 because both at the pretest and the posttest got the same score of 10). Upon observing the overall learning behavior, it was found that when using Fun Truck-themed STEAM Project-based Learning, which had a step-by-step process ranging from easy to difficult, together with interesting media that could be realistically used, and appropriate reinforcement, the case studies showed a consistent improvement in development. They were possible to add up numbers with results not exceeding 100 by following the steps independently with agility, increased confidence in learning mathematics. This would serve as a foundation for studying higher-level mathematics.

Keywords: Addition Skills, Child with Borderline Intellectual Disabilities, STEAM Based Education Project

บทนำ

การจัดการเรียนการสอนแบบสะเต็มศึกษาเป็นรูปแบบการสอนแนวใหม่ที่สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการในการพัฒนาคนยุค 4.0 และส่งเสริมให้ครูสอนผ่านการตั้งปัญหาแบบบูรณาการแทนการสอนที่ละวิชา วิริยะ ฤชชัยพานิชย์ และ กมลรัตน์ ฉิมพาลี กล่าวว่า นวัตกรรมศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ และคณิตศาสตร์ หรือ Science, Technology, Engineering, Mathematics : STEM มาตั้งเป็นปัญหาที่ต้องใช้ความรู้ทั้ง 4 ด้านนี้มาแก้ปัญหา เน้นให้มีการนำความรู้ไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตจริง รวมทั้งการคิดหาวิธีการหรือผลผลิตใหม่ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงานและชีวิตจริง (วิริยะ ฤชชัยพานิชย์ และกมลรัตน์ ฉิมพาลี, 2559) จึงเห็นได้ว่าครูมีบทบาทสำคัญ ในการเตรียมการสอน ศุภวัลย์ ตันวรรณรักษ์ กล่าวว่า ครูควรวางแผนจัดหลักสูตรการสร้างประสบการณ์เรียนรู้ที่สามารถบูรณาการทั้งภายในวิชาและข้ามวิชาและการผสมผสานหลักสูตรมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของเด็กเล็ก การสนับสนุนของครูเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้เด็กสามารถเกิดการเรียนรู้ได้ (ศุภวัลย์ ตันวรรณรักษ์, 2558) สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้รายงานไว้ในประเทศเกาหลีใต้ได้นำเอาศิลปะ (Arts) ผสมผสานในสะเต็มศึกษาและปรับสะเต็ม (STEM) ให้เป็นสะเต็ม (STEAM) เพื่อให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ และสามารถวิเคราะห์เชิงลึกได้ รวมถึงให้นักเรียนสนใจการเรียนการเรียนมากขึ้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2559) ดังที่ Hwang กล่าวว่า สำหรับนักเรียนที่มีความพิการ ครูควรจัดกิจกรรมที่การบูรณาการกับวิชาศิลปะเพื่ออำนวยความสะดวกและส่งเสริมการเข้าถึงการเรียนรู้ผ่าน ศิลปะ เช่น การเต้นรำดนตรี และการละคร ทัศนศิลป์ ศิลปะสื่อ เพื่อเพิ่มความรู้และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนกลุ่มนี้ด้วย (Hwang, J. & Taylor, J., 2016)

สะเต็มศึกษา (STEAM Education) เป็นแนวทางการจัดการศึกษาแบบร่วมสมัยที่สามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะกับธรรมชาติของผู้เรียนทุกกลุ่มความสามารถผ่านการบูรณาการสาระวิชาโดยเฉพาะอย่างยิ่งในรูปของโครงการที่มีความสำคัญในการให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง โดยมีหลักการสำคัญ 4 ประการ คือ 1) การบูรณาการการเชื่อมโยงในเรื่องของความรู้เนื้อหากระบวนการ 2) ความหลากหลาย เน้นการสร้างประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ สามารถนำความรู้ที่ได้รับนำไปใช้ได้ 3) ความลึก การลงลึกในองค์ความรู้ที่มีความจำเป็น และที่สนใจของผู้เรียนจะเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการต่อยอดสร้างสรรค์ 4) ความเป็นพลวัต คำนึง

ความเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมรอบตัวเป็นเรื่องนวัตกรรมเทคโนโลยี เศรษฐกิจและสังคม รวมถึงการออกแบบ กิจกรรมการเรียนรู้สร้างสรรค์ ทักษะศิลป์ ดนตรี นาฏศิลป์ (วิสูตร โพธิ์เงิน, 2560) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุนารี ศรีบุญ ได้วิจัยเรื่อง ผลการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด STEAM Education โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อพัฒนา ทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า ผลการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1 สูงขึ้น (สุนารี ศรีบุญ, 2561) และงานวิจัยของ ปาริชาติ ประเสริฐสังข์ และณัฐภูมิ พิมขาลี ได้ วิจัยเรื่องการพัฒนาการจัดการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษา ปีที่ 3 เพื่อพัฒนาการจัดการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา ผลการวิจัยพบว่า การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบสะ เต็มศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ มีประสิทธิภาพ 79.73/78.69 (ปาริชาติ ประเสริฐสังข์ และณัฐภูมิ พิม ขาลี, 2560) รวมถึงงานวิจัยของ HyunJu Park Soo-yong Byun Jaeho Sim Hyesook Han and Yoon Su Baek ที่ได้ศึกษาการรับรู้ของครูประถมศึกษาและการปฏิบัติของ STEAM Education ในเกาหลีใต้เกี่ยวกับการ พัฒนาและการประยุกต์ใช้โปรแกรมสะเต็มศึกษาผลการวิจัยพบว่า ครูส่วนใหญ่มีมุมมองในเชิงบวกต่อสะเต็มศึกษาที่ เน้นความท้าทายต่าง ๆ มีการพัฒนาไปใช้กับนักเรียนโดยผ่านโปรแกรมการฝึกอบรมครู (Park, H. J., et al., 2016)

จากความเป็นมาดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนในห้องเรียนสอนเสริมวิชาการสำหรับผู้เรียนที่มีความ ต้องการพิเศษ ในโรงเรียนเรียนร่วมที่เข้าร่วมโครงการการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษาของ กระทรวงศึกษาธิการที่มีการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติทดลองผ่านกิจกรรมการ เรียนรู้ต่าง ๆ มาใช้ในการพัฒนานักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับคาบเส้น และโรงเรียนได้เข้าร่วม โครงการโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม / ต้นแบบเรียนรวม มีนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเรียนร่วมกับ นักเรียนทั่วไปในห้องเรียนจึงมีความสนใจในการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ทางวิชาคณิตศาสตร์ของผู้เรียน จากการ จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้โครงงานสะเต็มศึกษาเป็นฐาน 6 ขั้นตอนได้แก่ 1) การเตรียมความพร้อม 2) การ กำหนดและเลือกหัวข้อ 3) การเขียนเค้าโครงของโครงงาน 4) การปฏิบัติงานโครงงาน 5) การนำเสนอผลงานและ 6) การประเมินโครงงานในหน่วยการเรียนรู้ เรื่อง รถบรรทุกสนุกคิด สำหรับพัฒนาทักษะการบวกเลขผลลัพธ์ไม่ เกิน 100 ร่วมกับการให้สิ่งเสริมแรงโดยนำสิ่งที่กรณีศึกษาชอบคือ รถ มาเป็นสิ่งเสริมแรงขณะทำกิจกรรมในแต่ละ ครั้งเพื่อให้กรณีศึกษามีความสนใจอยากเรียนวิชาคณิตศาสตร์มากขึ้นและมีผลสัมฤทธิ์สูงขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนาทักษะการบวกเลขโดยใช้โครงงานสะเต็มศึกษาเป็นฐาน เรื่อง รถบรรทุกสนุกคิด สำหรับ กรณีศึกษาที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับคาบเส้น

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพเรื่อง การพัฒนาทักษะการบวกเลขของผู้เรียนที่มีความ บกพร่องทางสติปัญญาในระดับคาบเส้นโดยใช้โครงงานสะเต็มศึกษาเป็นฐาน เพื่อพัฒนาทักษะการบวกเลขโดยใช้ โครงงานสะเต็มศึกษาเป็นฐาน เรื่อง รถบรรทุกสนุกคิด สำหรับกรณีศึกษาที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับ คาบเส้น

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตการวิจัยกรณีศึกษานี้เป็นนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับคาบเส้น อายุ 8 ปี เรียน อยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ได้มาจากการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง กรณีศึกษาเรียนรวมกับนักเรียนทั่วไปใน ห้องเรียนปกติและได้รับการบริการการสอนเสริมในห้องเรียนเสริมวิชาการในวิชาคณิตศาสตร์และวิชาภาษาไทย ใน การวิจัยครั้งนี้เป็นการบูรณาการเนื้อหา 5 วิชา ตามหลักสะเต็มศึกษาโดยใช้วิชาคณิตศาสตร์เป็นหลักเรื่องการทำ ผลบวกที่มีจำนวนไม่เกิน 100 ทั้งแนวตั้งและแนวนอนมีทดและไม่มีทดโดย ร่วมกับวิชา วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี

วิศวกรรมและศิลปะในการจัดกิจกรรมตามแผนที่ 1 - 4 เรียงตามลำดับ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) แผนที่ 1 = 0.95 แผนที่ 2 = 0.94 แผนที่ 3 = 0.94 และแผนที่ 4 = 0.94 ทั้งนี้ในแต่ละแผนจะมีการทบทวนกิจกรรมเสริม สนุกเรื่องการเขียนตัวเลข ตัวหนังสือ การเรียงลำดับจำนวน 2 จำนวน สัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์ ค่าประจำหลัก การเรียงลำดับตัวเลข การวางตำแหน่งตัวเลขในการบวก และการหาผลบวกจำนวนไม่เกิน 9 เพื่อเป็นพื้นฐานในการสอนหาผลบวกที่มีจำนวนไม่เกิน 100 ทั้งนี้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจะใช้ขั้นตอนของโครงการเป็นฐานประกอบด้วย 6 ขั้นตอนคือ 1) การเตรียมความพร้อม 2) การกำหนดและเลือกหัวข้อ 3) การเขียนเค้าโครงของโครงการ 4) การปฏิบัติงานโครงการ 5) การนำเสนอผลงาน 6) การประเมินโครงการ

ตารางที่ 1 ชื่อแผนการสอน และเนื้อหาการสอน

แผนการสอนเฉพาะบุคคล	ชื่อแผน	เนื้อหา
แผนที่ 1	ปะติดกันช่วยฉันนับต่อ	การหาผลบวกผลลัพธ์ไม่เกิน 9
แผนที่ 2	ความยาวฉันนั้นเท่าใด	การหาผลบวก 2 หลักกับ 2 หลักไม่มีทดผลลัพธ์ไม่เกิน 100
แผนที่ 3	รถพลังลม	การหาผลบวก 2 หลักกับ 1 หลักมีทดผลลัพธ์ไม่เกิน 100
แผนที่ 4	ระยะทางวัดใจ	การหาผลบวก 2 หลักกับ 2 หลักมีทดผลลัพธ์ไม่เกิน 100

ระยะเวลาดำเนินการวิจัย ปีการศึกษา 2564 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ 1) แผนการสอนเฉพาะบุคคลของหน่วยการเรียนรู้ครบทุกชุด 2) แบบทดสอบก่อนและหลังเรียนบน Application Kahoot 3) แบบประเมินพฤติกรรมขณะเรียนของกรณีศึกษา 4) แบบบันทึกการให้คะแนนชิ้นงานโครงการและเกณฑ์การประเมินชิ้นงานโครงการ (Rubric) และ 5) แบบบันทึกการประเมินพฤติกรรมผู้เรียนในการทำโครงการและแนวทางการประเมินพฤติกรรมของผู้เรียนในขณะทำโครงการ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยนำเสนอเครื่องมือต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบจำนวน 3 ท่านและนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้ได้เครื่องมือที่มีความถูกต้องและมีความเหมาะสมพร้อมที่จะนำไปใช้ในการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยเตรียมการสอน การปรับสิ่งแวดล้อม การปรับสื่อและอำนวยความสะดวกและขณะสอน ในแต่ละแผน 3 ชั้น คือ 1) ชั้นนำ คือ ชั้นก่อนการทำกิจกรรมการพัฒนาทักษะการบวกเลขโดยใช้โครงการสะเต็มศึกษาเป็นฐาน 2) ชั้นสอน คือ ชั้นระหว่างทำกิจกรรม และ 3) ชั้นสรุป คือ ชั้นหลังจากการทำกิจกรรม

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ ข้อมูลจากการบันทึกวิดีโอ การจดบันทึกหลังการสอน แบบบันทึกคะแนนแบบทดสอบก่อนและหลังเรียน แบบประเมินพฤติกรรมขณะเรียนของกรณีศึกษา แบบบันทึกการให้คะแนนชิ้นงานโครงการและ เกณฑ์การ ประเมินชิ้นงานโครงการ (Rubric) แบบบันทึกการประเมินพฤติกรรมผู้เรียนในการทำโครงการ และแนวทางการประเมินพฤติกรรมของผู้เรียนในขณะทำโครงการ วิเคราะห์ข้อมูลจากพัฒนาทักษะการบวกของกรณีศึกษาหลังจากที่ได้เรียนรู้ทักษะการบวกโดยใช้โครงการ สะเต็มศึกษาเป็นฐาน โดยการหาค่าเฉลี่ยและหาค่าร้อยละของคะแนน นำเสนอข้อมูลในรูปของตารางประกอบคำบรรยาย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยการพัฒนาทักษะการบวกเลขของผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับคาบเส้นโดยใช้โครงการสะเต็มศึกษาเป็นฐาน ในครั้งนี้พบว่า

1. ผลคะแนนและค่าเฉลี่ยร้อยละของทั้ง 4 แผน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยผลคะแนนและค่าเฉลี่ยร้อยละทั้ง 4 แผน ก่อนเรียนเท่ากับ 19.25 (ร้อยละ 72.50) และหลังเรียน เท่ากับ 24.74 (ร้อยละ 90.83)

2. ผลคะแนนและค่าเฉลี่ยร้อยละรายแผน พบว่า คะแนนและร้อยละก่อนเรียน แผนที่ 1 - 4 เท่ากับ 20 (ร้อยละ 100) 18 (ร้อยละ 60) 18 (ร้อยละ 60) และ 21 (ร้อยละ 70) และหลังเรียน เท่ากับ 20 (ร้อยละ 100) 26 (ร้อยละ 86.67) 25 (ร้อยละ 83.33) 28 (ร้อยละ 93.33) ตามลำดับ มีผลต่างของแผนที่ 2-4 คะแนน เท่ากับ 7.3 และคิดเป็นร้อยละ 24.44 (ไม่รวมแผนที่ 1 เนื่องจากได้คะแนนเต็มทั้งก่อนและหลังเรียน)

3. ผลคะแนนรูปรีชัณงานโครงการ พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนและร้อยละของแผนที่ 1 - 4 มีคุณภาพอยู่ในระดับดี และดีมากโดยมีค่าเฉลี่ยคะแนนและร้อยละของแผนที่ 1 เท่ากับ 14.5 (ร้อยละ 90.62) อยู่ใน ระดับดีมาก แผนที่ 2 เท่ากับ 12.66 (ร้อยละ 79.16) อยู่ในระดับคุณภาพดี แผนที่ 3 เท่ากับ 12.66 (ร้อยละ 79.16) อยู่ในระดับคุณภาพดี และแผนที่ 4 เท่ากับ 13.66 (ร้อยละ 85.41) อยู่ในระดับดีมาก

4. ผลคะแนนและร้อยละของพฤติกรรมขณะเรียนของกรณีศึกษา พบว่า กรณีศึกษาสามารถถาม และตอบในการทำกิจกรรม มีสมาธิในการทำงาน ไม่ลืตกจากที่ ทำงานที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จ ปฏิบัติตามคำสั่ง ในการทำกิจกรรม สนุกสนานร่าเริง แจ่มใส ในการทำงานในแผนการสอนที่ 1 - 4 มีค่าเฉลี่ยคะแนนและร้อยละ เท่ากับ 15 (ร้อยละ 100) 14 (ร้อยละ 93.33) 13.66 (ร้อยละ 91.10) และ 13.66 (ร้อยละ 91.10) ตามลำดับและ อยู่ในระดับคุณภาพดีมากทุกแผน

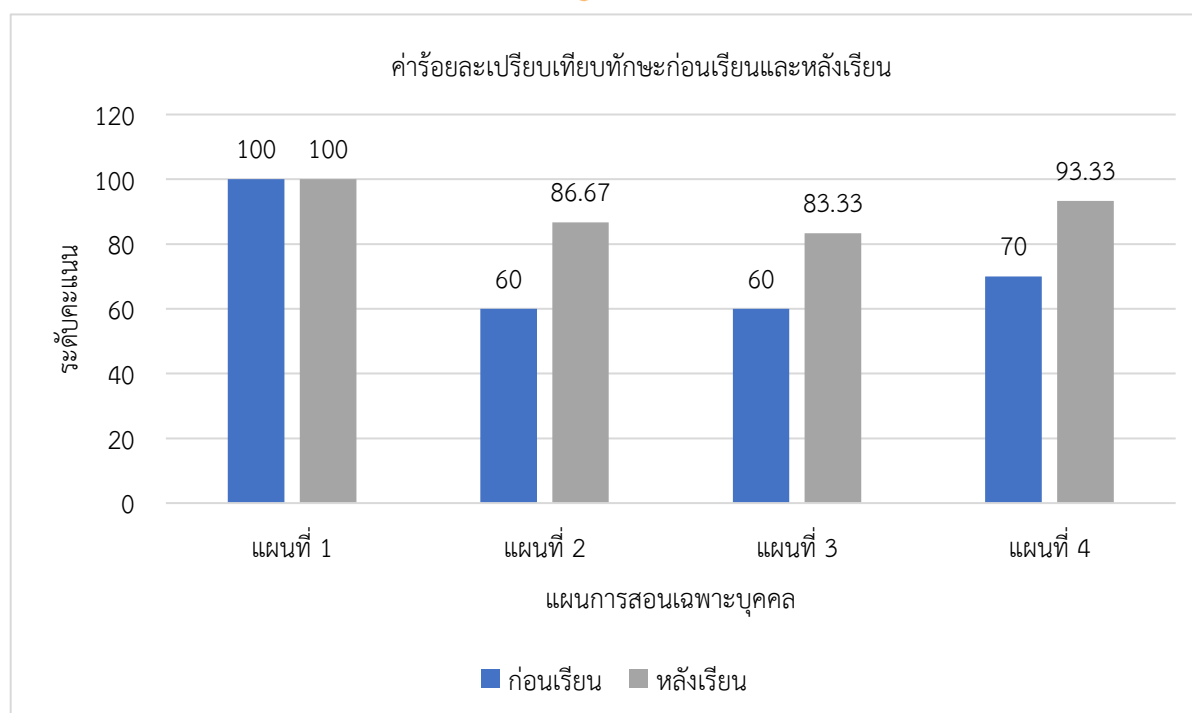
5. ผลของพฤติกรรมกรณีศึกษาในการทำโครงการ พบว่า กรณีศึกษามีความสนใจในการทำ กิจกรรมโครงการสามารถเลือก ระบุชื่อ สื่อ อุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวกได้ บอกชื่อโครงการปฏิบัติตามวิธีการ และขั้นตอน นำเสนอผลงานได้ด้วยตนเอง ตอบคำถามได้ถูกต้อง โดยในแผนการสอนที่ 1 มีค่าเฉลี่ยคะแนนและ ร้อยละเท่ากับ 17.5 (ร้อยละ 97.22) แผนการสอนที่ 2 เท่ากับ 15.33 (ร้อยละ 85.18) แผนการสอนที่ 3 เท่ากับ 15.33 (ร้อยละ 85.18) และ แผนการสอนที่ 4 เท่ากับ 16 (ร้อยละ 88.88) ตามลำดับ ทั้ง 4 แผนอยู่ในระดับ คุณภาพดีมาก

ผลการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของกรณีศึกษาตามลำดับแผนการสอนที่ 1 - 4 ผู้วิจัยสรุปได้ดังนี้

ระหว่างทำกิจกรรมกรณีศึกษามีความมั่นใจ กล้าแสดงออกทั้งถามเมื่อไม่เข้าใจหรือสงสัย และตอบ คำถามอย่างตั้งใจ รวมถึงจดจ่อในการทำงานที่ได้รับมอบหมายให้เสร็จภายในเวลาที่กำหนด

ขณะทำแบบฝึกหัด กรณีศึกษาสามารถเลือกโจทย์และหาคำตอบได้ด้วยตนเอง โดยปฏิบัติตามขั้นตอน ก่อนและหลังตั้งแต่การใส่ตัวเลขในตัวตั้ง เครื่องหมาย ตัวบวก และการหาคำตอบ กรณีศึกษามีสมาธิ มีความเข้าใจ ในการใช้สื่อ เทคโนโลยี การหาคำตอบบนกระดานบวกเลข มากขึ้นและมีความมั่นใจในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์

กรณีศึกษามีความเชื่อมั่นในตนเอง สามารถนำประสบการณ์ในการเรียนตามขั้นตอนในแผนการสอน เฉพาะบุคคลมาปรับใช้ในการออกแบบและประดิษฐ์ชิ้นงานทั้งการนับ เลือกวัดสุประดิษฐ์ภาพรถ ปะติดไฟรด ด้านหน้าและด้านหลังนอกเหนือจากภาพรถบรรทุกที่กำหนด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการสอนครั้งที่ 2 เพื่อเป็นการซ้ำ ย้ำทวน กรณีศึกษาสามารถนั่งทำงานไม่ลืตกจากที่นั่ง ตั้งใจ จดจ่อ กล้าตัดสินใจและลงมือทำให้ชิ้นงานมีรายละเอียด ที่แตกต่าง โดยมีการตกแต่งภาพเพิ่มเติมให้มีความละเอียดตามจินตนาการเพิ่มมากขึ้น

ภาพที่ 1 ผลการเปรียบเทียบค่าร้อยละก่อนเรียนและหลังเรียนแผนที่ 1 - 4

ตารางที่ 2 ผลต่างของคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนการบวกเลข แผนที่ 1-4 ของผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับคาบเส้นโดยใช้โครงงานสะเต็มศึกษาเป็นฐาน

แผนที่	เนื้อหา	ก่อนเรียน					ก่อนเรียน					ผลต่างเฉลี่ย	
		จำนวนครั้ง			รวมคะแนน	ร้อยละ	จำนวนครั้ง			รวมคะแนน	ร้อยละ	คะแนน	ร้อยละ
		1	2	3			1	2	3				
แผนที่ 1	การบวกเลขหลักเดียว	10	10	-	20	100.00	10	10	-	20	100.00	-	-
แผนที่ 2	การบวกเลขจำนวน 2 หลัก	2	7	9	18	60.00	6	10	10	26	86.67	8	26.67
แผนที่ 3	การบวกเลขจำนวน 2 หลัก กับ 1 หลัก	4	5	9	18	60.00	7	8	10	25	83.33	7	23.33
แผนที่ 4	การบวกเลขจำนวน 2 หลัก กับ 2 หลัก	5	6	10	21	70.00	9	9	10	28	93.33	7	23.33
คะแนนเฉลี่ย / ค่าเฉลี่ยร้อยละ					19.25	72.50						24.74	90.83

จากตารางที่ 1 พบว่าคะแนนและค่าเฉลี่ยร้อยละ ก่อนเรียนของทั้ง 4 แผน เท่ากับ 19.25 (ร้อยละ 72.50) และหลังเรียน เท่ากับ 24.74 (ร้อยละ 90.83)

ค่าเฉลี่ยคะแนนและร้อยละของแผนที่ 1-4 มีคุณภาพอยู่ในระดับคุณภาพดี และดีมาก โดยมีค่าเฉลี่ยคะแนนและร้อยละของแผนที่ 1 เท่ากับ 14.5 (ร้อยละ 90.62) อยู่ในระดับคุณภาพดีมาก แผนที่ 2 เท่ากับ 12.66

(ร้อยละ 79.16) อยู่ในระดับคุณภาพดี แผนที่ 3 เท่ากับ 12.66 (ร้อยละ 79.16) อยู่ในระดับคุณภาพดี และแผนที่ 4 เท่ากับ 13.66 (ร้อยละ 85.41) อยู่ในระดับคุณภาพดีมาก

อภิปรายผล

การพัฒนาทักษะการบวกเลขของผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับคาบเส้นโดยใช้โครงงานสะเต็มศึกษาเป็นฐาน พบว่า ผลการสอบการบวกเลขของผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับคาบเส้นโดยใช้โครงงานสะเต็มศึกษา พบว่า 1) ผลคะแนนเฉลี่ยรวมของทั้ง 4 แผน ก่อนเรียนเท่ากับ 19.25 หรือคิดเป็นร้อยละ 72.50 และหลังเรียนเท่ากับ 24.74 หรือคิดเป็นร้อยละ 90.83 2) เมื่อพิจารณาผลคะแนนและค่าเฉลี่ยร้อยละเป็นรายแผนพบว่า คะแนนก่อนเรียนของแผนที่ 1 - 4 เท่ากับ 20 18 18 และ 21 หรือคิดเป็นร้อยละ 100 60 60 และ 70 ตามลำดับ ส่วนคะแนนหลังเรียนของแผนที่ 1 - 4 เท่ากับ 20 26 25 และ 28 หรือคิดเป็นร้อยละ 100 86.67 83.33 และ 93.33 ตามลำดับ ทั้งนี้ผลต่างของแผนที่ 2 - 4 คะแนนเท่ากับ 7.3 (ร้อยละ 24.44) (ไม่รวมแผนที่ 1 เนื่องจากได้คะแนนเต็มหรือร้อยละ 100 ทั้งก่อนและหลังเรียน) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า กรณีศึกษามีทักษะในการบวกเลขผลลัพธ์ไม่เกิน 100 ที่ไม่มีทศและมีทศได้เพิ่มขึ้น

ผู้วิจัยคิดว่าผลคะแนนหลังเรียนของกรณีศึกษาเพิ่มขึ้นมากกว่าร้อยละ 80 เนื่องมาจากการใช้โครงงานสะเต็มศึกษาเป็นฐานเรื่อง “รถบรรทุกสนุกคิด” โดยการบูรณาการเนื้อหาวิชา STEAM ที่กรณีศึกษาครูรู้ตามระดับชั้นเรียน ไม่จำกัดรายวิชาใดวิชาหนึ่งแต่จะเป็นการบูรณาการข้ามรายวิชาภายใต้กรอบการจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษา มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากเนื้อหาที่ง่ายไปหาเนื้อหาที่ยากเพื่อช่วยพัฒนาทักษะการบวกเลข โดยนำเนื้อหาที่กรณีศึกษาสามารถทำได้เป็นพื้นฐานในการเรียนรู้เนื้อหาที่มีความยากเพื่อให้กรณีศึกษาเกิดความมั่นใจในตนเอง นำสิ่งที่กรณีศึกษาชอบคือ “รถ” มาเป็นแรงจูงใจประกอบในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ ดังที่ กุลยา ก่อสุวรรณ และ ยุติ วิริยางกูร กล่าวถึง การสร้างแรงจูงใจนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา โดยเปิดโอกาสให้เขาทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้อย่างถูกต้อง แล้วให้รางวัลและคำชม (กุลยา ก่อสุวรรณ และยุติ วิริยางกูร, 2561) รวมถึงการเลือกใช้สื่อและสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมกับกรณีศึกษา ที่ช่วยกระตุ้นความสนใจ ให้กรณีศึกษา มีความกระตือรือร้นในการทำงานอยากจะได้เรียนวิชาคณิตศาสตร์ ได้ลงมือปฏิบัติจริงเรียนรู้โดยการลงมือทำออกมาเป็นชิ้นงาน ที่เกิดจากจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ โดยผู้วิจัยเป็นผู้กำหนดโจทย์ในการประดิษฐ์ชิ้นงาน และให้กรณีศึกษาเป็นผู้ออกแบบเอง ผู้วิจัยได้ใช้กระบวนการขั้นตอนของโครงงาน 6 ขั้นตอน ส่งผลให้กรณีศึกษามีทักษะการบวกเลขดีขึ้น สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ของ John Dewey ซึ่ง วศิณิส อิศรเสนา ณ อยุธยา กล่าวถึงหลักการเรียนรู้ของ Dewey ว่าเด็กเรียนรู้ได้ดีจากการลงมือกระทำ หรือ Learning by Doing เด็กเรียนรู้ได้จากการทำโครงงาน การแก้ปัญหาการทำงานคนเดียว และการทำงานเป็นกลุ่ม การถามและตอบปัญหา ซึ่งความสนใจของเด็กจะเป็นแรงจูงใจในการเรียน (วศิณิส อิศรเสนา ณ อยุธยา, 2559)

ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า STEAM และโครงงานส่วนใหญ่มักจะใช้กับผู้เรียนที่ไม่มีความบกพร่อง เห็นได้จากงานวิจัยที่พบจำนวนมาก แต่การใช้กับผู้เรียนที่มีความบกพร่องมีจำนวนน้อยมาก ซึ่งอาจมาจาก STEAM และโครงงานอาจมีหลายขั้นตอนที่ซับซ้อน อย่างไรก็ตามผลของงานวิจัยนี้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า STEAM และโครงงานสามารถนำมาใช้กับผู้เรียนที่มีความบกพร่องได้จริงและเห็นผลพัฒนาการที่ชัดเจนโดยผู้วิจัยได้ปรับเนื้อหาและกิจกรรมที่มีขั้นตอนอย่างง่ายได้ลงมือปฏิบัติในการสร้างชิ้นงานที่เป็นรูปธรรมให้เหมาะสมกับศักยภาพและความสามารถของกรณีศึกษาที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับคาบเส้น ดังที่ กุลยา ก่อสุวรรณ กล่าวว่าเด็กกลุ่มนี้จะชอบบทเรียนที่เน้นสิ่งที่เป็นรูปธรรมมากกว่าสิ่งที่เป็นนามธรรม ทำกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้สมองซีกขวาได้ดีกว่า ตอบสนองต่อการเรียนรู้ที่ได้ลงมือทำมากกว่าการฟังเพียงอย่างเดียว เด็กจะเรียนรู้ได้ดีเมื่อครูปรับเปลี่ยนหลักสูตร เนื้อหา และการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับความต้องการพิเศษของเด็กแต่ละคนดังที่ (กุลยา ก่อสุวรรณ, 2553) สอดคล้องกับวิสูตร โพธิ์เงิน ที่กล่าวถึงกรอบแนวคิด STEAM ว่าเป็นการเชื่อมโยงศาสตร์ทั้งแนวคิด

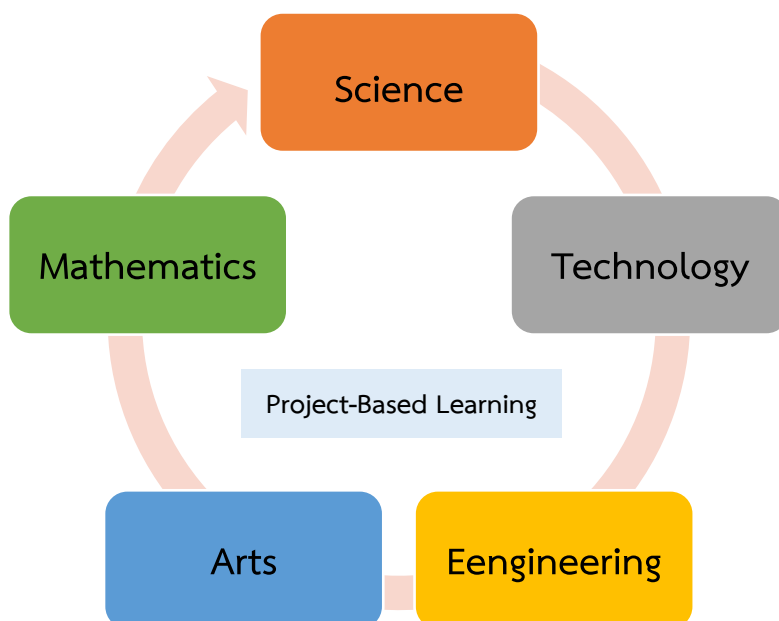

ของ STEM และ Arts เข้าด้วยกันโดยผ่านกิจกรรมที่ผู้เรียนได้ลงมือทำเป็นผลงานหรือหัวเรื่องที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง (วิสูตร โพธิ์เงิน, 2560) ขอบรถ หรือสถานการณ์ที่เป็นปัญหา (บวกเลขยังไม่ได้) ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้เรียน การออกแบบเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกคิดอย่างอิสระ และเน้นการสร้างเจตคติต่อสิ่งที่เรียนรู้ ผ่านการลงมือทำ ดังที่ รัฐพงษ์ โพธิ์รังสียากร ให้ข้อคิดเกี่ยวกับการทำโครงการไว้ว่า ครูต้องพยายามจัดโอกาสที่จะให้นักเรียนได้ทำโครงการ ซึ่งอาจจะเป็นการทำงานกลุ่มหรือทำงานเป็นรายบุคคลก็ได้ แต่ควรเริ่มจากโครงการที่มีขนาดเล็ก ๆ ไม่ยุ่งยากซับซ้อนจนเกินไปเพราะเป็นงานชิ้นแรกของเด็ก ครูจึงควรสร้างความมั่นใจให้ประสบความสำเร็จในการทำโครงการ เพราะการเริ่มต้นด้วยความสำเร็จจะนำไปสู่การทำงานชิ้นอื่นต่อไปอย่างมีความสุข และที่สำคัญครูจะต้องคำนึงถึงศักยภาพที่มีอยู่ในตัวเด็กแต่ละคนด้วย (รัฐพงษ์ โพธิ์รังสียากร, 2561)

ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยในฐานะครูการศึกษาพิเศษที่รับผิดชอบห้องสอนเสริมวิชาการได้นำทั้ง 2 แนวคิดนี้มาออกแบบการจัดการเรียนรู้ตามหน่วยการเรียนรู้โดยการบูรณาการเชื่อมโยงสาระวิชาจากแนวคิดของ STEAM โดยผ่านการลงมือทำเป็นผลงานตามขั้นตอนของการทำโครงการ เพื่อช่วยพัฒนาทักษะการบวกเลขจากปัญหาของกรณีศึกษาที่ชอบเรียนวิชาภาษาไทยและวิชาศิลปะ ชอบวาดภาพระบายสีรถบรรทุก รถเครื่องบิน และเปลี่ยนให้กรณีศึกษาสนุกกับการเรียนวิชาคณิตศาสตร์มากขึ้น จึงทำให้ผลการเรียนของกรณีศึกษาที่เคยมีผลการเรียนที่ต่ำได้เกรดเฉลี่ยรวมทุกวิชาเท่ากับ 1.63 ผลการเรียนในวิชาคณิตศาสตร์ได้คะแนนเท่ากับ 52 เต็ม 100 คะแนน เพิ่มขึ้นสอดคล้องกับ ปาริชาติ ประเสริฐสังข์ และณัฐวุฒิ พิมขาลี ที่ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด STEAM Education โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน พบผลการวิจัยที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันคือ ผลการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ปาริชาติ ประเสริฐสังข์ และณัฐวุฒิ พิมขาลี, 2560)

องค์ความรู้ใหม่

วิจัยเรื่อง “การพัฒนาทักษะการบวกเลขของผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับคาบเส้นโดยใช้โครงงานสะเต็มศึกษาเป็นฐาน” สามารถสรุปองค์ความรู้ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยนี้คือ นักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับคาบเส้น สามารถเรียนรู้ได้ ถ้ามีการออกแบบวางแผนให้มีความเหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษรายบุคคล ทั้งนี้ปัจจัยหนึ่งที่จะช่วยให้เด็กกลุ่มนี้มีพัฒนาการที่ดีขึ้นนั้น ครูผู้สอนเป็นบุคคลสำคัญที่จะช่วยให้เด็กกลุ่มนี้สามารถพัฒนาได้ โดยครูเป็นผู้ออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับความบกพร่องของเด็ก มีกิจกรรมที่หลากหลาย การเรียนรู้โดยการปฏิบัติเริ่มจากสิ่งที่ยังไปหายาก การนำเนื้อหารายวิชาตามระดับชั้นเรียนมาบูรณาการเพื่อให้เด็กเรียนรู้แล้ว ครูสามารถนำสิ่งที่เด็กชอบ มาเป็นสิ่งเสริมแรงออกแบบการเรียนรู้ให้เด็กเกิดการเรียนรู้ในทักษะใหม่ ๆ เพื่อช่วยพัฒนาทักษะที่เป็นพื้นฐานในการใช้ชีวิตประจำวัน รวมถึงการเรียนรู้ในระดับที่สูงขึ้นได้

สรุปและข้อเสนอแนะ

การพัฒนาทักษะการบวกเลขของผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับคาบเส้น สรุปได้ดังนี้ ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้โครงงานสะเต็มศึกษาเป็นฐานสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับคาบเส้น โดยมีการออกแบบสื่อที่หลากหลาย โดยนำเนื้อหารายวิชาที่มีการเชื่อมโยงกันมาออกแบบและวิเคราะห์ขั้นตอนของการบวกเลข การเสริมแรง ให้เหมาะสมกับผู้เรียนรายบุคคล ส่งผลให้ผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับคาบเส้น สามารถหาผลบวกที่มีทศผลลัพธ์ไม่เกิน 100 ได้ด้วยตนเอง ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาแนวทาง เทคนิค วิธีการพัฒนา ทักษะทางคณิตของเด็กที่มีความบกพร่องประเภทอื่นในโรงเรียนเรียนร่วม

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2559). รายงานการวิจัยเพื่อจัดทำข้อเสนอนโยบายการส่งเสริมการจัดการศึกษาด้านสะเต็มศึกษาของประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- กุลยา ก่อสุวรรณ. (2553). การสอนเด็กที่มีความบกพร่องระดับน้อย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- กุลยา ก่อสุวรรณ และยุวดี วิริยางกูร. (2561). การสอนและช่วยเหลือบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาและเรียนรู้ช้า (ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 2). เชียงใหม่: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ปาริชาติ ประเสริฐสังข์ และณัฐวุฒิ พิมชาลี. (2560). การพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 11(1), 132-143.
- รัฐพงษ์ โพธิ์รังสิยากร. (2561). ผลการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาโดยใช้โครงงานเป็นฐานร่วมกับแนวคิดสะเต็มศึกษา ที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์และผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาวิทยาการทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วศิณีส อิศรเสนา ณ อยุธยา. (2559). เรื่องน่ารู้เกี่ยวกับ STEM Education (สะเต็มศึกษา). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิริยะ ฤชชัยพานิชย์ และกมลรัตน์ ฉิมพลี. (2559). ห้องเรียนแห่งอนาคต เปลี่ยนครูให้เป็นโค้ช! กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดี.
- วิสูตร โพธิ์เงิน. (2560). STEAM ศิลปะเพื่อสะเต็มศึกษา: การพัฒนาการรับรู้ความสามารถและแรงบันดาลใจให้เด็ก. วารสารศรัทธา, 45(1), 320-334.
- ศุภวัณณ์ ตันวรรณรักษ์. (2558). การจัดการเรียนรู้ STEM ในระดับปฐมวัย. กรุงเทพมหานคร: นานามีบุ๊กส์พับลิเคชั่นส์.

- สุนารี ศรีบุญ. (2561). ผลการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด STEAM Education โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อพัฒนาทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 47(1), 526-543.
- Hwang, J. & Taylor, J. (2016). Stemming on STEM: A STEM Education Framework for Students with Disabilities. *Journal of Science Education for student with Disabilities*, 19(1), 39-49.
- Park, H. J. et al. (2016). Teachers' perceptions and practices of STEAM education in South Korea. *EurasiaJournal of Mathematics, Science and TechnologyEducation*, 12(7), 1739-1753.

การพัฒนานวัตกรรมส่งเสริมศักยภาพการแข่งขันของธุรกิจอาหารสด ในกลุ่มเครือข่ายเพิ่มพูนฟาร์ม*

DEVELOPING BUSINESS INNOVATIONS TO PROMOTE BUSINESS COMPETITIVENESS FRESH FOOD IN THE NETWORK OF PERM POON FARM

นางดาว วิทยานูวัตติ, ภัทรธิรา ผลงาม*

Naartdao Wichayanuwat, Patthira Phon-ngam*

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Liberal Arts, North Bangkok University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: dr.patthira@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ พัฒนานวัตกรรมส่งเสริมศักยภาพการแข่งขันของธุรกิจอาหารสดในกลุ่มเครือข่ายเพิ่มพูนฟาร์ม เป็นการวิจัยและพัฒนา โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การสัมภาษณ์เจาะลึก การสนทนากลุ่มและการประชุมระดมความคิดเห็น กลุ่มเป้าหมายประกอบด้วยเจ้าของ ผู้จัดการโดยตำแหน่งและพนักงานในกลุ่มเครือข่ายเพิ่มพูนฟาร์มทั่วประเทศ รวมทั้งภาคีที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ได้แก่ ผู้ซื้อผลิตภัณฑ์อาหารสดรายใหญ่และรายย่อย กลุ่มลูกค้าร้านอาหาร/ผู้บริโภคที่ซื้อไว้บริโภคในครัวเรือน เครื่องมือประกอบด้วยประเด็นสัมภาษณ์เจาะลึก ประเด็นสนทนากลุ่ม วิธีการตรวจสอบข้อมูลโดยใช้เทคนิคสามเส้า การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่าได้นวัตกรรมส่งเสริมศักยภาพการแข่งขันของธุรกิจอาหารสดในกลุ่มเครือข่ายเพิ่มพูนฟาร์มจำนวน 4 นวัตกรรม และได้นำนวัตกรรมไปสู่การปฏิบัติผ่านกิจกรรม ต่าง ๆ เป็นเวลา 4 เดือน ดังนี้ 1) นวัตกรรมส่งเสริมศักยภาพด้านการบริการ ได้ดำเนิน 2 กิจกรรม คือ 1.1) มี Flow Chart ของสินค้าที่มีจำหน่ายในร้าน และ 1.2) การชำระเงินได้ทุก platform 2) นวัตกรรมส่งเสริมศักยภาพด้านผลิตภัณฑ์ได้ดำเนินการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่สามอย่าง คือ หมูยอ กุ้งยอ และปูอัดยอ 3) นวัตกรรมส่งเสริมศักยภาพด้านการเงิน ได้พัฒนาโปรแกรมบัญชีสำเร็จรูปที่ใช้ร่วมกันทุกสาขา และ 4) นวัตกรรมส่งเสริมศักยภาพด้านการตลาด ได้ดำเนิน 2 กิจกรรม คือ 4.1) การตลาดผ่านช่องทางออนไลน์ เว็บไซต์ ของแต่ละสาขา และFacebook และ 4.2) ลูกค้าสัมพันธ์มีบัตรสมาชิก ผลการประเมินการนำนวัตกรรมส่งเสริมศักยภาพไปสู่การปฏิบัติโดยการประเมินผลผลิตและผลลัพธ์พบว่า นวัตกรรมที่ได้มีประโยชน์สามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพิ่มยอดขายสูงขึ้น พนักงานได้รับความรู้และประโยชน์จากการร่วมกิจกรรม ผู้บริโภคมีความพึงพอใจในผลิตภัณฑ์ใหม่ มีบัตรสมาชิกและบริการที่ได้รับ

คำสำคัญ: การพัฒนานวัตกรรม, ศักยภาพการแข่งขัน, ธุรกิจอาหารสด

Abstract

The purpose of this research was to develop innovations to promote the competitiveness of fresh food businesses in Permpoon Farm network group. It's research and development. The qualitative research method consists of in-depth interviews, focus group discussion, and brainstorming. The target group includes owners, manager by position and staff in the Permpoon

Farms network group across the country as well as all relevant parties, i.e. large and small buyers of fresh food products, restaurant customers / consumers who buy for household consumption. The tools consisted of in-depth interviews and group discussion topics. The method to verify data using the triangulation technique .The data was analyzed using the content analysis method. The results found that there were 4 innovations to enhance the competitiveness of the fresh food business in the Permpoon Farms network group, and the innovations were implement through activities for a period of 4 months as follows: 1) innovation to promote the potential of service there are 2 activities: 1.1) There is a flow chart of products available in the store. and 1.2) payment on all platforms, 2) innovation to promote product potential by developing new Sam Yor products, namely Moo Yo, Kung Yor, and Crab Stick Yor, 3) innovation to promote financial potential has developed a ready-made accounting program that is shared with all branches, and 4) innovation to promote marketing potential there are 2 activities: 4.1) marketing through online channels, each branch's website and Facebook, and 4.2) customer relations with membership cards. Assessment results of implementing innovations to promote potential into practice by evaluating production and results, it was found that useful innovations can be used effectively. increase sales employees receive knowledge and benefits from participating in activities. And consumers are satisfied with new products, membership cards and services received.

Keywords: Innovation Development, Competitive Potential, Fresh Food Business

บทนำ

อุตสาหกรรมอาหารเป็นอุตสาหกรรมสำคัญของประเทศไทย โดยรัฐบาลให้ความสำคัญ และผู้ประกอบการจำเป็นต้องพัฒนาตนเองโดยเฉพาะกลุ่ม SMEs ที่ควรมุ่งเน้นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีเอกลักษณ์ มีคุณค่า มีคุณภาพและมีความปลอดภัยในระดับมาตรฐานสากล ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญ และพยายามเจาะตลาดที่การแข่งขันยังไม่รุนแรงมากนัก เช่น อาหารออร์แกนิก ผักปลอดสาร สัตว์น้ำราคาแพง และ Chilled Ready Meal เป็นต้น อีกทั้งควรปรับปรุงกระบวนการผลิตโดยใช้เทคโนโลยีหรือเครื่องจักรมาช่วยทดแทนแรงงานคนที่ต้นทุนสูง และมีแนวโน้มขาดแคลนมากขึ้น นอกจากนี้ ถ้าหากมีศักยภาพเพียงพอในการใช้ประโยชน์จากปัจจัยการผลิตที่หาได้ง่ายและมีราคาถูก เช่น วัตถุดิบหรือแรงงานในประเทศ สำหรับผู้ส่งออกก็ควรจะมีตลาดใหม่ ๆ ที่มีศักยภาพ อาทิ จีน อินเดีย รัสเซีย บราซิล และกลุ่มประเทศเศรษฐกิจเกิดใหม่ ที่ขนาดเศรษฐกิจจะมีแนวโน้มขยายตัวเพิ่มขึ้นอีกมาก ถ้าหากพิจารณาถึงการแข่งขันของธุรกิจอาหารสดจะเห็นได้ว่ามีผู้ผลิตทั้งขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่ที่เข้ามาแข่งขันผลิตและจำหน่ายในตลาด โดยสิ่งสำคัญในการผลิต คือ การมุ่งเน้นความสะอาด ถูกสุขอนามัย มีกระบวนการผลิตจากโรงงานที่มีมาตรฐานสากล (รชตพงศ์ สุขสงวน, 2565) ซึ่งธุรกิจอาหารสดในประเทศไทยมีหลายประเภท หลายแห่งในแต่ละแห่งมีบริบทที่แตกต่างกัน บางแห่งมีเครือข่ายหลายสาขากระจายในจังหวัดต่าง ๆ เช่น เครือข่ายฟาร์มเพิ่มพูน

เครือข่ายฟาร์มเพิ่มพูนมีเครือข่ายมีทั้งหมด 7 สาขาทั่วประเทศ ในกรุงเทพฯ และปริมณฑลประกอบด้วย สาขาเมืองทอง สาขานครปฐม สาขาอ่างทอง สาขาเจ็ดเสมียน สาขาพุทธมณฑลสายห้า สาขาลาดปลาทุกและสาขาพระนครศรีอยุธยาเป็นผู้ผลิตอาหารสดรายใหญ่ประกอบด้วย ขึ้นส่วน หมู ไก่ (อาหารสด) อาหารแปรรูปโดยกลุ่มลูกค้าประกอบด้วย ร้านอาหาร ผู้บริโภคที่ซื้อไว้บริโภคในครัวเรือน จากการดำเนินงานที่ผ่านมาผู้วิจัยในฐานะผู้บริหาร พบว่า ปัญหาด้านการบริการ โดยที่บริการหน้าร้านไม่ยังดี และการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย รายใหญ่รายย่อย

ไม่ทั่วถึง การจัดส่งสินค้าไม่เป็นระบบ ปัญหาด้านการเงิน ยังไม่มีระบบบริหารคงคลัง สินค้าหมุนเวียน และสิ้นเปลืองในร้าน บางครั้งทำให้พลาดโอกาสในการแข่งขัน ส่วนปัญหาด้านการตลาดไม่มีโปรโมชั่นกระตุ้นยอดขาย ในช่วงที่มีการจำหน่ายได้น้อย และปัญหาทางด้านผลิตภัณฑ์มีผลิตภัณฑ์เดิม ๆ ที่ไม่หลากหลาย ทำให้มีกลุ่มเป้าหมายอย่างจำกัด ดังนั้น จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน โดยการส่งเสริมศักยภาพในการแข่งขันจึงสามารถช่วงชิงอำนาจในการสร้างผลกำไรและผลประโยชน์ให้บริษัทเพิ่มพูนฟาร์มด้วยการพยายามสร้างและพัฒนาวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้สามารถแข่งขันทางธุรกิจกับบริษัทอื่น ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งวิธีการใหม่เรียกว่านวัตกรรม โดยที่นวัตกรรมเป็นวิธีการในการสร้างสรรค์วิธีการทำธุรกิจในรูปแบบใหม่ หรือการปรับปรุงกระบวนการทำงานที่เปลี่ยนจากรูปแบบเดิม ๆ ให้ดีขึ้นกว่าเดิม ที่ยังไม่เคยทำมาก่อนในการส่งเสริมศักยภาพการแข่งขันของธุรกิจอาหารสดโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายดำเนินการผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นความต้องการจำเป็นแต่ในบริษัทเพิ่มพูนฟาร์ม ยังไม่มีนวัตกรรมใหม่ ๆ นอกจากใช้วิธีการเดิม ๆ ดังนั้น จึงมีความจำเป็นต้องพัฒนานวัตกรรมเพื่อตอบสนองต่อปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผลจากการสร้างนวัตกรรมสามารถใช้เป็นแนวทาง วิธีการในการขับเคลื่อนการพัฒนาศักยภาพการแข่งขันได้

จากสภาพปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารของกลุ่มเครือข่ายฟาร์มเพิ่มพูนตระหนักถึงความจำเป็นที่ต้องพัฒนานวัตกรรมส่งเสริมศักยภาพการแข่งขันของธุรกิจอาหารสดโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ผลจากการศึกษาสามารถใช้เป็นกลไกในการขับเคลื่อนศักยภาพการแข่งขันของธุรกิจอาหารสดเพื่อสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้กับประเทศไทยและสามารถแข่งขันได้ในเวทีโลก

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพปัญหาและความต้องการในการส่งเสริมศักยภาพการแข่งขันของธุรกิจอาหารสดในกลุ่มเครือข่ายเพิ่มพูนฟาร์ม
2. เพื่อพัฒนานวัตกรรมส่งเสริมศักยภาพการแข่งขันของธุรกิจอาหารสดในกลุ่มเครือข่ายเพิ่มพูนฟาร์ม
3. เพื่อทดลองใช้นวัตกรรมส่งเสริมศักยภาพการแข่งขันของธุรกิจอาหารสดในกลุ่มเครือข่ายเพิ่มพูนฟาร์ม
4. เพื่อประเมินผลการทดลองใช้นวัตกรรมส่งเสริมศักยภาพการแข่งขันของธุรกิจอาหารสดในกลุ่มเครือข่ายเพิ่มพูนฟาร์ม

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) โดยผสมผสานวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ การสัมภาษณ์เจาะลึก การสนทนากลุ่ม การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการประชุมระดมความคิดเห็น

กลุ่มเป้าหมายประกอบด้วย เจ้าของ ผู้จัดการโดยตำแหน่ง และพนักงานในกลุ่มเครือข่ายเพิ่มพูนฟาร์มทั่วประเทศ จำนวน 7 สาขา รวมทั้งภาคีที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ได้แก่ ผู้ซื้อผลิตภัณฑ์อาหารสดรายใหญ่และรายย่อย กลุ่มลูกค้าร้านอาหาร/ผู้บริโภคที่ซื้อไว้บริโภคในครัวเรือน รวมกลุ่มเป้าหมายทั้งสิ้น 94 คน คัดเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจงกำหนดคุณสมบัติ เป็นเจ้าของผู้จัดการโดยตำแหน่ง และพนักงานที่ทำงานไม่น้อยกว่า 1 ปี รวมทั้งผู้ซื้อผลิตภัณฑ์อาหารสดรายใหญ่และรายย่อย โดยไม่กำหนดเวลาที่เคยซื้อ

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มเป้าหมาย

ผู้วิจัยนำเค้าโครงวิทยานิพนธ์เสนอต่อคณะกรรมการจริยธรรมของคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ รหัสโครงการ LA No. 001/2566 ได้พิทักษ์สิทธิกลุ่มเป้าหมายโดยอธิบายให้กลุ่มเป้าหมายทราบเกี่ยวกับการเข้าร่วมการวิจัยครั้งนี้จะไม่มีผลต่อการทำงาน โดยให้กลุ่มเป้าหมายเป็นผู้ตัดสินใจในการเข้าร่วมการวิจัยด้วยตนเอง ซึ่ง กลุ่มเป้าหมายสามารถออกจากการวิจัยได้ตลอดเวลา ข้อมูลทุกอย่างที่ได้จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้จะนำไปใช้ประโยชน์ทางวิชาการ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือที่สอดคล้องกับการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย ดังนี้

1. ประเด็นการสัมภาษณ์เจาะลึกสำหรับเจ้าของธุรกิจและพนักงานทุกระดับ เกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพปัญหาในการส่งเสริมศักยภาพการแข่งขันของธุรกิจอาหารสด
2. ประเด็นการสัมภาษณ์เจาะลึกสำหรับ ผู้บริโภคเจ้าของธุรกิจและพนักงานทุกระดับ เพื่อประเมินการนำนวัตกรรมไปสู่การปฏิบัติเกี่ยวกับผลผลิตและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น รวมทั้งความพึงพอใจที่เข้าร่วมกิจกรรม
3. ประเด็นการสนทนากลุ่ม โดยจัดสนทนากลุ่ม 2 กลุ่ม คือ ผู้บริโภคและพนักงานเพื่อศึกษาความต้องการในการส่งเสริมศักยภาพการแข่งขันของธุรกิจอาหารสด
4. ประเด็นประชุมระดมความคิดเห็น เพื่อรวบรวมความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนานวัตกรรมส่งเสริมศักยภาพการแข่งขันของธุรกิจอาหารสดว่าควรมีกิจกรรม อะไรบ้างและพัฒนาอย่างไร

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์เจาะลึก การสนทนากลุ่ม การประชุมระดมความคิดเห็น เพื่อพัฒนานวัตกรรมส่งเสริมศักยภาพในการแข่งขัน มีรายละเอียด ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการในการส่งเสริมศักยภาพการแข่งขันของธุรกิจอาหารสดในเครือข่ายเพิ่มพูนฟาร์ม โดยการสัมภาษณ์เจาะลึก เจ้าของและ ผู้จัดการโดยตำแหน่งในกลุ่มเครือข่ายเพิ่มพูนฟาร์ม จำนวน 7 สาขา เกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและปัญหาในการส่งเสริมศักยภาพการแข่งขันของธุรกิจอาหารสดในปัจจุบัน รวมกลุ่มเป้าหมายทั้งสิ้น 17 คน (Saaty, T. L., 1970)

และสนทนากลุ่ม เกี่ยวกับความต้องการในการพัฒนาศักยภาพการแข่งขันของธุรกิจอาหารสด คือ กลุ่มผู้บริหารโดยตำแหน่งในกลุ่มเครือข่ายเพิ่มพูนฟาร์ม จำนวน 10 คน

สังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึกและการสนทนากลุ่มเป้าหมายเกี่ยวกับสภาพ ปัญหา และความต้องการในการส่งเสริมศักยภาพการแข่งขันของธุรกิจอาหารสด เพื่อนำเข้าสู่การประชุมระดมความคิดเห็นในขั้นตอนที่ 2 ต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนานวัตกรรมส่งเสริมศักยภาพการแข่งขันของธุรกิจอาหารสด โดยการประชุมระดมความคิดเห็น ประกอบด้วยผู้บริหาร ผู้จัดการและพนักงานทุกระดับใน กลุ่มเครือข่ายเพิ่มพูนฟาร์มทั่วประเทศ จำนวน 7 สาขา รวมทั้งภาคีที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ได้แก่ ผู้ซื้อผลิตภัณฑ์อาหารสดรายใหญ่และรายย่อย กลุ่มลูกค้าร้านอาหาร/ผู้บริโภคที่ซื้อไว้บริโภคในครัวเรือน รวมกลุ่มเป้าหมายทั้งสิ้น 30 คน

ขั้นตอนที่ 3 นำนวัตกรรมส่งเสริมศักยภาพการแข่งขันไปสู่การปฏิบัติ ขั้นตอนนี้เป็นการทดลองใช้นวัตกรรมส่งเสริมศักยภาพการแข่งขัน ที่ได้จากขั้นตอนที่ 2 ซึ่งการดำเนินการโดยการพิจารณาเลือกกิจกรรมตามความสำคัญก่อนหลัง กำหนดระยะเวลาในการนำนวัตกรรมไปทดลองใช้ 4 เดือน กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการนำนวัตกรรมฯ ไปสู่การปฏิบัติ คือ ผู้จัดการและพนักงานทุกระดับในกลุ่มเครือข่ายฟาร์มเพิ่มพูน จำนวน 20 คน (Saaty, T. L., 1970) ซึ่งมีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนด ใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบอาสาสมัคร (Voluntary selection) พนักงานที่ต้องการ เข้าร่วมกิจกรรมได้โดยได้รับอนุญาตจากหัวหน้าฝ่ายที่สังกัด

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลการนำนวัตกรรมส่งเสริมศักยภาพการแข่งขัน ไปสู่การปฏิบัติ ในขั้นตอนนี้เป็นการประเมินผลจาก Outputs และ Outcomes หลังจากการนำเอานวัตกรรมส่งเสริมศักยภาพในการแข่งขันที่ได้ไปสู่การปฏิบัติ โดยประเมินผลจากผู้เข้าร่วมโครงการโดยการสัมภาษณ์เจาะลึกเพื่อประเมินผล ความพึงพอใจและประโยชน์ที่ได้รับจากการนำนวัตกรรมส่งเสริมศักยภาพในการแข่งขันที่ได้ไปสู่การปฏิบัติ คือ พนักงานและผู้บริหารในทุกระดับของกลุ่มเครือข่ายเพิ่มพูนฟาร์มทั่วประเทศ จำนวน 17 คน (Saaty, T. L., 1970)

การตรวจสอบข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

วิธีการตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลด้วยเทคนิคสามเส้า (Triangulation) ซึ่งเป็นการตรวจสอบข้อมูลโดยการพิจารณาถึงเวลา สถานที่ และบุคคล วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) โดยการวิเคราะห์ในเบื้องต้นไปพร้อม ๆ กับการเก็บข้อมูลในแต่ละครั้งที่ทำการเก็บข้อมูลจะบันทึกข้อมูลอย่างละเอียดแล้วนำมาจัดเป็นหมวดหมู่ แยกประเภท และวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวคิดเพื่อหาข้อสรุปแล้วจึงนำเสนอรายงานผลการวิจัยแบบบรรยาย

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพปัญหาและความต้องการในการส่งเสริมศักยภาพการแข่งขันของธุรกิจอาหารสดในกลุ่มเครือข่ายเพิ่มพูนฟาร์ม พบว่า สภาพปัจจุบันในการส่งเสริมศักยภาพการแข่งขันนั้นมีการส่งเสริมด้านการตลาด โดยการให้ชำระเงินภายใน 1 วันสำหรับลูกค้าประจำ บริการส่งเสริมศักยภาพการแข่งขันคือ บดหั่นไม่คิดค่าใช้จ่าย จัดส่งให้ฟรีถ้ามียอดสั่งซื้อขั้นต่ำ 300 บาท ส่วนในด้านการส่งเสริมศักยภาพการแข่งขันทางด้านราคา ขายตามความต้องการลูกค้า การชำระเงินภายในวันเดียวกัน โดยจำหน่ายราคาส่ง 10 กิโลกรัมขึ้นไปได้ส่วนลด 2 บาท และ 50 กิโลกรัมขึ้นไปได้ส่วนลด 5 บาท

ส่วนสภาพปัญหาในการพัฒนาศักยภาพการแข่งขันของธุรกิจอาหารสดในกลุ่มเครือข่ายเพิ่มพูนฟาร์ม พบว่า ไม่สามารถเข้าถึงกลุ่มลูกค้าเป้าหมายได้อย่างทั่วถึง ไม่สามารถขยายฐานลูกค้าใหม่ได้ ใช้ฐานลูกค้าเก่าซึ่งเป็นอุปสรรคในการขยายโอกาสการตลาด และยังมีปัญหาด้านมีคู่แข่งทางการค้า ไม่มีโปรโมชั่นส่งเสริมการขาย ไม่มีระบบการทำบัญชี แค่งบประมาณให้เจ้าของร้านเท่านั้นและความต้องการในการพัฒนาศักยภาพการแข่งขันของธุรกิจอาหารสดในกลุ่มเครือข่ายเพิ่มพูนฟาร์ม พบว่า การส่งเสริมศักยภาพด้านการบริการ ต้องการมีคู่มือการทำงานเพื่อแนะนำการให้บริการ ต้องการให้มีระบบการตรวจสอบสินค้า ว่ามีสินค้าอะไรบ้าง ส่วนการส่งเสริมศักยภาพด้านการผลิตภัณฑ์ ต้องการสินค้าจากแหล่งชุมชน และอาหารแช่แข็ง แต่ต้องเป็นอาหารที่เก็บไว้ได้นาน สินค้าแพ็คสำเร็จรูปสำหรับลูกค้าโรงงานและมีเครื่องปรุงหลากหลาย รวมทั้งหมอบโปรโมชั่น เป็นแพ็คเกจพิเศษ และการส่งเสริมศักยภาพด้านการเงินต้องการให้มีระบบบัญชีอย่างง่าย ๆ และระบบตรวจสอบยอดสินค้ามีอะไรบ้างเพื่อไม่ให้เสียฐานลูกค้าเพราะลูกค้ามาแล้วไม่มีสินค้าตามที่ต้องการต้องไปซื้อร้านอื่น รวมทั้งการส่งเสริมศักยภาพด้านการตลาดมีความต้องการให้มีวิธีเข้าถึงลูกค้า มีโปรโมชั่นส่งเสริมการขาย และต้องการเพชฌัญช์ของ ร้านเพื่อเพิ่มการเข้าถึงกลุ่มลูกค้าใหม่ ๆ

2. ผลการพัฒนานวัตกรรมส่งเสริมศักยภาพการแข่งขันของธุรกิจอาหารสดในกลุ่มเครือข่ายเพิ่มพูนฟาร์ม จากการระดมความคิดเห็นแบบมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยการจัดเวทีประชาคมผลจากการประชุมระดมความคิดเห็นได้นวัตกรรม 4 ด้าน คือ 1) นวัตกรรมส่งเสริมศักยภาพด้านการบริการ 2) นวัตกรรมส่งเสริมศักยภาพด้านการผลิตภัณฑ์ 3) นวัตกรรมส่งเสริมศักยภาพด้านการเงิน และ 4) นวัตกรรมส่งเสริมศักยภาพด้านการตลาด

3. ผลการนำนวัตกรรมส่งเสริมศักยภาพการแข่งขันของธุรกิจอาหารสดในกลุ่มเครือข่ายเพิ่มพูนฟาร์มไปสู่การปฏิบัติเป็นเวลา 4 เดือน โดยมีการประชุมเพื่อพิจารณาเลือกกิจกรรมที่เป็นความต้องการจำเป็นเร่งด่วนดำเนินการ ก่อน -หลัง ดังนี้ 1) นวัตกรรมส่งเสริมศักยภาพด้านการบริการได้ดำเนิน 2 กิจกรรม คือ กิจกรรมมี Flow Chart ของสินค้าที่มีจำหน่ายในร้านและการชำระเงินได้ทุกแพลตฟอร์ม โดยที่ Flow Chart เป็นการแนะนำสินค้าที่มีในร้าน เป็นการเพิ่มโอกาสในการขาย ส่วนการชำระเงิน ได้ทุกแพลตฟอร์ม โดยเป็นแพลตฟอร์มดิจิทัลช่องทางการรับและจ่ายเงินออนไลน์ เป็นระบบชำระเงินออนไลน์ที่เชื่อมต่อกับธนาคารโดยตรง 2) นวัตกรรมส่งเสริมศักยภาพด้านการผลิตภัณฑ์ ได้ดำเนินการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่สามอย่าง คือ หมูยอ กุ้งยอ และปูดยอ โดยการพัฒนาตามความต้องการของผู้บริโภค 3) นวัตกรรมส่งเสริมศักยภาพด้านการเงิน ได้ดำเนินกิจกรรมพัฒนาโปรแกรมบัญชีสำเร็จรูปที่ใช้ร่วมกันในทุกสาขา โดยการจัดทำบัญชีโปรแกรม Senior Soft Pro Maxx เป็นการ

จัดทำเอกสารและรายงานต่าง ๆ ทางบัญชี เช่น ใบเสนอราคา ใบส่งขาย ใบกำกับภาษี ใบเสร็จรับเงิน ใบวางบิล ใบรับสินค้า ฯลฯ รวมถึงการทำสต็อกสินค้า การบันทึกรายการค้าในสมุดรายวัน บัญชีแยกประเภท การเรียกดูงบทดลอง และรายงานทางการเงิน สามารถลดระยะเวลาในการจัดทำบัญชีลงได้อย่างมากรวมถึงการที่ผู้บริหารได้รับข้อมูลรายงานทางการเงินที่ถูกต้อง รวดเร็ว ทันต่อการตัดสินใจของผู้บริหาร ทำให้ผู้บริหารสามารถตัดสินใจได้อย่างถูกต้องและรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และ 4) นวัตกรรมส่งเสริมศักยภาพด้านการตลาด ได้ดำเนิน 2 กิจกรรม คือ การตลาดช่องทาง ออนไลน์ผ่านเว็บไซต์ของร้านและเฟซบุ๊ก การตลาดออนไลน์ เพื่อส่งเสริมธุรกิจการขายด้วยสื่อออนไลน์ ในครั้งนี้การทำการตลาดออนไลน์ผ่านเว็บไซต์ร้านชื่อ <https://permpoonfarm.com> เฟซบุ๊ก ชื่อฟาร์มเพิ่มพูน สาขาเมืองทอง และจัดทำบัตรสมาชิกสะสมแต้ม เป็นกิจกรรมทางการตลาดที่เป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภคอย่างมากเมื่อใช้บริการโดยต้องมีการบันทึกประวัติลูกค้าอย่างเป็นระบบและต้องมีระบบจัดเก็บและวิเคราะห์ฐานข้อมูล และพฤติกรรมการใช้จ่ายลูกค้าส่วนการสะสมแต้มนั้นมีการจัดทำระบบสะสมแต้มโดยอัตโนมัติ ง่ายต่อการจัดการ และการแลกแต้มนั้นลูกค้านำแต้มที่สะสมมาแลกเป็นเงินสดลดราคาสินค้าได้

4. ผลการประเมินการนำนวัตกรรมส่งเสริมศักยภาพในการแข่งขันไปสู่การปฏิบัติ ในส่วนนี้เป็นประเมินในภาพรวมหลังจากที่ได้ำนวัตกรรมไปสู่การปฏิบัติ ผู้วิจัยได้ดำเนินการประเมินด้วยการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายเพื่อประเมินความพึงพอใจ ความรู้และประโยชน์ที่ได้รับจากการร่วมกิจกรรมของพนักงาน ร่วมกับเจ้าของสถานประกอบการ และผู้ซื้อรายใหญ่ พบว่า เมื่อนำนวัตกรรมส่งเสริมศักยภาพในการแข่งขันของธุรกิจไปสู่การปฏิบัติ เห็นว่าเกิดประโยชน์อย่างมากต่อหน่วยงาน ในทุกนวัตกรรม โดยพนักงานที่เข้าร่วมโครงการต่างมีความพึงพอใจที่มีผลิตภัณฑ์ใหม่เกิดขึ้น มีระบบการบริการ มีโปรแกรมบัญชีการเงินและมีการตลาดออนไลน์ทำให้มียอดขายเพิ่มขึ้นส่วนผู้บริโภคมีความพึงพอใจที่มีผลิตภัณฑ์ใหม่ เช่น หมูยอ ไก่ยอและปูอัดยอส่วนเจ้าของธุรกิจมีความพึงพอใจที่สินค้าสามารถขายได้ดี มีบริการที่มีคุณภาพ

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพปัญหาและความต้องการในการส่งเสริมศักยภาพการแข่งขันของธุรกิจอาหารสดในกลุ่มเครือข่ายเพิ่มพูนฟาร์ม

สภาพปัจจุบันในการส่งเสริมศักยภาพการแข่งขันนั้น พบว่า มีการส่งเสริมในด้านการตลาดด้านการบริการ และด้านราคาเท่านั้นยังไม่มีส่งเสริมด้านผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ รวมทั้งยังไม่มีการตลาดออนไลน์ มีการขายโดยใช้พนักงานขายเท่านั้น ทั้งนี้เพราะการส่งเสริมการตลาดเป็นการติดต่อสื่อสารเกี่ยวข้องระหว่างผู้ขายกับผู้ซื้อเพื่อสร้างทัศนคติและพฤติกรรมการซื้อ จึงต้องติดต่อสื่อสารโดยใช้พนักงานขาย และการติดต่อสื่อสารแจ้งข่าวสารและแจ้งตลาดโดยตรงกับผู้ซื้อผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของกรมส่งเสริมอุตสาหกรรมได้กล่าวถึงการตลาดสำหรับธุรกิจบริการไว้ว่าการส่งเสริมการขาย เป็นกิจกรรมการส่งเสริมการขายที่นอกเหนือจากการโฆษณา การขายโดยใช้พนักงานขาย และการประชาสัมพันธ์ ซึ่งสามารถกระตุ้นความสนใจ ทดลองใช้ หรือการซื้อโดยลูกค้าได้ (กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม, 2564)

ส่วนสภาพปัญหาในการพัฒนาศักยภาพการแข่งขันของธุรกิจอาหารสดในกลุ่มเครือข่ายเพิ่มพูนฟาร์ม พบว่ายังมีปัญหาด้านมีคู่แข่งทางการค้า ไม่มีโปรโมชั่นส่งเสริมการขาย ไม่มีระบบการทำบัญชี แต่ส่งใบเสร็จให้เจ้าของร้านเท่านั้น ทั้งนี้ปัญหาเพราะปัญหาคู่แข่งทางการค้าเป็นปัญหาทั่วไปในทุกธุรกิจการค้าและบริการต้องประสบพบเจอซึ่งต้องแก้ไขปัญหานี้ให้ได้จึงสามารถได้รับชัยชนะในการแข่งขันทางการค้า ผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของพีรเชษฐ์ โล่ห์สกุล ได้กล่าวไว้ว่า ปัญหาคู่แข่งทางการค้าขายตัดราคาโดยเฉพาะสินค้าที่กำลังเป็นที่นิยมของตลาด เลี่ยงที่จะไม่เจอปัญหานี้ได้ยาก (พีรเชษฐ์ โล่ห์สกุล, 2565) ผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของวสุธิดา นักเกษม และประสพชัย พสุนนท์ ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของผู้ประกอบการธุรกิจบริการในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยในการสร้างความได้เปรียบ

ทางการแข่งขันของคู่แข่งทางการค้าขาย คือ การทำให้ลูกค้าพอใจและประทับใจ โดยการปรับปรุงประสิทธิภาพการบริการทั้งในด้านแรงงาน เทคโนโลยี รวมทั้งการเพิ่มขีดความสามารถในการบริการเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค (วสุธิตา นักเกษม และประสพชัย พสุนนท์, 2561)

และความต้องการในการพัฒนาศักยภาพการแข่งขันของธุรกิจอาหารสดในเครือข่ายเพิ่มพูนฟาร์ม พบว่าต้องการให้มีการส่งเสริมศักยภาพด้านการบริการ ด้านการเงิน ด้านผลิตภัณฑ์รวมทั้งด้านการตลาด ทั้งนี้เพราะศักยภาพการแข่งขันที่กล่าวข้างต้นเป็นการพัฒนาความสามารถในการแข่งขันในด้านต่าง ๆ ให้แข็งแกร่งขึ้น เพื่อให้สามารถปรับตัวได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในการแข่งขันได้ ผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Hill, C. W. L. & Jones, G. R เรื่องการสร้างรายได้เปรียบทางการแข่งขันที่เกิดจาก 4 ปัจจัย คือ ประสิทธิภาพ คุณภาพ นวัตกรรม การตอบสนองความต้องการของลูกค้า ปัจจัยสี่ นี้ช่วยให้องค์กรสามารถสร้างความสามารถในการแข่งขันและรักษาให้คงอยู่ได้อย่างต่อเนื่อง ทั้งในการสร้างความแตกต่างของผลิตภัณฑ์ที่นำเสนอเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้อย่างพึงพอใจ (Hill, C. W. L. & Jones, G. R., 2008) ผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของประภาศรี พงศ์ธนาพาณี และคณะ ได้ศึกษาความสามารถทางการแข่งขันของอุตสาหกรรมแปรรูปอาหาร พบว่า องค์ประกอบด้านความสามารถทางการแข่งขันในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านความสามารถในการตอบสนองลูกค้า เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 4.33 รองลงมา คือ ด้านนวัตกรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.31 และด้านคุณภาพ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.26 โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านประสิทธิภาพ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06 (ประภาศรี พงศ์ธนาพาณี และคณะ, 2563)

2. ผลการพัฒนานวัตกรรมส่งเสริมศักยภาพในการแข่งขันของธุรกิจอาหารสดใน กลุ่มเครือข่ายเพิ่มพูนฟาร์ม ได้ 4 นวัตกรรม ดังนี้ 1)นวัตกรรมส่งเสริมศักยภาพด้านการบริการ 2)นวัตกรรมส่งเสริมศักยภาพ 3) นวัตกรรมส่งเสริมศักยภาพด้านการเงิน และ 4) นวัตกรรมส่งเสริมศักยภาพด้านการตลาด ทั้งนี้นวัตกรรมที่ได้ทั้งหมดเหล่านี้มาจากความต้องการของผู้ผลิตและผู้บริโภค ซึ่งนวัตกรรมการตลาดนี้เป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งโดยเฉพาะการตลาดออนไลน์ผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Ellickson, P. B., et al ได้สรุปว่านวัตกรรมจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพคุณภาพ และการตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ โดยการสร้างนวัตกรรมใหม่ต้องเป็นการสร้างนวัตกรรมที่ตรงกับความต้องการของลูกค้า ซึ่งผู้ประกอบการสามารถประเมินความต้องการได้จากหลายวิธี เช่น การเชื่อมโยงข้อมูลผลิตภัณฑ์เข้ากับข้อมูลการสั่งซื้อสินค้าของลูกค้าจำนวนมาก ซึ่งช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถสร้างนวัตกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการของลูกค้ามากขึ้น (Ellickson, P. B., et al. , 2019) และผลการศึกษาในครั้งนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ชนิสร่า แก้วสุวรรณ ได้พัฒนาศักยภาพด้านมาตรฐานผลิตภัณฑ์ในการปรับปรุงร้านค้าออนไลน์ของวิสาหกิจชุมชนเพื่อเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่าย โดยมีการปรับปรุงรูปภาพหน้าปก ภาพโปรไฟล์ สื่อวิดีโอขั้นตอนการทำผลิตภัณฑ์ของร้านให้มีความน่าสนใจมากขึ้น บอกถึงราคาและเมนูในการเลือกซื้อสินค้าอย่างชัดเจนว่าสินค้าขายอะไรบ้าง ขนาดหรือราคาของสินค้ามีราคาเท่าไร (ชนิสร่า แก้วสุวรรณ, 2564)

3. ผลการนำนวัตกรรมส่งเสริมศักยภาพในการแข่งขันของธุรกิจอาหารสดไปสู่การปฏิบัติ โดยการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในแต่ละนวัตกรรมตามความต้องการของผู้ประกอบการ ดังนี้ นวัตกรรมส่งเสริมศักยภาพด้านการบริการ ได้ดำเนิน 2 กิจกรรม คือ จัดทำFlow Chart ของสินค้าที่มีจำหน่ายในร้าน และการชำระเงิน ได้ทุกแพลตฟอร์มทั้งนี้เพราะแพลตฟอร์มดิจิทัลช่องทางการรับจ่ายเงินออนไลน์มีรูปแบบที่หลากหลาย ซึ่งแพลตฟอร์มดิจิทัลเป็นระบบที่เกี่ยวข้องกับการทำธุรกรรมทางการเงินทั้งการโอนเงิน การจ่ายชำระค่าสินค้าหรือบริการการชำระเงินในสมัยใหม่ควรเปิดกว้างให้ชำระเงินได้หลายวิธี เช่น ชำระเงินออนไลน์ที่เชื่อมต่อกับธนาคารโดยตรง ผ่าน QR Codeและเพิ่มจ่ายด้วยบัตรเครดิต เดบิตและวีซ่า ผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของธนาคารแห่งประเทศไทย ได้กล่าวว่าการชำระเงินผ่านอินเทอร์เน็ตที่เป็นการชำระค่าสินค้าและบริการหรือโอนเงินผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยผู้ใช้บริการสามารถเลือกชำระค่าสินค้าและบริการได้ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น บริการ

Internet Banking ของธนาคาร การชำระผ่านเว็บไซต์ของร้านค้าออนไลน์ ด้วยบัตรเครดิตหรือบัตรเดบิต การชำระผ่านเว็บไซต์ของร้านค้าออนไลน์ ด้วยเงินอิเล็กทรอนิกส์ (E-money) ซึ่งได้เปิดบัญชีไว้กับผู้ให้บริการ E-money ผ่านเว็บไซต์ และเติมเงินเข้าบัญชีให้เพียงพอ (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2565) และ ผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Kosim, K. P. & Legowo, N ได้กล่าวว่าการใช้บัตรเครดิต การสแกนคิวอาร์โค้ด และการโอนเงินผ่านโมบายแอปพลิเคชัน เป็นรูปแบบการชำระเงินที่กลุ่มตัวอย่างใช้มาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสแกน QR Code (Kosim, K. P. & Legowo, N., 2021) ผลการศึกษาครั้งนี้ยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของธมลวรรณ วรรณศิลป์ พบว่า e-payment ผู้ใช้บริการจะพิจารณาถึงความปลอดภัยมากกว่าการใช้เงินสด มีฟังก์ชันการใช้งานที่หลากหลายตรงตามที่ต้องการ มีความทันสมัย นำใช้งานของรูปแบบของแพลตฟอร์ม มีความเสถียรของระบบชำระเงิน และอัปเดตได้เรียลไทม์ มีการยืนยันยืนยันความถูกต้องของข้อมูลจากการทำธุรกรรมทุกครั้ง และมีการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลส่วนตัวของผู้ใช้งาน (ธมลวรรณ วรรณศิลป์, 2563)

นวัตกรรมส่งเสริมศักยภาพด้านการผลิตภัณฑ์ ได้ดำเนินการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่สามยอ คือ หมูยอ กุ้งยอ และปูอัดยอทั้งนี้เพราะทางร้านจำหน่ายแต่ผลิตภัณฑ์จากเนื้อไก่และหมูที่ผ่านมายังไม่เคยแปรรูป ดังนั้น จึงต้องการให้มีผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ เกิดขึ้น คือ ประเภทหมูยอ เพื่อให้สะดวกในการนำไปรับประทานเพราะเป็นกึ่งสำเร็จ สามารถรับประทานได้โดยไม่ต้องนำไปปรุงเพียงแค่อุ่นเท่านั้นก็สามารถรับประทานได้ผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของสถาบันอาหาร กล่าวหาว่าหมูยอเป็นผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปพื้นบ้าน นิยมบริโภคกันอย่างแพร่หลายในประเทศไทย เป็นผลิตภัณฑ์ที่สร้างรายได้ให้แก่ผู้ผลิตในมูลค่าที่สูง ทำให้มีการผลิตทั้งในภาคอุตสาหกรรมและภาคครัวเรือน มีการวางจำหน่ายกันอย่างแพร่หลายทั้งตลาด ร้านอาหาร ร้านขายของฝาก และร้านสะดวกซื้อ (สถาบันอาหาร, 2557) ผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของพรพาชื่น ชูเชิด และคณะ พบว่า การพัฒนาผลิตภัณฑ์หมูยอลดไขมันเสริมสมุนไพรแกงเขียวหวาน พบว่า ผู้บริโภคจะตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์หากมีวางจำหน่าย เนื่องจากเป็นผลิตภัณฑ์ลดไขมันเสริมสมุนไพรซึ่งตรงกับความต้องการในการบริโภคเพื่อสุขภาพ (พรพาชื่น ชูเชิด และคณะ, 2560)

นวัตกรรมส่งเสริมศักยภาพด้านการเงิน ได้ดำเนินกิจกรรมพัฒนาโปรแกรมบัญชีสำเร็จรูป ชื่อโปรแกรม Senior Soft Pro Maxx ทั้งนี้สภาพปัจจุบันในการดำเนินงานด้านการเงินไม่มีการจัดทำบัญชีสินค้าในร้าน ส่วนการจ่ายเงินลูกค้าโอนเข้าบัญชีเจ้าของ หรือจ่ายเงินสดไม่เคยมีโปรแกรมมาก่อน ดังนั้น การพัฒนาในครั้งนี้จึงถือว่าเป็นนวัตกรรมใหม่ที่มีโปรแกรมบัญชีไว้ใช้คุมสต็อกสินค้า รายได้และรายจ่าย ผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของบริษัทไบท์เบรน จำกัด ออกแบบและพัฒนาโปรแกรมบัญชีกล่าวว่าโปรแกรมบัญชีสามารถเชื่อมโยงหลายระบบ ซึ่งมี ระบบขาย (Sales) ระบบสต็อกสินค้า (Inventory) ระบบลูกหนี้ (Accounts Receivable) ระบบเจ้าหนี้ (Accounts Payable) และ ระบบบัญชีแยกประเภท (General Ledger) ทำให้สามารถจัดพิมพ์ใบส่งของและใบกำกับภาษี โปรแกรมส่งข้อมูลไปยังระบบสินค้าเหลือ (Inventory) ระบบลูกหนี้ (Accounts Receivable) และ ระบบบัญชีแยกประเภท (General Ledger) ได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว (บริษัทไบท์เบรน จำกัด, 2565) ผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของภัทราจิตร แสงสว่าง และชวพจน์ ศุภสาร ได้ศึกษาปัจจัยมีผลต่อการเลือกใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางการเงิน พบว่าบริษัทจำกัดส่วนใหญ่ให้ความสำคัญมากที่สุด คือ ปัจจัยด้านคุณสมบัติพิเศษเป็นอันดับแรก และปัจจัยด้านค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องในการจัดหาเป็นอันดับที่สอง รองลงมาคือปัจจัยด้านลักษณะการทำงานของโปรแกรมฯ ปัจจัยด้านความน่าเชื่อถือของโปรแกรม (ภัทราจิตร แสงสว่าง และชวพจน์ ศุภสาร, 2564)

นวัตกรรมส่งเสริมศักยภาพด้านการตลาด ได้ดำเนิน 2 กิจกรรม คือ การตลาดช่องทางออนไลน์ ผ่านเว็บไซต์ของร้าน เฟซบุ๊กของร้าน และจัดทำบัตรสมาชิกสะสมแต้ม ทั้งนี้เพราะการตลาดมีความสำคัญในการเปิดโอกาสให้ธุรกิจมีการแข่งขันกันได้อย่างเสรี และนำไปสู่การขยายกิจการต่อไปได้โดยใช้กลยุทธ์การส่งเสริมการขายเผยแพร่กิจการของร้านให้เป็นที่รู้จักของผู้บริโภคที่ผ่านมาร้านค้ามีการขายเฉพาะทางหน้าร้านเท่านั้น ไม่เคยขาย

ผ่านระบบออนไลน์ใด ๆ มาก่อน ดังนั้น การพัฒนาครั้งนี้ได้เริ่มขายผ่านออนไลน์ทางเว็บไซต์ของร้านค้า หรือ เพชบุรีของร้านจึงถือเป็นนวัตกรรมเพราะยังไม่เคยใช้วิธี เช่นนี้มาก่อน ผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Zhang, Y. T., et al ได้สรุปว่าผู้ประกอบการควรต้องให้ความสำคัญกับการจัดทำหน้าร้านแบบออนไลน์หรือการใช้สื่อสังคมออนไลน์ เพื่อเพิ่มจำนวนการเข้าถึงสินค้าจากลูกค้าต่างประเทศที่ ซึ่งจะมีส่วนช่วยเพิ่มโอกาสในการขายได้มากขึ้น เช่นกัน การตลาดออนไลน์ หรือ Online Marketing คือ การทำงานเพื่อส่งเสริมธุรกิจหรือบริษัทในสื่อออนไลน์ โดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญ คือ ประชาสัมพันธ์สินค้าหรือบริการในธุรกิจให้กลายเป็นที่รู้จักและเป็นที่สนใจเพื่อให้ลูกค้าตัดสินใจซื้อสินค้าหรือบริการนั้น ๆ มากขึ้นนั่นเอง ส่วนการจัดทำบัตรสมาชิกสะสมแต้มนั้นเป็นกิจกรรมที่ยังไม่เคยดำเนินการมาก่อน เช่นกันในครั้งนี้เริ่มเป็นครั้งแรกจึงถือได้ว่าเป็นนวัตกรรมทางกระบวนการที่เริ่มใหม่ซึ่งในแง่มุมมองของลูกค้า เกิดประโยชน์ในเชิงบวกที่ดีซึ่งการสะสมแต้มนั้นมีการจัดทำระบบโดยอัตโนมัติง่ายต่อการจัดการ และการแลกแต้มนั้นลูกค้าตรวจสอบเช็คแต้มแบบเรียลไทม์ และนำแต้มที่สะสมมาแลกเป็นเงินสดลดราคาสินค้าได้ (Zhang, Y. T., et al., 2017) และสอดคล้องกับผลการศึกษาของรัชพรรณ ยศนาม ได้ศึกษาพฤติกรรมการใช้บัตรเครดิตและทัศนคติต่อของรางวัล พบว่า ทัศนคติต่อความพึงพอใจและการเลือกของรางวัลจากการสะสมแต้มบัตรเครดิตนั้นแตกต่างกันไปตามเกณฑ์ด้านประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ และ อายุ (รัชพรรณ ยศนาม, 2560)

4. ผลการประเมินการนำนวัตกรรมส่งเสริมศักยภาพในการแข่งขันของธุรกิจอาหารสดไปสู่การปฏิบัติ เมื่อนำนวัตกรรมส่งเสริมศักยภาพในการแข่งขันของธุรกิจอาหารสดไปสู่การปฏิบัติเห็นว่าเกิดประโยชน์อย่างมากต่อหน่วยงาน ในทุกนวัตกรรม โดยพนักงานที่เข้าร่วมกิจกรรมต่างมีความพึงพอใจที่มีผลิตภัณฑ์ใหม่เกิดขึ้น มีระบบการบริการ มีโปรแกรมบัญชีการเงินและการตลาดออนไลน์ทำให้ยอดขายเพิ่มมากขึ้น ส่วนผู้บริโภคมีความพึงพอใจที่มีผลิตภัณฑ์ใหม่ เช่น หมูยอ ไก่ยอและปูอัดยอ ส่วนเจ้าของธุรกิจมีความพึงพอใจที่สินค้าสามารถขายได้ดี มีบริการที่มีคุณภาพ มีผลิตภัณฑ์เพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้เพราะในทุกนวัตกรรมได้ผ่านการตรวจสอบจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องแล้วว่ามีความเป็นไปได้อย่างดีและได้ดำเนินการในทุกนวัตกรรมโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของพนักงานและเจ้าของกิจการทุกฝ่ายได้ลงมือปฏิบัติจึงเกิดผลลัพธ์ที่มีประสิทธิภาพ ผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ (สุมาลี สันติพลวุฒิ และคณะ, 2550) ได้กล่าวว่า การออกแบบหรือพัฒนานวัตกรรมเพื่อสร้างธุรกิจใหม่ โดยดำเนินงานเพื่อพัฒนาผู้ประกอบการให้เกิดธุรกิจ/ผลิตภัณฑ์ใหม่ซึ่งต้องมีการประเมินประสิทธิผลของผลลัพธ์เกิดขึ้นหลังจากที่การดำเนินกิจกรรมสิ้นสุดลง ผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของพุฒิพัฒน์ ทวีวรพัฒน์ และสุมาลี สันติพลวุฒิ ได้ศึกษาเพื่อประเมินผลการดำเนินงานการพัฒนาผู้ประกอบการให้เกิดธุรกิจ/ผลิตภัณฑ์ใหม่ พบว่า ในด้านการขยายการผลิตสินค้าเพิ่มขึ้นเป็นการเพิ่มช่องทางการขายมากขึ้น สามารถสร้างธุรกิจใหม่เกิดขึ้น จากการออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ เป็นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกิจการและสามารถการนำงานวิจัยไปต่อยอดธุรกิจ (พุฒิพัฒน์ ทวีวรพัฒน์ และสุมาลี สันติพลวุฒิ, 2561)

สรุปและข้อเสนอแนะ

กล่าวโดยสรุปการพัฒนาวัตกรรมการส่งเสริมศักยภาพในการแข่งขันของธุรกิจได้ 4 นวัตกรรม คือ นวัตกรรมส่งเสริมศักยภาพด้านการบริการ นวัตกรรมส่งเสริมศักยภาพด้านการผลิตภัณฑ์ นวัตกรรมส่งเสริมศักยภาพด้านการเงิน และนวัตกรรมส่งเสริมศักยภาพด้านการตลาด เมื่อนำนวัตกรรมส่งเสริมศักยภาพในการแข่งขันของธุรกิจไปสู่การปฏิบัติ เห็นว่าเกิดประโยชน์อย่างมากต่อหน่วยงาน โดยพนักงานที่เข้าร่วมโครงการทุกคนมีความพึงพอใจที่มีผลิตภัณฑ์ใหม่เกิดขึ้น มีระบบการบริการ มีโปรแกรมบัญชีการเงินและการตลาดออนไลน์ทำให้ยอดขายเพิ่มมากขึ้นส่วนผู้บริโภคมีความพึงพอใจที่มีผลิตภัณฑ์ใหม่ เช่น หมูยอ ไก่ยอและปูอัดยอ ส่วนเจ้าของธุรกิจมีความพึงพอใจที่สินค้าสามารถขายได้ดี มีบริการที่มีคุณภาพ มีผลิตภัณฑ์เพิ่มมากขึ้น จึงกล่าวได้ว่านวัตกรรมที่ได้นี้ก่อให้เกิดผลดีต่อทุกฝ่ายทั้งเจ้าของกิจการ ผู้จัดการ พนักงานและผู้บริโภค ซึ่งข้อค้นพบจากการศึกษาในครั้งนี้ จะเป็นพื้นฐาน

ที่สำคัญในการนำไปสู่ข้อเสนอแนะต่าง ๆ ดังนี้ 1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ผลจากการศึกษาได้นวัตกรรมส่งเสริมศักยภาพในการแข่งขันของธุรกิจอาหารสดในกลุ่มเครือข่ายเพิ่มพูนฟาร์มซึ่งสามารถใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย/แนวปฏิบัติในการส่งเสริมศักยภาพการแข่งขันของหน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน 2) ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ ผลจากการศึกษาได้นวัตกรรมส่งเสริมศักยภาพในการแข่งขันของธุรกิจอาหารสดในกลุ่มเครือข่ายเพิ่มพูนฟาร์มซึ่งหน่วยงานในท้องถิ่น เช่น เทศบาล อบต.สามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาศักยภาพในการแข่งขันของธุรกิจอื่น ๆ ในกลุ่มต่าง ๆ ในท้องถิ่นได้ 3) ข้อเสนอแนะทางวิชาการ ผลการศึกษาในครั้งนี้มีข้อเสนอแนะทางวิชาการที่มีเป็นประโยชน์กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกระดับ ในการจัดทำคู่มือ เอกสารทางวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรมบัญชีสำเร็จรูป รวมทั้งใช้เป็นแนวทางในการจัดอบรมเกี่ยวกับวิธีการพัฒนาศักยภาพการแข่งขันในธุรกิจอื่น ๆ ได้ และ 4) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการวิจัยต่อยอดศักยภาพทางการแข่งขันโดยการพัฒนาตัวชี้วัดเพื่อประเมินศักยภาพทางการแข่งขันในปัจจุบันของผู้ประกอบการในเชิงปริมาณโดยใช้วิธี Data Envelopment Analysis และควรมีการศึกษาติดตามและประเมินผลศักยภาพการแข่งขันในสถานประกอบการที่นำนวัตกรรมที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ไปปฏิบัติ

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม. (2564). การตลาดสำหรับธุรกิจบริการ. กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม.
- ชินสรา แก้วสุวรรณ. (2564). การพัฒนาศักยภาพด้านมาตรฐานผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผลผลิตเกษตรอำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา. วารสารด้านการบริหารรัฐกิจและการเมือง, 10(2), 92-108.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2565). การชำระเงินผ่านอินเทอร์เน็ต (Internet Payment). เรียกใช้เมื่อ 8 มีนาคม 2566 จาก <https://www.bot.or.th/Thai/Pages>
- ธมลวรรณ วรรณศิลป์. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้จ่ายเงินในรูปแบบ Touchless Payment ภายหลังสถานการณ์โควิด-19 ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธัชพรรณ ยศนาม. (2560). พฤติกรรมการใช้บัตรเครดิตและทัศนคติต่อของรางวัล (Rewards). ใน วิทยานิพนธ์การจัดการมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- บริษัทไบท์เบรน จำกัด. (2565). โปรแกรมบัญชีครบวงจร. เรียกใช้เมื่อ 8 มีนาคม 2566 จาก <https://www.byte-brain.co.th>
- ประภาศรี พงศ์อุณาภาณี และคณะ. (2563). ความสามารถทางการแข่งขันของอุตสาหกรรมแปรรูปอาหาร ระดับตำบล (OTOP) ในจังหวัดนนทบุรี. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, 14(2), 114-127.
- พรพาศน์ ชูเชิด และคณะ. (2560). การพัฒนาผลิตภัณฑ์หมุยทอดไขมันเสริมสมุนไพรแกงเขียวหวาน. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- พีรเชษฐ์ โล่ห์สกุล. (2565). รอบรู้ธุรกิจ. กรุงเทพมหานคร: ธนาคารกสิกรไทย.
- พุดิพัฒน์ ทวีวรพัฒน์ และสุมาลี สันติพลวุฒิ. (2561). การประเมินผลการดำเนินงานการพัฒนาผู้ประกอบการให้เกิดธุรกิจ/ผลิตภัณฑ์ใหม่. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ภัทราจิตร แสงสว่าง และชวพจน์ ศุภสาร. (2564). การพัฒนาโปรแกรมสำเร็จรูปทางการบัญชีตามความต้องการของธุรกิจขนาดเล็ก กรณีศึกษานิติบุคคลที่จดทะเบียนในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษภูเก็ต. วารสารวิชาการวิทยาลัยสันตพล, 7(2), 85-93.
- รชตพงศ์ สุขสงวน. (2565). อุตสาหกรรมอาหารยังก้าวไกลทั้งในไทยและระดับโลก. กรุงเทพฯ SME Focus Magazine, 33(2), 23-38.

- วสุธิดา นักเกษม และประสพชัย พสุนนท์. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของผู้ประกอบการธุรกิจบริการในเขตกรุงเทพมหานคร. วารสารศิลปการณับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 11(1), 2148-2167.
- สถาบันอาหาร. (2557). ธุรกิจหมุยอ. เรียกใช้เมื่อ 12 มิถุนายน 2558 จาก <http://thaifoodnfi.info/Admin/File>
- สุมาลี สันติพลวุฒิ และคณะ. (2550). การติดตามและประเมินผลโครงการพัฒนาการรวมกลุ่มและเชื่อมโยง. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์วิจัยเศรษฐศาสตร์ประยุกต์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- Ellickson, P. B., et al. (2019). Product launches with new attributes: a hybrid conjoint-consumer panel technique for estimating demand. *Journal of Marketing Research*, 56(5), 709-731.
- Hill, C. W. L. & Jones, G. R. (2008). *Strategic Management: An Integrated Approach*. (9 th ed). Ohio: South-Western.
- Kosim, K. P. & Legowo, N. (2021). Factors affecting consumer intention on QR payment of mobile banking: a case study in Indonesia. *Journal of Asian Finance, Economics and Business*, 8(5), 391-401.
- Saaty, T. L. (1970). How to Make a Decision: The Analytic Hierarchy Process. *European Journal of Operational Research*, 48(1), 9-26.
- Zhang, Y. T., et al. (2017). Online shopping and social media: friends or foes. *Journal of Marketing*, 81(6), 24-41.

งานศิลปะเปลือยกับทัศนะสังคมไทย*

NUDE ART IN THAILAND

ศรินภา เกษมวัฒนา*, สาทิต ทิมวัฒนบรรเทิง, จักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า

Sirinapha Kasemwatana*, Sathit Timwattananabantheng, Chakrapong Lakfah

คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Fine Arts, Srinakharinwirot University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: i_am_4to@hotmail.com

บทคัดย่อ

ประเด็นงานศิลปะเปลือยกับทัศนะสังคมไทยได้ถูกวิพากษ์วิจารณ์กันอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะในแง่ของความเป็นศิลปะและอนาจาร ทำให้การแสดงออกในการสร้างสรรค์ของงานลักษณะนี้ไม่เป็นที่เปิดกว้างและแพร่หลายเท่าที่ควร เรื่อง งานศิลปะเปลือยกับทัศนะสังคมไทย มีวัตถุประสงค์ของงานวิจัย คือ เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม ที่ส่งผลในการเปลี่ยนแปลงต่อทัศนะทางสังคมที่มีต่องานศิลปะเปลือยในประเทศไทย งานวิจัยนี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อให้เกิดความเข้าใจและเห็นองค์รวมของการเปลี่ยนแปลงในแต่ละช่วงสมัยผ่านผลงานศิลปะ โดยมุ่งเน้นศึกษาค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับทฤษฎีสุนทรียศาสตร์และใช้ข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ศึกษาที่มาของแนวความคิดและการแสดงออกที่สื่อความหมายต่อสังคม เพื่อให้ได้ตัวอย่างที่เหมาะสมกับแนวคิดและวัตถุประสงค์ของการศึกษา ผู้วิจัยจึงเลือกผู้ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ (key informants) ดังนั้นกลุ่มเป้าหมายที่จะมาเป็นตัวอย่างในการให้ข้อมูลเพื่อตอบคำถามวิจัย โดยประชากรที่ใช้เป็นศิลปินทางด้านศิลปกรรมและสร้างสรรค์ผลงานศิลปะภาพเปลือยในช่วงปี พ.ศ.2475-2560 เป็นการใช่วิธีการเลือกกลุ่มอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) จำนวน 6 คน (เฟื้อ หริพิทักษ์ ,อารี สุทธิพันธุ์ , ชลูด นิ่มเสมอ , จักรพันธ์ โปษยกฤต ,สมภพ บุตรราช และวสันต์ สิทธิเขตต์) จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์ตามหลักเกณฑ์กระบวนการขั้นตอนและสรุป ผลที่ได้ทำให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของศิลปะเปลือยในด้านสังคมและวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อทัศนะสังคมไทย ตลอดจนเป็นแหล่งข้อมูลแลกเปลี่ยนทางความคิดที่เปิดกว้างมากขึ้นสำหรับนักเรียน นักศึกษา ตลอดจนผู้ที่สนใจศึกษาในเรื่องงานศิลปะภาพเปลือย

คำสำคัญ: ศิลปะเปลือย, ทัศนะสังคม, ปัจจัย

Abstract

The research you have described aims to analyze the social and cultural factors that have influenced the perception of nude art in Thailand. By adopting a qualitative approach, the study seeks to gain a holistic understanding of the changes in societal attitudes towards this art form. The research focuses on examining artworks from different time periods and conducting in-depth interviews with key informants (Fue Haripitak, Aree Sutthiphan, Chalood Nimsamer, Chakrabhand Posayakrit, Sompop Buttach and Wasan Sitthiket). These informants are purposefully selected to provide insights that align with the research objectives. The collected data will undergo a thorough analysis, employing established processes, procedures, and criteria.

* Received 5 July 2023; Revised 22 July 2023; Accepted 25 July 2023

The aim is to draw meaningful conclusions regarding the social and cultural factors that have shaped the perception of nude art in Thai society. The research findings are expected to serve as a valuable resource for students and individuals interested in studying and understanding nude art, facilitating a more open and informed dialogue on the topic. The changes in societal perception towards nude art, the research contributes to a deeper understanding of the cultural dynamics at play. It aims to address misconceptions and promote a more nuanced view of this art form, highlighting its aesthetic and artistic value. The research results can potentially foster a more accepting and open-minded society, encouraging the exploration and appreciation of nude art within the Thai cultural context. This qualitative research investigates the social and cultural factors that have influenced the perception of nude art in Thailand. Through the analysis of artworks and interviews with key informants, the research aims to provide a comprehensive understanding of the changes in societal attitudes towards this form of artistic expression. The findings have the potential to broaden perspectives, promote informed discussions, and contribute to a more accepting and inclusive artistic landscape in Thailand.

Keywords: Nude Art, Attitudes, Factors

บทนำ

“ศิลปะ..ความงามที่แท้จริงตามธรรมชาติ” เป็นสุนทรียศาสตร์รอบตัวที่มนุษย์พึงรับรู้และสัมผัสได้ แม้การตีค่าความงามจะแตกต่างกันไปตามปัจจัยและคุณสมบัติเฉพาะที่หลากหลายแตกต่าง แต่ความงามแห่งสรีระนั้นกลับเป็นความงามที่ยอมรับกันอย่างสากลและเปิดกว้างทางความคิด ศิลปะเปลือยจึงเป็นศิลปะอีกแนวหนึ่งที่แสดงถึงความงามของสรีระ กำเนิดขึ้นตั้งแต่สมัยโบราณส่วนมากศิลปินนิยมวาดภาพศิลปะเปลือยโดยถ่ายทอดผ่านลักษณะของเทพเจ้าในรูปแบบต่างๆ ต่อมาเริ่มมีการวาดจากแบบคนจริงเริ่มมีการแสดงออกทางอารมณ์และท่าทางในแบบที่หลากหลายมากขึ้น เริ่มมีความเป็นอีโรติก (Erotic) เข้ามาในงานโดยไม่จำเพาะเจาะจงวาดเพียงแต่ภาพเทพเจ้าเพียงอย่างเดียว หลังจากนั้นศิลปะเปลือยได้ถูกพัฒนาจนเป็นที่รู้จักมากขึ้นในวงกว้างขึ้น กระทั่งเริ่มมีการคิดค้นเทคนิควิธีการต่างๆ ที่ใช้กับงานศิลปะจนกลายเป็นความหลากหลายที่แปลกใหม่และน่าสนใจในช่วงนั้นเป็นอย่างมาก (Gold. E. J., 2007) ศิลปะเปลือย หรือ Nude เมื่อกล่าวขึ้นมาก็ทำให้ผู้ฟังจินตนาการไปได้ต่างๆ นานา ในความหมายของงานศิลปะแนวนี้ นั้น มีความหมายหลากหลายไม่ได้เป็นสิ่งลามกอนาจารตามที่หลายๆ คนเข้าใจ และ แบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ

1. Fine Art Nude คือ ภาพเปลือยที่มีลักษณะของการสร้างสรรค์มีแนวความคิด แสดงออกมาอย่างมีศิลปะอาจมีการนำเทคนิควิธีการต่างๆ เข้ามาใช้ในผลงานนั้นๆ ด้วย

2. Erotic and Pornography Nude คือ ภาพเปลือยที่แสดงออกมาในลักษณะลามกมีความงามทางศิลปะที่มาจากแนวความคิดที่แตกต่าง แต่จะเน้นไปทางศิลปะที่มาจากแนวความคิดเพื่อสื่อทางอารมณ์ที่ปลดปล่อยไร้ขีดจำกัดโดยนัยทางศิลปะสอดแทรกอยู่อย่างแยบยล (Clark B., 2007)

ศิลปะเปลือยไม่เพียงแต่นำเสนอสรีระหรือความงามเพียงอย่างเดียวดังเช่นสมัยยุคแรกเริ่ม แต่มักสร้างเสน่ห์ในงานโดยมีการแฝงนัยยะหรือสัญลักษณ์สื่อแทนสิ่งที่จะพูด เช่น ดอกไม้ ใบไม้ ต้นไม้ และฟอร์มของวัตถุต่างๆ ยกตัวอย่างเช่นในผลงานของโนบุโยชิ อารากิ (Nobuyoshi Araki) มีการนำดอกไม้มาเป็นนัยยะแฝงเพื่อสื่อเรื่องเพศแสดงให้เห็นถึงความงามและแนวคิดของตัวศิลปิน เป็นต้น (Smith. M. E., 2006) ทำให้ศิลปะเปลือยในยุคหลังนี้มีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้นมีการแฝงนัยยะ เนื้อหา แนวความคิด รวมถึงเทคนิควิธีการสร้างสรรค์งานทำให้ตัวงานมีส่วนร่วมกับความคิดผู้เสพผลงานศิลปะมากยิ่งขึ้น กล่าวคือสามารถเล่นและสื่อสารกับความเฉลียวของคน

ถือเป็นการยกระดับศิลปะให้มีส่วนร่วมและมีประโยชน์ต่อการศึกษาของมนุษย์มากยิ่งขึ้น “เรามองอะไรไม่สำคัญเท่าเราเห็นอะไร เราเห็นอะไรไม่สำคัญเท่าเราคิดอะไร” (ติรณ มัชฌิมา, 2537) ปัจจุบันข้อมูลจากสื่อต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ สื่อโซเชียล ฯลฯ จะเห็นได้ว่าสังคมไทยยังไม่เปิดรับงานศิลปะเปลือยเท่าที่ควร กล่าวคือทัศนคติส่วนใหญ่ยังคงอยู่ในสภาวะ “ตื่นกลัว” อีกทั้งผู้ที่ไม่ได้คลุกคลีหรืออยู่ในวงการศิลปะมักจะมองงานศิลปะเปลือย(Nude)ว่าเป็นสิ่งลามกอนาจารมากกว่าจะมองเป็นงานศิลปะ แนนอนงานศิลปะเปลือยย่อมถูกจับตามองจากสังคมเป็นพิเศษ ทั้งถูกจำกัดพื้นที่ในการแสดงผลงาน แม้กระทั่งตัดทอนบดบังเนื้อหาบางส่วนก่อนที่จะเผยแพร่ ทั้งนี้ก็เพราะสังคมไทยยังปิดในเรื่องเหล่านี้อยู่อาจด้วยเหตุผลต่างๆในทางลบมีมากกว่าทางบวก คล้ายบอกเป็นนัยว่านั่นเป็นเรื่องที่ไม่ดีขัดต่อศีลธรรมอันดีงามของชาติ จนเกิดเป็นคำถามตามมาว่า สังคมไทยต้องการสร้างระบบศีลธรรมต่อเรื่องนี้อย่างไร? สิ่งเหล่านี้ถูกผิดหรือไม่? คนไทยมีวิธีคิดต่อร่างกายอย่างไร? คำถามเหล่านี้ต้องการคำอธิบายเพื่อทำความเข้าใจว่า การเปลือยร่างกายในสังคมมนุษย์ไม่ใช่เรื่องแปลกใหม่ หากแต่มีอยู่ในสังคมมนุษย์เรามาแล้ว ตั้งแต่ครั้งมนุษย์ยังร่อนเร่หากินอยู่อาศัยตามแหล่งธรรมชาติ อีกทั้งสมัยที่สตรีไทยโบราณแทบทุกบ้านต่างเปลือยอกจวบจนยุคเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีหลักฐานปรากฏให้เห็นมากมายว่าเรื่องเหล่านี้เกิดขึ้นและมีมานานแล้ว (วนิดา ขำเขียว, 2543)

“ธรรมชาติเข้าใจการกระทำของโลก” หากลองเปรียบเทียบวิธีคิดของมนุษย์ในหลายวัฒนธรรมตั้งแต่สังคมชนเผ่าไปจนถึงสังคมเมือง จะเห็นและเข้าใจว่ามนุษย์ปฏิบัติต่อร่างกายของตนเองอย่างไรบ้าง ในหลายกรณีมีการเปลือยกายประกอบพิธีกรรมหรือวาระพิเศษมีลักษณะของความเชื่อความศักดิ์สิทธิ์ ตัวอย่างเช่น ในสังคมชนเผ่าในลุ่มน้ำอเมซอนการเปลือยกายของชายหญิงเป็นเรื่องปกติ ผู้หญิงอาจเปลือยท่อนบนและใช้ผ้าปกปิดอวัยวะเพศเล็กน้อย ทั้งชายและหญิงนิยมการเขียนลวดลายบนใบหน้า ลำตัว แขน และขา การเปลือยร่างกายจึงเป็นเรื่องจำเป็นสำหรับการสร้างสรรค์งานศิลปะบนเรือนร่าง เมื่อชาวเผ่าติดต่อกับโลกภายนอกการสวมเสื้อผ้าจึงเกิดขึ้นเป็นต้น (Mahder. P., 2008) ดังนั้นความรู้สึกร่างกายต่อการเปิดเผยเรือนร่างเป็นเรื่องทางวัฒนธรรม พบว่าสังคมตะวันตกจะมีแนวคิดเรื่องความอายเพราะข้อกำหนดทางศาสนา ในขณะที่เดียวกันก็มีผู้ลุกขึ้นมาเรียกร้องสิทธิเสรีภาพในการแสดงออกเพื่อการเปลือยร่างกาย เช่น ในช่วงทศวรรษที่ 60 กลุ่มคนรุ่นใหม่ออกมาจัดงานเปลือยกายและชุมนุมกัน อาจกล่าวได้ว่าการออกมาประณามการเปลือยกายเกิดขึ้นเฉพาะบางสังคมที่คิดว่า เรื่องการเปลือยกายเป็นสิ่งผิดศีลธรรม พัฒนาการของการเปลือยกายในสังคมตะวันตกอาจนำมาเปรียบเทียบกับสังคมไทยเพื่อที่จะทำให้เรากลับมาทบทวนว่าวิธีคิดต่อเรือนร่างในวัฒนธรรมไทยมีการเปลี่ยนแปลงมาอย่างไรบ้าง (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2551)

ประเทศไทยการเปลือยอกของผู้หญิงในช่วงร้อยปีเศษๆนั้นสามารถหาได้จากภาพถ่ายเก่าสมัยรัชกาลที่ 4-5 ภาพเขียนลายเส้นประกอบหนังสือของชาวยุโรปรวมทั้งจิตรกรรมฝาผนังตามวัดต่างๆที่หลงเหลืออยู่ ทั้งหมดนี้ล้วนแล้วแต่เป็นเครื่องยืนยันว่าผู้หญิงไทยในอดีตนั้นไม่ว่าภูมิภาคไหน ภาษา หรือชนเผ่าชาติพันธุ์ใดทุกคนล้วนต้องเปลือยอก ทั้งนี้เพราะข้อจำกัดทางวัฒนธรรมมาเป็นตัวกำหนดสังคมในตอนนั้น กล่าวคือการเปลือยอกในสมัยนั้นถือเป็นเรื่องปกติธรรมดากระทำกันอย่างแพร่หลาย ทุกคนต่างเปิดหน้าอกกันทั่วจนกลายเป็นเรื่องปกติ สื่อให้เห็นว่าคนยุคโบราณย่อมไม่ได้มองหน้าอกว่าเป็นเครื่องเย้ายวนกามารมณ์ไม่ใช่เพียงแค่ผู้หญิงไทยเท่านั้นที่ปฏิบัติกันเช่นนี้ หากแต่ยังเป็นวิถีชีวิตของชาวพื้นเมืองทั่วเอเชีย แอฟริกา และอเมริกาได้อีกด้วย (วิทย์ พิณคันเงิน, 2547) ในยุคสมัยพระนางเจ้าวิจิตรวราชนิแห่งอังกฤษเกิดเป็นชุดความคิดแบบใหม่ที่มีมองว่าอวัยวะส่วนที่เรียกว่า “ห้วงนม” นั้นน่ารังเกียจไม่ควรเปิดเผยในที่สาธารณะ และชุดความคิดที่ว่าสุภาพสตรีชั้นสูงต้องรู้จักกัณวลสงวนตัวรวมถึงหน้าอกของตัวเองด้วย จากนั้นการปกปิดหน้าอกจึงเริ่มแพร่หลายถึง ขึ้นออกกฎหมายให้ประชาชนทุกคนสวมเสื้อ หากใครไม่ปฏิบัติตามจะถือว่าเป็นพวกไม่ให้ความร่วมมือ ผิดกฎและตั้งใจแสดงถึงความลามกอนาจาร กระทั่งความคิดนี้เข้ามาสู่ประเทศไทยในสมัยรัชกาลที่ 4 ยุคที่อังกฤษกำลังล่าอาณานิคมแถบเอเชีย ต่างพร้อมใจทำตาม

ประเพณีที่รับมาใหม่นี้โดยพร้อมเพรียง ค่า นิยมเรื่องการปกปิดของสตรีไทยค่อยๆ เคลื่อนตัวจากกรุงเทพฯสู่ชนบทจากราชสำนักสู่ชาวบ้าน ไม่นานชุดความคิดนี้ได้กลายเป็นวัฒนธรรมที่สืบทอดต่อกันมาจนนำไปสู่ค่านิยมที่ว่าเรื่องการเปลือยเป็นเรื่องต้องห้ามน่าอับอายและยังชัดเจนมากขึ้นเมื่อเข้าสู่ยุคของการมีตัวตนของภาพลักษณ์ ความเป็นกุลสตรีไทยและเรียบร้อยตามแบบฉบับที่ว่า “กุลสตรีไทยต้องรักษาวนสงวนตัว”

ปัญหาที่พบในปัจจุบันแนวคิดเกี่ยวกับการเปลือยสู่งานศิลปะเปลือยในสังคมไทยถึงจะมีการเปิดรับแต่ก็แค่เฉพาะบางกลุ่มคนเท่านั้นยังไม่เป็นที่เปิดกว้างและยอมรับอย่างสมบูรณ์ กล่าวคือสังคมยังยึดติดกับชุดความคิดเดิมๆ ที่ความโป๊ไม่เหมาะสมไม่ควรและเป็นเรื่องที่ผิดต่อศีลธรรมของสังคม ศิลปะเปลือยยังคงถูกตีกรอบด้วยข้อจำกัดในการเผยแพร่งานประเภทนี้อยู่ และคนในสังคมส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจความหมายและความแตกต่างระหว่างงานศิลปะกับงานอนาจารลามกทำให้ความคิดโดยรวมของสังคมมีแนวโน้มไปในเชิงลบเสียส่วนมาก ดังนั้นผลงานศิลปะเปลือยในบริบทของความเป็นศิลปะจะต้องนำเสนอคุณค่าทางความงามพร้อมกับคุณค่าทางความคิดอันมีนัยยะที่แฝงไปด้วยความหมายภายในภาพ อย่างไรก็ตามศิลปะภาพเปลือยในบริบทของสังคมไทยนั้นศิลปินผู้สร้างงานจะเป็นส่วนหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญและมีส่วนรับผิดชอบต่อสังคมในการนำเสนอผลงานศิลปะที่มีคุณค่า เพื่อยกระดับจิตใจของผู้ชมให้เกิดปัญญาในการค้นหาความงามของศิลปะภาพเปลือย ที่ไม่เพียงแต่การนำเอาเรือนร่างมนุษย์มาเป็นสื่อในการแสดงออกเท่านั้น แต่ยังแฝงไว้ด้วยความหมายและสาระที่เป็นประโยชน์เพื่อให้ผลงานศิลปะนั้นได้ทำหน้าที่เป็นศิลปะที่ดีเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาระดับจิตใจของผู้ชมให้สูงยิ่งขึ้นต่อไป ประเด็นศิลปะเปลือยในประเทศไทยได้มีการวิพากษ์วิจารณ์กันมาอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะในแง่ของความเป็นศิลปะและอนาจาร ในงานวิจัยนี้วัตถุประสงค์จึงต้องการนำเสนอการวิเคราะห์ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อสุนทรียภาพของศิลปะภาพเปลือยในประเทศไทย ให้เกิดความรู้ความเข้าใจและเห็นองค์รวมในการเปลี่ยนแปลงในแต่ละช่วงสมัยผ่านผลงานศิลปะ (กมล ทองธรรมชาติ, 2524)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรมที่ส่งผลในการเปลี่ยนแปลงต่อทัศนคติทางสังคมที่มีต่องานศิลปะเปลือยในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยฉบับนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ(Qualitative Research) วิเคราะห์ปัจจัยทางด้านสังคมและวัฒนธรรม ที่ส่งผลในการเปลี่ยนแปลงต่อทัศนคติทางสังคมที่มีต่องานศิลปะเปลือยในประเทศไทยดังหัวข้อ “งานศิลปะเปลือยกับทัศนคติสังคมไทย” โดยกลุ่มเป้าหมายที่ให้ข้อมูลเป็นกลุ่มศิลปินผู้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะเปลือย ใช้วิธีการเลือกกลุ่มอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) จำนวน 6 คน (เพื่อ หริพิทักษ์, อารี สุทธิพันธุ์, ชลุด นิยมเสมอ, จักรพันธ์ โพษยกุล, สมภาพ บุตรราช และวสันต์ สิทธิเขตต์) จากนั้นใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) และเก็บข้อมูลจากตัวศิลปินกลุ่มตัวอย่างข้างต้นและใช้คำถามจากเกณฑ์การวิเคราะห์ จากนั้นจึงนำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์โดยผู้วิจัยได้จัดทำเครื่องมือใช้เป็นแบบสัมภาษณ์การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะภาพเปลือยเกี่ยวกับประเด็นแนวความคิดการแสดงออกที่สื่อความหมายต่อสังคม จากนั้นผู้วิจัยนำเครื่องมือตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ รวมเก็บจึงรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ข้อมูลเอกสารและผลงานศิลปะเปลือยในประเทศไทย จากนั้นจึงนำมาวิเคราะห์สรุปผล

ผลการวิจัย

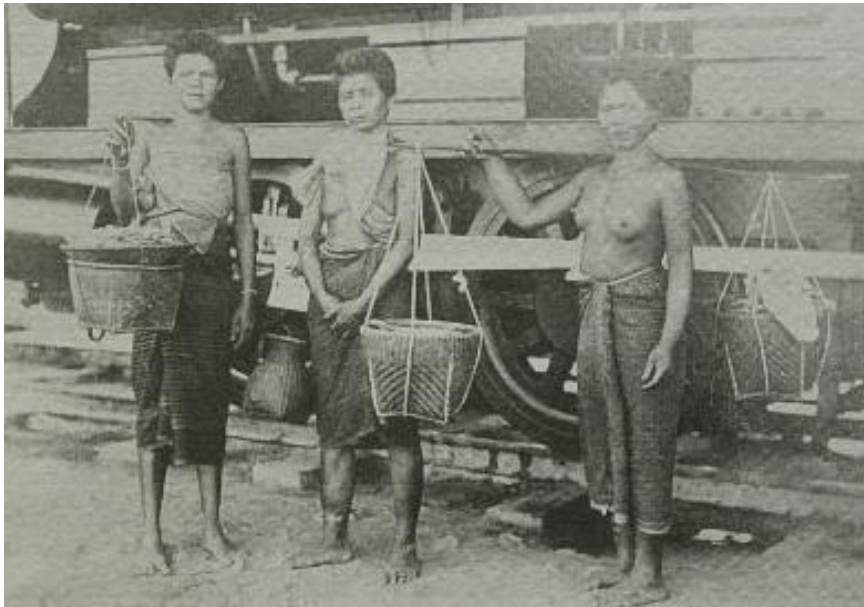
ร่างกายของมนุษย์เป็นสิ่งสวยงามธรรมชาติได้สร้างสรรค์มนุษย์ขึ้นพร้อมกับความมหัศจรรย์ไม่ว่าจะเป็นความคิด สติปัญญา รวมไปถึงสรีระของมนุษย์ที่มีความสมดุลและสวยงาม แต่ความสวยงามเหล่านั้นได้ถูกปกปิดด้วยเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายตามสังคมนิยมและเพื่อจุดประสงค์หลายประการ เช่น เพื่อสร้างความอบอุ่นให้แก่

ร่างกาย เพื่อป้องกันฝุ่นหรือสารเคมีที่เป็นอันตรายต่าง ๆ เข้าสู่ร่างกาย หรือมาจากความเชื่อบางอย่างตามศาสนา และประเพณีนิยม เป็นต้น สิ่งที่อยู่เบื้องหลังเสื้อผ้าเหล่านั้นล้วนแต่คือความงามที่เป็นธรรมชาติอย่างแท้จริงและเป็นสิ่งอยู่กับมนุษย์ทุกคน แต่ด้วยเหตุผลของบริบททางสังคมจึงไม่อาจเปิดเผยความงามเหล่านั้นได้ และจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสวมใส่เสื้อผ้าปกปิดไว้ตามจารีตประเพณีของสังคมนั้น ๆ ศิลปะเปลือยในประเทศไทยเริ่มปรากฏหลักฐานชัดเจนในช่วงสมัยรัชกาลที่ 4 จะเห็นได้จากภาพจิตรกรรมฝาผนังตามสถานที่ต่าง ๆ หลักฐานภาพถ่าย ตลอดจนการเปลือยอกที่กระทำกันอย่างแพร่หลายซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันของหญิงไทยสมัยนั้น กระทั่งเข้าสู่ยุคแห่งการปฏิรูป พ.ศ. 2475 ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงในหลายแง่มุมไม่ว่าจะเป็นสภาพความเป็นอยู่ทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ตลอดจนการแสดงออกในการสร้างสรรค์ทางด้านศิลปะเปลือยด้วยกล่าวได้ว่ายุคสมัยเปลี่ยนไปสิ่งที่เคยเป็นปกติกลับเป็นสิ่งที่ต้องห้ามและถูกมองเป็นเรื่องผิดศีลธรรม

ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองสังคมไทยได้รับผลกระทบจากเปลี่ยนแปลงมากพอสมควร กล่าวคือ ประชาชนเริ่มได้รับเสรีภาพและมีสิทธิต่าง ๆ ตลอดจนความเสมอภาคภายใต้รัฐธรรมนูญและได้รับสิทธิในการปกครองตนเองมากขึ้น ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงการปกครองใน พ.ศ. 2475 จึงได้นำไปสู่การปรับปรุงให้ราษฎรได้รับการศึกษาและสามารถใช้วิชาการความรู้ไปใช้ประกอบอาชีพต่อไปได้อย่างมั่นคง ต่อมา พ.ศ. 2510 ส่งผลให้รัฐบาลมีบทบาทในการสนับสนุนและอุปถัมภ์ด้านศิลปกรรมแทนราชสำนัก เช่น ผลงานของ ศาสตราจารย์ ศิลป์ พีระศรี, เพื่อ หริพิทักษ์, มีเซียม ยิบอินซอย, เขียน ยิ้มศิริ, จำรัส เกียรติ, อังคาร กัลยาณพงศ์, ชลุด นิยมเสมอ, ประสงค์ ปัทม นุช เป็นต้น และเริ่มมีการจัดแสดงศิลปวัตถุตั้งแต่ปี พ.ศ. 2511 เป็นต้นมาซึ่งในช่วงนี้ถือได้ว่าเป็นช่วงเวลาแห่งความคิดสร้างสรรค์ได้ปรากฏสถาบันทางศิลปะ และกลุ่มศิลปินมากมาย ศิลปินล้วนมีอิสระในเรื่องแนวความคิด และความเชื่อส่วนบุคคล มีรูปแบบ เทคนิควิธีการทางศิลปะที่มีความแตกต่างและหลากหลายยิ่งขึ้น ศิลปะส่งเสริมให้มนุษยชาติให้มีความเจริญงอกงามทั้งด้านความคิดและสติปัญญามากกว่าการกระตุ้นให้ไฟทางกามารมณ์ ศิลปะยิ่งนานไปยิ่งมีคุณค่ามากขึ้นเรื่อย ๆ แต่อาจารย์ยังนานยิ่งเสื่อมค่าลง ศิลปะจึงเป็นผลงานของมนุษย์ที่แสดงออกให้เห็นถึงความคิดสร้างสรรค์อันแฝงด้วยจิตวิญญาณและความรู้สึกที่ต่างออกไปจากสื่ออาจารย์ลามก หรืองานที่มุ่งเพื่อการ ค้ากล่าวคือมนุษย์สร้างศิลปะเพื่อตอบสนองมนุษย์เอง และในขณะเดียวกันศิลปะที่มนุษย์สร้างก็ขัดเกลาความเป็นมนุษย์ด้วยเช่นกัน งานศิลปะเปลือยนั้นนอกจากจะให้สุนทรีย์กับผู้สร้างและผู้เสพผลงานแล้วยังถือเป็นการศึกษาเรื่องของทักษะแนวคิดและรูปแบบที่เหมาะสม ถ้ายทอดออกมาเป็นความงาม ความจริง และความดีงาม อันมีคุณค่าในตัวเอง (วิรุณ ตั้งเจริญ, 2546)

ภาพที่ 1 ภาพถ่ายสตรีในราชสำนักลักษณะการแต่งกายแบบเปลือยอกสมัยรัชกาลที่ 4-5

ภาพที่ 2 ภาพถ่ายสตรีชาวไทยนิยมแต่งกายลักษณะแบบเปลือยอกสมัยรัชกาลที่ 4-5

สรุปประเด็นปัจจัยผลกระทบด้านสังคมและวัฒนธรรมที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนะเกี่ยวกับภาพเปลี่ยนที่มีต่อสังคมไทย ทั้งในแง่การแสดงออกต่อสาธารณะและในแง่การสร้างสรรค์ผลงานของศิลปินดังนี้

เพื่อ หริพิทักษ์ หลังจากที่ได้เชี่ยวชาญในผลงานแนวอิมเพรสชันนิสต์แล้ว จุดผกผันของการเป็นแนวทางการสร้างงานคือ การมีอุดมการณ์เพื่อส่วนรวม ซึ่งการแสดงออกทางสังคมและวัฒนธรรมที่โดดเด่น คือ การเขียนลอกลายจิตรกรรมฝาผนังและการซ่อมโบสถ์ เช่น วัดราชบูรณะ วัดมหาธาตุ และวัดพุทไธสวรรย์ที่ จ.อยุธยา, วัดจามเทวี จ.ลำพูน, วัดพระธาตุลำปางหลวง จ.ลำปาง, วัดภูมินทร์ จ.น่าน และวัดพระสิงห์ จ.เชียงใหม่ ซึ่งงานในลักษณะนี้ในช่วงเวลานั้นในประเทศไทยยังไม่ได้ได้รับความนิยม จากการไปศึกษาที่ประเทศอินเดียอาจารย์จึงได้รับอิทธิพลในการลอกลายจิตรกรรมฝาผนังและงานซ่อมโบสถ์มาจากที่นั่น พร้อมทั้งยังนำวัฒนธรรมด้านนี้มาส่งต่อถ่ายทอดในรูปแบบวัฒนธรรมศิลปะไทย ซึ่งถือได้ว่าอาจารย์เป็นผู้บุกเบิกในการลอกลายฝาผนังและซ่อมโบสถ์เป็นคนแรกของประเทศไทย

อารี สุทธิพันธุ์ ผลงานที่แสดงออกในเชิงวัฒนธรรมที่โดดเด่นของอาจารย์ คือ ผลงานวาดวัดและรามเกียรติ์ โดยได้สร้างสรรค์ผลงานออกมาด้วยวิธีการธรรมชาติและคงเอกลักษณ์ส่วนตัวเอาไว้ในงานนั้น กล่าวคือในแนวความคิดของอาจารย์อารีการเขียนวัดหรือการเขียนศิลปะไทยอย่างรามเกียรติ์นั้น ไม่ได้มีแบบแผนในเชิงแสดงออกในรูปแบบตามทัศนคติเดิม ๆ กล่าวคือวัดไม่จำเป็นต้องเรียบบ่อยหรือรามเกียรติ์ต้องมีรายละเอียดชัดเจนครบถ้วน แต่อาจารย์แสดงออกด้วยการนำสิ่งเหล่านี้มาปรับแต่งและปรับใช้ในเทคนิคเฉพาะของตนเอง โดยการใช้สีและเส้นที่เข้มแข็ง ฉับไว และฉูดฉาด ถือเป็นการเปิดประสบการณ์แนวคิดในด้านการถ่ายทอดซึ่งทำให้วัดและรามเกียรติ์กลายเป็นทัศนคติใหม่หรือในองค์ความรู้ใหม่ผ่านผลงานศิลปะของสังคม

ชลูด นิ่มเสมอ ผลงานหยิบยกนำเสนอสังคมวัฒนธรรมวิถีชีวิตชนบท พื้นบ้าน สร้างสรรค์ผ่านผลงานด้วยความเรียบง่ายตรงไปตรงมา พร้อมแฝงนัยยะและให้คุณค่าในงานศิลปะโดยมุ่งเน้นคุณค่าในเชิงความดีความงามและความมีวิถีที่เรียบง่าย แนวงานของอาจารย์ถือว่าเป็นแนวงานที่มีความใกล้ชิดและมีปฏิสัมพันธ์ทั้งผลงานและตัวศิลปินเอง

จักรพันธ์ โปษยกฤต ศิลปินผู้ซึ่งคงไว้ด้วยเอกลักษณ์ในงานจิตรลະเอียดวรรณคดีไทยและศิลปะไทยแทบทุกทุกแขนง อาจารย์เป็นผู้ให้ความสำคัญกับการฝึกฝนขัดเกลามาก ให้แก่งคิดที่ว่าคนเราไม่เก่งตลอดเวลา ต้องไปต่อ

อีก ต้องพัฒนา ยิ่งกว่านั้นการให้ความสำคัญกับการฝึกฝนฝีมือนี้ยังสะท้อนมาในปรัชญาการให้คะแนนของอาจารย์ จักรพันธุ์ขณะเป็นอาจารย์สอนวิชาวิจัยศิลปะไทยอยู่ที่คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร โดยลูกศิษย์ที่จะได้ คะแนนสูงในวิชาเรียนของอาจารย์ นอกจากผู้ที่มีฝีมือเยี่ยมแล้ว กล่าวคือผู้ที่แม้ฝีมืออาจจะไม่ดีเท่าแต่ได้แสดงออก ด้วยความพยายามในการฝึกฝน สุดท้ายก็จะพัฒนาตนเองให้เป็นที่ยอมรับได้ในที่สุด เหล่านี้เป็นเสียงวิจารณ์รอบตัว จากสังคม จากครูบาอาจารย์ จากเพื่อนร่วมงาน และที่สำคัญ คือเสียงจากภายในของตัวเอง จนทุกวันนี้กลายเป็น สิ่งที่ขาดแคลนที่ว่าถูกตัดทิ้งหายไปคือไม่เห็นความสำคัญ หากมีแต่ฝีมือไม่มีความคิด ไม่มีปัญญาสร้างสรรค์ไม่ขยัน คำนึงอะไรใหม่ ๆ ให้เข้ากับสมัยการพัฒนาต่อยอดในตัวผลงานก็เป็นไปได้ยาก ดังนั้นไม่ว่าจะเป็นในการถ่ายทอด ความคิด การสอน รวมถึงการสร้างสรรค์ผลงานของอาจารย์จึงมีที่มาที่ไปอย่าละเอียดยึดมีแบบแผนมีแหล่งที่มาที่มาก่อนที่จะถ่ายทอดสู่สังคม

สมภาพ บุตรราช ผลงานที่เป็นเอกลักษณ์ด้วยความละเอียดทุกขั้นตอนตั้งแต่แนวคิด ประวัติความเป็นมา รวมถึงรายละเอียดของผลงานที่อาจารย์ได้รังสรรค์สะท้อนออกมาเป็นอัตลักษณ์ยากที่จะมีใครเหมือน โดยเฉพาะ การทำงานที่เกี่ยวกับเรื่องการสื่อความหมายและใช้ศิลปะประเพณีไทย วัฒนธรรมไทยและพุทธศาสนาที่ผสมทำ ออกมา คือไม่ได้แค่เพื่อสื่อผลงานของตนเองอย่างเดียว อยากให้คนรู้และเข้าใจเรื่องราวของตัวเอง รู้รากเหง้าของ เรา ความเชื่อหรือวัฒนธรรมไทยที่มีพื้นฐานที่ดีด้วย ถ้าเราย้อนรู้จักตัวเอง เราจักจะมีความเข้าใจเรื่องแบบนี้ ขึ้น_เข้าใจรากเหง้าของตัวเอง เข้าใจรากเหง้าของวัฒนธรรมเรา แล้วก็นั่นก็จะย้อนไปถึงพุทธศาสนา ที่เขาสอนเรื่อง ที่เป็นพื้นฐานของวัฒนธรรมไทยเราเป็นมาอย่างไร มันก็ต่อเนื่องกันไป นี่เป็นความงามเป็นศิลปะที่มันละเอียดลึกซึ้ง

วสันต์ สิทธิเขตต์ ผลงานสะท้อนสังคม การเมือง การขับเคลื่อนทางสังคม ในการสร้างสรรค์ทำให้ศิลปะ เพื่อการเคลื่อนไหวทางการเมืองของอาจารย์วสันต์มีเอกลักษณ์เฉพาะ และมีความสำคัญอีกทั้งยังมีคุณค่าแก่ ประชาชนและวงการศิลปะในประเทศไทย ในบทบาทฐานะของศิลปินที่เข้าไปช่วยเหลือสังคมด้วยศิลปวัฒนธรรม ซึ่งการเข้าไปมีส่วนร่วมกับภาคประชาชนในพื้นที่ ชุมชนหรือการเคลื่อนไหวชุมนุมอย่างมีตรรกะ ได้ก่อเกิดการ ปฏิสัมพันธ์แลกเปลี่ยนความรู้ทางศิลปวัฒนธรรม ระหว่างศิลปะประจำท้องถิ่นและศิลปะร่วมสมัย ตลอดจน ประชาชนได้เรียนรู้หรือซึมซับกลวิธีการสร้างสรรค์และ แบบอย่างทางศิลปะจากวสันต์ในทางอ้อม อีกทั้งวสันต์ เปรียบเสมือนเป็นสื่อกลางที่ช่วยทำให้ประชาชนเล็งเห็นความสำคัญและคุณค่าของศิลปะที่สามารถมีส่วนร่วมไป กับวิถีชีวิตตลอดจนเป็นส่วนช่วยในการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อน

อภิปรายผล

สรุปประเด็นสำคัญของเรื่องงานศิลปะเปลี่ยนกับทัศนะสังคมไทย ปัจจัยข้างต้นที่กล่าวมานั้นล้วนเชื่อมโยง กันยากที่จะแยกได้ ผลที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเริ่มที่ส่วนใดสุดท้ายก็มาบรรจบกันไม่ทิศทางใดทิศทางหนึ่ง ผลองค์รวม ข้อสังเกตระหว่างงานศิลปะกับอนาจารย์นั้นมีความแตกต่างกันในสามประเด็นหลักโดยให้พิจารณา ดังนี้ ส่วนแรก เจตนาของผู้สร้างผลงานว่ามีเจตนาอะไรแฝงอยู่หรือไม่ เช่น การใช้ศิลปะเป็นสื่อกระตุ้นความสนใจแล้วแอบอ้างว่า เป็นศิลปะเพื่อประโยชน์ทางธุรกิจหรือประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่งของตนเอง ส่วนที่สองปฏิกิริยาของผู้ชมถ้าเป็น งานศิลปะผู้ชมจะสามารถดูได้อย่างเปิดเผยในทางกลับกันงานอนาจารย์ผู้ชมจะแอบดูอย่างเปิดเผย และสุดท้าย ฝีมือและความสามารถในการถ่ายทอดของศิลปินผสมผสานกับความคิดสร้างสรรค์ และความสามารถในการ ระบายหรือถ่ายทอดความรู้สึกเหล่านี้แตกต่างกัน ทำให้คุณค่าของงานศิลปะแตกต่างกันด้วย โดยแนวการสร้าง สรรค์ผลงานศิลปะเปลี่ยนกลุ่มตัวอย่างมีอัตลักษณ์และความโดดเด่นเฉพาะตัวดังนี้

เพื่อ หริพิทักษ์ ถือเป็นผู้ใหญ่ของวงการศิลปะความความเป็นเอกลักษณ์ส่วนตัวในแนวอิมเพรสชันนิสต์ ที่ชัดเจนของอาจารย์ เป็นอัตลักษณ์ในงานที่เห็นได้อย่างโดดเด่นคืองานผลงานจิตรกรรมชิ้น master piece ของ อาจารย์ในยุคแรกที่อาจารย์เขียนภาพมีการแผ่ขยายเส้นเฉพาะตัวไว้คือส่วนศีรษะและเท้าบางส่วนของแบบถูกใจ

ตัดออกบริเวณขอบเฟรม พื้นผิวเนื้อและเส้นผ่าของนางแบบมีลักษณะเป็นระนาบพื้นผิวที่แตก ซึ่งเป็นเทคนิคเด่นในการเขียนภาพแบบคิวบิสม์ (Cubism) ทั้งนี้แนวนงานของอาจารย์ได้อธิพลจากงานเขียนของปิกัสโซ่และบุคคลใกล้ชิดของอาจารย์คนหนึ่งไม่พ้นศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี อาจารย์ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาในงานศิลปะของท่านโดยตรง และอีกหนึ่งแรงบันดาลใจในงานหลาย ๆ ชิ้นคือคุณยายของอาจารย์เพื่อ หริพิทักษ์ ดังปรากฏในงานเขียนสีน้ำมันภาพคุณยายกับอัส

อารี สุทธิพันธุ์ ศิลปินผู้มีหัวใจความเป็นครูเป็นผู้ที่วางรากฐานทางการศึกษาวิชาศิลปะคนแรกๆของประเทศไทย ได้นำวิทยาศาสตร์กับศิลปะเป็นเรื่องเดียวกันคำพูดดังกล่าวพิสูจน์ด้วยแนวคิด แนวการสอนของครูเป็นครูศิลปะก็ต้องทำงานศิลปะและต้องศึกษาค้นคว้าทดลองเทคนิคใหม่ ๆ ตลอดเวลา ผลงานศิลปะที่ทำก็เป็นการศึกษาค้นคว้าและส่งต่อความรู้เมื่อทดลองแล้วได้ผลอย่างไรนั่นคือการเตรียมการสอนเพื่อนำมาถ่ายทอดให้กับลูกศิษย์ งานแนวเอ็กเพรสชันนิสต์ถือเป็นสไตล์โดดเด่นที่อาจารย์ได้ถ่ายทอดงานออกมาทั้งเรื่องผู้หญิง นู้ต วัด และรามเกียรติ์ ถือเป็นกลุ่มงานที่อาจารย์ทำอย่างต่อเนื่องและถือได้ว่าเป็นบรมครูที่สำคัญยิ่งในวงการศึกษาศิลปะในประเทศไทย

ชลุด นิมเสมอ ผู้สืบทอดวางรากฐานศิลปะที่ถูกต้องและทันสมัยให้แก่เมืองไทย เพื่อให้ศิลปะในเมืองไทยเจริญขึ้นไม่ว่าจะเป็นการสอน การเขียนตำรา เขียนบทความ การเผยแพร่งานและความรู้ทางศิลปะ ศิลปินชนบทคงเป็นฉายาที่รู้จักกันเป็นวงกว้าง ด้วยสไตล์งานเรียบง่าย สะอาด ตรงไปตรงมา ไม่ซับซ้อน สื่อถึงความบริสุทธิ์ในงานได้อย่างเด่นชัด นอกจากงานจิตรกรรมที่เป็นที่ยอมรับระดับนานาชาติแล้ว อาจารย์ยังเป็นนักประติมากรรมมือทองและนักสร้างสรรค์ผลงานในแนวนงานสื่อผสมอีกด้วย ดังเช่นผลงานที่ปรากฏอย่าง ประติมากรรมโลกุตระด้านหน้าทางเข้าศูนย์การประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ , ประติมากรรมเงินพดด้วง ด้านหน้าอาคารธนาคารกรุงไทย สำนักพหลโยธิน , ประติมากรรมพระบรมโพธิสมภาร ณ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ เป็นต้น

จักรพันธ์ โปษยกฤต ถือเป็นศิลปินเรียลลิสติก แนวเหมือนจริง วิจิตรงดงาม มีความเชี่ยวชาญด้านจิตรกรรมทั้งแบบไทยประเพณีและศิลปะร่วมสมัย มีเอกลักษณ์เป็นของตนเองอีกทั้งผลงานอื่น ๆ ได้แก่ งานพุทธศิลป์ ประเภทจิตรกรรมฝาผนังโบสถ์ ถือเป็นทั้งอาจารย์และนายช่างมือทองระดับต้น ๆ ของประเทศไทย ด้วยความสามารถอันรอบด้านและหลากหลายผนวกกับสไตล์งานแบบไทยวิจิตรฉบับชาววัง รายละเอียดที่ละเอียดทุกชั้นตอน งานของอาจารย์จึงมีเอกลักษณ์ความเป็นไทย อ่อนช้อย และงดงาม ทั้งงานหุ่นกระบอก งานบทกวีวรรณกรรม จิตรกรรม ตามแบบฉบับงานศิลปะในสกุลช่างจักรพันธ์ นอกจากจะไม่เห็นห่างจากวิชาการแล้วยังรองรับด้วยสรรพวิชาหลากหลายแขนงทั้งตะวันออกและตะวันตก ที่ถูกนำมาผสมกันเพื่อให้เกิดเป็นสื่อกลางที่ทุกชาติ ทุกภาษา แสวงมาร่วมกัน คือ ความงดงามวิจิตร หนึ่งในผู้ใกล้ชิดลูกศิษย์ผู้ร่วมงานที่ใกล้ชิดอาจารย์จักรพันธ์มากที่สุดคนหนึ่งเป็นเวลาหลายสิบปี คุณวัลลภศิริ สดประเสริฐ (คุณต๋อง) ได้ยกตัวอย่างผลงานเด่นของอาจารย์ประกอบและเป็นผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์

สมภพ บุตรราช แนวนงานแบบสวยงาม สมจริง หากจะให้ทุกท่านลองจินตนาการถึงภาพผลงานของอาจารย์สมภพ บุตรราช คงยากที่จะปฏิเสธได้ว่า ภาพที่ปรากฏเด่นชัดที่สุดในความทรงจำของผู้คนนั้น มักจะเป็นภาพผลงานจิตรกรรมร่วมสมัยของบรรดาหญิงสาวที่มีใบหน้างดงามมดจรรวกับเทพธิดาแทรกไปด้วยความละเอียดอ่อน ละเมียดละไม และมักจะเปิดเผยให้เห็นถึงทรวดทรงผิวพรรณที่เนียนผุดผ่อง ราวกับว่าอาจารย์กำลังจำลองถึงบรรยากาศของสรวงสวรรค์ ซึ่งเนื้อหาส่วนใหญ่นั้นอาจารย์จะอ้างอิงถึงเรื่องราวเกี่ยวกับวัฒนธรรม ประเพณี ความเป็นอยู่ ความศรัทธา และรากเหง้าของคติความเชื่ออันเป็นเอกลักษณ์ของคนไทย ส่งผลให้ผลงานภาพวาดของอาจารย์นั้นล้อมรอบไปด้วยบรรยากาศ ที่ผสมผสานกันระหว่างความเป็นอุดมคติ และความเหมือนจริง

วสันต์ สิทธิเขตต์ ตัวแทนศิลปะทางการเมือง เรียกได้ว่าอาจารย์เป็นทั้งศิลปินและนักเคลื่อนไหวทางสังคมระหว่าง พ.ศ. 2524-ปัจจุบัน ถือได้ว่าเป็นอีกหนึ่งศิลปินที่เป็นที่รู้จักในวงกว้างด้วยสไตล์งานศิลปะความมี

เอกลักษณ์ลายเส้นและน้ำหนักเฉพาะตัว ดิบ เก๋จน เสียดสี ประชดประชิด และต่อต้านความไม่เท่าเทียมตามแบบงานอ็อกเปรสชันนิสต์ ชัดเจนด้วยเนื้อหา เจตนา สี เส้น ส่วนหนึ่งได้แนวความคิดมาจากศิลปินระดับโลกอย่างแวนโก๊ะ และแรงบันดาลใจคนสำคัญคือคุณแม่และคุณยายของอาจารย์สันต์เอง

ตามที่กล่าวมาข้างต้นนั้นจะเห็นได้ว่าผลงานศิลปะเปลือยมีวิวัฒนาการในแต่ละช่วงแต่ละสมัย เคลื่อนผ่านรอยต่อของศิลปินในแต่ละช่วงด้วยการกลุ่มศิลปินตัวอย่างทั้ง 6 คน ศิลปะเปลือยหรือการเปลือยกายอาจขึ้นอยู่กับยุคสมัย ยุคหนึ่งอาจเป็นความงดงาม อีกยุคหนึ่งอาจเป็นความอนาจาร ยุคหนึ่งศาสนาอาจเข้ามานิยามคุณค่าของร่างกาย ดังนั้นวิถีคิดเกี่ยวกับเรือนร่างจึงเปลี่ยนแปลงมาตามลำดับตามยุคตามสมัยย่อมแตกต่างกันออกไป เช่นเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นสังคมใดวัฒนธรรมไหนต่างมีเรื่องเปลือยมาแต่โบราณ ถือเป็นเป็นเรื่องปกติทั่วไปในแง่วัฒนธรรม เช่น การก่อกำเนิดของศิลปะเปลือยเมื่อสองพันปีก่อน นิยามวาดภาพเปลือยโดยวาดเป็นลักษณะของเทพเจ้าในรูปแบบตามคติของคนในยุคนั้น กระทั่งเข้าสู่ยุคโรมันเริ่มมีการวาดโดยใช้แบบจากคนและมีการแสดงออกทางอารมณ์ที่หลากหลายขึ้น หรือจะเป็นเรื่องราวของกามสูตรถือเป็นตำราเก่าแก่ที่สุดในโลกแสดงถึงรากลึกลงในขนบทำเนียมของอินเดีย ส่วนทางแถบเอเชียบ้านเราต่างก็ประจักษ์ด้วยหลักฐานตามงานจิตรกรรมฝาผนังกันทั่วประเทศ ทั้งนี้การแสดงออกในงานศิลปะเปลือยไม่ใช่เรื่องตลกหรือน่าอับอายแต่อย่างใด หากแต่เป็นการเผยถึงแก่นของความงามที่มีอยู่ก่อนแล้วทั้งสิ้น

สรุปและข้อเสนอแนะ

ทำให้การทำความเข้าใจแก่สังคมในประเด็นศิลปะเปลือยและอนาจาร ว่าแตกต่างกันอย่างไร ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในองค์รวมของความคิด กล่าวคือทำให้แยกลักษณะงานออกว่าแบบไหนเป็นศิลปะ แบบไหนเป็นอนาจารอันส่งผลต่อกระบวนการคิดในการต่อยอดทางสังคม แนวโน้มการสร้างสรรคผลงานแนวศิลปะภาพเปลือยในอนาคตนั้นมีแนวโน้มที่จะมากขึ้น และให้ความอิสระในการแสดงออกมากขึ้น แม้ว่าในอนาคตชุดของการทำงานจะเปลี่ยนไปแต่ก็จะคงอยู่ในแกนเดิม เพราะแนวคิดเรื่องของความงามนี้จะถูกแทรกซึมและเป็นนัยยะแฝงในทุกๆ ผลงานศิลปะ ทั้งจิตรกรรม ประติมากรรม บทกวี บทละคร ดนตรี หรือแม้แต่สื่อโซเชียลที่เราเห็นผ่านจอทุกวัน และที่สำคัญคือศาสตร์แห่งศิลปะจะอยู่ในทุกสิ่งที่อยู่รอบตัวเรา อยู่ในทุกช่องทางของการรับรู้ทั้งตั้งใจและไม่ตั้งใจ ฉะนั้นการทำให้เกิดความเข้าใจอย่างแท้จริงในความแตกต่างของงานศิลปะและอนาจารจึงเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่จะปรับเปลี่ยนมุมมองทัศนคติของคนในสังคม

เอกสารอ้างอิง

- กมล ทองธรรมชาติ. (2524). วิวัฒนาการของระบอบรัฐธรรมนูญไทย. กรุงเทพมหานคร: บรรณกิต.
- ติรณ มัชฌิมา. (2537). อัลเบิร์ต ไอน์สไตน์ อัจฉริยะเอกของโลกกับการจับกระแสวิเคราะห์วิธีการเปลี่ยนแปลงของโลก. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แพรวธรรม.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2551). ปรัชญาเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: นวสาส์นการพิมพ์.
- วนิดา ขำเขียว. (2543). สุนทรียศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: พรานนกการพิมพ์.
- วิทย์ พินคินเงิน. (2547). ศิลปะทรรศ์. กรุงเทพมหานคร: เมธีทิปส์.
- วิรุณ ตั้งเจริญ. (2546). ทศนศิลป์. กรุงเทพมหานคร: พัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.).
- Clark B. (2007). The Nude. New York: Princeton University.
- Gold. E. J. (2007). Charcoal Nudes (Gateways Fine Art Series). New York: no place of publication.
- Mahder. P. (2008). Untitled. New York: no place of publication.
- Smith. M. E. (2006). The Nude Female Figure. Louisiana: Classic Studio Poses.

การศึกษาผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวังและความต้องการจำเป็น
ในรายวิชาการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักศึกษาวิชาชีพครู*
A STUDY OF THE EXPECTED LEARNING OUTCOMES AND NEEDS ASSESSMENT
IN THE SUBJECT OF RESEARCH TO LEARNING DEVELOPMENT
FOR TEACHER PROFESSIONAL STUDENTS

พล เหลืองรังษี*, ชัดชม รัตมีมอนทอง

Pol Luangrangsee*, Chadchom Ratsameemonthon

คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ สงขลา ประเทศไทย

Faculty of Education and Liberal Arts, Hatyai University, Songkhla, Thailand

*Corresponding author E-mail: pol@hu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวังรายวิชาการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ และ 2) วิเคราะห์ความต้องการจำเป็นตามสมรรถนะการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักศึกษาวิชาชีพครู โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจแบ่งวิธีดำเนินการวิจัยเป็น 2 ขั้นตอนตามวัตถุประสงค์การวิจัย กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้สอนรายวิชาการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ในสถาบันอุดมศึกษาจังหวัดสงขลา ผู้บริหารสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ศึกษานิเทศก์ ครู รวม 9 คน ซึ่งใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง และ นักศึกษาวิชาชีพครูที่กำลังศึกษาในมหาวิทยาลัยทักษิณ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย และมหาวิทยาลัยหาดใหญ่ ภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2565 รวม 200 คน โดยสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ เครื่องที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และแบบสอบถามความต้องการจำเป็น วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัยจากการสัมภาษณ์ และวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นแบบการตอบสนองคู่ ผลการวิจัย พบว่า 1) ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวังในรายวิชาการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ได้แก่ นักศึกษาวิชาชีพครูมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบวิธีการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ สามารถวิเคราะห์ปัญหาการเรียนรู้ของผู้เรียน มีทักษะปฏิบัติในการออกแบบโครงร่างวิจัยและจัดทำรายงานการวิจัยทางวิชาการ และปฏิบัติตามตามจรรยาบรรณนักวิจัย และ 2) ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาตามสมรรถนะการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ด้านความรู้ในการทำวิจัยมากที่สุด (ค่า $PNI_{modified}$ เท่ากับ .33) โดยต้องการพัฒนาการอภิปรายผลการวิจัยมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านความสามารถในการทำวิจัย (ค่า $PNI_{modified}$ เท่ากับ .32) โดยต้องการพัฒนาการให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการทำวิจัยครั้งต่อไปมากที่สุด และด้านจรรยาบรรณการวิจัย (ค่า $PNI_{modified}$ เท่ากับ .29) ตามลำดับ

คำสำคัญ: ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง, ความต้องการจำเป็น, วิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้, นักศึกษาวิชาชีพครู

Abstract

The purpose of this research article is to 1) study the expected learning outcomes of course research for learning development and 2) analyze the needs assessment according to

research competencies for developing learning of teacher professional students. The survey research was divided the research method into 2 steps according to the research purpose. The target groups used in the research were teachers of research subjects for learning development in higher education institutions, Songkhla Province, school administrators at the basic education level, educational supervisors, teachers, total of 9 people which using purposive selection. And teacher professional students studying in higher education institutions, Thaksin University, Songkhla Rajabhat University, Rajamangala University of Technology Srivijaya and Hatyai University semester 2, academic year 2022 total of 200 people. The sample size was determined by using G*Power 3.1 program by random stratified sampling. The equipment used in this research is as follows: semi-structured interview form and demand questionnaires are required. Analyze the data by describing, analyzing and forming inductive conclusions from the interview. and analyzing needs assessment as a dual-response format. The results of the research were as follows: 1) Expected Learning Outcomes of Courses Research for Learning Development include knowledge and understanding of research methodologies to develop learning. Be able to analyze the learning problems of learners have practical skills in designing research proposals and preparing academic research reports. And conduct themselves according to the researcher's ethics. 2) Needs Assessment to be developed based on research competencies to research for learning development. Research knowledge was the highest (PNI_{modified} value .33) with the wish to develop discussion of the research results as much as possible, followed by research capability (PNI_{modified} value .32) with the wish to develop the most suggestions about the next research and research ethics (PNI_{modified} value .29), respectively.

Keywords: Expected Learning Outcomes, Need Assessment, Research for Learning Development, Teacher Professional Students

บทนำ

กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพควบคู่กับการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการทำงานหลายมิติ มุ่งเน้นการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพและพัฒนาสมรรถนะบัณฑิตตามมาตรฐานบัณฑิตให้มีสมรรถนะเชิงวิชาการ สมรรถนะการประกอบอาชีพ ทักษะการปฏิบัติงาน ทักษะการเป็นผู้ประกอบการ และสมรรถนะการเป็นพลเมืองและพลโลก (เรณูมาศ มาอ่อน, 2559) และ สุเมธ แยมุ่น, 2560 อ้างถึงใน (จิตติมา ญาณะวงษา และคณะ, 2564) การพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรระดับอุดมศึกษามีส่วนสำคัญที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวังตามที่หลักสูตรได้กำหนด ดังนั้น หลักสูตรควรมุ่งเน้นให้รายวิชามีความทันสมัย ตอบสนองความต้องการพัฒนาประเทศ สังคม และชุมชนในพื้นที่ เป็นการจัดการศึกษาเพื่อมุ่งไปยังผลลัพธ์ (Outcome-based Education: OBE) ทั้งระดับหลักสูตรและรายวิชา

หลักสูตรที่มุ่งเน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง (Expected Learning Outcome: ELO) มีความสำคัญต่อการพัฒนาสมรรถนะรายบุคคล ได้แก่ ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) และความสามารถประยุกต์ใช้และความรับผิดชอบ (Application and responsibility) โดยมีหลักฐานเชิงประจักษ์ที่แสดงให้เห็นสมรรถนะที่ออกแบบขณะที่กำลังศึกษาหลักสูตรนั้น ๆ และเมื่อสำเร็จการศึกษาจะมีคุณลักษณะตามผลลัพธ์การเรียนรู้ที่

คาดหวัง ดังนั้น การพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรตามแนวทาง OBE จึงสอดคล้องกับกฎกระทรวงเรื่องมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565 ข้อ 12 หลักสูตรการศึกษาแต่ละระดับปริญญา ประกาศนียบัตร และประกาศนียบัตรบัณฑิตชั้นสูง ต้องระบุผลลัพธ์การเรียนรู้ในเล่มหลักสูตร และข้อ 13 เพื่อสร้างความมั่นใจในคุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษา สถาบันอุดมศึกษาต้องมีระบบการประกันคุณภาพผลลัพธ์การเรียนรู้จริงของทุกหลักสูตรการศึกษาในแต่ละระดับมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา และติดตามประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้ดังกล่าวที่สามารถติดตามตรวจสอบได้ตามหลักธรรมาภิบาล และนำไปใช้ปรับปรุงกระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ให้ได้ผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานคุณวุฒิดังกล่าว (กฎกระทรวง มาตรฐานหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565, 2565)

การออกแบบหลักสูตรตามแนวทาง OBE หรือเรียกว่าการออกแบบการเรียนรู้ย้อนกลับ (Backward design) เป็นการวางแผนการจัดการเรียนรู้มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจฝังลึก (Deep knowledge) โดยกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวังจากมาตรฐานการเรียนรู้ของคำอธิบายรายวิชาของหลักสูตร เพื่อกำหนดพฤติกรรมที่พึงประสงค์และเป็นแนวทางกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ การออกแบบการวัดและประเมินผล รวมทั้งออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างเป็นขั้นตอน กระชับ เกิดประสบการณ์การเรียนรู้ได้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ มีขั้นตอนการออกแบบ 3 ขั้นตอน ได้แก่ กำหนดความรู้ความสามารถหรือผลลัพธ์การเรียนรู้ การกำหนดพฤติกรรมหรือหลักฐานให้เห็นว่าผู้เรียนบรรลุผลการเรียนรู้ตามที่กำหนด และการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดและการประเมินผลให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2552) จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่สำคัญเกี่ยวกับการวิจัย ได้แก่ การพัฒนารายวิชาตามหลักการจัดการศึกษาแบบเน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ สมรรถนะการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ และการประเมินความต้องการจำเป็น คณะผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวังในรายวิชาการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักศึกษาวิชาชีพครูที่กำลังศึกษาหลักสูตรด้านการศึกษามหาวิทยาลัยทักษิณ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย และมหาวิทยาลัยหาดใหญ่ เพื่อนำผลการศึกษามาเป็นแนวทางออกแบบรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวังรายวิชาการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้
2. เพื่อวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นตามสมรรถนะการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักศึกษาวิชาชีพครู

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) มีวิธีดำเนินการวิจัย 2 ขั้นตอนตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวังรายวิชาการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้กลุ่มเป้าหมาย

คณะผู้วิจัยเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive selection) โดยกำหนดคุณสมบัติผู้ให้ข้อมูลดังนี้

1. เป็นผู้สอนรายวิชาที่มีลักษณะเดียวกับการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ หลักสูตรทางการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา จังหวัดสงขลา จำนวน 4 คน ประกอบด้วย มหาวิทยาลัยทักษิณ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย และมหาวิทยาลัยหาดใหญ่
2. เป็นผู้บริหารสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ศึกษานิเทศก์ ครู และ/หรือผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาระดับพื้นฐาน รวมจำนวน 5 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการหาคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้สัมภาษณ์ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวังในรายวิชาการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ มีขอบเขตของเนื้อหาเกี่ยวกับสมรรถนะด้านการวิจัย และความคาดหวังของผู้สอนหรือสถานศึกษาที่มีต่อการทำวิจัยเพื่อ

พัฒนาการเรียนรู้ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านทักษะ ด้านจริยธรรม และด้านลักษณะบุคคล ซึ่งเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi structure interview) ที่คณะผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นโดยการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี รายงานวิจัย บทความวิจัย และบทความวิชาการที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างข้อคำถาม หลังจากนั้นหาค่าความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ และข้อเสนอแนะด้านความถูกต้องชัดเจนของภาษาจากผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ซึ่งใช้เกณฑ์การพิจารณาค่า IOC (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ตั้งแต่ .50 ขึ้นไป ถือว่าเป็นไปตามเกณฑ์การตัดสินค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (พล เหลืองรังษี, 2564) ผลการวิเคราะห์ พบว่า ข้อคำถามมีค่าความสอดคล้องระหว่าง .67-1.00

การเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยมีขั้นตอนดำเนินการดังนี้ พิจารณากลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เป็นผู้สอนในรายวิชาที่มีเนื้อหาลักษณะเดียวกับการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ เมื่อทราบข้อมูลเบื้องต้นแล้วจึงประสานเพื่อขอสัมภาษณ์ และดำเนินการสัมภาษณ์ตามลำดับ ทั้งนี้ ในส่วนของผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษาในเทศก์ ครู และ/หรือผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาระดับพื้นฐาน ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลจากการไปนิเทศการสอน และขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์เนื้อหาและนำเสนอข้อมูลผลการศึกษา โดยการพรรณนาวิเคราะห์และสร้างข้อสรุปแบบ
อุปนัย

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นตามสมรรถนะการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักศึกษา
วิชาชีพครู

กลุ่มเป้าหมาย

นักศึกษาวิชาชีพครูที่โด่งทะเปียนเรียนรายวิชาที่มีเนื้อหาหลักณะเดียวกับการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ในภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2565 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากโปรแกรม G*Power 3.1 ใช้วิธีการสุ่มกลุ่ม ตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified random sampling) โดยเทียบสัดส่วนระหว่างประชากรทั้งหมดกับจำนวน กลุ่มตัวอย่าง 200 คน ได้กลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสถาบันอุดมศึกษาดังนี้ มหาวิทยาลัยทักษิณ 70 คน มหาวิทยาลัย ราชภัฏสงขลา 70 คน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย 30 คน และมหาวิทยาลัยหาดใหญ่ 30 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามความต้องการจำเป็นตามสมรรถนะการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ เป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating scale) ชนิด 5 ระดับความคิดเห็น โดยคณะผู้วิจัยเป็นผู้พัฒนาจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี รายงานวิจัย บทความวิจัย และบทความวิชาการที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างข้อคำถามเกี่ยวกับความต้องการจำเป็น 36 ข้อ ได้แก่ ด้านจรรยาบรรณการวิจัย 7 ข้อ ด้านความรู้ในการทำวิจัย 15 ข้อ ด้านความสามารถในการทำวิจัย 14 ข้อ โดยมีตัวอย่างแบบสอบถามดังนี้

ตารางที่ 1 ตัวอย่างแบบสอบถาม

ข้อคำถาม	สภาพที่เป็นอยู่จริง					สภาพที่ควรจะเป็น				
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
0. ความสามารถในการเขียนบทความวิจัย										

การหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

คณะผู้วิจัยหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ด้วยการวิเคราะห์ความตรงเชิงเนื้อหา โดยคำนวณดัชนีความตรงของเนื้อหาแบบรายข้อ (Item-Content Validity Index: I-CVI) เป็นการนำคะแนนจากผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ที่ให้คะแนนรายข้อ 3 หรือ 4 คะแนน ในข้อคำถามนั้น ๆ หาค่าด้วยจำนวนผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด มีความหมายของคะแนน (อุไรวรรณ ชัยชนะวิโรจน์ และ ชญาภา วันทุม, 2560) ดังนี้

1 คะแนน หมายถึง ข้อคำถามไม่สอดคล้องกับนิยามเชิงปฏิบัติการ

2 คะแนน หมายถึง ข้อคำถามมีความสอดคล้องกับนิยามเชิงปฏิบัติการเล็กน้อย ควรปรับปรุง

อย่างมาก

3 คะแนน หมายถึง ข้อคำถามค่อนข้างสอดคล้องกับนิยามเชิงปฏิบัติการ ควรปรับปรุงเล็กน้อย

4 คะแนน หมายถึง ข้อคำถามมีความสอดคล้องกับนิยามเชิงปฏิบัติการ

สูตรการคำนวณค่า I-CVI

$$I - CVI = \frac{n}{N}$$

n หมายถึง จำนวนผู้เชี่ยวชาญที่ให้ความเห็นว่าข้อคำถามนั้นสอดคล้องกับนิยามเชิงปฏิบัติการ (ให้ 3 คะแนน หรือ 4 คะแนน)

N หมายถึง จำนวนผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

เกณฑ์การพิจารณาค่า I-CVI คือ ข้อคำถามควรมีค่าไม่น้อยกว่า .78 (Lynn, M. R., 1986) ผลการวิเคราะห์ พบว่า ค่า I-CVI เท่ากับ 1.00

หลังจากคำนวณค่า I-CVI แล้ว คณะผู้วิจัยได้หาคุณภาพเครื่องมือการวิจัย โดยวิเคราะห์ความตรงเชิงเนื้อหาทั้งฉบับ หรือที่เรียกว่า S-CVI (Content Validity for Scale) โดยการนำค่า I-CVI มาคำนวณค่าเฉลี่ยของค่า S-CVI มีสูตรการคำนวณค่า S-CVI ดังนี้

$$S - CVI = \frac{\text{ผลรวมของค่าเฉลี่ย } I - CVI \text{ ทุกข้อ}}{\text{จำนวนข้อคำถามทั้งหมด}}$$

เกณฑ์การพิจารณาค่า S-CVI คือ ไม่ควรมีค่าน้อยกว่า .90 (Lynn, M. R., 1986) ผลการวิเคราะห์ พบว่าค่า S-CVI เท่ากับ 1.00

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลสภาพที่เป็นอยู่จริง (Degree of success) และสภาพที่ควรจะเป็น (Importance) โดยวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) กำหนดเกณฑ์แปลความหมายตามวิธีของเบสท์ (Best, 1984 อ้างถึงใน (จักรกฤษณ์ สิริริน, 2563) ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง สภาพที่เป็นอยู่จริงและสภาพที่ควรจะเป็นอยู่ในระดับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง สภาพที่เป็นอยู่จริงและสภาพที่ควรจะเป็นอยู่ในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง สภาพที่เป็นอยู่จริงและสภาพที่ควรจะเป็นอยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง สภาพที่เป็นอยู่จริงและสภาพที่ควรจะเป็นอยู่ในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง สภาพที่เป็นอยู่จริงและสภาพที่ควรจะเป็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

2. การวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการจำเป็นตามสมรรถนะการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ โดย วิเคราะห์แบบการตอบสนองคู่ (Dual-response format) ซึ่งใช้สูตรค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI_{modified})

$$PNI_{\text{modified}} = (I - D) / D$$

I (Importance) หมายถึง ระดับความสำคัญ

D (Degree of success) หมายถึง ระดับสัมฤทธิ์ผลที่เป็นอยู่ในขณะนั้น

การรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

บทความวิจัยนี้ดำเนินการวิจัยภายใต้การรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดยะลา โดยมีรหัสจริยธรรมการวิจัย คือ SCPHYLIRB-2566/002

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวังในรายวิชาการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ คณะผู้วิจัยสรุปผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเรื่องผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวังในรายวิชาการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ได้ดังนี้

1.1 มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบวิธีการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ดังคำกล่าวที่ว่า

“....ความรู้เกี่ยวกับการทำวิจัยมีความสำคัญเป็นลำดับแรกก่อนทำวิจัย เพราะถ้านักศึกษาวิชาชีพครูขาดความรู้ จะไม่สามารถแก้ปัญหาผู้เรียนด้วยกระบวนการวิจัยได้อย่างเหมาะสม ในทางตรงกันข้ามหากมีความรู้ด้านวิจัยอย่างเพียงพอจะทำให้การแก้ไขปัญหาที่มีความถูกต้องทุกขั้นตอน...”

1.2 สามารถวิเคราะห์ปัญหาการเรียนรู้ของผู้เรียน ดังคำกล่าวที่ว่า

“....โจทย์สำคัญของนักศึกษาวิชาชีพครูหรือผู้ประกอบวิชาชีพครูช่วงแรก ไม่สามารถแก้ไขปัญหาเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ คือ การไม่เข้าใจว่าปัญหาเกิดจากอะไร ส่งผลให้การแก้ไขปัญหาผิดเพี้ยนจากความจริง เสมือนว่าติดกระดุมเม็ดแรกผิด เม็ดต่อไปย่อมผิดด้วย ดังนั้น จึงควรมุ่งเน้นให้นักศึกษาวิชาชีพครูสามารถวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการพัฒนาผู้เรียนได้ เมื่อวิเคราะห์ปัญหาได้ขั้นตอนต่อไปสามารถหาความรู้เพิ่มเติมได้จากแหล่งต่าง ๆ...”

1.3 มีทักษะปฏิบัติในการออกแบบโครงร่างวิจัยและจัดทำรายงานการวิจัยทางวิชาการ ดังคำกล่าวที่ว่า

“...เมื่อนักศึกษาวิชาชีพครูมีความรู้ด้านการวิจัยและสามารถวิเคราะห์ปัญหาของผู้เรียนได้ ขั้นตอนต่อไปเป็นการดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาให้ผู้เรียนโดยใช้กระบวนการวิจัย ซึ่งเป็นไปตามหลักการทั่วไป คือ เขียนโครงร่างวิจัย ออกแบบการวิจัย สร้างเครื่องมือ วิเคราะห์ผล และเขียนรายงานการวิจัยตามหลักวิชาการ หากมุ่งเน้นเพียงแค่สอนทฤษฎีอย่างเดียว นักศึกษาวิชาชีพครูจะไม่สามารถปฏิบัติการวิจัยได้ถูกต้อง ดังนั้น ผู้สอนจึงจำเป็นต้องจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติตั้งแต่วิเคราะห์ปัญหาจนกระทั่งเขียนรายงานวิจัย อาจให้ศึกษาเป็นคู่หรือกลุ่มละ 3-4 คน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างผู้เรียนด้วยกัน...”

1.4 ปฏิบัติตามจรรยาบรรณนักวิจัย ดังคำกล่าวที่ว่า

“...ผู้ประกอบการวิชาชีพทุกวิชาชีพจำเป็นต้องประพฤติปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพนั้น ๆ วิชาชีพครูเป็นวิชาชีพที่สังคมจับตามองทุกขณะทั้งเวลาปฏิบัติงานในโรงเรียน หรือแม้แต่นอกเวลาก็ต้องประพฤติปฏิบัติตนในทางที่ถูกต้องควร ถ้านักศึกษาวิชาชีพครูปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพครูได้อย่างครบถ้วน ก็เชื่อได้ว่าจะปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณนักวิจัยได้เช่นกัน...”

2. ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นตามสมรรถนะการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักศึกษาวิชาชีพครู

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น ด้านจรรยาบรรณการวิจัย

รายละเอียด	สภาพที่เป็นอยู่จริง (D)			สภาพที่ควรจะเป็น (I)			PNI _{modified} (I-D)/D	อันดับ
	$\bar{X}$	S.D.	แปลความ	$\bar{X}$	S.D.	แปลความ		
1. ความซื่อสัตย์ในการทำวิจัยทุกขั้นตอน	3.70	.978	มาก	4.69	.565	มากที่สุด	.27	5
2. เขียนอ้างอิงข้อมูลทุกครั้ง	3.75	1.114	มาก	4.70	.522	มากที่สุด	.25	7
3. ไม่ได้คัดลอกผลงานวิจัยของผู้อื่น	3.57	1.047	มาก	4.63	.607	มากที่สุด	.30	3
4. อุทิศเวลาในการทำวิจัยอย่างต่อเนื่อง	3.41	.896	ปานกลาง	4.51	.612	มากที่สุด	.32	1
5. ความรับผิดชอบในการทำวิจัยจนกระทั่งงานวิจัยเสร็จภายในเวลาที่กำหนด	3.62	.926	มาก	4.65	.601	มากที่สุด	.28	4
6. มีพื้นฐาน ความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่ทำวิจัย	3.42	.945	ปานกลาง	4.51	.659	มากที่สุด	.32	1
7. ยอมรับการวิพากษ์เชิงวิชาการในเรื่องที่ทำวิจัย	3.72	9.36	มาก	4.71	.564	มากที่สุด	.27	5
ค่าเฉลี่ย	3.59	.817	มาก	4.63	.458	มากที่สุด	.29	-

จากตารางที่ 1 พบว่า นักศึกษาวิชาชีพครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาจรรยาบรรณการวิจัยตามสมรรถนะการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ 3 อันดับแรก ได้แก่ อุทิศเวลาในการทำวิจัยอย่างต่อเนื่อง มีพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่ทำวิจัย (ค่า PNI_{modified} เท่ากับ .32) ไม่ได้คัดลอกผลงานวิจัยของผู้อื่น (ค่า PNI_{modified} เท่ากับ .30) และความรับผิดชอบในการทำวิจัยจนกระทั่งงานวิจัยเสร็จภายในเวลาที่กำหนด (ค่า PNI_{modified} เท่ากับ .28)

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น ด้านความรู้ในการทำวิจัย

รายละเอียด	สภาพที่เป็นอยู่จริง (D)			สภาพที่ควรจะเป็น (I)			PNI _{modified} (I-D)/D	อันดับ
	$\bar{X}$	S.D.	แปลความ	$\bar{X}$	S.D.	แปลความ		
1. จรรยาบรรณการวิจัย	3.47	.998	ปานกลาง	4.47	.627	มากที่สุด	.29	12
2. การวิเคราะห์สภาพปัญหาที่สำคัญของการวิจัย	3.59	.757	มาก	4.53	.593	มากที่สุด	.26	15
3. การทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	3.48	.886	ปานกลาง	4.57	.616	มากที่สุด	.31	10
4. การออกแบบการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้	3.48	.897	ปานกลาง	4.63	.606	มากที่สุด	.33	9
5. การสร้างเครื่องมือวิจัยที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย	3.59	.904	มาก	4.58	.599	มากที่สุด	.29	14
6. การหาคุณภาพเครื่องมือวิจัย	3.43	.885	ปานกลาง	4.61	.617	มากที่สุด	.34	7
7. การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง	3.57	.917	มาก	4.60	.602	มากที่สุด	.29	12

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น ด้านความรู้ในการทำวิจัย (ต่อ)

รายละเอียด	สภาพที่เป็นอยู่จริง (D)			สภาพที่ควรจะเป็น (I)			PNI _{modified} (I-D)/D	อันดับ
	$\bar{X}$	S.D.	แปลความ	$\bar{X}$	S.D.	แปลความ		
8. การเลือกใช้สถิติที่ใช้ในการวิจัยที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย	3.48	.914	ปานกลาง	4.69	.572	มากที่สุด	.35	4
9. การแปลผลการวิจัย	3.37	.913	ปานกลาง	4.60	.669	มากที่สุด	.36	2
10. การสรุปผลการวิจัย	3.48	.836	ปานกลาง	4.65	.601	มากที่สุด	.34	7
11. การอภิปรายผลการวิจัย	3.42	.890	ปานกลาง	4.68	.583	มากที่สุด	.37	1
12. การให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำผลการวิจัยไปใช้	3.45	.896	ปานกลาง	4.65	.584	มากที่สุด	.35	4
13. การให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการทำวิจัยครั้งต่อไป	3.47	.910	ปานกลาง	4.69	.563	มากที่สุด	.35	4
14. การเขียนอ้างอิงในเนื้อหาตามหลักวิชาการ	3.61	.898	มาก	4.69	.572	มากที่สุด	.30	11
15. การเขียนบรรณานุกรมตามหลักวิชาการ	3.49	.890	ปานกลาง	4.73	.574	มากที่สุด	.36	2
ค่าเฉลี่ย	3.49	.709	ปานกลาง	4.64	.445	มากที่สุด	.33	-

จากตารางที่ 2 พบว่า นักศึกษาวิชาชีพครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาความรู้ในการทำวิจัยตามสมรรถนะการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ 3 อันดับแรก ได้แก่ การอภิปรายผลการวิจัย (ค่า PNI_{modified} เท่ากับ .37) การแปลผลการวิจัย การเขียนบรรณานุกรมตามหลักวิชาการ (ค่า PNI_{modified} เท่ากับ .36) และการเลือกใช้สถิติที่ใช้ในการวิจัยที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย การให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำผลการวิจัยไปใช้ การให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการทำวิจัยครั้งต่อไป (ค่า PNI_{modified} เท่ากับ .35)

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น ด้านความสามารถในการทำวิจัย

รายละเอียด	สภาพที่เป็นอยู่จริง (D)			สภาพที่ควรจะเป็น (I)			PNI _{modified} (I-D)/D	อันดับ
	$\bar{X}$	S.D.	แปลความ	$\bar{X}$	S.D.	แปลความ		
1. วิเคราะห์สภาพปัญหาที่สำคัญของการวิจัย	3.46	.821		4.68	.611	มากที่สุด	.35	4
2. ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	3.47	.908		4.54	.567	มากที่สุด	.31	6
3. ออกแบบการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้	3.53	.824		4.55	.602	มากที่สุด	.29	11
4. สร้างเครื่องมือวิจัยที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย	3.56	.895		4.58	.580	มากที่สุด	.29	11
5. หาคุณภาพเครื่องมือวิจัย	3.48	.916		4.63	.596	มากที่สุด	.33	6
6. กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง	3.65	.765	มาก	4.61	.584	มากที่สุด	.26	13
7. เลือกใช้สถิติที่ใช้ในการวิจัยที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย	3.55	.831	มาก	4.64	.597	มากที่สุด	.31	9
8. แปลผลการวิจัย	3.37	.899	ปานกลาง	4.60	.621	มากที่สุด	.36	2
9. สรุปผลการวิจัย	3.50	.901	ปานกลาง	4.62	.664	มากที่สุด	.32	8
10. เขียนอภิปรายผลการวิจัย	3.44	.938	ปานกลาง	4.58	.630	มากที่สุด	.33	2
11. ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำผลการวิจัยไปใช้	3.44	.889	ปานกลาง	4.68	.594	มากที่สุด	.36	6
12. ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการทำวิจัยครั้งต่อไป	3.42	.911	ปานกลาง	4.71	.575	มากที่สุด	.38	1
13. เขียนอ้างอิงในเนื้อหาตามหลักวิชาการ	3.54	.950	มาก	4.73	.556	มากที่สุด	.34	5
14. เขียนบรรณานุกรมตามหลักวิชาการ	3.61	.900	มาก	4.55	.634	มากที่สุด	.26	13
ค่าเฉลี่ย	3.50	.755	ปานกลาง	4.63	.453	มากที่สุด	.32	-

จากตารางที่ 3 พบว่า นักศึกษาวิชาชีพครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาความสามารถในการทำวิจัยตามสมรรถนะการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ 3 อันดับแรก ได้แก่ ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการทำวิจัยครั้งต่อไป (ค่า PNI_{modified} เท่ากับ .38) แปลผลการวิจัย เขียนอภิปรายผลการวิจัย (ค่า PNI_{modified} เท่ากับ .36) และวิเคราะห์สภาพปัญหาที่สำคัญของการวิจัย (ค่า PNI_{modified} เท่ากับ .35)

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นตามสมรรถนะการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้

รายละเอียด	สภาพที่เป็นอยู่จริง (D)			สภาพที่ควรจะเป็น (I)			PNI _{modified} (I-D)/D	อันดับ
	$\bar{X}$	S.D.	แปลความ	$\bar{X}$	S.D.	แปลความ		
1. ด้านจรรยาบรรณการวิจัย	3.59	.817	มาก	4.63	.458	มากที่สุด	.29	3
2. ด้านความรู้ในการทำวิจัย	3.49	.709	ปานกลาง	4.64	.445	มากที่สุด	.33	1
3. ด้านความสามารถในการทำวิจัย	3.50	.755	ปานกลาง	4.63	.453	มากที่สุด	.32	2

จากตารางที่ 4 พบว่า นักศึกษาวิชาชีพครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบประเมินความต้องการจำเป็นมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาตามสมรรถนะการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ด้านความรู้ในการทำวิจัยมากที่สุด (ค่า PNI_{modified} เท่ากับ .33) รองลงมาคือ ด้านความสามารถในการทำวิจัย (ค่า PNI_{modified} เท่ากับ .32) และด้านจรรยาบรรณการวิจัย (ค่า PNI_{modified} เท่ากับ .29)

อภิปรายผล

ผลการศึกษาผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวังในรายวิชาการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ พบว่า นักศึกษาวิชาชีพครูควรมีคุณลักษณะหลังเรียนดังนี้ มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบวิธีการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ สามารถวิเคราะห์ปัญหาการเรียนรู้ของผู้เรียน มีทักษะปฏิบัติในการออกแบบโครงร่างวิจัยและจัดทำรายงานการวิจัยทางวิชาการ และปฏิบัติตามจรรยาบรรณนักวิจัย ซึ่งคุณลักษณะดังกล่าวมีความสอดคล้องกับมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565 ประกอบด้วย ด้านความรู้ ด้านทักษะ ด้านจริยธรรม และด้านลักษณะบุคคล และสอดคล้องกับผลการวิจัยที่ผ่านมาของ วิฑิตวิธดา พลเยี่ยม พบว่า นิสิตครูควรมีคุณลักษณะด้านทักษะทางปัญญา ด้านคุณธรรมและจริยธรรม ด้านความรู้ ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ด้านทักษะการจัดการเรียนรู้ และด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและเทคโนโลยีสารสนเทศ (วิฑิตวิธดา พลเยี่ยม, 2563) และของ Marey, M., et al พบว่า ผลลัพธ์การเรียนรู้ระดับรายวิชาจะต้องสอดคล้องกับกรอบการเรียนรู้ 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านความรู้ ด้านทักษะทางปัญญา ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และผลการศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาตามสมรรถนะการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ พบว่า ด้านความรู้ในการทำวิจัยมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านความสามารถในการทำวิจัย และด้านจรรยาบรรณการวิจัย สาเหตุที่ผลการศึกษาที่มีลักษณะเช่นนี้อาจเป็นเพราะความรู้ด้านการวิจัยเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากที่สุด หากมีความรู้ไม่เพียงพอจะส่งผลต่อความสามารถในการทำวิจัย (Marey, M., et al, 2018) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของสุตสาย ศรีศักดิ์ และคณะ พบว่า สมรรถนะด้านการวิจัยของครูอาชีวศึกษา ได้แก่ ด้านสาขาวิชาที่ทำวิจัย และด้านระเบียบวิธีวิจัย ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะที่มีความต้องการจำเป็นมากที่สุดคือ ด้านระเบียบวิธีวิจัย (สุตสาย ศรีศักดิ์ และคณะ, 2561) และสอดคล้องกับผลการศึกษาของภัทรพร เกษสังข์ และคณะ พบว่า แนวทางการพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพครูในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย สร้างความตระหนักให้เห็นความสำคัญของการทำวิจัย การสร้างแรงจูงใจในการทำวิจัย การอบรมให้ความรู้เป็นการอบรมเชิงปฏิบัติการ จัดหาสิ่งสนับสนุนที่เอื้อต่อการทำวิจัย การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูกับครูด้วยกันเอง ผู้นำต้องสร้างกลยุทธ์ในการพัฒนาการทำวิจัย และมีระบบติดตามการทำวิจัย (ภัทรพร เกษสังข์ และคณะ, 2562)

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวังรายวิชาการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ได้แก่ มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบวิธีการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ สามารถวิเคราะห์ปัญหาการเรียนรู้ของผู้เรียน มีทักษะปฏิบัติในการออกแบบโครงร่างวิจัยและจัดทำรายงานการวิจัยทางวิชาการ และปฏิบัติตามจรรยาบรรณนักวิจัย และความ

ต้องการจำเป็นในการพัฒนาตามสมรรถนะการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ด้านความรู้ในการทำวิจัยมากที่สุด รองลงมาคือด้านความสามารถในการทำวิจัย และด้านจรรยาบรรณการวิจัย คณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษามาใช้ประโยชน์ ได้แก่ สถาบันผลิตครูสามารถนำผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวังรายวิชาการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ทั้ง 4 ประเด็น ใช้เป็นแนวทางในการออกแบบรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ การวิจัยครั้งต่อไปผู้สอหรือผู้สนใจศึกษาอาจนำข้อคำถามไปเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นเพื่อใช้วางแผนจัดการเรียนรู้ต่อไป เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายที่สอนอาจมีจรรยาบรรณการวิจัย ความรู้ในการทำวิจัย และความสามารถในการทำวิจัยแตกต่างกัน

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณผู้บริหารมหาวิทยาลัยหาดใหญ่ที่สนับสนุนทุนวิจัย ปีการศึกษา 2565 ซึ่งบทความฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยเรื่อง การพัฒนาผู้เรียนตามผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวังระดับรายวิชาโดยใช้แนวคิดของดี แอนเดรีย

เอกสารอ้างอิง

- กฎกระทรวง มาตรฐานหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565. (2565). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 139 ตอนที่ 20 ก หน้า 12-19 (31 มีนาคม 2565).
- จักรกฤษณ์ สิริริน. (2563). ชวนทำวิจัย “ความต้องการจำเป็น” ด้วยสถิติ PNI ไม่ยากอย่างที่คิด คุณก็ทำได้. เรียกใช้เมื่อ 25 ธันวาคม 2565 จาก <https://www.salika.co/2020/08/16/priority-needs-index-part-2/>
- จิตติมา ญาณะวงษา และคณะ. (2564). หลักสูตรที่เน้นผลลัพธ์: แนวทางใหม่สำหรับหลักสูตรอุดมศึกษา. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, 13(2), 279-291.
- จิตติวรดา พลเยี่ยม. (2563). ผลลัพธ์การเรียนรู้ของหลักสูตรการศึกษาระดับบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ทั่วไป. วารสารการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 26(2), 134-145.
- พล เหลืองรังษี. (2564). การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สหมิตรพัฒนาการพิมพ์ (1992).
- ภัทรพร เกษสังข์ และคณะ. (2562). สมรรถนะและการประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาวิชาชีพครูในศตวรรษที่ 21 ของครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จังหวัดเลย. วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย, 11(1), 132-145.
- เรณูมาศ มาอุ่น. (2559). การจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ. JOURNAL OF SOUTHERN TECHNOLOGY, 2(1), 169-176.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2552). การออกแบบการเรียนรู้ย้อนกลับ. ใน สารานุกรมวิชาชีพครู เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 80 พรรษา. สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา.
- สุดสาย ศรีศักดิ์ และคณะ. (2561). สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการจำเป็นในการนิเทศเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยของครูอาชีวศึกษา. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น, 2(3), 145-160.
- อุไรวรรณ ชัยชนะวิโรจน์ และ ชญาภา วันทุม. (2560). การทดสอบความตรงตามเนื้อหาของเครื่องมือวิจัย. วารสารการพยาบาลและสุขภาพ, 11(2), 105-111.

- Lynn, M. R. (1986). Determination and Quantification of Content Validity. *Nursing Research*, 35(6), 382-385.
- Marey, M., et al. (2018). Integrated assessment of course and program learning outcomes for accreditation process. In *Global Engineering Education Conference (EDUCON 2018)*. Santa Cruz de Tenerife, Spain.

องค์ประกอบของการฟื้นตัวของโซ่อุปทานหลังการระบาดของไวรัสโควิด 19 ของอุตสาหกรรมในประเทศไทย*

FACTOR ANALYSIS OF SUPPLY CHAIN RESILIENCE AFTER THE COVID-19 PANDEMIC IN THAILAND'S INDUSTRY

ปวีณา ร่วมชาติ

Baweena Ruamchart

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Business Administration, King Mongkut's University of Technology North Bangkok, Bangkok, Thailand

Corresponding author E-mail: baweena.r@fba.kmutnb.ac.th

บทคัดย่อ

การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 ส่งผลกระทบต่อดำเนินงานของธุรกิจต่าง ๆ ทั้งภาคการผลิตและท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการหยุดชะงักในโซ่อุปทาน การศึกษาครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบเชิงยืนยันและตรวจสอบความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของโมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยันของการฟื้นตัวของโซ่อุปทานหลังการระบาดของไวรัสโควิด 19 ของอุตสาหกรรมในประเทศไทย ประชากรในงานวิจัยครั้งนี้คือผู้ที่เกี่ยวข้องในอุตสาหกรรมการผลิตและการบริการของประเทศไทยที่จดทะเบียนอย่างถูกต้อง งานวิจัยนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการทำวิจัย โดยเก็บแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 426 องค์กรธุรกิจ และทำการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ผลการวิจัยพบว่าองค์ประกอบของการฟื้นตัวของโซ่อุปทานหลังจากวิกฤตการระบาดของไวรัสโควิด 19 ของอุตสาหกรรมในประเทศไทย ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก และ 21 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 เทคโนโลยี ตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักมากที่สุดคือ การพัฒนาระบบเพื่อตรวจสอบการเข้า-ออกงานของบุคลากรแบบ online เพื่อลดความเสี่ยงในการสัมผัสเชื้อ องค์ประกอบที่ 2 ความยืดหยุ่น ตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักมากที่สุดคือ การดำเนินงานที่ยืดหยุ่น ทั้งการสั่งซื้อวัตถุดิบ และตารางการผลิตหรือการดำเนินงาน องค์ประกอบที่ 3 ความไว ตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักมากที่สุดคือ กิจกรรมการจัดการกับการดำเนินงานในโซ่อุปทานเพื่อให้สอดคล้องกับการตัดสินใจ องค์ประกอบที่ 4 การร่วมมือกันในโซ่อุปทาน ตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักมากที่สุดคือความไว้วางใจกันระหว่างคู่ค้าในโซ่อุปทาน และองค์ประกอบที่ 5 การฟื้นตัวของโซ่อุปทาน ตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักมากที่สุดคือ กิจกรรมการฟื้นฟูการผลิตและบริการได้อย่างง่ายดาย

คำสำคัญ: การฟื้นตัวของโซ่อุปทาน, ความยืดหยุ่น, ความไว, เทคโนโลยี, การร่วมมือกันในโซ่อุปทาน

Abstract

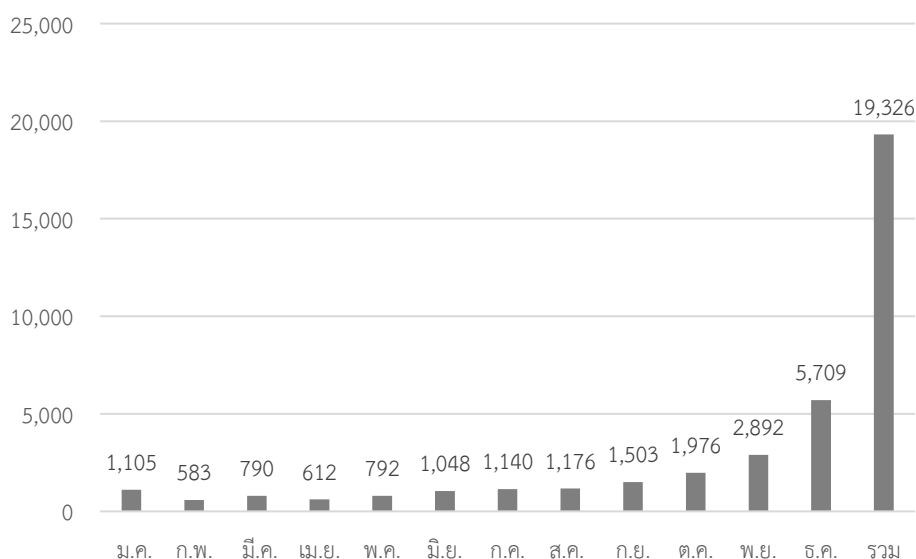
The spread of the COVID-19 virus has impacts on business operations, both in the manufacturing and tourism sectors, especially supply chain disruptions. This study aimed to explore the components of supply chain resilience, together with verifying the consistency of the empirical data and a confirmatory model of supply chain resilience after the COVID-19 outbreak crisis in Thailand's industry. The population included registered persons in both the manufacturing

and service industries in Thailand. The questionnaire was employed as a research tool. Data were collected from 426 business organizations and analyzed with the confirmed factor analysis (CFA) technique. The results revealed that the supply chain resilience after the COVID-19 pandemics in Thailand's industry consisted of five constructs and 21 indicators. The first construct was technology, and the highest regression weight was providing a system to check the entry and exit of personnel online to reduce the risk of COVID-19 infection. The second construct was flexibility, and the highest regression weight was flexible operations, including ordering raw materials and operating schedules. The third construct was agility, and the highest regression weight was whether a company is able to manage its supply chain operations to comply with its decisions. The fourth construct was collaboration, and the highest regression weight was trust between supply chain partners. The last construct was supply chain resilience, and the highest regression weight was whether a company can easily recover flows of materials and services.

Keywords: Supply chain resilience, Flexibility, Agility, Technology, Collaboration

บทนำ

สืบเนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดเชื้อไวรัส COVID-19 ที่ยังคงไม่ยุติและสร้างความเสียหาย ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและชีวิตความเป็นอยู่ของทุกคนทั่วโลก ในประเทศไทยการระบาดของไวรัสโคโรนา เริ่มตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ. 2563 และยังคงดำเนินอยู่ในประเทศไทย ซึ่งส่งผลกระทบต่อภาวะเศรษฐกิจหดตัว เนื่องจากไม่สามารถส่งออกสินค้าและนำเข้าวัตถุดิบจากหลายประเทศ ห่วงโซ่การผลิตและบริการหยุดชะงัก (Supply chain disruption) รายได้จากการท่องเที่ยวนำเข้าส่งออก ซึ่งเป็นรายได้สำคัญของประเทศไทยหายไปอย่างฉับพลันผู้ประกอบการรายย่อยขาดกำลังทุนและประชาชนขาดกำลังซื้อ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2563) ทั้งนี้รัฐบาลได้มีการออกมาตรการควบคุมการแพร่ระบาด ซึ่งส่งผลให้ภาคธุรกิจและภาคแรงงานเดือดร้อนอย่างหนัก มีธุรกิจที่ต้องปิดกิจการชั่วคราวจากคำสั่งของภาครัฐ อีกทั้งการส่งออกหรือการนำเข้าวัตถุดิบต้องหยุดลงจนกว่าสถานการณ์การแพร่ระบาดจะกลับคืนสู่ปกติ รวมทั้งมีผู้ประกอบการหลายรายตัดสินใจปิดสถานประกอบการเพิ่มมากขึ้น ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงจำนวนสถานประกอบการที่เลิกกิจการ 2564 (หน่วย: แห่ง) (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, 2565)

จากภาพที่ 1 แสดงให้เห็นว่าในช่วงการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 ในประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง ทำให้สถานประกอบการมีการยกเลิกกิจการเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ และเห็นได้อย่างชัดเจนในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2564 ซึ่งเป็นการเริ่มต้นการระบาดของไวรัสโควิด 19 ละลอก 4 โดยมีกิจการที่ต้องปิดตัวลงไปถึง 5,709 แห่ง และรวมทั้งปี พ.ศ. 2564 มีกิจการที่ยกเลิกกิจการเป็นจำนวนถึง 19,326 แห่ง หากประเมินผู้ได้รับผลกระทบตามความเสี่ยงของภาคธุรกิจ พบว่ากลุ่มสาขาที่มีความเสี่ยงที่ได้รับผลกระทบมาก คือ สาขาที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวหรือสายอาชีพที่ทำงาน ณ สถานที่เสี่ยงต่อการติดโรค รวมถึงในสาขากิจกรรมการผลิตที่ได้รับผลกระทบจากมาตรการล็อกดาวน์จนทำให้ไม่สามารถนำเข้าวัตถุดิบมาใช้ในการผลิตได้ คือ อิเล็กทรอนิกส์ โลหะ ผลิตภัณฑ์ ชิ้นส่วนยานยนต์ และกระดาษ นอกจากนี้กิจกรรมการผลิตครอบคลุมแรงงานจำนวนไม่น้อย คาดว่าจะได้รับผลกระทบ 1.5 ล้านคน จากแรงงานทั้งหมด 5.9 ล้านคน ซึ่งแรงงานในภาคการผลิตโดยเฉพาะที่ทำงานในห่วงโซ่อุปทานของสาขาที่เกี่ยวข้องกับชิ้นส่วนยานยนต์ ถือว่าเป็นสาขาที่มีความสำคัญต่อภาคการผลิตของประเทศ แต่มีสถานประกอบการรายย่อยอยู่เป็นจำนวนมาก จึงเป็นกลุ่มที่มีความเปราะบางและอ่อนไหวต่อเศรษฐกิจที่ชะลอตัวในขณะนี้ (จิตเกษม พรประพันธ์ และคณะ, 2563)

การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 ส่งผลกระทบต่อภาคอุตสาหกรรมในประเทศไทย ทั้งภาคการผลิตและการบริการเป็นอย่างมาก ดังนั้นจึงจะต้องมีการฟื้นฟูของห่วงโซ่อุปทานหลังการระบาดของไวรัสโควิด 19 เพื่อให้ทราบถึงแนวทางการฟื้นตัวของอุตสาหกรรม งานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการฟื้นตัวของห่วงโซ่อุปทานหลังการระบาดของไวรัสโควิด 19 ของอุตสาหกรรมในประเทศไทย เพื่อเป็นประโยชน์ให้กับสถานประกอบการ ทั้งอุตสาหกรรมผลิตและการบริการ ให้ทราบถึงแนวทางการฟื้นตัวของห่วงโซ่อุปทานให้มีประสิทธิภาพและศักยภาพ ไม่ให้เกิดความอ่อนแอของห่วงโซ่อุปทาน และรับมือกับการเปลี่ยนแปลงได้ในทุกสถานการณ์ สามารถตอบสนองต่อความต้องการสินค้าของผู้บริโภค และสร้างความเชื่อมั่นทางการค้าระหว่างประเทศ

มีนักวิจัยหลายท่านที่ศึกษาค้นคว้าที่เกี่ยวข้องกับการฟื้นตัวของห่วงโซ่อุปทาน งานวิจัยของ (Scholten, K. & Schilder, S. พบว่า กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการร่วมมือกันในห่วงโซ่อุปทาน ทั้งการแบ่งปันข้อมูลร่วมกัน การสื่อสาร การสร้างองค์ความรู้ร่วมกัน และการสร้างความสัมพันธ์ ล้วนแล้วแต่ส่งผลให้เกิดการฟื้นตัวในห่วงโซ่อุปทานที่ดีขึ้น โดยสิ่งเหล่านี้ทำให้เกิดความชัดเจน ความรวดเร็ว และความยืดหยุ่น ที่เพิ่มขึ้น (Scholten, K. & Schilder, S., 2015) Chowdhury, M. M. H. & Quaddus, M. ได้พัฒนาเครื่องมือวัดการฟื้นตัวของห่วงโซ่อุปทาน พบว่าการฟื้นตัวของห่วงโซ่อุปทาน ประกอบด้วย ตัวแปรหลัก 3 ตัวแปร ได้แก่ ความสามารถในการตอบสนองห่วงโซ่อุปทานเชิงรุก ความสามารถในการตอบสนองห่วงโซ่อุปทานเชิงรับ และคุณภาพการออกแบบห่วงโซ่อุปทาน และตัวแปรย่อย 12 ตัวแปร ได้แก่ การเตรียมพร้อมของห่วงโซ่อุปทาน ความยืดหยุ่นของห่วงโซ่อุปทาน การสำรองในห่วงโซ่อุปทาน การบูรณาการในห่วงโซ่อุปทาน ประสิทธิภาพในห่วงโซ่อุปทาน ความเข้มแข็งของตลาด ความเข้มแข็งทางการเงิน ความสามารถในการตอบสนองห่วงโซ่อุปทานเชิงรับ การฟื้นตัวของห่วงโซ่อุปทาน คุณภาพการออกแบบห่วงโซ่อุปทาน ความซับซ้อนของห่วงโซ่อุปทาน ความสำคัญของห่วงโซ่อุปทาน (Chowdhury, M. M. H. & Quaddus, M., 2017) งานวิจัยของ Ivanov, D. & Dolgui, A. ได้ทำการศึกษาการฟื้นตัวของห่วงโซ่อุปทาน โดยใช้ตัวแปรความซื่อสัตย์และความอยู่รอดบนพื้นฐานของทฤษฎีเกมส์ ผลการวิจัยพบว่าในการพัฒนาห่วงโซ่อุปทาน ความอยู่รอดถือเป็นตัวแปรที่มีการร่วมกันของการฟื้นตัว การปรับตัว และความยั่งยืน (Ivanov, D. & Dolgui, A., 2020) งานวิจัยของ Rajesh, R. พบว่า 1) ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรความยืดหยุ่น ประกอบด้วย กลยุทธ์ด้านผู้จัดหา การดำเนินการ ผลิตภัณฑ์ และราคา มีความสัมพันธ์กันอย่างมาก 2) ตัวแปรความยืดหยุ่นเป็นตัวแปรที่ทำให้เกิดการเพิ่มศักยภาพในการฟื้นตัวของกิจการ (Rajesh, R., 2021) งานวิจัยของ Sabahi, S. & Parast, M. M. พบว่า องค์กรที่มีสภาพแวดล้อมที่ใช้นวัตกรรมมีผลต่อการฟื้นตัวของห่วงโซ่อุปทานในเชิงบวก โดยนวัตกรรมจะส่งผลทางบวกต่อการเสริมสร้างขีดความสามารถและ

การบริหารความเสี่ยงทั้งทางตรงและทางอ้อม นอกจากนี้วัตรกรรมยังช่วงเพิ่มประสิทธิภาพในการสร้างความรู้ร่วมกัน ความไว้วางใจ และความยืดหยุ่น ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพการฟื้นตัวของโซ่อุปทาน (Sabahi, S. & Parast, M. M., 2020) งานวิจัยของ Gölgeci, I., & Kuivalainen, O. ได้พบว่า ความสามารถในการนำข้อมูลข่าวสารไปใช้ประโยชน์ขององค์กรเป็นตัวแปรคั่นกลางของความสัมพันธ์ระหว่างต้นทุนทางสังคมกับการฟื้นตัวของโซ่อุปทาน (Gölgeci, I. & Kuivalainen, O., 2020) และงานวิจัยของ Dubey, R. et al. ยังพบว่าความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูลมีส่งผลในเชิงบวกต่อการฟื้นตัวของโซ่อุปทานและความสำเร็จในการแข่งขันขององค์กร และความยืดหยุ่นขององค์กรมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับการฟื้นตัวของโซ่อุปทานและความสำเร็จในการแข่งขันขององค์กร (Dubey, R. et al., 2021)

นอกจากนี้ยังมีนักวิจัยหลายท่านได้ศึกษาเกี่ยวกับการอยู่รอดของโซ่อุปทานและการฟื้นตัวของโซ่อุปทานในช่วงการระบาดของไวรัสโควิด 19 โดย Ivanov, D. ได้ศึกษาเรื่องการอยู่รอดของโซ่อุปทานจากสถานการณ์โควิด 19 โดยพิจารณาจาก 3 แก่นมุม ได้แก่ ความไว้วางใจ การฟื้นตัว และความยั่งยืน ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบของการอยู่รอดของโซ่อุปทานจากสถานการณ์โควิด 19 ทั้งความไว้วางใจ การฟื้นตัว และความยั่งยืน มีความสำคัญต่อทั้งโครงสร้างขององค์กร การดำเนินงาน ระบบข้อมูลสารสนเทศ และระบบการเงิน ซึ่งจะทำให้องค์กรสามารถทำกำไรได้ ทนทานต่อการหยุดชะงัก ฟื้นตัว และอยู่รอดได้ในระยะยาว (Ivanov, D., 2022) งานวิจัยของ Remko, V. H. ได้เปรียบเทียบทฤษฎีเรื่องการฟื้นตัวของโซ่อุปทาน และการปฏิบัติจริงในอุตสาหกรรมในช่วงวิกฤติโควิด 19 ผลการวิจัยพบว่าในช่วงการระบาดของไวรัสโควิด 19 ผู้บริการองค์กรกำลังประสบปัญหาเกี่ยวกับการควบคุมความเสี่ยงในโซ่อุปทาน ซึ่งปัญหาเหล่านี้เกิดจากการขาดการวางแผนระยะสั้นและโซ่อุปทานขาดความยืดหยุ่น ทั้งนี้งานวิจัยนี้ได้แนะนำว่าองค์กรควรลดความเสี่ยง และต้องไม่เน้นที่ต้นทุนมากเกินไป โดยองค์กรต้องมีความยืดหยุ่น มีแผนระยะสั้น และหาผู้ส่งวัตถุดิบหลาย ๆ ราย (Remko, V. H., 2020) และงานวิจัยของ Belhadi, A. et al. ได้ทำการศึกษาการฟื้นตัวของโซ่อุปทานจากสถานการณ์การระบาดของไวรัส โควิด 19 โดยทำการศึกษาทั้งอุตสาหกรรมการผลิตและอุตสาหกรรมบริการ โดยกลุ่มตัวอย่างของอุตสาหกรรมการผลิตคืออุตสาหกรรมยานยนต์ และอุตสาหกรรมบริการคืออุตสาหกรรมการบิน ผลการศึกษาพบว่า 1) กลยุทธ์การลดความเสี่ยงในอุตสาหกรรมการผลิตที่ดีที่สุดคือ การใช้ผู้ส่งวัตถุดิบภายในประเทศ และการใช้เทคโนโลยี 4.0 เข้ามาช่วยในการปฏิบัติงาน 2) ในอุตสาหกรรมบริการ ความจำเป็นเร่งด่วนในการจัดการความต่อเนื่องของธุรกิจคือการกำหนดหลักการปฏิบัติทั้งที่สนามบิน และภายในเที่ยวบิน 3) สิ่งสำคัญที่สุดที่ทั้งสองอุตสาหกรรมมองเหมือนกันก็คือการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data Analytics) ที่สามารถให้ข้อมูลตามทันเวลา (Real-time information) ตามกิจกรรมในโซ่อุปทาน 4) การร่วมมือกันในโซ่อุปทานมีความจำเป็นเป็นอย่างมาก รวมถึงการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาช่วย (Belhadi, A. et al., 2021)

จากงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาเรื่องการฟื้นตัวของโซ่อุปทาน ได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาเรื่องการฟื้นตัวของโซ่อุปทานในงานวิจัยต่าง ๆ

Construct	(Scholten, K. & Schilder, S., 2015)	(Chowdhury, M. M. H. & Quaddus, M., 2017)	(Hosseini, S. et al., 2019)	(Sabahi, S. & Parast, M. M., 2020)	(Gölgeci, I. & Kuivalainen, O., 2020)	(Ivanov, D. & Dolgui, A., 2020)	(Ivanov, D., 2022)	(Rajesh, R., 2021)	(Remko, V. H., 2020)	(Belhadi, A. et al., 2021)	(Dubey, R. et al., 2021)
Flexibility	✓	✓	✓	✓				✓			✓
Agility			✓	✓		✓					
Collaboration	✓		✓							✓	
Innovation / Technology				✓						✓	
Data analytics capability										✓	✓
Knowledge/Information sharing			✓	✓							
Integration		✓								✓	
Visibility	✓		✓								
Recovery		✓				✓					
Supply chain readiness		✓									
Reserve capacity		✓									
Efficiency		✓									
Market strength		✓									
Financial strength		✓									
Reactive capability response		✓									
Supply chain design		✓									
Complexity		✓									
Criticality		✓									
Industry dynamism											✓
Competitive intensity											✓
Organization size											✓
Sustainability						✓					
Visibility	✓		✓								
Velocity	✓										
Corporate social responsibility										✓	
Risk									✓		
Social capital					✓						
Marketing alignment					✓						
Absorptive capacity					✓						
Viability							✓				

จากตารางที่ 1 ตัวแปรที่นิยมนำมาใช้ในการศึกษาเรื่องการฟื้นตัวของโซ่อุปทานมากที่สุด ได้แก่ ความยืดหยุ่น (Flexibility) ความว่องไว (Agility) การร่วมมือกันในโซ่อุปทาน (Collaboration) นอกจากนี้เทคโนโลยี (Technology) ยังเป็นตัวแปรที่สำคัญในสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด 19 เพราะการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ ๆ ในการทำงานและให้บริการลูกค้าจะทำให้องค์กรสามารถดำเนินงานต่อไปได้ภายใต้นโยบาย

ลดการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 ที่เคร่งครัด เช่น การเว้นระยะห่างทางสังคม ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงใช้ตัวแปรในการศึกษา 5 ตัวแปร ได้แก่ ความยืดหยุ่น (Flexibility) ความว่องไว (Agility) การร่วมมือกันในโซ่อุปทาน (Collaboration) เทคโนโลยี (Technology) และการฟื้นตัวของโซ่อุปทานหลังการระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 (Supply chain resilience)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบเชิงยืนยันของการฟื้นตัวของโซ่อุปทานหลังการระบาดของไวรัสโควิด 19 ของอุตสาหกรรมในประเทศไทย
2. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของโมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยันของการฟื้นตัวของโซ่อุปทานหลังการระบาดของไวรัสโควิด 19 ของอุตสาหกรรมในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ สถานประกอบการในอุตสาหกรรมการผลิตของประเทศไทยที่จดทะเบียนอย่างถูกต้อง 138,807 แห่ง (กรมโรงงานอุตสาหกรรม, 2563) และสถานประกอบการธุรกิจทางการค้าและธุรกิจทางการบริการของประเทศไทยที่จดทะเบียนอย่างถูกต้องจำนวน 423,009 แห่ง (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, 2565) โดยการวิจัยครั้งนี้จะเก็บข้อมูลขั้นต่ำจำนวน 300 ตัวอย่าง ตามเกณฑ์ของงานวิจัยประเภทการวิเคราะห์องค์ประกอบหรือแบบจำลองสมการโครงสร้างในระดับดี (Comrey, A. L. & Lee, H. B., 2013) โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็น 2 กลุ่ม คือ ธุรกิจการผลิต และธุรกิจการบริการ และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience Sampling) ใน 2 กลุ่มตัวอย่างดังกล่าว

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถามที่ได้มาจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของสถานประกอบการ และส่วนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับการฟื้นตัวของโซ่อุปทานหลังการระบาดของไวรัสโควิด 19 โดยลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) รายละเอียดขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้แสดงในตารางที่ 2 ซึ่งมีเกณฑ์ในการให้ค่าของน้ำหนักของการประเมินตามวิธีของลิเกิร์ต (Likert) เป็นการให้ค่าน้ำหนักของการประเมินที่แบ่งออกเป็น 5 ระดับ ซึ่งก่อนการนำแบบสอบถามไปใช้จริง ได้มีการตรวจสอบตรรกะของดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยส่งให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ซึ่งเป็นนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการโซ่อุปทาน จำนวน 2 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการโซ่อุปทานในอุตสาหกรรมผลิต จำนวน 1 ท่าน ซึ่งผลการประเมินมีค่าอยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00 ซึ่งมีค่าผ่านตามเกณฑ์ที่ต้องมีค่าดัชนีความสอดคล้องมากกว่า 0.50 ขึ้นไป (Rovinelli, R. J., 1976) จากวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยทดลองเก็บข้อมูล (Try out) จำนวน 40 ตัวอย่าง เพื่อตรวจสอบค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ได้ค่า 0.928 ซึ่งมากกว่าเกณฑ์ที่กำหนดคือ 0.70 (Cronbach, L. J., 1951) แสดงได้ว่าแบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือ

ตารางที่ 2 รายละเอียดขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้

องค์ประกอบ	ตัวบ่งชี้	ข้อคำถาม / ตัวแปร
เทคโนโลยี (Technology)	Tech 1	มีการจัดสรรงาน ส่งงาน ในรูปแบบออนไลน์
	Tech 2	มีการประยุกต์ใช้แอปพลิเคชันสำหรับการทำงานแบบ Work from home
	Tech 3	มีการพัฒนาระบบเพื่อตรวจสอบการเข้า-ออกงานของบุคลากรแบบ online
	Tech 4	มีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาช่วยในกระบวนการผลิตหรือบริการ เพื่อลดและป้องกันการระบาดของไวรัส Covid-19

ตารางที่ 2 รายละเอียดขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ (ต่อ)

องค์ประกอบ	ตัวบ่งชี้	ข้อคำถาม / ตัวแปร
ความยืดหยุ่น (Flexibility)	Flex 1	มีการดำเนินงานที่ยืดหยุ่น ทั้งการสั่งซื้อวัตถุดิบ และตารางการผลิตหรือการดำเนินงาน
	Flex 2	มีผลิตภัณฑ์หรือการบริการหลายประเภทเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้า
	Flex 3	สัญญาการดำเนินงานของกิจการกับคู่ค้ามีความยืดหยุ่น เช่น ความยืดหยุ่นด้านคำสั่งซื้อ ความยืดหยุ่นในการชำระเงิน ความยืดหยุ่นในการจัดส่งสินค้า
	Flex 4	กิจการมีแรงงานที่มีทักษะหลากหลายสามารถปฏิบัติงานได้หลายประเภท
	Flex 5	มีการเตรียมพร้อมบุคลากร โดยการฝึกอบรมให้รับมือกับปัญหาที่จะเกิดขึ้น
ความว่องไว (Agility)	Agility 1	กิจการสามารถรับรู้การเปลี่ยนแปลง และความเสี่ยงของซัพพลายเชนในแง่มุมต่างๆ จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัส Covid-19 ได้อย่างรวดเร็ว
	Agility 2	กิจการสามารถตัดสินใจเพื่อจัดการกับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว
	Agility 3	กิจการสามารถจัดการกับการดำเนินงานในซัพพลายเชนเพื่อให้สอดคล้องกับการตัดสินใจ
	Agility 4	กิจการสามารถเพิ่มหรือลดกำลังการผลิตหรือการให้บริการได้ตามต้องการ
	Agility 5	กิจการสามารถปรับเปลี่ยนคำสั่งซื้อของลูกค้าได้ตามการร้องขอ
ความร่วมมือในโซ่อุปทาน (Collaboration)	Col 1	การแบ่งปันข้อมูลร่วมกัน
	Col 2	ความไว้วางใจ
	Col 3	การร่วมมือในการสื่อสาร
	Col 4	การสร้างความรู้ร่วมกัน
การฟื้นตัวของโซ่อุปทาน (Resilience)	Resil 1	ผู้บริหารมีระบบสนับสนุนการนำแนวคิดหรือวิธีการใหม่ ๆ มาปรับใช้ในการดำเนินงาน
	Resil 2	กิจการสามารถฟื้นฟูการไหลของวัสดุและบริการได้อย่างง่ายดาย
	Resil 3	กิจการสามารถใช้เวลาไม่นานในการกลับเข้าสู่การดำเนินงานตามปกติได้อย่างมีประสิทธิภาพ
	Resil 4	ห่วงโซ่อุปทานสามารถฟื้นตัวกลับสู่สภาพเดิมได้อย่างรวดเร็ว
	Resil 5	กิจการสามารถจัดการกับการหยุดชะงักได้อย่างรวดเร็ว

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย โดยผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลให้ครอบคลุมทั่วพื้นที่ ระหว่างเดือนมีนาคม - ธันวาคม พ.ศ. 2565 แต่เนื่องด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด 19 ทำให้สถานประกอบการแต่ละแห่งมีมาตรการในการติดต่อบุคคลภายนอกอย่างเคร่งครัด และระมัดระวังในเรื่องสุขอนามัยเป็นอย่างมาก ผู้วิจัยจึงได้จัดทำแบบสอบถามออนไลน์ผ่าน Google Form และติดต่อสถานประกอบการแต่ละแห่งทางโทรศัพท์ก่อน จากนั้นจึงส่งแบบสอบถามให้สถานประกอบการแต่ละแห่งทางอีเมล โดยได้ทำการติดต่อสถานประกอบการทั้งหมด 700 สถานประกอบการ โดยแบ่งเป็นสถานประกอบการในอุตสาหกรรมผลิตจำนวน 350 สถานประกอบการ สถานประกอบการในอุตสาหกรรมบริการจำนวน 350 สถานประกอบการ และสุดท้ายมีผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสิ้นจำนวน 426 สถานประกอบการ (คิดเป็นร้อยละ 60.85 ของจำนวนแบบสอบถามที่ส่งไปทั้งหมด)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยนี้จะใช้สถิติการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) เพื่อองค์ประกอบของการฟื้นตัวของโซ่อุปทานหลังการระบาดของไวรัสโควิด 19 ของอุตสาหกรรมในประเทศไทย โดยมีขั้นตอนการวิเคราะห์ดังนี้

4.1 นำข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างมาวิเคราะห์ความเหมาะสมขององค์ประกอบว่ามีความสามารถในการอยู่ในตัวแบบนั้นจริง จาก 1) ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ระหว่างตัวบ่งชี้กับองค์ประกอบ จะใช้เกณฑ์การยอมรับที่น้ำหนักองค์ประกอบมีค่ามากกว่า 0.50 (Kilic, A. et al., 2020) 2) ค่าความเที่ยงตรงขององค์ประกอบ (Composite Reliability: CR) มากกว่า 0.70 (Hair, J. F. et al., 2006) 3) ค่าความแปรปรวนเฉลี่ยของตัวแปรแฝงที่ถูกต้อง (Average Variance Extracted: AVE) มากกว่า 0.50 (Hair, J. F. et al., 2006)

และ 4) ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) มากกว่า 0.70 (Cronbach, L. J., 1951)

4.2 นำข้อมูลมาวิเคราะห์หองค์ประกอบเชิงยืนยันด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับวิเคราะห์สถิติ AMOS เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลองค์ประกอบการฟื้นตัวของโซ่อุปทานหลังการระบาดของไวรัสโควิด 19 ของอุตสาหกรรมในประเทศไทย โดยมีเกณฑ์การประเมินความสอดคล้องของแบบจำลอง (Evaluating the Data-Model Fit) ที่นำมาใช้ในการพิจารณา ได้ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 เกณฑ์การประเมินความสอดคล้องของแบบจำลอง (Evaluating the Data-Model Fit)

ตัวบ่งชี้	เกณฑ์	ที่มา
CMIN/df	<3	(Hair, J. F. et al., 2006)
GFI	>0.9	(Hooper, D. C., 2010)
CFI	>0.9	(Hair, J. F. et al., 2006)
NFI	≥ 0.95 good 0.90-0.95 acceptable	(Bentler, P. M., 1990)
TLI	≥ 0.9	(Marsh, H. W. et al., 2004)
RMSEA	0.03-0.08	(Hair, J. F. et al., 2006)

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของสถานประกอบการ

จากตารางที่ 4 กลุ่มตัวอย่างเป็นสถานประกอบการที่ดำเนินการทำธุรกิจบริการ และธุรกิจการผลิต พอ ๆ กัน คิดเป็นร้อยละ 53.1 และ 46.9 ตามลำดับ สถานประกอบการส่วนใหญ่เป็นสถานประกอบการขนาดเล็ก คิดเป็นร้อยละ 53.8 รองลงมาได้แก่ สถานประกอบการขนาดใหญ่ และขนาดกลาง คิดเป็นร้อยละ 28.2 และ 18.1 ตามลำดับ สถานประกอบการส่วนใหญ่ดำเนินกิจการมากกว่า 15 ปี คิดเป็นร้อยละ 34.5 และสถานประกอบการส่วนใหญ่เป็นเป็นธุรกิจที่มีเจ้าของคนเดียว หรือเป็นธุรกิจครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 43.2

ตารางที่ 4 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปของสถานประกอบการ		ความถี่	ร้อยละ
ลักษณะการประกอบการ	ธุรกิจการผลิต	200	46.9
	ธุรกิจบริการ	226	53.1
ขนาดของสถานประกอบการ	เล็ก (จำนวนพนักงานน้อยกว่า 50 คน)	229	53.8
	กลาง (จำนวนพนักงาน 50-200 คน)	77	18.1
	ใหญ่ (จำนวนพนักงานมากกว่า 200 คน)	120	28.2
ระยะเวลาในการดำเนินการ	0-5 ปี	132	31.0
	6-10 ปี	94	22.1
	11-15 ปี	53	12.4
	มากกว่า 15 ปี	147	34.5
ประเภทของกิจการ	กิจการเจ้าของคนเดียว / ธุรกิจครอบครัว	184	43.2
	กิจการห้างหุ้นส่วน	33	7.7
	บริษัทจำกัด	141	33.1
	บริษัทมหาชนจำกัด	68	16.0

2. ผลการวิเคราะห์ความตรงเชิงโครงสร้างเพื่อพิจารณาถึงความเหมาะสมของตัวบ่งชี้ในการเป็นตัวชี้วัดในแต่ละองค์ประกอบหลักนั้นจริง

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของการฟื้นตัวของโซ่อุปทานหลังการระบาดของไวรัสโควิด 19 ของอุตสาหกรรมในประเทศไทยทั้ง 5 องค์ประกอบ พบว่ามีค่าผ่านตามเกณฑ์ที่กำหนด ดังแสดงในตารางที่ 5

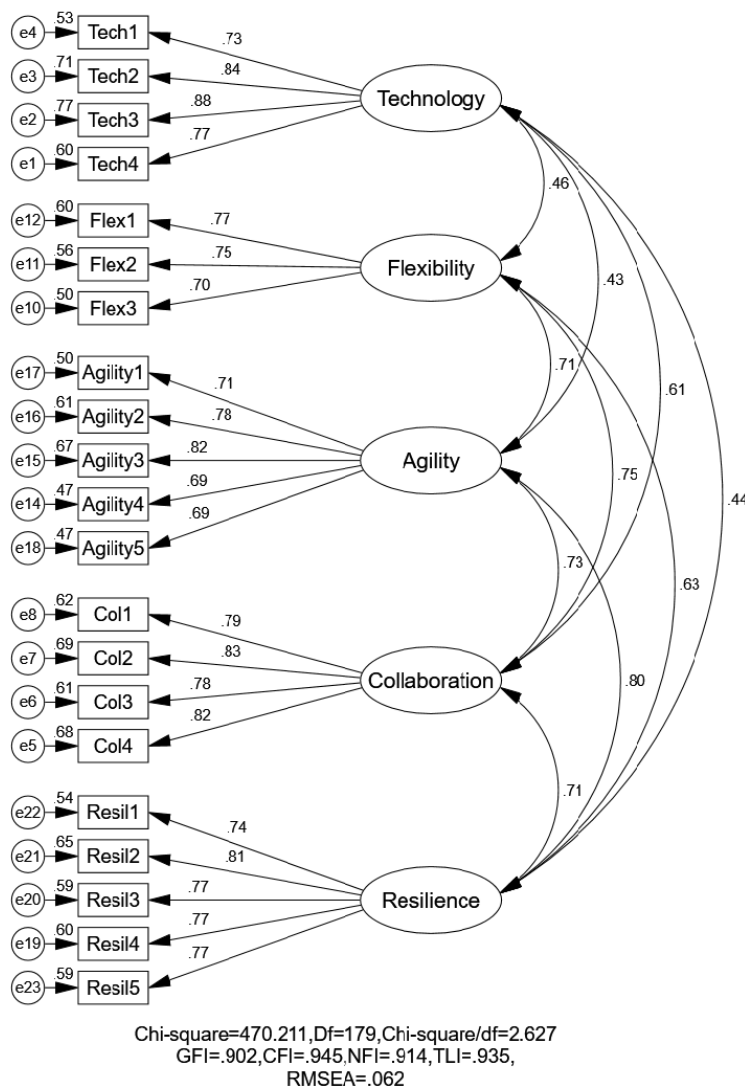
ตารางที่ 5 แสดงค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ความเที่ยงตรงขององค์ประกอบ (CR) และค่าความแปรปรวนเฉลี่ยของตัวแปรแฝงที่ถูกสกัดได้ (AVE) และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient)

องค์ประกอบ	ตัวบ่งชี้	Factor loading (>0.50)	CR (>0.70)	AVE (>0.50)	Cronbach's Alpha (>0.70)
เทคโนโลยี (Technology)	Tech 1	0.729	0.882	0.654	0.881
	Tech 2	0.844			
	Tech 3	0.880			
	Tech 4	0.772			
ความยืดหยุ่น (Flexibility)	Flex 1	0.773	0.787	0.552	0.783
	Flex 2	0.750			
	Flex 3	0.704			
ความว่องไว (Agility)	Agility 1	0.706	0.856	0.545	0.853
	Agility 2	0.781			
	Agility 3	0.818			
	Agility 4	0.688			
	Agility 5	0.687			
ความร่วมมือในโซ่อุปทาน (Collaboration)	Col 1	0.786	0.881	0.649	0.880
	Col 2	0.832			
	Col 3	0.778			
	Col 4	0.824			
การฟื้นตัวของโซ่อุปทาน (Resilience)	Resil 1	0.736	0.879	0.593	0.878
	Resil 2	0.805			
	Resil 3	0.771			
	Resil 4	0.771			
	Resil 5	0.766			

จากตารางที่ 5 สามารถสรุปได้ว่า องค์ประกอบของการฟื้นตัวของโซ่อุปทานหลังการระบาดของไวรัสโควิด 19 ของอุตสาหกรรมในประเทศไทยทั้ง 5 องค์ประกอบหลัก และ 21 ตัวบ่งชี้ มีค่าผ่านตามเกณฑ์ที่กำหนด แสดงว่ามีความเหมาะสม

3. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

ผู้วิจัยได้ทำการปรับแต่งองค์ประกอบเลือกวิธีตัดตัวแปรเชิงสังเกต (Observed Variable) ที่มีค่าไม่เหมาะสมออกไป จำนวน 2 ตัวแปร ได้แก่ กิจกรรมมีแรงงานที่มีทักษะหลากหลายสามารถปฏิบัติงานได้หลายประเภท (Flex 4) และ มีการเตรียมพร้อมบุคลากร โดยการฝึกอบรมให้รับมือกับปัญหาที่จะเกิดขึ้น (Flex 5) เพื่อให้องค์ประกอบหรือตัวแปรแฝงที่ปรับใหม่นี้มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์สมบูรณ์มากที่สุด ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันเพื่อตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของมาตรวัดหลังปรับแต่งองค์ประกอบแล้วพบว่า ค่า CMIN/df = 2.627 ค่า GFI = 0.902 ค่า CFI = 0.945 ค่า NFI = 0.914 ค่า TLI = 0.935 และค่า RMSEA = 0.062 แสดงว่าตัวแบบสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) หลังการปรับแต่งด้วยวิธีตัดตัวแปรเชิงสังเกตที่มีค่าไม่เหมาะสมออกไป

จากภาพที่ 2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันเพื่อตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของมาตรวัดหลังปรับแต่งองค์ประกอบแล้วความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบแต่ละคู่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เป็นบวกทั้งหมด แสดงว่าทั้ง 5 องค์ประกอบ มีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกัน สรุปได้ว่า โมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยันการฟื้นตัวของโซ่อุปทานหลังจากวิกฤตการระบาดของไวรัสโควิด 19 ของอุตสาหกรรมในประเทศไทยประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ และ 21 ตัวบ่งชี้ ได้แก่

องค์ประกอบที่ 1 เทคโนโลยี (Technology) สามารถวัดได้จาก 4 ตัวบ่งชี้ โดยตัวบ่งชี้ที่มีน้ำหนักมากที่สุด ได้แก่ มีการพัฒนาระบบเพื่อตรวจสอบการเข้า-ออกงานของบุคลากรแบบ online เพื่อลดความเสี่ยงในการสัมผัสเชื้อ (Tech 3) มีค่าน้ำหนัก 0.880 และตัวบ่งชี้ที่มีน้ำหนักรองลงมา ได้แก่ มีการประยุกต์ใช้แอปพลิเคชันสำหรับการทำงานแบบ Work from home (Tech 2) มีค่าน้ำหนัก 0.844 มีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาช่วยในกระบวนการผลิตหรือบริการ (Tech 4) มีค่าน้ำหนัก 0.772 และมีการจัดสรรงาน สิ่งาน ในรูปแบบออนไลน์ (Tech 1) มีค่าน้ำหนัก 0.729 ตามลำดับ

องค์ประกอบที่ 2 ความยืดหยุ่น (Flexibility) สามารถวัดได้จาก 3 ตัวบ่งชี้ โดยตัวบ่งชี้ที่มีน้ำหนักมากที่สุด ได้แก่ มีการดำเนินงานที่ยืดหยุ่น ทั้งการสั่งซื้อวัตถุดิบ และตารางการผลิตหรือการดำเนินงาน (Flex 1) มีค่าน้ำหนัก 0.773 และตัวบ่งชี้ที่มีน้ำหนักรองลงมา ได้แก่ มีผลิตภัณฑ์หรือการบริการหลายประเภทเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้า (Flex 2) มีค่าน้ำหนัก 0.750 และสัญญาณการดำเนินงานของกิจการกับคู่ค้ามีความยืดหยุ่น เช่น ความยืดหยุ่นด้านคำสั่งซื้อ ความยืดหยุ่นในการชำระเงิน ความยืดหยุ่นในการจัดส่งสินค้า (Flex 3) มีค่าน้ำหนัก 0.704 ตามลำดับ

องค์ประกอบที่ 3 ความว่องไว (Agility) สามารถวัดได้จาก 5 ตัวบ่งชี้ โดยตัวบ่งชี้ที่มีน้ำหนักมากที่สุด ได้แก่ กิจการสามารถจัดการกับการดำเนินงานในโซ่อุปทานเพื่อให้สอดคล้องกับการตัดสินใจ (Agility 3) มีค่าน้ำหนัก 0.818 และตัวบ่งชี้ที่มีน้ำหนักรองลงมา ได้แก่ กิจการสามารถตัดสินใจเพื่อจัดการกับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว (Agility 2) มีค่าน้ำหนัก 0.781 กิจการสามารถรับรู้การเปลี่ยนแปลง และความเสี่ยง ของโซ่อุปทานในแง่มุมต่าง ๆ จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัส Covid-19 ได้อย่างรวดเร็ว (Agility 1) มีค่าน้ำหนัก 0.706 กิจการสามารถเพิ่มหรือลดกำลังการผลิตหรือการให้บริการได้ตามต้องการ (Agility 4) มีค่าน้ำหนัก 0.688 และกิจการสามารถปรับเปลี่ยนคำสั่งซื้อของคู่ค้าได้ตามการร้องขอ (Agility 5) มีค่าน้ำหนัก 0.687 ตามลำดับ

องค์ประกอบที่ 4 ความร่วมมือกันในโซ่อุปทาน (Collaboration) สามารถวัดได้จาก 4 ตัวบ่งชี้ โดยตัวบ่งชี้ที่มีน้ำหนักมากที่สุด ได้แก่ ความไว้วางใจกันระหว่างคู่ค้าในโซ่อุปทาน (Col 2) มีค่าน้ำหนัก 0.832 และตัวบ่งชี้ที่มีน้ำหนักรองลงมา ได้แก่ การสร้างความรู้ร่วมกัน (Col 4) มีค่าน้ำหนัก 0.824 การแบ่งปันข้อมูลร่วมกัน (Col 1) มีค่าน้ำหนัก 0.786 และความร่วมมือในการสื่อสาร (Col 3) มีค่าน้ำหนัก 0.778 ตามลำดับ

องค์ประกอบที่ 5 การฟื้นตัวของโซ่อุปทาน (Supply Chain Resilience) สามารถวัดได้จาก 5 ตัวบ่งชี้ โดยตัวบ่งชี้ที่มีน้ำหนักมากที่สุด ได้แก่ กิจการสามารถฟื้นฟูการไหลของวัสดุและบริการได้อย่างง่ายดาย (Resil 2) มีค่าน้ำหนัก 0.805 และตัวบ่งชี้ที่มีน้ำหนักรองลงมา ได้แก่ กิจการสามารถใช้เวลาไม่นานในการกลับเข้าสู่การดำเนินงานตามปกติได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Resil 3) มีค่าน้ำหนัก 0.771 ห่วงโซ่อุปทานสามารถฟื้นตัวกลับสู่สภาพเดิมได้อย่างรวดเร็ว (Resil 4) มีค่าน้ำหนัก 0.771 กิจการสามารถจัดการกับการหยุดชะงักได้อย่างรวดเร็ว (Resil 5) มีค่าน้ำหนัก 0.766 และผู้บริหารมีระบบสนับสนุนการนำแนวคิดหรือวิธีการใหม่ ๆ มาปรับใช้ในการดำเนินงาน (Resil 1) มีค่าน้ำหนัก 0.736 ตามลำดับ

อภิปรายผล

ในด้านเทคโนโลยีพบว่า การพัฒนาระบบเพื่อตรวจสอบการเข้า-ออกงานของบุคลากรแบบ online และการปฏิบัติงานแบบออนไลน์หรือ Work from home เป็นตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักมากที่สุด 2 อันดับแรก เนื่องจากในสถานการณ์การระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 ทำให้รัฐบาลต้องประกาศนโยบายล็อกดาวน์ และเว้นระยะห่างทางสังคม (Social distancing) เพื่อลดการแพร่ระบาด ทำให้หลายองค์กรต้องปรับเปลี่ยนตัวเองสู่ความเป็นดิจิทัลมากขึ้นและเพิ่มความยืดหยุ่นในการทำงาน อีกทั้งผลการวิจัยยังพบว่าการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาช่วยในกระบวนการผลิตหรือบริการ เช่น การขายสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ การใช้ระบบอัตโนมัติในการผลิตสินค้า หรือการใช้หุ่นยนต์เพื่อให้บริการลูกค้า มีความสำคัญต่อการฟื้นตัวของโซ่อุปทาน เนื่องจากเทคโนโลยีเหล่านี้ทำให้องค์กรสามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่องในภาวะวิกฤต ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของ Belhadi, A. et al. และ Sabahi, S. & Parast, M. M. ที่พบว่าการใช้เทคโนโลยี 4.0 และนวัตกรรมใหม่ มาช่วยในการปฏิบัติงานมีผลเชิงบวกต่อการฟื้นตัวของโซ่อุปทาน และเป็นกลยุทธ์การลดความเสี่ยงในอุตสาหกรรมการผลิตที่ดีที่สุด (Belhadi, A. et al., 2021); (Sabahi, S. & Parast, M. M., 2020)

ความยืดหยุ่นขององค์กรมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการฟื้นตัวของโซ่อุปทานและการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันขององค์กร (Rajesh, R., 2021); (Dubey, R. et al., 2021) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยในด้านความยืดหยุ่นที่พบว่า การดำเนินงานที่ยืดหยุ่น ทั้งการสั่งซื้อวัตถุดิบ และตารางการผลิตหรือการดำเนินงาน เป็นตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักมากที่สุด นอกจากนี้ยังพบว่าการสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ที่หลากหลายเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าที่เปลี่ยนไป และการทำสัญญากับคู่ค้าที่มีความยืดหยุ่นทั้งด้านคำสั่งซื้อ การชำระเงิน และการจัดส่งสินค้า ยังเป็นตัวแปรที่มีความสำคัญ เนื่องจากการสร้างความยืดหยุ่นต่าง ๆ เหล่านี้มีส่วนสำคัญอย่างมากในการลดความเสี่ยงจากการหยุดชะงักในโซ่อุปทานในช่วงการระบาดของไวรัสโควิด 19 ที่อาจเกิดจากองค์กรหรือคู่ค้าไม่สามารถปฏิบัติตามแผนงานที่กำหนดไว้ได้ ทั้งนี้งานวิจัยของ Remko, V. H. ได้แนะนำว่าองค์กรควรลดความเสี่ยงและไม่เน้นที่ต้นทุนมากเกินไป โดยองค์กรจะต้องมีความยืดหยุ่นและแผนระยะสั้นในการจัดการโซ่อุปทานในภาวะวิกฤติ (Remko, V. H., 2020)

ในวิกฤติการระบาดของไวรัสโควิด 19 องค์กรต่าง ๆ ต้องมีการปรับตัวเป็นอย่างมาก ดังนั้นความว่องไวมีความสำคัญต่อทั้งโครงสร้างขององค์กร การดำเนินงาน ระบบข้อมูลสารสนเทศ และระบบการเงิน (Ivanov, D., 2022) จากผลการวิจัยพบว่าองค์ประกอบด้านความว่องไว กิจการสามารถจัดการกับการดำเนินงานในโซ่อุปทานเพื่อให้สอดคล้องกับการตัดสินใจ เป็นตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักมากที่สุด และความสามารถตัดสินใจเพื่อจัดการกับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว และความสามารถรับรู้การเปลี่ยนแปลง และความเสี่ยง ของโซ่อุปทานในแง่มุมต่าง ๆ จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัส Covid-19 ได้อย่างรวดเร็ว เป็นตัวบ่งชี้ที่มีน้ำหนักรองลงมา เนื่องจากการฟื้นตัวของโซ่อุปทาน องค์กรจะต้องสามารถจัดการดำเนินงานให้สอดคล้องกับการตัดสินใจ และจะต้องตัดสินใจอย่างรวดเร็ว รวมถึงสามารถในการรับรู้การเปลี่ยนแปลง และความเสี่ยงต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว เพื่อจะได้เตรียมความพร้อมรับมือกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วให้มีประสิทธิภาพและทันทั่วทั้งที่

นอกจากนี้การร่วมมือกันในโซ่อุปทานเป็นปัจจัยที่สำคัญมากในการฝ่าฟันวิกฤตร่วมกันระหว่างองค์กรในโซ่อุปทาน โดยงานวิจัยของ Scholten, K., & Schilder, S. และ Belhadi, A. et al. ระบุว่าความร่วมมือกันมีความสำคัญและมีผลต่อการฟื้นตัวของโซ่อุปทาน จากผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า ความไว้วางใจกันระหว่างคู่ค้าในโซ่อุปทาน เป็นตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักมากที่สุด รองลงมาคือการสร้างความรู้ร่วมกัน แบ่งปันข้อมูลร่วมกัน และความร่วมมือในการสื่อสาร ตามลำดับ (Scholten, K. & Schilder, S., 2015); (Belhadi, A. et al., 2021) ทั้งนี้การร่วมมือกันในโซ่อุปทานจะทำให้เกิดความชัดเจนและรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแบ่งปันข้อมูลแบบทันที (Real-time information) อันจะนำไปสู่การวิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละกิจกรรมในโซ่อุปทาน และนำข้อมูลเหล่านั้นไปใช้ประโยชน์ในองค์กร (Gölgeci, I. & Kuivalainen, O., 2020); (Belhadi, A. et al., 2021); (Dubey, R. et al., 2021)

จากผลการวิจัยพบว่าองค์ประกอบการฟื้นตัวของโซ่อุปทาน ความสามารถฟื้นฟูการไหลของวัสดุและบริการได้อย่างง่ายดาย และกิจการสามารถใช้เวลาไม่นานในการกลับเข้าสู่การดำเนินงานตามปกติได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นตัวบ่งชี้ 2 ตัวแรกที่มีค่าน้ำหนักมากที่สุด ซึ่งปัจจัยเหล่านี้เป็นตัวชี้วัดถึงความอยู่รอดขององค์กรและโซ่อุปทานในภาวะวิกฤต อันจะทำให้องค์กรยังสามารถดำเนินงานต่อไปได้ สามารถทนทานต่อการหยุดชะงักฟื้นตัว มีความได้เปรียบในการแข่งขัน และอยู่รอดได้ในระยะยาว

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากสถานการณ์การระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 ที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อสุขภาพของประชาชน รวมไปถึงธุรกิจต่าง ๆ ที่ได้รับผลกระทบจากมาตรการควบคุมการแพร่ระบาดของภาครัฐ ทำให้เกิดการหยุดชะงักในโซ่อุปทาน และมีกิจการจำนวนมากต้องปิดตัวลงเนื่องจากไม่สามารถดำเนินการได้ตามปกติ ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการฟื้นตัวของโซ่อุปทานหลังการระบาดของไวรัสโควิด 19 ผลการศึกษา

พบว่า องค์ประกอบของการฟื้นตัวของโซ่อุปทานหลังการระบาดของไวรัสโควิด 19 ของอุตสาหกรรมในประเทศไทย ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก 21 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 เทคโนโลยี (Technology) ประกอบด้วย 4 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 2 ความยืดหยุ่น (Flexibility) ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 3 ความว่องไว (Agility) ประกอบด้วย 5 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 4 ความร่วมมือกันในโซ่อุปทาน (Collaboration) ประกอบด้วย 4 ตัวบ่งชี้ และองค์ประกอบที่ 5 การฟื้นตัวของโซ่อุปทาน (Supply chain resilience) ประกอบด้วย 5 ตัวบ่งชี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากการศึกษาครั้งนี้คือ องค์กรควรมีการปรับใช้เทคโนโลยีในการดำเนินงานทั้งด้านการงานและการผลิตหรือให้บริการลูกค้า เนื่องจากเทคโนโลยีจะทำให้เกิดความยืดหยุ่น ชัดเจน และรวดเร็ว อันจะนำไปสู่การรับมือต่อการหยุดชะงักในโซ่อุปทานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และทำให้องค์กรสามารถดำเนินงานต่อไปได้ในระยะยาว นอกจากนี้ องค์กรควรมีความยืดหยุ่นในการดำเนินงาน รวมถึงความยืดหยุ่นระหว่างคู่ค้าและการทำสัญญา โดยการวางแผนระยะสั้น แผนสำรอง หรือหาคู่ค้าหลาย ๆ ราย หากจำเป็นต้องปรับเปลี่ยน เนื่องจากแผนหลักไม่สามารถดำเนินการได้ นอกจากนี้ องค์กรควรสร้างผลิตภัณฑ์หรือการบริการใหม่ ๆ ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไป อีกทั้งการร่วมมือกันในโซ่อุปทานมีความสำคัญในการฝ่าฝืนภาวะวิกฤตร่วมกัน ดังนั้น องค์กรควรมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลกันแบบทันเวลาและโปร่งใส รวมถึงการเชื่อมโยงกันระหว่างคู่ค้า เพื่อให้แต่ละองค์กรในโซ่อุปทานสามารถใช้ข้อมูลเพื่อตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือตามสัญญาเลขที่ KMUTNB-65-BASIC-13

เอกสารอ้างอิง

- กรมพัฒนาธุรกิจการค้า. (2565). รายชื่อนิติบุคคลจัดตั้งใหม่และเลิกปี 2564. เรียกใช้เมื่อ 15 มีนาคม 2565 จาก https://www.dbd.go.th/news_view.php?nid=469412361
- กรมโรงงานอุตสาหกรรม. (2563). สถิติอุตสาหกรรม ปี 2563. เรียกใช้เมื่อ 15 มีนาคม 2565 จาก <https://www.diw.go.th/hawk/content.php?mode=spss63>
- จิตเกษม พรประพันธ์ และคณะ. (2563). กิจการเสี่ยงและมาตรการดูแลภายใต้ผลกระทบของ โควิด-19. เรียกใช้เมื่อ 15 มีนาคม 2565 จาก https://www.bot.or.th/Thai/ResearchAndPublications/articles/Pages/Article_30Apr2020.aspx
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2563). แผนการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมจากผลกระทบของไวรัสโควิด-19. เรียกใช้เมื่อ 15 มีนาคม 2565 จาก <http://nscr.nesdb.go.th/wp-content/uploads/2020/07/แผนฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมหลังโควิด-19.pdf>
- Belhadi, A. et al. (2021). Manufacturing and service supply chain resilience to the COVID-19 outbreak: Lessons learned from the automobile and airline industries. *Technological Forecasting and Social Change*, 163(2021), 120447.
- Bentler, P. M. (1990). Comparative fit indexes in structural models. *Psychological Bulletin*, 107(2), 238-246.

- Chowdhury, M. M. H. & Quaddus, M. (2017). Supply chain resilience: Conceptualization and scale development using dynamic capability theory. *International Journal of Production Economics*, 188(June 2017), 185-204.
- Comrey, A. L. & Lee, H. B. (2013). *A first course in factor analysis*. . New York: Psychology press.
- Cronbach, L. J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. *psychometrika*, 16(3), 297-334.
- Dubey, R. et al. (2021). Empirical investigation of data analytics capability and organizational flexibility as complements to supply chain resilience. *International Journal of Production Research*, 59(1), 110-128.
- Gölgeci, I. & Kuivalainen, O. (2020). Does social capital matter for supply chain resilience? The role of absorptive capacity and marketing-supply chain management alignment. *Industrial Marketing Management*, 84(January 2020), 63-74.
- Hair, J. F. et al. (2006). *Multivariate data analysis*. 6th Edition. New Jersey: Prentice Hall.
- Hooper, D. C. (2010). Structural equation modelling: guidelines for determining model fit. *The electronic journal of business research methods*, 6(1), 53-60.
- Hosseini, S. et al. (2019). Review of quantitative methods for supply chain resilience analysis. *Transportation Research Part E: Logistics and Transportation Review*, 125(May 2019), 285-307.
- Ivanov, D. & Dolgui, A. (2020). Viability of intertwined supply networks: extending the supply chain resilience angles towards survivability. A position paper motivated by COVID-19 outbreak. *International Journal of Production Research*, 58(10), 2904-2915.
- Ivanov, D. (2022). Viable supply chain model: integrating agility, resilience and sustainability perspectives—lessons from and thinking beyond the COVID-19 pandemic. *Annals of operations research*, 319(1), 1411-1431.
- Kilic, A. et al. (2020). Comparison of Confirmatory Factor Analysis Estimation Methods on Binary Data. *International Journal of Assessment Tools in Education*, 7(3), 451-487.
- Marsh, H. W. et al. (2004). In search of golden rules: Comment on hypothesis-testing approaches to setting cutoff values for fit indexes and dangers in overgeneralizing Hu and Bentler's (1999) findings. *Structural equation modeling*, 11(3), 320-341.
- Rajesh, R. (2021). Flexible business strategies to enhance resilience in manufacturing supply chains: An empirical study. *Journal of Manufacturing Systems*, 60(2021), 903-919.
- Remko, V. H. (2020). Research opportunities for a more resilient post-COVID-19 supply chain—closing the gap between research findings and industry practice. *International Journal of Operations & Production Management*, 40(4), 341-355.
- Rovinelli, R. J. (1976). *Methods for Validating Criterion-Referenced Test Items*. In Doctoral Dissertation, The Degree Of Doctor Of Philosophy. University of Massachusetts Amherst.

- Sabahi, S. & Parast, M. M. (2020). Firm innovation and supply chain resilience: a dynamic capability perspective. *International Journal of Logistics Research and Applications*, 23(3), 254-269.
- Scholten, K. & Schilder, S. (2015). The role of collaboration in supply chain resilience. *Supply Chain Management: An International Journal*, 20(4), 471-484.

การจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ร่วมกับการใช้เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก
เพื่อพัฒนาความสามารถเคลื่อนย้ายด้วยเก้าอี้รถเข็นของเด็กพิการซ้อน*

EXPERIENTIAL LEARNING PROVISION WITH ASSISTIVE TECHNOLOGY TO IMPROVE
ABILITY OF WHEELCHAIR MOBILITY CONTROL OF A CHILD WITH MULTIPLE
DISABILITIES

วิชสุดา มิ่งปรีชา^{1*}, รัชนิกร ทองสุคติ², สร้อยสุตา วิทยากร³, พิกุล เลียวสิริพงศ์⁴
Wichsuda Mingpreecha^{1*}, Ratchaneelorn Tongsookdee², Soisud Vittavalorn³, Pikul Leosiripong⁴

¹ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดลำปาง ลำปาง ประเทศไทย

¹Lampang Special Education Center, Lampong, Thailand

^{2,3,4}คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เชียงใหม่ ประเทศไทย

^{2,3,4}Faculty of Education, Chiang Mai University, Chiang Mai, Thailand

*Corresponding author E-mail: wichsuda.wungsan@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ร่วมกับการใช้เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก ในการพัฒนาความสามารถเคลื่อนย้ายด้วยเก้าอี้รถเข็นของเด็กพิการซ้อน กรณีศึกษาคัดเลือกแบบเจาะจง เป็นผู้เรียนพิการซ้อนมีความบกพร่องสมองพิการ และบกพร่องทางสติปัญญา เพศชาย อายุ 12 ปี ศึกษาในระดับเตรียมความพร้อม ศูนย์การศึกษาพิเศษแห่งหนึ่ง ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ 1) แบบสำรวจสภาพเก้าอี้รถเข็นแบบธรรมดาที่ใช้งานอยู่ 2) แบบประเมินความสามารถเคลื่อนย้ายตนเองและการบังคับเก้าอี้รถเข็นก่อน-หลังการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ตามวงจรการเรียนรู้ของ Dewey 3) แบบสังเกตพฤติกรรมนักเรียนในชั้นเรียน และ 4) หน่วยจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ จำนวน 4 หน่วย สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า การจัดการศึกษาเชิงประสบการณ์ และการปรับสภาพเก้าอี้รถเข็นของกรณีศึกษาโดยปรับที่นั่ง พนักพิงหลังจากผ้าใบพลาสติกเป็นเบาะบุฟองน้ำแบบแข็งเพื่อไม่ให้ยุบตัวเมื่อนั่ง และไม่หย่อนไปทางด้านหลังเมื่อนั่งพิงทำให้กรณีศึกษานั่งได้หลังตรงขึ้น ปรับที่วางเท้าจากแผ่นพลาสติกแข็งเป็นที่วางเท้าแบบเบาะบุฟองน้ำแข็งเพื่อเพิ่มความสูงจากที่วางเท้าให้สามารถวางเท้าได้เต็มเท้า และขาวางตั้งฉากกับพื้น 90 องศา ส่งให้กรณีศึกษาสามารถทำกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียนดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างอิสระไม่ส่งผลกระทบต่อสภาพความพิการ โดยสามารถเคลื่อนย้ายตนเองจากเตียง-เก้าอี้รถเข็น-พื้น ขับเคลื่อนเก้าอี้รถเข็นบนทางราบระยะทาง 3 เมตร อยู่ในระดับคุณภาพดี สามารถขับเคลื่อนเก้าอี้รถเข็นแบบทางลาดเอียงระยะทาง 3 เมตร และทางต่างระดับอยู่ในระดับคุณภาพ พอใช้

คำสำคัญ: เด็กพิการซ้อน, การจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์, เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก, การเคลื่อนย้ายด้วยเก้าอี้รถเข็น

Abstract

The objective of this qualitative research was to investigate the effects of experiential learning management combine with the use of assistive technology to improve the mobility ability

with wheelchairs of children with multiple disabilities. The case study was selectively targeted at 12-year-old male student with physical, mobility or health disabilities, and intellectual disabilities, who was studying at a preparatory level at a Special Education Center. Using qualitative research methodology. The research tools used included 1) a survey form for the current condition of the ordinary wheelchair used by the case study 2) an assessment of the ability to move and control the wheelchair of the case study before and after experiential learning according to Dewey's learning cycle 3) an observation form for student behavior in the classroom during experiential learning combined with the use of assistive technology for wheelchair mobility of the case study 4) four units of experiential learning activities. The data were analyzed using mean, percentage, and standard deviation. The findings indicated experiential education management and wheelchair reconditioning of the case study. By adjusting the seat the backrest after the plastic canvas is padded with a solid sponge so that it doesn't collapse when sitting and does not sag backwards when leaning against it make the case study sit back straighter. Adjust the footrest from a hard plastic board to a hard padded footrest to increase the height of the footrest to allow full foot rest and the stand is perpendicular to the floor at 90 degrees. Sent to case studies to be able to do learning activities in class able to carry out daily life independently without affecting the condition of disability. By being able to move from bed-wheelchair-floor and drive the wheelchair on a flat path for distance of 3 meters is of good quality. Able to drive a wheelchair on an incline over a distance of 3 meters and to drive a wheelchair on a different level are of fair quality.

Keywords: Children with Multiple Disabilities, Experiential Learning Management, Assistive Technology, Wheelchair Mobility

บทนำ

พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ.2551 และปฏิญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการไทย พ.ศ. 2541 ได้กำหนดให้คนพิการทุกคนต้องได้รับสิทธิทางการศึกษาในทุกระดับ ทุกรูปแบบอย่างเท่าเทียมกับบุคคลทั่วไป ทั้งการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และการศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิตโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการจนตลอดชีวิต รวมถึงให้ได้รับเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา และสามารถเลือกรับบริการทางการศึกษา สถานศึกษา ระบบและรูปแบบการศึกษาให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดและความต้องการจำเป็นพิเศษ (พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551, 2551); (ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการไทย, 2541) ศูนย์การศึกษาพิเศษเป็นสถานศึกษาของรัฐที่มีหน้าที่จัดการศึกษานอกกระบบ หรือตามอัธยาศัยแก่คนพิการตั้งแต่แรกเกิดหรือแรกพบความพิการจนตลอดชีวิต โดยจัดและส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาในลักษณะศูนย์บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม (Early Intervention : EI) และเตรียมความพร้อมของคนพิการ ส่งเสริม สนับสนุนการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล จัดสื่อ เทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาสำหรับคนพิการ โดยศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดทุกศูนย์จะมีการดำเนินงานในรูปแบบหน่วยบริการประจำอำเภอ เพื่อให้บริการเด็กพิการที่อยู่ในอำเภอห่างไกล ไม่สามารถเข้ามารับบริการที่ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดซึ่งเป็นหน่วยงานกลางได้ ผู้วิจัยในฐานะครูของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดแห่งหนึ่ง รับผิดชอบเป็นครูผู้สอนประจำหน่วยบริการ

ซึ่งกรณีศึกษาเป็นนักเรียนพิการซ้อนที่ได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์มีภาวะสมองพิการมีปัญหาด้านการเคลื่อนไหว กระดูกสันหลังมีความผิดปกติ มือ เท้า มีอาการเกร็งผิดปกติ รับบริการทางการศึกษาตามหลักสูตรการพัฒนาทักษะ การดำรงชีวิตของศูนย์การศึกษาพิเศษ ซึ่งใช้จัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการที่มีอายุตั้งแต่ 7 ปีขึ้นไป โดยมีเป้าหมาย เพื่อให้เด็กพิการได้รับการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพ มุ่งให้ผู้เรียนมีสมรรถนะในการใช้ทักษะชีวิต การใช้ เทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก บริการและสิ่งอื่นใดทางการศึกษาในการสื่อสารหรือการดำรงชีวิต การใช้ทักษะ ทางสังคม การทำงานและอาชีพรวมทั้งได้กำหนดให้มีทักษะการใช้ประสาทสัมผัส เรื่อง การใช้อุปกรณ์เครื่องช่วย เดิน (Walker รถเข็น ไม่เท้า ไม่ค้ำยัน) (ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดลำปาง, 2563)

จากการประเมินความสามารถพื้นฐานของกรณีศึกษาตามหลักสูตรสถานศึกษา พบว่า กรณีศึกษา ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองในการทำกิจวัตรประจำวันได้ และจากการประเมินการสื่อสารตามแบบคัดกรอง ความสามารถในการสื่อสาร (Communication Matrix Questions and Answer) (Rowland, C., 2012) ยัง พบว่ากรณีศึกษามีระดับความสามารถในการสื่อสารอยู่ในลำดับขั้น Intentional Communication คือ สื่อสาร โดยการเคลื่อนไหวร่างกายเพื่อบอกความต้องการหรือปฏิเสธสิ่งที่ไม่ต้องการ เช่น ส่ายหน้าไปมา ยิ้ม หัวเราะ เป็นต้น นอกจากนั้นพบว่า กรณีศึกษาเคลื่อนย้ายตนเองไปยังที่ต่าง ๆ โดยการนั่งท่า W-Sitting ใช้แขนทั้งสองข้าง ดันตัวเองไปทางด้านหน้าทั้งที่บ้านและที่หน่วยบริการประจำอำเภอ และจากการสัมภาษณ์ผู้ปกครอง พบว่า กรณีศึกษาได้รับเก้าอี้รถเข็น และวอกเกอร์ จากสถาบันพัฒนาการเด็กราชนครินทร์ซึ่งผู้ปกครองจะใช้เคลื่อนย้าย กรณีศึกษาไปในสถานที่ต่าง ๆ โดยผู้ปกครองเป็นผู้เข็น ผู้วิจัยจึงให้กรณีศึกษาทดลองเคลื่อนย้ายตนเองโดยใช้เก้าอี้ รถเข็น และวอกเกอร์ พบว่า กรณีศึกษาสามารถบังคับเก้าอี้รถเข็นไปทางด้านหน้า ถอยหลัง วนไปมาได้ในระยะทาง ไม่เกิน 3 เมตร แต่ไม่ถึงจุดหมายที่กำหนด และไม่สามารถเคลื่อนย้ายตัวเองจากเตียงไปยังเก้าอี้รถเข็น หรือจาก เก้าอี้รถเข็นไปเตียงได้ผู้ปกครองต้องผู้อุ้มขึ้นลงเก้าอี้รถเข็น ส่วนการใช้การเดินวอกเกอร์ พบว่า กรณีศึกษาสามารถ เกาะยืนโดยจับพุงด้วยวอกเกอร์และมีผู้ปกครองคอยช่วยเหลือ ในขณะที่ยืนเท้าจะยืนเขย่งลงน้ำหนัก ไม่เต็มฝ่าเท้า ขาบิดไขว้กันทางด้านหลังต้องมีคนช่วยจัดท่าการยืนให้เท้าเหยียบพื้นเต็มฝ่าเท้าเพื่อให้มีความมั่นคง จึงจะสามารถเคลื่อนตัวไปทางด้านหน้าด้วยวอกเกอร์ได้แต่ต้องมีผู้ปกครองจับประคองทางด้านหลังตลอดเวลา และสามารถเดินได้เพียง 3-5 ก้าวจึงหยุดเดินให้ผู้ปกครองอุ้ม จากข้อมูลดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจปรับเปลี่ยน วิธีการเคลื่อนย้ายตนเองของกรณีศึกษาจากการเคลื่อนย้ายตนเองโดยนั่งท่า W-sitting ใช้แขนสองข้างออกแรงลาก ตัวเองไปทางด้านหน้าซึ่งเป็นการเคลื่อนย้ายที่ไม่เหมาะสม เป็นการเคลื่อนย้ายตนเองที่ถูกวิธีเพื่อลดความเสี่ยงที่จะ เกิดความผิดปกติของร่างกายและป้องกันไม่ให้เกิดภาวะความพิการที่รุนแรงขึ้น โดยผู้วิจัยให้กรณีศึกษาเลือก เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับใช้ในการเคลื่อนย้ายตนเองที่ขอบระหว่างเก้าอี้รถเข็น กับวอกเกอร์ กรณีศึกษาเลือกเก้าอี้รถเข็น และเมื่อเปรียบเทียบการเคลื่อนย้ายตนเองโดยใช้เก้าอี้รถเข็นกับการใช้วอกเกอร์ กรณีศึกษาจะใช้เก้าอี้รถเข็นได้ดีกว่าแต่ไม่ค่อยใช้เนื่องจากส่วนมากผู้ปกครองจะเป็นผู้อุ้ม หรือให้นั่งเก้าอี้รถเข็น และผู้ปกครองเป็นคนเข็นให้ หรือกรณีศึกษามักจะเคลื่อนย้ายตนเองโดยนั่งท่า W-sitting ใช้แขนสองข้างออกแรง ลากตัวเองไปทางด้านหน้ามากกว่าการใช้อุปกรณ์ช่วย จึงทำให้ไม่สามารถเคลื่อนย้ายตนเองออกไปนอกบริเวณตัว บ้าน หรือบริเวณห้องเรียนได้ ซึ่งองค์กรฯ ธรรมมิกะ กล่าวว่า การนั่งในท่า W-sitting ทำให้มีแรงบิดที่ผิดปกติต่อ ข้อสะโพกและข้อเข่าของเด็ก ส่งผลต่อแนวกระดูกขาของเด็กก่อให้เกิดอาการปวดสะโพก ปวดเข่า มีผลต่อการทรง ตัวในขณะที่ยืนทำให้ไม่สามารถหมุนลำตัวได้ดี ถ่ายน้ำหนักไม่ได้ อาจมีปัญหาเกี่ยวกับท่าทางและบุคลิกภาพ เนื่องจากการเรียงตัวของกระดูกสันหลังที่ผิดปกติไปจากแนวเดิม (องค์กรฯ ธรรมมิกะ, 2561)

ดังนั้นผู้วิจัยร่วมกับนักกายภาพบำบัดจึงได้ทำการประเมินลักษณะของเก้าอี้รถเข็นที่กรณีศึกษาใช้งานอยู่ พบว่า เก้าอี้รถเข็นยังไม่เหมาะสมกับสภาพร่างกายและความพิการของกรณีศึกษา จึงทำการประชุมร่วมกับ คณะกรรมการจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลเพื่อวางแผนการจัดการศึกษา และพิจารณาสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก ความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาสำหรับนักเรียนแต่ละบุคคล เพื่อทำการพิจารณาปรับสภาพเก้าอี้รถเข็น

ให้มีความเหมาะสมกับกรณีศึกษาเพื่อให้สามารถเคลื่อนย้ายตนเองด้วยเก๋อ์รธเซ็นได้อย่างถูกวิธี โดยนำกรอบงาน SETT มาใช้พิจารณาสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาให้กรณีศึกษา ดังที่สมพร หวานเสร็จ กล่าวไว้ กรอบงาน SETT เป็นองค์ประกอบในการพิจารณาสนับสนุนเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาแก่นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษทางการศึกษาอย่างเป็นระบบ จากคณะกรรมการที่มีประสบการณ์ในการเลือกเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก โดยมีการดัดแปลงหรือปรับใช้ให้ตรงกับความต้องการจำเป็นของคนพิการแต่ละบุคคล เพื่อเพิ่ม รักษา คงไว้ หรือพัฒนาความสามารถและศักยภาพที่จะสามารถร่วมกิจกรรมอื่นใดในชีวิตประจำวันเพื่อการดำรงชีวิตอิสระ (สมพร หวานเสร็จ, 2556) และส่งเสริมให้กรณีศึกษามีโอกาสในการเรียนรู้จากกิจกรรมการเรียนการสอน หรือจากสภาพแวดล้อมรอบตัวผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ ซึ่งทิตินา แคมมณี กล่าวไว้ การเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์เป็นการดำเนินการอันจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามเป้าหมายโดยให้ผู้เรียนสังเกต ทบทวนสิ่งที่เกิดขึ้น และนำสิ่งที่เกิดขึ้นมาพิจารณาไตร่ตรองร่วมกันจนกระทั่งผู้เรียนสามารถสร้างความคิดรวบยอดหรือสมมติฐานต่าง ๆ ในเรื่องที่เรียนรู้แล้วจึงนำความคิด หรือสมมติฐานเหล่านั้นไปทดลองหรือประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่ ๆ ต่อไป (ทิตินา แคมมณี, 2558) โดยมีพื้นฐานความคิดมาจากทฤษฎีของ Dewey ได้เสนอแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์เป็นกระบวนการของการมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อม โดยเริ่มจากการรับรู้ปัญหาแล้วเริ่มหาทางแก้ปัญหา จากนั้นลองกระทำจนเกิดเป็นประสบการณ์จากผลของการกระทำและในที่สุดกรณีศึกษาจะสร้างความรู้ด้วยตนเอง (Dewey, J., 1938) สอดคล้อง ภาวิกา นพคุณ ได้ศึกษาการพัฒนาความสามารถนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้โดยการเรียนรู้จากประสบการณ์วิชาคณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และศึกษาพฤติกรรมของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ในวิชาคณิตศาสตร์ โดยการเรียนรู้จากประสบการณ์ พบว่า ความสามารถในการเรียนรู้ พฤติกรรม และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนจำนวน 5 คน มีนักเรียนไม่ผ่านเกณฑ์ 1 คน และผ่านเกณฑ์ จำนวน 4 คน (ภาวิกา นพคุณ, 2561) และสอดคล้องกับ Rasmitasila, A. et al. ศึกษาเรื่อง Using experiential learning model (ELM) to slow learner students in the science lesson. มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจการใช้รูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ (ELM) ในวิชาวิทยาศาสตร์ โดยศึกษาเด็กเรียนช้าจำนวน 7 คน พบว่า การใช้รูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ (ELM) ทำให้นักเรียนเรียนรู้อาสาสามารถเข้าใจ และแก้ปัญหาการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์จากประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้ทำให้มีผลการเรียนดีขึ้น (Rasmitadila, A. et al., 2019) ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ต่อการบังคับใช้เก๋อ์รธเซ็นของกรณีศึกษาจะช่วยส่งเสริมให้กรณีศึกษาใช้เก๋อ์รธเซ็นในการเคลื่อนย้ายตนเองได้อย่างถูกต้อง ถูกวิธี สามารถไปในสถานที่ต่าง ๆ ได้โดยอิสระ และทำสิ่งที่ต้องการได้ ควบคุมชีวิตตนเองได้มากขึ้น มีความมั่นใจและความภาคภูมิใจและสามารถดำรงชีวิตอิสระและพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาผลการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ร่วมกับการใช้เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกในการพัฒนาความสามารถการเคลื่อนย้ายด้วยเก๋อ์รธเซ็นของเด็กพิการซ้อน

วิธีดำเนินการวิจัย

การจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ร่วมกับการใช้เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อพัฒนาความสามารถเคลื่อนย้ายด้วยเก๋อ์รธเซ็นของเด็กพิการซ้อนใช้รูปแบบการวิจัย วิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาผลการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ร่วมกับการใช้เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกในการพัฒนาความสามารถการเคลื่อนย้ายด้วยเก๋อ์รธเซ็นของเด็กพิการซ้อน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กรณีศึกษา เป็นนักเรียนเพศชาย อายุ 9 ปี เข้ารับบริการที่ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด ในระดับชั้นเตรียมความพร้อมระยะแรกเริ่มที่มีความบกพร่องทางสมองพิการ และบกพร่องทางสติปัญญา มีปัญหาด้านการเคลื่อนไหว กระดูกสันหลังมีความผิดปกติ มือ เท้า มีอาการเกร็งผิดปกติ ไม่สามารถพูดสื่อสารได้ และไม่สามารถช่วยเหลือตนเองในการทำกิจวัตรประจำวันได้ มีการเคลื่อนย้ายตนเองโดยนั่งท่า W-Sitting และใช้แขนทั้งสองข้างดันตัวเองไปทางด้านหน้า

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสำรวจสภาพเก้าอี้รถเข็นแบบธรรมดาที่มีการใช้งานอยู่ของกรณีศึกษา
2. แบบประเมินความสามารถการเคลื่อนย้ายตนเองและการบังคับเก้าอี้รถเข็นของกรณีศึกษา ก่อน-หลังการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ตามวงจรการเรียนรู้ของ Dewey
3. แบบสังเกตพฤติกรรมนักเรียนในชั้นเรียนการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ร่วมกับการใช้เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกในการเคลื่อนย้ายด้วยเก้าอี้รถเข็นของกรณีศึกษา
4. หน่วยจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ จำนวน 4 หน่วย ได้แก่ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ออกไปทำงานกับเพื่อนอย่างไรดี หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 สำรวจเก้าอี้รถเข็นของฉัน หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 สนุกสนานกับการเคลื่อนย้าย หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 เก้าอี้รถเข็นพาเที่ยว

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี กฎหมาย และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อหาแนวทางสำหรับการออกแบบเครื่องมือในการเก็บข้อมูล เมื่อแล้วเสร็จได้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 4 ชุด จึงนำเครื่องมือทั้ง 4 ชุดเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของข้อคำถาม และนำมาปรับปรุงจากนั้นนำไปตรวจสอบหาความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence หรือ IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน มีค่าดัชนีความสอดคล้องทั้ง 4 ชุด ดังนี้

1. แบบสำรวจสภาพเก้าอี้รถเข็นแบบธรรมดาที่มีการใช้งานอยู่ของกรณีศึกษา ค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ที่ 1.00 อยู่ในเกณฑ์ที่ใช้ได้
2. แบบประเมินความสามารถการเคลื่อนย้ายตนเองและการบังคับเก้าอี้รถเข็นของกรณีศึกษา ก่อน-หลัง การจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ตามวงจรการเรียนรู้ของ Dewey ค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ที่ 1.00 อยู่ในเกณฑ์ที่ใช้ได้
3. แบบสังเกตพฤติกรรมนักเรียนในชั้นเรียนการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ร่วมกับการใช้เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกในการเคลื่อนย้ายด้วยเก้าอี้รถเข็นของกรณีศึกษา ค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ที่ 1.00 อยู่ในเกณฑ์ที่ใช้ได้
4. หน่วยจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ จำนวน 4 หน่วย ค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ที่ 0.91 อยู่ในเกณฑ์ที่ใช้ได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยยื่นแบบเสนอโครงร่างการวิจัยให้แก่คณะกรรมการจริยธรรมวิจัยในคน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่เพื่อขอรับพิจารณารับรองจริยธรรมการวิจัยในคน และผ่านการรับรองจริยธรรมวิจัยในคนเรียบร้อยแล้ว รหัสโครงการวิจัย CMUREC 64/175
2. ผู้วิจัยขอหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์เพื่อขออนุญาตเข้าเก็บข้อมูลของกรณีศึกษาในศูนย์การศึกษาพิเศษ และประสานขอความร่วมมือจากผู้ปกครอง ครูประจำชั้น และผู้ที่เกี่ยวข้องกับกรณีศึกษาในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3. ผู้วิจัยประเมินความสามารถการเคลื่อนย้ายตนเองและบังคับเก้าอี้รถเข็นก่อนจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ตามวงจรการเรียนรู้ของ Dewey ร่วมกับการใช้เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก

4. ผู้วิจัยร่วมกับนักกายภาพบำบัดสำรวจสภาพเก้าอี้รถเข็นแบบธรรมดาที่กรณีศึกษาใช้งานอยู่ และร่วมประชุมคณะกรรมการจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลเพื่อวางแผนการจัดการศึกษา และพิจารณาสิ่งอำนวยความสะดวก และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาสำหรับนักเรียนแต่ละบุคคล โดยนำกรอบในการพิจารณาปรับใช้หรือจัดหาเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก หรือกรอบงาน SETT มาใช้ในการพิจารณาปรับเก้าอี้รถเข็นของกรณีศึกษาให้มีความเหมาะสมกับสภาพความพิการของกรณีศึกษา

5. ดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามหน่วยจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ตามวงจรการเรียนรู้ของ Dewey ร่วมกับการใช้เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกในการเคลื่อนย้ายด้วยเก้าอี้รถเข็น จำนวน 4 หน่วย 14 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน ได้แก่ วันอังคาร พุธ ศุกร์ วันละ 30 นาที โดยผู้วิจัยเริ่มจัดกิจกรรมการสอนตามกระบวนการสอน ขั้นที่ 1 ชี้นำเข้าสู่บทเรียนเป็นการเริ่มต้นเข้าสู่กระบวนการเรียนการสอน จากนั้นเข้าสู่ขั้นการสอนตามกิจกรรมในหน่วยจัดการเรียนรู้ในแต่ละกิจกรรม และขั้นสรุปเป็นการทบทวนเนื้อหาที่ได้เรียนระหว่างกระบวนการสอนผู้วิจัยสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมกรณีศึกษาในชั้นเรียนการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ร่วมกับการใช้เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกในการเคลื่อนย้ายด้วยเก้าอี้รถเข็นของกรณีศึกษาและบันทึกผลพฤติกรรมระหว่างการสอน

6. รวบรวมข้อมูลจากการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของกรณีศึกษาในชั้นสอนแต่ละสัปดาห์ ผู้วิจัยฝึกให้กรณีศึกษาทำตามแผนกิจกรรมในหน่วยการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ตามวงจรการเรียนรู้ของ Dewey ซ้ำ ๆ ในทุกสัปดาห์จนกว่ากรณีศึกษาจะผ่านตามวัตถุประสงค์ของแผนกิจกรรมโดยทำการประเมินผลตามวัตถุประสงค์ของแต่ละกิจกรรมๆ ละ 3 ครั้ง แล้วจึงจะเริ่มจัดกิจกรรมการเรียนรู้กิจกรรมต่อไป ซึ่งก่อนจะเริ่มต้นเนื้อหาใหม่ผู้วิจัยจะทำการทบทวนความรู้เดิมของกิจกรรมที่ผ่านมาเพื่อให้กรณีศึกษาไม่ลืมและยังคงสามารถปฏิบัติกิจกรรมเดิมที่ผ่านมา โดยผู้วิจัยสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในแต่ละกิจกรรมทั้งหมด 11 กิจกรรม จำนวน 14 สัปดาห์ และมีการบันทึกวีดิทัศน์

7. ผู้วิจัยดำเนินการวัดผลและประเมินผลความสามารถในการเคลื่อนย้ายตนเองขึ้น-ลงเก้าอี้รถเข็นในบริบทต่าง ๆ และดำเนินการวัดผล ประเมินผลความสามารถในการบังคับเก้าอี้รถเข็นไปในทิศทางต่าง ๆ

8. นำข้อมูลจากการสังเกตความสามารถการเคลื่อนย้ายด้วยเก้าอี้รถเข็นขณะจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ตามวงจรการเรียนรู้ของ Dewey ร่วมกับการใช้เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก แบบบันทึกพฤติกรรมหลังสอน แบบประเมินผลการทำกิจกรรมในหน่วยการจัดการเรียนรู้ แบบสังเกตพฤติกรรมในชั้นเรียน และแบบประเมินความสามารถการเคลื่อนย้ายและการบังคับเก้าอี้รถเข็นของกรณีศึกษา ก่อน-หลังการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ตามวงจรการเรียนรู้ของ Dewey มารวบรวมวิเคราะห์ สรุปผลข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงพรรณนา

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย ข้อมูลเชิงปริมาณนำมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ในส่วนของข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) สรุปโดยนำเสนอเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

การจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ร่วมกับการใช้เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อพัฒนาความสามารถเคลื่อนย้ายด้วยเก้าอี้รถเข็นของเด็กพิการซ้อน ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการประเมินสภาพเก้าอี้รถเข็นแบบธรรมดาที่มีการใช้งานอยู่ของกรณีศึกษาซึ่งผู้วิจัยและ นักกายภาพบำบัดร่วมกันประเมิน จำนวน 13 ส่วนประกอบ พบว่า มีส่วนประกอบ จำนวน 3 ส่วนประกอบ ได้แก่ ที่นั่ง พนักพิงหลัง และที่วางเท้า มีสภาพที่ไม่เหมาะสมกับสภาพร่างกาย ความพิการของกรณีศึกษา และจากการร่วมประชุมกับคณะกรรมการจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลเพื่อวางแผนการจัดการศึกษา และพิจารณาสิ่งอำนวยความสะดวก และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาสำหรับนักเรียนแต่ละบุคคลซึ่งใช้กรอบงาน SETT ในการพิจารณาคณะกรรมการมีความเห็นว่ากรณีศึกษาที่มีความจำเป็นต้องมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมทั้งในบริเวณในบ้าน และนอกบ้าน โดยการใช้เก้าอี้รถเข็นเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกในการเคลื่อนย้ายตนเอง แต่ต้องมีการปรับสภาพเก้าอี้รถเข็นที่กรณีศึกษาใช้งานอยู่ในส่วนประกอบที่มีความไม่เหมาะสม จำนวน 3 ส่วนประกอบข้างต้น ปรากฏผลตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สรุปผลการปรับสภาพเก้าอี้รถเข็นแบบธรรมดาที่มีการใช้งานอยู่ของกรณีศึกษา

ที่	รายการประเมิน	ลักษณะของส่วนประกอบเก้าอี้รถเข็นกรณีผลการประเมินไม่เหมาะสม	ลักษณะของส่วนประกอบหลังการปรับสภาพเก้าอี้รถเข็น
1.	ที่นั่ง	เบาะหย่อนลงด้านล่างทำให้นั่งตัวไม่ตรง ความลึกของที่นั่งไม่รองรับได้ตลอดทั้งต้นขาถึงข้อพับ ความสูงจากพื้นถึงเบาะสั้นกว่าความยาวของข้อพับถึงสันเท้าของกรณีศึกษา	ปรับเบาะที่นั่งให้เป็นพองน้ำที่มีความหนา และไม่ยุบตัวเมื่อกรณีศึกษานั่งลงบนเบาะที่นั่ง โดยเบาะที่นั่งสามารถถอดออกได้เมื่อใช้งานแล้ว
2.	พนักพิงหลัง	พนักพิงมีคราบเชื้อราตลอดทั้งแผ่น มีลักษณะเป็นผ้าใบหย่อนไปทางด้านหลังไม่แข็ง เมื่อกรณีศึกษานั่งทำให้หลังไม่ตรง และนั่งตัวไม่ตรง	ปรับพนักพิงหลังให้เป็นพองน้ำที่มีความหนา และไม่หย่อนไปทางด้านหลังเพื่อให้สามารถพิงหลังได้ตลอดทั้งหลัง และทำให้นั่งหลังตรงขึ้น
3.	ที่วางเท้า	ที่วางเท้ามีระยะห่างจากเบาะที่นั่งสั้นกว่าความยาวของขาตั้งแต่ข้อพับถึงสันเท้า ทำให้เมื่อวางเท้าลงบนที่วางเท้าเท้าของกรณีศึกษาเกินออกมาทางด้านหน้า และเมื่อนั่งขาข้างไม่ราบตั้งฉาก 90 องศากับพื้น	ปรับแผ่นวางเท้าของเก้าอี้รถเข็นให้กว้างขึ้น ขนาดเหมาะสมกับเท้าเพื่อให้วางเท้าลงบนแผ่นวางเท้าได้ราบกับพื้นของแผ่นวางเท้า และขาข้างตั้งฉากกับพื้น 90 องศา

2. ผลการประเมินความสามารถการเคลื่อนย้ายตนเองจากเตียง-รถเข็น-พื้นของกรณีศึกษาก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ตามวงจรการเรียนรู้ของ Dewey ร่วมกับการใช้เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก โดยมีคะแนนความสามารถในการเคลื่อนย้ายตนเองหลังจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ตามวงจรการเรียนรู้ของ Dewey ร่วมกับการใช้เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกมีคะแนนสูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งมีผลต่างคะแนน 3 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 25 ปรากฏผลตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สรุปผลการประเมินความสามารถการเคลื่อนย้ายตนเองจากเตียง-รถเข็น-พื้น ของกรณีศึกษาก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ตามวงจรการเรียนรู้ Dewey ร่วมกับการใช้เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก

ที่	รายการประเมิน	คะแนน (คะแนนเต็ม 3)		ผลต่างคะแนน
		ก่อน	หลัง	
1.	เคลื่อนย้ายตนเองจากเตียงไปยังเก้าอี้รถเข็น	1	2	1
2.	เคลื่อนย้ายตนเองจากเก้าอี้รถเข็นไปเตียง	1	2	1
3.	เคลื่อนย้ายตนเองจากพื้นไปเก้าอี้รถเข็น	1	2	1
4.	เคลื่อนย้ายตนเองจากเก้าอี้รถเข็นไปพื้น	1	1	-
รวมคะแนน (คะแนนเต็ม 12 คะแนน)		4	7	3
ระดับคุณภาพ		พอใช้	ดี	-
ร้อยละผลต่างคะแนนรวม				25.00

3. ผลการประเมินความสามารถการขับเคลื่อนเก้าอี้รถเข็นบนทางราบ ทางลาดเอียง และทางต่างระดับของกรณีศึกษาก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ตามวงจรการเรียนรู้ของ Dewey ร่วมกับการใช้เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก กรณีศึกษาสามารถขับเคลื่อนเก้าอี้รถเข็นในทางราบระยะทาง 3 เมตรได้สูงสุด โดยมีคะแนนความสามารถในการขับเคลื่อนเก้าอี้รถเข็นหลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าคะแนนก่อนจัดการเรียนรู้ มีผลต่างคะแนน 5 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 33.33 รองลงมาสามารถขับเคลื่อนเก้าอี้รถเข็นในทางลาดเอียงระยะทาง 3 เมตร และทางต่างระดับที่ใช้ในชีวิตประจำวัน คะแนนรวม 2 คะแนน ระดับคุณภาพพอใช้ ซึ่งไม่มีความแตกต่างของระดับคะแนน และระดับคุณภาพ ปรากฏผลตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 สรุปผลการประเมินความสามารถการขับเคลื่อนเก้าอี้รถเข็นบนทางราบ ทางลาดเอียง และทางต่างระดับของกรณีศึกษาก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ตามวงจรการเรียนรู้ของ Dewey ร่วมกับการใช้เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก

ที่	รายการประเมิน	คะแนน (เต็ม 3 คะแนน)		ผลต่างคะแนน
		ก่อน	หลัง	
1.	ขับเคลื่อนเก้าอี้รถเข็นในทางราบ ระยะทาง 3 เมตร			
1.1	ขับเคลื่อนไปด้านหน้า	1	3	2
1.2	ขับเคลื่อนไปด้านหลัง	1	2	1
1.3	ขับเคลื่อนเลี้ยวไปด้านซ้าย	1	2	1
1.4	ขับเคลื่อนเลี้ยวไปด้านขวา	1	2	1
1.5	ขับเคลื่อนเลี้ยวหมุนวนเป็นวงกลม	1	1	-
	รวมคะแนน (คะแนนเต็ม 15 คะแนน)	5	10	5
	ระดับคุณภาพ	พอใช้	ดี	-
	ร้อยละผลต่างคะแนนรวม			33.33
2.	ขับเคลื่อนเก้าอี้รถเข็นในทางลาดเอียง ระยะทาง 3 เมตร			
2.1	ขับเคลื่อนขึ้นทางลาดเอียง	1	1	-
2.2	ขับเคลื่อนลงทางลาดเอียง	1	1	-
	สรุปคะแนน	2	2	-
	ระดับคุณภาพ	พอใช้	พอใช้	-
	ร้อยละผลต่างคะแนนรวม			-

ตารางที่ 3 สรุปผลการประเมินความสามารถการขับเคลื่อนเก้าอี้รถเข็นบนทางราบ ทางลาดเอียง และทางต่างระดับของกรณีศึกษาก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ตามวงจรการเรียนรู้ของ Dewey ร่วมกับการใช้เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก (ต่อ)

ที่	รายการประเมิน	คะแนน (เต็ม 3 คะแนน)		ผลต่างคะแนน
		ก่อน	หลัง	
3.	ขับเคลื่อนเก้าอี้รถเข็นในทางต่างระดับที่ใช้ในชีวิตประจำวัน			
3.1	ขับเคลื่อนเข้า – ออกประตูต่างระดับ	1	1	-
3.2	ขับเคลื่อนขึ้น – ลงเนินหลังเต่า	1	1	-
	สรุปคะแนน	2	2	-
	ระดับคุณภาพ	พอใช้	พอใช้	-
	สรุปคะแนนรวม	9	14	5
	ร้อยละผลต่างคะแนนรวม			18.52

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย พบว่า การจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ร่วมกับการใช้เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก โดยนำกรอบงาน SETT มาใช้ในการพิจารณาสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก ความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา เพื่อปรับสภาพเก้าอี้รถเข็นให้มีความเหมาะสมกับสภาพความพิการของกรณีศึกษา ตามที่องค์การอนามัยโลก กล่าวว่า เก้าอี้รถเข็นชนิดต่าง ๆ มีความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน ผู้ใช้เก้าอี้รถเข็นแต่ละคนมีขนาดร่างกายแตกต่างกัน ดังนั้นเก้าอี้รถเข็นต้องมีขนาดพอดีกับขนาดของผู้ใช้งาน เพื่อให้รองรับร่างกายอย่างเหมาะสม (องค์การอนามัยโลก, 2555) และดำเนินการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ตามหน่วยการเรียนรู้จำนวน 4 หน่วย 11 กิจกรรมตามวงจรการเรียนรู้ของ Dewey โดยเริ่มจากการรับรู้ปัญหาการเคลื่อนย้ายตนเอง การหาหนทางแก้ปัญหา จากนั้นลองปฏิบัติโดยใช้สิ่งอำนวยความสะดวกเก้าอี้รถเข็นจนเกิดประสบการณ์ ส่งผลให้กรณีศึกษามีคะแนนความสามารถการเคลื่อนย้ายตนเองจากเตียง-รถเข็น-พื้นหลังจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ร่วมกับการใช้เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกสูงกว่าคะแนนก่อนจัดการเรียนรู้ มีผลต่างคะแนน 3 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 25 และมีคะแนนความสามารถขับเคลื่อนเก้าอี้รถเข็นหลังจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ร่วมกับการใช้เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกสูงกว่าคะแนนก่อนจัดการเรียนรู้ มีผลต่างคะแนน 5 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 18.52 สอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กล่าวว่า การเรียนรู้เชิงประสบการณ์มีหลักการสำคัญ คือ ผู้เรียนได้ประยุกต์ใช้ความคิด ประสบการณ์ ความสามารถและทักษะต่าง ๆ ในเวลาเดียวกันจนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง ผู้สอนต้องช่วยให้ผู้เรียนเกิดความคิดรวบยอดในเรื่องนั้น ๆ จนเกิดจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ในการหากระบวนการและวิธีการต่าง ๆ โดยผู้สอนต้องจัดบรรยากาศในชั้นเรียนไม่เคร่งเครียด สามารถแสดงความคิดเห็น และความรับผิดชอบต่องานของตนเอง ได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนจนเกิดความสามารถในการถ่ายโยงการเรียนรู้ และต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ร่วมกันคิด วิเคราะห์ปัญหา หาเหตุผลในการแก้ปัญหาด้วยตนเอง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550) และ Stanberry, K. & Raskind, M. H. กล่าวว่า เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกทำให้คุณภาพชีวิตของนักเรียนที่มีความบกพร่องมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เนื่องจากช่วยชดเชยความลำบากและให้ความสำคัญกับความสามารถที่มีอยู่ (Stanberry, K. & Raskind, M. H., 2008) ดังนั้นการเลือกเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก และปรับสภาพเก้าอี้รถเข็นให้มีความเหมาะสมกับกรณีศึกษาในการพัฒนาความสามารถการเคลื่อนย้ายตนเอง โดยจัดสิ่งแวดล้อมที่เป็นการกระตุ้นและเร้าต่อความสนใจให้กรณีศึกษาเกิดความรู้ด้วยตนเอง เปิดโอกาสให้ลงมือปฏิบัติและมีส่วนร่วมในการประเมินผลความสามารถในการทำกิจกรรมแต่ละกิจกรรมเพื่อตรวจสอบความรู้ ความเข้าใจแต่ละครั้ง จึงทำให้กรณีศึกษาสามารถใช้งานเก้าอี้รถเข็นทำกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียน ในชีวิตประจำวันได้อย่างไม่เป็นอุปสรรค เคลื่อนย้ายตนเองได้อย่างอิสระ และสนุกสนานโดยไม่ส่งผลกระทบต่อสภาพร่างกายและความพิการของกรณีศึกษา

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ร่วมกับการใช้เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีความเหมาะสมต่อสภาพความพิการ และร่างกายของเด็กพิการแต่ละบุคคล ส่งผลให้เด็กพิการซ้อนมีความสามารถเคลื่อนย้ายตนเอง และบังคับเก้าอี้รถเข็นได้ถูกวิธี และมีอิสระในการเคลื่อนย้ายตนเองมากขึ้น อนึ่ง ครู หรือผู้ปกครองควรมีการพิจารณาเลือกสิ่งอำนวยความสะดวก หรือปรับสภาพสิ่งอำนวยความสะดวกให้สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพความพิการของเด็กพิการแต่ละบุคคล โดยครูประจำชั้นควรมีการกำกับ ติดตามการฝึกพัฒนาทักษะการเคลื่อนย้ายตนเองด้วยเก้าอี้รถเข็นอย่างต่อเนื่อง เปิดโอกาสให้เด็กพิการได้เรียนรู้จากประสบการณ์ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง รวมทั้งควรมีการศึกษาการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ร่วมกับการใช้เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อพัฒนาทักษะอื่น ๆ สำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษประจำเป็นประเภทอื่นให้สามารถดำรงชีวิตอย่างอิสระในสังคมได้ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ทิตนา แคมมณี. (2558). ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 19). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการไทย. (2541). ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการไทย. เรียกใช้เมื่อ 16 มิถุนายน 2563, จาก <http://www.braille-cet.in.th/Braille-new/?q=news-1278>
- พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551. (2551). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 125 ตอนที่ 28 ก, หน้า 1. (5 กุมภาพันธ์ 2551).
- ภาวีกา นพคุณ. (2561). การพัฒนาความสามารถนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้โดยการเรียนรู้จากประสบการณ์ วิชาคณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดลำปาง. (2563). หลักสูตรการพัฒนาทักษะการดำรงชีวิตของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดลำปาง. ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดลำปาง: สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ.
- สมพร หวานเสร็จ. (2556). การพิจารณาสนับสนุนเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกบริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาแก่นักเรียน โดยใช้กรอบงาน SETT (SETT Frame work). เรียกใช้เมื่อ 4 กรกฎาคม 2563 จาก http://www.sedthailand.com/images/column_1292399425/frame%20sett2-web.pdf
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550). การจัดการเรียนรู้แบบประสบการณ์และเน้นที่การปฏิบัติ. กระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- องค์การอนามัยโลก. (2555). หลักสูตรอบรมการให้บริการถนัดคนพิการ คู่มือประกอบอบรมระดับพื้นฐาน. เรียกใช้เมื่อ 10 มิถุนายน 2563 จาก https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/78236/9789241503471_reference_manual_tha.pdf?sequence=60
- องค์กรฯ ธรรมมิกะ. (2561). มารู้จักท่านั่ง W-Sitting กันเถอะ. เรียกใช้เมื่อ 5 กรกฎาคม 2563 จาก <http://www.pt.mahidol.ac.th>
- Dewey, J. (1938). Experience and Education. New York: Macmillan.
- Rasmitadila, A. et al. (2019). Using Experiential Learning Model (ELM) to Slow Learner Students in the Science Lesson. Journal of Physics: Conference Series, DOI 10.1088/1742-6596/1175/1/012214
- Rowland, C. (2012). Communication Matrix Questions and Answer Options. Retrieved May 25 , 2023, from <https://aaccommunity.net/wp-content/uploads/2019/03/Communication-Matrix-Questions.pdf>
- Stanberry, K. & Raskind, M. H. (2008). Assistive Technology: A Parent's Guide. London: GreatSchools Inc.

การใช้การสอนงานรูปแบบโค้ช และการเป็นพี่เลี้ยงสำหรับมารดา
เพื่อลดการกระตุ้นเตือนในการริเริ่มกิจวัตรประจำวันของบุคคล
ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาผู้ใหญ่*

USING GROW COACHING MODEL AND MENTORING FOR A MOTHER TO REDUCE
PROMPTING TO INITIATE DAILY ACTIVITIES OF AN ADULT WITH
INTELLECTUAL DISABILITIES

ดลฤดี มาแก้ว^{1*}, พิกุล เลียวสิริพงศ์², รัชนิกร ทองสุคติ³, สร้อยสุดา วิทยากร⁴

Donrudee Makaew^{1*}, Pikul Leosiripong², Ratchaneekorn Tongsookdee³, Soisuda Vittayakorn⁴

¹ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดลำพูน ลำพูน ประเทศไทย

¹Lamphun Special Education Center, Lamphun, Thailand

^{2,3,4}คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เชียงใหม่ ประเทศไทย

^{2,3,4}Faculty of Education, Chiang Mai University, Chiang Mai, Thailand

*Corresponding author E-mail: donrudee_tistee@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากระบวนการสอนงานรูปแบบโค้ช และการเป็นพี่เลี้ยงสำหรับมารดา 2) ศึกษาการลดการกระตุ้นเตือนของมารดาต่อการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาผู้ใหญ่ 3) ศึกษาความสามารถในการริเริ่มปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาผู้ใหญ่ กลุ่มเป้าหมายในงานวิจัยนี้ได้แก่ บุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาเพศหญิง อายุ 23 ปี และมารดา เครื่องมือในการวิจัยจำนวน 6 ชุด ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิเคราะห์ปัญหาของกรณีศึกษาาร่วมกันของผู้วิจัยและมารดา แบบทดสอบก่อนและหลังเรียน แผนการสอนสำหรับมารดา แบบบันทึกพฤติกรรมมารดา ในขณะที่ฝึกกรณีศึกษา แบบสังเกตพฤติกรรมมารดาต่อการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของมารดา ก่อนและหลังการสอนงานและการเป็นพี่เลี้ยง และแบบสังเกตพฤติกรรมมารดาในการริเริ่มกิจวัตรประจำวันของกรณีศึกษาก่อนและหลังการสอนงานและการเป็นพี่เลี้ยง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ คะแนน ค่าร้อยละ ค่ามัธยฐาน และข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) กระบวนการสอนงานรูปแบบโค้ช และการเป็นพี่เลี้ยงสำหรับมารดา มี 5 ขั้นตอน คือ การสร้างสัมพันธภาพร่วมกับการตั้งเป้าหมาย การวิเคราะห์สภาพที่สนับสนุนการเกิดปัญหาร่วมกัน การเลือกวิธีการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน การจัดทำแผนและฝึกปฏิบัติการสอนตามแผน และการประเมินผลร่วมกัน 2) การลดการกระตุ้นเตือนของมารดาต่อการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาผู้ใหญ่พบว่า มารดาสามารถลดพฤติกรรมกระตุ้นเตือนได้ทุกกิจกรรม 3) ความสามารถในการริเริ่มปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาผู้ใหญ่ พบว่า กรณีศึกษาสามารถริเริ่มปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเองทุกกิจกรรม

คำสำคัญ: การสอนงานรูปแบบโค้ช, การเป็นพี่เลี้ยง, การลดการกระตุ้นเตือน, การริเริ่มกิจวัตรประจำวัน

Abstract

This research interded for 1) Study the GROW coaching model process and to be a mentor for mother 2) Study reduction of mother's prompts in the daily routine of adult with intellectual disabilities 3) Study the ability of initiating daily routines of adult with intellectual disabilities. The target group in this research consisted of a female with intellectual disabilities, age 23 and her mother. The 6 research tools were: an interview form for analyzing case study's problems conducted by researcher and mother; pre & post- tests; teaching plan for mother, a behavioral record form of mother an observation form of mother's prompting behavior before and after coaching and mentoring and an observation form for daily -routine initiating of case study before and after coaching and mentoring. The data were analyzed by scores, percentages, medians and content analysis for qualitative data. The findings showed that 1) The GROW coaching model process and to be a mentor I for mother composed of five steps: relationship building and goal setting; cooperative problem analysis; selecting methods to achieve goals; organizing plan and practicing according to the plan; and cooperative evaluation 2) Reduction of mother's prompts in the daily routine of adult with intellectual disabilities, mother abled to reduce prompting behavior in all activities; 3) The ability of initiating daily routines of adult with intellectual disabilities, a case study could initiate daily routines independently in all activities.

Keywords: GROW Coaching Model Process, Mentoring, Reduction of Prompts, Initiating Daily Routines

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ระบุไว้ว่าการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545, 2542) ซึ่งครอบคลุมผู้เรียนที่มีความบกพร่องทุกกลุ่มตามประกาศกำหนดประเภทคนพิการทางการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2552 ที่ให้นิยามบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ได้แก่ บุคคลที่มีความจำกัดอย่างชัดเจนในการปฏิบัติตน (Functioning) ในปัจจุบัน ซึ่งมีลักษณะเฉพาะ คือ ความสามารถทางสติปัญญาต่ำกว่าเกณฑ์เฉลี่ยอย่างมีนัยสำคัญ ร่วมกับความจำกัดของทักษะการปรับตัวอีกอย่างน้อย 2 ทักษะจาก 10 ทักษะ ได้แก่ การสื่อความหมาย การดูแลตนเอง การดำรงชีวิตภายในบ้าน ทักษะทางสังคม การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น การรู้จักใช้ทรัพยากรในชุมชน การรู้จักดูแลควบคุมตนเอง การนำความรู้มาใช้ในชีวิตประจำวัน การทำงาน การใช้เวลาว่าง การรักษาสุขภาพอนามัยและความปลอดภัย ทั้งนี้ได้แสดงอาการดังกล่าวก่อนอายุ 18 ปี (ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กำหนดประเภทและหลักเกณฑ์ของคนพิการทางการศึกษาพ.ศ. 2552, 2552)

สถาบันราชานุกูล กรมสุขภาพจิต ระบุว่า บุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญามี 4 ระดับ ได้แก่ เล็กน้อย (Mild) (ระดับเชาวน์ปัญญาเท่ากับ 50-70) ปานกลาง (Moderate) (ระดับเชาวน์ปัญญาเท่ากับ 35-49) รุนแรง (Severe) (ระดับเชาวน์ปัญญาเท่ากับ 20-34) และรุนแรงมาก (Profound) (ระดับเชาวน์ปัญญาต่ำกว่า 20) บุคคลที่มีภาวะบกพร่องทางสติปัญญาตามช่วงอายุ 15 – 18 ปี เน้นฝึกวิชาอาชีพและลักษณะนิสัยที่ดีในการทำงาน ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นมากต่อการประกอบอาชีพในวัยผู้ใหญ่ ได้แก่ ฝึกการตรงต่อเวลา รู้จักรับคำสั่งและนำมาปฏิบัติเอง

โดยไม่มีผู้เตือน การปฏิบัติตนต่อผู้ร่วมงานและมารยาทในสังคม ช่วงเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ควรช่วยเหลือให้ได้มีอาชีพที่เหมาะสม (สถาบันราชานุกูล กรมสุขภาพจิต, 2562)

กรณีศึกษาในงานวิจัยนี้เป็นเพศหญิง อายุ 23 ปี ได้รับการวินิจฉัยโดยแพทย์ว่าเป็นบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา มีระดับเชาวน์ปัญญา 50 หรือพอเรียนได้ มีปัญหาในการดูแลจัดการเกี่ยวกับชีวิตประจำวันของตนเองภายในบ้าน กล่าวคือไม่สามารถดำเนินกิจวัตรประจำวันในการริเริ่มปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ด้วยตนเองได้ ซึ่งสาเหตุของปัญหาเกิดจากสภาพการเลี้ยงดูของบิดา มารดาที่ไม่เข้าใจถึงวิธีการช่วยเหลือที่เหมาะสม แต่ช่วยเหลือด้วยความรัก ความผูกพัน ด้วยบทบาทหน้าที่ความเป็นมารดา ช่วยเหลือแบบไม่รู้ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นตามมาในอนาคตข้างหน้า ซึ่งมารดาช่วยเหลือในสิ่งที่กรณีศึกษาควรปฏิบัติได้ด้วยตนเองมากไป ดังนั้นการที่จะให้มารดาตระหนักในความจำเป็นของตนเองในการฝึกให้กรณีศึกษาเริ่มกิจวัตรประจำวันของตน ด้วยการพูดคุยเรียนรู้ร่วมกัน น่าจะเป็นแนวทางที่เหมาะสม จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการใช้การสอนงานรูปแบบโกรว์ และการเป็นพี่เลี้ยงสำหรับมารดา ของบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาวัยผู้ใหญ่ เพื่อให้มารดาสามารถลดการกระตุ้นเตือนได้ กระบวนการสอนงานและการเป็นพี่เลี้ยงดังกล่าว มุ่งให้มีการทำงานร่วมกันระหว่างผู้สอนงานและผู้รับการสอนงาน ตั้งแต่การกำหนดเป้าหมาย การวิเคราะห์สภาพปัญหา การกำหนดทางเลือกในการแก้ปัญหาและการจัดทำแผนการสอนเพื่อดำเนินการ ซึ่งต้องอาศัยเทคนิคการสร้างสัมพันธภาพที่ดี และการสื่อสารกับมารดาให้เข้าใจ เพื่อให้มารดามีแรงจูงใจในการปฏิบัติ เพราะผลสำเร็จของบุตรจะเป็นแรงจูงใจสำหรับมารดา เนื่องจากการดาอยากให้บุตรสามารถดูแลตนเองในกิจวัตรประจำวันได้ หากนำรูปแบบการสอนงานแบบโกรว์มาใช้กับมารดาจะช่วยให้มารดามีความรู้ ทักษะในการช่วยเหลือบุตร โดยนำสื่อภาพกิจวัตรประจำวันมาใช้ เป็นสื่อทางสายตาที่ใช้แทนการกระตุ้นเตือน ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญที่จะนำกระบวนการสอนงานและการเป็นพี่เลี้ยงมาใช้กับมารดา โดยนำสื่อภาพมาใช้ลดการกระตุ้นเตือนแล้วทำให้กรณีศึกษาสามารถริเริ่มปฏิบัติงานด้วยตนเองได้

ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยใช้แนวคิดทฤษฎีรูปแบบการสอนงานของ Whitmore B. and MacGill 2006 ที่ได้กล่าวถึงการสอนงานรูปแบบ GROW ว่าเหมาะสำหรับการสอนงานและการให้คำปรึกษาตามหน้าที่ของงาน และการให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ ซึ่งมี 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การตั้งเป้าหมายร่วมกันระหว่างผู้สอนงานและผู้รับงาน 2) การวิเคราะห์สภาพที่สนับสนุนการเกิดปัญหาร่วมกัน 3) การเลือกวิธีการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน และ 4) การจัดทำแผนและฝึกปฏิบัติการสอนตามแผน (Whitmore, B. & McGil, L., 2006)

ในการนำสู่การพัฒนาแบบหรือการแก้ปัญหาในงานวิจัยในครั้งนี้ และผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับสภาพปัญหาโดยทั่วไปของบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในประเทศไทยส่วนมากจะมีข้อจำกัดในด้านของการดำรงชีวิต ซึ่งทางกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ได้รวบรวมสถิติสถานการณ์ด้านคนพิการในปัจจุบัน และได้ระบุไว้ว่า ช่วงอายุของบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาที่มีจำนวนมากที่สุดจะอยู่ในช่วงของวัยทำงาน วัยรุ่น วัยเรียน สูงอายุ และปฐมวัย และได้จำแนกตามสาเหตุความพิการ ได้แก่ แพทย์ไม่ระบุสาเหตุ คิดเป็นร้อยละ 43.10 ไม่ทราบสาเหตุร้อยละ 26.17 ภาวะเจ็บป่วย ร้อยละ 21.84 อุบัติเหตุ ร้อยละ 8.11 พันธุกรรม ร้อยละ 0.72 พิกการแต่กำเนิด ร้อยละ 0.05 ซึ่งสถิตินี้ได้สำรวจ ณ วันที่ 31 มีนาคม 2566 (กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ, 2565)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษากระบวนการสอนงานรูปแบบโกรว์ และการเป็นพี่เลี้ยงสำหรับมารดา
2. ศึกษาการลดการกระตุ้นเตือนของมารดา ต่อการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาวัยผู้ใหญ่
3. ศึกษาความสามารถในการริเริ่มปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาวัยผู้ใหญ่

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยการใช้การสอนงานรูปแบบโครง และการเป็นพี่เลี้ยงสำหรับมารดา เพื่อลดการกระตุ้นเตือนในการริเริ่มกิจวัตรประจำวัน ของบุคคลที่มีความบกพร่องสติปัญญาวัยผู้ใหญ่ โดยรูปแบบการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยแบบผสมทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามขั้นตอนดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ในงานวิจัยนี้กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้เรียนที่ได้รับการวินิจฉัยโดยแพทย์ ว่าเป็นบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา เพศหญิง อายุ 23 ปี จำนวน 1 คน และมารดาของผู้เรียนอายุ 63 ปี จำนวน 1 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยเครื่องมือ 6 ชุด ซึ่งแบ่งตามวัตถุประสงค์ 3 ข้อ ได้แก่ วัตถุประสงค์ที่ 1 ศึกษากระบวนการสอนงานรูปแบบโครง และการเป็นพี่เลี้ยงสำหรับมารดา ในขั้นตอนนี้ใช้เครื่องมือทั้งหมด 3 ชุด ดังนี้ 1) แบบสัมภาษณ์ เพื่อการวิเคราะห์ปัญหาของกรณีศึกษาร่วมกันของผู้วิจัยและมารดา (Problem analysis) 2) แบบทดสอบก่อนและหลังเรียนตามแผนการสอนสำหรับมารดา 3) แผนการสอนสำหรับมารดา จำนวน 3 แผน วัตถุประสงค์ที่ 2 ศึกษาการลดการกระตุ้นเตือนของมารดา ต่อการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาวัยผู้ใหญ่ ในขั้นตอนนี้ใช้เครื่องมือทั้งหมด 2 ชุด ได้แก่ 1) แบบบันทึกพฤติกรรมมารดาในขณะที่ฝึกกรณีศึกษา และ 2) แบบสังเกตพฤติกรรมมารดากระตุ้นเตือนของมารดา ก่อนและหลังการสอนงานและการเป็นพี่เลี้ยง และวัตถุประสงค์ที่ 3 ศึกษาความสามารถในการริเริ่มปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาวัยผู้ใหญ่ ในขั้นตอนนี้ใช้เครื่องมือทั้งหมด 1 ชุด ได้แก่ แบบสังเกตพฤติกรรมในการริเริ่มกิจวัตรประจำวันของกรณีศึกษา ก่อนและหลังการสอนงานและการเป็นพี่เลี้ยง

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ มีขั้นตอนดังนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษา ค้นคว้า และรวบรวมเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี ตำรา สิ่งพิมพ์ บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแบบสัมภาษณ์ เพื่อการวิเคราะห์ปัญหา แบบทดสอบก่อนและหลังเรียนตามแผนการสอน แผนการสอนสำหรับมารดา แบบบันทึกพฤติกรรม แบบสังเกตพฤติกรรมมารดากระตุ้นเตือน และแบบสังเกตพฤติกรรมในการริเริ่มกิจวัตรประจำวัน เมื่อทราบแนวคิดทฤษฎีแล้วผู้วิจัยได้ดำเนินการกำหนดโครงสร้างของเนื้อหา และนำเครื่องมือเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหา ก่อนนำไปหาค่าดัชนีความสอดคล้องจากผู้เชี่ยวชาญพิจารณาจำนวน 3 ท่าน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของเครื่องมือทุกชุดอยู่ที่ 0.67-1.00 อยู่ในเกณฑ์ใช้ได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการดังนี้ 1) ทำหนังสือยื่นเรื่องขออนุญาตในคน รหัสโครงการ 64 / 144 2) ทำหนังสือขอความร่วมมือในการศึกษารายกรณี จากหน่วยงานต้นสังกัด ถึงผู้ปกครองและกรณีศึกษา เพื่อขออนุญาตดำเนินการวิจัย 3) กำหนดสถานที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้พื้นที่บ้านของกรณีศึกษา 4) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 โดยใช้ระยะเวลาในการสอนงานและ เป็นพี่เลี้ยงให้กับมารดา ประมาณ 2 เดือน โดยเฉลี่ยสัปดาห์ละ 2 วัน คือวันเสาร์และวันอาทิตย์ รวมทั้งหมด 13 ครั้ง

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย นำเสนอข้อมูลเชิงปริมาณใช้การวิเคราะห์โดยหาคะแนน ค่าร้อยละ และค่ามัธยฐาน ในส่วนของข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย

การวิจัยการใช้การสอนงานรูปแบบโครง และการเป็นพี่เลี้ยงสำหรับมารดา เพื่อลดการกระตุ้นเตือนในการริเริ่มกิจวัตรประจำวัน ของบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาวัยผู้ใหญ่ มีผลการวิจัยดังนี้

1. กระบวนการสอนงานรูปแบบโกรว์ และการเป็นพี่เลี้ยงสำหรับมารดา

การสอนงานรูปแบบโกรว์ และการเป็นพี่เลี้ยงสำหรับมารดา (THE GROW COACHING MODEL) ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ซึ่งกระบวนการสอนงานรูปแบบโกรว์ มี 4 ขั้น แต่เมื่อลงพื้นที่ ผู้วิจัยไม่สามารถดำเนินการตามรูปแบบได้ทันที เนื่องจากเมื่อตั้งคำถามแล้ว มารดาไม่ได้ตอบคำถามที่จะนำมาใช้ในการตั้งเป้าหมายได้ ซึ่งคำตอบของมารดาสั้น และตอบคำถามเชิงตอบรับมากกว่าการแสดงความคิดเห็น ผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดของรูปแบบ FLOW ขั้นตอนที่ 1 คือ การสร้างสัมพันธภาพมาใช้ เพื่อจะได้ดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

กระบวนการสอนงานรูปแบบโกรว์ และการเป็นพี่เลี้ยงสำหรับมารดา ในงานวิจัยนี้ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ

1. การสร้างสัมพันธภาพพร้อมกับการตั้งเป้าหมาย

ในขั้นตอนการสร้างสัมพันธภาพจะทำไปพร้อมกับการตั้งเป้าหมาย โดยเริ่มจากการที่ผู้วิจัยได้ติดต่อสื่อสารกับมารดา โดยการใช้โทรศัพท์โทรนัดหมาย ตามวันเวลาที่มารดาสะดวก สถานที่ในการนัดหมายใช้บ้านของกรณีศึกษา ผู้วิจัยได้ขออนุญาตมารดาในการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อสัมภาษณ์ โดยให้มารดานั่งอยู่ตรงข้ามผู้วิจัย และเฉียงไปทางด้านใดด้านหนึ่ง จะไม่นั่งในระยะตรงกัน ใช้ระยะห่างประมาณ 1 เมตร เพื่อให้เกิดความผ่อนคลาย และไม่เผชิญหน้ามากเกินไป การสัมภาษณ์ใช้วิธีการพูดคุยแบบธรรมชาติ ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย เพื่อสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย ใช้คำถามทั่วไปเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ อากาศ สุขภาพ ประมาณ 5-10 นาที ขณะพูดคุยผู้วิจัยแสดงพฤติกรรมการเป็นผู้ฟังที่ดี โดยการยิ้มแย้ม และสังเกตสีหน้าท่าทางของมารดา หากรู้สึกว่ามีมารดานิ่ง หรือแสดงท่าทางกังวล หรืออึดอัด จะชวนพูดคุยในเรื่องรอบตัวที่มารดาสนใจ หลังจากที่ผู้วิจัยสังเกตได้ว่ามารดามีอาการเกร็งน้อยลงจากเดิม จึงทำให้ทราบว่ามารดาสามารถที่จะเริ่มใช้คำถามจากแบบสัมภาษณ์ในการตั้งเป้าหมายร่วมกันได้

2. การวิเคราะห์สภาพที่สนับสนุนการเกิดปัญหาร่วมกัน

ในขั้นตอนนี้มุ่งให้มารดาสะท้อนปัญหาและคัดเลือกเป้าหมายที่ต้องการพัฒนาตามความจำเป็นเร่งด่วน โดยผู้วิจัยใช้คำถามจากแบบสัมภาษณ์ ถามในสถานการณ์เกี่ยวกับความสามารถในการริเริ่มกิจวัตรประจำวันของกรณีศึกษา เมื่อมารดาเล่ากิจวัตรประจำวัน ผู้วิจัยจะถามซ้ำเพื่อช่วยให้มารดา คิดและวิเคราะห์สิ่งต่างๆ ที่ระบุว่าเป็นปัญหา โดยนำพฤติกรรมที่มารดาปฏิบัติต่อกรณีศึกษา เริ่มตั้งแต่การวิเคราะห์คำพูดที่ใช้ และท่าทางที่ใช้ขณะสื่อสาร รวมถึงการใช้คำสั่งที่อาจสร้างความสับสนให้กับกรณีศึกษา เพื่อวิเคราะห์สภาพที่สนับสนุนการเกิดปัญหาของกรณีศึกษาอย่างชัดเจนก่อนจะร่วมกันเลือกวิธีการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกันต่อไป ซึ่งจากการวิเคราะห์สภาพปัญหาแล้วมารดายอมรับว่าใช้วิธีการพูดกับกรณีศึกษาหลายครั้งและเปลี่ยนเสียงจากน้ำหนักเบาเป็นเสียงเข้มขึ้นก็ยังไม่สามารถช่วยให้กรณีเริ่มได้

3. การเลือกวิธีการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน

จากขั้นตอนที่ 2 มารดาได้จำแนกสภาพปัญหา ทั้งที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของตนเองในเรื่องการสื่อสาร ทั้งคำพูด ท่าทาง และพฤติกรรมของกรณีศึกษาที่ยังไม่ริเริ่มกิจวัตรประจำวันตั้งแต่ต้นนอน ต้องรอให้มารดาเป็นผู้บอกหรือช่วยเหลือตลอด ผู้วิจัยและมารดาจึงได้ร่วมกันเลือกสื่อและกิจวัตรประจำวันที่มีความจำเป็นกับกรณีศึกษาว่ามีกิจกรรมใดบ้างที่สำคัญและจำเป็นต้องสร้างสื่อขึ้นมา โดยผู้วิจัยได้นำเสนอสื่อตัวอย่างเป็นภาพกิจวัตรประจำวันขึ้นมา เช่น การพับผ้าห่ม การแปรงฟัน การรับประทานอาหารเช้า และการล้างถ้วย-ชาม โดยมารดาได้เลือกภาพจากกิจวัตรเหล่านี้เพื่อให้ผู้วิจัยนำไปจัดทำแผนการฝึกสำหรับสอนงานมารดา และได้นัดหมายครั้งต่อไปเพื่อจะได้นำแผนและสื่อมาสอนงานมารดา

4. การจัดทำแผนและฝึกปฏิบัติการสอนตามแผนการสอน

ผู้วิจัยได้จัดทำแผนการสอนสำหรับมารดา เพื่อให้การช่วยเหลือกรณีศึกษาได้ตามเป้าหมายที่วางไว้ โดยมีทั้งหมด 3 แผน ได้แก่ 1) แผนการรู้จักชุดสื่อภาพกิจวัตรประจำวัน สำหรับมารดา 2) แผนการใช้ชุดสื่อ

ภาพกิจวัตรประจำวัน สำหรับมารดา และ 3) แผนการสื่อสารกับบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ซึ่งผู้วิจัยจะสอนงานโดยสาธิตการสอนกับกรณีศึกษาให้มารดาดู และให้มารดาฝึกปฏิบัติกับกรณีศึกษาโดยตรง พบว่ามารดาสามารถทำได้ด้วยตนเองทุกขั้นตอน และให้ข้อมูลสะท้อนกลับได้ว่าสิ่งที่กรณีศึกษาทำขึ้นได้ถูกต้อง ขึ้นได้ไม่ถูกต้อง

5. การประเมินผลร่วมกัน

ในกระบวนการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการ ซึ่งกรณีการประเมินผลสำหรับผู้ใหญ่ สามารถที่จะประเมินได้โดยการถาม-ตอบ และให้ข้อมูลสะท้อนกลับได้ทันที แต่กรณีศึกษาที่เป็นบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา การประเมินผลจำเป็นต้องมีวิธีการที่ชัดเจนที่ผู้สอนสังเกตเห็นความก้าวหน้า หรือข้อบกพร่องเพื่อแก้ไขได้ ดังนั้นผู้วิจัยและมารดาจึงได้ตกลงที่จะต้องมีการประเมินผลการปฏิบัติของกรณีศึกษา โดยผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ที่มารดาสามารถประเมินได้ 5 ระดับและสอนวิธีการประเมินให้กับมารดา คือ ระดับ 1 ในการริเริ่มกิจกรรม มารดากระตุ้นเตือนอย่างมาก โดยการสัมผัสร่างกายหรือจับมือทำตั้งแต่เริ่มต้นจนสิ้นสุดกิจกรรม ระดับ 2 ในการริเริ่มกิจกรรมมารดากระตุ้นเตือน โดยการช่วยเหลือผ่านการสัมผัสร่างกาย ระดับ 3 ในการริเริ่มกิจกรรมมารดากระตุ้นเตือน โดยการกระตุ้นเตือนด้วยวาจา ระดับ 4 ในการริเริ่มกิจกรรม มารดากระตุ้นเตือนโดยท่าทาง ระดับ 5 กรณีศึกษาสามารถริเริ่มปฏิบัติกิจกรรมได้ด้วยตนเอง โดยไม่มีการกระตุ้นเตือนใดๆ ทุกขั้นตอน พบว่ามารดาสามารถปฏิบัติได้ตามขั้นตอนของสื่อภาพกิจวัตรประจำวัน และประเมินผลกรณีศึกษาตามเกณฑ์ได้จนเป็นผลสำเร็จ

จะเห็นว่ากระบวนการสอนงานรูปแบบโกรว์ และการเป็นพี่เลี้ยงสำหรับมารดา มีทั้งหมด 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การสร้างสัมพันธภาพร่วมกับการตั้งเป้าหมาย 2) การวิเคราะห์สภาพที่สนับสนุนการเกิดปัญหาร่วมกัน 3) การเลือกวิธีการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน 4) การจัดทำแผนและฝึกปฏิบัติการสอนตามแผน และ 5) การประเมินผลร่วมกัน ซึ่งเป็นการผสมผสานการสอนงานรูปแบบ FLOW (Carly Anderson, 2023) และการสอนงานรูปแบบ GROW (Whitmore, B. & McGil, L., 2006)

2. การลดการกระตุ้นเตือนของมารดา ต่อการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาผู้ใหญ่

ผู้วิจัยสังเกตพฤติกรรมการกระตุ้นเตือนของมารดา ระหว่างมารดาสอนงานกรณีศึกษา มีผลการลดการกระตุ้นเตือนของมารดาโดยแสดงค่ามัธยฐาน ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่ามัธยฐานของระดับคุณภาพการลดการกระตุ้นเตือนของมารดา ในการริเริ่มกิจวัตรประจำวันของกรณีศึกษา

กิจกรรมที่	ระดับคุณภาพ			การแปลคุณภาพ	คำอธิบายคุณภาพ
	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ครั้งที่ 3		
1	2	1	3	2	มารดาสามารถลดการกระตุ้นเตือนกรณีศึกษาในการริเริ่มปฏิบัติกิจกรรมได้
พับผ้าห่มหลังตื่นนอน				คุณภาพปรับปรุง	โดยการช่วยเหลือผ่านการสัมผัสร่างกาย
2	5	3	5	5	มารดาสามารถลดการกระตุ้นเตือนกรณีศึกษาได้โดย
แปรงฟัน				คุณภาพดีมาก	ไม่มีการกระตุ้นเตือนใดๆ ทุกขั้นตอน
3	4	3	4	4	มารดาสามารถลดการกระตุ้นเตือนกรณีศึกษาได้ โดยการกระตุ้นเตือนด้วย
รับประทานอาหาร				คุณภาพ ดี	ท่าทาง
4	3	3	5	3	มารดาสามารถลดการกระตุ้นเตือนกรณีศึกษาในการริเริ่มปฏิบัติกิจกรรมได้
ทำความสะอาดถ้วย-ชาม				คุณภาพพอใช้	โดยการกระตุ้นเตือนด้วยวาจา

จากตารางที่ 1 คำนวณฐาน การลดการกระตุ้นเตือนของมารดา ในการริเริ่มกิจวัตรประจำวันของ ทัศนศึกษาทั้ง 4 กิจกรรม พบว่า กิจกรรมที่มารดาสามารถลดการกระตุ้นเตือนได้มากที่สุดคือ กิจกรรมที่ 5 การ แปร่งฟัน ได้คำนวณฐาน เท่ากับ 5 ระดับคุณภาพ ดีมาก มารดาสามารถลดการกระตุ้นเตือนทัศนศึกษาได้โดย ไม่มีการกระตุ้นเตือนใดๆ ทุกขั้นตอน และกิจกรรมที่มารดาสามารถลดการกระตุ้นเตือนได้น้อยที่สุดคือ พับผ้าห่มหลัง ตื่นนอน ได้คำนวณฐานเท่ากับ 2 ระดับคุณภาพปรับปรุง มารดาสามารถลดการกระตุ้นเตือนทัศนศึกษาในการริเริ่ม ปฏิบัติกิจกรรมได้ โดยการช่วย เหลือผ่านการสัมผัสร่างกาย ส่วนกิจกรรมอื่นๆ พบว่ามารดาสามารถลดการกระตุ้น เตือนทัศนศึกษาได้ทุกกิจกรรมตามลำดับ เห็นได้จากคะแนนของคำนวณฐานที่เพิ่มขึ้นทุกกิจกรรม

3. ความสามารถในการริเริ่มปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาผู้ใหญ่

มารดาสังเกตพฤติกรรมในการริเริ่มกิจวัตรประจำวันของทัศนศึกษาระหว่างปฏิบัติกิจกรรม โดยแสดง คำนวณฐาน ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 แสดงคำนวณฐานของระดับคุณภาพ ในความสามารถริเริ่มปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของบุคคลที่ มีความบกพร่องทางสติปัญญาผู้ใหญ่

กิจกรรมที่	ระดับคุณภาพ			การแปล คุณภาพ	คำอธิบายคุณภาพ
	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ครั้งที่ 3		
1 พับผ้าห่มหลังตื่นนอน	2	2	3	2 คุณภาพ ปรับปรุง	ในการริเริ่มกิจกรรมมารดากระตุ้นเตือน โดยการช่วยเหลือผ่านการ สัมผัสร่างกาย
2 แปร่งฟัน	4	5	5	5 คุณภาพ ดีมาก	ทัศนศึกษาสามารถริเริ่มปฏิบัติกิจกรรมได้ด้วยตนเอง โดยไม่มีการ กระตุ้นเตือนใดๆ ทุกขั้นตอน
3 รับประทานอาหาร	3	4	4	4 คุณภาพ ดี	ในการริเริ่มกิจกรรมมารดากระตุ้นเตือนโดยทำทาง
4 ทำความสะอาด ถ้วย-ชาม	3	5	5	5 คุณภาพ ดีมาก	ทัศนศึกษาสามารถริเริ่มปฏิบัติกิจกรรมได้ด้วยตนเอง โดยไม่มีการ กระตุ้นเตือนใด ๆ ทุกขั้นตอน

จากตารางที่ 2 คำนวณฐาน ความสามารถในการริเริ่มปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของบุคคลที่มีความบกพร่อง ทางสติปัญญาผู้ใหญ่ ทั้ง 4 กิจกรรม พบว่า กิจกรรมที่ทัศนศึกษาสามารถริเริ่มปฏิบัติกิจวัตรประจำวันด้วย ตนเองได้มากที่สุด โดยไม่ต้องกระตุ้นเตือน มี 2 กิจกรรม คือการแปร่งฟัน และการทำความสะอาดถ้วย-ชาม ได้ คำนวณฐานเท่ากับ 5 ระดับคุณภาพ ดีมาก ส่วนกิจกรรมที่ทัศนศึกษาสามารถริเริ่มปฏิบัติกิจวัตรได้น้อยที่สุด โดย ได้รับการช่วยเหลือผ่านการสัมผัสร่างกายจากมารดา คือกิจกรรมที่ 1 การพับผ้าห่มหลังตื่นนอน ได้คำนวณฐาน เท่ากับ 2 ระดับคุณภาพ ปรับปรุง ส่วนกิจกรรมอื่นๆ พบว่า ทัศนศึกษาสามารถริเริ่มปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้ทุก กิจกรรมตามลำดับ เห็นได้จากคะแนนของคำนวณฐานที่เพิ่มขึ้นทุกกิจกรรม

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. กระบวนการสอนงานรูปแบบโครง และ การเป็นพี่เลี้ยงสำหรับมารดา เมื่อผู้วิจัยได้ลงมือเก็บรวบรวม ข้อมูลแล้ว พบว่าไม่สามารถใช้ได้กับมารดา ผู้วิจัยจึงได้วิเคราะห์กระบวนการสอนงานรูปแบบโครง และการเป็นพี่ เลี้ยงสำหรับมารดา ซึ่งประกอบไปด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การสร้างสัมพันธภาพร่วมกับการตั้งเป้าหมาย 2) การ วิเคราะห์สภาพที่สนับสนุนการเกิดปัญหาร่วมกัน 3) การเลือกวิธีการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน 4) การจัดทำ แผนและฝึกปฏิบัติการสอนตามแผน และ 5) การประเมินผลร่วมกัน โดยผู้วิจัยได้นำแนวคิดของรูปแบบ FLOW

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างสัมพันธภาพมาใช้ร่วมกับการตั้งเป้าหมาย ซึ่ง Carly Anderson ได้กล่าวถึงการมีสัมพันธภาพ จะช่วยให้สามารถจัดการกับความรู้สึกตนเองได้ มีความเชื่อใจ กล้าเสนอแนะและแสดงความรู้สึกมากขึ้น (Carly Anderson, 2023) หลังจากนำขั้นตอนนี้มาใช้ร่วมกับการตั้งเป้าหมาย พบว่ามารดาเข้าใจบทบาทการทำงานเป็นทีม และมีจุดมุ่งหมายในการเป็นหุ้นส่วนการทำงานร่วมกันกับผู้วิจัย กล้าแสดงความรู้สึกของตนเองมากขึ้น ทำให้สามารถตั้งเป้าหมายร่วมกันได้ ในส่วนของขั้นตอนการประเมินผลร่วมกัน ขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้เพิ่มขึ้นมาเนื่องจากเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญอย่างมากอีกขั้น ซึ่งในกระบวนการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลคือส่วนหนึ่งในกระบวนการ เพื่อให้มารดาทราบถึงพัฒนาการของบุตรจากการสอนงานของตนเองโดยตรง และสามารถสะท้อนผลร่วมกับผู้วิจัยได้ทันที เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นในครั้งต่อไปได้ ซึ่ง สมชาย รัตนทองคำ ได้กล่าวถึง การประเมินสภาพจริง ไว้ว่า เป็นวิธีการประเมินที่ออกแบบมาเพื่อสะท้อนให้เห็นพฤติกรรมและทักษะที่จำเป็นของผู้เรียนในสถานการณ์ที่เป็นจริง และเป็นวิธีการประเมินที่เน้นงานหรือกิจกรรมที่ผู้เรียนได้แสดงออกโดยการกระทำ เน้นกระบวนการเรียนรู้ผลผลิต และผลงาน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินและร่วมในการจัดกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง ซึ่งวิธีการนี้เชื่อว่าจะช่วยพัฒนาการเรียนรู้ออกมาได้อย่างต่อเนื่อง (สมชาย รัตนทองคำ, 2554) สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิเชศ รุ่งสว่าง ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า การประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงมีส่วนผลักดันให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นตามลำดับ (พิเชศ รุ่งสว่าง, 2556)

นอกจากนี้ ในการสอนงานและการเป็นพี่เลี้ยงมารดา พบว่าสัมพันธภาพระหว่างผู้วิจัยและมารดามีความสนิทสนมกันมากขึ้น มีการทำงานเป็นทีม กล้าแสดงความคิดเห็นมากขึ้น ซึ่งมีความสอดคล้องกับรูปแบบการสอนงานของ Whitmore B. and MacGill 2006 ที่ได้กล่าวถึงการสอนงานรูปแบบ GROW ว่าเหมาะสำหรับการสอนงานและการให้คำปรึกษาตามหน้าที่ของงาน และการให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ ซึ่งมี 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การตั้งเป้าหมายร่วมกันระหว่างผู้สอนงานและผู้รับงาน 2) การวิเคราะห์สภาพที่สนับสนุนการเกิดปัญหาร่วมกัน 3) การเลือกวิธีการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน และ 4) การจัดทำแผนและฝึกปฏิบัติการสอนตามแผน (Whitmore, B. & McGil, L., 2006)

2. การลดการกระตุ้นเตือนของมารดาต่อการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาผู้ใหญ่

ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะทำหน้าที่เป็นโค้ชของมารดา (Teacher as the Coach) ได้ชี้แนะมารดาถึงสถานะของผู้วิจัยให้มารดาเข้าใจในการทำหน้าที่ของครูในฐานะโค้ช ซึ่งข้อดีของการสอนงานมารดา คือ มารดามีความรู้ความเข้าใจในวิธีปฏิบัติกิจกรรมและสามารถนำความรู้ไปสอนงานโดยตรงกับกรณีศึกษาได้ ส่วนข้อดีของการเป็นพี่เลี้ยงมารดา คือ ผู้วิจัยสามารถชี้แนะหรือแนะนำ และให้ข้อมูลสะท้อนกลับได้ทันทีหลังจากการสอน เพื่อให้มารดาทราบถึงข้อดี และข้อควรปรับปรุงพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวของ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนที่ว่า การสอนงานเป็นกระบวนการที่กระตุ้นให้เกิดการปรับเปลี่ยนทัศนคติ และพฤติกรรม โดยการเสริมสร้างองค์ความรู้ กระตุ้นความเข้าใจ ฝึกฝนทักษะและปรับทัศนคติ (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2560) เมื่อผู้วิจัยเป็นพี่เลี้ยงขณะมารดาฝึกปฏิบัติกับกรณีศึกษา มารดาสามารถปรึกษาและถามผู้วิจัยเพื่อสร้างความมั่นใจในการปฏิบัติจนสามารถลดการกระตุ้นเตือนที่ใช้คำสั่งยาวๆ หรือการทำให้เปลี่ยนเป็นการให้การช่วยเหลือตามลำดับ มีการรอคอยให้กรณีศึกษาตอบสนอง ส่งผลต่อการลดพฤติกรรมกระตุ้นเตือนกรณีศึกษาได้เป็นอย่างมาก เนื่องจากมารดาปรับเปลี่ยนวิธีการจากการกระตุ้นเตือนด้วยวาจา หรือการกระตุ้นเตือนด้วยท่าทาง หรือการทำให้เลยหากบอกแล้วกรณีศึกษาไม่ทำ โดยเปลี่ยนมาสอนใช้สื่อภาพกิจวัตรประจำวันให้กรณีศึกษาดูและปฏิบัติตามแทน และจากการที่มารดาได้มีการสะท้อนกลับระหว่างที่ผู้วิจัยไปสอนช่วยให้มารดามีความเข้าใจชัดเจนมากขึ้น และมีข้อควรระวังในการสอนงานกรณีศึกษา คือ ควรให้เวลาในการฝึก

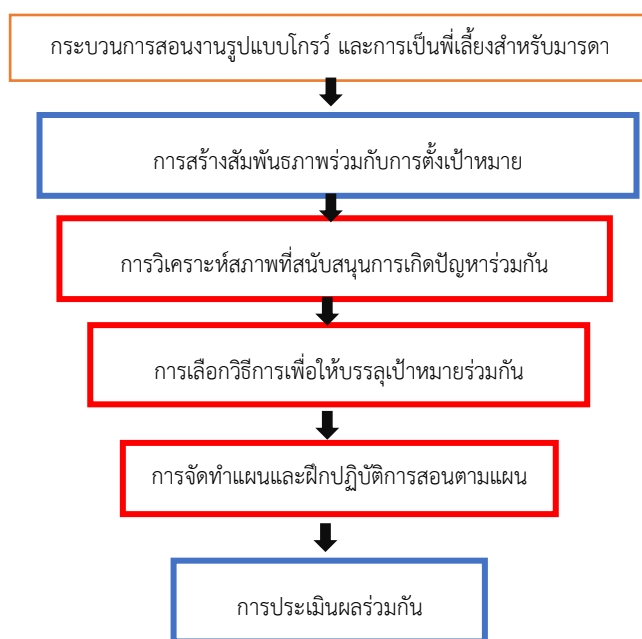
ปฏิบัติของกรณีศึกษามากขึ้น และควรถอยการช่วยเหลือออกหากพบว่ากรณีศึกษาทำได้แล้ว ซึ่งมีความสอดคล้องกับ สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ที่กล่าวถึงการลดการกระตุ้นเตือน หรือการสลายตัวกระตุ้นเตือนไว้นักเรียนจะเกิดการเรียนรู้ เมื่อนักเรียนสามารถทำงานได้โดยไม่ต้องช่วยเหลือ จุดมุ่งหมายของการกระตุ้นเพื่อช่วยเหลือให้เขาทำงานได้เองให้มากที่สุด เพราะฉะนั้นก่อนที่จะบอกแก่นักเรียนเกิดการเรียนรู้เราจะต้องค่อย ๆ ถอนตัวกระตุ้นเตือนออกไป นั่นคือ การสลายตัวกระตุ้นเตือน โดยถอนการช่วยเหลือจากมากที่สุดไปน้อยที่สุดได้แก่ ถอนการกระตุ้นเตือนทางกายก่อนท่าทางและสุดท้ายถอนด้วยวาจา (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 2559)

3. ความสามารถในการริเริ่มปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาวัยผู้ใหญ่

ผลจากการสอนงานและการเป็นพี่เลี้ยงโดยใช้สื่อภาพกิจวัตรประจำวันและนำไปติดตั้งในสภาพจริงที่กรณีศึกษาปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน เป็นสื่อรูปภาพในสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับช่องทางการเรียนรู้ของกรณีศึกษา ซึ่งติดไว้ที่บริเวณห้องต่างๆ ที่กรณีศึกษาใช้ปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน ได้แก่ ห้องนอน ห้องน้ำ ห้องครัว (โต๊ะกินข้าว) และห้องครัว (อ่างล้างจาน) ทุกจุดที่ติดสื่อจะให้ผู้มารดาระดมตัดสินใจเลือกเพื่อให้ได้มุมที่สะดวกในการใช้งานกับกรณีศึกษามากที่สุด โดยกรณีศึกษาสามารถใช้สื่อเป็นตัวชี้แนะว่าตนเองต้องทำอะไรแทนการรอคำสั่งจากมารดา เมื่อมารดาใช้สื่อภาพกิจวัตรประจำวันต่อกรณีศึกษาซ้ำๆ บ่อยครั้ง ส่งผลให้กรณีศึกษาสามารถริเริ่มปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง ซึ่งการเรียนรู้โดยการซ้ำๆ บ่อยครั้งจากสื่อ สอดคล้องกับแนวคิดของ ธอร์นไคค์ สมชาย รัตนทองคำ กล่าวถึง ทฤษฎีการเชื่อมโยง ที่เชื่อว่าการเรียนรู้เกิดจากการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนอง ซึ่งสามารถแสดงออกด้วยพฤติกรรมต่างๆ กัน โดยมีทฤษฎีเชื่อมโยงด้วยกฎ 3 ข้อ ได้แก่ กฎแห่งความพร้อม คือ ความพร้อมของผู้เรียนทั้งสภาพร่างกายและจิตใจ กฎแห่งการฝึกหัด คือ การฝึกหัดกระทำซ้ำบ่อยๆ และกฎแห่งผลที่ได้รับ คือ ผลที่ได้รับเมื่อแสดงพฤติกรรม ถ้าได้รับผลที่พึงพอใจ ผู้เรียนย่อมอยากจะทำอีกต่อไป (สมชาย รัตนทองคำ, 2556) ซึ่งทฤษฎีนี้จะสอดคล้องกับวิธีสอนและเรียนรู้ของบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา และกรณีศึกษาสามารถปฏิบัติได้โดยอัตโนมัติไม่ต้องรอคำสั่งหรือการกระตุ้นเตือนจากมารดาผ่านการดูสื่อภาพ ซึ่ง กนกรัตน์ ยศไกร กล่าวถึง การสื่อสารด้วยภาพว่า เป็นการสื่อสารโดยไม่ต้องใช้ภาษาที่สามารถให้ความหมายได้แทนการสื่อสารด้วยการเขียน หรือพูดและอาจสื่อความหมายได้ลึกซึ้งกว่าเนื่องจากภาพมีผลต่อการกระตุ้นการรับรู้ด้วยการมองเห็น ซึ่งมีประสิทธิภาพกว่าการรับรู้ด้วยวิธีอื่น ๆ (กนกรัตน์ ยศไกร, 2551) โดยสอดคล้องกับกิจวัตรประจำวันซึ่งเป็นเป้าหมายที่มารดาต้องการให้กรณีศึกษาปฏิบัติได้ด้วยตนเอง ศศิชา จันทรวรวิทย์ ได้กล่าวว่า กิจวัตรประจำวัน เป็นทักษะที่ผู้ปกครองควรส่งเสริมคือ ทักษะด้านการช่วยเหลือตนเองในการทำกิจวัตรประจำวัน เพราะกิจวัตรประจำวันเป็นสิ่งที่ทุกคนจำเป็นต้องทำเป็นประจำทุกวัน และเป็นทักษะพื้นฐานของคนทุกคน ซึ่งการช่วยเหลือตนเอง คือ การที่เด็กสามารถทำกิจกรรมในชีวิตประจำวันได้ด้วยตนเอง ไม่ว่าจะเป็นการรับประทานอาหาร การแต่งกาย การดูแลความสะอาดหลังขับถ่าย และการดูแลทำความสะอาดร่างกายตนเอง เป็นต้น (ศศิชา จันทรวรวิทย์, 2564) เมื่อบุตรของตนสามารถริเริ่มกิจวัตรประจำวันได้จึงเป็นความสำเร็จของมารดาในการดูแลเลี้ยงดูที่สร้างความพอใจ ย่อมมีแรงจูงใจที่จะช่วยเพิ่มความสามารถให้บุตรในการดำรงชีวิตที่เป็นอิสระมากขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้องค์ความรู้ใหม่ในการวิเคราะห์กระบวนการสอนงานรูปแบบโครงข่าย และการเป็นพี่เลี้ยงสำหรับมารดา สรุปได้ตามโมเดล ดังนี้

ภาพที่ 1 โมเดลภาพ กระบวนการสอนงานรูปแบบโกรว์ และการเป็นพี่เลี้ยงสำหรับมารดา

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้สรุปได้ว่า 1) กระบวนการสอนงานรูปแบบโกรว์ และการเป็นพี่เลี้ยงมารดา ประกอบไปด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้ การสร้างสัมพันธภาพร่วมกับการตั้งเป้าหมาย การวิเคราะห์สภาพที่สนับสนุนการเกิดปัญหาร่วมกัน การเลือกวิธีการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน การจัดทำแผนและฝึกปฏิบัติการสอนตามแผน และการประเมินผลร่วมกัน 2) การลดการกระตุ้นเตือนของมารดาต่อการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาวัยผู้ใหญ่ มารดาสามารถลดการกระตุ้นเตือนกรณีศึกษาในการริเริ่มกิจวัตรประจำวันได้ทุกกิจกรรม 3) ความสามารถในการริเริ่มปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาวัยผู้ใหญ่ กรณีศึกษาสามารถริเริ่มปฏิบัติกิจวัตรประจำวันด้วยตนเองได้ทุกกิจกรรม ในส่วนของข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ หรือข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย คือ การใช้ระยะเวลาในการสร้างสัมพันธภาพระหว่างผู้วิจัยและมารดาต้องใช้ระยะเวลาเป็นอย่างมาก เพราะเป็นการเปลี่ยนบทบาทของมารดา และฝึกการทำงานเป็นทีม เพื่อให้มีจุดมุ่งหมายในการเป็นหุ้นส่วนการทำงานร่วมกันกับผู้วิจัย การพัฒนาคำถามในแบบสัมภาษณ์ในแต่ละขั้นตอนของโกรว์โมเดลให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการทำงาน และมีความชัดเจนเข้าใจตรงกัน ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยวิจัยครั้งต่อไป คือ การใช้ GROW โมเดล ศึกษาเกี่ยวกับ กิจกรรมแต่ละด้าน ที่เกี่ยวกับบทบาทของครูการศึกษาพิเศษ เช่น การประเมินผล การเขียนแผน หรือกิจกรรมต่างๆ ที่ต้องใช้วิธีการโค้ช หรือการสอนงาน ควรมีการศึกษารูปแบบกระบวนการ เทคนิคการสอนผู้ใหญ่ หรือการทำงานเป็นทีม เพื่อให้เกิดการพัฒนางานในองค์กรศึกษาพฤติกรรมการริเริ่มกิจวัตรประจำวันของบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาวัยผู้ใหญ่ ผ่านสื่อวีดิทัศน์ หรือการใช้ตัวแบบร่วมกับสื่อวีดิทัศน์

เอกสารอ้างอิง

กนกรัตน์ ยศไกร. (2551). การถ่ายภาพเพื่อการสื่อสาร. เรียกใช้เมื่อ 8 กรกฎาคม 2566 จาก https://archive.lib.cmu.ac.th/full/T/2560/coms91160trsi_ch2.pdf

- กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ. (2565). สถานการณ์ด้านคนพิการ. เรียกใช้เมื่อ 17 กรกฎาคม 2566 จาก <https://www.dep.go.th/th/law-academic/knowledge-base/disabled-person-situation>
- ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กำหนดประเภทและหลักเกณฑ์ของคนพิการทางการศึกษาพ.ศ. 2552. (2552). ราชกิจจานุเบกษา. หน้า 46. (31 มกราคม 2563).
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. (2542). ราชกิจจานุเบกษา. หน้า 13. (13 กุมภาพันธ์ 2563).
- พิเชศ รุ่งสว่าง. (2556). การพัฒนารูปแบบการประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. วารสาร ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 36(2), 71-72.
- ศศิชา จันทรวรวิทย์. (2564). กิจวัตรประจำวันตามช่วงวัย: พัฒนาการด้านการช่วยเหลือตนเอง. เรียกใช้เมื่อ 8 กรกฎาคม 2566 จาก <https://pt.mahidol.ac.th/knowledge/?p=2053>
- สถาบันราชานุกูล กรมสุขภาพจิต. (2562). บกพร่องทางสติปัญญา. เรียกใช้เมื่อ 10 มิถุนายน 2563 จาก <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:bMhNybvViDKJ:>
- สมชาย รัตนทองคำ. (2554). การวัดผลประเมินผลทางการศึกษา. เรียกใช้เมื่อ 10 กรกฎาคม 2566 จาก <https://ams.kku.ac.th/aalearn/resource/edoc/tech/54/13eva.pdf>
- _____. (2556). ทฤษฎีการเรียนรู้ของนักการศึกษา ที่มักถูกนำมาใช้พัฒนาการเรียนการสอน. เรียกใช้เมื่อ 17 กรกฎาคม 2566 จาก https://ams.kku.ac.th/aalearn/resource/edoc/tech/56web/4learn_edu56.pdf
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2560). เทคนิคการสอนงาน. เรียกใช้เมื่อ 1 มิถุนายน 2563 จาก <https://www.ocsc.go.th/sites/default/files/document/ocsc-2017-eb12.pdf>
- สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. (2559). เอกสารสำหรับครู-ผู้ฝึก หลักสูตรการอบรม เรื่อง การจัดการเรียนการสอน นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษระดับรุนแรง โดยใช้กระบวนการสอนเชิงพฤติกรรม. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- Carly Anderson. (2023). The flow of a coaching conversation. Retrieved July 9 , 2023, from <https://carlyanderson.com/the-flow-of-a-coaching-conversation?fbclid=IwAR3GjnFRHD5PfpC6CYOxbDL4MvrUCsZEc4DRVmJHdtFdjVEjrCBxz9x00>
- Whitmore, B. & McGil, I. (2006). Facilitating Reflective Learning Through Mentoring and Coaching. (pp. 1-9). Philadelphia: Kogan Page Limited.

การมีส่วนร่วมรับผิดชอบของผู้ปกครองในการใช้ตารางเวลาแบบสัมผัส
เพื่อลดการกระตุ้นเตือนการเปลี่ยนกิจวัตรประจำวันตอนเช้าของนักเรียนพิการซ้อน*
PARENT'S COLLABORATION IN USING TACTILE SCHEDULE TO DECREASE
PROMPTING FOR CHANGING MORNING DAILY ROUTINE ACTIVITIES OF A STUDENT
WITH MULTIPLE DISABILITIES

พวงเพชร ศรีโสภารัตน์*, รัชนิกร ทองสุคติ, พิกุล เลียวสิริพงษ์, สร้อยสุดา วิทยาการ
Phuangphet Srisopharatch*, Ratchaneekorn Tongsookdee, Pikul Leosiripong, Soisuda Vittayakorn
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เชียงใหม่ ประเทศไทย
Faculty of Education, Chiang Mai University, Chiang Mai, Thailand
*Corresponding author E-mail: sriphuangpetch@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) กระบวนการมีส่วนร่วมรับผิดชอบของผู้ปกครองในการใช้ตารางเวลาแบบสัมผัสเพื่อลดการกระตุ้นเตือนในการเปลี่ยนกิจวัตรประจำวันตอนเช้า 2) การลดการกระตุ้นเตือนของผู้ปกครอง ในการเปลี่ยนกิจวัตรประจำวันตอนเช้า และ 3) ความสามารถในการเปลี่ยนกิจวัตรประจำวันตอนเช้าของนักเรียนพิการซ้อน คัดเลือกกรณีศึกษาแบบเจาะจง ได้ 1 คนและผู้ปกครอง คือ นักเรียนพิการซ้อนประเภทความบกพร่องทางสติปัญญาและบกพร่องทางการเห็น ระดับเขาวงกตปัญญา 35 ไม่สามารถเปลี่ยนกิจวัตรประจำวันตอนเช้า ต้องได้รับการกระตุ้นเตือนทางวาจาและท่าทางโดยผู้ปกครอง เครื่องมือวิจัย 1) แบบสังเกตพฤติกรรมกรรมการกระตุ้นเตือนของผู้ปกครอง 2) แบบสัมภาษณ์ผู้ปกครอง 3) แบบบันทึกพฤติกรรมกรรมการกระตุ้นเตือนของผู้ปกครองต่อกรณีศึกษาขณะใช้ตารางเวลาแบบสัมผัส และ 4) แผนการสอนผู้ปกครอง 4 แผน ผู้วิจัยดำเนินการวิจัย 4 เดือน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าฐานนิยมและการพรรณนา ผลวิจัยพบว่า กระบวนการมีส่วนร่วมรับผิดชอบของผู้ปกครองในการใช้ตารางเวลาแบบสัมผัสเพื่อลดการกระตุ้นเตือนในการเปลี่ยนกิจวัตรประจำวันตอนเช้า ประกอบด้วย 1) การร่วมคิดเพื่อการตระหนักรู้และกำหนดปัญหา 2) การวางแผนและร่วมตัดสินใจเลือกแนวทางการแก้ปัญหา 3) การร่วมปฏิบัติงานในกิจกรรมตามแผนการใช้ตารางเวลาแบบสัมผัส และ 4) การร่วมประเมินผลและการรับรู้ถึงผลประโยชน์ อีกทั้งผู้ปกครองลดการกระตุ้นเตือนในการเปลี่ยนกิจวัตรประจำวันตอนเช้าทุกกิจกรรมและความสามารถในการเปลี่ยนกิจวัตรประจำวันตอนเช้าของกรณีศึกษาพัฒนาดีขึ้น พบว่า กิจกรรมตื่นนอน อาบน้ำ แปรงฟัน และรับประทานอาหาร กรณีศึกษาเปลี่ยนกิจวัตรประจำวันตอนเช้าได้ด้วยตนเอง ส่วนกิจกรรมการแต่งกาย เตรียมไปโรงเรียน กรณีศึกษาต้องการการกระตุ้นเตือนด้วยวาจา

คำสำคัญ: กระบวนการมีส่วนร่วมรับผิดชอบ, ผู้ปกครองเด็กพิการซ้อน, การลดการกระตุ้นเตือน, กิจวัตรประจำวันพื้นฐาน, ตารางเวลาแบบสัมผัส

Abstract

This research used a mixed methods using case study research aims to study 1) participatory process of parent's collaboration in using the tactile schedule to reduce the urge to changing morning daily routine for students with multiple disabilities 2) reducing parental prompting and in modification and 3) the ability to changing morning daily routine of students with multiple disabilities. The case study was selected by purposive method, 1 person and his parents: students with intellectual disability and low vision, has an intelligence level of 35, no change morning daily routines, must be prompted verbally and in gestures by parents. Research tools were: 1) an observation form for parent's prompting behavior before and after in using tactile schedule; 2) an interview form for parents; 3) parent's prompting behavior record form for a case study while using a tactile schedule and 4) parents' teaching plans. The researcher conducted the research for 4 months and analyzed the data by means of values and descriptions. The results of the study revealed that the process of parental involvement in the use of schedules to reduce the urge to change the morning routine for students with multiple disabilities The sequence of steps are as follows: 1) co - awareness and co - determination of problems, 2) co - planning and co - decisions for solutions, 3) co - operation in activities according to the plan using touch schedules, and 4) co - evaluation and co - operation, know the benefits. In addition, parents reduced the urge to change their morning routines for every activity and the case study's ability to change their morning routines improved, and found that wake - up activity, bathing activities, brushing activity and eating activities case study to change daily routine by himself and in dress activities Pre - school activities Case studies require verbal prompting.

Keywords: Collaboration, Parents of Children with Multiple Disabilities, Responsibility Prompting, Basic Daily Routines, Tactile Schedule

บทนำ

คนพิการ เป็นสมาชิกสำคัญกลุ่มหนึ่งในสังคมไทยที่นับวันจะมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น จากรายงานข้อมูลสถานการณ์ด้านคนพิการในประเทศไทย กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พบจำนวนคนพิการ 2,076,313 คน คิดเป็นร้อยละ 3.01 และเป็นบุคคลที่มีความพิการมากกว่า 1 ประเภท จำนวน 124,092 คน (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2563) เมื่อเปรียบเทียบกับข้อมูลคนพิการ ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2564 โดยพบคนพิการจำนวน 2,102,384 คน คิดเป็นร้อยละ 3.22 ของประชากรทั้งประเทศ (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2564) และ พบว่า เป็นบุคคลที่มีความพิการมากกว่า 1 ประเภท จำนวน 123,835 คน จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่ามีคนพิการเพิ่มขึ้น 26,071 คน คิดเป็นร้อยละ 0.21 ของประชากรทั้งประเทศ ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ สรุปลว่า บุคคลพิการซ้อนจัดอยู่ในกลุ่มคนพิการที่ต้องการความช่วยเหลือในด้านการดำรงชีวิตที่ครอบคลุมในทุกด้านอย่างต่อเนื่อง เพื่อการอยู่รวมในชุมชนและมีความสุขกับคุณภาพชีวิตที่ดี บุคคลพิการซ้อนสามารถเรียนรู้ได้เน้นความต้องการและความสามารถของเด็กเป็นสำคัญ ส่งเสริมให้เรียนวิชาที่เหมาะสม ควรให้เด็กเรียนในด้านอาชีพและฝึกทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิต ผ่านการจัดการศึกษาที่ให้ทุกส่วนของสังคมมีส่วนร่วมพัฒนาผู้เรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งพ่อแม่ ผู้ปกครองที่อยู่ใกล้ชิดกับเด็กมากที่สุด และได้บัญญัติสาระสำคัญเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ ผู้ปกครอง ในการจัดการศึกษาและพัฒนากิจการการศึกษา ด้านความมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษา มาตรา 9(6) การมีส่วนร่วมของบุคคล

ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ด้านสิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา กล่าวในมาตรา 11 บิดา มารดา หรือ ผู้ปกครอง มีหน้าที่จัดให้บุตรหรือบุคคลซึ่งอยู่ในความดูแลได้รับการศึกษาภาคบังคับตามมาตรา 17 และตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องตลอดจนให้ได้รับการศึกษา นอกเหนือจากการศึกษาภาคบังคับ ตามความพร้อมของครอบครัว และในมาตรา 12 กล่าวถึงให้บุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น มีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 1), 2542) และยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 - 2580 ซึ่งระบุถึงการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของทุกภาคส่วนไว้ในยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ประเด็นยุทธศาสตร์การส่งเสริมบทบาทการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ครอบครัวและชุมชนในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างบรรทัดฐานที่ดีในสังคม (ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 - 2580), 2561) ดังนั้น ครอบครัวเป็นผู้มีบทบาทสำคัญที่สุดในการดูแลและช่วยเหลือเด็กพิการซ้อนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และอย่างต่อเนื่อง จึงจำเป็นที่ผู้ปกครองต้องมีศักยภาพและความพร้อมที่จะดูแลต่อเนื่องที่บ้าน การที่จะพัฒนาศักยภาพในการดูแลและวิธีการฝึกทักษะการช่วยเหลือตนเองให้กับเด็กพิการซ้อนจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการ “การมีส่วนร่วม” (Collaboration) ระหว่างครู ผู้ซึ่งมีความเชี่ยวชาญ มีความเข้าใจเกี่ยวกับทักษะในการฝึกหัดเด็ก และผู้ปกครองผู้มีบทบาทสำคัญที่สุดในการดูแลและฝึกให้กับเด็กจึงนำไปสู่การช่วยเหลือได้อย่างมีประสิทธิภาพ และต่อเนื่องต่อไป

สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ระบุว่า การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลพิการซ้อนที่สำคัญ คือ การสร้างหลักสูตรที่เหมาะสม การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก การจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก และการบูรณาการการเรียนรู้ การสอนเน้นเฉพาะด้านที่ผู้เรียนบกพร่อง โดยเฉพาะการฝึกทักษะกิจวัตรประจำวันพื้นฐานในการดำรงชีวิตประจำวัน (Activities of Daily Living Skills) หมายความว่า การเปลี่ยนกิจวัตรประจำวันต่าง ๆ ในแต่ละวัน เช่น การเริ่มต้นกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน เริ่มตั้งแต่ตื่นนอน การอาบน้ำ การแปรงฟัน การแต่งกาย การรับประทานอาหาร และการขับถ่าย เป็นพื้นฐานที่สำคัญ ช่วยกระตุ้นให้นักเรียนทำด้วยตนเองให้มากที่สุดและปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้อย่างรวดเร็ว โดยครอบครัวมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการดูแล รวมถึง ส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์ - สังคม เกิดจากการปฏิสัมพันธ์กับผู้เลี้ยงดูและบุคคลในครอบครัว (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 2561) ผู้วิจัยในฐานะหัวหน้าฝ่ายวิชาการได้เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการในการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล ผู้วิจัยได้ประชุมร่วมกับบิดามารดาและได้รับฟังข้อมูล รวมถึงความวิตกกังวล หงุดหงิดของผู้ปกครอง คือ กรณีศึกษาไม่สามารถเปลี่ยนกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง คือ เมื่อตื่นนอนแล้วจะมีพฤติกรรมนั่งบนเตียงนิ่งเฉยไม่รับรู้ว่ามีกิจกรรมต่อไป คืออะไร ควรจะอย่างไร ไม่ยอมลุกมาเก็บผ้าห่มและปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน รอคอยการกระตุ้นเตือนจากบิดา มารดา และย่ำตลอด เป็นต้นเหตุให้บุคคลในครอบครัวทะเลาะกัน และเป็นตัวอย่างที่ไม่เหมาะสมให้กับน้องสาวที่บางครั้งมีการปฏิบัติตนเหมือนกรณีศึกษา ผู้วิจัยได้พูดคุยและ ทราบสาเหตุของความพิการของนักเรียนเกิดจากการที่นักเรียนประสบอุบัติเหตุทางรถยนต์ขณะที่ยังได้ 8 เดือน ทางครอบครัวสังเกตเห็นว่านักเรียนมีพัฒนาการในด้านการเคลื่อนไหว ด้านการใช้กล้ามเนื้อเล็ก ด้านการเข้าใจและการใช้ภาษา ด้านการช่วยเหลือตนเองและสังคมไม่เป็นไปตามวัย อีกทั้งพบปัญหาความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเชาวน์ปัญญาเท่ากับ 35 และสายตาเลือนราง ระดับ 3 ส่วน 60 เมตร (3/60) เนื่องจากจอประสาทตาเสื่อม นอกจากนี้ยังพบขาทั้งสองข้างยาวไม่เท่ากัน มีลักษณะการเดินไขว้ขา ข้างขวานำ ลากขาซ้ายตาม การเดินไม่มั่นคงเอียงซ้ายขวา หกล้มบ่อยครั้ง และผู้วิจัยได้ทำการหาข้อมูลพื้นฐานจำนวนครั้งของการกระตุ้นเตือนจากผู้ปกครอง จำนวน 14 วัน พบมีการกระตุ้นเตือนด้วยท่าทาง กระตุ้นเตือนทาง

วาทา และการกระตุ้นเตือนด้วยท่าทางและวาทาทุกวัน รวม 84 ครั้ง เฉลี่ย 6 ครั้งต่อวันในกิจวัตรประจำวันตอนเช้า ประกอบกับผู้ปกครอง คิดว่ากรณีศึกษา มีอายุมากขึ้นควรจะเปลี่ยนกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง

จากรายงานการวิจัยทางการศึกษาพิเศษจำนวนมากที่ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญและผลดีของการจัดการศึกษาด้วยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองบนฐานแนวคิด ของ Cohen, J. M. & Uphoff, N. T. ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษา มีขั้นตอน 4 ขั้นตอนคือ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Cohen, J. M. & Uphoff, N. T., 1977) และหลักการสอนผู้ใหญ่ และการใช้ตารางเวลาแบบสัมผัสเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก มีผลต่อการพัฒนาและความสำเร็จของนักเรียนอย่างเด่นชัด เช่นอลิสสา สุวรรณรัตน์ ได้กล่าวว่าการช่วยเหลือให้นักเรียนพิการซ้อนให้สามารถเริ่มต้นทำกิจกรรมด้วยตนเอง มีวิธีการ 8 วิธี คือ 1) การใช้ตารางเวลา 2) ตารางเวลาย่อย 3) ปฏิทิน ใช้การบอกเหตุการณ์ที่กำลังจะเกิดขึ้น 4) การแบ่งงานออกเป็นขั้นตอนย่อย 5) เครื่องมือที่ใช้ในการจัดการ เป็นเครื่องมือที่บอกขั้นตอนของกิจกรรมย่อย 6) ระบบการทำงาน เป็นการวางลำดับของงานที่จะให้เด็กทำ 7) เครื่องมือการเปลี่ยนกิจกรรม และ 8) กระดานให้เลือกและรายการ ให้เด็กรู้จักเลือกด้วยตนเอง (อลิสสา สุวรรณรัตน์, 2556) และ สมพร หวานเสร็จ ได้กล่าวว่า การใช้รูปภาพแสดงตารางเวลา และกิจกรรมที่ต้องดำเนินการในแต่ละวันในตารางเวลา ทำให้ผู้พิการดำเนินกิจกรรมในแต่ละวันได้ (สมพร หวานเสร็จ, 2552) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา การมีส่วนร่วมรับผิดชอบของผู้ปกครองในการลดกระตุ้นเตือนการเปลี่ยนกิจวัตรตอนเช้าของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาและเห็นเลือนราง ด้วยตารางเวลาแบบสัมผัส เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของกรณีศึกษาและการศึกษาให้มีคุณภาพตามวิสัยทัศน์ของโรงเรียนที่ว่า ภายในปี 2565 โรงเรียนจัดการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษา บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมรับผิดชอบของผู้ปกครองในการใช้ตารางเวลาแบบสัมผัสเพื่อลดการกระตุ้นเตือนในการเปลี่ยนกิจวัตรประจำวันตอนเช้าสำหรับนักเรียนพิการซ้อน
2. เพื่อศึกษาการลดการกระตุ้นเตือนของผู้ปกครอง (มารดา) ในการเปลี่ยนกิจวัตรประจำวันตอนเช้า
3. เพื่อศึกษาความสามารถในการเปลี่ยนกิจวัตรประจำวันตอนเช้าของเด็กพิการซ้อน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นรูปแบบผสม (Mixed Methods Research) เป็นการนำเทคนิควิธีดำเนินการวิจัยรูปแบบเชิงปริมาณและเชิงพรรณนา

กรณีศึกษา

นักเรียนพิการซ้อนโดยมีเงื่อนไข มีความบกพร่องมากกว่า 1 ประเภทความพิการในตนเอง ระดับเชาวน์ปัญญาระหว่าง 35 - 49 ศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ห้องเรียนพิการซ้อน โรงเรียนเฉพาะความพิการแห่งหนึ่ง ในจังหวัดเชียงใหม่ ไม่สามารถเปลี่ยนกิจวัตรประจำวันในตอนเช้าได้ด้วยตนเองทุกวัน ผู้ปกครองต้องกระตุ้นเตือนด้วยท่าทางและวาทา จากเงื่อนไขที่กำหนดได้กรณีศึกษา คือ นักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาและสายตาเลือนราง จำนวน 1 คน

ผู้ปกครองของเด็กพิการซ้อน หมายถึงบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับกรณีศึกษาทางสายเลือด เป็นผู้ปกครองตามกฎหมาย อาศัยอยู่ในบ้านหลังเดียวกับกรณีศึกษา โดยการเลือกแบบเจาะจง มีเกณฑ์ ดังนี้ เป็น ย่า หรือ บิดา มารดาของนักเรียนพิการซ้อน ไม่ได้ออกไปทำงานนอกบ้านหรือหยุดการทำงานนอกบ้าน เป็นผู้ดูแลกรณีศึกษาในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของทุกวัน ปฏิบัติหน้าที่งานบ้านให้กับครอบครัว จากเงื่อนไขที่กำหนดผู้ปกครอง คือ มารดา

เครื่องมือวิจัย

1. แบบสังเกตพฤติกรรมการกระตุ้นเตือนของผู้ปกครอง ในการเปลี่ยนกิจวัตรประจำวันตอนเช้า สำหรับกรณีศึกษาก่อนและหลังการมีส่วนร่วมรับผิดชอบของผู้ปกครองในการใช้ตารางเวลาแบบสัมผัส บันทึกโดยผู้วิจัย มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00 และค่าความเชื่อมั่นระหว่างผู้สังเกต (Interobserver Reliability (IOR) เท่ากับ 90.75

2. แบบสัมภาษณ์ผู้ปกครองเกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วมรับผิดชอบของผู้ปกครองสำหรับให้ผู้วิจัย สอบถาม สนทนา เพื่อค้นหา ความคิดเห็น/ความรู้สึกร/พฤติกรรม การดูแลของผู้ปกครองตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ล่วงหน้า มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 0.95 และปรับปรุงตามที่ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะ

3. แบบสังเกตพฤติกรรมของกรณีศึกษาในการเปลี่ยนกิจวัตรประจำวันตอนเช้า ใช้สำหรับสังเกตและบันทึกพฤติกรรมในการเปลี่ยนกิจวัตรประจำวันตอนเช้าของกรณีศึกษาโดยผู้ปกครองใช้ระหว่างการสอนแผนตารางเวลาสัมผัส มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00 และค่าความเชื่อมั่นระหว่างผู้สังเกต (Interobserver Reliability (IOR) เท่ากับ 95.91

4. แผนการสอนผู้ปกครอง จำนวน 4 แผนการสอน โดยใช้เวลาสอนแผนละ 60 นาที

4.1 แผนการสอนผู้ปกครองที่ 1 เรื่อง รู้จักตารางเวลาแบบสัมผัส มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 0.98 และปรับปรุงตามที่ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะ

4.2 แผนการสอนผู้ปกครองที่ 2 เรื่อง เรียนรู้ร่วมกัน มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00

4.3 แผนการสอนผู้ปกครองที่ 3 เรื่อง แลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00

4.4 แผนการสอนผู้ปกครองที่ 4 เรื่อง ร่วมประเมินผล มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

1. ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี จากหนังสือ ตำรา เอกสารวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสังเกตพฤติกรรม แบบสัมภาษณ์ผู้ปกครอง

2. สร้างฉบับร่างของแบบสังเกตพฤติกรรมการกระตุ้นเตือนของผู้ปกครอง แบบสัมภาษณ์ผู้ปกครอง แบบสังเกตพฤติกรรมของกรณีศึกษาและแผนการสอน

3. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ นำเครื่องมือ เสนออาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาเบื้องต้นแล้วนำมาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ จากนั้นนำเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน หาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Item Objective Congruence) เท่ากับ 0.50 – 1.00 แสดงว่า ข้อคำถามนั้นวัดได้ตรงจุดประสงค์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงแบบผสม (Mixed Methods Research) กล่าวคือ มีกระบวนการเก็บข้อมูลทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ มีขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยยื่นแบบเสนอโครงการวิจัยให้แก่คณะกรรมการจริยธรรมวิจัยในคน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เพื่อขอรับพิจารณารับรองจริยธรรมการวิจัยในคน รหัสโครงการ CMUREC No. 64/129

2. ผู้วิจัยนัดหมายผู้ปกครอง ชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัย ประสานในการเข้าไปเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมการกระตุ้นเตือนของผู้ปกครอง ในการเปลี่ยนกิจวัตรประจำวันตอนเช้าสำหรับกรณีศึกษาก่อนการมีส่วนร่วมรับผิดชอบของผู้ปกครองในการใช้ตารางเวลาแบบสัมผัส จำนวน 3 วัน

3. ผู้วิจัยนัดหมายผู้ปกครอง ในการสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลตามแบบสัมภาษณ์ผู้ปกครองเกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วมรับผิดชอบของผู้ปกครองในการใช้ตารางเวลาแบบสัมผัส จำนวน 2 ครั้ง

4. ผู้วิจัยนัดหมายผู้ปกครอง เข้าไปสอนการใช้ตารางเวลาแบบสัมผัส ตามแผนการสอนจำนวน 4 แผนการสอนเริ่มจาก การจัดสภาพแวดล้อม ขั้นนำ ขั้นสอน โดย การสอนตรง การสาธิต การผลิตเปลี่ยนให้มารดาสอนกับกรณศึกษาให้ผู้วิจัยดู มารดาแสดงความตั้งใจในการฝึกใช้ตารางเวลาแบบสัมผัสมีการสะท้อนต่อผู้วิจัยว่าการฝึกแบบนี้ถูกหรือไม่ และขั้นสรุป ซึ่งผู้ปกครองผ่านเกณฑ์การทดสอบความรู้ในครั้งที่ 2

5. ผู้วิจัยสอนการใช้แบบบันทึกพฤติกรรมของกรณศึกษาในการเปลี่ยนกิจวัตรประจำวันตอนเช้า และตรวจสอบความเชื่อมั่นระหว่างผู้สังเกตในการใช้แบบบันทึกพฤติกรรม เป็นการทำงานวิจัยร่วมกันระหว่างผู้วิจัยและมารดา จัดทำข้อตกลงระหว่างผู้ปกครองและผู้วิจัย และผู้ปกครองร่วมประเมินพฤติกรรมของกรณศึกษาในแบบสังเกตพฤติกรรมของกรณศึกษาในการเปลี่ยนกิจวัตรประจำวัน เป็นเวลา 30 วัน

6. ผู้วิจัยนัดหมายผู้ปกครอง ในการเข้าไปเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมการกระตุ้นเตือนของผู้ปกครอง ในการเปลี่ยนกิจวัตรประจำวันสำหรับกรณศึกษาหลังการมีส่วนร่วมรับผิดชอบของผู้ปกครองในการใช้ตารางเวลาแบบสัมผัส จำนวน 3 วัน

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิจัย ข้อมูลเชิงปริมาณที่นำมาวิเคราะห์โดยสถิติ ได้แก่ ฐานนิยม ในส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) สรุปโดยการอุปนัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยและนำเสนอเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยการมีส่วนร่วมรับผิดชอบของผู้ปกครองในการใช้ตารางเวลาแบบสัมผัส เพื่อลดการกระตุ้นเตือนในการเปลี่ยนกิจวัตรประจำวันตอนเช้าของนักเรียนพิการซ้อน มีผลดังนี้

1. กระบวนการมีส่วนร่วมรับผิดชอบของผู้ปกครองในการใช้ตารางเวลาแบบสัมผัส เพื่อลดการกระตุ้นเตือนในการเปลี่ยนกิจวัตรประจำวันตอนเช้าของนักเรียนพิการซ้อน

ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ 1) การร่วมคิดเพื่อการตระหนักรู้และร่วมกำหนดปัญหา 2) การวางแผนและร่วมตัดสินใจเลือกแนวทางการแก้ปัญหา 3) การร่วมปฏิบัติงานในกิจกรรมตามแผนการใช้ตารางเวลาแบบสัมผัส และ 4) การร่วมประเมินผลและการรับรู้ถึงผลประโยชน์ โดยแสดงรายละเอียด ดังนี้

ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในการร่วมคิดเพื่อการตระหนักรู้และร่วมกำหนดปัญหา ผู้วิจัยสนทนากับผู้ปกครอง ซึ่งในวันดังกล่าวประกอบด้วย ย่า แม่และพ่อ ที่มาร่วมสนทนาด้วย โดยผู้ปกครองบอกและกล่าวถึงพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากการที่กรณศึกษาไม่สามารถเปลี่ยนกิจวัตรประจำวันได้ และการปฏิบัติของผู้ปกครองในการช่วยเหลือกรณศึกษา ซึ่งสะท้อนถึงการตระหนักรู้และร่วมกำหนดถึงปัญหาของกรณศึกษา คือ การไม่เปลี่ยนกิจวัตรประจำวันตอนเช้าด้วยตนเอง ต้องรอให้ผู้ปกครองเตือนทั้งทางกายและวาจา ซึ่งผู้ปกครองมีความเครียดและความวิตกกังวล

ขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในการวางแผนและร่วมตัดสินใจเลือกแนวทางการแก้ปัญหา ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้มีการสื่อสารในความเข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้นและพัฒนาแนวทางในการช่วยเหลือ การเลือกที่ดีที่สุดและเป็นไปได้จากทางเลือกหลาย ๆ ทางซึ่งสรุปผลการระดมความคิดระหว่างผู้วิจัย และผู้ปกครอง ปรากฏว่าทางผู้ปกครองไม่มีความรู้ในการแก้ไขปัญหาการไม่เปลี่ยนกิจวัตรประจำวัน ผู้วิจัยจึงได้นำเสนอถึงลักษณะการเรียนรู้ ความคิด ความเข้าใจของนักเรียนพิการซ้อนรุนแรงประเภทบกพร่องทางสติปัญญาและสายตาสั้น การใช้อัตราเวลาแบบสัมผัสเพื่อให้กรณศึกษาเปลี่ยนกิจวัตรประจำวัน รวมถึงการมีส่วนร่วมระหว่างครูและผู้ปกครอง ในการปรับสื่อของจริงในตารางเวลาแบบสัมผัส และร่วมวิเคราะห์ตัดสินใจในแนวทางปฏิบัติโดยเน้นการฝึกจากผู้ปกครองในสภาพแวดล้อมที่บ้านที่เด็กมีความคุ้นเคย

ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมปฏิบัติงานในกิจกรรมตามแผนการใช้ตารางเวลาแบบสัมผัส ผู้วิจัย ปฏิบัติการสอนมารดาในแผนการสอนที่ 1 - 4 ตามลำดับโดยย่อและพร้อมฟังด้วย สอนแผนการสอนละ 2 ครั้ง เป็นระยะเวลา 1 เดือน การสอนเริ่มจาก การจัดสภาพแวดล้อม ขั้นนำ ขั้นสอน โดย การสอนตรง การสาธิต การ ผลัดเปลี่ยนให้มารดาสอนกับกรณีศึกษาให้ผู้วิจัยดู มารดาแสดงความตั้งใจในการฝึกใช้ตารางเวลาแบบสัมผัสมีการ สะท้อนต่อผู้วิจัยว่าการฝึกแบบนี้ถูกหรือไม่ และขั้นสรุป ซึ่งผู้ปกครองผ่านเกณฑ์การทดสอบความรู้ในครั้งที่ 2 ผู้ปกครองนำตารางเวลาแบบสัมผัสไปฝึกใช้กับกรณีศึกษา เป็นเวลา 30 วัน

ขั้นที่ 4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผลและการรับรู้ถึงผลประโยชน์ ผู้วิจัยชี้แจงถึงประโยชน์ที่เกิดขึ้นต่อเด็กพิการซ้อนและต่อผู้ปกครองผ่านการแนะนำและร่วมใช้เครื่องมือ 1) แบบสังเกตพฤติกรรมการ กระตุ้นเตือนของผู้ปกครอง ในการเปลี่ยนกิจวัตรประจำวันสำหรับกรณีศึกษา ก่อนและหลังการมีส่วนร่วม รับผิดชอบของผู้ปกครองในการใช้ตารางเวลาแบบสัมผัส และ 2) แบบบันทึกพฤติกรรมของกรณีศึกษาในการ เปลี่ยนกิจวัตรประจำวันโดยผู้ปกครองเพื่อให้เห็นการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนขึ้น

2. การลดการกระตุ้นเตือนของผู้ปกครอง (มารดา) ในการเปลี่ยนกิจวัตรประจำวันตอนเช้าของนักเรียน พิการซ้อน ผลการวิจัยสรุปได้ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าฐานนิยมและการแปลผล การกระตุ้นเตือนของผู้ปกครองในการเปลี่ยนกิจวัตรประจำวัน ตอนเช้าของนักเรียนพิการซ้อนก่อนและหลังการมีส่วนร่วมรับผิดชอบของผู้ปกครองในการใช้ตารางเวลาแบบสัมผัส จำแนกตามกิจวัตรประจำวัน

กิจกรรม	ก่อนการใช้ตารางเวลาแบบสัมผัส		หลังการใช้ตารางเวลาแบบสัมผัส	
	ฐานนิยม	การแปลผล	ฐานนิยม	การแปลผล
1. การตื่นนอน	3	กระตุ้นเตือนด้วยท่าทาง	1	ไม่ได้กระตุ้นเตือนกรณีศึกษาเปลี่ยนกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง
2. การอาบน้ำ	2	กระตุ้นเตือนด้วยวาจา	1	ไม่ได้กระตุ้นเตือนกรณีศึกษาเปลี่ยนกิจวัตรประจำวันตอนเช้าได้ด้วยตนเอง
3. การแปรงฟัน	2	กระตุ้นเตือนด้วยวาจา	1	ไม่ได้กระตุ้นเตือนกรณีศึกษาเปลี่ยนกิจวัตรประจำวันตอนเช้าได้ด้วยตนเอง
4. การแต่งกาย	4	กระตุ้นเตือนด้วยท่าทางและวาจา	2	กระตุ้นเตือนด้วยวาจา
5. การรับประทานอาหาร	2	กระตุ้นเตือนด้วยวาจา	1	ไม่ได้กระตุ้นเตือนกรณีศึกษาเปลี่ยนกิจวัตรประจำวันตอนเช้าได้ด้วยตนเอง
6. การเตรียมไปโรงเรียน	4	กระตุ้นเตือนด้วยท่าทางและวาจา	2	กระตุ้นเตือนด้วยวาจา

จากตารางที่ 1 พบว่า ฐานนิยมและการแปลผลของการกระตุ้นเตือนของผู้ปกครอง ก่อนการใช้ตารางเวลาแบบสัมผัส ในกิจกรรมการแต่งกาย และการเตรียมไปโรงเรียน ฐานนิยมอยู่ในระดับ 4 หมายถึง กรณีศึกษาต้องการการกระตุ้นเตือนด้วยท่าทางและวาจา ส่วนกิจกรรมตื่นนอน ฐานนิยมอยู่ในระดับ 3 หมายถึงกรณีศึกษาต้องการการกระตุ้นเตือนด้วยท่าทาง และกิจกรรมอาบน้ำ การแปรงฟัน และ การรับประทานอาหาร ฐานนิยมอยู่ในระดับ 2 หมายถึง กรณีศึกษาต้องการการกระตุ้นเตือนด้วยวาจา ซึ่งหลังการใช้ตารางเวลาแบบสัมผัส พบว่า ฐานนิยมของการกระตุ้นเตือนจากผู้ปกครองลดลงทุกกิจกรรม ในกิจกรรมการตื่นนอน การอาบน้ำ การแปรงฟัน และการรับประทานอาหาร ค่าฐานนิยมของการกระตุ้นเตือนอยู่ในระดับ 1 หมายถึง มารดาไม่ได้กระตุ้นเตือนกรณีศึกษาเปลี่ยนกิจวัตรประจำวันตอนเช้าได้ ส่วนในกิจกรรมการแต่งกายและการเตรียมไปโรงเรียน กรณีศึกษาต้องการเพียงการกระตุ้นเตือนด้วยวาจาจึงเปลี่ยนกิจวัตรประจำวันตอนเช้าได้

3. ด้านความสามารถในการเปลี่ยนกิจวัตรประจำวันตอนเช้าของเด็กพิการซ้อน ในช่วง 30 วันของการใช้สื่อตารางเวลาแบบสัมผัส

ตารางที่ 2 ค่าฐานนิยมและระดับคุณภาพการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของกรณีศึกษา บันทึกโดยผู้ปกครอง

กิจกรรม	ช่วงที่ 1		ช่วงที่ 2		ช่วงที่ 3	
	วันที่ 1 - 10		วันที่ 11 - 20		วันที่ 21 - 30	
	ฐานนิยม	คุณภาพการริเริ่มปฏิบัติ	ฐานนิยม	คุณภาพการริเริ่มปฏิบัติ	ฐานนิยม	คุณภาพการริเริ่มปฏิบัติ
1. การตื่นนอน	3	กระตุ้นเตือนด้วยท่าทาง	4	กระตุ้นเตือนด้วยวาจา	5	ทำได้ด้วยตนเอง
2. การอาบน้ำ	4	กระตุ้นเตือนด้วยวาจา	4	กระตุ้นเตือนด้วยวาจา	5	ทำได้ด้วยตนเอง
3. การแปรงฟัน	4	กระตุ้นเตือนด้วยวาจา	5	ทำได้ด้วยตนเอง	5	ทำได้ด้วยตนเอง
4. การแต่งกาย	2	กระตุ้นเตือนด้วยท่าทางและวาจา	3	กระตุ้นเตือนด้วยท่าทาง	4	กระตุ้นเตือนด้วยวาจา
5. การรับประทานอาหาร	4	กระตุ้นเตือนด้วยวาจา	5	ทำได้ด้วยตนเอง	5	ทำได้ด้วยตนเอง
6. เตรียมไปโรงเรียน	2	กระตุ้นเตือนด้วยท่าทางและวาจา	3	กระตุ้นเตือนด้วยท่าทาง	4	กระตุ้นเตือนด้วยวาจา

จากตารางที่ 2 พบว่า ในช่วงที่ 1 คือ ระหว่างวันที่ 1 - 10 กรณีศึกษายังต้องการการกระตุ้นเตือนด้วยท่าทางและวาจา การกระตุ้นเตือนด้วยท่าทาง และการกระตุ้นเตือนด้วยวาจา ในการริเริ่มเปลี่ยนกิจวัตรประจำวันตอนเช้าในทุกกิจกรรม ในช่วงที่ 2 คือ ระหว่างวันที่ 11 - 20 กรณีศึกษาเริ่มเปลี่ยนกิจวัตรประจำวันตอนเช้าได้ด้วยตนเองในกิจกรรมแปรงฟัน และกิจกรรมรับประทานอาหาร และในช่วงที่ 3 คือระหว่างวันที่ 21 - 30 กิจกรรมที่กรณีศึกษาเริ่มเปลี่ยนกิจวัตรประจำวันตอนเช้าได้ด้วยตนเอง คือ กิจกรรมตื่นนอน กิจกรรมการอาบน้ำ กิจกรรมแปรงฟัน และกิจกรรมรับประทานอาหาร

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมรับผิดชอบของผู้ปกครองในการใช้ตารางเวลาแบบสัมผัสเพื่อลดการกระตุ้นเตือนในการเปลี่ยนกิจวัตรประจำวันตอนเช้าสำหรับนักเรียนพิการซ้อน อภิปรายผลได้ดังนี้

1. กระบวนการการมีส่วนร่วมรับผิดชอบของผู้ปกครอง ในการใช้ตารางเวลาแบบสัมผัส เพื่อลดการกระตุ้นเตือนของผู้ปกครองในการเปลี่ยนกิจวัตรประจำวันตอนเช้าของนักเรียนพิการซ้อน ซึ่งผู้วิจัยและผู้ปกครองร่วมกันพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหากรณีศึกษาไม่ริเริ่มเปลี่ยนกิจวัตรประจำวันด้วยตนเอง ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

- 1) การร่วมคิดเพื่อการตระหนักรู้และร่วมกำหนดปัญหา ผู้วิจัยพบว่า ผู้ปกครองมีส่วนร่วม ตอบคำถาม การเล่าถึงสภาพการดูแลบุตรพิการซ้อน ให้การร่วมมือกับผู้วิจัยในการสังเกตพฤติกรรมและการปฏิบัติของผู้ปกครองในการช่วยเหลือการเปลี่ยนกิจวัตรประจำวัน ตลอดจนรับรู้และเข้าใจได้ว่าการกระตุ้นเตือนของผู้ปกครองในการเปลี่ยนกิจวัตรประจำวันเป็นสาเหตุที่สำคัญ รวมทั้งมีความคาดหวังว่ากรณีศึกษามีอายุมากขึ้นควรจะริเริ่มเปลี่ยนกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง ร่วมกับผู้วิจัยสร้างการยอมรับและเคารพความเป็นปัจเจกของครอบครัว และการให้เกียรติครอบครัวในฐานะหุ้นส่วนในการดูแลเด็ก การคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และความต้องการจำเป็นของ

ครอบครัว เป็นการส่งเสริมบทบาทที่ผู้ปกครองต้องปฏิบัติกับบุตรพิการซ้อน สอดคล้องกับแนวคิดครอบครัวเป็น ศูนย์กลางของ Bronfenbrenner, U. และรัชนิกร ทองสุคติ กล่าวว่า ครอบครัวเป็นหน่วยที่สำคัญที่สุดของเด็ก และพ่อแม่หรือผู้ดูแลเป็นผู้ที่รอบรู้และเข้าใจบุตรของตนเองเป็นอย่างดี โดยเริ่มจากครอบครัวที่เป็นจุดเริ่มต้นของการเรียนรู้ของชีวิตลูก พ่อแม่เป็นครูคนแรกของเด็ก และเด็ก ๆ ก็ได้เรียนรู้หลายสิ่งหลายอย่างที่บ้าน (Bronfenbrenner, U., 1994); (รัชนิกร ทองสุคติ, 2561) 2) การวางแผนและร่วมตัดสินใจเลือกแนวทางการแก้ปัญหา ผู้วิจัยพบถึงความมุ่งมั่นในการแก้ปัญหาต่างของผู้ปกครองแต่ไม่มีความรู้จึงนำเสนอการใช้ ตารางเวลาแบบสัมผัสซึ่งมีความเหมาะสม ดังที่ สมพร หวานเสร็จ ได้กล่าวว่า การใช้รูปภาพแสดงตารางเวลาและ กิจกรรมในตารางเวลา ที่ต้องดำเนินการในแต่ละวัน ทำให้เด็กพิการซ้อนประเภทนี้รับรู้และเข้าใจถึงการดำเนิน กิจกรรมในแต่ละวันได้ (สมพร หวานเสร็จ, 2552) เนื่องด้วยกรณีศึกษามีความบกพร่องทางสติปัญญาและสายตา เลื่อนราง โดยผู้วิจัยเป็นผู้สอนและผู้ดำเนินการช่วยเหลือสนับสนุนให้มีความสำคัญต่อการเน้นให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมฝึกที่บ้านอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ผู้ปกครองมีบทบาทในการวางแผนและร่วมตัดสินใจเลือกใช้ตารางเวลา แบบสัมผัส กล่าวคือ ตารางเวลาแบบสัมผัสมีลักษณะเป็นตารางเวลาหลักแสดงกิจวัตรประจำวันจำนวน 6 กิจกรรม ที่กรณีศึกษาต้องปฏิบัติในตอนเช้าก่อนไปโรงเรียน และตารางเวลาย่อยจำนวน 4 กิจกรรมแสดงลำดับขั้นตอนการ ทำกิจกรรมที่กรณีศึกษาไม่สามารถทำได้ โดยในตารางเวลาหลักและตารางเวลาย่อยที่สร้างขึ้นได้ติดบัตรภาพ แสดงกิจวัตรประจำวัน สื่อหรือชิ้นส่วนวัตถุจริง ภาพนักเรียนพิการซ้อน สื่อจำลองได้ร่วมปรับสื่อ ตามคำแนะนำ ของผู้ปกครองและนักเรียนพิการซ้อน เช่น ปรับบัตรกิจกรรมสวมถุงเท้า จากเดิมเป็นถุงเท้าของเด็กทารกที่มีขนาดเล็ก กิจกรรมการอาบน้ำจากสบู่ก้อนเล็ก มาเป็นสบู่ยี่ห้อโพรเทคส์ พบว่า เมื่อนักเรียนพิการซ้อนได้สัมผัสบัตร กิจกรรมสวมถุงเท้า นักเรียนพิการซ้อนไม่เข้าใจ มารดาจึงปรับเป็นถุงเท้าเท้าขนาดของจริงซึ่งที่ถุงเท้ามีลายที่พื้นถุงเท้า และได้ปรับบัตรกิจกรรมเตรียมไปโรงเรียนที่ติดรองเท้าของนักเรียนอนุบาล นักเรียนพิการซ้อนตอบว่า รองเท้าอะไรมีข้างเดียว ใหญ่ด้วย ผู้ปกครองแนะนำให้ใช้ของจำลองที่มีขนาดเล็กและติดทั้งสองข้าง ทั้งนี้เพราะ ผู้ปกครองมีเป้าหมายเพื่อสื่อความหมายให้นักเรียนพิการซ้อนมีความเข้าใจในบัตรกิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับ วีระ พงษ์ แสง - ชูโต ได้ศึกษาแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สารวิชาวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนที่มีความ บกพร่องทางการมองเห็น ในเขตภาคเหนือ ของประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า ครูควรใช้สื่อทดแทนจากวัสดุที่หา ได้ใกล้ตัว เพื่อสื่อความหมายให้นักเรียนเข้าใจได้ง่ายขึ้น โดยเฉพาะในการทดลองวิชาฟิสิกส์ และการใช้ประสาทสัมผัสทางหูและกายสัมผัสในการรับรู้มากขึ้นเพื่อทดแทนสายตาที่บกพร่อง การเขียนข้อความบนพลาสติกทึบหรือ ใช้สียีนเขียนบนตะแกรงลวดเพื่อให้นักเรียนสามารถสัมผัสและอ่านตัวหนังสือที่นูนขึ้นมาได้ (วีระพงษ์ แสง-ชูโต, 2553) 3) การร่วมปฏิบัติงานในกิจกรรมตามแผนการใช้ตารางเวลาแบบสัมผัส ผู้วิจัยเริ่มจากการจัดสภาพแวดล้อม ที่บ้านให้พร้อมที่จะเรียนรู้ได้แก่การจัดโต๊ะ การเปิดพัดลม เปิดประตูหน้าบ้านเพื่อให้อากาศถ่ายเท และใช้เทคนิค การสอนหลากหลาย เช่น การสอนตรง การสาธิตกับนักเรียนพิการซ้อนให้ผู้ปกครองดู การสอนซ้ำ การสลับ บทบาทระหว่างผู้ปกครองกับผู้วิจัย ผู้ปกครองร่วมฝึกด้วยตามแผนการสอนผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้องตลอดจน การนำตารางเวลาแบบสัมผัสไปใช้กับกรณีศึกษาที่บ้านและให้คำแนะนำกับผู้ปกครอง และ 4) การร่วมประเมินผล และการรับรู้ถึงผลประโยชน์ ผู้วิจัยสอนการสังเกต บันทึกพฤติกรรมในแบบบันทึกพฤติกรรมของนักเรียนพิการ ซ้อน รวมถึงการหาค่าความเชื่อมั่นระหว่างผู้สังเกต 2 คนซึ่งได้ค่า IOR ร้อยละ 80 ขึ้นไป ถือว่าข้อมูลเชื่อถือได้ พบว่า ผู้ปกครองมีความเข้าใจและร่วมมือในการสังเกตพฤติกรรม และบันทึกพฤติกรรมในแบบบันทึกพฤติกรรม ของนักเรียนพิการซ้อน เป็นเวลา 30 วัน

2. การลดการกระตุ้นเตือนของมารดาในการเปลี่ยนกิจวัตรประจำวันของนักเรียนพิการซ้อน (กรณีศึกษา) ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการมีส่วนร่วมรับผิดชอบของผู้ปกครองที่ค้นพบ ส่งผลให้มารดาลดการกระตุ้นเตือนใน การเปลี่ยนกิจวัตรประจำวันของนักเรียนพิการซ้อน เนื่องด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมรับผิดชอบของผู้ปกครองใน

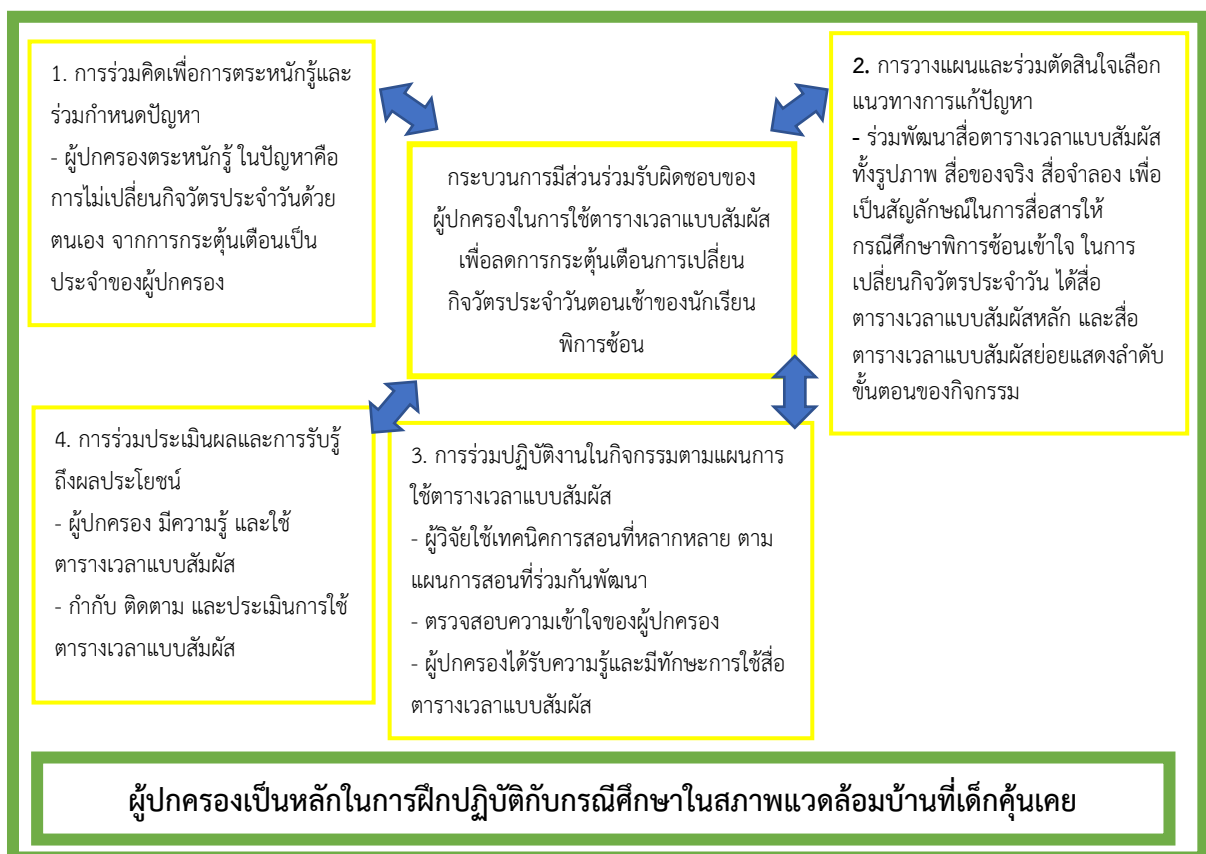
ลักษณะ ร่วมคิดเพื่อการตระหนักรู้และร่วมกำหนดปัญหา การวางแผนและร่วมตัดสินใจเลือกแนวทางการแก้ปัญหาทำให้ได้แผนการสอน 4 แผน ที่มีความเฉพาะต่อการแก้ปัญหาของกรณีศึกษา ซึ่งตรงกับความต้องการของครอบครัว แม้ว่าเนื้อหาจากแผนการสอนจะเป็นความรู้ใหม่ ผู้วิจัยได้เพิ่มความรู้ให้กับผู้ปกครอง สอนผู้ปกครองตามลำดับขั้นตอนตามแผนการสอนที่วางไว้ เป็นลำดับ ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ชี้แจงจุดประสงค์การสอน ขั้นสอน นำเสนอและอธิบาย นำสื่อมาประกอบการสอน การอธิบาย การสาธิต การสอนซ้ำ การผลิตเปลี่ยนให้ผู้ปกครองได้ปฏิบัติ การชี้แนะ และการตรวจสอบความเข้าใจ เพื่อให้ผู้ปกครองปฏิบัติได้ถูกต้อง เห็นภาพวิธีการใช้ตารางเวลาแบบสัมผัสได้ชัดเจน สอดคล้องกับ Vygotsky, L. S. ได้กล่าวว่า การเสริมต่อการเรียนรู้สามารถทำได้หลายประการ เช่น การให้แบบอย่าง การให้ข้อเสนอแนะ การสะท้อนผลการเรียนรู้ การตรวจสอบความรู้ของผู้เรียนโดยให้ผู้เรียนเล่าสิ่งที่ได้เรียนรู้ การลดความซับซ้อนในงานหรือกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนมีความง่ายต่อการทำความเข้าใจ (Vygotsky, L. S., 1978) และในขั้นตรวจสอบความเข้าใจของผู้ปกครอง โดยการใช้คำถาม และสังเกตพฤติกรรมขณะผู้ปกครองผลิตเปลี่ยนกันใช้ตารางเวลาแบบสัมผัสกับนักเรียนฝึกการซ้อน ขึ้นสรุป และการประเมินผล หลังจากที่ได้ผู้วิจัยได้สอนผู้ปกครองจบในแผนการสอนของแต่ละครั้งแล้ว ผู้วิจัยพบว่า เมื่อจบการสอนในครั้งที่ 1 ปรากฏผลคะแนนที่ผู้ปกครองตอบแบบทดสอบหลังเรียน ได้ไม่ถึงร้อยละ 60 ซึ่งผู้ปกครองได้ขอให้ผู้วิจัยมาสอนซ้ำตามแผนการสอนเดิมเป็นครั้งที่ 2 แสดงให้เห็นว่า ผู้ปกครองมีความมุ่งมั่นเพื่อความเข้าใจในการใช้ตารางเวลาแบบสัมผัสอย่างถูกต้อง นอกจากนี้ผู้ปกครองได้ขอให้ผู้วิจัยใช้ตารางเวลาแบบสัมผัสกับนักเรียนฝึกการซ้อนโดยตรง เป็นการสอนโดยการสาธิตให้ผู้ปกครองได้ดู ซึ่งเมื่อผู้วิจัยได้ปฏิบัติแล้ว มีการผลิตเปลี่ยนกันให้ผู้ปกครองได้ปฏิบัติด้วย มีการสอนซ้ำไปมาหลายรอบ จนเกิดความชำนาญ นำไปฝึกใช้กับนักเรียนฝึกการซ้อนที่บ้านทุกวัน สอดคล้องกับแนวคิดของ Knowles, M. S. ที่สรุปว่า การเรียนรู้ของผู้ใหญ่จะให้ความสำคัญต่อเนื้อหาที่มีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ชัดเจน ทำให้ผู้ใหญ่รู้สึกได้ว่าตนเองประสบความสำเร็จ จึงมีความพร้อมที่จะเรียนรู้ และนำประสบการณ์จากการเรียนรู้ นำไปสู่การปฏิบัติ เป็นการมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าและความสามารถของตนเอง รู้จักแก้ปัญหา เลือก และตัดสินใจด้วยตนเอง ตัวเองมีศักยภาพพร้อมที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ได้ด้วยตนเอง มโนทัศน์ต่อตนเอง จะพัฒนาจากการพึ่งพาผู้อื่นไปเป็นการนำตนเอง เป็นตัวของตนเอง (Knowles, M. S., 1980) อีกทั้งจากแผนการสอนที่ 4 คือแผนร่วมประเมินผล ผู้ปกครองได้ประเมินพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงกิจวัตรประจำวันของกรณีศึกษาจำนวน 30 วัน พบว่ากรณีศึกษาริเริ่มการเปลี่ยนกิจวัตรประจำวันได้ดีขึ้นอย่างเป็นลำดับ สะท้อนผลจากการสอนผู้ปกครองให้ใช้ตารางเวลาแบบสัมผัสมีประสิทธิภาพ ผู้ปกครองจึงลดการกระตุ้นเตือนด้วยท่าทางและวาจาได้

3. การเพิ่มความสามารถให้นักเรียนฝึกการซ้อนเปลี่ยนกิจวัตรประจำวัน จากงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยพบว่า หลังจากกระบวนการการมีส่วนร่วมรับผิดชอบของผู้ปกครองในการใช้ตารางเวลาแบบสัมผัส นักเรียนฝึกการซ้อนสามารถเปลี่ยนกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง ทั้งนี้เนื่องจาก ได้รับสื่อตารางเวลาแบบสัมผัสที่มีบัตรรูปภาพกิจกรรมติดชิ้นส่วนของวัตถุจริงหรือสื่อของจริงที่มีขนาดเล็กเป็นสัญลักษณ์ ให้เด็กสัมผัสในแต่ละกิจกรรมตามลำดับขั้นตอน มีความเหมาะสมกับการเรียนรู้ช่วยให้นักเรียนฝึกการซ้อน เข้าใจได้ว่าจะต้องทำกิจกรรมใดบ้างในลำดับต่อไปอย่างไร ซึ่งอลิสสา สุวรรณรัตน์ กล่าวว่า ตารางเวลาแบบสัมผัส ช่วยให้เด็กสามารถรู้ล่วงหน้าว่าจะต้องทำกิจกรรมใดบ้างในวันหนึ่ง ให้ข้อมูลกับเด็ก ดังนี้ บอกว่าจะมีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้นบ้าง บอกลำดับของกิจกรรมตลอดทั้งวัน บอกเวลาที่เปลี่ยนจากกิจกรรมหนึ่งไปกิจกรรมหนึ่ง (อลิสสา สุวรรณรัตน์, 2556) และ สมพร หวานเสร็จ ได้สรุปว่า ตารางเวลาแบบสัมผัส เป็นการวางแผนกิจกรรมที่จะต้องดำเนินการในแต่ละวัน ตั้งแต่ตอนเช้า กลางวัน ตอนเย็นหรือกิจกรรมที่ต้องทำในระหว่างสัปดาห์ โดยการจัดทำจะเป็นการเรียงลำดับกิจกรรมตามช่วงเวลาที่กำหนด จำนวนกิจกรรมและระยะเวลาขึ้นอยู่กับความต้องการจำเป็นของแต่ละคน (สมพร หวานเสร็จ, 2552) สอดคล้องกับ วิไลลักษณ์ ยะมั่ง ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมรับผิดชอบของผู้ปกครองในการทำการบ้านคณิตศาสตร์ของเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ โรงเรียนชุมชนบ้านดอยเต่า อำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้

แผนการจัดการเรียนรู้เฉพาะบุคคลที่ปรับเปลี่ยนเนื้อหาการมีส่วนร่วมรับผิดชอบของผู้ปกครองในการทำการบ้านจำนวน 10 แผน ผลการศึกษาพบว่า ปุຍอมรับว่าหลานมีปัญหาทางการเรียนรู้คณิตศาสตร์และหลานต้องได้รับการช่วยเหลือ ในการทำการบ้านคณิตศาสตร์ ดังนั้น การทำให้ผู้ปกครองเรียนรู้วิธีการที่จะสอนคณิตศาสตร์ให้หลานจึงเป็นแนวทางแก้ไขที่ดีที่สุด การฝึกเป็นไปตามเป้าหมายและปู่สามารถสอนหลานได้ หลังจากได้รับการฝึกและหลานมีความรู้สึกที่ดีต่อการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ ชื่นชอบและสามารถทำแบบทดสอบได้คะแนนเต็ม พร้อม ๆ กับปู่มีความมั่นใจยิ่งขึ้นในการช่วยและเกิดการเรียนรู้วิธีการสอนคณิตศาสตร์ที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น (วิไลลักษณ์ ยะมั่ง, 2550) อีกประการหนึ่งในการศึกษาครั้งนี้ผู้ปกครองใช้แผนการสอนเฉพาะบุคคลอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกวัน กรณีศึกษาได้ลงมือปฏิบัติซ้ำ ๆ เกิดการจดจำเรียนรู้ปฏิบัติได้ด้วยตนเอง ซึ่ง Thorndike, E. L. กฎแห่งการฝึกหัดได้กล่าวว่า การฝึกหัดกระทำซ้ำบ่อย ๆ จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่คงทนถาวร (Thorndike, E. L., 1923) ร่วมกับ กุลยา ก่อสุวรรณ ที่กล่าวว่า การสอนของผู้ปกครองที่บ้านดูแลเป็นประจำ กรณีศึกษามีความคุ้นเคย ผ่อนคลาย ความไว้วางใจและผู้ปกครองใช้เทคนิคในการสอน อย่างเป็นลำดับขั้น ง่ายต่อความเข้าใจของเด็กพิการซ้อน การใช้วิธีนี้จึงทำให้เรียนรู้ได้ดีและกรณีศึกษามีความสามารถในการเปลี่ยนกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเองอย่างชัดเจน (กุลยา ก่อสุวรรณ, 2553)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 แสดงกระบวนการมีส่วนร่วมรับผิดชอบของผู้ปกครอง

สรุปและข้อเสนอแนะ

การมีส่วนร่วมรับผิดชอบของผู้ปกครองในการใช้ตารางเวลาแบบสัมผัส เพื่อลดการกระตุ้นเตือนในการเปลี่ยนกิจวัตรประจำวันตอนเช้าของนักเรียนพิการซ้อนในครั้งนี้ สรุปได้ดังนี้ กระบวนการมีส่วนร่วมรับผิดชอบของผู้ปกครองมี 4 ขั้นตอน คือ การร่วมคิดเพื่อตระหนักรู้และร่วมกำหนดปัญหา การวางแผนและร่วมตัดสินใจเลือกแนวทางการแก้ปัญหา การร่วมปฏิบัติงานในกิจกรรมตามแผนการใช้ตารางเวลาแบบสัมผัส การร่วมประเมินผลและการรับรู้ถึงผลประโยชน์ และช่วยลดการกระตุ้นเตือนของผู้ปกครอง อีกทั้งเพิ่มความสามารถให้นักเรียนพิการซ้อน (กรณีศึกษา) สามารถเปลี่ยนกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเองมากขึ้น ซึ่งในเชิงนโยบายควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาการจัดการศึกษาโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมรับผิดชอบของผู้ปกครอง ไปประยุกต์ใช้โดยเฉพาะในนักเรียนพิการซ้อนที่รุนแรง ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาถึงความพึงพอใจ ปัญหาอุปสรรคของการมีส่วนร่วมรับผิดชอบของผู้ปกครอง

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2563). รายงานข้อมูลสถานการณ์ด้านคนพิการในประเทศไทย. เรียกใช้เมื่อ 6 พฤศจิกายน 2565 จาก <https://dep.go.th/th/law-academic/knowledge-base/disabled-person-situation/>
- _____. (2564). รายงานข้อมูลสถานการณ์ด้านคนพิการในประเทศไทย. เรียกใช้เมื่อ 6 พฤศจิกายน 2565 จาก <https://healthserv.net/13140>
- กุลยา ก่อสุวรรณ. (2553). ภาวะบกพร่องทางสติปัญญา. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 1). (2542). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 116 ตอนที่ 74 ก หน้า 1 (19 สิงหาคม 2542).
- ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 - 2580). (2561). ราชกิจจานุเบกษา. 135 ตอนที่ 82 ก หน้า 1 (13 ตุลาคม 2561).
- รัชนิกร ทองสุขดี. (2561). เอกสารประกอบการเรียนวิชา 070723. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วิไลลักษณ์ ยะมิง. (2550). การมีส่วนร่วมรับผิดชอบของผู้ปกครองในการทำการบ้านคณิตศาสตร์ของเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ โรงเรียนชุมชนบ้านดอยเต่า อำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาพิเศษ. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วีระพงษ์ แสง - ชูโต. (2553). การศึกษาแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สาระวิชาวิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการมองเห็นในเขตภาคเหนือของประเทศไทย. นครปฐม: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สมพร หวานเสรีจ. (2552). การพัฒนาศักยภาพบุคคลออทิสติกโดยใช้สื่อสนับสนุนการเรียนรู้ผ่านการมองเห็น. ขอนแก่น: คลังน่านวิทยา.
- สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. (2561). ชุดเอกสารศึกษาด้วยตนเอง วิชาความรู้พื้นฐานด้านการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการหรือผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ เล่มที่ 15 การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลพิการซ้อน. (เอกสารที่ไม่มีการตีพิมพ์เผยแพร่). กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- อลิสสา สุวรรณรัตน์. (2556). เอกสารประกอบการอบรมกลวิธีการรับรู้ผ่านการมองเห็น. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์อิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ.
- Bronfenbrenner, U. (1994). Ecological models of human development. International Encyclopedia of Education, 2(3), 37-42.

- Cohen, J. M. & Uphoff, N. T. (1977). Rural Development Participation: Concept and Measures for Project Design Implementation and Evaluation. USA: Cornell University.
- Knowles, M. S. (1980). The Modern Practice of Adult Education: From Pedagogy to Andragogy. Engwood Cliff, New Jersey: Prentice Hall Regents.
- Thorndike, E. L. (1923). Education a first book. New York: The Macmillan Company.
- Vygotsky, L. S. (1978). Mind in society: The developmental of higher psychological process. Cambridge MA: Harvard University Press.

การประเมินคุณภาพของแผนกลยุทธ์การจัดการการท่องเที่ยวเมืองพัทยาเชิงบูรณาการ อย่างยั่งยืน*

ASSESSING THE QUALITY OF PATTAYA INTEGRATED SUSTAINABLE TOURISM MANAGEMENT STRATEGIC PLAN

ดาร์ณ พันธศักดิ์*, พิศมัย จารุจิตติพันธ์, ณัฐภัสสร ธนาบวรพานิชย์

Darin Phanthusak*, Pisamai Jarujittipant, Nutpatsorn Tanaborworpanid

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Political Science, North Bangkok University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: darin.pha@northbkk.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการประเมินคุณภาพของแผนกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเมืองพัทยา 2) เสนอแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเมืองพัทยาเชิงบูรณาการอย่างยั่งยืน เป็นการวิจัยแบบคุณภาพ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ตัวแทนของผู้บริหาร/ผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ด้านการจัดการท่องเที่ยว จำนวน 17 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง รวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก/วิธีการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นแยกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น แยกตามประเด็นที่สัมภาษณ์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า 1) คุณภาพของแผนกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเมืองพัทยาในมุมมองของการวางแผนภาคมีการดำเนินงานตามแผนกลยุทธ์ที่สอดคล้องกันในทุกภาค ส่วนตามแผนพัฒนาเมืองพัทยา แผนแม่บทการท่องเที่ยว และแผนการขยายการลงทุนในเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ด้วยการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวธรรมชาติ ในมุมมองของการวางแผนเมืองของพัทยา ภาครัฐและภาคเอกชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดแผนกลยุทธ์ในการจัดการการท่องเที่ยวเมืองพัทยาเชิงบูรณาการอย่างยั่งยืน 2) แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเมืองพัทยาเชิงบูรณาการอย่างยั่งยืน คือ การปรับตัวของเมืองพัทยาต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ โดยมุ่งเน้นด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความเป็นไปได้ ด้านความเหมาะสม ด้านความถูกต้อง ด้านการบูรณาการ และด้านความยั่งยืน ที่เกิดขึ้นกับภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน ทั้งนี้การปรับตัวของเมืองพัทยาที่ต้องรับมือกับจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เพิ่มขึ้น รวมถึงชุมชนแฝงที่เข้ามาทำงาน แม้กระทั่งแรงงานต่างด้าวที่ผู้บริหารในเมืองพัทยาควรให้ความสำคัญ โดยการกำหนดแผนกลยุทธ์การจัดการการท่องเที่ยว

คำสำคัญ: การประเมินคุณภาพ, การจัดการท่องเที่ยว, บูรณาการอย่างยั่งยืน

Abstract

The objective of this research article is as follows 1) to study the evaluation of the quality of strategic plans related to sustainable integrated tourism management of Pattaya City. 2) to propose an integrated sustainable tourism management approach in Pattaya , using qualitative research methods. The key informant group consisted of representatives of executives/experts with experience in tourism management, 17 people, selected by a specific purpose. The tools used for

* Received 10 July 2023; Revised 25 July 2023; Accepted 28 July 2023

data collection were semi-structured interview forms. The data were collected through in-depth interviews and group interviews. The opinion data were analyzed into 3 groups: central, regional and local interviewees. and separated according to the issues interviewed by means of content analysis. The research results were found that 1) The research results have found that 1) The quality of Pattaya's tourism management strategy, from a regional planning perspective, is implemented in accordance with the aligned strategies across all sectors, including the Pattaya City Development Plan, Tourism Master Plan, and the investment expansion plan within the Eastern Economic Corridor (EEC). This is achieved through the promotion of community tourism, cultural tourism, and nature tourism. In terms of Pattaya's urban planning, both the public and private sectors have actively participated in the integrated strategic planning of Pattaya's tourism management. 2) To achieve sustainable and integrated tourism management in Pattaya, it is crucial for the city to adapt to various changes. This entails focusing on aspects such as benefits, feasibility, suitability, accuracy, coordination, and sustainability. The government, private sector, and local community should all play a role in this process. Pattaya must effectively respond to the increasing number of foreign investors, as well as the presence of migrant communities and foreign workers. City administrators should prioritize the development of strategic plans to manage tourism effectively.

Keywords: Evaluate the Quality, Tourism Management, Sustainable Integrated

บทนำ

ปัจจุบันอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีความท้าทายอย่างมากที่ต้องขับเคลื่อนการท่องเที่ยวให้บรรลุเป้าหมายภายใต้สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น อุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย มีการกำหนดทิศทางการตลาดให้สอดคล้องกับแผนวิสาหกิจองค์การการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) พ.ศ. 2566 – 2570 ภายใต้วิสัยทัศน์การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเป็นผู้ขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวไทยในการสร้างประสบการณ์ทรงคุณค่ามุ่งสู่ความยั่งยืน (ยุทธศักดิ์ สุธาสร์, 2565) นอกจากนี้การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจึงได้มีการบูรณาการความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับทุกภาคส่วนเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมด้านการแข่งขันและความท้าทายด้านเศรษฐกิจและสังคมที่เพิ่มขึ้นตามการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565)

การบริหารเมืองพัทยาได้มุ่งเน้นไปที่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนภายใต้บริบทของเมืองที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา สิ่งสำคัญที่ทำให้เมืองพัทยาเจริญเติบโตอย่างสมดุล และมีทิศทางในการขับเคลื่อนที่เหนือกว่าเมืองอื่นๆ คือแผนแม่บทเมืองพัทยา 10 ปี (พ.ศ. 2559 - 2568) เป็นแผนพัฒนาที่ผ่านกระบวนการจัดทำอย่างเป็นระบบสอดคล้องกับแนวนโยบายแห่งรัฐ (เมืองพัทยา, 2558) สำหรับเมืองพัทยาเป็นเมืองที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องแบบพลวัตผ่านการส่งเสริมพัฒนาเมืองอย่างเป็นระบบจนเป็นเมืองท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงในระดับประเทศและระดับโลก ด้วยกระบวนการวางแผนพัฒนาเมืองภายใต้ผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์ พร้อมการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ความร่วมมือร่วมใจของเจ้าหน้าที่หน่วยงาน องค์กร และประชาชนในพื้นที่ให้เกิดเป็นเมืองท่องเที่ยวที่น่าอยู่อย่างยั่งยืน ภายใต้บริบทของเมืองที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา (พงษ์พิพัฒน์ เสน่ห์ดี, 2565) สิ่งสำคัญที่ทำให้เมืองพัทยาเจริญเติบโตอย่างสมดุลและมีทิศทางในการขับเคลื่อนที่เหนือกว่า คือการมี “แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเมืองพัทยา” เพื่อใช้เป็นกรอบทิศทางการพัฒนาเมืองพัทยาให้เป็นเมืองท่องเที่ยวระดับโลกที่มีความสมดุลทาง

เศรษฐกิจ สังคม โครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งแวดล้อมผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนทำให้เกิดการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืนและทั่วถึงในระยะยาว

แผนยุทธศาสตร์การพัฒนามีความจำเป็นและสำคัญต่อการใช้เป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาเมืองพัทยา สิ่งที่สำคัญคือ “การประเมินคุณภาพของแผนกลยุทธ์” ซึ่งแสดงถึงองค์ประกอบของวิสัยทัศน์ พันธกิจและจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาแนวทางการท่องเที่ยวเมืองพัทยาเชิงบูรณาการอย่างยั่งยืนในอนาคตที่จะนำไปสู่การบริหารจัดการเมืองพัทยาทามอำนาจหน้าที่ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนชาวเมืองพัทยา การจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนถือเป็นเครื่องมือพัฒนาชุมชนและแหล่งท่องเที่ยว เพื่อสร้างความสุข ลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม ถือเป็นแนวทางการทำงานที่สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล และแนวทางการทำงานขององค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับเกณฑ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลก (Global Sustainable Tourism Council: GSTC) ของสภาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลก (Global Sustainable Tourism Council: GSTC) ข้อ A8 คือ “การทำให้ทุกคนสามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ” (สุธารักษ์ สุนทรวิภาต, 2564)

ผู้วิจัยจึงเห็นว่า การประเมินคุณภาพของแผนกลยุทธ์ มีความสำคัญต่อการจัดการท่องเที่ยวเมืองพัทยาเชิงบูรณาการอย่างยั่งยืน โดยการประเมินคุณภาพพิจารณาจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและหาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเมืองพัทยาเชิงบูรณาการอย่างยั่งยืนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว โดยพิจารณาจาก (ความเป็นประโยชน์ (Utility) ความเป็นไปได้ (Feasibility) ด้านความเหมาะสม (Propriety) ด้านความถูกต้อง (Accuracy) ด้านการบูรณาการ (Integration) และด้านความยั่งยืน (Sustainability) ตามที่คาดหวังและที่เกิดขึ้นจริง ซึ่งจะเป็นผลดีทั้งในปัจจุบันและอนาคต ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความต้องการศึกษา เรื่อง การประเมินคุณภาพของแผนกลยุทธ์และแนวทางการท่องเที่ยวเมืองพัทยา เพื่อหาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเมืองพัทยาเชิงบูรณาการอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาการประเมินคุณภาพของแผนกลยุทธ์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวเมืองพัทยาเชิงบูรณาการอย่างยั่งยืน
2. เสนอแนะแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเมืองพัทยาเชิงบูรณาการอย่างยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นแยกตามกลุ่มผู้บริหาร/ผู้เชี่ยวชาญ และแยกตามประเด็นที่สัมภาษณ์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้บริหาร/ผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) แบ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลจากส่วนกลาง ส่วนท้องถิ่น และส่วนเอกชน จำนวน 17 คน ประกอบด้วย

1. ผู้ให้ข้อมูลจากส่วนกลาง จำนวน 8 คน ได้แก่
 - ผู้บริหารการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
 - ผู้บริหารสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
 - ผู้ว่าราชการจังหวัดชลบุรี
 - ผู้บริหารสำนักงานสาธารณสุขชลบุรี
 - ปลัดจังหวัดชลบุรี

ผู้บริหารสำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดชลบุรี

ผู้บริหารท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดชลบุรี

ผู้บริหารสำนักงานส่งเสริมการจัดประชุมและนิทรรศการ

2. ผู้ให้ข้อมูลจากส่วนท้องถิ่น จำนวน 1 คน ได้แก่

นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี

3. ผู้ให้ข้อมูลจากส่วนเอกชน จำนวน 8 คน ได้แก่

ผู้บริหารสมาคมไทยธุรกิจการท่องเที่ยว ATTA

ผู้บริหารวิทยาลัยเทคโนโลยีอักษรพัทยา

ผู้บริหารวิทยาลัยเทคนิคสัตหีบ

ผู้บริหารศูนย์การค้ารอยัลการ์เด้น พลาซ่า พัทยา

ผู้บริหารโรงแรมดีปี้ช พัทยา

ผู้บริหารโรงแรมพัทยา

ผู้บริหารวิทยาลัยเทคนิคพัทยา

ผู้บริหารศูนย์การค้าเซ็นทรัล พัทยา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง รวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)/วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus group) ในกรณีที่ผู้ให้สัมภาษณ์มีเวลาในการให้สัมภาษณ์ตรงกัน การตรวจสอบคุณภาพของข้อมูลด้วยการตรวจสอบสอดคล้องของข้อมูลความคิดเห็นกับข้อมูลทฤษฎี และความสอดคล้องของข้อมูลความคิดเห็นจากผู้ความคิดเห็นของกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการประเมินคุณภาพของแผนกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเมืองพัทยาเชิงบูรณาการอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย ด้านคุณภาพของแผนในมุมมองภาค และคุณภาพของแผนในมุมมองของเมืองและผังเมือง ส่วนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเมืองพัทยาเชิงบูรณาการอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย ด้านความเป็นประโยชน์ (Utility) ด้านความเป็นไปได้ (Feasibility) ด้านความเหมาะสม (Propriety) ด้านความถูกต้อง (Accuracy) ด้านการบูรณาการ (Integration) และด้านความยั่งยืน (Sustainability)

การเก็บรวบรวมข้อมูลของการวิจัย

1. ดำเนินการเก็บข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับการประเมินคุณภาพของแผนกลยุทธ์กับแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเมืองพัทยาเชิงบูรณาการอย่างยั่งยืน โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง โดยส่งหนังสือแจ้งขออนุญาตสัมภาษณ์ ซึ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้บริหาร/ผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ด้านการจัดการท่องเที่ยว จำนวน 17 คน ใช้เวลารวบรวมข้อมูลเสร็จสิ้นภายใน 2 เดือน

2. ขอนัดวันเวลาสัมภาษณ์ และขออนุญาตบันทึกเทปและถ่ายภาพในวันสัมภาษณ์ โดยใช้วิธีการรวบรวมข้อมูล ดังนี้

2.1 รวบรวมข้อมูล โดยวิธีการสัมภาษณ์ลึก (Depth interview) ในกรณีที่ผู้ให้สัมภาษณ์มีเวลาในการให้สัมภาษณ์ไม่ตรงกัน

2.2 รวบรวมข้อมูล โดยวิธีการสัมภาษณ์กลุ่ม (Group Interview) ในกรณีที่ผู้ให้สัมภาษณ์มีเวลาในการให้สัมภาษณ์ตรงกัน

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย

จัดกระทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลการประเมินคุณภาพของแผนกลยุทธ์การจัดการการท่องเที่ยวเมืองพัทยาเชิงบูรณาการอย่างยั่งยืน และเสนอแนะเกี่ยวแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเมืองพัทยาเชิงบูรณาการอย่างยั่งยืนที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยดำเนินการดังนี้

1. ถอดข้อความเสียงจากการสัมภาษณ์ เขียนบันทึก สรุปประเด็นสำคัญจากข้อคิดเห็นจากการสัมภาษณ์ทันทีหลังจากการสัมภาษณ์ในแต่ละครั้ง หลังจากนั้นจะทำการอ่านและตรวจสอบความถูกต้อง และความครบถ้วนของข้อมูล
2. จัดระบบข้อมูลความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูล แยกตามกลุ่มผู้บริหารและผู้เชี่ยวชาญ (ส่วนกลาง ส่วนท้องถิ่น และส่วนเอกชน) และแยกตามประเด็นที่สัมภาษณ์
3. ตรวจสอบคุณภาพของข้อมูลด้วยการตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูลความคิดเห็นกับข้อมูล ทุติยภูมิ และความสอดคล้องของข้อมูลความคิดเห็นจากผู้ความคิดเห็นของกลุ่มผู้บริหารและผู้เชี่ยวชาญ (ส่วนกลาง ส่วนท้องถิ่น และส่วนเอกชน) โดยแยกตามประเด็นที่สัมภาษณ์
4. วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากผลการศึกษาข้อมูลความคิดเห็นแยกตามกลุ่มผู้บริหารและผู้เชี่ยวชาญ (ส่วนกลาง ส่วนท้องถิ่น และส่วนเอกชน) และแยกตามประเด็นที่สัมภาษณ์ที่ระบุในวัตถุประสงค์โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 การประเมินคุณภาพของแผนกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเมืองพัทยาเชิงบูรณาการอย่างยั่งยืน ในมุมมองของการวางแผนภาค

กระบวนการในการวางแผนยุทธศาสตร์ นโยบายและแผน มีขั้นตอนกำหนด แผนหรือกลยุทธ์ให้หน่วยงานต่าง ๆ นำไปปฏิบัติ เมืองพัทยานีมีสำนักยุทธศาสตร์ที่มีความเชี่ยวชาญในการจัดทำแผนกลยุทธ์มีการทบทวนทุกระยะ เนื่องจากแต่ละช่วงเวลามีการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ เพื่อจัดการการท่องเที่ยวของเมืองพัทยาส่งผลให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีทิศทางสอดคล้องกับแผนงานต่าง ๆ ได้แก่แผนยุทธศาสตร์ชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคตะวันออก 1 (ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ระยอง) แผนการพัฒนาเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) แผนพัฒนาจังหวัดชลบุรี แผนพัฒนาเมืองพัทยารวมระเบียบจากกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2548 เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายรัฐบาล โดยแต่ละแผนงานมีความเชื่อมโยงกันทั้งหมด ดังนั้นคุณภาพของแผนกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเมืองพัทยาได้มีการมีการบูรณาการเพราะแผนการดำเนินงานทั้งหมดที่กล่าวมาต่างมีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกันในระดับที่เป็นกระทรวง ทุกหน่วยงานปรึกษาร่วมกัน ในส่วนการจัดการการท่องเที่ยว ทุกแผนงานได้มีการกล่าวถึงภาคการท่องเที่ยว เพราะภาคท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก การท่องเที่ยวเป็นตัวสร้างรายได้กับประเทศ

ในมุมมองของการวางแผนเมืองหรือผังเมือง

การวางแผนเมืองหรือผังเมือง พัทยานีมีการวางแผนเมืองและวางแผนร่วมกันกับกรมโยธาธิการและผังเมืองสำหรับแผนการพัฒนาเมืองพัทยานีเป็นเมืองท่องเที่ยว จึงต้องมีการจัดทำแผนพัฒนาเมือง และด้วยความเป็นเมืองท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง จึงเห็นสมควรให้มีการจัดทำเป็นแผนระยะยาว โดยระดมความคิดเห็นของผู้บริหารนำไปต่อกอบทิศทางการพัฒนาเมืองพัทยานี อันได้แก่ วิสัยทัศน์ เป้าหมาย ยุทธศาสตร์ และกลยุทธ์ของกลุ่มผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติงาน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในเมืองพัทยานี ตลอดจนกรอบแผนงานโครงการ กิจกรรม ความสำคัญ และความต้องการของแต่ละหน่วยงาน รวมถึงความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อการพัฒนาหรือเป็นการส่งเสริมความสุขให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในเมืองพัทยานี ทั้งนี้คุณภาพของแผนกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเมืองพัทยานีไม่ได้

มองเพียงกายภาพอย่างเดียว แต่มองถึงการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคม รวมถึงการท่องเที่ยว ปัจจุบันแผนที่ใช้ในการพัฒนาเมืองพัทยาคือ แผนพัฒนาเมืองพัทยา พ.ศ. 2566-2570 ใช้เป็นกรอบทิศทางการบริหารจัดการเมืองพัทยา แผนปฏิบัติต่าง ๆ จะดำเนินงานร่วมกับภาคีสำคัญ เช่น คณะกรรมการ อีอีซี กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม กรมโยธาธิการ ฯ ตลอดจนชุมชนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง สำหรับการปฏิบัติแผนกลยุทธ์มีความเชื่อมโยงไปยังแผนในระดับที่สูงขึ้นไป ได้แก่ แผนพัฒนายุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนพัฒนาเมืองพัทยาย่อมเชื่อมโยงกับแผนพัฒนาชลบุรี

ส่วนที่ 2 เสนอแนะแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเมืองพัทยาเชิงบูรณาการอย่างยั่งยืน

ด้านความเป็นประโยชน์ (Utility) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวมีหลากหลาย หน่วยงานตั้งแต่ระดับกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สมาคมวิชาชีพ เช่น สมาคมมัคคุเทศก์ สมาคมโรงแรม นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานอื่น เช่น TCEB ที่เข้าช่วยในเรื่องการจัดการอุตสาหกรรมไมซ์ หอการค้า สภาอุตสาหกรรม ตำรวจท่องเที่ยว แม้กระทั่งมหาวิทยาลัย ในกรณีของเมืองพัทยาก็ยังมีหน่วยงานของกระทรวงอุดมศึกษา เช่น หน่วยงานให้ทุน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์พัทยา ส่งเสริมด้านการแพทย์ รวมถึงมหาวิทยาลัยบูรพาที่เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเมือง

ด้านความเป็นไปได้ (Feasibility) ประเด็นในเรื่องของจำนวนประชากรอีอีซีก็คาดหวังว่าจะมีคนเข้ามาอยู่ในเมืองเพิ่มขึ้นเนื่องจากการลงทุนที่เพิ่มขึ้น ดังนั้นจึงเป็นตัวหลักที่สำคัญประชากรที่เราพูดถึงคือประชากรที่อยู่ประชากรแฝง หรือนักท่องเที่ยว ซึ่งจะไปผูกกับความเป็นไปได้ในการสร้างโครงการ

ด้านความเหมาะสม (Propriety) การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นที่กล่าวถึงและมีบทบาทสำคัญมาก เนื่องจากการท่องเที่ยวถือเป็นอุตสาหกรรมหลักอย่างหนึ่งของโลกที่เป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจและการสร้างงาน จำนวนมหาศาล การพัฒนาที่ยั่งยืน Sustainable Development Goals : SDGs for Supply โดยเมืองพัทยา ต้องกำหนดให้มีการกำหนด Sustainable Tourism Accelerating Rating (STAR) ให้ผู้ประกอบการนำไปใช้ เพื่อให้สินค้าและบริการตนเองมีมาตรฐานในการให้บริการอย่างรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม นำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในอนาคต ดังนั้น การนำงบประมาณเข้ามาก็ต้องมีเรื่องของ SDGs เข้ามามีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ ผังเมืองพัทยาเรื่องเศรษฐกิจสีเขียว เรื่องของการมีส่วนร่วมของประชาชน เรื่องของวัฒนธรรมได้มีบรรจุอยู่ในแผนยุทธศาสตร์ของพัทยา

ด้านความถูกต้อง (Accuracy) ภาคประชาชนเข้ามามีบทบาทช่วยควบคุมในเรื่องที่ไม่ถูกต้องได้ ตัวอย่างเช่น หากภาคประชาชนไม่ออกมาเรียกร้องเรื่องคอนโดที่กล่าวถึงข้างต้นก็อาจจะก่อสร้าง อาจจะไม่ดีถูกยับยั้ง ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการมีส่วนร่วมในการดูแลเมืองพัทยาภาคประชาชนสังคมมีความสำคัญเป็นอย่างมาก เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทต่อการจัดการการท่องเที่ยวมากขึ้น ซึ่งจะสอดคล้องกับ โดยจะช่วยให้การจัดการการท่องเที่ยวมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ด้านการบูรณาการ (Integration) ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชนมีการบูรณาการในหลาย ๆ เช่น รถไฟความเร็วสูง ภาครัฐ ภาคเอกชนเข้ามาร่วมลงทุน นอกเหนือจากการวางแผน ในการพัฒนายังมีการบูรณาการแผนของ EEC 3 ส่งเสริมธุรกิจไมซ์ในพื้นที่ EEC ครอบคลุมพื้นที่ 3 จังหวัด ได้แก่ ชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทรา บูรณาการร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (สกพอ.) การจัดกิจกรรมไมซ์ในสถานที่และพื้นที่ของชุมชนในเมืองพัทยา เช่น วิสาหกิจชุมชนบ้านตะเคียนเตี้ย ชุมชนนาเกลือ ถือได้ว่าเป็นกระจายความเจริญและรายได้สู่ชุมชนในภูมิภาค ตอบโจทย์ทั้งแผนยุทธศาสตร์ไมซ์ 20 ปี รวมถึงยุทธศาสตร์ชาติ

ด้านความยั่งยืน (Sustainability) ความยั่งยืนของเมืองพัทยา คือสามารถอยู่ได้ด้วยตนเอง ดังนั้นคุณภาพของแผนกลยุทธ์ต่อการจัดการท่องเที่ยวเมืองพัทยาเชิงบูรณาการอย่างยั่งยืน สิ่งที่สำคัญที่จะทำให้ความยั่งยืน

คือการปรับตัวเพราะการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ทั้งในแง่ของเทคโนโลยี เรื่องของโรคระบาด ประชากรเกิดน้อยลง ผู้สูงอายุมากขึ้นเมืองพัทยาจะปรับตัวอย่างไร มีนักลงทุนต่างชาติเข้ามาเพิ่มขึ้น มีนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นจะมีการปรับตัวอย่างไร เป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องรู้ทางในการรับมือ เมืองพัทยามีความโดดเด่นในเรื่องของชุมชนที่มีความหลากหลาย ชุมชนแฝงที่เข้ามาทำงาน แรงงานจากภาคอีสาน แรงงานจากภาคภาคเหนือ แม้กระทั่งแรงงานต่างด้าว ล้วนมีชุมชนเป็นของตนเอง ในเรื่องของการท่องเที่ยวชุมชนมีบทบาทมีเอกลักษณ์ของพื้นที่ถูกดึงออกมาได้ง่าย ผู้บริหารในเมืองพัทยาก็ต้องให้ความสำคัญในเรื่องของการปรับตัว

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้มีประเด็นที่น่าสนใจที่สามารถนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. คุณภาพของแผนกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเมืองพัทยาเชิงบูรณาการอย่างยั่งยืนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 2 มุมมอง 1) มุมมองของการวางแผนภาค 2) มุมมองของการวางแผนเมืองหรือผังเมือง ดังนี้

1.1 ประเมินคุณภาพของแผนกลยุทธ์ในมุมมองของการวางแผนภาค เป็นกระบวนการในการวางแผนยุทธศาสตร์ นโยบายและแผน มีขั้นตอนกำหนด แผนหรือกลยุทธ์ให้หน่วยงานต่าง ๆ นำไปปฏิบัติ สอดคล้องกับแนวคิดของสตัฟเฟิลบีมได้ใช้เป็นกรอบในการตรวจสอบคุณภาพการประเมินการจัดทำแผนกลยุทธ์ (Stufflebeam, D. L. & Shinkfield, A. J., 2007) โดยแผนกลยุทธ์มีการทบทวนทุกระยะ เนื่องจากแต่ละช่วงเวลาย่อมมีการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของสุภาพร เพชรรัตน์กุล และคณะ ที่กล่าวถึงการจัดการเชิงกลยุทธ์ที่เผชิญกับกับสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญกับการจัดการเชิงกลยุทธ์ที่สามารถนำมาใช้ในการดำเนินงานของชุมชน โดยอาศัยการสร้างความร่วมมือจากคนในชุมชน หรือกระบวนการในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน การศึกษาถึงแนวโน้มในการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ใหม่ ๆ จะช่วยสร้างโอกาสให้ชุมชน โดยเฉพาะภาคธุรกิจ เศรษฐกิจของชุมชนให้ประสบความสำเร็จได้ง่ายขึ้น รวมทั้งมีโอกาสทางการตลาด ที่เพิ่มสูงขึ้นเป็นลำดับ (สุภาพร เพชรรัตน์กุล และคณะ, 2564) เพื่อให้การจัดการการท่องเที่ยวของเมืองพัทยาดำเนินงานเป็นไปอย่างมีทิศทางสอดคล้องกับแผนงานต่าง ๆ โดยแต่ละแผนงานมีความเชื่อมโยงกันและสอดคล้องกับนโยบายรัฐบาลสอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติชัย วรรณไกรรุ่ง ที่กล่าวถึงแผนกลยุทธ์การดำเนินงานของเมืองพัทยาที่มีความสอดคล้องกับแผนการพัฒนาเมืองพัทยา โดยที่ความสำเร็จ/อุปสรรคที่เกิดขึ้นมีปัจจัยสภาพแวดล้อมต่าง ๆ เข้ามามีบทบาทต่อการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเมืองพัทยาอย่างบูรณาการและยั่งยืน (กิตติชัย วรรณไกรรุ่ง, 2561) ทั้งนี้คุณภาพของแผนกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเมืองพัทยาได้มีการบูรณาการเพราะแผนการดำเนินงานทั้งหมดมีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกันในระดับที่เป็นกระทรวง ทุกหน่วยงานปรึกษาร่วมกัน ในส่วนการจัดการการท่องเที่ยว ทุกแผนงานได้มีการกล่าวถึงภาคการท่องเที่ยว เพราะภาคท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสามารถสร้างรายได้ให้กับประเทศ สอดคล้องกับงานวิจัยของ รุ่งรติศ เมืองลือ และพะยอม ธรรมบุตรา โดยแผนยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบบูรณาการอย่างยั่งยืนสามารถสร้างแบรนด์ท่องเที่ยวเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวทางทะเลที่มีมาตรฐานระดับโลก และพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นและกระจายรายได้สู่ชุมชนแบบบูรณาการอย่างยั่งยืน (รุ่งรติศ เมืองลือ และพะยอม ธรรมบุตร, 2560)

1.2 ประเมินคุณภาพของแผนกลยุทธ์ในมุมมองของการวางแผนเมืองหรือผังเมือง พัทยามีการวางผังเมืองและวางแผนร่วมกันกับกรมโยธาธิการและผังเมือง สำหรับแผนการพัฒนาเมืองพัทยาเป็นเมืองท่องเที่ยวต้องมีการจัดทำแผนพัฒนาเมือง และด้วยความเป็นเมืองท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง จึงเห็นสมควรให้มีการจัดทำเป็นแผนระยะยาว โดยระดมความคิดเห็นของผู้บริหารนำไปกำหนดกรอบทิศทางการพัฒนาเมืองพัทยา อันได้แก่ วิสัยทัศน์ เป้าหมาย ยุทธศาสตร์ และกลยุทธ์ของกลุ่มผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติงาน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในเมือง

พหุวิทยา สอดคล้องกับแนวคิดของสุธารักษ์ สุนทรวินาต การพัฒนาต้นแบบ Tourism for All กานจัดสถานบริการ และแหล่งท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวทุกกลุ่ม ทุกเพศ ทุกวัย อย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน (สุธารักษ์ สุนทรวินาต, 2564) ทั้งนี้คุณภาพของแผนกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยว เมืองพหุวิทยาไม่ได้มองเพียงกายภาพอย่างเดียว แต่มองถึงการพัฒนาศรษฐกิจ และสังคม รวมถึงการท่องเที่ยว ปัจจุบันแผนที่ใช้ในการพัฒนาเมืองพหุวิทยาคือ แผนพัฒนาเมืองพหุวิทยา พ.ศ. 2566 - 2570 ใช้เป็นกรอบทิศทางในการบริหารจัดการเมืองพหุวิทยา แผนปฏิบัติต่าง ๆ จะดำเนินงานร่วมกับภาคีสำคัญ เช่น คณะกรรมการ อีอีซี กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม กรมโยธาธิการ ฯ ตลอดจนชุมชนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องสอดคล้องกับแผนพัฒนาเมืองพหุวิทยา (พ.ศ.2561 - 2565) สำนักยุทธศาสตร์และงบประมาณใช้เป็นกรอบแนวทางสำหรับการบริหารจัดการเมืองพหุวิทยาตามอำนาจหน้าที่ภารกิจให้กับเมืองพหุวิทยาได้บรรลุตามวัตถุประสงค์และ เป้าหมาย ตลอดจนสามารถตอบสนองความต้องการร้องประชาชนในพื้นที่เมืองพหุวิทยาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ส่วนยุทธศาสตร์การพัฒนา สำนักยุทธศาสตร์และงบประมาณ, 2562)

2. แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเมืองพหุวิทยาเชิงบูรณาการอย่างยั่งยืน มุ่งเน้นที่ด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความเป็นไปได้ ด้านความเหมาะสม ด้านความถูกต้อง ด้านการบูรณาการ และด้านความยั่งยืน โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการท่องเที่ยวสอดคล้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการอย่างยั่งยืน เนื่องจากมีการรวมกลุ่มของผู้ประกอบการ นักธุรกิจ ด้านการท่องเที่ยวอย่างเข้มแข็ง ซึ่งมีส่วนร่วมในการสนับสนุนกิจกรรมของภาครัฐ (กิตติชัย วรณโกรร่ง, 2561) ในส่วนการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านสิ่งแวดล้อม ยังไม่สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการอย่างยั่งยืน การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว ได้แก่ กระบวนการวางแผน การวางยุทธศาสตร์การท่องเที่ยว และการเข้าถึงของชุมชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว สำหรับเมืองพหุวิทยาการมีส่วนร่วมยังจำกัดเพียงอาสาสมัครเพียงกลุ่มเล็ก ๆ ภาพรวมประชาชน แม่ค้า นักท่องเที่ยว รวมถึงผู้ประกอบการบางราย ยังขาดความตระหนักต่อความสำคัญของทรัพยากรสิ่งแวดล้อมของเมืองพหุวิทยา (ธนิศ แสงกระจ่าง, 2560)

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการประเมินคุณภาพของแผนกลยุทธ์ จากการศึกษาสามารถประเมินได้ใน 2 มุมมองคือ 1) ในมุมมองของการวางแผนภาค เป็นกระบวนการในการวางแผนยุทธศาสตร์ นโยบายและแผน มีขั้นตอนกำหนด แผนหรือกลยุทธ์ให้หน่วยงานต่าง ๆ นำไปปฏิบัติ การจัดทำแผนกลยุทธ์มีการทบทวนทุกระยะ เนื่องจากแต่ละช่วงเวลามีการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ เพื่อให้การจัดการการท่องเที่ยวของเมืองพหุวิทยาดำเนินงานเป็นไปอย่างมีทิศทางสอดคล้องกับแผนงานต่าง ๆ และสอดคล้องกับนโยบายรัฐบาล 2) ในมุมมองของการวางแผนเมืองหรือผังเมือง เห็นสมควรให้มีการจัดทำเป็นแผนระยะยาว โดยระดมความคิดเห็นของผู้บริหารนำไปกำหนด ทิศทางการพัฒนาเมืองพหุวิทยา อันได้แก่ วิสัยทัศน์ เป้าหมาย ยุทธศาสตร์ และกลยุทธ์ของกลุ่มผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติงาน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในเมืองพหุวิทยา มีแผนที่ใช้ในการพัฒนาเมืองพหุวิทยา พ.ศ. 2566-2570 ใช้เป็นกรอบทิศทางในการบริหารจัดการเมืองพหุวิทยา แผนปฏิบัติต่าง ๆ ข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเมืองพหุวิทยาเชิงบูรณาการอย่างยั่งยืน ข้อเสนอแนะดังนี้ 1) การร่วมมือกับองค์กรการบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) สำนักงานพื้นที่พิเศษเมืองพหุวิทยาในการดำเนินการท่องเที่ยวในเชิงบูรณาการเมืองพหุวิทยาอย่างยั่งยืน 2) การสร้างความมือในการพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษและเมืองพัฒนาเขต เศรษฐกิจพิเศษ ชายแดนและพัฒนาระบบเมืองศูนย์กลางความเจริญ จัดระบบผังเมืองที่มีประสิทธิภาพและมีส่วนร่วม 3) การจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองและโครงสร้างพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจที่สอดคล้องกับศักยภาพของเมืองพหุวิทยา โดยอาศัยความร่วมมือกับองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเมืองพหุวิทยา

เอกสารอ้างอิง

- กิตติชัย วรรณไกรรุ่ง. (2561). ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของเมืองพัทยา. ใน สารนิพนธ์ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ สำหรับนักบริหาร. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธนิต แสงกระจ่าง. (2560). การพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของประเทศไทย. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากรมหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พงษ์พิพัฒน์ เสน่ห์ดี. (2565). เมืองพัทยาคความท้าทายด้านการจัดการการท่องเที่ยวภายใต้วิกฤตโควิด 19. วารสารวิทยาลัยพัฒนาเชิงพื้นที่, 1(2), 1-8.
- เมืองพัทยา. (2558). แผนแม่บทการพัฒนาเมืองพัทยา 10 ปี (พ.ศ. 2559 - 2568). เรียกใช้เมื่อ 26 มิถุนายน 2566 จาก <https://www.pattaya.go.th/document/pattaya-4-year/2559-2560/2559/pdf>
- ยุทธศักดิ์ สุภสร. (2565). การเริ่มต้นและพลิกฟื้นอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย. เรียกใช้เมื่อ 26 มิถุนายน 2566 จาก <https://mgronline.com/travel/detail/9650000068686>
- รุ่งโรจน์ เมืองลือ และพะยอม ธรรมบุตร. (2560). แผนยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบบูรณาการอย่างยั่งยืนในจังหวัดชลบุรี. วารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์, 11(2), 162-180.
- ส่วนยุทธศาสตร์การพัฒนา สำนักยุทธศาสตร์และงบประมาณ. (2562). แผนพัฒนาเมืองพัทยา (พ.ศ. 2561 - 2565). เรียกใช้เมื่อ 5 เมษายน 2566 จาก <https://www.pattaya.go.th/document/>
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). ถอดบทเรียนจากโควิด-19 ท่องเที่ยวแบบใหม่กระจายรายได้ ไม่ฉาบฉวย. เรียกใช้เมื่อ 26 มิถุนายน 2566 จาก <https://thailandpolicylab.com/new-tourism-equality-and-sustainability/>
- สุธารักษ์ สุนทรวิภาต. (2564). พัทยาต้นแบบ Tourism for All. เรียกใช้เมื่อ 5 เมษายน 2566 จาก <https://www.dasta.or.th/th/article/342>
- สุภาพร เพชรรัตน์กุล และคณะ. (2564). แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเชิงกลยุทธ์เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน. วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา, 8(2), 718-736.
- Stufflebeam, D. L. & Shinkfield, A. J. (2007). Evaluation theory model & Applications. CA: Jossey-Bass.

ผู้นำที่ดีตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา*

A GOOD LEADER ACCORDING TO THE PRINCIPLES OF BUDDHISM

พระมหาเกรียงไกร ฐิตวิโร

PhramahaKraingkai Titavero

นักวิชาการอิสระ

Independent Scholar

Corresponding author E-mail: titavero029@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นบทความวิชาการ มีวัตถุประสงค์ เพื่อนำเสนอหลักการครองตนของผู้นำที่ดีตามหลักของพระพุทธศาสนา ผู้นำการปกครองและการบริหารที่ดีตามหลักธรรมปฏิบัติ นั้น ผู้นำต้องมีคุณลักษณะความเป็นผู้นำที่ดี (Good Leader) อันเป็นคุณสมบัติที่ดีที่สำคัญ ของหัวหน้าฝ่ายบริหารลงมาถึงหัวหน้างานทุกระดับให้สามารถปกครองและบริหารองค์กรที่ตนรับผิดชอบให้ดำเนินไปถึงความสำเร็จอย่างได้ผลดี มีประสิทธิภาพสูง และให้ถึงความเจริญรุ่งเรืองและสันติสุขอย่างมั่นคง ความเป็นผู้นำที่ดียังต้องเกิดจากการที่บุคคลได้เคยศึกษา ฝึกฝนอบรม พัฒนาตนเองให้เป็นผู้ที่นำที่ดีตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา หลักธรรมนั้นมีมากมายที่เกี่ยวกับการครองตนของผู้นำที่ดีแต่ที่ไดยกตัวอย่างมาอธิบายนั้นประกอบด้วย กัลยาณมิตรธรรม พรหมวิหารธรรม โลกบาลธรรม หลักธรรมอันทำให้งาม และหลักสัปปุริสธรรม ทั้งนี้เพื่อให้เข้ากับสถานการณ์และยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของโลก อยู่ ผู้นำจะประยุกต์และนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์กับองค์กร เราจะเห็นได้ว่าปัจจุบันสภาพสังคมค่อนข้างเน้นในเรื่องของวัตถุมากกว่าความเอาใจใส่ในเรื่องของจิตใจหรือทางด้านคุณธรรมจริยธรรม หลายองค์กรจึงเกิดความวุ่นวายโกลาหลเพราะขาดหลักยึดเหนี่ยวจิตใจ หลักธรรมของพระพุทธศาสนาจึงสามารถนำไปช่วยในกระบวนการพัฒนา แก้ไขปัญหา เพื่อนำพาไปสู่การปฏิบัติตน เพราะมนุษย์เท่านั้นที่จะเป็นผู้ที่บริหารจัดการองค์กรที่ดีได้หากผู้นำจะนำหลักธรรมในการครองตนเข้ามาประกอบ หรือบูรณาการให้เข้ากับการบริหารงานในปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะผู้นำถือเป็นหัวใจสำคัญของการบริหาร หากผู้นำสามารถนำไปในทางตรงหรือทางที่ถูกต้ององค์กรย่อมนำไปสู่ความก้าวหน้า อย่างยั่งยืนและมั่นคง

คำสำคัญ: ผู้นำที่ดี, หลักธรรม, พระพุทธศาสนา

Abstract

This article is an academic article. The purpose of this article was present the principle of dominance of a good leader according to the principles of Buddhism. Governing leaders and leaders of good administration leaders must have good leadership qualities, which is an important good feature of the head of the executive department down to the supervisor at all levels, to be able to govern and manage the organization to achieve success effectively high efficiency and to secure prosperity and peace. Good leadership also comes from the person who has studied. Practice and develop yourself to be a good leader according to Buddhist principles. There are many principles that relate to the presidency of a good leader, but those that have been cited

* Received 15 July 2023; Revised 29 July 2023; Accepted 30 July 2023

as examples include: Kalayanamittham, sublime states of mind, gracing virtues and the principles of Sappurisdhamma This is to fit the situation and the era of rapid changes in the world. It is up to the leader to apply and use it for the benefit of the organizations. Currently, society is quite focused on the subject of objects rather than caring for matters of mind or morality. Many organizations have caused chaos and chaos. because of the lack of spiritual attachment. Buddhist principles can therefore be used in the process of developing and solving problems in order to bring them into practice. Because only human beings can manage a good organization. The executives will bring the principles of dominance to assemble or integrate with the current management effectively because the leader is the heart of the management. If the leader can lead in the right way or the right way, the organization will surely lead to sustainable and stable progress.

Keywords: Good Leader, Principles, Buddhism

บทนำ

ในปัจจุบันสิ่งหนึ่งซึ่งเป็นที่พูดถึงกันมากในเวลานี้ก็คือคุณธรรมจริยธรรมของผู้นำ เพราะหากผู้นำมีปัญหาในเรื่องจริยธรรม ก็ย่อมส่งผลให้คนในองค์กรมีปัญหาไปด้วย ทั้งในเรื่องของจริยธรรม ศีลธรรม คุณธรรม และวัฒนธรรมองค์กร และแน่นอนว่าองค์กรใดที่มีปัญหาดังกล่าว องค์กรนั้นก็ย่อมสูญเสียความน่าเชื่อถือไปในที่สุด คุณลักษณะของผู้นำที่ดีนั้น มีอยู่ในทฤษฎีต่าง ๆ หลายทฤษฎี เช่น ผู้นำจะต้องรอบรู้งานในหน้าที่ของตน ต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับคนในองค์กร ต้องกล้ารับผิดชอบ ต้องเป็นตัวอย่างที่ดี ต้องมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ หรือบางทฤษฎีอาจจะเพิ่มเติมเรื่องความอดทน มีความสามารถในการควบคุมสติอารมณ์ มีความรักดีต่อองค์กร เข้าไปด้วยก็ได้ แต่ที่ขาดไม่ได้ก็คือต้องมีความยุติธรรมและหลักธรรมพรหมวิหาร 4 อันได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ซึ่งเป็นเสมือนหัวใจของผู้บริหารที่ดี (ประภัสสร เสวิกุล, 2566) ทุกองค์กรย่อมปรารถนาและให้การยอมรับนับถือผู้บริหารที่มีคุณภาพ นั่นก็คือเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ มีทักษะ ความชำนาญงาน มีประสบการณ์ มีวิสัยทัศน์กว้างไกล แต่ที่เหนือสิ่งอื่นใดคือความเป็นผู้มีคุณธรรม ในจิตใจและมีจริยธรรมที่น่าเลื่อมใสศรัทธา ซึ่งคุณธรรมและจริยธรรมถือเป็นคุณสมบัติอันสำคัญ ที่จะเป็นส่วนเสริมให้ผู้บริหารนั้นสามารถครองตน ครองคน และครองงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล (บุญศรี ถาวร, 2566)

นักวิชาการหลายท่านได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับความหมายของผู้นำ (Leader) คือ บุคคลที่ได้รับการยอมรับและยกย่องจากบุคคลอื่น กล่าวคือ บุคคลซึ่งได้รับการแต่งตั้งขึ้นมา หรือได้รับการยกย่องให้เป็นหัวหน้าหรือผู้บริหาร ผู้นำองค์กร ในการดำเนินงานต่าง ๆ ในองค์กรต่าง ๆ ต้องอาศัยบุคคลที่เป็นผู้นำและมีความเป็นผู้นำจึงจะทำให้องค์กรดำเนินไปอย่างบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และนำพาหน่วยงานหรือองค์กรนั้น ๆ ไปสู่ความเจริญก้าวหน้า (เนตร์พัฒนา ยาวีราช, 2552) นอกจากนี้ ผู้นำ ยังหมายถึง บุคคลที่มีความสามารถในการใช้อิทธิพลให้คนอื่นทำงานในระดับต่าง ๆ ที่ต้องการให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ (McFarland, 1979) ผู้นำนั้นเป็นผู้ที่มีศิลปะสูงใจ และอำนวยความสะดวกให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติภารกิจตามที่พึงประสงค์ด้วยการเชื่อฟังเชื่อมั่นเคารพนับถือ และร่วมมืออย่างจงรักภักดี ผู้นำนอกจากจะมีความสามารถแล้วยังต้องมีความดี คือ มีธรรมอีกด้วยตามแนวทางพระพุทธศาสนา ลักษณะของผู้นำที่ดีนั้นต้องเป็นผู้นำที่มีธรรมในตนเอง คือ เป็นผู้มีธรรมเป็นเครื่องชี้นำในการปกครองและการบริหาร หลักธรรมต่าง ๆ ทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏ ในพระไตรปิฎกมีมากมาย (พระชลญาณมุนี, 2561) ผู้นำเป็นบุคคลที่จะมาประสานช่วยให้คนทั้งหลายรวมกัน จะเป็นการอยู่รวมกันก็ตามหรือกระทำการใด ๆ ร่วมกันก็ตาม ให้พากันไปด้วยดีไปสู่จุดหมายที่ตั้งใจ พากันไปด้วยดีนั้นหมายความว่า โดยถูกต้องตามธรรม บางทีเราอาจจะมองข้ามความถูกต้องตามธรรม เราอาจจะนึกแต่เพียงว่าให้บรรลุจุดหมายที่เรา

ต้องการก็เช่นกัน จุดหมายนั้นถ้าไม่ตั้งตามและไม่เป็นไปโดยถูกต้องตามธรรม ก็จะไม่ใช่ประโยชน์สุข ที่แท้จริง แม้ว่าจุดหมายนั้นตามปกติเราต้องการสิ่งที่เป็นประโยชน์สุข แต่ประโยชน์สุขที่แท้ก็คือ สิ่งที่เป็นธรรม หมายความว่า เป็นความจริงความแท้ความถูกต้องและได้มาโดยธรรม ถ้าหากว่าผู้นำ คือหัวหน้าโจร นำหมูโจรไปปล้นสำเร็จได้สิ่งที่ดีที่เป็นประโยชน์มา อย่างนี้ก็ไม่ถูกต้องตามธรรมเพราะ ไม่เป็นผลดีแก่ชีวิตแก่สังคมและแก่โลก (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2554) ลักษณะผู้นำที่ดีนั้น มีหลายอย่าง ลักษณะหลักที่สำคัญ ได้แก่ 1) การมีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ร่วมงาน โดยให้ ผู้ร่วมงานเข้าใจและปฏิบัติภารกิจจนประสบความสำเร็จ สามารถทำงานร่วมกันได้ผลดีสำนึกในหน้าที่และความรับผิดชอบ 2) การมีเหตุผลและอุดมการณ์กว้างไกล 3) การมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ยุติธรรม 4) การมีความอดทนอดกลั้นและกล้าเผชิญต่อเหตุการณ์ 5) การมีไหวพริบ ใจกว้าง มีหลักธรรมประจำใจ 6) การตัดสินใจอย่างรอบคอบ ถูกต้อง และทันเวลา 7) การรู้จักใช้ขีดความสามารถขององค์กรและบุคคล 8) การมีความสามารถในการใช้ภาวะผู้นำเพื่อการเปลี่ยนแปลงและ 9) การมีบุคลิกภาพที่ดี ซึ่งผู้บริหารจำเป็นต้องมีศักยภาพในการใช้ภาวะผู้นำอย่างเหมาะสมในการสร้างความสัมพันธ์ที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงให้บรรลุเป้าหมายร่วมกันของทุกคนในองค์กร สามารถสร้าง ความเชื่อมั่นและให้การสนับสนุนทุกคนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรสามารถใช้ศิลป์ และกระบวนการของการมีอิทธิพลต่อบุคคลหรือกลุ่มบุคคล และสามารถทำให้ผู้เกี่ยวข้อง เกิดศรัทธา มีความเชื่อถือ มีความเชื่อมั่นในการปฏิบัติงานตลอดทั้งสามารถสร้างสภาวะแวดล้อม สนับสนุนให้ร่วมมือกันสร้างประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ (ธีระ รุญเจริญ, 2553)

หลักธรรมคำสั่งสอนตามหลักพระพุทธศาสนานั้นเป็นสิ่งที่ทันสมัย เป็นวิทยาศาสตร์ และสามารถนำมาปรับใช้ได้กับการดำรงชีวิต และการทำงานในปัจจุบัน โดยเฉพาะเรื่องของภาวะผู้นำหลักธรรมคำสั่งสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น เกี่ยวข้องกับผู้นำที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ (พสุ เดชะรินทร์, 2566) ภาวะผู้นำ หรือพฤติกรรมผู้นำเชิงพุทธได้ก่อตัวมาเป็นเวลายาวนาน จึงน่าจะเป็นบรรทัดฐานของผู้นำเชิงพฤติกรรมในเวลาต่อมา และถูกนำมาประยุกต์ใช้ในองค์กรต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง โดยเชิงพุทธ มีความเชื่อว่า ผู้ที่จะเป็นผู้บริหารต้องมีความเป็นผู้ใหญ่ มีพฤติกรรมเหมาะสมกับตำแหน่ง และมีพฤติกรรมดีงาม ซึ่งสามารถเปลี่ยนตนเอง ผู้อื่น และองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ผู้นำ ที่ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ที่เกี่ยวกับหลักความรู้การบริหาร และที่เกี่ยวกับหลักจริยศาสตร์ สามารถอธิบายในเชิงบริหาร กล่าวคือ พรหมวิหาร 4 หมายถึง ธรรมสำหรับผู้ใหญ่ เป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมคุณลักษณะเฉพาะของผู้บริหาร 4 ประการได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขาซึ่งปรากฏในพระไตรปิฎก (สัมฤทธิ์ กางเพ็ง, 2562) ธรรมะสำหรับผู้บริหารเป็นสิ่งซึ่งแยกจากกันไม่ได้ ไม่ว่ายุคไหน สมัยไหน ผู้บริหารที่ขาดธรรมะเมื่อไร ขาดใจเมื่อนั้น สังเกตดู ประวัติศาสตร์ของนักบริหารทั่วโลก ช่วงที่รุ่งโรจน์จะเป็นช่วงที่เขามีธรรมะมากที่สุดและช่วงที่เขาร่วงโรยก็เป็นช่วงที่เขาทิ้งธรรมะมากที่สุด พระพุทธเจ้ายังทรงเคยตรัสถึง ภาวะผู้นำเอาไว้ว่า “ยามฝูงโคลอยน้ำข้ามฟาก หากโคที่เป็นผู้นำฝูงว่ายตรง โคที่เป็นบริวารก็ว่ายตรง แต่ถ้าโคที่เป็นผู้นำว่ายคด โคบริวารก็ว่ายคดตามไปด้วยเช่นกัน” หลักธรรมสำหรับสร้างภาวะผู้นำ ก็ทรงแสดงไว้หลายประการ ผู้นำเป็นผู้กำหนดชะตากรรมทั้งของตัวผู้นำ ผู้ตาม ขององค์กร ของสังคมและของโลกทั้งหมด ถ้าองค์กร บริษัท สถาบัน สังคม หรือประเทศใด มีผู้นำที่เปี่ยมไปด้วยภาวะผู้นำ (Leadership) องค์กร บริษัท สถาบัน หรือประเทศนั้น ๆ ย่อมมีแต่ความเจริญรุ่งเรือง แต่ถ้าการณ์กลับเป็นในทางตรงกันข้ามองค์กรเป็นต้นนั้น ๆ ก็ย่อมจะพบแต่ความล้มเหลว (พระมหาวิฑูชัย วชิรเมธี, 2554)

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในการส่งเสริมความเป็นผู้นำที่ดี ในสภาวะสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วในปัจจุบันจึงมีความสำคัญ เพราะเป็นหลักที่จะช่วยยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้นำให้เกิดมีคุณธรรมความดีอยู่ในตนที่เรียกว่า หลักการครองตน อันจะส่งผลให้เกิดความเชื่อมั่นของผู้ตามต่อการบริหารงานในองค์กรทั้งองค์กรขนาดใหญ่ลงมาถึงขนาดเล็ก ทั้งจะเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้ตามได้นำไปประพฤติปฏิบัติ เสริมแรงให้เกิด

ความร่วมมือกันสร้างประโยชน์ร่วมกัน อันจะนำมาซึ่งมีความเจริญรุ่งเรืองและผาสุกอย่างยั่งยืนและมั่นคงในองค์กร และสังคมต่อไป

คุณลักษณะของผู้นำที่ดี

“ผู้นำ” เป็นบุคคลที่สำคัญในองค์กร มีบทบาทที่ต้องดำเนินไปภายใต้เงื่อนไขปัจจัยของสภาวะโดยรอบ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง โลกในทุกวันนี้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ความรู้ในเรื่อง “ภาวะผู้นำ” นั้น จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับ ทุกองค์การในกระแสโลกยุคโลกาภิวัตน์ที่ความเจริญทางเทคโนโลยีก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงของ สังคมจากอดีตสู่ปัจจุบันอย่างรวดเร็วมากเราจึงต้องปรับตัวและเปลี่ยนแปลงให้ทันกับเหตุการณ์ของโลกปัจจุบันตลอดเวลา ผู้นำ (Leader) และ “ภาวะผู้นำ (Leadership)” จึงเป็นปัจจัยคู่สำคัญ ที่ต้องการเพิ่มมากขึ้นจนอาจเกิดวิกฤตภาวะผู้นำขึ้นได้ ซึ่งอาจนำไปสู่ปัญหาในสังคมของทุกชนชั้น ทุกระดับ จนกระทั่ง นำไปสู่ปัญหาในระดับประเทศในที่สุด ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมมีสององค์ประกอบที่สำคัญ คือ มีการปฏิบัติและการตัดสินใจอย่างมีจริยธรรม และ มีการนำอย่างมีจริยธรรม ทั้งในส่วนที่มองเห็นได้ และ มองเห็นไม่ได้ เช่น มีค่านิยมหรือหลักการที่ยึดถือจริยธรรมเป็นหลัก ซึ่งลักษณะทั้งสองนี้ ต้องมีอยู่อย่างเป็นปกติวิสัยตลอดเวลาเพื่อเป็นต้นแบบ และเพื่อสร้างความไว้วางใจ ความน่าเชื่อถือและความเคารพต่อตัวผู้นำเองและองค์กร ซึ่งสิ่งเหล่านี้ มีเพื่อทำให้เกิดความร่วมมือร่วมใจ เพื่อสร้างบรรยากาศองค์กรที่ดี เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงคุณธรรม และเพื่อความเคารพในตนเอง (วิโรจน์ สารรัตน์, 2557)

ผู้นำที่ดี ไม่ใช่เพียงผู้สั่งการเพียงอย่างเดียว แต่ต้องมีคุณสมบัติที่เหมาะสม สามารถสร้างแรงจูงใจให้คนในทีมทำงานด้วยความเต็มใจ คุณสมบัติต่อไปนี้เป็นคุณสมบัติที่พบเห็นในการเป็นผู้นำที่ดี

1.ทัศนคติเชิงบวก (Positive Attitude) ผู้นำที่ดีต้องเป็นคนที่มีทัศนคติเชิงบวก หรือมองโลกแง่บวก แม้ว่าจะเจอสถานการณ์ที่เลวร้าย หรือวิกฤติต่าง ๆ หากผู้นำมีทัศนคติเชิงบวกจะมองเห็นโอกาสที่เป็นไปได้ในสถานการณ์ต่าง ๆ สามารถยืนหยัดอยู่บนหนทางไปสู่เป้าหมายที่ต้องการได้ พร้อมสร้างความเปลี่ยนแปลงที่จำเป็นเพื่อเอาชนะปัญหา คุณลักษณะของทัศนคติเชิงบวก ได้แก่ เชื่อกันว่าเราทำได้, เชื่อกันในการกระทำว่าจะเกิดผลลัพธ์ที่ดี, เชื่อกันว่าสิ่งดี ๆ จะเกิดขึ้น เป็นต้นซึ่งตรงกันข้ามกับคนที่มีทัศนคติเชิงลบ จะมองไม่เห็นโอกาส มีความเครียด เกิดความกลัววิตกกังวล ไม่มั่นใจว่าจะทำได้

2. ความเชื่อมั่น (Confidence) ความเชื่อมั่น เป็นคุณสมบัติที่สำคัญของผู้นำ ผู้นำที่ดีจะต้องมีความมั่นใจในสิ่งที่ตนเองคิดหรือทำ เมื่อผู้นำแสดงออกด้วยความมั่นใจ ลูกน้องหรือผู้ตามย่อมรู้สึกถึงความมั่นคง และเชื่อมั่นที่จะปฏิบัติตาม ซึ่งต่างกับผู้นำที่ขาดความเชื่อมั่น ไม่กล้าตัดสินใจ ไม่มีความมั่นใจยอมทำให้ลูกน้องหรือผู้ตามขาดความเชื่อมั่นในผู้นำไปด้วย

3. ยอมรับความล้มเหลวได้ (Ability to Embrace Failure) ผู้นำที่ดีต้องกล้ายอมรับความล้มเหลวและผิดพลาดของตนเอง เพียงแต่ต้องรู้ว่าควรแก้ไขอย่างไร การยอมรับความล้มเหลวคือโอกาสในการเรียนรู้แม้ยังไม่ได้ผลลัพธ์ความสำเร็จในเบื้องต้นแต่สิ่งสำคัญคือต้องกล้าที่จะก้าวเดินต่อไปและหาสาเหตุที่ทำให้ล้มเหลวให้ได้โดยเร็ว ซึ่งจะทำให้เป็นผู้นำที่เติบโตและแข็งแกร่งขึ้น

4. มีทักษะการสื่อสารและการรับฟังที่ดี (Good Communication Skills) ทักษะการสื่อสารเป็นคุณสมบัติสำคัญที่จำเป็นต้องมี ผู้นำที่ดีจะต้องมีทักษะการสื่อสารที่ดีเพื่อนำพาให้ทีมงานไปในทิศทางเดียวกัน และยังต้องมีทักษะการฟังที่ดีอีกด้วย เพื่อช่วยให้เข้าใจความรู้สึกที่แท้จริงของผู้พูด สามารถสะท้อนประเด็นได้ถูกต้อง

5. รู้จักการมอบหมายงานที่เหมาะสม (Knowing How and When to Delegate) การมอบหมายงานเป็นทักษะที่สำคัญ เพราะบทบาทของผู้นำจะต้องบริหารงานในภาพรวมมากกว่าทำงานเองทั้งหมด ทักษะที่เกี่ยวข้องกับการมอบหมายงานได้แก่ การวางแผนและเตรียมการ มีรายละเอียดของงาน และกรอบเวลา

ชัดเจน สนับสนุน ให้คำแนะนำ ติดตามผล สามารถจัดปัญหาความขัดแย้ง และสร้างแรงจูงใจให้กับทีมได้ชื่นชมความสำเร็จของทีม เพื่อเป็นแรงผลักดันให้ทีมงานอย่างตั้งใจ

6. มี Growth Mindset ทักษะสำคัญสำหรับผู้ที่จะเป็นแรงผลักดัน และเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับทีม คือทักษะ “Growth Mindset” ผู้นำที่มี Growth Mindset จะมองปัญหาที่เจอในการทำงานว่าเป็นแรงกระตุ้นให้ตัวเองและทีมงานพยายามคิดค้นวิธีใหม่ ๆ เพื่อเอาชนะและก้าวข้ามปัญหาเหล่านั้นให้ได้

7. มีความรับผิดชอบ (Responsibility) ผู้นำที่ดีต้องมีความรับผิดชอบ คือทั้งรับผิดชอบและรับชอบ ทั้งในส่วนของการที่ตนเองต้องทำ และงานของทีมที่ตนดูแล เมื่อเกิดความผิดพลาดก็ต้องกล้ารับผิดชอบต่อสิ่งที่ผิดพลาด ไม่โยนความผิดให้ผู้อื่น ในขณะเดียวกันก็ต้องรับหาทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นให้ได้เร็วที่สุด

8. การเรียนรู้ตลอดชีวิต (Life Long Learning) สิ่งหนึ่งที่ทำให้คนเก่งหรือผู้นำระดับโลกหลายๆ คนประสบความสำเร็จมาจากวิธีคิดและวิธีการทำงานของเขา และเรื่องหนึ่งที่เขาเหล่านี้ทำอยู่เป็นประจำคือการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Leon Ho, 2023)

การเป็นผู้นำที่ดีตามทัศนะของท่านอาจารย์สุขุม นวลสกุลต้องมีการฝึกฝนคุณสมบัติสำคัญ 10 ประการเหล่านี้ คือ 1) มุ่งมั่นในการทำงานผู้นำต้องมีพลังในการทำงาน มุ่งมั่นสู่เป้าหมาย เพื่อขับเคลื่อนทีมให้กระตือรือร้นไปพร้อม ๆ กัน 2) สื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้นำที่ดีต้องเป็นนักสื่อสารที่ดีด้วย สื่อสารได้ตรงประเด็น แม่นยำ ไม่อ้อมค้อม ไม่ว่าจะเป็นการชมเชย วิจารณ์เชิงสร้างสรรค์ การบอกเป้าหมายและสิ่งที่ควรทำอย่างชัดเจน และควรสื่อสารอย่างพอเหมาะพอดี มีการลำดับความสำคัญอย่างเหมาะสม 3) มอบหมายงานอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้นำที่ดีไม่ต้องทำอะไรทุกอย่าง เมื่อมอบหมายงานให้ทีมหลักสำคัญคือควรทำให้ลูกทีมรู้สึกว่าเขามีความสำคัญ และรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของในงานที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มที่ 4) เป็นผู้ฟังที่ดี ผู้นำที่ดีจะเป็นผู้ฟังที่ดีด้วย ต้องฟังเป็นและถามเป็น เพื่อที่จะได้ข้อมูลและเข้าใจสิ่งที่เกิดขึ้นช่วยตอบสนองได้อย่างมีประสิทธิภาพเข้าถึงประเด็น ต่าง ๆ ได้รวดเร็วขึ้น 5) มีระบบและระเบียบผู้นำที่มีระบบและระเบียบจะช่วยทำให้ทุกอย่างชัดเจน ไม่วุ่นวายไม่สับสน ช่วยให้ทีมงานได้อย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ 6) มีส่วนร่วมกับทีมการเป็นผู้นำไม่ใช่การสั่งการหรือควบคุมเท่านั้นแต่ต้องมีส่วนร่วมกับทีม โดยเฉพาะในช่วงเวลาที่ทีมมีปัญหาหรือต้องการความช่วยเหลือ และที่สำคัญคือต้องแน่ใจว่า ทีมเข้าใจสิ่งที่กำลังทำอยู่ร่วมกัน 7) เป็นเจ้าของงานและความรับผิดชอบ ถึงจะมีการแบ่งงานให้ลูกน้องในทีมไปแล้ว แต่ผู้นำยังคงความเป็นเจ้าของงานและความรับผิดชอบอย่างเต็มที่ตลอดเวลา 8) กล้าหาญและตรงไปตรงมา ผู้นำต้องกล้าเผชิญกับปัญหา กล้าพูดให้ทีมรู้จักจุดอ่อนของตัวเอง หรือสิ่งที่งานออกมาไม่ได้ อย่างที่คาดหวัง เพื่อที่ทีมจะช่วยแก้ปัญหาได้ชัดเจนและไม่สับสน 9) รู้จักลูกทีมผู้นำต้องรู้จักจุดเด่นจุดด้อยของลูกน้อง และรู้ว่าอะไรบ้างที่ทำให้ทีมทำงานได้ดี ผู้นำควรจะต้องรู้ถึงชีวิตส่วนตัวลูกทีมด้วย เพราะจะช่วยให้เข้าใจและผลักดันได้อย่างเหมาะสม และ 10) เป็นผู้ตามที่ดี ผู้นำที่ดีจะเป็นผู้ตามที่ดีด้วย ด้วยการให้ค่าของทุกคนในทีม สร้างแรงบันดาลใจร่วม ส่งเสริมให้ลูกทีมสื่อสาร ระดมความคิดและเปิดกว้าง เพราะไม่อย่างนั้นผู้นำจะกลายเป็นผู้บังคับขัณฑ์ (สุขุม นวลสกุล, 2557)

หากจะกล่าวถึงความเป็นผู้นำที่ดี ตามทัศนะของผู้เขียน ผู้นำที่ดีในยุคปัจจุบันต้องดำรงตนอยู่ในหลักธรรมแห่งความรัก ความมีเมตตา ความสามัคคี ความเสียสละและมีความเที่ยงธรรม ยุติธรรม โดยเฉพาะในสภาวะที่โลกเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว สิ่งสำคัญที่ผู้นำที่ดีจะต้องมีคือ สติ ความระลึกได้ และสัมปชัญญะ ความรู้ตัวรอบรู้ และทันสถานการณ์อยู่เสมอ จึงจะสามารถรู้ต้นตอของปัญหาและนำไปสู่การแก้ไขได้อย่างเป็นระบบ รวมทั้ง 1) ต้องมีวิสัยทัศน์ที่ดี มองการณ์ไกล 2) จัดการธุระได้ดี มีความเชี่ยวชาญ และ 3) มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ฟังพาคคนอื่นได้ มีหลักธรรมครองตน ครองคน และครองงานได้เป็นอย่างดี

จะเห็นได้ว่า ผู้นำ (Leader) ที่ดีต้องมีภาวะความเป็นผู้นำ (Leadership) มีเป้าหมายที่ชัดเจน มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีคุณธรรมจริยธรรม ที่จะนำพาผู้ตามให้ก้าวไปข้างหน้า และสร้างความร่วมมือให้ทุกคนสามารถบรรลุ

เป้าหมายสู่ความสำเร็จได้ภาวะผู้นำไม่ได้เกิดจากความอาวุโส อายุการทำงาน หรือตำแหน่งงานผู้นำที่ดีจะช่วยเพิ่มศักยภาพของผู้ตามให้ดียิ่งขึ้น และสนับสนุนให้ผู้ตามกลายเป็นผู้นำที่ดีได้ในอนาคต

ผู้นำที่ดีตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

ในทางพระพุทธศาสนามีหลักธรรมที่เป็นข้อปฏิบัติสำหรับผู้นำ นักบริหาร หรือนักปกครองที่มีอำนาจหน้าที่ในการปกครองไว้อย่างมากมาย เพื่อให้ผู้นำหรือผู้บริหารนั้นได้ใช้อำนาจหน้าที่ เพื่อประโยชน์สุขแก่หมู่คณะอย่างแท้จริง พระพุทธเจ้าทรงเน้นถึง ความสำคัญของผู้นำหรือผู้บริหารเป็นอย่างมาก ว่าจะต้องประพฤติให้เป็นแบบอย่างแก่ผู้อื่น หรือผู้ใต้บังคับบัญชา ในที่นี้จะกล่าวเฉพาะการเป็นผู้นำที่ดีโดยใช้หลักธรรมในการครองตนที่พระพุทธองค์ได้ตรัสไว้เป็นแนวทางในการปฏิบัติของผู้นำที่ดีให้เป็นคุณสมบัติของผู้นำ ตามที่ปรากฏในพระไตรปิฎก เพื่อให้ผู้นำสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เข้ากับสถานการณ์ในยุคโลกาภิวัตน์ได้เป็นอย่างดี ดังนี้

หลักกัลยาณมิตรธรรม

หลักผู้นำจากพระพุทธศาสนาประการแรก คือ บทบาทของผู้นำกับการสื่อสารโดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานการณ์ปัจจุบัน ไม่ว่าจะจากปัญหาทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ ผู้นำขององค์กร ต่าง ๆ ต้องให้ความสำคัญกับการสื่อสารทั้งภายในและภายนอกองค์กร (พสุ เดชะรินทร์, 2566) โดยผู้บริหารต้องใช้หลักกัลยาณมิตรธรรม หรือธรรมของกัลยาณมิตร 7 ประการ คือ

1. ปิโย คือ ความน่ารัก ผู้นำจะต้องเป็นผู้ที่มีอุปนิสัยที่ดี ทั้งการปฏิบัติตนต่อ ผู้ใต้บังคับบัญชา และเพื่อนร่วมงาน การพูดจาไพเราะ น่าเคารพเลื่อมใสและมีจิตวิยาสูง รวมทั้งบุคลิกภาพ ด้านการแต่งกายที่ดูดี มีรสนิยมที่พอเหมาะสมและเป็นไปตามค่านิยมของสังคม
2. ครุ คือ ความหนักแน่น น่าเคารพ มีเหตุผลไม่เชื่อคนง่าย ดังที่สังคมมักจะพูดกันจนติดปากว่า ไม่หูเบาเชื่อคนอื่นง่าย โดยเฉพาะคนสนิทหรือผู้ใกล้ชิด มีความรอบคอบมีเหตุผลและรู้จักฟังคนอื่น ไม่เอาแต่ใจตนเองเป็นที่ตั้ง คิดและทำทุกอย่างอย่างมีหลักเกณฑ์ ก็จะสามารถสร้างความเคารพนับถือแก่ ผู้ร่วมงานและผู้พบเห็นได้ง่าย
3. ภาวนีโย คือ ความน่ายกย่อง ผู้นำจะต้องเป็นผู้ที่มีความยุติธรรม มีน้ำใจให้ความ รักและรู้จักให้อภัยแก่ผู้อื่น และในขณะเดียวกันก็ต้องรู้จักขอโทษผู้อื่นด้วย เมื่อเกิดความผิดพลาดในการทำงานร่วมกัน รู้จักให้การช่วยเหลือด้วยน้ำใจเมื่อน้ำใจเมื่อผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความเดือดร้อน
4. วัตตา คือ การพูดได้เหตุได้ผล รู้จักแนะนำตักเตือนมีหลักการและหลักวิชาในการเจรจา และอธิบาย จนทำให้เกิดเห็นดีเห็นงามยินยอมพร้อมใจที่จะทำตามทั้งกายและใจ มีศิลปะในการโน้มน้าว จิตใจผู้อื่น ให้คำแนะนำตักเตือนในการทำงานที่ผิดพลาดและสมควรปรับปรุงโดยที่ผู้ฟังไม่รู้สึกรู้ว่าอึดอัดหรือเป็นปมด้อยของตนเอง
5. วจนักขโม คือ ความอดทนต่อถ้อยคำ ผู้นำของทุกองค์กรย่อมได้รับการ วิพากษ์วิจารณ์จากการทำงานทั้งในแง่ดีและแง่ไม่ดี รู้จักรับฟังอย่างมีสติและเป็นเหตุเป็นผลเมื่อได้รับการตำหนิติเตียน และไม่ลึงโลดลำพองจนออกนอกหน้าเมื่อได้รับเสียงชื่นชม
6. คัมภีรัง กะถัง กัตตา คือ ความเข้าใจหลักการสอน ธรรมชาติของคนไม่ชอบให้คนอื่นมา สอน ไม่ว่าบุคคลนั้นจะเป็นผู้บังคับบัญชาผู้อาวุโสเพื่อนหรือแม้แต่รู้ด้อยอาวุโสก็ตามดังนั้น การเลือกใช้ วิธีการที่ดีและเหมาะสมจึงเป็นสิ่งที่จะต้องจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการแนะนำบุคคล เช่นเดียวกับนักบริหารภารกิจในการกำกับดูแลบุคลากร ให้ปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพนั้นเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ในการทำงานที่ต้องฝึก อบรม ตรวจตรา ให้คำแนะนำผู้ร่วมงานอยู่เป็นประจำ
7. โน จัฏฐาเน นิโยชเย คือ การไม่ชักนำไปในทางเสื่อม ผู้นำที่ดีย่อมรู้จักแสวงหา ช่องทางที่เป็นคุณให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติ ไม่เพียงแนะนำทางที่จะนำไปสู่ความเสื่อมเพราะผู้นำที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์นั้น

ต้องรู้จักการ “แนะนำ” แก่ผู้อื่นได้ “แนะนำ” คือ ชี้ทางที่ถูกที่ควรให้ทำ “นำ” คือ ทำให้ดูเป็นตัวอย่างอันจะก่อให้เกิดความน่าเชื่อถือแก่ผู้อื่น

หลักกัลยาณมิตรธรรม เป็นหลักที่ผู้บริหารควรนำมาใช้เพื่อเป็นบ่อเกิดในการพัฒนาบุคลากรใน หน่วยงานให้เกิดการพัฒนาพฤติกรรม จิตใจ และปัญญาให้เจริญงอกงาม นอกจากนี้หลักกัลยาณมิตรธรรมยัง อาจเรียกว่า เป็นแสงเงินแสงทองของชีวิตที่ดั่งามหรือรุ่งอรุณแห่งการศึกษา ซึ่งเป็นหลักประกันของชีวิตที่ จะพัฒนาไปสู่ความ เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เป็นบุคคลที่พึงปรารถนาของหน่วยงาน (ประวัติ พินผาสุก, 2549)

หลักพรหมวิหารธรรม

หลักผู้นำจากพระพุทธศาสนาประการที่สอง คือ **หลักพรหมวิหาร 4** ประการ ซึ่งถือเป็นคุณธรรมพื้นฐาน ที่ผู้นำจะต้องมีอยู่ประจำในจิตใจ เพื่อนำไปสู่การแสดงออกที่ดีและเหมาะสม สำหรับตัวผู้นำถ้าสามารถแสดงออก ได้อย่างดีและเหมาะสมแล้ว ก็จะนำไปสู่ศรัทธาจากบุคคลต่าง ๆ ในองค์กร และทำให้สามารถนำพาทุกคนไปใน ทิศทางเดียวกันได้ การที่ผู้นำดำรงตนอยู่ในพรหมวิหาร 4 อันได้แก่ (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต), 2549)

1. เมตตา คือ ความรัก ความหวังดี หรือความคิดปรารถนาที่จะให้ผู้อื่นเป็นสุข ผู้นำที่ดีจะต้องให้ ทั้งความรักและความหวังดีต่อลูกน้อง ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง ทุกคนได้รับความเป็นธรรมและมีความเสมอภาคกัน

2. กรุณา คือ ความสงสาร ความคิดปรารถนาจะให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ ผู้นำที่ดีจะต้องมีความสงสาร และเห็นใจผู้ใต้บังคับบัญชาเมื่อมีปัญหา ไม่ว่าจะเป็นปัญหาส่วนตัว ปัญหาในการทำงาน หรือปัญหาทั่วไปอื่น ๆ ควรให้ความสนใจ เพียงแต่จะต้องมีวิจารณ์ว่าเรื่องใดควรจะเข้าไป เกี่ยวข้องมากน้อยเพียงใด มิใช่ว่าหากมิใช่ เรื่องเกี่ยวกับงานแล้วจะไม่ขอเข้าไปยุ่งเกี่ยว เช่นนั้นถือว่าผู้นำขาดความกรุณา

3. มุทิตา คือ ความเบิกบานพลอยยินดีด้วยเมื่อผู้อื่นได้ดี ไม่คิดอิจฉาริษยาผู้อื่น โดยเฉพาะ ลูกน้องผู้ใต้บังคับบัญชาของตนเอง เมื่อเขาได้ดีกว่าก็ควรร่วมแสดงความยินดีด้วยอย่างเปิดเผยและ เหมือนกันทุก ๆ คนและที่สำคัญจะต้องมีความเสมอต้นเสมอปลายด้วยโดยเฉพาะควรแสดงความยินดีใน วาระพิเศษของ ผู้ใต้บังคับบัญชา

4. อุเบกขา คือ ความมีใจเป็นกลาง วางเฉยไม่ติ่งใจหรือเสียใจเมื่อผู้อื่นเผชิญวิบัติผู้นำจะต้องไม่ ซ้ำเติมผู้อื่นโดยเฉพาะผู้ใต้บังคับบัญชา เมื่อเขาเกิดความผิดพลาดจนเกิดความเสียหายต่อตนเอง ต่องาน หรือต่อ ผู้อื่น ผู้นำต้องรู้จักการส่งเสริมและให้กำลังใจ ไม่คิดทำลายด้วยคำพูด การแสดงออก หรือการปฏิบัติตรง ๆ

ดังนั้น ผู้นำที่ดีต้องมีพรหมวิหาร คือ ธรรมสำหรับผู้ใหญ่ 4 ประการ เพราะเมตตาจะทำให้รัก บริหารรู้จัก มองแง่ดีของเพื่อร่วมงาน และจดจำไว้เพื่อจะได้ใช้คน ให้เหมาะสมกับลักษณะที่ดีของเขา กรุณา จะทำให้ผู้นำเปิด ใจกว้างรับฟังปัญหาของคนอื่น มุทิตาทำให้ผู้นำส่งเสริมคนให้ทำงาน มีโอกาส พัฒนาความรู้ความสามารถจนได้ เลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่งที่สูงขึ้น และอุเบกขาทำให้ผู้นำมีความยุติธรรม ในการให้รางวัลและลงโทษ โดยรู้เท่าทันคน ร่วมงานทุกคน

หลักโลกบาลธรรม

หลักผู้นำจากพระพุทธศาสนาประการที่สาม คือ **โลกบาลธรรม** คือ ธรรมคุ้มครองโลก ซึ่งโลกในที่นี้ หมายถึงมนุษย์ หรือโลกที่เป็นแผ่นดิน (หมายความว่ารวมถึง องค์กร หน่วยงานด้วย) ทั้งนี้โลกจะไม่สับสนวุ่นวาย เตือดร้อน หรือประสบปัญหา เพราะการใช้หลักโลกบาลธรรมนี้เอง หลักธรรมที่เป็นหลักให้ผู้นำได้ครองตนอยู่ใน องค์กรอย่างเป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้ใต้บังคับบัญชาคือ ธรรมคุ้มครองโลก 2 ประการ คือ (รัตนะ ปัญญาภา, 2553)

1. หิริ คือ ความละอายแก่ใจ ละอายต่อการทำชั่ว การที่บุคคลละอายต่อการทำความชั่ว เพราะมี ความละอายใจตนเอง มีความสำนึกตัวว่า เป็นสิ่งที่ไม่ควรกระทำแม้จะมีโอกาสก็ตาม บุคคลที่มีความรู้สึกภายใน ยับยั้งไว้ มิใช่เพราะกลัวผู้อื่นจะเห็น แต่เป็นเพราะมโนธรรมประจำใจ หากผู้นำส่วนใหญ่หรือทั้งหมดแล้วคิดเช่นนี้

ปัญหาการทุจริต ประพฤติชั่วในวงราชการ หรือในการทำงานโดยทั่วไปจะไม่เกิดขึ้น เพราะทุกคนมีจิตสำนึกในการกระทำบาปว่าเป็นของไม่ดี

2. โอตตปปะ คือ ความเกรงกลัวต่อการทำชั่ว การที่บุคคลเกรงกลัวต่อความชั่วไม่ยอมทำผิดทั้งต่อหน้าและลับหลังผู้อื่น เพราะกลัวความสกปรกเกิดขึ้นในใจซึ่งอาจทำให้ได้รับผลที่เสียหายในภายหลัง

หลักธรรม 2 ประการนี้ มิใช่หลักธรรมที่ใช้สำหรับสร้างความรับผิดชอบโดยตรงแต่เป็น จริยธรรมที่สนับสนุนให้บุคคลเกิดความคิดหรือสำนึกในอันที่จะไม่ทำความชั่ว ทำความผิดซึ่งเป็นการเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ซึ่งเป็นความรับผิดชอบต่อตนเองขั้นพื้นฐาน เพราะบุคคลผู้ฝึกฝนจิตใจให้อายชั่ว กลัวบาปเป็นอย่างดีแล้ว ก็จะไม่ทำความชั่วความผิดทั้งต่อหน้าและลับหลังทั้งในที่ลับและที่แจ้ง เป็นธรรม สนับสนุนให้เป็นคนซื่อตรง ซื่อสัตย์ มุ่งประพฤติแต่ความดี ดังนั้น หิริ โอตตปปะนี้ จึงเป็นเหตุให้บุคคลเกิดความรับผิดชอบโดยอ้อมประการหนึ่ง

หลักธรรมอันทำให้งดงาม

หลักผู้นำจากพระพุทธศาสนาประการที่สี่ คือ **ธรรมอันทำให้งดงาม** เป็นคุณธรรมที่สอนให้คนรู้จักรักในตนเอง รักในความเป็นคน รักในบทบาทหน้าที่และศักดิ์ศรี ความมีเกียรติของตนเอง ในกรณีของนักบริหารองค์กร นักบริหารเองจะต้องรักในความเป็นนักบริหารองค์กร และรักษาเกียรติยศของนักบริหารนั้น ๆ อย่างเต็มความสามารถ ไม่ดูถูกตัวเองหรือน้อยเนื้อต่ำใจกับตำแหน่ง และหน้าที่ที่ทำอยู่ในขณะนั้น ต้องรักเกียรติและศักดิ์ศรีของตนเองและในขณะเดียวกันก็หาทางปกป้อง ศักดิ์ศรีนั้นด้วยความดีในทุกด้าน ธรรมในข้อนี้มี 2 ประการดังต่อไปนี้ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2554)

1. ขันติ คือ ความอดทน อดได้ทนได้เพื่อบรรลุความดีงามและความมุ่งหมายอันชอบ เช่น อดทนต่อความเหนื่อยยากลำบากทั้งกายและใจ เป็นต้น

2. โสรัจจะ คือ ความสงบเสงี่ยม ความมีอัธยาศัยอันงดงาม รักความประณีตหมดจด เรียบร้อย ได้แก่ การรักษาอาชีพการงานให้เหมาะสม ต้องแสดงตนเป็นผู้ทรงภูมิความรู้ ภูมิฐาน และมั่นคง ด้วยภูมิธรรม

หากผู้นำกระทำได้เช่นนี้ ก็นับว่าเป็นผู้มีความสงบเสงี่ยมเยือกเย็นในหน้าที่ จิตใจที่สงบ เยือกเย็นย่อมส่งผลให้การแสดงออกทางกายของนักบริหาร แม้กระทั่งสีหน้าก็ไม่มีการสามารถพบข้อผิดพลาดได้ จะพบแต่ความเยือกเย็นและนิ่มนวล นิ่มนวลอย่างมีจังหวะ รักษาความปกติของกิริยาท่าทาง และย่อมเป็นที่เลื่อมใสและน่าเชื่อถือแก่ผู้พบเห็นทั่วไป

หลักสัปปริสธรรม

หลักผู้นำจากพระพุทธศาสนาประการที่สี่ คือ **สัปปริสธรรม** คือ หลักคุณธรรมของสัตบุรุษหรือคนดี โดยบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้นำ ทั้งที่ตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ หรือแม้แต่ความคาดหวังของสังคมแล้ว ผู้นำเปรียบเป็นสัตบุรุษ คือ เป็นบุคคลที่น่านับถือหรือเป็นคนดี คนสงบ ที่น่าเคารพยกย่องซึ่ง (ไพโรวัลย์พรหมนา, 2557) ได้อธิบายสรุป สัปปริสธรรม 7 ประการ ไว้ดังนี้

1. อัมมัญญตา คือ ความเป็นผู้รู้จักเหตุ รู้ว่าสิ่งใดเป็นเหตุแห่งสุข สิ่งใดเป็นเหตุแห่งทุกข์ สิ่งใดเป็นเหตุแห่งความเจริญหรือสิ่งใดเป็นเหตุแห่งความเสื่อม นักบริหารต้องรู้จักการใช้ปัญญาและ วิจารณ์ญาณอย่างรอบคอบ สงบเยือกเย็นตั้งสติคิดหาสาเหตุแห่งความทุกข์ของคนที่ได้อย่างถูกต้อง ผู้นำย่อมเป็นคนที่ต้องพิจารณาอยู่เสมอว่าสิ่งใดเป็นเหตุแห่งความเจริญขององค์กร และผลแห่งการคิด พิจารณานั้นก็นำมาใช้เป็นประโยชน์แก่การทำงานในองค์กร

2. อัตถัญญตา คือ ความเป็นผู้รู้จักผลหรือรู้ความมุ่งหมาย กล่าวคือ ผู้นำที่ดีต้องรู้จักจุดหมายหรือเป้าหมายของหลักการที่ตนปฏิบัติ มีความรู้ความเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ขององค์กรว่า มีทิศทาง เป็นอย่างไร มีเป้าประสงค์เป็นอย่างไรเพื่อให้สามารถดำเนินการไปอย่างถูกต้องตามเป้าหมายนั้น ในทางพระพุทธศาสนาชี้ให้เห็นว่า อัตถัญญตา คือ ความเป็นผู้รู้จักอรรถรู้จักจุดหมาย รู้ประโยชน์ เพราะการรู้จักจุดหมายนั้นเป็นสิ่งสำคัญสำหรับนัก

บริหาร ซึ่งหากไม่เข้าใจจุดหมายหรือความมุ่งหมายของการกระทำหรือ กิจกรรมองค์การแล้ว การดำเนินการสิ่งใด ย่อมไร้ทิศทาง

3. อัตตัญญา คือ ความเป็นผู้รู้จักตน รู้ว่าตนเป็นใครอยู่ในฐานะใดมีความสามารถ อย่างไร และ จะประพฤติตนให้สมควรแก่ฐานะอย่างไร ผู้นำที่ดี จะต้องสำรวจอยู่เสมอว่า ตนเองมี จุดอ่อนจุดแข็งอย่างไร แล้ว ดำเนินการปรับปรุงจุดบกพร่องของตน และพัฒนาจุดแข็งของตนให้ดียิ่งขึ้น ผู้นำที่ดีควรพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อเข้าใจถึงความเปลี่ยนแปลงของโลกในสถานการณ์ปัจจุบัน และสามารถนำพาผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน และองค์การไปสู่จุดหมายที่วางไว้

4. มัตตัญญา คือ ความเป็นผู้รู้จักประมาณ ความพอเหมาะพอดีในการทำงานและในการดำเนิน ชีวิต เช่น รู้จักประมาณในการหาเลี้ยงชีพในทางที่ชอบ และรู้จักประมาณในการบริโภคแต่พอควร เพราะความ พอประมาณนักบริหารที่ดีต้องรู้จักความพอเหมาะพอควร ในการทำกิจกรรมทุกอย่างให้ลุล่วงไป ได้ด้วยดีตาม เป้าหมายที่วางเอาไว้ ผู้นำที่รู้จักพอประมาณตามหลักมัตตัญญา ย่อมทำให้มีความเจริญ เหมาะแก่ฐานะของตน โดยรู้จักพอดีในการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องเหมาะสมซึ่งย่อมสามารถนำหมู่คณะและองค์การไปสู่ความสุขสงบ ปลอดภัยและความเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป

5. กาลัญญา คือ ความเป็นผู้รู้จักกาลเวลาอันสมควรในการประกอบกิจการต่าง ๆ ผู้นำที่ดี จะต้องเป็นนักบริหารเวลา หรือมีการวางแผนให้เหมาะสมกับเวลาอย่างถูกต้องไม่ว่าจะเป็นการ เริ่มต้น การควบคุม การทำงาน และการเสร็จสิ้นของการทำงาน เพราะนักบริหารที่ทำงานที่เหมาะสมกับเวลา กล่าวคือ เวลาไหนควร ทำสิ่งใด ถือเป็นคุณสมบัติที่สำคัญยิ่งประการหนึ่งของการเป็นผู้นำที่ดี ในการวางแผนกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่าง ถูกต้องและทันต่อสถานการณ์โลกที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา การดำเนินการต่าง ๆ เมื่อทำให้ถูกต้องเหมาะสม กับเวลาแล้วย่อมได้รับประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น รวมทั้งองค์การที่ตนปฏิบัติงานอยู่ด้วย

6. ปริสัญญา คือ ความเป็นผู้รู้จักชุมชนสังคม ตั้งแต่ในขอบเขตที่กว้างขวางจากสังคม โลก สังคม ประเทศชาติว่าอยู่ในสถานการณ์ใด มีปัญหาอย่างไร จะได้เข้าใจความต้องการของสังคมนั้นได้ ชัดเจน หรือแก้ไข ปัญหาได้ตรงจุด นอกจากนี้ต้องรู้ เข้าใจ ระเบียบกฎเกณฑ์ วัฒนธรรมประเพณีของสังคม นั้นๆ ได้อย่างถูกต้อง เพื่อให้เข้าใจถึงสถานการณ์ต่าง ๆ ของสังคมนั้นอย่างถูกต้องการรู้ว่าชุมชน หน่วยงาน หรือองค์การมีบริบททาง สังคมเป็นอย่างไร ย่อมทำให้ผู้นำวางตนได้อย่างถูกต้อง เหมาะสมกับบริบทสังคมนั้นๆ อีกทั้งยังเป็นที่ยอมรับนับถือ และได้รับความร่วมมือจากบุคคลในชุมชนหรือหน่วยงานนั้น ๆ ด้วย ก็จะทำให้การดำเนินการต่าง ๆ ราบรื่นไปด้วย

7. บุคคลโพรปรัญญา คือ รู้บุคคลรู้ประเภทบุคคลที่จะต้องเกี่ยวข้องกับรู้ว่าควรจะทำ ปฏิบัติต่อ เขาได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและได้ผลเป็นอย่างไร ในเชิงการบริหารการรู้จักเลือกใช้บุคคลให้ เหมาะกับหน้าที่หรือ ความถนัด จึงเป็นความสามารถที่พึงกระทำ การพิจารณาเลือกคนที่จะคบหาหรือติดต่อด้วยทั้งในเรื่องการงานและ เรื่องส่วนตัวก็เป็นสิ่งที่พึงระวัง ดังนั้นการคบค้าสมาคมกับผู้คนเป็นงานหลักอย่าง หนึ่งของนักบริหาร ถ้ามีความสัมพันธ์ที่ดี ย่อมก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสถาบัน และองค์การของตนเองได้ ในทางตรงกันข้ามหากมี ความสัมพันธ์ที่ไม่ดีย่อมนำมาสู่ความเสื่อมมาสู่องค์การได้

จะเห็นได้ว่าหลักสัปปริสธรรม เป็นธรรมที่ทำให้ผู้บริหารสามารถจัดการภาระงานให้สำเร็จได้ ตาม เป้าหมาย เพราะจะทำให้ผู้บริหารเป็นผู้มีเหตุผลในการปฏิบัติตน มีเหตุผลในการปฏิบัติงาน รักความ เที่ยงธรรม รู้จักหน้าที่ของตนเอง รู้จักกาลเทศะ รู้จักองค์การ วัฒนธรรมองค์การ รวมทั้งรู้จักเลือกใช้คนให้ เหมาะสมกับงาน อีกด้วย

สรุป

การบริหารงาน การบริหารคน ในองค์กรต่าง ๆ ในปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งสำคัญเป็นอันดับแรกเลยนั่นก็คือ การครองตนของผู้ผู้นำ ที่จะนำไปสู่ความเป็นผู้นำที่ดี การนำหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาไม่ว่าจะเป็น หลักกัลยาณมิตรธรรม ที่เป็นหลักการสื่อสารภายในองค์กร การดำรงตนให้เกิดความศรัทธาของผู้ตามด้วยพรหมวิหารธรรม การสร้างความรับผิดชอบในตัวผู้นำด้วยหลักโลกบาลธรรม วางตัวให้เหมาะสมและน่าเชื่อถือด้วยหลักธรรมอันทำให้งาม และการจัดการงานให้สำเร็จด้วยหลักสัปปุริสธรรม การนำหลักธรรมเหล่านี้ไปประยุกต์ใช้ในปัจจุบันนั้นจะทำให้เกิดความเจริญก้าวหน้าทั้งในส่วนของตนเอง ส่วนของการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและส่วนของความสำเร็จอันเกิดจากการทำงาน เพราะความประพฤติของผู้ผู้นำหรือนักบริหาร มีความสอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างไม่สามารถแยกออกจากกันได้ นอกจากนี้พระพุทธเจ้า ยังทรงเปรียบเทียบพฤติกรรมของนักบริหารหรือผู้นำกับโคผุ่ที่ข้ามน้ำ ว่ามีความเหมือนในเชิงการขึ้นนำหมู่คณะไปสู่เป้าหมายที่ตรงทางหรือไม่ตรงทางได้ องค์การทั้งหลายไม่ว่าจะเป็นขนาดใหญ่หรือขนาดเล็กต่างก็มีวัตถุประสงค์สำคัญอยู่ที่การปฏิบัติงานบรรลุผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและได้ประสิทธิผลสูงสุด และมีความเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว กว่าองค์การอื่น ๆ ด้วยเหตุนี้ แต่ละองค์กรจึงต้องมีผู้นำหรือผู้บริหารที่ดี เก่งและเป็นมืออาชีพมาบริหารองค์กรของตน ซึ่งหนึ่งในคุณลักษณะที่สำคัญของการเป็นผู้นำที่ดี คือ การที่ผู้นำหรือผู้บริหารนั้นจะต้องมีคุณธรรมและจริยธรรมเป็นองค์ประกอบ อันจะเป็นหลักประกันของความสำเร็จในการบริหารงานอย่างมีมาตรฐาน เพราะผู้นำหรือนักบริหารที่ดีนั้นจะต้องมีมาตรฐานทางจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับมิติด้าน การครองตน ครองคน และครองงาน ปัจจุบันเรารับอิทธิพลในแนวคิดทางด้านการบริหารจากโลกตะวันตกมามากขึ้น ทำให้เรามักจะละเลยการนำหลักธรรมตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้ามาปรับใช้กับการนำองค์กรของเรา แต่จริง ๆ แล้ว การนำหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้ามาปรับใช้กับการบริหารองค์กรนั้น น่าจะเหมาะกับบริบทของประเทศไทยมากกว่าการนำหลักของตะวันตกมาใช้แต่เพียงอย่างเดียว บทความนี้นอกจากจะเป็นประโยชน์ที่จะนำไปพัฒนาตนเองของผู้ผู้นำแล้ว ยังสามารถนำไปต่อยอดเป็นงานวิจัยเกี่ยวกับการเป็นผู้นำที่ดีตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในองค์กรต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม ในอนาคตต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- เนตร์พัฒนา ยาวีราช. (2552). ภาวะผู้นำและผู้นำเชิงกลยุทธ์. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: ทริปเพิ้ลกรุ๊ป.
- ไพโรวัลย์ พรหมนา. (2557). การพัฒนาการบริหารงานตามหลักพุทธธรรมของสภานิติบัญญัติเพื่อประชาชน. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ธีระ รุญเจริญ. (2553). ความเป็นมืออาชีพในการจัดการศึกษาและบริหารการศึกษา ยุคปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: เอ็กซ์เปอร์เน็ท.
- บุญศรี ถาวร. (2566). ศึกษาวิเคราะห์คุณธรรมจริยธรรม สำหรับผู้บริหาร. เรียกใช้เมื่อ 24 พฤษภาคม 2566 จาก <https://englishformbunsorn.blogspot.com/2012/10>
- ประภัสสร เสวิกุล. (2566). จริยธรรมของผู้บริหาร. เรียกใช้เมื่อ 24 พฤษภาคม 2566 จาก <https://www.komchadluek.net/news/164503>
- ประวิติ พันผาสุก. (2549). คุณธรรมสำหรับผู้บริหาร. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- พระชลญาณมุนี. (2561). ภาวะผู้นำเชิงพุทธ. กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส. พรีนติ้งเฮาส์.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตโต). (2549). พุทธวิธีในการบริหาร. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2554). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 34). กรุงเทพมหานคร: เอส.อาร์.พรินติ้ง แมสโปรดักส์.
- พระมหาจุฑาชัย วชิรเมธี. (2554). ภาวะผู้นำ : จากเนลสัน มันเดลา โอบามาแห่งทำเนียบขาว. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิมุตตยาลัย.
- พสุ เดชะรินทร์. (2566). คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. เรียกใช้เมื่อ 24 พฤษภาคม 2566 จาก <https://www.gotoknow.org/posts/376628>
- รัตน์ะ ปัญญาภา. (2553). เอกสารประกอบการสอนรายวิชาพุทธธรรม. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏ อุบลราชธานี.
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2557). ภาวะผู้นำ: ทฤษฎีและนวัตน์ที่สนร่วมสมัยปัจจุบัน. กรุงเทพมหานคร: ทิพย์วิสุทธิ.
- สัมฤทธิ์ กางเพ็ง. (2562). ภาวะผู้นำเชิงพุทธ. (พิมพ์ครั้งที่ 3). มหาสารคาม: อภิชาติการพิมพ์.
- สุขุม นวลสกุล. (2557). หัวหน้างานต้องมีดี. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: ธรรมนิติ เพรส.
- Leon Ho. (2023). What Makes a Good Leader: 15 Critical Leadership Qualities. Retrieved May 23, 2023, from <https://www.lifehack.org/articles/communication/10-impressive-characteristics-great-leaders-have.html>
- McFarland. (1979). Management: Foundation & Practices. 5th ed. New York: Macmillan Publishing Inc.

การศึกษาสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาในการฟังและการพูดภาษาไทยในชีวิตประจำวัน ของนักศึกษาชาวจีนที่เรียนสาขาภาษาไทยในระดับปริญญาตรี*

A STUDY OF THE CAUSES OF PROBLEMS IN LISTENING AND SPEAKING THAI IN DAILY LIFE OF UNDERGRADUATE CHINESE STUDENTS MAJORING IN THAI LANGUAGE

สุวสิน เกษมปิติ^{1*}, ้วยวุฒิ อยู่โนศล², หลอ อี้หยวน³

Suwasin kasempiti^{1*}, Waiyawut Yoonisil², Luo Yiyuan³

^{1,2}บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

^{1,2}The Graduate School, Srinakharinwirot University, Bangkok, Thailand

³คณะภาษาและวัฒนธรรมตะวันออก มหาวิทยาลัยภาษาและการค้าต่างประเทศกวางตุ้ง กว่างโจว

³Faculty of Eastern Languages and Cultures, Guangdong University of Foreign Studies, Guangzhou, China

*Corresponding author E-mail: suwasin.kasempiti@qq.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาในการฟังและการพูดภาษาไทยในชีวิตประจำวันของนักศึกษาชาวจีนที่เรียนสาขาภาษาไทยในระดับปริญญาตรี และเปรียบเทียบสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาในการฟังและการพูดภาษาไทยในชีวิตประจำวันด้านต่างๆ ของนักศึกษาชาวจีนที่เรียนสาขาภาษาไทยในประเทศระดับปริญญาตรี เป็นการวิจัยเชิงปริมาณที่มีกลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาชาวจีนที่เรียนสาขาภาษาไทยระดับปริญญาตรีในสาธารณรัฐประชาชนจีน จำนวน 506 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาในการฟังการพูดภาษาไทยในชีวิตประจำวัน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธี Least Significant Difference (LSD) ผลการวิจัยพบว่า สาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาในการฟังและการพูดภาษาไทยในชีวิตประจำวันของนักศึกษาชาวจีนที่เรียนสาขาภาษาไทยในระดับปริญญาตรีอยู่ในระดับปานกลาง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านลักษณะส่วนบุคคลของผู้เรียน ด้านความรู้และทักษะพื้นฐานในการฟังพูดภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร และด้านสิ่งแวดล้อมทางการศึกษาซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุด และมีระดับน้อย 1 ด้าน คือ ด้านลักษณะของผู้สอน และผลการเปรียบเทียบสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาในการฟังการพูดเพื่อการสื่อสารภาษาไทยในชีวิตประจำวัน พบว่า ค่าเฉลี่ยของด้านความรู้และทักษะพื้นฐานในการฟังพูดภาษาไทยเพื่อการสื่อสารกับด้านสิ่งแวดล้อมทางการศึกษามีค่าไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านลักษณะส่วนบุคคลของผู้เรียนและด้านลักษณะของผู้สอน มีค่าเฉลี่ยแตกต่างจากด้านอื่น ๆ ที่ระดับนัยสำคัญ .05

คำสำคัญ: ปัญหาการฟังและการพูดภาษาไทย, นักศึกษาชาวจีน, การเรียนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ

Abstract

The purpose of this quantitative research were to 1) to study the causes of problems in listening and speaking Thai in daily life of undergraduate Chinese students majoring in Thai language 2) to compare the causes of problems in listening and speaking Thai in daily life of

undergraduate Chinese students majoring in Thai language. The sample of 506 undergraduate Chinese students majoring in Thai language studying in the People's Republic of China selected by W.G. Cochran's formula. Questionnaires were used as a tool for data collection. The obtained data were later analyzed and test by frequency, percentage, mean, standard deviation, the One-Way analysis of variance: ANOVA. The result revealed there were 3 causes at moderate, knowledge and basic skills in listening and speaking Thai for communication, personal characteristics of learners and environmental education with the highest averages and results of characteristics of teachers was at low. Comparative results of the causes of problems in listening and speaking Thai in daily life, the average values of knowledge and basic skills in listening and speaking Thai for communication and the educational environment were not different. As for the personal characteristics of learners and characteristics of teachers had different average values from other cases at the significance level .05

Keywords: Problems in Thai Listening and Speaking, Chinese Student, Teaching Thai as a Foreign Language

บทนำ

ภาษาเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารที่สำคัญของมนุษย์ตั้งแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบัน เนื่องจากมนุษย์ใช้ภาษาในการถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดอย่างใดอย่างหนึ่งของตนให้ผู้อื่นรับรู้ ด้วยเหตุนี้ โลกของเราจึงมีภาษาใช้กันมากกว่า 4,000 ภาษา (Hojjer, H., 1969) เป็นผลให้มนุษย์สามารถติดต่อสื่อสารและเข้าใจกันได้หากเลือกใช้ภาษาใดภาษาหนึ่งเป็นสื่อกลางแม้ว่าอยู่ในสังคมที่ต่างเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม ดังนั้นจึงมีชาวต่างประเทศสนใจภาษาอื่นๆ นอกเหนือจากภาษาแม่และภาษาสากล เนื่องจากการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศเป็นเครื่องมือสำคัญในการติดต่อสื่อสารกับประชาคมโลก (Dechamonchai, S, 2013)

ภาษาไทยเป็นอีกภาษาได้รับความสนใจจากชาวต่างประเทศมากขึ้นเห็นได้จากสถิติการเลือกเรียนสาขาการสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สองซึ่งเป็นหนึ่งใน 10 อันดับแรกที่นักศึกษาชาวต่างประเทศเลือกเรียนในระดับอุดมศึกษาไทย ยิ่งไปกว่านั้น ในประเทศกลุ่มอาเซียนบวกสาม (ASEAN Plus 3 Community) โดยเฉพาะในสาธารณรัฐประชาชนจีนได้จัดให้ภาษาไทยเป็นหนึ่งในภาษายุทธศาสตร์ทำให้ชาวจีนนิยมเรียนภาษาไทยกันมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ดังข้อมูลจากการสำรวจการประกาศผลการอนุมัติมหาวิทยาลัยเปิดสาขาวิชาระดับปริญญาตรีของกระทรวงศึกษาธิการแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน พบว่า นับจนถึงปี 2562 ในประเทศจีนมีมหาวิทยาลัย 48 แห่งได้รับอนุมัติเปิดสอนหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย (Ministry of Education of the People's Republic of China, 2019)

แม้ว่าการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศจะได้รับความนิยมมากขึ้นและมีการศึกษาวิจัยอย่างต่อเนื่อง จากการศึกษาสถานภาพงานวิจัยด้านการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยตั้งแต่ ปี 2545 - 2555 จำนวน 61 เรื่อง พบว่า วัตถุประสงค์ของงานวิจัยมุ่งไปหาประสิทธิภาพและการสร้างแบบเรียนแบบฝึกเป็นสำคัญ (Boonprasert, P. , 2016) ในขณะที่ยังคงมีนักวิชาการหลายท่านให้ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดจากการสอนภาษาไทยในฐานะต่างประเทศในทิศทางเดียวกัน คือ นักศึกษาขาดความรู้พื้นฐานภาษาไทย นักศึกษาจำไม่ได้ นักศึกษาไม่ยอมพูด นักศึกษาออกเสียงไม่ถูกต้อง นักศึกษาเรียงคำในโครงสร้างภาษาไทยไม่ถูก นักศึกษามีข้อจำกัดของเวลาเรียน นักศึกษาไม่เข้าใจวัฒนธรรมประเพณี นักศึกษาไม่เข้าใจสังคมรวมถึงกลวิธีการสอนและเนื้อหาที่ใช้สอนไม่เหมาะสม (Phonmanee, S., 2002); (Kupongsak, N., 2012);

(Saengawoot, S., 2017) และจากประสบการณ์ของผู้วิจัยในฐานะผู้สอนภาษาไทยในมหาวิทยาลัยภาษาและการค้าต่างประเทศกวางตุ้ง สาธารณรัฐประชาชนจีน พบว่า ปัญหาการใช้ภาษาไทยที่ยังคงเกิดขึ้นกับนักศึกษาไม่ว่าจะมีผลการเรียนอยู่ในระดับใด คือ ปัญหาด้านการฟังการพูด เช่น ไม่กล้าตอบ พูดติดขัด ตอบไม่ตรงคำถาม ปฏิบัติผิดคำสั่ง ใช้คำพูดไม่สอดคล้องกับบริบท แสดงสีหน้า แววตา กริยาท่าทางและโทนเสียงไม่สอดคล้องกับการพูดเมื่อต้องสื่อสารภาษาไทยในชีวิตประจำวัน

จากข้อมูลข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยเห็นว่าปัญหาการใช้ภาษาไทยของนักศึกษาชาวจีนโดยเฉพาะการฟังและการพูดซึ่งเป็นทักษะสำคัญสองลำดับแรกสำหรับการสื่อสารในชีวิตประจำวันและเป็นปัจจัยพื้นฐานสำหรับการพัฒนาทักษะภาษาไทยต่อไป เหตุนี้จึงนำมาสู่ความสนใจที่จะศึกษาและสำรวจสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาในการฟังและการพูดภาษาไทยในชีวิตประจำวันของนักศึกษาชาวจีนที่เรียนสาขาภาษาไทยในระดับปริญญาตรี 4 ด้าน คือ ด้านความรู้และทักษะพื้นฐาน ด้านลักษณะส่วนบุคคลของผู้เรียน ด้านลักษณะของผู้สอน และด้านสิ่งแวดล้อมทางการศึกษา เพื่อเป็นแนวทางส่งเสริมให้นักศึกษาชาวต่างประเทศที่เรียนสาขาภาษาไทยในระดับปริญญาตรีสามารถใช้ภาษาไทยเพื่อการสื่อสารในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นแนวทางในการพัฒนาการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศให้เกิดประสิทธิผลและเท่าทันกับความต้องการของสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาในการฟังและการพูดภาษาไทยในชีวิตประจำวันของนักศึกษาชาวจีนที่เรียนสาขาภาษาไทยในระดับปริญญาตรี
2. เพื่อเปรียบเทียบสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาในการฟังและการพูดภาษาไทยในชีวิตประจำวันของนักศึกษาชาวจีนที่เรียนสาขาภาษาไทยในระดับปริญญาตรี

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อศึกษาสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาในการฟังและการพูดภาษาไทยในชีวิตประจำวันของนักศึกษาชาวต่างประเทศระดับปริญญาตรีที่เรียนสาขาวิชาภาษาไทย และเพื่อเปรียบเทียบสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาในการฟังและการพูดภาษาไทยในชีวิตประจำวันด้านต่างๆ ของนักศึกษาชาวต่างประเทศระดับปริญญาตรีที่เรียนสาขาวิชาภาษาไทย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ นักศึกษาชาวจีนที่ลงทะเบียนเรียนสาขาภาษาไทยระดับปริญญาตรี ปีการศึกษา 2021 - 2022 จากมหาวิทยาลัยที่ได้รับการอนุมัติให้เปิดสอนหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย จากกระทรวงศึกษาธิการแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน (Ministry of Education of the People's Republic of China) จำนวน 48 แห่ง เนื่องจากประชากรมีขนาดใหญ่และไม่ทราบจำนวนที่แน่นอน ผู้วิจัยจึงกำหนดขนาดตัวอย่างโดยการคำนวณจากสูตรไม่ทราบขนาดตัวอย่างของ W.G. Cochran (Cochran, W. G., 1953) โดยกำหนดระดับค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และระดับค่าความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 สำหรับงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยต้องใช้ขนาดตัวอย่างไม่น้อยกว่า 384 คน โดยมีความผิดพลาดไม่เกินร้อยละ 5 ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยจึงใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 506 ตัวอย่าง ซึ่งถือได้ว่าผ่านเกณฑ์ตามที่เงื่อนไขกำหนด

เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษางานวิจัยนี้คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นคำถามปลายปิด (Close-ended Question) แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 4 ด้าน ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถาม โดยแบ่งเนื้อหาเป็น 4 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 สาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาในการฟังการพูดภาษาไทยในชีวิตประจำวันด้าน

ความรู้และทักษะพื้นฐานในการฟังพูดภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร จำนวน 10 ข้อ ตอนที่ 2 สาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาในการฟังการพูดภาษาไทยในชีวิตประจำวันด้านลักษณะส่วนบุคคลของผู้เรียน จำนวน 9 ข้อ ตอนที่ 3 สาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาในการฟังการพูดภาษาไทยในชีวิตประจำวันด้านลักษณะของผู้สอน จำนวน 10 ข้อ และตอนที่ 4 สาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาในการฟังการพูดภาษาไทยในชีวิตประจำวันด้านสิ่งแวดล้อมทางการศึกษา จำนวน 7 ข้อ ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปทำการทดสอบคุณภาพเครื่องมือโดยตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ซึ่งค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) ของข้อคำถามในแบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้อยู่ระหว่าง (.60 - 1.0) เป็นแบบวัดมีคุณภาพความเที่ยงตรงและเชื่อถือได้ ต่อจากนั้นนำไปตรวจสอบคุณภาพด้านค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการทดลองใช้ (Try Out) กับนักศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach's alpha coefficient) ที่ค่าระดับความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.80 ขึ้นไป ซึ่งอยู่ในระดับดี แบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือและสามารถนำไปศึกษากับกลุ่มตัวอย่างจริงได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยขออนุมัติโครงการวิจัยต่อคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมในการทำวิจัย หลังจากนั้นขอความร่วมมือจากคณาจารย์ชาวจีนประจำสาขาภาษาไทยของมหาวิทยาลัยรัฐบาลและมหาวิทยาลัยเอกชนในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ สาธารณรัฐประชาชนจีนเพื่อเก็บข้อมูลแบบสอบถามจากนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนสาขาภาษาไทยระดับปริญญาตรี โดยผู้วิจัยได้อธิบายวัตถุประสงค์ของการวิจัยแก่นักศึกษากลุ่มเป้าหมาย จำนวน 506 คน ให้ทราบว่าผลการวิจัยนี้จะจัดเก็บข้อมูลเป็นความลับและนำไปใช้ประโยชน์ทางวิชาการเท่านั้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยนำแบบสอบถามที่มีการบันทึกข้อมูลแล้วไปวิเคราะห์และประมวลผลด้วยการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยการใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency Distribution) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ในการบรรยายคุณลักษณะของสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาในการฟังการพูดภาษาไทยในชีวิตประจำวันด้านต่างๆ และใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติอนุมาน (Inferential Statistics) เพื่อวิเคราะห์ความแปรปรวนสำหรับสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาในการฟังการพูดเพื่อการสื่อสารภาษาไทยในชีวิตประจำวัน โดยใช้การวิเคราะห์ด้วยสถิติวิเคราะห์ F-test (One-Way ANOVA) เมื่อพบข้อมูลที่มีค่าเฉลี่ยแตกต่างจากด้านอื่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .05 จึงทำการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธี Least Significant Difference (LSD)

ผลการวิจัย

1. จากการศึกษา พบว่า ค่าเฉลี่ยของสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาในการฟังการพูดเพื่อการสื่อสารภาษาไทยในชีวิตประจำวันมีระดับการแปลผลอยู่ในระดับปานกลาง 3 ด้าน คือ ด้านลักษณะส่วนบุคคลของผู้เรียน (Mean = 2.759; S.D. = 2.759) ด้านความรู้และทักษะพื้นฐานในการฟังพูดภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร (Mean = 2.875; S.D. = 0.904) และด้านสิ่งแวดล้อมทางการศึกษาซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุด (Mean = 2.911; S.D. = 1.044) และมีระดับการแปลผลอยู่ในระดับน้อย 1 ด้าน คือ ด้านลักษณะของผู้สอน (Mean = 2.210; S.D. = 0.867) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาในการฟังการพูดเพื่อการสื่อสารภาษาไทยในชีวิตประจำวัน

รายการกิจกรรม	Mean	S.D.	แปลผล
1. ด้านความรู้และทักษะพื้นฐาน	2.875	0.904	ปานกลาง
2. ด้านลักษณะส่วนบุคคลของผู้เรียน	2.759	0.988	ปานกลาง

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาในการฟังการพูดเพื่อการสื่อสารภาษาไทยในชีวิตประจำวัน (ต่อ)

รายการกิจกรรม	Mean	S.D.	แปลผล
3. ด้านลักษณะของผู้สอน	2.210	0.867	น้อย
4. ด้านสิ่งแวดล้อมทางการศึกษา	2.911	1.044	ปานกลาง

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. การเปรียบเทียบสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาในการฟังและการพูดภาษาไทยในชีวิตประจำวันของนักศึกษาชาวจีนที่เรียนสาขาภาษาไทยในระดับปริญญาตรี

จากการศึกษา พบว่ามีสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาในการฟังการพูดเพื่อการสื่อสารภาษาไทยในชีวิตประจำวันอย่างด้านลักษณะส่วนบุคคลของผู้เรียน ด้านความรู้และทักษะพื้นฐานฯ ด้านสิ่งแวดล้อมทางการศึกษา และด้านลักษณะของผู้สอน พบว่า ค่าสถิติทดสอบเอฟ (F-test) มีค่าเท่ากับ 125.501 และค่า p-value เท่ากับ .000 ดังนั้นค่าของเฉลี่ยสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาในการฟังการพูดเพื่อการสื่อสารภาษาไทยในชีวิตประจำวันด้านลักษณะส่วนบุคคลของผู้เรียนแตกต่างกันอย่างน้อย 1 คู่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .05 ผู้วิจัยจึงดำเนินการเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธี Least Significant Difference (LSD) พบว่า ค่าเฉลี่ยของด้านความรู้และทักษะพื้นฐานในการฟังพูดภาษาไทยเพื่อการสื่อสารกับด้านสิ่งแวดล้อมทางการศึกษามีค่าไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านลักษณะส่วนบุคคลของผู้เรียนและด้านลักษณะของผู้สอน มีค่าเฉลี่ยแตกต่างจากด้านอื่น ๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับนัยสำคัญ .05 ดังตารางที่ 2 และตารางที่ 3

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ความแปรปรวนสำหรับสาเหตุให้เกิดปัญหาในการฟังการพูดเพื่อการสื่อสารภาษาไทยในชีวิตประจำวัน

SOV	Df	SS	MS	F	p-value
Between Groups	3	160.897	53.632	125.501	0.000
Within Groups	2,020	863.239	0.427		
Total	2,023	1,024.135			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 3 ผลการทดสอบความแตกต่างรายคู่สำหรับสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาในการฟังการพูดเพื่อการสื่อสารภาษาไทยในชีวิตประจำวันด้วยวิธี Least Significant Difference (LSD)

กิจกรรม (I)	กิจกรรม (J)	ผลต่างค่าเฉลี่ย	p-value
1. ด้านความรู้และทักษะพื้นฐานในการฟังพูดภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร	2 ด้านลักษณะส่วนบุคคลของผู้เรียน	0.116*	0.005
	3 ด้านลักษณะของผู้สอน	0.665*	0.000
	4 ด้านสิ่งแวดล้อมทางการศึกษา	-0.036	0.383
2. ด้านลักษณะส่วนบุคคลของผู้เรียน	3 ด้านลักษณะของผู้สอน	0.549*	0.000
	4 ด้านสิ่งแวดล้อมทางการศึกษา	-0.152*	0.000
3. ด้านลักษณะของผู้สอน	4 ด้านสิ่งแวดล้อมทางการศึกษา	-0.701*	0.000

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 สามารถแบ่งสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาในการฟังการพูดเพื่อการสื่อสารภาษาไทยในชีวิตประจำวันออกเป็น 3 กลุ่ม โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากน้อยไปมาก ดังนี้ กลุ่มที่ 1. คือ ด้านลักษณะของผู้สอน กลุ่มที่ 2. คือ ด้านลักษณะส่วนบุคคลของผู้เรียน และกลุ่มที่ 3. ประกอบด้วย ด้านความรู้และทักษะพื้นฐานในการฟังพูดภาษาไทยเพื่อการสื่อสารและด้านสิ่งแวดล้อมทางการศึกษา ที่ระดับนัยสำคัญ .05 ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญ

ของสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาในการฟังการพูดเพื่อการสื่อสารภาษาไทยในชีวิตประจำวันด้านสิ่งแวดล้อมทางการศึกษาและด้านความรู้และทักษะพื้นฐานในการฟังพูดภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร ผู้วิจัยจึงทำการวิเคราะห์ความแปรปรวนสาเหตุให้เกิดปัญหาในการฟังการพูดเพื่อการสื่อสารภาษาไทยในชีวิตประจำวันพบว่า ด้านสิ่งแวดล้อมทางการศึกษา เมื่อพิจารณาสถิติทดสอบเอฟ มีค่าเท่ากับ 5.289 และมีค่า p-value เท่ากับ .000 พบว่า มีปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาในการฟังการพูดเพื่อการสื่อสารภาษาไทยในชีวิตประจำวันด้านสิ่งแวดล้อมทางการศึกษา อย่างน้อย 1 คู่ มีค่าเฉลี่ยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับนัยสำคัญ .05 ผู้วิจัยจึงดำเนินการเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธี Least Significant Difference (LSD) พบว่า ปัจจัยที่เป็นสาเหตุให้เกิดปัญหาในการฟังการพูดเพื่อการสื่อสารภาษาไทยในชีวิตประจำวันด้านสิ่งแวดล้อมทางการศึกษา สามารถแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ประกอบด้วย คำศัพท์และเนื้อหาที่ใช้ในการเรียนค่อนข้างเป็นคำระดับทางการ และไม่ค่อยมีโอกาสพูดภาษาไทยในชีวิตประจำวัน กลุ่มที่ 2 ประกอบด้วย ไม่ค่อยมีโอกาสในการฝึกปฏิบัติจริงในห้องเรียน สืบค้นข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ยาก และมีระยะเวลาในการฝึกฝนน้อย และกลุ่มที่ 3 ประกอบด้วย บรรยากาศในการเรียนไม่ค่อยน่าสนใจ และสื่อประกอบการสอนไม่ค่อยน่าสนใจ ที่ระดับนัยสำคัญ .05 ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงกลุ่มของสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาในการฟังการพูดเพื่อการสื่อสารภาษาไทยในชีวิตประจำวันด้านสิ่งแวดล้อมทางการศึกษา

กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2	กลุ่มที่ 3
- คำศัพท์และเนื้อหาที่ใช้ในการเรียนค่อนข้างเป็นคำระดับทางการ - ไม่ค่อยมีโอกาสพูดภาษาไทยในชีวิตประจำวัน	- ไม่ค่อยมีโอกาสในการฝึกปฏิบัติจริงในห้องเรียน - สืบค้นข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ยาก - มีระยะเวลาในการฝึกฝนน้อย	- บรรยากาศในการเรียนไม่ค่อยน่าสนใจ - สื่อประกอบการสอนไม่ค่อยน่าสนใจ

สำหรับด้านความรู้และทักษะพื้นฐานในการฟังพูดภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร เมื่อพิจารณาสถิติทดสอบเอฟ มีค่าเท่ากับ 22.430 และมีค่า p-value เท่ากับ .000 พบว่า ปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาในการฟังการพูดเพื่อการสื่อสารภาษาไทยในชีวิตประจำวันด้านความรู้และทักษะพื้นฐานในการฟังพูดภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร อย่างน้อย 1 คู่ มีค่าเฉลี่ยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับนัยสำคัญ .05 ผู้วิจัยจึงดำเนินการเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธี Least Significant Difference (LSD) พบว่า ปัจจัยที่เป็นสาเหตุให้เกิดปัญหาในการฟังการพูดเพื่อการสื่อสารภาษาไทยในชีวิตประจำวันด้านความรู้และทักษะพื้นฐานในการฟังพูดภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร สามารถแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ประกอบด้วย ฟังคำ ประโยค/ข้อความไม่ทัน ไม่เข้าใจคำ/ประโยค/ข้อความที่ได้ฟัง จดจำคำศัพท์ที่ใช้ในการสื่อสารไม่ได้ จดจำประโยคที่ใช้ในการสื่อสารไม่ได้ เรียงประโยคผิดหลักไวยากรณ์ และพูดติดขัด กลุ่มที่ 2 ประกอบด้วย ออกเสียงไม่เป็นธรรมชาติ ใช้คำศัพท์ผิดความหมาย และ ใช้สีหน้า สายตา ท่าทาง โทนเสียงไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ และกลุ่มที่ 3 คือ ออกเสียงผิดอักขรวิธี ที่ระดับนัยสำคัญ .05 ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 แสดงกลุ่มของสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาในการฟังการพูดเพื่อการสื่อสารภาษาไทยในชีวิตประจำวันด้านความรู้และทักษะพื้นฐานในการฟังพูดภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร

กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2	กลุ่มที่ 3
- ฟังคำ ประโยค ข้อความไม่ทัน - ไม่เข้าใจคำ ประโยค ข้อความที่ได้ฟัง - จดจำประโยคที่ใช้ในการสื่อสารไม่ได้ - เรียงประโยคผิดหลักไวยากรณ์ - พูดติดขัด	- ออกเสียงไม่เป็นธรรมชาติ - ใช้คำศัพท์ผิดความหมาย - ใช้สีหน้า สายตา ท่าทาง โทนเสียงไม่สอดคล้องกับสถานการณ์	- ออกเสียงผิดอักขรวิธี

อภิปรายผล

1. จากผลการศึกษา พบว่า สาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาในการฟังและการพูดภาษาไทยในชีวิตประจำวันของนักศึกษาชาวจีนที่เรียนสาขาภาษาไทยในระดับปริญญาตรีมี 4 ด้าน เรียงลำดับตามความสำคัญ ได้แก่ ด้านสิ่งแวดล้อมทางการศึกษา ด้านความรู้และทักษะพื้นฐานในการฟังพูดภาษาไทย และด้านลักษณะส่วนบุคคลของผู้เรียน ซึ่งอยู่ในระดับปานกลางทั้ง 3 ด้าน ส่วนสาเหตุที่อยู่ในระดับน้อยมีเพียงด้านเดียว คือ ด้านลักษณะของผู้สอน สาเหตุหลักที่ทำให้เกิดปัญหาในการฟังและการพูดภาษาไทยในชีวิตประจำวัน คือ ด้านสิ่งแวดล้อมทางการศึกษาโดยมีปัจจัยหลักมากจากบรรยากาศในการเรียนไม่ค่อยน่าสนใจ ซึ่งนักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมสำหรับวิธีการเรียนที่ตนเองได้รับประโยชน์มากอีกวิธีหนึ่ง คือ การเรียนการสอนแบบการจัดบรรยากาศการสอนสุขสบายไม่เครียด เป็นการกระตุ้นนักศึกษาให้มีความกระตือรือร้นและเกิดแรงจูงใจในการเรียนยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับวิธีการสอนแบบสายบันเทิง (Jaitiang, A., 2010) สาเหตุที่ 2 คือ ด้านความรู้และทักษะพื้นฐานในการฟังพูดภาษาไทยมีปัจจัยหลักมาจากการออกเสียงตามอักขรวิธี เป็นไปตามการวิจัยเรื่องปัญหาการใช้ภาษาไทยของนักศึกษาต่างชาติ: กรณีศึกษานักศึกษาจีน มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ที่พบว่าปัญหาการใช้ภาษาไทยของนักศึกษาจีน มหาวิทยาลัยกรุงเทพมีสาเหตุจากขาดความรู้ด้านไวยากรณ์ไทยซึ่งมีความแตกต่างจากไวยากรณ์จีนทั้งด้านสัทวิทยา ศัพท์วิทยา และวากยสัมพันธ์ (Kupongsak, N., 2012) นอกจากนี้การศึกษาเรื่อง Needs and problems in English listening and speaking skills of CIMB Thai Bank Tellers และเรื่อง A survey of English speaking problems of nurses at Rajavithi Hospital ได้กล่าวว่าการมีความรู้ด้านคำศัพท์ไม่เพียงพอ เมื่อต้องพูดจึงนึกไม่ออก ไม่สามารถเลือกใช้คำศัพท์ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมกับสถานการณ์ทำให้ผู้พูดกลัวเมื่อต้องสื่อสารกับชาวต่างชาติ (Fahmongkolchai, A., 2011); (Sursattayawong, O., 2006) สาเหตุที่ 3 คือ ด้านลักษณะส่วนบุคคลของผู้เรียนมีปัจจัยหลักมากจากการไม่ชอบพูดคุย ทั้งนี้จากผลวิจัยด้านการสอนภาษาที่สองประกอบการสังเกตพฤติกรรมของนักศึกษาชาวจีน พบว่า ส่วนใหญ่ที่ไม่ชอบพูดคุย เพราะความตื่นเต้น กลัวออกเสียงไม่ชัดเจน และไม่มั่นใจในตนเอง ส่วนนักศึกษาที่มีผลการเรียนต่ำจะมีสาเหตุด้านความรู้ด้านไวยากรณ์เพิ่มเติมด้วย ตามที่ Ritthirat, N., & Chiramanee, T. กล่าวว่าปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาไทยส่วนใหญ่เกิดจากตัวนักศึกษาเอง เช่น รู้สึกกังวล รู้สึกกลัวเมื่อต้องพูด รู้สึกกลัวว่าผู้อื่นจะไม่เข้าใจในสิ่งที่ตนเองพูด ทำให้ขาดความมั่นใจและพูดน้อย ส่วนสาเหตุสุดท้าย คือ ด้านลักษณะของผู้สอน ปัจจัยหลักมาจากการบรรยายตามเอกสารประกอบการสอนซึ่งเป็นลักษณะการสอนแบบครูเป็นศูนย์กลาง (Ritthirat, N., & Chiramanee, T., 2014) สอดคล้องกับข้อจำกัดของหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทยในประเทศจีนที่ผู้สอนดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นส่วนใหญ่ผู้เรียนมีบทบาทน้อย มีลักษณะเป็นการสื่อสารทางเดียวจึงทำให้นักศึกษาไม่คุ้นเคยกับภาษา ไม่มีโอกาสนำความรู้ที่เรียนไปประยุกต์ใช้จริงซึ่งส่งผลต่อความสามารถในการฟังการพูด (Chen, Y., & Udomsilp, P., 2019)

2. การเปรียบเทียบสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาในการฟังและการพูดภาษาไทยในชีวิตประจำวันของนักศึกษาชาวจีนที่เรียนสาขาภาษาไทยในระดับปริญญาตรี

จากผลการศึกษา พบว่า สาเหตุด้านความรู้และทักษะพื้นฐานในการฟังพูดภาษาไทยเพื่อการสื่อสารกับด้านสิ่งแวดล้อมทางการศึกษามีค่าไม่แตกต่างกัน สำหรับการเทียบสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาในการฟังและการพูดภาษาไทยในชีวิตประจำวันด้านสิ่งแวดล้อมทางการศึกษา พบว่า ปัจจัยที่เป็นสาเหตุหลักที่ทำให้เกิดปัญหาในการฟังและการพูดภาษาไทยในชีวิตประจำวัน คือ ด้านสิ่งแวดล้อมทางการศึกษา ประกอบด้วย บรรยากาศในการเรียนไม่น่าสนใจและสื่อประกอบการสอนไม่ค่อยน่าสนใจ เป็นไปตามผลการวิจัยเรื่องสภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทยของนักศึกษาชาวจีน สาขาวิชาภาษาไทย ระดับปริญญาตรี ใน มหาวิทยาลัย ณ มณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีนที่พบว่าในยุคที่เต็มไปด้วยสื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่นักศึกษาไม่เพียงต้องการสื่อแบบดั้งเดิมเท่านั้น แต่ยังต้องการสื่อสมัยใหม่ประกอบในการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการเรียนรู้ภาษาไทย ทั้งนี้

สื่อวัตถุของจริงเป็นสื่อที่นักศึกษาต้องการเพิ่มมาก (Chen, Y., & Udomsilp, P., 2019) ส่วนการเทียบสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาในการฟังและการพูดภาษาไทยในชีวิตประจำวันด้านความรู้และทักษะพื้นฐานในการฟังพูดภาษาไทยพบว่าปัจจัยที่เป็นสาเหตุหลักที่ทำให้เกิดปัญหาในการฟังและการพูดภาษาไทยในชีวิตประจำวันด้านความรู้และทักษะพื้นฐานในการฟังพูดภาษาไทย คือ การออกเสียงตามอักขรวิธี เนื่องจากซึ่งความแตกต่างของเสียงในภาษาไทยและภาษาจีนทั้งด้านเสียงพยัญชนะ เสียงสระ และเสียงวรรณยุกต์ จึงนำไปสู่ปัญหาการออกเสียงภาษาไทยของนักศึกษาซึ่งมีผลต่อการเรียนในระดับที่สูงขึ้น (Damrongrojsakul, S., & Phunphon, S., 2017)

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยสำหรับการศึกษาสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาในการฟังและการพูดภาษาไทยในชีวิตประจำวันของนักศึกษาชาวจีนที่เรียนสาขาภาษาไทยในระดับปริญญาตรี สรุปได้ว่า สาเหตุหลักที่ทำให้เกิดปัญหาในการฟังและการพูดภาษาไทยในชีวิตประจำวันมีสองด้าน คือ สาเหตุด้านสิ่งแวดล้อมทางการศึกษา โดยมีปัจจัยหลัก คือ บรรยากาศในการเรียนไม่น่าสนใจ และสื่อประกอบการสอนไม่ค่อยน่าสนใจ จากข้อค้นพบดังกล่าว ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้ 1) ผู้สอนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศควรให้ความสำคัญกับการสร้างบรรยากาศให้น่าเรียนรู้มากขึ้น ด้วยการแสดงความเป็นมิตร ยิ้มแย้มแจ่มใส เพื่อให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนภาษา รู้สึกร่าเริงและวางใจ กล้าที่จะซักถามปัญหาและแสดงความคิดเห็น รูปแบบการสอนควรเป็นไปอย่างสนุกสนาน สอดแทรกกิจกรรมที่นักศึกษาทุกคนเข้าร่วมได้ ทั้งนี้ 2) ผู้สอนควรบูรณาการทักษะทั้ง 5 ได้แก่ การฟัง การพูด การอ่าน การเขียน และทักษะการแปลที่เป็นทักษะสำคัญในการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศอย่างเหมาะสมและควรเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางเพื่อการเรียนที่เป็นธรรมชาติและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน รวมทั้งเปิดโอกาสให้ซักถามในประเด็นที่สงสัยได้เสมอ รวมถึงปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องเหมาะสมกับระดับการศึกษาของผู้เรียน ระดับความสามารถของผู้เรียน และบริบทของสถาบันการศึกษา โดยการสำรวจข้อมูลในประเด็นต่อไปนี้ วัฒนธรรมการเรียนรู้ของประเทศนั้น ๆ เป็นอย่างไร ถ้าจะจัดการเรียนการสอนรายวิชานี้ในบริบทสถาบันสอนภาษาสำหรับชาวต่างประเทศที่สนใจภาษาไทย หรือโรงเรียนนานาชาติจะต้องจัดการเรียนแบบใด ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างไร เป็นต้น 3) เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศให้เกิดประสิทธิภาพและเท่าทันกับความต้องการของสังคม ผู้วิจัยขอเสนอให้มีการดำเนินการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้ 3.1) การวิเคราะห์กรอบมาตรฐานความสามารถทางภาษาไทยของสถาบันต่าง ๆ ที่มีการจัดการทดสอบสมรรถภาพการใช้ภาษาไทยสำหรับผู้เรียนภาษาไทยเป็นภาษาต่างประเทศ เพื่อนำกรอบรวมในการกำหนดมาตรฐานความสามารถทางภาษาไทย และใช้เป็นแนวทางในกระบวนการเรียนการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และมีทิศทางในการดำเนินงานที่เป็นเอกภาพ 3.2) ให้มีการทดสอบความสามารถในการฟังและการพูดของนักศึกษาชาวต่างประเทศที่เรียนภาษาไทยในระดับปริญญาตรีกับคู่สนทนาชาวไทยที่ไม่ใช่อาจารย์ผู้สอนเพียงคนเดียว เพื่อนำผลมาศึกษาเปรียบเทียบและเป็นการพัฒนาการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพสูงสุด

เอกสารอ้างอิง

Boonprasert, P. . (2016). The Status of Research in Teaching Thai as a Foreign Language at the Universities in Thailand. *Journal of Liberal Arts Ubon Ratchathani University*, 12(2), 207-222.

- Chen, Y., & Udomsilp, P. (2019). The Learning situation of Undergraduate Chinese Students Majoring in Thai Language at Universities in Yunnan Province, CHINA. In Doctoral dissertation. Srinakharinwirot University.
- Cochran, W. G. (1953). Sampling techniques. (3rd ed.). New York: John Wiley & Sons.
- Damrongrojsakul, S., & Phunphon, S. (2017). Pronunciation problems and Thai teaching activities to Chinese students. *Payap University Journal*, 27(2), 31-40.
- Dechamonchai, S. (2013). Teaching French in a Foreign Language Base: Concepts and Methods. Bangkok: Chulalongkorn University.
- Fahmongkolchai, A. (2011). Needs and problems in English listening and speaking skills of CIMB Thai Bank Tellers. In Master of Arts Degree in Business English for International Communication. Srinakharinwirot University.
- Hojer, H. (1969). The origin of language. *Linguistics today*. New York & London: Basic Books.
- Jaitiang, A. (2010). Principles of teaching (5th ed). Bangkok: Odeon Store.
- Kupongsak, N. (2012). Problems of Using Thai Language of Foreign Students: A Case Study of Chinese Students at Bangkok University. *Ramkhamhaeng University Journal Humanities Edition*, 31(1), 123-139.
- Ministry of Education of the People's Republic of China. (2019). 年来华留学统计. Retrieved June 5, 2022, from <http://www.moe.gov.cn/>
- Phonmanee, S. (2002). Fundamentals of teaching Thai as a foreign language. Bangkok: Chulalongkorn University.
- Ritthirat, N., & Chiramanee, T. . (2014). Problems and obstacles to developing English speaking skill of Thai university students. In Master of Arts Degree in Liberal Arts. Prince of Songkla University.
- Saengawoot, S. (2017). An Analysing of the errors in writing Taai by Thai Majoring Chinese Students to study in yunnan Province China. *Journal of MCU Social Science Review*, 6(2), 133-144.
- Sursattayawong, O. (2006). A survey of English speaking problems of nurses at Rajavithi Hospital. In Master of Arts Degree in Business English for International Communication. Srinakharinwirot University.

การจัดการความขัดแย้งที่มีผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้
ของพยาบาลแผนกผู้ป่วยใน สังกัดโรงพยาบาลตำรวจ*
MANAGING CONFLICTS THAT IMPACTS BE A LEARNING ORGANIZATION
OF REGISTERED NURSES INPATIENT DEPARTMENT
IN POLICE GENERAL HOSPITAL

พรทิพา จันทะสงคราม^{1*}, นฤดลภัสสร จักษุเดโชวณิช²

Pornthipa Juntasongkram^{1*}, Naruedolrapassorn Jaksudechovanith²

¹โรงพยาบาลตำรวจ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

¹Police General Hospital, Bangkok, Thailand

²โรงเรียนนายร้อยตำรวจ นครปฐม ประเทศไทย

²Royal Police Cadet Academy, Nakhon Pathom, Thailand

*Corresponding author E-mail: pj3035@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเรื่องการจัดการความขัดแย้งที่มีผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของพยาบาลแผนกผู้ป่วยใน มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นการจัดการความและเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ของพยาบาลวิชาชีพแผนกผู้ป่วยใน โรงพยาบาลตำรวจ และ 2) เพื่อศึกษาอิทธิพลของการจัดการความขัดแย้ง ด้านการร่วมมือ ด้านการประนีประนอม ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ของพยาบาลวิชาชีพแผนกผู้ป่วยใน โรงพยาบาลตำรวจ ความขัดแย้งมีมานานตั้งแต่มนุษย์เกิดขึ้นมาเมื่อมีคนที่มีความแตกต่างกัน มาอยู่ร่วมกันโดยเฉพาะมาทำงานร่วมกันก็มักจะเกิดความขัดแย้งเกิดขึ้น ความขัดแย้งเรื่องผลประโยชน์ ความขัดแย้งที่เกิดจากความคิดของตนเองมากเกินไป ความขัดแย้งที่เกิดจากการขาดสติ หรือ ระเบียบวิธีคิด และบุคลิกลักษณะนิสัยของแต่ละคนที่แตกต่างกัน ประชากรและการสุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ พยาบาลแผนกผู้ป่วยใน โรงพยาบาลตำรวจ จำนวน 160 คน ซึ่งมาจากการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์แบบถดถอยพหุคูณ ผลการศึกษาพบว่า 1) การจัดการความขัดแย้งของพยาบาลแผนกผู้ป่วยใน สังกัดโรงพยาบาลตำรวจ โดยรวมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.90$, S.D.=0.43) 2) การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของพยาบาลแผนกผู้ป่วยใน สังกัดโรงพยาบาลตำรวจ โดยรวมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.87$, S.D. = 0.45) 3) การจัดการความขัดแย้ง ด้านการร่วมมือ ด้านการประนีประนอม ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของพยาบาลวิชาชีพ แผนกผู้ป่วยในโรงพยาบาลตำรวจ โดยมีค่าอิทธิพล เป็นระดับปานกลาง เท่ากับ 0.30

คำสำคัญ: การจัดการความขัดแย้ง, องค์กรแห่งการเรียนรู้, พยาบาลวิชาชีพ, แผนกผู้ป่วยใน

Abstract

This study was to study the effects of conflict management on being a learning organization of inpatient department nurses, police general hospital. This research has the objectives of 1) to study the level of conflict management opinions and learning organization of

professional nurses in the inpatient department Police Hospital and 2) to study the influence of conflict management Cooperation Compromise affecting being a learning organization of professional nurses inpatient department police hospital. Conflict has existed long since mankind existed when there were people who were different. To live together, especially to work together, conflicts often arise. Conflict of Interest Conflict caused by too much of one's own thoughts Conflict caused by lack of consciousness or way of thinking. and the personality traits of each person are different. The population and random sampling used in this study were 160 inpatient department nurses of the Police General Hospital. Which came from convenience sampling. The questionnaire was used as a research tool. Statistical data analysis using frequency, percentage, mean, standard deviation and multiple regression analysis. The results of the study revealed that 1. Conflict management of nurses in the inpatient department. Under the police hospital Overall, the average score was at the highest level ($\bar{X}$ = 4.90, S.D.=0.43). 2. Being a learning organization of in-patient nurses. Under the police hospital Overall, the average score was at the highest level ($\bar{X}$ = 4.87, S.D. = 0.45). 3. Conflict Management Cooperation Compromise affecting being a learning organization of professional nurses inpatient department police hospital

Keywords: Conflict Management, Learning Organization, Registered Nurse, Inpatient Department

บทนำ

ปัจจุบันองค์กรที่ให้บริการสุขภาพต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยีที่ไร้พรมแดนมีการไหลเวียนอย่างเสรีและไร้ขีดจำกัดของฐานความรู้ นำไปสู่การปรับเปลี่ยนพัฒนาองค์กร เพื่อให้ก้าวทันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคโลกาภิวัตน์ (พรณพิลาศ กุลติลก, 2560) องค์กรภาครัฐ จึงมีแนวความคิดองค์การแห่งการเรียนรู้มาใช้ในการจัดการที่ทำให้องค์การเจริญเติบโตแบบยั่งยืน โดยพัฒนาความรู้ ความสามารถของพนักงาน และปลูกฝังวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้เพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง จนเป็นบุคคลที่มีเหตุผล มีความเต็มใจที่จะยอมรับทำตามนโยบาย มีการทำงานเป็นทีม มีวิสัยทัศน์ร่วมกัน สามารถจัดการปัญหาและอุปสรรคโดยเลือกวิธีที่เหมาะสมและส่งผลกระทบต่อการทำงานน้อยที่สุด จากในภาวะการณ์เทคโนโลยีที่ไร้พรมแดนเหล่านี้พยาบาลเป็นผู้ให้บริการแก่ผู้มารับบริการในโรงพยาบาลตลอด 24 ชั่วโมง สภาพปัญหาที่พบในองค์กรจำนวนมากคือความขัดแย้งในการปฏิบัติงานระหว่างบุคลากรในหน่วยงาน ความขัดแย้งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ในชีวิตประจำวันของบุคคลอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมในองค์กรพยาบาลซึ่งมีอยู่ตลอดเวลา ได้แก่ จำนวนและประเภทของผู้รับบริการ จำนวนบุคลากรที่มีการเปลี่ยนแปลง การใช้เทคโนโลยีที่ใหม่ซับซ้อน และมากมายในการรักษาพยาบาล การมีกฎระเบียบและการใช้กฎระเบียบต่างๆภายในองค์กรประกอบกับภาวะการณ์ขาดแคลนพยาบาลที่เพิ่มมากขึ้นจำนวนผู้ป่วยที่เพิ่มมากขึ้นและอาการเจ็บป่วยที่ซับซ้อน ทำให้เกิดความต้องการการดูแลเพิ่มขึ้น สิ่งเหล่านี้ล้วนแต่ทำให้เกิดความขัดแย้งในการปฏิบัติงานอย่างไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ (สุทธิสา ชีวัน และจิตติรัตน์ แสงเลิศอุทัย, 2560)

โรงพยาบาลตำรวจเป็นหน่วยงานสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีขนาด 600 เตียง เป็นโรงพยาบาลระดับตติยภูมิ มีบทบาทหน้าที่ให้บริการบำบัดรักษาผู้ป่วยเฉพาะทางต่างๆ ได้แก่ สาขาประสาทอายุรกรรม สาขาประสาทศัลยกรรม ศูนย์ผ่าตัดหัวใจครบวงจร ศูนย์โรคไต และศูนย์ผ่าตัดสมองและไขสันหลัง นอกจากนี้ยังให้บริการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ป่วย และให้บริการด้านต่าง ๆ เช่น ตรวจวินิจฉัยด้วยเครื่องมือพิเศษที่มีเทคโนโลยีที่ทันสมัย คลินิกทันตกรรม คลินิกจิตวิทยาและคลินิกพิเศษอื่น ๆ ได้แก่ คลินิกโรคหลอดเลือดสมอง คลินิกเลิบบุหรี่

บริการงานด้านนิติเวชวิทยา เป็นต้น โรงพยาบาลตำรวจ มีบุคลากรทั้งสิ้น 3,243 คน เป็นบุคลากรทางการแพทย์ 986 คน แยกเป็นพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานให้การรักษายาบาลทั้งผู้ป่วยนอกและผู้ป่วยใน (ข้อมูล ณ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2565) จากข้อมูลดังกล่าวการรักษายาบาลผู้ป่วยจะมีความยุ่งยากซับซ้อน การรักษายาบาลจึงต้องมีการประสานงานและการสื่อสารอย่างดี เพื่อให้พยาบาลสามารถบริการแก่ผู้รับบริการอย่างมีคุณภาพ ดังนั้น ความขัดแย้งจึงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงได้ยากเมื่อต้องทำงานร่วมกันในองค์กร ไม่ว่าจะเป็นความขัดแย้งระหว่างบุคลากรพยาบาลด้วยกัน เช่น การขัดแย้งส่วนบุคคล การปฏิบัติงานที่แตกต่างในแต่ละหอผู้ป่วยหรือการพิจารณาขึ้นเงินเดือน ซึ่งเป็นความขัดแย้งระหว่างกลุ่ม เห็นได้จากรายงานการประชุม มีหัวข้อเพื่อพิจารณาตัดสินปัญหาข้อขัดแย้งของผู้บริหารการพยาบาล ส่วนของความขัดแย้งระหว่างระหว่างบุคลากรทางการแพทย์กับผู้บริหารพบได้ในรูปแบบ หนังสือร้องเรียน บัตรสนเท่ห์ ข้อเสนอแนะของผู้รับบริการจากกล่องรับความคิดเห็น ส่วนความขัดแย้งระหว่างบุคลากรการพยาบาลกับผู้ร่วมงานฝ่ายต่าง ๆ เช่น แพทย์ เภสัชกร โภชนากร มีทั้งความขัดแย้งส่วนบุคคลที่แอบแฝงและความขัดแย้งระหว่างกลุ่ม โดยเฉพาะพยาบาลวิชาชีพที่ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าทีมการพยาบาล ซึ่งต้องเผชิญกับปัญหาข้อขัดแย้งที่ไม่เหมาะสม อาจส่งผลเสียแก่ผู้รับบริการ เช่น พยาบาลมีความคิดที่เห็นต่างกับแพทย์ในการดูแลผู้ป่วย พยาบาลใช้วิธีการหลีกเลี่ยงโดยการไม่สนใจปรึกษาหารือแพทย์เพื่อวางแผนการดูแลผู้ป่วยและไม่ร่วมปฏิบัติงานใดๆ ซึ่งจะเกิดผลเสียแก่ผู้ป่วยได้ แม้ว่าจะมีจำนวนไม่มาก แต่ก็ส่งผลกระทบต่อให้บริการไม่น้อย ทำให้อัตรากำลังที่มีอยู่ไม่เพียงพอต่อปริมาณงานที่เพิ่มขึ้น แม้ว่าผู้บริหารได้มีมาตรการในการจัดอัตรากำลังเพิ่มโดยเบิกค่าล่วงเวลาได้ก็ตาม

จากเหตุผลดังกล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยในฐานะมีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารงานการพยาบาลของโรงพยาบาลตำรวจ สนใจที่จะศึกษาถึงระดับความขัดแย้ง ด้านการร่วมมือและการประนีประนอมที่มีผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลตำรวจ เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในองค์กรพยาบาล เพื่อพัฒนาองค์การพยาบาลและเพื่อนำมาซึ่งการบริหารจัดการและการบริการพยาบาลที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ก่อให้เกิดความพึงพอใจแก่ผู้มาใช้บริการโรงพยาบาลตำรวจ ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญของโรงพยาบาลในการเข้าสู่การรับรองคุณภาพโรงพยาบาล ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นการจัดการความขัดแย้ง และระดับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ของพยาบาลวิชาชีพแผนกผู้ป่วยใน โรงพยาบาลตำรวจ
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของการจัดการความขัดแย้ง ด้านการร่วมมือ ด้านการประนีประนอม ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ของพยาบาลวิชาชีพ แผนกผู้ป่วยใน โรงพยาบาลตำรวจ

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1. ประชากรที่ทำการศึกษา เป็นพยาบาลแผนกผู้ป่วยในโรงพยาบาลตำรวจ จำนวน 851 คน (ไม่รวมแผนกผู้ป่วยนอกฉุกเฉินและอุบัติเหตุ) สถิติ ประจำปี 2565 (ข้อมูล จากสำนักงานกำลังพล ของ รพ.ตร. ณ 1 ตุลาคม 2565)
2. กลุ่มตัวอย่าง ในการวิจัยนี้ได้จากการคำนวณโดยใช้โปรแกรม G* Power (ธวัชชัย วรพงษ์ และสุรีย์พันธุ์ วงษ์สงคร, 2561) กำหนดกลุ่มการทดสอบ เป็น Exact สถิติที่ใช้การทดสอบ คือ Correlation แบบ Bivariate normal model เลือก Type of power analysis เป็น A priori โดยกำหนดสมมติฐานทางสถิติแบบ 2 ทาง อำนาจในการทดสอบ (Effect size : ES) เป็นขนาดปานกลาง เท่ากับ 0.30 ระดับ

นัยสำคัญทางสถิติที่ใช้ในการทดสอบ เท่ากับ .95 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง อย่างน้อย 138 คน และเพื่อป้องกันการสูญหายของข้อมูล ผู้วิจัยเพิ่มขนาดตัวอย่าง อีกร้อยละ 10 ดังนั้นผู้วิจัย จึงใช้ตัวอย่างวิจัยประมาณ 160 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดการความขัดแย้ง ได้แก่ ด้านการร่วมมือ และด้านการประนีประนอม

ตัวแปรตาม ได้แก่ ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ซึ่งประกอบด้วย การเป็นบุคคลที่รอบรู้การมีแบบแผนความคิด การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม และการคิดอย่างเป็นระบบ

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยที่ขออนุญาต ใช้เครื่องมือวิจัยของ วรัญญา กลัวผิด ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือแบบสอบถาม ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้ (วรัญญา กลัวผิด, 2561)

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ในการอธิบายเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่อบรรยายลักษณะกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน และประสบการณ์ในการทำงาน

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้งตามแนวคิด โทมัสและคิลแมนน์ (Thomas, K. W., & Kilmann, R. H., 1974); (Thomas, K. W., 1974); (Thomas K. W., 1979) ปรับปรุงมาจากแบบสอบถามงานวิจัยของ วรัญญา กลัวผิด ได้แก่ ด้านความร่วมมือ และด้านการประนีประนอม ซึ่งแบบสอบถามเป็นคำถามปลายปิด (Close-end) ใช้มาตราส่วนวัดแบบ Rating Scale 5 ระดับ ตามแนวคิดมาตราวัด Likert's Scale (วรัญญา กลัวผิด, 2561)

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ตามแนวคิดของ ปีเตอร์ เอ็ม เซ็งเก้ ปรับปรุงมาจากแบบสอบถามงานวิจัยของ วรัญญา กลัวผิด ประกอบด้วยข้อคำถามเกี่ยวกับองค์การแห่งการเรียนรู้ 5 วิธี การเป็นบุคคลที่รอบรู้ การมีแบบแผนความคิด การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม การคิดอย่างเป็นระบบ (วรัญญา กลัวผิด, 2561) ลักษณะคำถามเป็นคำถามปลายปิด (Close-end) ใช้มาตราส่วนวัดแบบ Rating Scale 5 ระดับ ตามแนวคิดมาตราวัด Likert's Scale

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติค่าร้อยละ(Percentage) ค่าเฉลี่ย(Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน(Standard Deviation) ในการอธิบายเชิงพรรณนาข้อมูลด้านการจัดการความขัดแย้งและข้อมูลองค์กรแห่งการเรียนรู้ และใช้สถิติค่าสัมประสิทธิ์เพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient) ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นและทดสอบคุณสมบัติของตัวแปรตาม และตัวแปรตาม และการถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple Regressions Analysis) เพื่อทดสอบสมมุติฐานการจัดการความ ขัดแย้งด้านการร่วมมือ และด้านการประนีประนอม ซึ่งเป็นตัวแปรต้น ที่มีผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ซึ่งเป็นตัวแปรตาม

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ของพยาบาลวิชาชีพ แผนกผู้ป่วยใน โรงพยาบาลตำรวจ พบว่ากลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 159 คน (คิดเป็นร้อยละ 99.40) มีการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาตรี จำนวน 146 คน (คิดเป็นร้อยละ 91.20) มีพยาบาลประจำการ จำนวน 143 คน (คิดเป็นร้อยละ 89.40) และมีประสบการณ์ น้อยกว่า 10 ปี จำนวน 104 คน(คิดเป็นร้อยละ 65.00)

2. ผลการวิเคราะห์การจัดการความขัดแย้งของพยาบาลวิชาชีพ แผนกผู้ป่วยใน โรงพยาบาล มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาผลของแต่ละด้านแล้วพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ได้แก่ความร่วมมือ และการประนีประนอม ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน-การจัดการความขัดแย้งของพยาบาลวิชาชีพแผนกผู้ป่วยใน โรงพยาบาลตำรวจ (จำนวนตัวอย่าง n= 160)

ประเด็น	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย	ลำดับ
ด้านการร่วมมือ	4.89	0.44	มากที่สุด	2
ด้านการประนีประนอม	4.90	0.43	มากที่สุด	1
รวม	4.90	0.43	มากที่สุด	

จากตารางที่ 1 ผลการศึกษาการจัดการความขัดแย้งของพยาบาลวิชาชีพแผนกผู้ป่วยใน โรงพยาบาลตำรวจโดยรวมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.90$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ (S.D. = 0.43) ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการประนีประนอมมีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X} = 4.90$) รองลงมาคือ ด้านการร่วมมือ ($\bar{X} = 4.89$)

3. ผลการวิเคราะห์ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของพยาบาลวิชาชีพแผนกผู้ป่วยใน โรงพยาบาลตำรวจ มีการดำเนินการอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาผลของแต่ละด้านแล้วพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม การเป็นบุคคลที่รอบรู้ การมีแบบแผนความคิด การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน การคิดอย่างเป็นระบบ ดังในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน องค์กรแห่งการเรียนรู้ ของพยาบาลวิชาชีพแผนกผู้ป่วยใน โรงพยาบาลตำรวจ

ประเด็น	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย	ลำดับ
ด้านการเป็นบุคคลที่รอบรู้	4.88	0.45	มากที่สุด	1
ด้านการมีแบบแผนความคิด	4.88	0.48	มากที่สุด	1
ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน	4.87	0.47	มากที่สุด	4
ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม	4.88	0.46	มากที่สุด	1
ด้านการคิดอย่างเป็นระบบ	4.87	0.46	มากที่สุด	4
รวม	4.87	0.45	มากที่สุด	

จากตารางที่ 2 ผลการศึกษาองค์กรแห่งการเรียนรู้ ของพยาบาลวิชาชีพแผนกผู้ป่วยใน โรงพยาบาลตำรวจโดยรวมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.87$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ (S.D. = 0.45) ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการเป็นบุคคลที่รอบรู้, ด้านการมีแบบแผนความคิด และ ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากันโดยมีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X} = 4.88$) รองลงมาคือ ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน และ ด้านการคิดอย่างเป็นระบบ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{X} = 4.87$)

4. ผลการวิเคราะห์การจัดการความขัดแย้งที่มีผลต่อการเป็นองค์กรการเรียนรู้ของพยาบาลวิชาชีพ แผนกผู้ป่วยใน โรงพยาบาลตำรวจผู้วิจัยได้ดำเนินการทดสอบข้อตกลงเบื้องต้นของการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ เพื่อตรวจสอบว่าตัวแปรต้นไม่มีความสัมพันธ์กันเองโดยพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์เพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient) แสดงผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการความขัดแย้ง ด้านการร่วมมือ ด้านการประนีประนอม ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ของพยาบาลวิชาชีพ แผนกผู้ป่วยใน โรงพยาบาลตำรวจ โดยวิธีการ Enter

การจัดการความขัดแย้ง	B	Std. Error	β	t	Sig.	Tolerance	VIF
ค่าคงที่ (constant)	.065	.113		.574	.567		
ด้านการร่วมมือ	.316	.075	.310	4.205	.000	.089	11.286
ด้านการประนีประนอม	.693	.077	.662	8.987	.000	.089	11.286

R = 0.962 R² = 0.925 Adjusted R² = 0.924 SEE = 0.126 F = 962.811 Sig = 0.000
Durbin-Watson = 1.865

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 3 จากการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการความขัดแย้ง ด้านการร่วมมือ ด้านการประนีประนอม ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ของพยาบาลวิชาชีพ แผนกผู้ป่วยใน โรงพยาบาลตำรวจ พบว่า ด้านการร่วมมือมีผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ของพยาบาลวิชาชีพ แผนกผู้ป่วยใน โรงพยาบาลตำรวจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ ด้านการประนีประนอมมีผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ของพยาบาลวิชาชีพ แผนกผู้ป่วยใน โรงพยาบาลตำรวจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณในระดับสูง ($R = 0.962$) มีอำนาจการพยากรณ์ร้อยละ 92.40 (Adj. R² = 0.924) มีค่าความคลาดเคลื่อนเท่ากับ 0.126 (SEE = 0.126) มีค่า Tolerance เท่ากับ 0.089 มีค่า VIF เท่ากับ 11.286 จึงไม่เกิดปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร (Multicollinearity) และ Durbin – Watson มีค่าเท่ากับ 1.865 จึงสรุปได้ว่าความคลาดเคลื่อนเป็นอิสระจากกันด้านที่มีผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ของพยาบาลวิชาชีพ แผนกผู้ป่วยใน โรงพยาบาลตำรวจมากที่สุดคือ ด้านการประนีประนอมโดยมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยในแบบคะแนนมาตรฐานเท่ากับ 0.662 ($\beta = 0.662$) และ ด้านการร่วมมือ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยในแบบคะแนนมาตรฐาน

อภิปรายผล

การศึกษา การจัดการความขัดแย้งที่มีผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของพยาบาลแผนกผู้ป่วยใน สังกัดโรงพยาบาลตำรวจ มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นการจัดการความขัดแย้ง และระดับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ของพยาบาลวิชาชีพแผนกผู้ป่วยใน โรงพยาบาลตำรวจ พบว่า การจัดการความขัดแย้งของพยาบาลแผนกผู้ป่วยใน สังกัดโรงพยาบาลตำรวจ โดยรวมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด และ การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของพยาบาลแผนกผู้ป่วยใน สังกัดโรงพยาบาลตำรวจ โดยรวมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากโรงพยาบาลตำรวจมีการส่งเสริมให้พนักงานทุกคนได้ พัฒนาตนเองให้มีความก้าวหน้าในวิชาชีพ และ มีการจัดระบบการพัฒนาตนเอง เพื่อให้พยาบาลแผนกผู้ป่วยในมีความรู้ ความสามารถ และความชำนาญ เพิ่มขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ วรรณญา กล้วผิต ได้ทำการศึกษาการจัดการความขัดแย้งที่มีผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของ บริษัท ธนากรกรูไทย จำกัด มหาชน สังกัดพื้นที่กลุ่มเครือข่ายภาคกลาง ผลการศึกษาพบว่า 1) การจัดการความขัดแย้งของพนักงานธนากรกรูไทย โดยรวมและรายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 2) ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของธนากรกรูไทย มีการดำเนินการอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาผลของแต่ละด้านแล้วพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม การเป็นบุคคลที่รอบรู้ การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน การคิดอย่างเป็นระบบ และการมีแบบแผนความคิดตามลำดับ (วรรณญา กล้วผิต, 2561)

2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของการจัดการความขัดแย้ง ด้านการร่วมมือ ด้านการประนีประนอม ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ของพยาบาลวิชาชีพ แผนกผู้ป่วยใน โรงพยาบาลตำรวจ พบว่า การจัดการความขัดแย้ง ด้านการร่วมมือ ด้านการประนีประนอม ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ของพยาบาลวิชาชีพ แผนกผู้ป่วยใน โรงพยาบาลตำรวจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ ด้านการประนีประนอมมีผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ของพยาบาลวิชาชีพ แผนกผู้ป่วยใน โรงพยาบาลตำรวจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณในระดับสูง ($R = 0.962$) มีอำนาจการพยากรณ์ร้อยละ 92.40 ($\text{Adj. } R^2 = 0.924$) ทั้งนี้เนื่องจาก พยาบาลวิชาชีพแผนกผู้ป่วยในทุกคนมีส่วนร่วมในการสำรวจและแก้ไขปัญหาหารือร่วมกัน มีการรับฟังความคิดเห็น และประเด็นปัญหาทั้งหลายอย่างเปิดเผย และร่วมกันค้นหาทางเลือกที่สร้างสรรค์และนำความคิดที่ดีของทุกคนเข้าด้วยกัน ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของ ศุภโชค แดงทอง ที่ได้ศึกษาระดับการบริหารความขัดแย้ง ด้านการร่วมมือและด้านการประนีประนอม ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนวัดธรรมศาลา (หลวงพ่อน้อยอุปถัมภ์) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต 1 พบว่า การจัดการความขัดแย้งด้านการร่วมมือ ส่งผลเชิงบวกต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนวัดธรรมศาลา (หลวงพ่อน้อยอุปถัมภ์) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (ศุภโชค แดงทอง, 2564) และสอดคล้องการศึกษาในงานวิจัยของ สุรัตน์ ทิพย์วัฒน์ ความขัดแย้งและการจัดการของวิชาชีพ ห้องอุบัติเหตุและฉุกเฉิน โรงพยาบาลทั่วไป สังกัดกระทรวงสาธารณสุข เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัย พบว่า การบริหารความขัดแย้งมากที่สุดได้แก่ ด้านการร่วมมือ ด้านการประนีประนอม ด้านการยอมให้ ด้านการหลีกเลี่ยง และสุดท้ายด้านการเอาชนะซึ่งมีอิทธิพลต่อผลการปฏิบัติงานโดยพนักงานนั้นรับรู้ และเข้าใจงานที่ทำแบบองค์รวม มุ่งสู่เป้าหมายและวิสัยทัศน์ร่วมกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 (สุรัตน์ ทิพย์วัฒน์, 2563)

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาพบว่า 1) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 99.40) มีการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 91.20) ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน คือ พยาบาลประจำการ (ร้อยละ 89.40) มีประสบการณ์ในการทำงานไม่เกิน 10 ปี (ร้อยละ 65.00) 2) การจัดการความขัดแย้งของพยาบาลวิชาชีพแผนกผู้ป่วยใน โรงพยาบาลตำรวจโดยรวมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.90$, $S.D. = 0.43$) ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการประนีประนอมมีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X} = 4.90$) รองลงมาคือ ด้านการร่วมมือ ($\bar{X} = 4.89$) รองมาตามลำดับ 3) องค์กรแห่งการเรียนรู้ ของพยาบาลวิชาชีพแผนกผู้ป่วยใน โรงพยาบาลตำรวจโดยรวมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.87$, $S.D. = 0.45$) ซึ่ง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการเป็นบุคคลที่รอบรู้, ด้านการมีแบบแผนความคิด และ ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากันโดยมีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X} = 4.88$) รองลงมาคือ ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน และ ด้านการคิดอย่างเป็นระบบ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{X} = 4.87$) ในการศึกษาครั้งนี้ จำกัดเฉพาะพยาบาลแผนกผู้ป่วยใน สังกัดโรงพยาบาลตำรวจ เท่านั้น ดังนั้นควรมีการกระจายกลุ่มตัวอย่างไปยังแผนกอื่น หรือ โรงพยาบาลอื่นด้วยเพื่อให้ได้ข้อมูลที่แตกต่างและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ควรใช้วิธีเก็บข้อมูลด้วยวิธีอื่นประกอบด้วย เช่น การสัมภาษณ์ เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการพัฒนาการจัดการความขัดแย้งที่มีผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของพยาบาลแผนกผู้ป่วยใน สังกัดโรงพยาบาลตำรวจต่อไป และควรมีการศึกษาตัวแปรอื่นที่คาดว่าจะส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของพยาบาลแผนกผู้ป่วยใน สังกัดโรงพยาบาลตำรวจ เช่น บรรยากาศที่สนับสนุนการเรียนรู้ในองค์กร โครงสร้างขององค์กร และการพัฒนาองค์กร ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ธวัชชัย วรพงศธร และสุรีย์พันธุ์ วงพงศธร. (2561). การคำนวณขนาดตัวอย่างสำหรับงานวิจัย โดยใช้ โปรแกรมสำเร็จรูป G*Power. วารสารการส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม, 41(2), 11-21.
- พรรณพิลาศ กุลติลก. (2560). การขับเคลื่อนสังคมผ่านสื่อใหม่ในยุคโลกาภิวัตน์. วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 25(49), 59-62.
- วรัญญา กลัวผิด. (2561). การจัดการความขัดแย้งที่มีผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของ บมจ. ธนาคารกรุงไทย สังกัดพื้นที่กลุ่มเครือข่ายภาคกลาง. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ศุภโชค แต่งทอง. (2564). การบริหารความขัดแย้งที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนธรรมศาลา (หลวงพ่อน้อยอุปถัมภ์) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต 1. ใน รายงานการวิจัย. วิทยาลัยทองสุขบรมราชชนนี.
- สุทิสรา ชีวัน และจิตติรัตน์ แสงเลิศอุทัย. (2560). การจัดการความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย, 9(2), 334-347.
- สุรัตน์ ทิพย์วัฒน์. (2563). ความขัดแย้งและการจัดการความขัดแย้งของพยาบาลวิชาชีพ ของพยาบาลวิชาชีพห้องอุบัติเหตุและฉุกเฉินโรงพยาบาลทั่วไป สังกัด กระทรวงสาธารณสุขสุภาพาคะวันออกเฉียงเหนือ. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- Thomas K. W. (1979). Organizational conflict. In . In Kerr S. (Ed.), Organizational behavior (pp. 151-184). Columbus, OH: Grid.
- _____. (1974). Thomas-Kilmann conflict mode survey. Tuxedo, NY: Xicom.
- Thomas, K. W., & Kilmann, R. H. (1974). Thomas-Kilmann conflict mode instrument. Tuxedo, NY: Xicom.

รูปแบบการบริหารเชิงรุกผ่านกระบวนการชี้แนะเพื่อส่งเสริมความสามารถ
การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน สำหรับครูโรงเรียนห้วยส้านยาววิทยา
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2*

AN PROACTIVE ADMINISTRATION MODEL THROUGH COACHING FOR TEACHERS'
ACTIVITY-BASED LEARNING PROMOTING OF HUAI SAN YAO WITTAYA SCHOOL
UNDER THE CHIANG RAI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

อัญชิษฐา เทพท้าว

Anchittha Thepthaw

โรงเรียนห้วยส้านยาววิทยา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 เชียงราย ประเทศไทย

Huai San Yao Wittaya School

The Chiang Rai Primary Educational Service Area Office 2, Chiang Rai, Thailand

Corresponding author E-mail: anchittath@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารเชิงรุกผ่านกระบวนการชี้แนะเพื่อส่งเสริมความสามารถการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน สำหรับครูโรงเรียนห้วยส้านยาววิทยา โดยวิธีวิจัยและพัฒนา ดังนี้ 1) ศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบจากแนวคิดและเอกสารที่เกี่ยวข้อง ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของครู 14 คน สัมภาษณ์ครูต้นแบบ 7 คน และสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน 2) สร้างและตรวจสอบรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญ 7 คน 3) ศึกษาผลการใช้รูปแบบโดยครู 14 คน และ 4) ประเมินรูปแบบโดยครู 14 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ ประเด็นสนทนากลุ่ม แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และแบบประเมิน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์เนื้อหา สรุปข้อมูล และการทดสอบค่าที (t-test) ผลการวิจัยพบว่า 1) ครูต้องการได้รับการพัฒนาการออกแบบและเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ เทคนิคการสอนและวิธีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย และใช้สื่อการเรียนรู้และสื่อเทคโนโลยีประกอบการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน 2) รูปแบบมี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ กลไกกับการพัฒนาครู การประเมินผล และปัจจัยสนับสนุน โดยมีกระบวนการชี้แนะ 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นระบุเป้าหมาย ขั้นวางแผนการชี้แนะ ขั้นชี้แนะและให้คำปรึกษา และขั้นทบทวนและปรับปรุง 3) ครูมีความสามารถในการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน ได้แก่ การออกแบบและเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานและการจัดการชั้นเรียน การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียน การใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาในชั้นเรียน และการประเมินผลการเรียนรู้ โดยรวมสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 และ 4) ครูมีความคิดเห็นต่อรูปแบบด้านปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: รูปแบบการบริหารเชิงรุก, กระบวนการชี้แนะ, การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน

Abstract

The objective of this research article was to develop an proactive administration model through coaching for teachers' activity-based learning promoting for Huai San Yao Wittaya School. This study used research and development method, as follows: Step 1, to study models 'components, stage and guideline for activity-based learning that data were collected via survey of problems and needs of 14 teachers and 7 model teachers, and interviewed 9 experts. Step 2, to create and review the model by 7 experts, Step 3, to implement the model by 14 teachers, Step 4, evaluation the model by 14 teachers that were purposive selection. The research tools were focus group, semi-structure interview, evaluation form. Research data were percentage, mean, standard deviation, analyzed with content analysis in order to synthesize to derive at conclusions and t-test. The findings showed that 1) Teachers need to improve the use of learning and technology media in activity-based learning management, using various teaching techniques and learning process to organize content and activities and writing activity-based learning lesson plan by workshop training and PLC. 2) The supervision model consist of 6 major components: principles, objectives, regulatory mechanism, process, evaluation, and success factors. The 4 steps of the model process consist of (1) Goal setting, (2) Coaching planning (3) Coaching and consulting, (4) Reflecting and redesign. 3) Teachers were able to write the activity-based learning lesson plan, able to organize activity-based learning activities, and able to use of learning and technology media in activity-based learning management that higher than criteria 75%. 4) Teacher's opinion on input, process, product of model in overall was at the highest level.

Keywords: Proactive Administration Model, Coaching, Activity-Based Learning

บทนำ

การจัดการศึกษาของประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์แบบองค์รวมเพื่อสร้างศักยภาพของคนไทยให้เป็นคนมีคุณภาพ คุณธรรม จริยธรรม มีความสมบูรณ์ทางด้านร่างกายและจิตใจ สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองและแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ตลอดจนเป็นผู้มีความรู้ ทักษะความสามารถที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตและการทำงานในโลกศตวรรษที่ 21 โดยได้กำหนดคุณลักษณะของคนไทย 4.0 ในรูปแบบของผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ ให้เป็นผู้เรียนรู้เพื่อสร้างและคุณภาพชีวิตที่ดีเป็นผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรมเพื่อสังคมที่มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน และการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง มีจิตสำนึกเป็นพลเมืองและพลโลก (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562)

รายงานผลการศึกษาการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนจากผลการทดสอบ O-NET ย้อนหลัง 8 ปี ตั้งแต่ปี 2556-2563 และผลการทดสอบ PISA ย้อนหลัง 3 ปี ในปี 2552-2558 โดยการวิเคราะห์สถานการณ์การจัดการศึกษาตามเป้าหมายด้านผู้เรียนและเป้าหมายการจัดการศึกษาของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579 พบว่านักเรียนส่วนใหญ่มีคะแนนเฉลี่ย 4 วิชา ได้แก่ วิชาภาษาอังกฤษ สังคม คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ไม่ถึงร้อยละ 50 และไม่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ซึ่งถือเป็นวิชาพื้นฐานที่นักเรียนจะต้องนำไปใช้ในการศึกษาต่อในระดับสูง และเป็นที่ทักษะสำคัญที่ใช้ในการประกอบอาชีพ เมื่อพิจารณาถึงสภาพปัญหาของนักเรียน พบว่า ปัญหาที่สำคัญที่สุด คือ การอ่าน ปัญหาเด็กอ่านไม่คล่องเป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน และปัญหาเด็กไม่รักการอ่าน ขาดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเรียนและไม่มีเป้าหมายในการเรียนและเป้าหมายในชีวิต และมีสมาธิสั้น นอกจากนี้ยังพบว่า นักเรียนมักจะมีอาการกระตือรือร้นในการเรียนเพิ่มขึ้น หากจัดการเรียนการสอนเป็นแบบการ

ลงมือปฏิบัติมากกว่าการนั่งฟังบรรยายในห้องเรียน วิธีการเรียนรู้เช่นนี้ ทำให้นักเรียนสนใจเรียนมากขึ้น มีผลการเรียนที่ดีขึ้น และสามารถต่อยอดไปสู่ทักษะขั้นสูงอื่นๆ ได้อีกด้วย อย่างไรก็ตามการจัดการเรียนรู้โดยลงมือปฏิบัติจะมีคุณภาพเมื่อมีสื่อการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ที่พร้อมและเพียงพอ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564)

จากการสำรวจปัญหาการจัดการเรียนการสอนของครูโรงเรียนห้วยส้านยาววิทยา พบว่า การจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมได้อย่างไม่เต็มที่ เนื่องจากครูไม่เตรียมความพร้อมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ครูขาดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน ขั้นตอนการสอนไม่สอดคล้องกับแผนการจัดการเรียนรู้ ประกอบกับการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อโควิด-19 ทำให้ต้องปิดสถานศึกษาและเร่งจัดการเรียนการสอนแบบทางไกล และยังพบว่า นักเรียนรู้สึกเบื่อหน่ายจากการเรียนรู้ผ่านหน้าจอเป็นเวลานาน ไม่มีสมาธิจดจ่ออยู่กับบทเรียน ส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนได้ไม่เต็มที่ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนลดลง นอกจากนี้ยังพบว่าการจัดกิจกรรมที่มุ่งเน้นยกระดับผลสัมฤทธิ์เชิงวิชาการปฏิบัติที่ต่อเนื่อง การยกระดับผลสัมฤทธิ์แต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ประสบผลสำเร็จในระดับหนึ่ง ผลสัมฤทธิ์ระดับชาติของนักเรียนมีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงพัฒนาขึ้นโดยรวม แต่ไม่ผ่านเกณฑ์ในบางกลุ่มสาระการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมด้านการอ่าน การเขียน คำนวณให้กับนักเรียนเรียนร่วมยังต้องมีการเปรียบเทียบความก้าวหน้าและการพัฒนาของนักเรียนเป็นรายบุคคล ทั้งนี้โรงเรียนมีแนวทางการแก้ปัญหาเพื่อให้ได้มาตรฐานที่สูงขึ้น คือ พัฒนาให้นักเรียนมีทักษะในการอ่าน การเขียน และการคิดคำนวณเป็นไปตามเกณฑ์ที่โรงเรียนกำหนดในแต่ละระดับชั้น มีความสามารถในการคิดโดยใช้เหตุผลประกอบการตัดสินใจ ส่งเสริมกิจกรรมการทำโครงงานทุกชั้นเรียนเพื่อส่งเสริมกระบวนการคิดและแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล ส่วนด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีจุดที่ควรพัฒนา คือ การพัฒนาครูให้มีความรู้และทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และใช้สื่อเทคโนโลยีให้เพียงพอต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน โดยส่งเสริมสนับสนุนให้ครูเรียนรู้ด้วยตนเองจากสื่อออนไลน์ ทำตามคำแนะนำจากศึกษานิเทศก์ การเข้ารับการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง และการทำชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียน (โรงเรียนห้วยส้านยาววิทยา, 2564)

แนวทางการพัฒนาครูให้ประสบความสำเร็จตามแนวคิดกระบวนการทัศน์แบบใหม่ (New paradigm) ซึ่งเป็นมุมมองที่เน้นความต้องการในการพัฒนาครูบนพื้นฐานของปัจเจกบุคคล สามารถทำได้หลายหลายวิธี วิธีการพัฒนาครูที่เป็นบทบาทหรือหน้าที่หนึ่งของผู้บริหารสถานศึกษา คือ การพัฒนาครูโดยใช้กระบวนการชี้แนะหรือสอนงาน (Coach) ผ่านกระบวนการทำบทเรียนร่วมกัน (Lesson study) ได้แก่ การวิเคราะห์ การวางแผน การปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ การสังเกตของชุมชนแห่งการเรียนรู้ การสะท้อนคิด และการปรับปรุงบทเรียน รวมทั้งให้ความช่วยเหลือ บูรณาการความรู้และทักษะปฏิบัติ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ชี้แนะแนวทางเพื่อพัฒนาครูให้สามารถออกแบบการเรียนการสอน และเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอย่างต่อเนื่องและสร้างสรรค์ (พิมพันธ์ เดชะคุปต์, 2563) การชี้แนะ (Coach) เป็นบทบาทที่สำคัญของการบริหารสถานศึกษาที่จะช่วยเหลือส่งเสริมเกี่ยวกับการรับรู้ การตัดสินใจ การใช้ทักษะทางสติปัญญา และให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ครูเพื่อการปรับปรุงการเรียนการสอน และเป็นกระบวนการที่ผู้เป็นโค้ชหรือผู้ชี้แนะและผู้ถูกชี้แนะร่วมมือกันเพื่อกระตุ้นให้คิดและเกิดมุมมองที่ยกระดับศักยภาพหรือความสามารถของผู้ถูกชี้แนะไปสู่เป้าหมายที่ต้องการทั้งในด้านการทำงานหรือเรื่องส่วนตัว การชี้แนะจะใช้ทักษะการฟังและตั้งคำถาม ไม่ใช่การสั่งสอนหรือให้คำตอบกับผู้ถูกชี้แนะ (สืบสกุล นรินทรางกูร ณ อยุธยา, 2564)

ดังนั้น ผู้วิจัยซึ่งมีบทบาทหน้าที่ในการนิเทศภายในสถานศึกษา ได้ตระหนักถึงความสำคัญที่ว่า การพัฒนาครูให้มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอน จำเป็นต้องมีการบริหารจัดการ การวางแผน การกำกับติดตาม และประเมินผล จึงมีความสนใจที่จะพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเชิงรุกผ่านกระบวนการชี้แนะเพื่อ

ส่งเสริมความสามารถการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน สำหรับครูโรงเรียนห้วยส้านยาววิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 เพื่อพัฒนาให้ครูมีความรู้ความสามารถในการ ออกแบบและเขียนแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน และทักษะปฏิบัติในการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน เป็นการตอบสนองต่อสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงคุณภาพการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเชิงรุกผ่านกระบวนการชี้แนะเพื่อส่งเสริมความสามารถการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน สำหรับครูโรงเรียนห้วยส้านยาววิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2
2. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารจัดการเชิงรุกผ่านกระบวนการชี้แนะเพื่อส่งเสริมความสามารถจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน สำหรับครูโรงเรียนห้วยส้านยาววิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2
3. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการบริหารจัดการเชิงรุกผ่านกระบวนการชี้แนะเพื่อส่งเสริมความสามารถการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน สำหรับครูโรงเรียนห้วยส้านยาววิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2
4. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารจัดการเชิงรุกผ่านกระบวนการชี้แนะเพื่อส่งเสริมความสามารถจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน สำหรับครูโรงเรียนห้วยส้านยาววิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเชิงรุกผ่านกระบวนการชี้แนะเพื่อส่งเสริมความสามารถการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน สำหรับครูโรงเรียนห้วยส้านยาววิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 โดยใช้วิธีการวิจัยและพัฒนา (Research and development) 4 ขั้นตอน ซึ่งมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ รูปแบบการบริหารจัดการและการพัฒนารูปแบบ การบริหารจัดการเชิงรุก กระบวนการชี้แนะ ความสามารถในการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการโดยศึกษากับครูโรงเรียนห้วยส้านยาววิทยา จำนวน 14 คน สัมภาษณ์ครูต้นแบบ จำนวน 7 คน และสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ประกอบด้วย อาจารย์มหาวิทยาลัย จำนวน 2 คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คน และศึกษานิเทศก์ จำนวน 5 คน ได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง ซึ่งมีคุณสมบัติคือ เป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านบริหารการศึกษาและมีประสบการณ์ในการพัฒนาครู เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ ประเด็นสนทนากลุ่ม และแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ซึ่งมีค่า IOC เท่ากับ 1.00 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาและสรุปข้อมูล

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการบริหารจัดการเชิงรุกผ่านกระบวนการชี้แนะเพื่อส่งเสริมความสามารถการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน สำหรับครูโรงเรียนห้วยส้านยาววิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 โดยนำข้อมูลที่ได้ศึกษาข้อมูลพื้นฐานมาออกแบบและยกยกรูปแบบการบริหารจัดการเชิงรุกผ่านกระบวนการชี้แนะเพื่อส่งเสริมความสามารถการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน สำหรับครูโรงเรียนห้วยส้านยาววิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 จากนั้นตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน ประกอบ ผู้เชี่ยวชาญด้านบริหารการศึกษาซึ่งเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัย จำนวน 4 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านบริหารการศึกษา เป็นผู้บริหารสถานศึกษา

วิทยฐานะเชี่ยวชาญ จำนวน 2 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านนิเทศการศึกษา จำนวน 1 คน ทั้งหมดได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง โดยใช้การสนทนากลุ่มและแบบตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบและคู่มือรูปแบบ ซึ่งมีค่า IOC เท่ากับ 1.00 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาผลการใช้รูปแบบการบริหารจัดการเชิงรุกผ่านกระบวนการชี้แนะเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน สำหรับครูโรงเรียนห้วยส้ายาววิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 โดยการนำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้กับผู้เข้าร่วมวิจัย ได้แก่ ครูโรงเรียนห้วยส้ายาววิทยา จำนวน 14 คน ได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง เพื่อประเมินความสามารถในการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน ใน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการออกแบบและเขียนแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน ด้านการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานและการจัดการชั้นเรียน ด้านการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียน ด้านการใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาในชั้นเรียน และผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมิน และแบบบันทึกภาคสนาม แต่ละฉบับมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80-1.00 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์เนื้อหาและสรุปข้อมูล และการทดสอบค่าที (t-test)

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินรูปแบบการบริหารจัดการเชิงรุกผ่านกระบวนการชี้แนะเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน สำหรับครูโรงเรียนห้วยส้ายาววิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูโรงเรียนห้วยส้ายาววิทยา จำนวน 14 คน ได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบประเมิน มีค่า IOC เท่ากับ 1 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน พบว่า สภาพปัญหา พบว่า 1) ครูโรงเรียนห้วยส้ายาววิทยาส่งเสริมให้ครูมีความรู้ในการออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน โดยเน้นการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิควิธีการสอนที่หลากหลาย และใช้สื่อการเรียนรู้และสื่อเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน ให้ครูพัฒนาตนเองด้วยการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม อบรมเชิงปฏิบัติการ และกิจกรรมชุมชนแห่งการเรียนรู้ (PLC)

2. รูปแบบการบริหารจัดการเชิงรุกผ่านกระบวนการชี้แนะเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน สำหรับครูโรงเรียนห้วยส้ายาววิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) กลไกกำกับพัฒนาครู 4) กระบวนการ 5) การประเมินผล 6) ปัจจัยสนับสนุน และมีกระบวนการชี้แนะ 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นระบุเป้าหมาย ขั้นวางแผนการชี้แนะขั้นชี้แนะและให้คำปรึกษา และขั้นทบทวนและปรับปรุง โดยรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบ พบว่า

3.1 ผลการประเมินความสามารถในการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานกับเกณฑ์ร้อยละ 75

ตารางที่ 1 ผลประเมินความสามารถในการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานกับเกณฑ์ร้อยละ 75

ความสามารถในการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน	จำนวนครู	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	S.D.	ร้อยละ	df	ค่าสถิติ (t)	P	เทียบเกณฑ์ร้อยละ 75
1. ด้านการออกแบบและเขียนแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน	14	32	29.36	2.71	91.74	13	7.407*	.000	ผ่าน
2. ด้านจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานและการจัดการชั้นเรียน	14	40	34.64	3.77	86.61	13	4.602*	.000	ผ่าน
3. ด้านการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียน	14	32	29.79	2.33	93.08	13	9.305*	.000	ผ่าน
4. ด้านการใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาในชั้นเรียน	14	24	20.14	3.30	83.93	13	2.428*	.030	ผ่าน
5. ด้านการประเมินผลการเรียนรู้	14	40	34.57	3.27	86.43	13	5.223*	.000	ผ่าน

* $p < .05$

จากตารางที่ 1 สรุปได้ว่า หลังการเข้าร่วมพัฒนาครูตามรูปแบบการบริหารจัดการเชิงรุกผ่านกระบวนการชี้แนะเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน สำหรับครูโรงเรียนห้วยสำราญวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเขมราฐ เขต 2 ครูมีความสามารถในการจัดการกิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.2 การสะท้อนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานในประเด็นข้อแผนการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ที่ใช้จัดการเรียนการสอน การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ การพัฒนาทักษะผู้เรียน การใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาในชั้นเรียน การประเมินผลการเรียนรู้ สรุปได้ว่า

3.2.1 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ครูได้จัดทำขึ้นส่วนใหญ่มีความชัดเจน เข้าใจง่าย สอดคล้องคล้อยกับสาระการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แต่มีครูบางคนที่ต้องปรับปรุงการเขียนข้อแผนการจัดการเรียนรู้ให้มีความชัดเจนมากขึ้น

3.2.2 ครูส่วนใหญ่กำหนดสาระการเรียนรู้สอดคล้องกับสาระสำคัญและจุดประสงค์การเรียนรู้ มีความกระชับ เหมาะสมกับระดับชั้นของผู้เรียน แต่ครูบางคนควรอธิบายสาระการเรียนรู้ให้ชัดเจนในเรื่องที่จะสอน และควรเน้นเนื้อหาที่ใกล้ตัวนักเรียน ให้นักเรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการเรียนรู้

3.2.3 ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการกลุ่ม ได้ลงมือปฏิบัติ เน้นให้นักเรียนได้สืบค้นและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง และสะท้อนผลการเรียนรู้ผ่านการตอบคำถาม การนำเสนอหน้าชั้นเรียน การทำใบงาน แต่ยังมีจุดที่ควรพัฒนา คือ ครูควรใช้คำถามกระตุ้นความคิดของนักเรียนเพื่อให้นักเรียนได้สะท้อนคิดของตนเอง การจัดการกิจกรรมเน้นให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง และเพิ่มกิจกรรมการเรียนรู้ในการใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อสืบค้นข้อมูลที่นักเรียนสนใจเกี่ยวข้องกับบทเรียน

3.3.4 นักเรียนได้รับการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการทำงานกลุ่ม ทักษะการสืบค้นสารสนเทศ ทักษะการคิดสร้างสรรค์ผ่านการลงมือปฏิบัติจริงเป็นกลุ่ม โดยแสดงชิ้นงานหรือผลงานของตนเองผ่านการนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน รวมทั้งมีทักษะการสื่อสารที่สามารถอธิบายองค์ความรู้ให้กับเพื่อนในชั้นเรียนได้

3.3.5 ครูใช้สื่อเทคโนโลยีการศึกษาในการจัดการเรียนการสอน อาทิเช่น คลิปวิดีโอ Power point, Youtube เป็นต้น แต่ครูควรศึกษาเรียนรู้เพิ่มเติม และควรใช้สื่อที่ทันสมัย ทันต่อสถานการณ์ ปัจจุบันที่ช่วยกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ผลงานของนักเรียน และควรใช้สื่อเทคโนโลยีที่หลากหลาย

3.3.6 ครูได้ระบุการวัดและประเมินผลครอบคลุมทั้งด้าน KPA แต่ควรเพิ่มการประเมินชิ้นงานและระบุเกณฑ์ที่ชัดเจนในการวัดระดับคุณภาพเพื่อตัดสินผลงานของนักเรียนและสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

4. ผลการประเมินรูปแบบการนิเทศเชิงรุกผ่านกระบวนการชี้แนะเพื่อส่งเสริมความสามารถการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน สำหรับครูโรงเรียนห้วยสำนวยวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงราย เขต 2

ตารางที่ 2 ผลการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการเชิงรุกผ่านกระบวนการชี้แนะเพื่อส่งเสริมความสามารถการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน สำหรับครูโรงเรียนห้วยสำนวยวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงราย เขต 2 โดยรวม

รายการ	n = 14		ระดับความคิดเห็น
	$\bar{X}$	S.D.	
ด้านปัจจัยนำเข้า	4.56	0.33	มากที่สุด
ด้านกระบวนการ	4.60	0.27	มากที่สุด
ด้านผลผลิต	4.56	0.32	มากที่สุด
เฉลี่ย	4.57	0.28	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 ผลการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการเชิงรุกผ่านกระบวนการชี้แนะเพื่อส่งเสริมความสามารถการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน สำหรับครูโรงเรียนห้วยสำนวยวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงราย เขต 2 ตามความคิดเห็นของครูโรงเรียนห้วยสำนวยวิทยา โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.57$, S.D. = 0.28) ได้แก่ ด้านกระบวนการ ($\bar{X} = 4.60$, S.D. = 0.27) ด้านผลผลิต ($\bar{X} = 4.56$, S.D. = 0.32) ด้านปัจจัยนำเข้า ($\bar{X} = 4.56$, S.D. = 0.33) ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. จากผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน พบว่า ครูมีความต้องการได้รับการพัฒนาด้านการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานประกอบการใช้สื่อการเรียนรู้และสื่อเทคโนโลยี เทคนิคการสอนและวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานที่หลากหลาย และการจัดให้มีการอบรมเชิงปฏิบัติการออกแบบและเขียนแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน และการใช้กระบวนการ PLC ในการพัฒนาครู เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน เป็นส่วนหนึ่งของแนวคิดการเรียนรู้ด้วยการลงมือทำ (Learning by doing) ของ John Dewey เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ พฤติกรรม สมรรถนะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ (ชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน และคณะ, 2565) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาครูให้มีความเป็นมืออาชีพ จำเป็นต้องพัฒนาครูให้มีทักษะสำคัญในการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ ทักษะความสามารถในด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้ การทักษะการจัดการเรียนรู้และการจัดการชั้นเรียน การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียน การใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาในชั้นเรียน การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ (พินสุดา สิริธรรังศรี, 2560); (พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และพเยาว์ ยินดีสุข, 2561); (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา, 2564) และการที่ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานเป็นการช่วยให้ผู้เรียนได้

เรียนรู้จากกลุ่มให้มากที่สุด ค้นพบ และสร้างสรรค์ความรู้ด้วยตัวผู้เรียนเอง เกิดการเรียนรู้และสามารถแก้ปัญหาได้ และยังช่วยส่งผลให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการทำงานร่วมกับผู้อื่นหรืออยากร่วมกิจกรรมที่ครูผู้สอนจัดขึ้น เพราะการเข้าร่วมและมีบทบาทในการเรียนรู้จะช่วยให้ผู้เรียนมีความพร้อม มีความกระตือรือร้น และมีความสุขในการเรียน (สุชีรา มีอาษา, 2558); (ชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน และคณะ, 2565)

2. รูปแบบการบริหารจัดการเชิงรุกผ่านกระบวนการชี้แนะเพื่อส่งเสริมความสามารถการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน สำหรับครูโรงเรียนห้วยสำราญวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) กลไกกำกับการพัฒนาครู 4) กระบวนการ 5) การประเมินผล 6) ปัจจัยสนับสนุน และมีกระบวนการชี้แนะ 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นระบุเป้าหมาย ขั้นวางแผนการชี้แนะ ขั้นชี้แนะและให้คำปรึกษา และขั้นทบทวนและปรับปรุง โดยรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้รูปแบบที่พัฒนาขึ้นเกิดจากการศึกษาสภาพและความต้องการ รวมทั้งแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวคิดรูปแบบการบริหารจัดการและการพัฒนารูปแบบ การบริหารจัดการเชิงรุก กระบวนการชี้แนะ และความสามารถในการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน ทำให้ได้รูปแบบที่ได้มีความเหมาะสมกับสภาพการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนห้วยสำราญวิทยา และเน้นการพัฒนาครูเป็นรายบุคคล โดยทฤษฎีการบริหารที่นำมาใช้ในการพัฒนารูปแบบ ได้แก่ แนวคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วม แนวคิดการบริหารการเปลี่ยนแปลง ทฤษฎีแรงจูงใจ และแนวคิดการทำงานเชิงรุก ซึ่งเป็นการทำงานที่มีการวางแผนเป็นขั้นตอน และเป็นกระบวนการที่มีส่วนร่วมและการทำงานร่วมกันของครูเพื่อมุ่งเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการจัดการเรียนการสอน (นปภา สุกุลพิทักษ์ และธดา สิทธิธาดา, 2565) และกระบวนการของรูปแบบที่ได้พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 4 ขั้นตอน เน้นกระบวนการชี้แนะที่ส่งเสริมความสามารถการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานของครูเป็นรายบุคคล ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน การเขียนแผนการจัดการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน เทคนิคและกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน การใช้สื่อการเรียนรู้และสื่อเทคโนโลยี ประกอบการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน การวัดและประเมินผลตามสภาพจริง จึงมีความเชื่อมั่นว่าเมื่อครูได้รับการพัฒนาตามรูปแบบดังกล่าว จะมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานที่สูงขึ้น ซึ่งแสดงให้เห็นจากผลการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 7 คน

3. ผลการใช้รูปแบบการบริหารจัดการเชิงรุกผ่านกระบวนการชี้แนะเพื่อส่งเสริมความสามารถการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน สำหรับครูโรงเรียนห้วยสำราญวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 มีประเด็นที่นำมาอภิปรายผล ครูมีความสามารถในการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานด้านการออกแบบและเขียนแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน ด้านจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานและการจัดการชั้นเรียนด้านการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียน ด้านการใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาในชั้นเรียน ด้านการประเมินผลการเรียนรู้ สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 เมื่อพิจารณาความสามารถทั้ง 5 ด้าน พบว่า ครูมีความสามารถในการใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาในชั้นเรียนน้อยที่สุด อาจจะเป็นเพราะว่า สภาพบริบทของโรงเรียนที่เป็นโรงเรียนชนบท และมีข้อจำกัดในด้านสื่อการเรียนรู้และสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัย ทำให้ครูใช้สื่อเทคโนโลยีประกอบการจัดการเรียนรู้มีน้อย แต่มีการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงในห้องเรียนโดยใช้สื่อการเรียนรู้ที่มีอยู่และแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาความสามารถในการใช้สื่อการเรียนรู้และสื่อเทคโนโลยีให้ดียิ่งขึ้นต่อไป และจากการสังเกตการปฏิบัติงานกิจกรรมการเรียนแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน พบว่า ครูมีความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานและมีความสามารถปฏิบัติกิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานเพิ่มสูงขึ้น อาจจะเป็นเพราะว่ากระบวนการชี้แนะของผู้นิเทศ ซึ่งใช้คำถามที่มุ่งให้ครูได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาผู้เรียนที่ชัดเจนมากขึ้น มีวิธีการสอนที่หลากหลายเหมาะสมกับผู้เรียน และมีกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน แสดงให้เห็นว่า การชี้แนะของผู้นิเทศทำให้ครูมีความรู้ความเข้าใจ

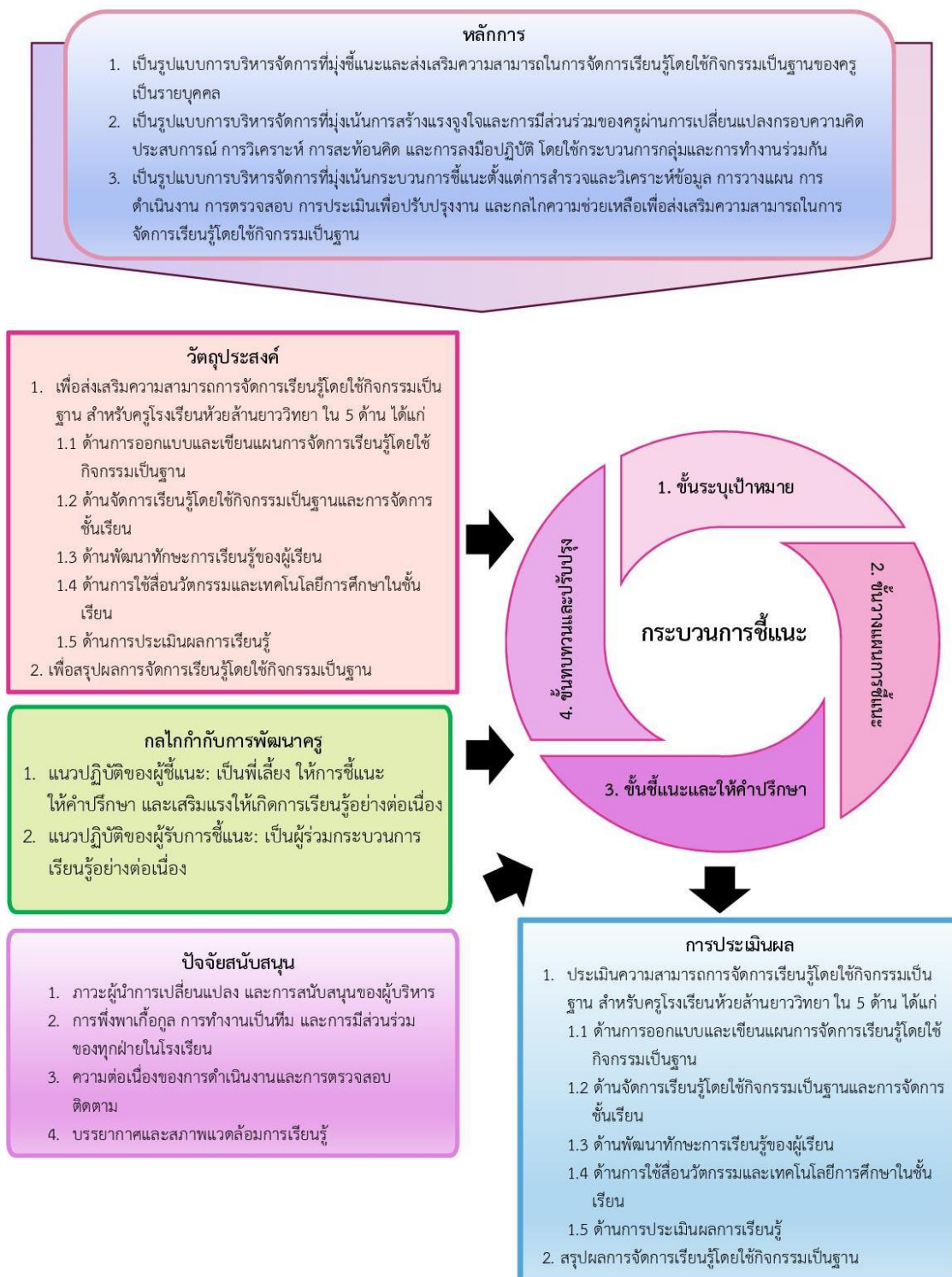

และมั่นใจในการปฏิบัติมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดกระบวนการชี้แนะของวัชร เล่าเรียนดี ที่กล่าวว่า การชี้แนะทำให้ครูได้ทำความเข้าใจกับเทคนิคการสอนและรูปแบบการสอนใหม่ๆ และนำไปปฏิบัติในชั้นเรียน โดยมีเพื่อนครูและผู้นิเทศร่วมกันให้ความช่วยเหลือ สังเกต และบันทึกผลการปฏิบัติ ทำให้ครูได้ปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนของตนเอง (วัชร เล่าเรียนดี, 2556)

4. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการเชิงรุกผ่านกระบวนการชี้แนะเพื่อส่งเสริมความสามารถการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน สำหรับครูโรงเรียนห้วยสำนยาววิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ตามความคิดเห็นของครูโรงเรียนห้วยสำนยาววิทยา โดยรวมด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิต มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เพราะอาจจะเป็นเพราะว่า ครูมีความเห็นว่างรูปแบบการบริหารจัดการเชิงรุกผ่านกระบวนการชี้แนะที่พัฒนาขึ้นสามารถช่วยให้ครูแก้ปัญหาการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานได้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การได้รับความรู้ใหม่จากการเข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการซึ่งมีผู้เชี่ยวชาญภายนอกมาให้ความรู้และชี้แนะการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานและการได้รับการชี้แนะจากผู้ชี้แนะที่เป็นศึกษานิเทศก์ในระหว่างการพัฒนาครูตามกระบวนการของรูปแบบ การพาครุคิด กระตุ้นให้ครูได้รู้จักวิธีการแก้ปัญหา สามารถช่วยให้ครูจัดการเรียนการสอนได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น สามารถใช้เทคนิคการสอนและการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายมากขึ้น รวมทั้งการสะท้อนคิดทำให้ครูทราบข้อบกพร่องและนำไปปรับปรุงแก้ไขทำให้ครูประสบความสำเร็จในการสอนมากขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดการเสริมสร้างพลังอำนาจของ Gibson ที่ว่าการเสริมพลังอำนาจทั้งการให้ การรับ การแลกเปลี่ยน การมีปฏิสัมพันธ์กัน วางเป้าหมายในการทำงานร่วมกัน ช่วยให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ เกิดความตระหนัก เป็นการสร้างความเข้มแข็งให้บุคคล มุ่งเน้นการแก้ปัญหา การเสริมสร้างพลังอำนาจเป็นกระบวนการพัฒนาคณะและกลุ่มบุคคล โดยใช้กระบวนการที่เน้นให้กลุ่มเป้าหมายมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ใช้วิธีการสนทนาแลกเปลี่ยนความรู้และความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ร่วมกันระบุปัญหาของตนเอง วิเคราะห์สาเหตุและความเป็นมาของปัญหาโดยใช้วิจารณ์ญาณในการมองภาพที่ต้องการจะเป็นและร่วมกันพัฒนา (ปรารงค์ทิพย์ อุจรัตน์ และคณะ, 2557)

องค์ความรู้ใหม่

การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเชิงรุกผ่านกระบวนการชี้แนะเพื่อส่งเสริมความสามารถการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน สำหรับครูโรงเรียนห้วยสำนยาววิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) กลไกกำกับกับการพัฒนาครู 4) กระบวนการ 5) การประเมินผล 6) ปัจจัยสนับสนุน และมีกระบวนการชี้แนะ 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นระบุเป้าหมาย ขั้นวางแผนการชี้แนะ ขั้นชี้แนะและให้คำปรึกษา และขั้นทบทวนและปรับปรุง รายละเอียดดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 รูปแบบการบริหารจัดการเชิงรุกผ่านกระบวนการชี้แนะเพื่อส่งเสริมความสามารถการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน สำหรับครูโรงเรียนห้วยสำนวยวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2

สรุปและข้อเสนอแนะ

การพัฒนาครูโดยใช้รูปแบบการบริหารจัดการเชิงรุกผ่านกระบวนการชี้แนะเพื่อส่งเสริมความสามารถการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน สำหรับครูโรงเรียนห้วยส้านยาววิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) กลไกกำกับการพัฒนาครู

4) กระบวนการ 5) การประเมินผล 6) ปัจจัยสนับสนุน และมีกระบวนการชี้แนะ 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นระบุเป้าหมาย ขั้นวางแผนการชี้แนะ ขั้นชี้แนะและให้คำปรึกษา และขั้นทบทวนและปรับปรุง ทำให้ครูมีความสามารถในการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานด้านการออกแบบและเขียนแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน ด้านจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานและการจัดการชั้นเรียนด้านการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียน ด้านการใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาในชั้นเรียน ด้านการประเมินผลการเรียนรู้ สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้มีดังนี้คือ ครูยังมีความต้องการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานที่มีรูปแบบการสอน เทคนิควิธีการสอนที่หลากหลาย ดังนั้นโรงเรียนจึงควรส่งเสริมให้ครูมีความสามารถในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานและจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนได้ลงมือทำ และฝึกทักษะการคิดขั้นสูง โดยใช้วิธีการสอนที่หลากหลายเหมาะสมกับผู้เรียน และส่งเสริมให้ครูได้รับการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เช่น การเข้าร่วมอบรม สัมมนา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ การศึกษาดูงาน ควรส่งเสริมให้ผู้ชี้แนะในโรงเรียนพัฒนาตนเองให้มีความรู้ในการช่วยเหลือและให้คำแนะนำให้ครูแก้ปัญหาการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานได้ และผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างขวัญและกำลังใจแก่ครูที่ปฏิบัติดีนำไปส่งเสริมในการเลื่อนวิทยฐานะได้ ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาการติดตามและประเมินผลการพัฒนาครูผ่านรูปแบบการบริหารจัดการเชิงรุกผ่านกระบวนการชี้แนะเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน สำหรับครูโรงเรียนห้วยส้านยาววิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 เพื่อให้เกิดการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน และควรศึกษาการขยายผลการใช้รูปแบบการบริหารจัดการเชิงรุกผ่านกระบวนการชี้แนะในกลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่สนใจเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานของครูในโรงเรียนได้

เอกสารอ้างอิง

- ชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน และคณะ. (2565). การจัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมเป็นฐานร่วมกับเทคโนโลยี เพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรรมและผลงานสร้างสรรค์สำหรับนักเรียน. มนุษยสังคมสาร (มสส.), 20(2), 89-110.
- นปภา สกฤพิทักษ์ และธดา สิทธิธาดา. (2565). การบริหารจัดการเชิงรุกในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา. ในการประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 4 “GRADUATE SCHOOL CONFERENCE 2022 iHappiness: ความสุขและคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืนในยุคสังคมดิจิทัล” (หน้า 945-952). สมุทรสงคราม: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา วิทยาเขตสมุทรสงคราม.
- ปรารักษ์ทิพย์ อุจรัตน์ และคณะ. (2557). ผลของโปรแกรมการเสริมสร้างพลังอำนาจต่อการพัฒนาศักยภาพการดูแลตนเองของผู้สูงอายุในชุมชน. วารสารพยาบาลทหารบก, 15(2), 216-224.
- พิณสุดา สิริธรรังศรี. (2560). ความรู้ ความคิด ทักษะ และคุณธรรมของครู. ใน ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ และคณะ (บรรณาธิการ). ความเป็นครูและการพัฒนาครูมืออาชีพ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์. (2563). การเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลังกับ PLC เพื่อการพัฒนา. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และเพียว ยินดีสุข. (2561). การเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลังกับ PLC เพื่อการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โรงเรียนห้วยส้านยาววิทยา. (2564). รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา (Self – Assessment Report : SAR) ปีการศึกษา 2563. เชียงราย: โรงเรียนห้วยส้านยาววิทยา.

- วัชรรา เล่าเรียนดี. (2556). ศาสตร์การนิเทศการสอนและการโค้ช การพัฒนาวิชาชีพ: ทฤษฎีกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. (2564). คู่มือ การดำเนินการตามหลักเกณฑ์ และวิธีการประเมินตำแหน่ง และวิทยฐานะข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาตำแหน่งครู. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา.
- _____. (2562). มาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561. กรุงเทพมหานคร: 21 เซ็นจูรี.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). รายงานการศึกษาการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนจากผลการสอบ O-NET และ PISA. กรุงเทพมหานคร: 21 เซ็นจูรี.
- สืบสกุล นรินทรางกูร ณ อยุธยา. (2564). การบริหารทรัพยากรมนุษย์ทางการศึกษาแนวใหม่. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุชีรา มีอาษา. (2558). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับระบบพี่เลี้ยง เพื่อส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา คอมพิวเตอร์ศึกษา. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.

พระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตร เพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี*

SRITHAMMASOKARAJA KING AND ADMINISTRATIVE MODEL OF TWELVE ZODIAC SIGNS FOR GOOD GOVERNANCE

กัณตภณ หนูทองแก้ว*, ณัฏฐา ม้วนสุธา

Kantaphon Nuthongkaew*, Nattha Muansutha

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Faculty of Social sciences, Mahamakut Buddhist University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: kantaphon_27@hotmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง “พระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี” มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชเพื่อ การบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี 2) เพื่อศึกษารูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี 3) เพื่อบูรณาการหลักการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้กระบวนการศึกษาจากเอกสาร ตำรา งานวิจัย รวมถึงสื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ และการสัมภาษณ์เชิงลึกและเสวนากลุ่มจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและทางด้านการบริหารการปกครอง จำนวน 15 รูป/คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์การวิเคราะห์แก่นสาระ (Thematic. Analysis) ผลการวิจัยพบว่า 1) แนวคิดการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี เป็นการบริหารจัดการที่ผนวกแนวคิดจากหลากหลายมุมมองของการปกครอง ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อสร้างความผาสุกและความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน ให้สังคมเกิดความสงบและความปลอดภัยโดยยึดประโยชน์สูงสุดของบ้านเมืองเป็นหลัก 2) รูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี คือ การกระจายอำนาจให้กับพื้นที่ ใช้ทรัพยากรอย่างสมดุล นำหลักธรรมเป็นสื่อกลางในการบริหารจัดการ 3) องค์ความรู้จากการวิจัย คือ “NAKSAD MODEL” N = Network (มีส่วนร่วม) A = Assessment (ติดตามประเมินผล) K = Knowledge (การเรียนรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ) = System analyst and Design (พัฒนาระบบอย่างต่อเนื่อง) A = Attribution (สนับสนุนสู่เป้าหมาย) D = Decentralization (การกระจายอำนาจ)

คำสำคัญ: รูปแบบการปกครอง, การบริหารจัดการ, เมืองสิบสองนักษัตร

Abstract

Research on “Srithammasokaraja King and administrative model of twelve zodiac signs for good governance” The objectives of the research were as follows: 1) to study the theoretical concepts of government in the reign of Srithammasokaraja King for good governance. 2) to study the governance model of twelve zodiac signs for good governance. 3) to integrate the governance

principles in the reign of Srithammasokaraja King and administrative model of twelve zodiac signs for good governance. This is the qualitative research by studying from academic papers, books, researches with in-depth interviews from experts in history, culture and administrative sectors totally 15 persons. Data analysis by thematic analysis. The results of the research showed that: 1) The concept of government in the reign of Srithammasokaraja King for good management of the country was a management that combines concepts from various perspectives of government which focused on well being and happiness of people to get peace, safe and country benefit as significantly. 2) The form of government of the Twelve Zodiac cities for good governance was the decentralization of administrative powers related to the administration of the area, to use of resources as balance and applying the Dhamma principle for center of administration and management. 3) Knowledge body from research can be transformed into a model "NAKSAD MODEL". N = Network A = Assessment K = Knowledge S = System analyst and Design A = Attribution D = Decentralization

Keywords: Government Pattern, Management, Twelve Zodiac Signs

บทนำ

วิถีการดำเนินชีวิตของประชาชนในสังคม ไม่ว่าจะเป็นชนชาติใดจำเป็นต้องอาศัยการอยู่ร่วมกัน มีกฎ มีระเบียบ มีแบบแผนที่ต้องนำมาใช้ร่วมกัน เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย ลดข้อขัดแย้ง มีสันติภาพใน การดำเนินชีวิต ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนมาจากการบริหารจัดการและการปกครองที่ดี ในการปกครองของประเทศไทยมีรูปแบบการปกครองที่หลากหลายรูปแบบ แตกต่างกันไปตามบริบทของภารกิจงานและปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบอื่น ๆ ที่เข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี มีหลักเกณฑ์ที่กล่าวไว้ในพระราชกฤษฎีกาว่าด้วย “หลักเกณฑ์และวิธีการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี” ซึ่งมีแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจน มีแบบแผน มีเป้าหมาย การจัดการที่ชัดเจน ซึ่งเป็นเข็มมุ่งให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่ดีต่อบ้านเมืองและสังคม เกิดประโยชน์สุขของประชาชน เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ มีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ ฯ (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2546)

ประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงการปกครองจากการมีผู้ปกครองคนเดียว คือ พระมหากษัตริย์ หรือที่เรียกว่าระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยคณะราษฎรได้ยึดอำนาจ จากรัชกาลที่ 7 เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 การเมืองการปกครองไทยจึงได้นำการปกครองแบบประชาธิปไตยมาใช้ตั้งแต่ พ.ศ. 2475 โดยเป็นระบอบประชาธิปไตยแบบประเทศอังกฤษ ซึ่งมีการเขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษรเรียกว่ารัฐธรรมนูญ และถือเป็นกฎหมายสูงสุด (สมภพ กระจับปักษ์, 2564) ซึ่งการปกครองที่ผ่านมา สร้างระบบการบริหารจัดการบ้านเมืองให้เกิดความสมดุลและความมั่นคงแก่ประชาชน แนวทางการจัดการเหล่านั้นจึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจจากการศึกษาประวัติศาสตร์การปกครองก็พบว่า รูปแบบการปกครองสิบสองนักษัตร ในยุคของพระเจ้าศรีธรรมโศกราช ซึ่งเป็นการปกครองในรูปแบบที่หลากหลาย เป็นรูปแบบเชิงบูรณาการในการจัดการเมืองใหญ่ต่าง ๆ ในคาบสมุทรมลายู จำนวน 12 เมือง เรียกว่า เมืองสิบสองนักษัตร ที่มีการบริหารจัดการบ้านเมืองให้เกิดความสงบร่มเย็น ประชาชนมีสันติภาพในความเป็นอยู่และการดำเนินชีวิต

จากสภาพการปกครองบ้านเมืองในยุคชีวิตวิถีใหม่ ที่มีการปรับเปลี่ยนแบบแผนการดำเนินชีวิตหลากหลาย อย่าง มีผลกระทบในเชิงบวกและเชิงลบ (โกเมศ ขวัญเมือง, 2565) การบริหารจัดการบ้านเมืองก็มีการปรับเปลี่ยน เพื่อให้เกิดสมดุลแห่งชีวิตของคนในสังคม การนำแบบอย่างการบริหารจัดการบ้านเมืองของเมืองสิบสองนักษัตร เป็นการบริหารซึ่งยึดหลักการบริหารราชการเพื่อบรรลุเป้าหมายที่ส่งผลให้เกิดประโยชน์สุขของประชาชน เกิด

ผลสัมฤทธิ์ต่อการกิจของภาครัฐ และประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวกและได้รับการตอบสนองความต้องการ เพื่อการดำเนินชีวิตอย่างสันติสุข สิ่งเหล่านี้จึงเป็นจุดเด่นของการปกครองที่เอื้อต่อการพัฒนาให้ประเทศชาติมีเสถียรภาพในด้านการบริหารคน เงินและทรัพยากรต่าง ๆ ให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชน ที่สำคัญหากมีรูปแบบการปกครองที่ดีมีคุณภาพ ปัญหาข้อขัดแย้งต่าง ๆ ก็จะลดน้อยลง มุมมองการพัฒนาก็จะมากขึ้น การสร้างสรรค์คุณค่าของทรัพยากรที่มีอยู่ก็จะดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการศึกษาแบบการปกครองของพระเจ้าศรีธรรมมาโคตรราชกับรูปแบบการปกครองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี จะเป็นการถอดองค์ความรู้ที่สอดคล้องกับแผนปฏิรูปประเทศ แผนแม่บท ยุทธศาสตร์ชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และนโยบายรัฐบาล ตามแนวพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ 2546) ที่จะนำมาบูรณาการเพื่อนำไปใช้สำหรับการให้บริการประชาชน และการพัฒนาบุคลากรในองค์กรให้สามารถปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพครอบคลุม ทันสมัย สอดคล้องกับระเบียบกฎหมายและบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่าในการดำเนินการเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ของการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งการดำเนินชีวิตในยุคปัจจุบันที่เรียกว่ายุคชีวิตวิถีใหม่ ผู้วิจัยจึงสนใจทำการศึกษา เรื่อง พระเจ้าศรีธรรมมาโคตรราชกับรูปแบบการปกครองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคตรราชเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี
2. เพื่อศึกษารูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี
3. เพื่อบูรณาการหลักการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคตรราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และมีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรงตามประเด็นการวิจัย สำหรับการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีจากแนวทางการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคตรราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตร ผู้ศึกษาได้เสนอลำดับขั้นตอนการวิจัยไว้ ดังนี้

1. **กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ** ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มีจำนวน 15 รูป/คน เป็นแบบเจาะจงบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหางานวิจัย ซึ่งประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านรัฐศาสตร์ การเมือง การปกครอง จำนวน 5 รูป/คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารจัดการและภาวะผู้นำทางด้านการปกครอง 5 รูป/คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านประวัติศาสตร์ละวัฒนธรรมของภาคใต้ 5 รูป/คน โดยผู้ทรงคุณวุฒิเป็นผู้รอบรู้ มีประสบการณ์ เป็นบุคคลที่รู้รายละเอียดในประเด็นที่สัมภาษณ์ สามารถให้รายละเอียดข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง คือ เป็น Key Informants เพื่อรวบรวมข้อเท็จจริงให้ได้อย่างลึกซึ้ง เพื่อสนับสนุนข้อมูลให้มีความน่าเชื่อถือ ทั้งในประเด็นที่สัมภาษณ์ และการทำเสวนากลุ่ม

2. **เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย** การศึกษาวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยกระบวนการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร โดยการทบทวนแนวความคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ใช้การสัมภาษณ์ (in-depth interview) โดยการ

ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างลักษณะ เป็นการสัมภาษณ์แบบปลายเปิด และการทำเสวนากลุ่ม (Focus Group) ซึ่งเป็นกระบวนการวิจัย (methodology) ที่มีความยืดหยุ่นและเปิดกว้าง

3. การสร้างและตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ การสร้างเครื่องมือเริ่มต้นจากการนำเอาวัตถุประสงค์ของการวิจัยมาใช้เป็นกรอบสำหรับการทบทวนวรรณกรรมเพื่อนำไปสู่การกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยจากนั้นจึงได้นำกรอบแนวคิดในการวิจัยดังกล่าวมาแตกเป็นประเด็นและแนวคำถามสำหรับใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) และวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีการตรวจสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือสัมภาษณ์ ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องของข้อคำถามภาคสนามตามระเบียบวิธีวิจัย จากผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาการทั้งที่เป็นนักวิชาการและฆราวาส จำนวน 3 รูป/คน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล หลังจากเครื่องมือสัมภาษณ์และผลสรุปของการตรวจเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญ ผ่านตามเกณฑ์ความเชื่อมั่น หลังจากนั้นจึงส่งเอกสารขอรับการพิจารณารับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ เมื่อเครื่องมือวิจัยผ่านการรับรองการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ จึงดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ โดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) จำนวน 15 รูป/คน ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่างตามเกณฑ์คุณภาพของงานวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการจำแนกประเภทข้อมูล (Typological Analysis) และการวิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบข้อมูล (Comparative Analysis) หลังจากนั้นนำข้อมูลจากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้างต้นมาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลเชิงเอกสารโดยเป็นการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ของข้อมูลที่รวบรวมมาได้ทั้งหมด โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “พระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี” ผลการวิจัยสามารถสรุปตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี

1.1 การปกครองเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี ต้องเป็นไปตามแนวทางของระบอบประชาธิปไตย ซึ่งยึดหลักอภิปไตย ที่ใช้หลักการคิดอย่างมีเหตุผล ยอมรับเสียงข้างมาก ยินยอมตามมติส่วนใหญ่ เน้นการประนีประนอม และให้ความสำคัญของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่ทุกคนมีความเสมอภาค เท่าเทียมกัน มีเสรีภาพภายใต้กฎหมาย เน้นหลักการที่กล่าวว่า รู้ตน รู้คนและรู้งาน

1.2 แนวคิดการปกครองเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี เป็นแนวคิดที่มีจุดเน้นยวนำทางด้านจิตใจเป็นศูนย์กลาง เพราะธรรมะจะเป็นตัวสร้างปัญญา เป็นการปกครองโดยธรรม ตามหลักการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราช ในยุคสมัยนี้จะมีการนำหลักธรรมคำสอนของศาสนาจักรมาเป็นจุดตั้งต้นของการสร้างภาคีเครือข่ายในประเทศและเชื่อมสมานสามัคคีในหัวเมืองต่าง ๆ มีการนำแนวทางคำสอนตามหลักพระพุทธศาสนามาใช้เป็นหลักในการเหนี่ยวนำใจผู้ปกครองและผู้ถูกปกครอง ซึ่งหลักธรรมดังกล่าว ประกอบด้วย 1) หลักทศพิธราชธรรม ซึ่งคือ ธรรมของพระราชา เป็นหัวใจในการปกครอง เป็นการปกครองโดยธรรม เมื่อผู้ปกครองนำหลักทศพิธราชธรรมมาใช้ในการปกครองแล้ว ผู้ที่อยู่ใต้ปกครองก็ควรจะมีทศพิธราชธรรมด้วยเช่นกัน จึงทำให้สังคมนั้นอยู่ร่วมกันอย่างผาสุก 2) หลักราชสังฆวัตถุ เป็นหลักสังเคราะห์ของพระราชา เป็นหลักการสังเคราะห์ประชาชนของนักปกครอง 3) อปรีหานิยธรรม เน้นความสามัคคีสำหรับการปกครอง 4) หลักหลักจักรวรรดิวัตร ใช้ธรรมาธิปไตย ยึดเอาธรรมะในการตัดสินปัญหาเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนเป็นใหญ่

1.3 แนวคิดการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีจะเป็นแนวคิดของการบริหารจัดการที่สอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล ที่ประกอบด้วย 1) ความรับผิดชอบที่สามารถตรวจสอบได้ 2) ความโปร่งใส 3) การปรับปรุงประสิทธิภาพในการทำงานให้เกิดประสิทธิผล 4) การสร้างความ

ร่วมมือการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน 5) การมีกฎหมายที่เข้มแข็ง มีการให้ความเสมอภาคเท่าเทียมกัน 6) การตอบสนองของส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายในเวลาที่เหมาะสม และรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ 7) ความเห็นชอบร่วมกัน 8) ประสิทธิภาพและประสิทธิผล คือ มีการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และเกิดความคุ้มค่ามากที่สุดต่อส่วนรวม 9) ความเสมอภาค เน้นให้ทุกคนรู้สึกมีส่วนร่วมหรือรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งกับพื้นที่ที่อยู่อาศัย เป็นแนวคิดการปกครองที่ผู้ปกครองนำมาเป็นประเด็นสำคัญสำหรับการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมไตรราชเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี โดยผู้บริหารที่ยึดหลักการปกครองตามแนวของหลักธรรมาภิบาล ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1.3.1 หลักนิติธรรม ประกอบด้วย มีทักษะในการวินิจฉัยสั่งการ มีความเสมอภาค ตรากฎหมายและข้อบังคับให้ทันสมัย มีศิลปะในการปกครอง เป็นแบบอย่างในการพัฒนาจิตสำนึก มีคุณธรรม

1.3.2 หลักคุณธรรม ประกอบด้วย มีความยุติธรรม ยึดมั่นในเกียรติยศและศักดิ์ศรี ยึดมั่นในความถูกต้องและดีงาม มีความอดทนอดกลั้น อดทน ส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนมีความซื่อสัตย์

1.3.3 หลักความคุ้มค่า ประกอบด้วย การบริหารและใช้ทรัพยากรอย่างจำกัด มีวิสัยทัศน์ในการกำหนดนโยบาย สร้างบริการที่มีคุณภาพ พัฒนาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ยั่งยืน มีวิสัยทัศน์ในการกำหนดนโยบาย

1.3.4 หลักความรับผิดชอบ ประกอบด้วย ต้องมีความรู้ความสามารถ สำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม ตระหนักในสิทธิหน้าที่ ใส่ใจในปัญหาของบ้านเมือง เสียสละประโยชน์สุขมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว

1.3.5 หลักการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย มีความสัมพันธ์ที่ดีกับทุกคน มองโลกในแง่ดี เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม กล้าตัดสินใจ เสนอความเห็นในการตัดสินใจแก้ปัญหาของประเทศ

1.3.6 หลักความโปร่งใส ประกอบด้วย มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความรู้ลึกและรู้รอบ มีความกล้า ที่จะเปลี่ยนแปลง เปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชน มีการประชาสัมพันธ์องค์การทั้งภายในและภายนอก

1.4 แนวคิดการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมไตรราชเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีจะเป็นแนวคิดที่มีเป้าหมายคือ การทำให้ประชาชนมีชีวิตที่ดี มีความสุขในการดำเนินชีวิต เป็นการปกครองเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนเป็นที่ตั้ง การปกครองจึงให้ความสำคัญกับประชาชน การบริหารจัดการด้วยชุมชน เน้นระบบการสื่อสารเพื่อให้เกิดความเข้าใจในแต่ละแคว้นเพื่อการบริหารชุมชนที่เอื้อต่อการดำเนินชีวิต ใช้วิธีการรวมกลุ่มชนที่กระจัดกระจายอยู่ในที่ต่าง ๆ มารวมเข้าด้วยกัน แล้วจัดการปกครองและระบบสังคมเข้าเป็นเมืองตามวิถีชุมชนของแต่ละพื้นที่ และให้อิสระในการตัดสินใจของผู้นำชุมชนในแต่ละแคว้น มีรูปแบบการปกครองที่มีจุดเด่นในเรื่องของการกระจายอำนาจเพื่อให้มีการบริหารจัดการที่เหมาะสมตามบริบทของพื้นที่และแก้ไขสถานการณ์ได้อย่างทันท่วงที มีการวางแผนการดำเนินงานที่เป็นระบบ มีการวางแผนการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด ควบคุมทรัพยากรที่มีอยู่ เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่ สามารถได้รับประโยชน์จากการแก้ปัญหาและการจัดบริการได้มากที่สุด มากกว่าการจำกัดเพียงการควบคุมกำกับ

1.5 แนวคิดการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมไตรราชเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีเป็นกระบวนการปกครองที่สอดคล้องกับหลักพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ที่มีแนวทางการบริหารราชการเพื่อบรรลุเป้าหมาย คือ 1) เกิดประโยชน์สุขของประชาชน 2) เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ 3) มีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ 4) ไม่มีขั้นตอน การปฏิบัติงานเกินความจำเป็น 5) มีการปรับปรุงภารกิจของส่วนราชการให้ทันต่อสถานการณ์ 6) ประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวกและได้รับการตอบสนองความต้องการ 7) มีการประเมินผลการปฏิบัติราชการอย่างสม่ำเสมอ

1.6 แนวคิดการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมโศกราชเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีเป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับการบริหารมุ่งเน้นการพัฒนาการบริหาร (Administrative Development) สู่การจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management) โดยการใช้การบริหารเชิงยุทธศาสตร์เพื่อนำพาบ้านเมืองสู่ความสำเร็จ ด้วยการพัฒนาจัดการ 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการพัฒนาเชิงยุทธศาสตร์ 2) ด้านการบริหารการเปลี่ยนแปลง 3) ด้านการสร้างความร่วมมือ 4) ด้านการสื่อสาร และ 5) ด้านการพัฒนาบุคลากร

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า แนวคิดการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมโศกราชเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี มีเป้าหมาย 3 ประการ คือ 1) ให้เกิดความผาสุกและความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน 2) ความสงบและความปลอดภัยของสังคมส่วนรวม 3) ประโยชน์สูงสุดของบ้านเมือง

2. รูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี

จากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับ การปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมโศกราชและการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี รวมถึงการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการทำเสวนากลุ่ม (Focus Group) จากผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับด้านต่าง ๆ กล่าวคือ ผู้ทรงคุณวุฒิผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านรัฐศาสตร์ การเมือง การปกครองและผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารจัดการและภาวะผู้นำทางด้านการปกครอง ผู้ทรงคุณวุฒิด้านประวัติศาสตร์ละวัฒนธรรมของภาคใต้ ได้ผลสรุปผลการวิจัยในประเด็นดังกล่าว ดังนี้

2.1 การปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเป็นการปกครองที่มาจากปกครองหลักของพระเจ้าศรีธรรมโศกราช ซึ่งทรงเป็นปฐมกษัตริย์ของนครศรีธรรมราชโบราณ และได้เป็นผู้สร้างบ้านแปลงเมืองให้เป็นอาณาจักรสำคัญในแหลมอินโดจีน พระองค์ทรงสร้างเมืองนครศรีธรรมราชขึ้นเมื่อประมาณ พ.ศ. 1098 โดยสร้างกำแพงป้อมปราการโดยรอบทั้งชั้นนอกชั้นใน ด้วยพระปรีชาสามารถของพระองค์ ทำให้นครศรีธรรมราชเป็นมหานครใหญ่และมีอำนาจมาก มีเมืองขึ้น 12 หัวเมืองเรียกว่า 12 นักษัตร ที่ตั้งอยู่โดยรอบพระราชอาณาเขต โดยกำหนดให้ใช้สัตว์ประจำปีเป็นตราเมืองแต่ละเมือง โดยเมืองสิบสองนักษัตร เป็นหัวเมืองต่าง ๆ ทางภาคใต้ของไทยของการปกครองของราชวงศ์ศรีธรรมโศกราช ซึ่งเป็นอาณาจักรของเมืองนครศรีธรรมราช การปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเป็นระบบการปกครองแบบ “ธรรมราชา” ส่งผลให้พระเจ้าศรีธรรมโศกราช มีการปกครองที่มีคุณลักษณะที่ดีที่สร้างเสริมการบริหารจัดการที่ดี เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนในหัวเมืองต่าง ๆ ซึ่งเมืองบริวาร 12 เมือง เรียกว่า เมืองสิบสองนักษัตร แต่ละเมืองกำหนดให้ใช้สัตว์เป็นตราเมืองดังนี้ 1) เมืองสายบุรี ใช้ตราหนู (ขวิด) 2) เมืองสายปัดธานี ใช้ตราวัว (ฉลู) 3) เมืองกะลันตัน ใช้ตราเสือ (ขาล) 4) เมืองปะทัง ใช้ตรากระทาย (เถาะ) 5) เมืองไทรบุรี ใช้ตรารูใหญ่ (มะโรง) 6) เมืองพัทลุง ใช้ตรารูเล็ก (มะเส็ง) 7) เมืองตรัง ใช้ตราม้า (มะเมีย) 8) เมืองชุมพร ใช้ตราแพะ (มะแม) 9) เมืองบันทายเสมอ ใช้ตราลิง (วอก) 10) เมืองสะอูเลา ใช้ตราไก่ (ระกา) 11) เมืองตะกั่วถลาง ใช้ตราหมา (จอ) 12) เมืองกระ ใช้ตราหมู (กุน)

2.2 รูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตร เน้นไปทางการกระจายอำนาจ ซึ่งเป็นแนวทางการจัดการของการถ่ายโอนอำนาจการตัดสินใจ ทรัพยากร และภารกิจจากการบริหารระดับบนสู่ระดับล่างโดยการบริหารจัดการแบบเป็นลำดับขั้นตอน เป็นการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น โดยมุ่งลดบทบาทของรัฐส่วนกลาง (decentralize) ลงเหลือภารกิจหลักเท่าที่จำเป็น และให้ประชาชนได้มีส่วนในการบริหารงานชุมชนตามเจตนารมณ์ของประชาชนมากขึ้น ซึ่งถือเป็นยุทธศาสตร์หนึ่งในการบริหารจัดการบ้านเมืองของรัฐในระบบประชาธิปไตย และรูปแบบการปกครองสิบสองนักษัตร เป็นรูปแบบการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ยึดหลักธรรมาภิบาล ผู้นำยึดหลักการปกครองโดยธรรม ใช้แนวทางในการจัดระเบียบเพื่อให้สังคมของประเทศ โดยใช้ระบบการมีส่วนร่วมทุกภาคภาคีเครือข่าย ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ประชาชนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข และตั้งอยู่ในความถูกต้องเป็นธรรม ตามหลักพื้นฐานที่สอดคล้องกับหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล ตามที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า รูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตร เป็นรูปแบบการปกครองที่ใช้วิธีการกระจายอำนาจ ร่วมกับการมีส่วนร่วมของการปกครองของทั้งสิบสองเมือง เพื่อนำมาซึ่งการจัดระเบียบของสังคม และนำหลักธรรมมาภิบาลในการปกครองมาใช้ จนได้ชื่อว่า “นครอันเป็นสง่าแห่งพระราชาผู้ทรงธรรม” หรือ “เมืองแห่งพุทธธรรมของพระราชา ผู้ยิ่งใหญ่”

3. การบูรณาการหลักการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมโศกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี

การบูรณาการหลักการปกครองเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี เป็นการประสานกลมกลืนกันของแผนกระบวนการ สารสนเทศ การจัดสรรทรัพยากร การปฏิบัติการ ผลลัพธ์ และการวิเคราะห์ เพื่อสนับสนุนเป้าหมายที่สำคัญขององค์กร การบูรณาการ (Integration) หลักการปกครองเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีจะมีประสิทธิภาพในระดับที่มากกว่าความสอดคล้องไปในแนวทางเดียวกัน (Alignment) และการดำเนินการเพื่อให้ก้าวสู่เป้าหมายได้ก็ต้องการดำเนินการทุกระดับชั้นที่มีความเชื่อมโยงกันเป็นหนึ่งเดียวอย่างสมบูรณ์ ซึ่งการบูรณาการหลักการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมโศกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี จักเป็นการนำแนวทางหลักในการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมโศกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรมาบูรณาการเพื่อให้เกิดการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี โดยการนำหลักการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี (หลักธรรมาภิบาล) ซึ่งประกอบด้วย 1) ด้านหลักประสิทธิภาพ 2) ด้านหลักประสิทธิผล 3) ด้านหลักการตอบสนอง 4) ด้านหลักการรับผิดชอบ 5) ด้านหลักความโปร่งใส 6) ด้านหลักนิติธรรม 7) ด้านหลักความเสมอภาค 8) ด้านหลักการมีส่วนร่วม 9) ด้านหลักการกระจายอำนาจ 10) ด้านหลักคุณธรรม ผสมผสานกับนำหลักการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี (หลักธรรมาภิบาล) และพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2546 มาตรา 6 ที่ว่าด้วย การบริหารราชการเพื่อบรรลุเป้าหมาย โดยยึดหลักการคือ เกิดประโยชน์สุขของประชาชน เกิดผลสัมฤทธิ์ตามภารกิจของรัฐ มีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ ไม่มีขั้นตอนการปฏิบัติงานเกินความจำเป็น มีการปรับปรุงภารกิจของส่วนราชการให้ทันต่อสถานการณ์ ประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวกและได้รับการตอบสนองความต้องการ และมีการประเมินผลการปฏิบัติราชการอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งประกอบด้วย 8 หลักการ คือ 1) การมีส่วนร่วม 2) การมุ่งฉันทามติ 3) สำนึกรับผิดชอบ 4) ความโปร่งใส 5) การตอบสนอง 6) ความเท่าเทียมกันและการคำนึงถึงคนทุกกลุ่ม 7) ประสิทธิภาพและประสิทธิผล 8) การประพฤติตามหลักนิติธรรม มาผสมผสานกระบวนการจัดการด้านการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมโศกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อนำสู่การบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี ผ่านกระบวนการการเรียนรู้ ทบทวนอดีตที่ผ่านมา ผ่านการรับรู้ เรียนรู้ ตรวจสอบ จัดการ ด้วยการปรับวิธีคิด ปรับวิธีการบริหารราชการของประเทศแนวใหม่ โดยกำหนดเจตนารมณ์ของแผ่นดินขึ้นมาเพื่อทุกคน นโยบายร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมจัดการ ร่วมรับผิดชอบ แก้ปัญหา ผ่านแนวคิด ทบทวน (Reskill) ปรับปรุง (Upskill) เปลี่ยนแปลง (New Skill) ซึ่งสิ่งที่ได้จากการบูรณาการจะเกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ในยุคปัจจุบันซึ่งได้ชื่อว่า เป็นยุคชีวิตวิถีใหม่ ที่เป็นยุคที่มีความเปลี่ยนแปลงในทุก ๆ ด้าน รวมถึงด้านการปกครอง ที่ ณ ปัจจุบันมีแต่ความวุ่นวาย ขาดการปรองดอง ปัญหาสังคมเกิดขึ้นหลากหลาย ประชาชนก็เดือดร้อน สู่การพัฒนาที่นำพาแผ่นดินนี้ไปสู่ความมั่นคง ความสงบสันติสุข มีการพัฒนาที่ยั่งยืนและก้าวไกล ตามหลักการที่สำคัญ 3 ประการ คือ 1) ให้เกิดความผาสุกและความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน 2) ความสงบและความปลอดภัยของสังคมส่วนรวม 3) ประโยชน์สูงสุดของบ้านเมือง

สรุปได้ว่า ผลจากการบูรณาการหลักการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมโศกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี คือการผสมผสานแนวคิดการปกครองเพื่อการบริหารจัดการที่ดีตามหลักธรรมาภิบาล ผสมผสานกับหลักการตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหาร

กิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ที่ว่าด้วย การบริหารราชการเพื่อบรรลุเป้าหมาย ผสานหลักคุณธรรม จริยธรรม ด้วยหลักธรรมตามแนวทางพระพุทธศาสนา มาบูรณาการกับหลักการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชกับ รูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรที่มีจุดเด่นที่เป็นประเด็นสำคัญที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการบ้านเมือง ที่ดี คือ ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันจัดการ ร่วมกันรับผิดชอบ แก้ปัญหา กระจายอำนาจสู่ส่วนรวม เน้นความ โปร่งใสและการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม ซึ่งประเด็นต่าง ๆ จะสอดคล้องกับหลักธรรมภิบาล และหลักการตามพระ ราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ซึ่งสิ่งต่าง ๆ ที่ได้มาซึ่งองค์ความรู้ สำหรับการนำมาใช้สำหรับเป็นแนวทางเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีจะต้องผ่านกระบวนการเรียนรู้ การ จัดการ เพื่อนำสู่การปฏิบัติ ในขั้นเริ่มต้น โดยสิ่งที่ต้องเรียนรู้

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง “พระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี” ตามที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสามารถนำข้อสรุปมาอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี เป็นมุมมองแนวคิดของการปกครองที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการที่สอดคล้องกับหลัก ธรรมภิบาล (พระชัชวาลย์ อนุบาลโย (อนันตกลีน), 2565) ประกอบด้วย 1) ความรับผิดชอบต่อที่สามารถตรวจสอบได้ 2) ความโปร่งใส 3) การ ปรับปรุงประสิทธิภาพในการทำงานให้เกิดประสิทธิผล 4) การสร้างความร่วมมือการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน 5) การมีกฎหมายที่เข้มแข็ง มีการให้ความเสมอภาคเท่าเทียมกัน 6) การตอบสนองของส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายในเวลา ที่ทันการ และรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ 7) ความเห็นชอบร่วมกัน 8) ประสิทธิภาพและประสิทธิผล ดังที่ สมภพ ระวัง ทุกข์ และคณะ วังฝ่ายแก้ว กล่าวว่า แนวคิดการปกครองที่เหมาะสมกับการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี คือ การ ปกครองแบบธรรมาธิปไตย ซึ่งเป็นระบบการปกครองที่มุ่งเน้นความถูกต้องของธรรม ยึดเอาธรรมะในการตัดสิน ปัญหาเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนเป็นใหญ่ เป็นระบบการเมืองการปกครอง ที่เป็นแบบแผนเกี่ยวกับการอยู่ ร่วมกันโดยมีกฎเกณฑ์ระเบียบและแนวทางปฏิบัติและใช้ชีวิตร่วมกันของผู้คนในสังคม เป็นเรื่องเกี่ยวกับรูปของรัฐ และการจัดระเบียบความสัมพันธ์ภายในรัฐระหว่างผู้ปกครองและผู้ถูกปกครอง โดยมุ่งจุดสำคัญคือ เพื่อสร้าง ความสุขแก่ประชาชนโดยมีการจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่เพื่อให้เกิดประโยชน์และคุณค่าสูงสุดแก่สังคม (สมภพ ระวังทุกข์, 2564); (คณะ วังฝ่ายแก้ว, 2565) และแนวคิดของ ประภาส วรรณทอง ที่กล่าวว่า การ บริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี (Good Governance) เป็นแนวทางสำคัญที่รัฐบาลได้นำมาใช้ในการจัดระเบียบให้ สังคมและประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข เพื่อช่วยป้องกันแก้ไขหรือบรรเทาปัญหาหรือวิกฤติต่าง ๆ ทั้งด้าน เศรษฐกิจ สังคม การเมือง การบริหาร และสิ่งแวดล้อม ที่เกิดขึ้นหรือจะเกิดขึ้นในอนาคต (ประภาส วรรณทอง, 2559) และดังข้อมูลที่พบใน หลักพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 (ราชกิจจานุเบกษา, 2557) ที่มีแนวทางการบริหารราชการเพื่อบรรลุเป้าหมาย คือ 1) เกิดประโยชน์สุขของ ประชาชน 2) เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ 3) มีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ 4) ไม่มี ขั้นตอนการปฏิบัติงานเกินความจำเป็น 5) มีการปรับปรุงภารกิจของส่วนราชการให้ทันต่อสถานการณ์ 6) ประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวกและได้รับการตอบสนองความต้องการ 7) มีการประเมินผลการปฏิบัติ ราชการอย่างสม่ำเสมอ

2. รูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี เป็นรูปแบบการ ปกครองที่ใช้วิธีการกระจายอำนาจ ร่วมกับการมีส่วนร่วมของการปกครอง เพื่อนำมาซึ่งการจัดระเบียบของสังคม และนำหลักธรรมมาภิบาลในการปกครองมาใช้ จนได้ชื่อว่า “นครอันเป็นสง่าแห่งพระราชาผู้ทรงธรรม” หรือ “เมืองแห่งพุทธธรรมของพระราชา ผู้ยิ่งใหญ่” (ปรีชา นุ่นสุข, 2543) รูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตร เป็นรูปแบบการปกครองที่ใช้ระบบของการเอื้ออาทร มีการกระจายอำนาจ การมีส่วนร่วมของภาครัฐและมี

หลักธรรมาภิบาล คุณธรรม จริยธรรม มาใช้ในการปกครองประเทศชาติ โดยมุ่งเน้นผลลัพธ์คือการทำให้ประชาชนมีความสุข ประเทศชาติ สังคม มีการพัฒนาที่ต่อเนื่อง ไม่ถอยหลังเข้าสู่ยุคด้อยพัฒนา เกิดปัญหาการต่อสู้แย่งชิงระหว่างรัฐบาล คนเห็นแก่ตัวเพิ่มมากขึ้นจากเศรษฐกิจที่ตกต่ำ ทำให้ประชาชนต้องดิ้นรนเพื่อให้ตัวเองอยู่รอด สิ่งที่เป็นรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตร จะเป็นตัวอย่างที่ดีอย่างหนึ่งที่นำมาใช้สำหรับการปกครองเพื่อการบริหารจัดการที่ดีของประเทศ และตอบโจทย์ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพตามที่ สุนิษา คิดใจเดียว กล่าวไว้ว่า รูปแบบการปกครองที่ดี ที่สร้างสังคมสันติสุข คือ การปกครองแบบ “ธรรมราชา” ที่ให้ความสำคัญกับประชาชน การบริหารจัดการด้วยชุมชน เน้นระบบการสื่อสารเพื่อให้เกิดความเข้าใจในแต่พื้นที่เพื่อการบริหารชุมชนที่เอื้อต่อการดำเนินชีวิต ใช้หลักการปกครองที่ยึดหลักคุณธรรม จริยธรรม ความเอื้ออาทร เป็นแกนนำของการพัฒนาสังคม ชุมชน เศรษฐกิจของบ้านเมืองให้เกิดการพัฒนาและส่งผลลัพธ์ที่ดีแก่ประชาชน และเมืองสิบสองนักษัตรเป็นการปกครองที่มีรูปแบบของการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาใช้ในการปกครอง นำมาเป็นพื้นฐานในการดำเนินการ ซึ่งหลักธรรมที่ถูกนำมาใช้ คือ หลักทศพิธราชธรรม หลักราชสังคหะวัตถุ และหลักจักรวรรดิวัตร ซึ่งหลักธรรมเหล่านี้เป็นธรรมของพระราชา เป็นธรรมผู้ปกครองโดยตรง ซึ่งหลักธรรมเหล่านี้จักเป็นแกนหลักสำหรับการปกครอง ซึ่งยึดมั่นความถูกต้องเป็นธรรม ตามหลักพื้นฐานที่สอดคล้องกับหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี กล่าวคือ คือ 1) หลักความถูกต้อง 2) หลักความเหมาะสม 3) หลักความบริสุทธิ์ 4) หลักความยุติธรรม 5) หลักพรหมวิหารธรรม 6) หลักความเสียสละ ซึ่งเป็นรูปแบบการปกครองที่ใช้ทุนทางใจที่มีใจกลางสำคัญ คือ การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นฐานรากในการปฏิบัติ (สุนิษา คิดใจเดียว, 2564)

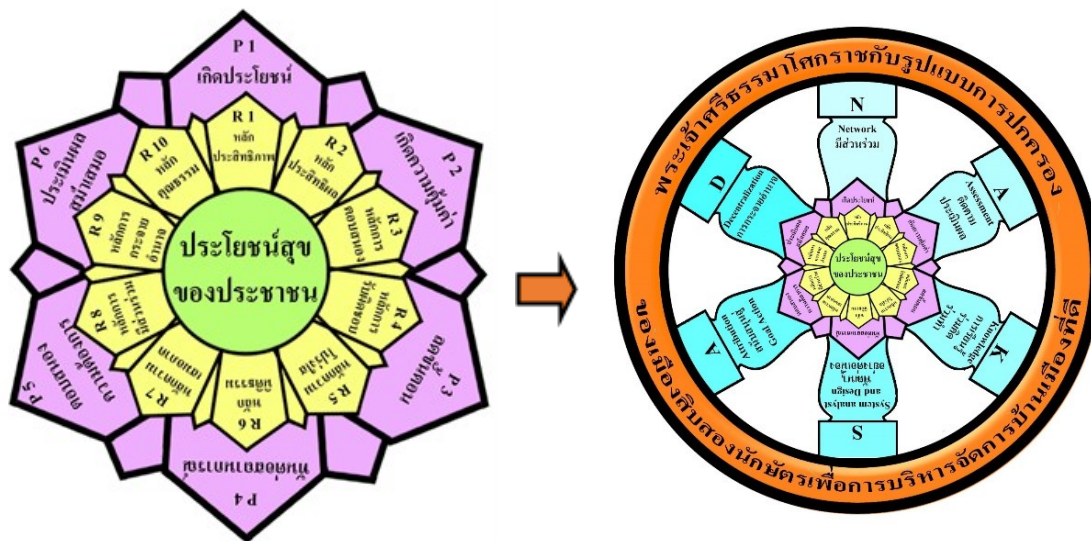
3. การบูรณาการหลักการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมโศกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี เป็นการผสมผสานกระบวนการจัดการด้านการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมโศกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อนำสู่การบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี ผ่านกระบวนการการเรียนรู้ ทบทวนอดีตที่ผ่านมา ผ่านการเรียนรู้ เรียนรู้ ตรวจสอบ จัดการ ด้วยการปรับวิธีคิด ปรับวิธีการบริหารราชการของประเทศแนวใหม่ โดยกำหนดเจตนารมณ์ของแผ่นดินขึ้นมาเพื่อทุกคน นโยบายร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมจัดการ ร่วมรับผิดชอบ แก้ปัญหา ผ่านแนวคิด ทบทวน (Reskill) ปรับปรุง (Upskill) เปลี่ยนแปลง (New Skill) เป็นการบูรณาการการดำเนินงานตามหลักการที่สำคัญ 3 ประการ คือ 1) ให้เกิดความผาสุกและความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน 2) ความสงบและความปลอดภัยของสังคมส่วนรวม 3) ประโยชน์สูงสุดของบ้านเมือง

การบูรณาการหลักการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมโศกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี ซึ่งเมืองสิบสองนักษัตรถือเป็นนครอันสง่างามแห่งพระราชาผู้เป็นธรรมหรือเมืองแห่งพุทธธรรมของพระราชา (ปริชา นุ่นสุข, 2543) จึงเป็นการนำแนวทางหลักในการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมโศกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรมาบูรณาการเพื่อให้เกิดการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี โดยการนำหลักการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี (หลักธรรมาภิบาล) (นครินทร์ แก้วโชติรุ่ง, 2554) ซึ่งประกอบด้วย 1) ด้านหลักประสิทธิภาพ 2) ด้านหลักประสิทธิผล 3) ด้านหลักการตอบสนอง 4) ด้านหลักการะรับผิดชอบ 5) ด้านหลักความโปร่งใส 6) ด้านหลักนิติธรรม 7) ด้านหลักความเสมอภาค 8) ด้านหลักการมีส่วนร่วม 9) ด้านหลักการกระจายอำนาจ 10) ด้านหลักคุณธรรม ผสมกับนำหลักการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี (หลักธรรมาภิบาล) เช่นเดียวกับแนวคิดตามหลักพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 (ราชกิจจานุเบกษา, 2557) ที่มีการบริหารราชการเพื่อบรรลุเป้าหมาย ดังต่อไปนี้ 1) เกิดประโยชน์สุขของประชาชน 2) เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ 3) มีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ 4) ไม่มีขั้นตอนการปฏิบัติงานเกินความจำเป็น 5) มีการปรับปรุงภารกิจของส่วนราชการให้ทันต่อสถานการณ์ 6) ประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวกและได้รับการตอบสนองความต้องการ 7) มีการประเมินผลการปฏิบัติ

ราชการอย่างสม่ำเสมอ และ แนวคิดของ จูติรัตน์ มานีพารักษ์ ที่อธิบายเกี่ยวกับการบริหารที่มุ่งเน้นในด้านการพัฒนาการบริหาร (Administrative Development : AD) สู่การจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management : NPM) โดยการใช้การบริหารเชิงยุทธศาสตร์เพื่อนำพาบ้านเมืองสู่ความสำเร็จ ด้วยการพัฒนาจัดการ 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการพัฒนาเชิงยุทธศาสตร์ 2) ด้านการบริหารการเปลี่ยนแปลง 3) ด้านการสร้างความร่วมมือ 4) ด้านการสื่อสาร และ 5) ด้านการพัฒนาบุคลากร (จูติรัตน์ มานีพารักษ์, 2564)

องค์ความรู้ใหม่

ผลจากการบูรณาการที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้เกิดองค์ความรู้เกี่ยวกับ “พระเจ้าศรีธรรมโศกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี” ที่เรียกว่า NAKSAD MODEL ดังนี้

ภาพที่ 1 แสดงแบบจำลองหรือโมเดล (Model) ขององค์ความรู้ NAKSAD MODEL

N = Network	หมายถึง	มีส่วนร่วม
A = Assessment	หมายถึง	ติดตามประเมินผล
K = Knowledge	หมายถึง	การเรียนรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ
S = System Analyst and Design	หมายถึง	พัฒนาอย่างต่อเนื่อง
A = Attribution	หมายถึง	สนับสนุนสู่ Goal Action
D = Decentralization	หมายถึง	การกระจายอำนาจ

คำว่า NAKSAD เป็นการบูรณาการความรู้ที่ได้มาจากการวิจัย กล่าวคือ พระเจ้าศรีธรรมโศกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี จะเป็นกระบวนการที่ส่งผลสู่ความสำเร็จที่ได้มาซึ่งรูปแบบการปกครองเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี ประกอบด้วย 1) การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย (Network) 2) มีการติดตามประเมินผลเพื่อการจัดการปัญหาที่ตรงประเด็นที่นำมาเข้าสู่กระบวนการ PDCA ที่มีการจัดการแก้ไขปัญหาอย่างต่อเนื่อง (Assessment) 3) การบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีทุกภาคส่วนต้องมีการพัฒนาการเรียนรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ เพื่อสร้างสรรค์สิ่งที่จะนำมาพัฒนาสังคม ชุมชนที่ดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน (Knowledge) 4) มีกระบวนการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อการจัดการกับเหตุปัญหาค้นหาต้นตอสาเหตุที่เกิดขึ้น (System Analyst and Design) 5) การที่บ้านเมืองจะพัฒนาและมีการกระจายอำนาจสู่ภาคีของสังคม ประชาชนเกิดความสงบสุข มีความสุขในการดำเนินชีวิต จำเป็นต้องมีการสนับสนุนสู่ Goal Action เพื่อผลสัมฤทธิ์ที่ตั้งไว้

(Attribution) 6) บ้านเมืองจะพัฒนา สงบสุขและมีสันติภาพจากรูปแบบการปกครองเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี ต้องมีการกระจายอำนาจสู่ระดับผู้ปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับงานนั้น ๆ (Decentralization) สิ่งที่กำลังมาข้างหน้าจึงเป็นสิ่งที่สำคัญที่จะนำไปสู่สังคมสันติสุข

การนำองค์ความรู้จากการวิจัยไปใช้

การนำโมเดลองค์ความรู้ NAKSAD Model ไปใช้ได้จริง ผู้วิจัยจึงมีแนวทางในการนำองค์ความรู้จากการวิจัยไปใช้ ดังนี้

1. จัดทำหนังสือ “พระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสอง นักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี” ที่ใช้กระบวนการ NAKSAD Model มาเป็นต้นน้ำขององค์ความรู้เพื่อใช้ในการดำเนินการสู่การสร้างสังคมสันติสุข เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้สนใจนำไปปรับใช้เพื่อเกิดประโยชน์ต่อองค์กรและภาคีเครือข่ายในการปกครองตามบริบทของพื้นที่ โดยมีการจัดทำเอกสารเผยแพร่ในรูปแบบของหนังสือและสื่อเอกสารทางอิเล็กทรอนิกส์เพื่อสะดวกในการศึกษา

2. นำ NAKSAD Model ไปบูรณาการใช้ในพื้นที่ภาคีเครือข่ายด้านองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ รวมถึงการปกครองทุกระดับ เพื่อการพัฒนาการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ ที่สร้างประโยชน์สุขแก่ประชาชนทุกภาคส่วน

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี สรุปได้ว่า หลักการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี เป็นการผสมผสานกระบวนการจัดการด้านการปกครองกับแนวทางการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี ผ่านกระบวนการการเรียนรู้ ทบทวนอดีต ผ่านการรับรู้ เรียนรู้ ตรวจสอบ จัดการ เน้นการปรับวิธีคิด ปรับวิธีการบริหารราชการของประเทศ โดยใช้นโยบายร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมจัดการ ร่วมรับผิดชอบ แก้ปัญหา ใช้หลักการของการทบทวน (Reskill) ปรับปรุง (Upskill) เปลี่ยนแปลง (New Skill) ซึ่งเป็นการบูรณาการการดำเนินงานตามหลักการที่สำคัญ 3 ประการ คือ 1) ให้เกิดความผาสุกและความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน 2) ความสงบและความปลอดภัยของสังคมส่วนรวม 3) ประโยชน์สูงสุดของบ้านเมือง โดยการบูรณาการหลักการปกครองเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี ต้องประสานกลมกลืนกัน ระหว่างแผนยุทธศาสตร์ กระบวนการ สารสนเทศ การจัดสรรทรัพยากร การปฏิบัติการ ผลลัพธ์ และการวิเคราะห์ เพื่อสนับสนุนเป้าประสงค์ขององค์กร หรือกล่าวได้ว่า การบูรณาการ (Integration) หลักการปกครองเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีจะมีประสิทธิผลที่ก้าวสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ได้ ก็ต้องมีการดำเนินการทุกระดับขั้นตอนที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันเป็นหนึ่งเดียวอย่างสมบูรณ์เฉกเช่นวงล้อของ PDCA ที่ไม่มีวันหยุดนิ่งของการพัฒนา ซึ่งสิ่งที่ได้จากการบูรณาการที่กล่าวมาข้างต้นจะเกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ในยุคปัจจุบันซึ่งได้ชื่อว่า เป็นยุคชีวิตวิถีใหม่ ที่เป็นยุคที่มีความเปลี่ยนแปลงในทุก ๆ ด้าน รวมถึงด้านการปกครอง ณ ปัจจุบันที่จำเป็นต้องมุ่งเน้นในด้านการพัฒนาการบริหาร (Administrative Development : AD) สู่การจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management : NPM) โดยการใช้การบริหารเชิงยุทธศาสตร์เพื่อนำพาบ้านเมืองสู่ความสำเร็จด้วยการพัฒนาจัดการ 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการพัฒนาเชิงยุทธศาสตร์ 2) ด้านการบริหารการเปลี่ยนแปลง 3) ด้านการสร้างความร่วมมือ 4) ด้านการสื่อสาร และ 5) ด้านการพัฒนาบุคลากร การบูรณาการองค์ความรู้จากการวิจัยฉบับนี้จึงเป็นกระบวนการพัฒนาที่นำไปสู่การปรับเปลี่ยนที่มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง จึงสรุปได้ว่า การบริหารจัดการที่ดีไม่ว่าจะเป็นเรื่องใดก็ตามต้องอาศัยทักษะ ความสามารถ การเรียนรู้หลากหลายด้าน ภาคีเครือข่ายที่เข้มแข็ง การกระจายอำนาจที่สมดุล และการใช้ทรัพยากรอย่างมีคุณค่า สิ่งเหล่านี้จะนำไปสู่การพัฒนาและปรับเปลี่ยนให้

เหมาะสม สามารถจัดการได้ทุกสถานการณ์ และจากการวิจัยมีข้อเสนอแนะ คือ 1) ภาครัฐควรกำหนดแผนนโยบายสำหรับการปกครองที่นำมาสู่การบริหารจัดการที่ดี เพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศอย่างเป็นรูปธรรม และให้เกิดภาพฉายเชิงประจักษ์ 2) ภาครัฐและเอกชน ควรมีการสนับสนุนการสร้าง Road Map สำหรับการสร้างสมดุลชีวิตตามแนวทางการบริหารจัดการที่ดี เพื่อการพัฒนาองค์กรด้วยหลักการปกครองที่เที่ยงธรรม และภาครัฐและเอกชนควรมีแนวทางการสร้างนวัตกรรมการบริหารจัดการด้านการปกครองตามแนวพระพุทธศาสนา เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ ที่เหมาะสมตามบริบทพื้นที่และตามประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้น ทำให้แก้ไขปัญหาได้ตรงกับเหตุ และสร้างสุขอย่างสมดุล รวมถึงการสร้างสื่อการเรียนรู้สำหรับการปกครองเพื่อการบริหารจัดการที่ดีในรูปแบบของนาฬิกาชีวิตที่ล้อตามแบบแผนการดำเนินชีวิตในแต่ละประเด็นของปัญหาตามบริบทพื้นที่ เพื่อให้ง่ายต่อการใช้งานและเกิดความเข้าใจในแต่ละบริบทของปัญหา

เอกสารอ้างอิง

- โกเมศ ขวัญเมือง. (2565). การปกครองในระบอบประชาธิปไตยภายใต้หลักนิติธรรม. วารสารมหาจุฬานาค
รทรรศน์, 9(5), 557- 567.
- คนอง วังผายแก้ว. (2565). แนวคิดการปกครองตามรูปแบบประชาธิปไตยตามทัศนะพระพุทธศาสนา. เรียกใช้
เมื่อ 10 ธันวาคม 2565 จาก <https://www.gotoknow.org/posts/450052>
- จิตรัตน์ มานีพารักษ์. (2564). ประสิทธิภาพการบริหารบ้านเมืองที่ดีตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่น ในจังหวัดปทุมธานี. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 5(1), 1-18.
- นครินทร์ แก้วโชติรุ่ง. (2554). ธรรมาธิปไตยในฐานะเป็นเครื่องมือพัฒนาประชาธิปไตยในสังคมไทย. ใน ดุษฎี
นิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ประภาส วรรณทอง. (2559). การบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลนาคู อำเภอนาคู จังหวัด
กาฬสินธุ์. วารสารการเมืองการปกครอง, 6(2), 112-126.
- ปรีชา นุ่นสุข. (2543). ประวัติศาสตร์พุทธศาสนาในคาบสมุทรภาคใต้ของประเทศไทย. ใน รายงานวิจัย.
คณะกรรมการวิจัยการศึกษา การศาสนาและการวัฒนธรรม กระทรวงศึกษาธิการ.
- พระชัชฎวীরอนาลโย (อนันตกลิน). (2565). หลักการปกครองตามแนวพุทธศาสตร์. วารสารพุทธนวัตกรรม
ปริทรรศน์, 1(2), 15-23.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2557). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557. เรียกใช้เมื่อ 12
มกราคม 2566 จาก <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2557/A/055/1.PDF>
- สมภพ ระเบียบทุกข์. (2564). การปกครองระบอบประชาธิปไตยกับสถาบันทางการเมืองไทยในยุครัฐธรรมนูญ 2560.
วารสารปรัชญาปริทรรศน์, 26(2), 205-215.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2546). พระราชกฤษฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมือง
ที่ดี. เรียกใช้เมื่อ 7 มกราคม 2566 จาก <https://shorturl.asia/5sq72>
- สุนิษา คิดใจเดียว. (2564). สื่อรณรงค์อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมประวัติศาสตร์นครศรีธรรมราช. วารสารวิชาการการ
ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ, 7(2), 63-74.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม เป็นวารสารวิชาการของโรงเรียนพระปริยัติธรรมสามัญวัดสระเรียง มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ นิสิตนักศึกษา และคณะครู ในมิติทางด้านพระพุทธศาสนา วัฒนธรรม สังคมศาสตร์ ศิลปศาสตร์ มนุษยศาสตร์ พัฒนาสังคม พัฒนาชุมชน บริหารการศึกษา และสหวิทยาการด้านสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความเฉพาะภาษาไทย โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร ทศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา ทางวารสารกำหนดออกวารสารปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน) ดังต่อไปนี้

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม	ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์	ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน	ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม	ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม	ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม	ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม	ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน	ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

1) บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัย เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา วัฒนธรรม สังคมศาสตร์ ศิลปศาสตร์ มนุษยศาสตร์ พัฒนาสังคม พัฒนาชุมชน บริหารการศึกษา และสหวิทยาการด้านสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

2) บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความวิเคราะห์ วิจัยหรือเสนอแนวคิดใหม่

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8 - 12 หน้ากระดาษ A4 (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ THSarabunPSK ตั้งค่าน้ำกระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตาราง ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนาเช่นตารางที่ 1 หรือ Table 1 และ ภาพที่ 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่ต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก

3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน

4) มีบทคัดย่อภาษาไทย จำนวนคำอยู่ที่ 300 คำ

5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3-5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจาก หัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ ให้เว้นระยะห่าง 1 บรรทัด

7) การใช้ตัวเลข คำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student centred learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) **บทคัดย่อ (Abstract)** เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป สั้นกะทัดรัดได้ใจความ

2) **บทนำ (Introduction)** ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัยและระบุ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

3) **วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology)** ระบุแบบแผนการวิจัยการได้มาซึ่งกลุ่ม ตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ ข้อมูล

4) **ผลการวิจัย (Results)** เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควร เสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ

5) **อภิปรายผล (Discussion)** เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับ กรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษา ทั้งหมด

6) **องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) (Originality and Body of Knowledge)** ระบุองค์ความรู้อันเป็น ผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่าง กระชับ เข้าใจง่าย

7) **สรุปและขอเสนอแนะ (Conclusion and Recommendation)** ระบุข้อสรุปที่สำคัญและ ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

8) **เอกสารอ้างอิง (References)** ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏในบทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) **บทคัดย่อ (Abstract)**

2) **บทนำ (Introduction)**

3) **เนื้อเรื่อง (Content)** แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ

4) **สรุป (Conclusion)**

5) **เอกสารอ้างอิง (Reference)**

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือ สามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของ รายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับ การส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง ตัวอย่างเช่น การปฏิวัติทางอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 (Industry 4.0) ภาครัฐและภาคอุตสาหกรรมจะต้องเตรียมพร้อมในหลาย ๆ ด้านและสิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือ การเตรียมพร้อมด้านทรัพยากรมนุษย์ เพื่อรองรับอุตสาหกรรมใหม่และเศรษฐกิจยุคใหม่ เป็นการพัฒนาค้นคว้าอุตสาหกรรมอนาคต เชื่อมโยงทรัพยากรบุคคล ความรอบรู้ นวัตกรรมทางความคิด และเทคโนโลยีดิจิทัล เป็นหนึ่งเดียวกับการขับเคลื่อนอุตสาหกรรม (ธนิต โสรัตน์, 2559) โดยเอกสารอ้างอิงที่ใช้ในการอ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

- 1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์ / เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า แล้วตามด้วยชื่อหน่วยงานผู้จัดทำตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) พร้อมปีที่พิมพ์ ตัวอย่าง เช่น “ภิกษุทั้งหลายรูปเวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ เป็นอนัตตา ภิกษุทั้งหลาย ถ้ารูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้จักเป็นอัตตาแล้วไซ้รูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้ไม่พึงเป็นไปเพื่ออาพาธ” (วิม. 4/20/27) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)
- 2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อ-นามสกุลผู้แต่ง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (เกสวดี เชี่ยวชาญ, 2557)
- 3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อ-นามสกุลของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (นิรมัย คุ่มรักษา และอัจฉิมา ศิริพิบูลย์ผล, 2560)
- 4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อ-นามสกุลของผู้แต่งรายแรก แล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ทศพร คำผลศิริ และคณะ, 2560)
- 5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคนให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงกับปัจจุบันมากที่สุด (ค้นพบล่าสุด) หรือหากเป็นแนวคิดทฤษฎีก็ควรอ้างอิงเจ้าของแนวคิดทฤษฎี หรือบุคคลผู้เป็นที่ยอมรับของวงการวิชาการส่วนใหญ่เป็นสำคัญ

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

- 1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Kiarash, A., 2007)
- 2) ถ้ามีผู้แต่งสองราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลาง ตามด้วยนามสกุลของผู้แต่งรายที่สองและตามด้วยอักษรย่อของชื่อภาษาอังกฤษ แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Werker, J. F. & Desjardins, R. N, 2004)
- 3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Bloom, B. S. et al.)

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).//ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา.//สถานที่พิมพ์/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระมหาสุทิตย อากาศโร. (2548). เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง/(เลขหน้าที่อ้าง).// สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ชลิตา บัณฑุวงศ์. (2556) ข้าวและชาวนาไทยในกระแสการเปลี่ยนแปลง ใน พจนก กาญจนจันทร์ (บรรณาธิการ), คน ข้าว นา ควาย ในวัฒนธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (หน้า 39-68). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์.

(4) บทความจากวารสาร**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร.// ปีที่/(ฉบับที่), /เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระสลาพร ปุณณนโนโท (เจ้าอาวาส) และคณะ. (2562). การวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสา ของชุมชนวัดสระเกษ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 3(2), 16-31.

(5) บทความในสารานุกรม**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อสารานุกรม,/(เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง). สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนธิทอจพันธ์. (2537). หม้อคอกควาย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมืองฝ่ายเหนือ, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้น.

(6) หนังสือพิมพ์**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์, /เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น.13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.// ใน/ ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา./ ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

พรไทย ศิริสาธิตกิจ. (2558). การพัฒนารูปแบบการปรับตัวของชาวนาอย่างยั่งยืนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

นายมนัส ภาควงศ์. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน. ใน รายงานการวิจัย. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) สัมภาษณ์**รูปแบบ:**

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.// (วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์).// ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์.// (ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

ไชยศิริ ลีศิริกุล. (5 พ.ย. 2562). วิธีการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานข้าว. (พระมหาปรัชญ์ อรรถพร, สัมภาษณ์)

(9) สื่อออนไลน์**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่เผยแพร่).// ชื่อเรื่อง.// เรียกใช้เมื่อ/ จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

ฤทัยชนก จริงจิตร. (2555). กลยุทธ์ข้าวไทยบนฐาน AEC เพื่อก้าวสู่การเป็น Trading Nation เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2563 จาก <http://www.tpso.moc.go.th/sites/default/files/862-img.pdf>

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไป ระดับชำนาญงาน คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ 593/2562 . เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ/>

(10) ราชกิจจานุเบกษา**รูปแบบ:**

ชื่อกฎหมาย.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อเรื่อง (ถ้ามี).// ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ ตอนที่/ หน้า/ (วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข. (2558). คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย Developmental Surveillance and Promotion Manual (DSPM) Promotion Manual (DSPM). เชียงใหม่: สยามพิมพ์นานาชาติ.
- ประภัสสร ปรีเอี่ยม และธรรมบุญ รวีผ่อง. (2554). ผลการส่งเสริมพัฒนาการ กล้ามเนื้อมัดเล็กสำหรับเด็ก พัฒนาการช้าโดยพ่อแม่ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษใน จังหวัดมหาสารคาม. ใน รายงานการวิจัย. สถาบันราชภัฏมหาสารคาม.
- พระสุตริภักษ์ วิสุทโธ และเดชชาติ ตริทรัพย์. (2561). บทบาทของผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชนในตำบลทรายขาว อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดนครราชสีมา. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 2(2), 8-13
- พระสถาพร ปุณณนนโท (ร่ำจวนจร) และคณะ. (2562). การวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสา ของชุมชนวัดสระเกษ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 3(2), 16-31.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).
- มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. (2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ. (2560). รายงานการก้นน้ำหนักน้อยกว่า 2,500 กรัม ได้รับการคัดกรองพัฒนาการ DSPM ปีงบประมาณ 2560 (อินเทอร์เน็ต). เรียกใช้เมื่อ 15 มิถุนายน 2562 จาก <http://atg.hdc.moph.go.th>
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง. (2563). ศิลปะการแห่งโนราห์. เรียกใช้เมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2563 จาก https://www.m-culture.go.th/phetthalung/ewt_news.php?nid=508&filename=index.
- Elizabet, B. (1990). Ecotourism: The Potentials and Pitfalls. Vol.1 and 2. World Wildlife Fund. Washington, D.C.
- Dunst, C. J. & Triette, C. M. (1996). Empowerment, effective helping practices and family-Centered care. Pediatr Nurs, 22(2), 334-337.

5. หลักเกณฑ์การส่งต้นฉบับบทความเพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ ของวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม ได้ที่ <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSC> เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง Email : suriya.sur@mcu.ac.th

6. ขั้นตอนการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบ ด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 12 หน้า (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่าน หรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับวารสาร ลังค์ฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

บทความวิจัย (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน², ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน³, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน³ (ภาษาไทย) (14 pt)
Author's name-surname¹, Author's name-surname¹, Author's name-surname², Author's name-surname³, Author's name-surname³, (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

¹หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)

¹Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

²หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)

²Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

³หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)

³Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

¹Corresponding author E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt) วัตถุประสงค์ของการวิจัย ระบุประเภทของวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่มีความน่าสนใจมากที่สุด)

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า)

(16 pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมาแล้วความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างนโยบาย กฎหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีมารองรับ)

2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ)

3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา

4. สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

1. (16 pt)

2. (16 pt)

3. (16 pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ระบุรูปแบบของการวิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย (18 pt)

(16.pt).....ผลการวิจัยต้องตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ.....

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

[illegible]

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

.....

.....

.....

.....

อภิปรายผล (18 pt)

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของใคร สามารถนำมาอภิปรายได้ทั้งหมด.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

องค์ความรู้ใหม่ (18 pt) (ถ้ามี)

(16 pt) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

สรุปและข้อเสนอแนะ (18 pt)

(16 pt) สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กระชับรัดกุมได้ใจความ พร้อมข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย และการนำผลการวิจัยไปใช้ รวมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีชื่อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

.....(16 pt)..... ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ
ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพของ
ผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt).....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ

บทความวิจัย (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน², ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน³, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน³ (ภาษาไทย) (14 pt)
Author's name-surname¹, Author's name-surname¹, Author's name-surname², Author's name-surname³, Author's name-surname³ (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)¹หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)¹Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)²หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)²Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)³หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)³Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)¹Corresponding author E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt).....

.....
.....
.....
.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

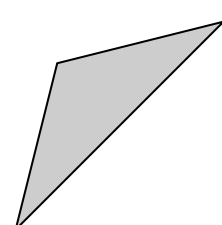
Abstract (18 pt)

(16 pt).....

.....
.....
.....
.....

Keywords: 3-5 words

.....(16 pt).....

.....(16 pt).

.....(16 pt).....